Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

Enhancing the Morale and Motivation of Teachers Guideline in Schools of Phichit Educational Consortium under Phichit Secondary Educational Service Area Office

จตุพร เที่ยงอยู่[1], นลธวัช ยุทธวงศ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Jatuporn Thiangyou[1], Nontawat Yuttawong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: jazz6555@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 13 May 2025; Revised: 02 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนในโรงเรียนสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการจัดลำดับเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพโดยรวมการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน รองลงมาคือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน แนวทางการพัฒนา ด้านความมั่นคงในการทำงาน พบว่าครูต้องการให้ผู้บริหารชื่นชมผู้ที่ทำงานอย่างจริงจัง รับฟังความคิดเห็นของครูทุกระดับและให้ความร่วมมืออย่างเสมอภาค โดยเฉพาะด้านสวัสดิการและความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน พบว่าควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างครูในทุกกลุ่มสาระและระดับชั้น รวมถึงส่งเสริมการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากครูทุกระดับตำแหน่ง เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและความสุขในองค์กร ทั้งนี้ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ พบว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครู ส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และผลักดันให้มีการปรับระบบการเลื่อนวิทยฐานะให้มีความยืดหยุ่นและรวดเร็วขึ้น ด้านความสำเร็จในการทำงาน พบว่าครูต้องการให้มีการส่งเสริมกำลังใจสำหรับผู้ที่ทุ่มเทและสร้างผลลัพธ์เพื่อโรงเรียนและนักเรียน ควรลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่าควรจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสม มี

บรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีเครื่องมือทันสมัย และควรได้รับการกระจายงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ พบว่าควรมีรูปแบบการให้กำลังใจ เช่น การมอบดอกไม้แสดงความยินดีเมื่อครูสร้างผลงาน รวมถึงส่งเสริมการออม การใช้จ่ายอย่างพอประมาณ และมีเงินสำรองกรณีไปราชการ

คำสำคัญ : แนวทาง, การส่งเสริม, ขวัญและกำลังใจ

Abstract

This study aimed to examine the current state of teacher morale and motivation, as well as identify effective strategies for their enhancement, within schools in the Mueang Phichit Educational Cluster under the Phichit Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 175 participants, including school administrators, government teachers, educational personnel, and subject matter experts. Data were collected using questionnaires and structured interviews, and analyzed through descriptive statistics and content analysis. The results indicated that overall levels of teacher morale and motivation were high. Among the various factors, work achievement received the highest average score, followed by job security. In terms of job security, teachers emphasized the importance of school leaders recognizing dedicated staff, actively listening to teacher input at all levels, and ensuring fairness—particularly in welfare provision and task assignment. For workplace relationships, the findings suggested the need for activities that build collegiality among teachers across subjects and grade levels, while encouraging open dialogue and inclusive participation in decision-making processes. Regarding career advancement, it was recommended that administrators promote continuous professional development, support lifelong learning, and improve the academic promotion system to be more flexible and timely. In the area of work achievement, teachers appreciated recognition and encouragement for those who consistently show dedication and contribute positively to student outcomes and school improvement. They also requested a reduction in administrative duties unrelated to teaching and learning. With respect to the work environment, the study highlighted the need for appropriate working conditions, access to modern equipment, and fair task distribution based on individual strengths and competencies. Finally, in terms of compensation and welfare, the study recommended meaningful forms of recognition—such as presenting flowers to celebrate teacher achievements—as well as initiatives that promote financial literacy, including saving schemes, responsible spending, and contingency funds for official duties.

Keywords: strategies, teacher support, morale, motivation

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) ได้ให้คำนิยามคำว่า “การศึกษา” หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และตาม พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าวมีการกำหนดหลักการจัดการเรียนรู้มาตรา 8 การศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรูให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และในหมวด

2 สิทธิและหน้าที่การศึกษาในมาตรา 10 บัญญัติการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ร่างแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) ฉบับปรับปรุงในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนประเด็น การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตโดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยมีจุดเน้นนโยบายขับเคลื่อนระบบการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่เกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นให้พัฒนาครูให้มีความพร้อม ด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ขวัญและกำลังใจจึงเป็นพลังที่จะผลักดันให้ครูทำงานด้วยความกระตือรือร้นและ ด้วยความสมัครใจ หากครูในโรงเรียนมีขวัญและกำลังใจสูงย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานโดย ขวัญและกำลังใจมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและหน่วยงาน สามารถเป็นเครื่องชี้บอกความรู้สึกและทัศนคติของบุคลากรในองค์การแก่ผู้บริหารให้ทราบและดำเนินการสำรวจเพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติซึ่งจะทำให้ผู้บริหารระมัดระวังในการบริหารงานมากขึ้น รวมทั้งใส่ใจในบุคลากร มากยิ่งขึ้น เพราะหากบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน (พระชรอ ยากองโค, 2561 : 28) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารทั้งบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และได้รับมอบจากผู้มีอำนาจโดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษาซึ่งจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำสูง มีความรู้ทักษะและความสามารถในเรื่องงานเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ทราบพันธกิจของหน่วยงานอย่างชัดเจน เป็นผู้ที่มีความสามารถ ครองตน ครองคน และครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงในองค์การใด ๆ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการดลใจและเตรียมสมาชิกในองค์การเพื่อทำสิ่งต่าง ๆ ให้แตกต่างออกไปจากเดิม โดยเฉพาะครู ต้องได้รับการพัฒนาทักษะในหน้าที่ให้เป็นมืออาชีพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรในการพัฒนาการศึกษาเป็นผู้นำที่สามารถประสานพลังของครูในโรงเรียนรวมทั้งชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ หน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน จึงต้องมีบทบาทคือการทำอย่างไรให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำงานให้บรรลุเป้าประสงค์สำเร็จได้ (นรมน ขันตี, 2561 : 36)

ปัญหาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ ระบบการทำงานที่ข้าราชการครูต้องอยู่ภายใต้ระบบการบริหารแบบราชการแบบรวมศูนย์ ที่เน้นเรื่องการทำตามระเบียบกฎเกณฑ์มากกว่าเน้นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขาดอิสระในการพัฒนาการทำงานด้วยตนเองเท่าที่ควร และครูแต่ละคน

ไม่ได้รับการปรับขึ้นเงินเดือนตามผลการทำงานอย่างเป็นธรรม ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในอาชีพครูที่จะอุทิศตนและพัฒนาตัวเองให้ทำงานดีขึ้น (สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา, 2563) นอกจาก ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ยังมีปัญหาหนี้สิน และครูต้องทำงานอื่นๆนอกเหนือจากงานสอนหนังสือ คือ งานที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย เป็นงานที่ไม่มีเวลาไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนและปฏิเสธไม่ได้ ล้วนเป็นปัญหาบั่นทอนขวัญและกำลังใจในการทำงานของอาชีพครู (สำนักขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567)

สอดคล้องกับรายงานของกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประจำปี 2567 ปรากฏว่าข้าราชการครูในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีทั้งหมด 7 โรงเรียน คือ 1. โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม 2. โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม 3. โรงเรียนสากเหล็กวิทยา 4. โรงเรียนหัวดงรัฐชนูปถัมภ์ 5. โรงเรียนวังทรายพูนวิทยา 6. โรงเรียนเมธีวิทยา 7. โรงเรียนวังกรดวิทยา ซึ่งมีขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมีหลายสาเหตุ เช่น ค่าตอบแทนในการทำงาน สภาพการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ บทบาทของผู้บริหาร และบุคลากรหนึ่งคนต้องมีภาระรับผิดชอบในหน้าที่ที่หลากหลาย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นปัจจัยที่ฉุดรั้งขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู เมื่อครบกำหนดครูก็จะเขียนย้ายกลับภูมิลำเนา ทำให้เกิดปัญหาความต่อเนื่องของการบริหารงานบุคคล และปัญหาความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน อัตราการเข้า ออก การลา ของบุคคลในองค์กร ย่อมแสดงให้เห็นถึงสภาพขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กร อยู่ในระดับต่ำต้องการได้รับการแก้ไขอย่าง เร่งด่วนจากผู้บังคับบัญชา (สารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหา และสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ซึ่งครูเป็นกำลังหลักขององค์กรที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อทราบแนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร และผลการศึกษาในครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดให้มีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ลักษณะที่แสดงถึงขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกัน 6 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความมั่นคงในการทำงาน 2. ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน 3. ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 4. ด้านความสำเร็จในการทำงาน 5. ด้านสภาพการทำงาน 6. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการปฏิบัติหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับกลุ่มบริหารงานบุคคล ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2) แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็นที่สะท้อนถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงในการทำงาน 2) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน 3) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 4) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 5) ด้านสภาพการ ทำงาน และ 6) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือวัดของลิเคิร์ท (Likert's Five Rating scale) ดังนี้

5 หมายถึง ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปร และประเด็นในการตั้งคำถาม

3. นำข้อมูลที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาสร้างคำ นิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม ให้ครอบคุลมประเด็นที่ เกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วย 6 ด้าน

4. ร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนด ประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย คำถามเป็นรายข้อ เป็นแบบแบบตรวจสอบรายการ (Multiple choices) และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำและทำการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้อง เหมาะกับขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไข จำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อและเนื้อหา ค่า IOC พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับ ครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 คน ในสหวิทยาเขตสามง่าม จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ 0.80 ขึ้นไป ได้ค่า Reliability Statistics อยู่ที่ .770

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการ ค้นคว้าอิสระต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงครูผู้สอนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการส่งมอบหนังสือต่อครูผู้สอน แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามในแต่ละด้านและแต่ละข้อโดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามหลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (class interval) 5 ระดับ (John W. Best, 1981) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

การหาแนวทางการส่งเสริมหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเป็นแหล่งข้อมูล จำนวน 9 คน จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้บริหารการศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทขึ้นไปหรือเทียบเท่า และมีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีความรู้และประสบการณ์ทางการบริหารงานบุคคลมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน และนักวิชาการทางการศึกษา ที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับกลุ่มบริหารงานบุคคล โดยปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคลหรืองานอื่นที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2. สร้างคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากแบบสอบถามระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมจากการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากนั้น นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัยวิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. สภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวม

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	$S.D.$	
1	ด้านความมั่นคงในการทำงาน	4.43	0.82	มาก
2	ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน	4.42	0.81	มาก
3	ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	4.41	0.85	มาก
4	ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.44	0.78	มาก
5	ด้านสภาพการทำงาน	4.34	0.85	มาก
6	ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	4.35	0.84	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.40**	**0.83**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.40, S. D.= 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\overline{X}$= 4.44, S. D.= 0.85), รองลงมา คือด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\overline{X}$= 4.43, S. D.= 0.82), และด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ($\overline{X}$=4.42, S. D.=0.81), ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ($\overline{X}$= 4.41, S. D.= 0.85),ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\overline{X}$=4.35, S. D.= 0.84), ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสภาพการทำงาน ($\overline{X}$= 4.34, S. D.= 0.85)

2. แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านความมั่นคงในการทำงาน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรชื่นชมคนที่ขยันทำงานและยอมรับฟังข้อเสนอแนะ และให้ความร่วมมือครูทุกคนทุกตำแหน่งอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมสวัสดิการครู อย่างเสมอภาค และครูควรได้รับการคุ้มครอง มีความยุติธรรมเมื่อมีผลประโยชน์ หรือการลงโทษโดยไม่เลือกปฏิบัติ

2.2 ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมผูกสัมพันธ์ไมตรีระหว่างเพื่อนครูทุกคน เพราะครูบางกลุ่มที่สอนต่างหมวดต่างระดับชั้น และทำงานคนละกลุ่มงานอาจจะไม่ได้รู้จักสนิทสนมกันมากพอ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงถึงการยอมรับฟังผู้อื่นด้วยการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายได้แสดงความ คิดเห็นและมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการของสถานศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีทีมงานที่ดีจะทำให้เรามีความสุขในการทำงานและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ครูควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาการการเรียนการสอน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรได้ แสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นความตั้งใจการคิดค้นวิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน และเป็นกำลังใจในการทำงาน

2.4 ด้านความสำเร็จในการทำงาน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานตรงตามความถนัด เหมาะสมกับความชำนาญหรือประสบการณ์ที่มีอยู่ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูที่ทำผลงานเพื่อนักเรียน เพื่อโรงเรียนและตั้งใจทำงาน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และ ครูควรมีความทุ่มเทให้กับงานที่ทำ และปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุด

2.5 ด้านสภาพการทำงาน

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจปัญหาต่างๆ ของบุคลากรและสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมจัดซื้อเครื่องมือในการทำงานที่ทันสมัย เพื่อรองรับการศึกษาแก่ผู้เรียน เพื่อยกระดับการศึกษาในโรงเรียนและปรับความคิดของ “ครู” ให้เท่าทันเทคโนโลยีหลายปัญหาเกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ยอมรับในสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น และสถานศึกษามีการจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

2.6 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ

มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีความถี่มากที่สุด คือ สถานศึกษาควรมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมหรือเป็นไปตามระเบียบ รองลงมาคือ ครูควรได้รับสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล สุขภาพ เหมาะสมและครอบคลุม เช่น การเบิกค่ารักษาพยาบาล การตรวจสุขภาพประจำปีเป็นประจำ และ สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโอกาส ต่าง ๆ

5. อภิปรายผล

1. สภาพขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอน โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จากการ ได้รับโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้รับการส่งเสริมการให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการอบรมเสริมความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ข้าราชการครูได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอจากการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนต่างๆ อีกทั้งผู้บังคับบัญชามอบหมายงานปฏิบัติงานตรงตามความรู้ ความสามารถ การพิจารณาความดีความชอบ แก่ผู้ปฏิบัติงานได้ดีด้วยความยุติธรรม เป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับข้าราชการครูมีความตั้งใจในการทำงานมากขึ้น ในส่วนของเพื่อนร่วมงานต่างให้การสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลในการปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยความจริงใจ และเต็มใจทุกคนต่างปฏิบัติงานให้เกียรติซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ข้าราชการครูยังได้รับความคุ้มครองในด้านสวัสดิการความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ภาวะดังกล่าวจึงส่งผลให้ข้าราชการครูเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในระดับ มาก สอดคล้องกับแนวคิดของ วรารัตน์ งันลาโสม (2563 : 19) ที่กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานซึ่งทุกหน่วยงานต้องการให้ ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานสูง อันก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เกิดความจงรักภักดี และซื่อสัตย์ต่อองค์กร และสุดท้ายทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กรของตน ผลที่ตามมาคือ ความสำเร็จของงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ยังไปสอดคล้องกับ ทฤษฎีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของ มาสโลว์ (Maslow 1970, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ลาบรรเทา, 2564 : 12) ที่กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสร แก้วคง (2566 : 17) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูไม่มีวิทยฐานะในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูไม่มีวิทยฐานะ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกและ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูไม่มีวิทยฐานะในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ ครูไม่มีวิทยฐานะ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านลักษณะผู้นำ อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความมั่นคงในการทำงาน รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ด้วยความมั่นคงปลอดภัยและยั่งยืน ได้รับความเป็นธรรมปราศจากการเลือกปฏิบัติทั้งการจัดสรรผลประโยชน์หรือการลงโทษ รวมถึงได้รับการคุ้มครองในการทำงานอันเป็นหลักประกันที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สอดคลองกับผลงานวิจัยของ ประกิจ ชอบรู้ (2562 : 103) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบคลากรทางการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านความมั่นคงในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.2 ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อนร่วมงานคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้บริหารให้ความสำคัญยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างจริงใจ ได้การยอมรับในการทำงานว่า ตนเองสามารถปฏิบัติงานได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรทิพย์ ไกยสิทธิ์ (2561 : 71) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตงานของครูกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตงานของครู ด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.3 ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้รับการสนับสนุนให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จากการเข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานหรือ ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เกิดการพัฒนาตนเองให้เพิ่มพูนคุณวุฒิทางวิชาชีพให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนส่งเสริมโอกาสสร้างความก้าวหน้า จากการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง และสถานภาพในการทำงานที่สูงขึ้นตามความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมนึก มีแก้ว (2562 : 347-349) ได้ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เลิศอาภรณ์ การทอ จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.4 ด้านความสำเร็จในการทำงาน รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ใช้ความรู้ความสามารถ

ตรงตามความถนัด ความชำนาญหรือประสบการณที่มีอยู่ปฏิบัติงานได้ลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ไปได้เสร็จสิ้นอย่างราบรื่น ผลงานมีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัทรวรรณ พิมพา (2562 : 78-79) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการศึกษาพบว่า ด้านความสำเร็จ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.5 ด้านสภาพการทำงาน รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้มอบหมายงานที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความถนัดมีระยะเวลาจำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงาน และการหยุดพักที่เหมาะสม สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัทรวรรณ พิมพา (2562 : 200-214) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.6 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ รวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่มีความเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับ ภายในและภายนอกโรงเรียน หรืออาชีพอื่น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จุฑามาศ โถรัตน์ (2566 : 112) ได้ศึกษาเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อโรงเรียนสมรรถนะสูงของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

2. แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำแนวทางมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านความมั่นคงในการทำงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรชื่นชมคนที่ขยันทำงานและยอมรับฟังข้อเสนอแนะ และให้ความร่วมมือครูทุกคนทุกตำแหน่งอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมสวัสดิการครูอย่างเสมอภาค ครูควรได้รับการคุ้มครอง มีความยุติธรรมเมื่อมีผลประโยชน์ หรือการลงโทษโดยไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนความเชื่อมั่นหลักประกันที่ว่าตราบเท่าที่ยังปฏิบัติงานได้และมีความประพฤติดีก็จะสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่ง อาชีพ หน้าที่การงานตลอดไปจนกว่าจะครบอายุเกษียณ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ริฟอรรถ ยะโกะ (2564 : 20) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะแนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 พบว่า การรับรู้ถึงความมั่นคงและปลอดภัยว่าเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ มีความมั่นใจในตำแหน่งการงานที่ทำอยู่ รู้สึกอุ่นใจในโรงเรียนแห่งนี้ อาคารสถานที่ของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่เรียบร้อยและมีความมั่งคงปลอดภัย ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงาน เป็นอย่างดี รวมถึงการได้รับเงินเดือน สวัสดิการต่าง ๆ ที่เพียงพอที่จะสร้างความมั่นคง

2.2 ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมผูกสัมพันธ์ไมตรีระหว่างเพื่อนครูทุกคน เพราะครูบางกลุ่มที่สอนต่างหมวดต่างระดับชั้น และทำงานคนละกลุ่มงานอาจจะไม่ได้รู้จักสนิทสนมกันมากพอ และแสดงถึงการยอมรับฟังผู้อื่นด้วยการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายได้แสดงความ คิดเห็นและมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการของสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีทีมงานที่ดีจะทำให้เรามีความสุขในการทำงานและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชราพร วงศ์ตาขี่ (2565 : 69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า การทำงานของครูร่วมกับ เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ทั้งในระหว่าง เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีความสามัคคีและแบ่งงานกันอย่างถูกต้อง มีความ จริงใจต่อกันและกัน ให้ความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกข์ยาก มีการติดต่อ สัมพันธ์กันไม่ปฏิบัติงานซ้ำซ้อนจนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งเป็นที่รักใครได้รับการ ยอมรับบรรยากาศความเป็นญาติมิตร

2.3 ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน

ครูควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาการการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรได้ แสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นความตั้งใจการคิดค้นวิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน และเป็นกำลังใจในการทำงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภาคภูมิ เชื้อสวย (2564 : 138) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูได้รับการสนับสนุนให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จากการเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานหรือ ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เกิดการพัฒนาตนเองให้เพิ่มพูนคุณวุฒิทางวิชาชีพให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนส่งเสริมโอกาสสร้างความก้าวหน้า จากการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง และสถานภาพในการทำงานที่สูงขึ้นตามความรู้ความสามารถ

2.4 ด้านความสำเร็จในการทำงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงการชื่นชมและยินดีในความสำเร็จของเพื่อนร่วมมงาน มอบรางวัลให้แก่ครูที่ทำผลงานเพื่อนักเรียน เพื่อโรงเรียน หรือขยันและตั้งใจทำงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานและมีความรูสึกภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานใน สถานศึกษาแห่งนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประกิจ ชอบรู้ (2562 : 50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบคลากรทางการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรงเทพมหานคร พบว่า ขอบข่ายของความสำเร็จในการทำงานไว้ว่าประกอบด้วย 1) มีความภาคภูมิใจในผลงานที่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความตั้งใจอย่างเต็ม ความสามารถ 2) มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จตามบรรลุตามวัตถุประสงค์ 3) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาต่างชื่นชม ชมเชยยกยองเป็นแบบอย่าง 4) มีการเสริมแรง อย่างหลายรูปแบบเมื่อครู 5) บุคลากรในโรงเรียนมีผลการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

2.5 ด้านสภาพการทำงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจปัญหาต่างๆของบุคลากรและสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมจัดซื้อเครื่องมือในการทำงานที่ทันสมัย เพื่อรองรับการศึกษาแก่ผู้เรียน เพื่อยกระดับการศึกษาในโรงเรียนและปรับความคิดของ “ครู” ให้เท่าทันเทคโนโลยี หลายปัญหาเกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ยอมรับในสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น และสถานศึกษามีการจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัทรวรรณ พิมพา (2562 : 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 พบว่า สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของ บุคคลนั้น โดยอาจเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ซึ่งต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลได้

2.6 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ

สถานศึกษาควรมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมหรือเป็นไปตามระเบียบ ครูได้รับสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล สุขภาพเหมาะสมและครอบคลุม เช่น การเบิกค่ารักษาพยาบาล การตรวจสุขภาพประจำปีเป็นประจำ มีการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโอกาส ต่าง ๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกสร แก้วคง (2566 : 58) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูไม่มีวิทยฐานะ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า สวัสดิการในการทำงานเป็นประโยชน์ที่องค์กรให้แก่พนักงานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและสุขภาพของพนักงาน สวัสดิการสามารถเป็นอะไรก็ได้ตั้งแต่เงินเดือนที่เรียกว่าค่าตอบแทนการทำงาน รวมถึงสิทธิประโยชน์ทางสุขภาพ เช่น การให้ประกันเข้ารักษาพยาบาล แผนเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล การให้วันลาพักผ่อนอื่นๆ การสนับสนุนการศึกษา เช่น การสนับสนุนเรียนต่อบทใดบทหนึ่งและอื่นๆ อีกมากมายที่องค์กรต่างๆ สามารถให้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและสมบูรณ์ขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพการทำงาน มีสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด รองลงมาคือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ตามลำดับ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้

6.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดโครงการอบรมสร้างวินัยทางการเงิน การอยู่อย่าง พอเพียง ไม่ก่อหนี้สิน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และจัดสรรวงเงินให้พอเหมาะกับขนาดของโรงเรียน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนผู้บริหารสถานศึกษาให้รวมกลุ่มเป็นชุมชนแห่งความพอเพียง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรตามความเหมาะสมของโรงเรียน

6.3 ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

1. สหวิทยาเขตควรสร้างแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสมและมีระบบติดตามผลที่ชัดเจน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม

6.4 ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

1. ผู้บริหารควรศึกษานโยบาย เรียนดี มีความสุข ของกระทรวงศึกษาธิการ และนำมาขยายผล ปรับใช้กับบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากร มีความสุข ในทุกด้าน

2. ครูผู้สอนควรเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง มีวินัยทางการเงิน การอยู่อย่างพอเพียง ไม่ก่อหนี้สิน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเสมอ

6.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษา แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร กำหนดขอบเขตการวิจัยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 6 ด้าน ผู้วิจัยจึงได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขวัญและกำลังใจในระดับที่มากขึ้น ดังนี้

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ความมั่นคงในการทำงาน ที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในหน่วยงานที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ความก้าวหน้าในสายอาชีพที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ผลของความสำเร็จในการทำงานที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการทำงานที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสถานศึกษา

6. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในค่าตอบแทนและสวัสดิการกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2562 (ฉบับที่ 4)*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

เกสร แก้วคง. (2566). *แนวทางการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ไม่มีวิทยฐานะในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จุฑามาศ โถรัตน์. (2566). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อโรงเรียนสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต.

ประกิจ ชอบรู้. (2562). *การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภัทรวรรณ พิมพา. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภาคภูมิ เชื้อสวย. (2564). *ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ริฟอรรถ ยะโกะ. (2564). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะแนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

วรารัตน์ งันลาโสม. (2563). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการและครูอัตราจ้างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร*. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2567, จาก https://sesaopc.go.th/แผนปฏิบัติราชการ

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

A Review of Research on Teachers' Professional Identity

Guohui Zhang[1]

[1]College of Teacher Education, Yuxi Normal University, China
Corresponding Author: Guohui Zhang
✉: zgh1988825@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 02 June 2025; Revised: 14 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

Teachers' Professional Identity (TPI) is a dynamic, multi-faceted construct affecting career destinations, pedagogy, and self-concept. The definition, theoretical underpinnings, predominant dimensions, determinant variables, and approaches to researching TPI are discussed in this thesis in a review of the extant literature. The deficits in current and allied studies are critiqued against this to promote development in associated studies.

Keywords: Teachers' Professional Identity, Teacher Development, Professional Growth

1. Introduction

1. Definition of Teachers' Professional Identity

Teachers' professional identity (TPI) in the previous literature refers to a conceptual scheme that combines personal views, personal and professional knowledge, and societal requirements to enable teachers to define themselves at a professional level (Sachs, 2005). It encompasses how teachers see themselves (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2006), how personal and professional conceptions are connected (Burns & Bell, 2011), and how they perceive themselves to belong within learning contexts (Beijaard et al., 2004). TPI shapes teachers' professional roles, methodologies, and ways of tackling challenges in classroom contexts, being dynamic and influenced by actions, reflective practice, and interactions (Korthagen, 2004; Beauchamp & Thomas, 2009).

1.1 Formation and Influences on TPI

Social interactions, belief systems, and life histories combine to influence attitudes, behaviors, and instructional methods (Ibarra, 1999; Bukor, 2015). Professional identities are linked to more dedication, more time invested in direct instruction, and better-quality instruction (İlgan et al., 2015; Yazan, 2019). Characteristics, educational level, settings within institutions, and requirements by policy are significant variables influencing ongoing identity negotiation (Rodgers & Scott, 2008; Cross, 2020). Teachers examine previous experiences to shape future practice in this ongoing cycle (Urzúa & Vásquez, 2008).

1.2 Core Characteristics of TPI

Based on Beijaard et al. (2004) and Beauchamp & Thomas (2009), TPI can be characterized by three key features: agency (teachers actively construct identity through action and reflection), sociocultural embeddedness (identity co-constructed within communities of professionals), and fluidity (it changes throughout career life). It connects self-concept to classroom practice and serves as a lens through which professional experiences can be interpreted as well as a motivator for educational choices (Eslamdoost et al., 2020). TPI is essentially the meeting point of professional demands and personal authenticity, which is continuously improved through contact and instruction.

To sum up, teachers' professional identity is an ever-changing and individually constructed self-perception of who they are as a teacher, which is shaped by the professional encounters lived, the personal happenings, and the needs of the context. It controls career commitment, role perception, and teaching strategies, but is flexible on the basis of variable conditions and times.

1.3 The Importance of Teachers' Professional Identity

Teachers' professional identity is a particularly important construct, as it has been found to have substantial relationships with educational performance, professional qualities, and general well-being among teachers (Beijaard, 2000; Esteve, 2009). The reasons why teachers' professional identity is important include:

1) Teachers' intentions to remain in or leave the profession are influenced by professional identity, and this relates to retention rates (Kubicek et al., 2017; Qadach et al., 2020).

2) The professional identity of teachers explains the teachers' response to educational innovations and reforms, and it also mediates how professionals can adopt and accommodate new approaches (Deniz, 2022; Vähäsantanen & Eteläpelto, 2009).

3) Teachers' perception of educational theories (Ghafar Samar et al., 2011), quality in teaching (Veisson & Kabaday, 2018), teacher pedagogical knowledge for content (Atai & Khazaee, 2014), pedagogic decisions (Beijaard et al., 2004; Pennington & Richards, 2016), and classroom practice (Eslamdoost et al., 2020; Widodo et al., 2020) are affected by teachers' professional identity.

4) Teachers' performance, effectiveness, development, and ability to cope with problems in the classroom are greatly affected by teachers' professional identity (Beijaard, 2000; Sercu, 2006).

5) Teachers' job values, abilities, professional knowledge, achievement, creativity, personal, and professional development are influenced by professional identity (Donato, 2017; Fahd Aljuhaish et al., 2020).

6) Professional identity among teachers promotes a healthy working environment, in turn affecting accountability, ethical practice, collegiality among peers, and institution-wide pride in being a teacher (Kelchtermans, 2009).

7) Professional identity among teachers affects work effort and confidence (Qadeer et al., 2018), career security and self-esteem (Nelson & Jackson, 2003), work ethics and policies, boundaries (Lasky, 2005), consciousness of services performed, and job satisfaction in general (Remley & Herlihy, 2005).

8) The sense of well-being, work routines, and sense of efficacy are all affected by teachers' professional identity, affecting their overall performance at work (Donato, 2017; Kumpulainen et al., 2023).

2. Selection of Studies about Teachers' Professional Identity

The criteria for inclusion and exclusion of studies were established as follows:

1) Studies were sought that were conducted on any type of teachers' professional identity, such as English teachers, science teachers, and so on. We excluded studies focused solely on pre-service teachers without in-service implications.

2) The search was not confined to any period, and it involved searching relevant electronic databases: Google Scholar, Web of Science, and ERIC with the use of the keywords 'teacher professional identity'.

3. Theoretical Perspectives on TPI

Based on the analysis and synthesis of prior literature, teachers' professional identity has been synthesized into three perspectives, namely:

Cognitive Perspective: Cognitively, teachers' professional identity reflects their inner processes of self-reflection and sense-making. Professional self-concept, according to Korthagen (2004), is framed through reflective questions like "Who am I, a teacher?" Beijaard et al. (2004) emphasize the role of identity in teaching, one that arises from an identity practice. This we understand from Beauchamp and Thomas' (2009) perspective: identity is a set of values that inform the teaching duties, ambitions, and educational beliefs of teachers. It also links identity to individual characteristics, life experiences, and classroom practices (Ibarra, 1999; Pennington & Richards, 2016); it demonstrates the role of cognitive evaluation in pedagogical approaches and the way learners perceive themselves (Ivanova & Skara-Minçne, 2016).

Social-Cultural Perspective: Professional identity of teachers is theorized in the social-cultural approach to be a process and product of relational-contextual workings. Identity is co-constructed in a variety of contexts involving encounters with peers, institutional norms, and broader educational worlds (Rodgers and Scott 2008). The influence upon collaborative quality of pedagogy by identity is evidenced by İlgan et al. (2015) and Yazan (2019), while Bukor (2015) shows how identity regulates collective attitudes and response. This perspective weighs external conditions against each other for identity formation through ongoing balancing of agency with structural pressures, e.g., societal demands, professional settings, and policy reform (Beijaard et al., 2004; Olsen, 2008; Cross, 2020).

Narrative Perspective: Narratively, professional identity exists as a dynamic story shaped by reflection and by time. Urzúa and Vásquez (2008) discuss how teachers utilize social activities to develop a fluid self-narrative by blending retrospective developments with prospective intent. This aligns with Beijaard et al. (2004)'s positioning of identity as dynamic, and Beauchamp and Thomas (2009) focus on lifetime development. Teachers utilizing the narrative approach redefine roles as they navigate through personal/professional milestones, embracing identity as a process of "becoming" (De Fina et al., 2006). These narratives are found in educational activities (Widodo et al., 2020) and are shaped by sociocultural scripts in addition to personal agency (Olsen et al., 2017; Yang et al., 2022).

Even though each of the three perspectives — cognitive (internal), social-cultural (relational), and narrative (temporal)—is distinguished by a certain focus, collectively they affirm that teachers' professional identities are complex, dynamic, and contextually embedded. Self-concept is described by the cognitive perspective, communal impact is evidenced by the social-cultural perspective, and identity formation over time is tracked by the narrative perspective. Together, they provide a holistic approach to understanding how teachers form, embody, and reconstruct their professional identities (Halim Masnan et al., 2021).

4. Key Dimensions of TPI

Various studies have yielded different dimensions for teachers' professional identity (TPI), a multifaceted notion. One universal model doesn't exist, yet after synthesizing the

literature, recurring leitmotifs appear. Here we have a succinctly organized account of the key dimensions, listed according to frequency and logical relationship.

Table 1: The Dimensions of Teachers' Professional Identity

Core Dimensions	Definition	Source
Self-Image & Self-Efficacy	How teachers perceive themselves (self-image) and their confidence in performing professional tasks (self-efficacy).	Kelchtermans(2009), Hong (2010), Atal & Deryakulu (2019), Syah et al. (2022)
Job Satisfaction & Work Commitment	Emotional fulfillment and good salary in teaching and dedication to the profession.	Heled & Davidovitch (2019), Canrinus et al. (2012), Day (2002)
Professional Values & Beliefs	Ethical principles, pedagogical philosophies, and personal convictions about teaching.	Wei (2008), Atal & Deryakulu (2019), Syah et al. (2022)
Motivation & Future Perspective	Intrinsic/extrinsic drives and long-term career aspirations.	London et al. (1993), Kelchtermans (2009), Dilek & Altas (2022), Syah et al. (2022)
Knowledge & Skills	Pedagogical expertise, subject mastery, and professional development.	Hong (2010), Shouder (2018) Atal & Deryakulu (2019), Syah et al. (2022)

Teachers' Professional Identity (TPI) consists of a complex, interrelated notion embracing competence (skill, knowledge), professional involvement (motivation, dedication, work satisfaction), and self-perception (self-image, efficacy). Even without a unitary frame, teachers' conceptions of their work are shaped at any moment by these essential components. Some formative interactions between these components need to be observed within learning contexts to understand TPI.

5. Factors Influencing TPI Development

Earlier studies have reported how a teacher's gender, age, and marital status can impact their professional identity (Lasky, 2005; Chang et al., 2017; McCall, 2020). On a related note, it also highlights how the social and cultural context plays a crucial role in identity formation, i.e., family, school, and society (Beijaard et al., 2004; Huang & Varghese, 2015; Widodo et al., 2020; Volkov & Chikarova, 2021; Yang, Buck & Nageotte, 2022). In addition, it has been found that personal experience, teacher education, and subject matter knowledge also impact teachers' professional identity (Flores & Day, 2006; Moslemi & Habibi, 2019; Volkov & Chikarova, 2021).

These influencing factors can be categorized into two main groups: internal factors and external factors. External factors primarily involve the family environment, school environment, and social environment, while internal components encompass demographic variables and individual factors (see Table 2).

Table 2: The influencing factors of teachers' professional identity

Level 1 influencing factors	**Level 2 influencing factors**	**Contents**
Internal factors	Demographic variables	Including the teacher's age, gender, education, professional title, teaching years, and marital status
	Individual factors	Teachers' educational background, personality characteristics, life experience, work experience, individual attitude towards the teaching profession, and the influence of important events or key figures
External factors	Social environment	Including the level of local economic development, national and government policy support, social status and reputation, social support, etc.
	School environment	Including management system, wage and welfare security, campus environment, interpersonal relations, etc.
	Family environment	Including family members' occupations, expectations, etc.

Source: Gao (2021)

6. Research method of teachers' professional identity

Qualitative and quantitative research are the two main methodological approaches used in studies on teachers' professional identities. A thorough grasp of identity formation processes can be gained by qualitative approaches, which usually include case studies, interviews, literature reviews, theoretical analysis, and narrative inquiry (Yang, Buck & Nageotte, 2022; Volkov & Chikarova, 2021; Othman & Fahd Aljuhaishi, 2021). To evaluate identity dimensions and their statistical correlations, quantitative approaches mostly use scale analysis and questionnaire surveys (Simon, 2022; Syah et al., 2022).

However, mixed-methods research designs are becoming more and more popular due to recent methodological advancements. To accomplish methodological triangulation and enable more thorough studies, researchers are increasingly combining qualitative and quantitative methodologies (Celebi & Eraldemir-Tuyan, 2022; Hashemi, Karimi & Mofidi, 2021). This integrated method makes a more comprehensive knowledge of teachers' professional identities possible, allowing researchers to capture both the breadth of patterns via quantitative analysis and the depth of individual experiences through qualitative data. These complementary methods strengthen the validity of the studies and allow for a better understanding of this complex construct.

7. Conclusion

An emerging, multidimensional concept, teachers' professional identity (TPI), influences who teachers are, what teachers do, and how teachers grow. However, this review argues that TPI is not homogeneous, but is indeed a complex phenomenon, involving cognition, social aspects, and narrative ones. Drawing on a range of theoretical traditions, the development of teacher identity as a professional in complex environments is construed as a dynamic phenomenon within which agency and context interact.

While existing research has significantly advanced our understanding of Teachers' Professional Identity (TPI), several key limitations remain:

1) Theoretical Fragmentation: Current research studies do not use inclusive frameworks that indicate the complex features of TPI; instead, they often use single theoretical dimensions (cognitive, social, or narrative).

2) Limitations of methodology: Most research uses only one method design (qualitative or quantitative). A few researchers have recently employed mixed approaches for thorough analysis, but the number is still quite limited.

3) Longitudinal Insights: Because TPI is dynamic, more longitudinal research is needed to monitor identity development throughout a career rather than depending just on cross-sectional snapshots.

4) Practical Applications: Although the value of TPI is widely acknowledged, not many studies convert research results into workable plans for professional development, teacher preparation, or policy formation.

Filling up these gaps could improve methodological rigor, theoretical coherence, and practical relevance—all of which would enhance teachers' professional development and the quality of education around the world.

References

Atai, M. R., & Khazaee, M. (2014). Exploring Iranian EAP Teachers' Pedagogical Content Knowledge and Their Professional Identity. *Issues in Language Teaching, 3*(1), 35-51.

Atal, D., & Deryakulu, D. (2019). The effects of educational changes on the professional identities of information and communication technologies teachers. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 9*(3), 877-912.

Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education, 39*(2), 175-189.

Beijaard, D. (2000). Teachers' prior experiences and actual perceptions of professional identity. *Teachers and Teaching, 6*(3), 281-294.

Beijaard, D., Meijer, P. C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education, 20*(2), 107-128.

Bukor, E. (2015). Exploring teacher identity from a holistic perspective: Reconstructing and reconnecting personal and professional selves. *Teachers and Teaching, 21*(3), 305–327.

Burns, D., & Bell, M. (2011). The professional identity of teacher educators: Career on the cusp? *Professional Development in Education, 37*(5), 701-715.

Canrinus, E. T., Helms-Lorenz, M., Beijaard, D., Buitink, J., & Hofman, A. (2012). Self-efficacy, job satisfaction, motivation and commitment: Exploring the relationships between indicators of teachers' professional identity. *European journal of psychology of education*, *27*, 115-132.

Celebi, E., & Eraldemir-Tuyan, S. (2022). Transformative Experiences of EFL Lecturers' Professional Identity in Online Education. *European Journal of Educational Research*, *11*(2), 795-804.

Chang, C. P., Chiu, L. Y., & Liu, J. (2017). A study on the relationship between well climate as a moderating variable. Creative Education, 8(4), 523-538.

Cross, R. (2020). The 'subject' of Freeman & Johnson's reconceived knowledge base of second language teacher education. *Language Teaching Research, 24*(1), 37-48.

Day, C. (2002). *Developing teachers: The challenges of lifelong learning*. Routledge.

De Fina, A., Schiffrin, D., & Bamberg, M. (Eds.). (2006). *Discourse and identity.* UK: Cambridge University Press.

Deniz, Ü. (2022). What should we understand from teachers' professional identity? An overview of the literature. *Journal of Innovative Research in Teacher Education, 3*(2), 113-127.

Dilek, E., & Atlas, B. (2022). The relationship between EFL teachers' professional identity and professional autonomy. *Asian Journal of Education and Training*.

Donato, R. (2017). Foreign language teacher development: What does identity have to do with it? In G. Barkhuizen (Ed.), *Reflections on language teacher identity research* (pp. 24-30). New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.

Eslamdoost, S., King, K. A., & Tajeddin, Z. (2020). Professional identity conflict and (re) construction among English teachers in Iran. *Journal of Language, Identity & Education, 19*(5), 327-341.

Esteve, J. M. (2009). Professional identity and professional autonomy. *Educational Philosophy and Theory, 41*(2), 106-119.

Eteläpelto, A., & Vähäsantanen, K. (2006). Developing adult learners' professional expertise. *International Journal of Educational Research, 45*(4-5), 383-395.

Fahd Aljuhaish, S., Othman, J., & Senom, F. (2020). Saudi EFL teachers' identity formation in Saudi schools: a case study. *Arab World English Journal, 11*(3), 431-445.

Flores, M. A., & Day, C. (2006). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and teacher education*, *22*(2), 219-232.

Gao, S. M. (2021). A Review of Research on Teachers' Professional Identity. University, 34,131-133.

Ghafar Samar, R., Kiany, G. R., Akbari, R., & Azimi, H. (2011). Institutional identity of teachers: A determinant of teacher efficacy. *TELL, 5*(2), 31-59.

Halim Masnan, A., Abdullah, A. H., Mokhtarpour, M., & Nordin, N. M. (2021). Influences on the development of teacher identity. *Malaysian Online Journal of Educational Management, 9*(3), 65-83.

Hashemi, M. R., Karimi, M. N., & Mofidi, M. (2021). Developing and validating an EFL teacher professional identity inventory: a mixed methods study. *Mextesol Journal*, *45*(1), n1.

Heled, E., & Davidovich, N. (2019). The Impact of Academic, Personal, and Professional Attributes on the Occupational Identity of School Counselors in Israel. *International Journal of Educational Methodology, 5*(4), 513-523.

Hong, J. Y. (2010). Pre-service and beginning teachers' professional identity and its relation to dropping out of the profession. *Teaching and Teacher Education, 26*(8), 1530-1543.

Huang, I. C., & Varghese, M. M. (2015). Toward a composite, personalized, and institutionalized teacher identity for non-native English speakers in US secondary ESL programs. *Critical Inquiry in Language Studies*, *12*(1), 51-76.

Ibarra, H. (1999). Provisional Selves: Experimenting with Image and Identity in Professional Adaptation. *Administrative Science Quarterly, 44*(4), 764-791.

İlgan, A. C., Haktanır, G., & Akbaşlı, S. (2015). Professional identity and teaching responsibilities. *Educational Sciences: Theory & Practice, 15*(2), 427-439.

Ivanova, A., & Skara-Mincne, G. (2016). Teachers' professional identity and its influence on instructional approaches. *Teaching and Teacher Education, 58,* 120- 130.

June). Leaving civil engineering: Examining the intersections of gender, disability, and professional identity. In *American Society for Engineering Education Annual Conference.* Retrieved from https://par.nsf.gov/servlets/purl/10172214

Kelchtermans, G. (2009). Who I am in how I teach is the message: Self-understanding, vulnerability and reflection. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 15*(2), 257–272.

Korthagen, F. A. J. (2004). In search of the essence of a good teacher: Towards a more

holistic approach in teacher education. *Teaching & Teacher Education: An International Journal of Research and Studies, 20*(1), 77-97.

Kubicek, B., Korunka, C., & Hoonakker, P. (2017). Work and family identities and wellbeing: A longitudinal study of dual-earner couples. *Journal of Vocational Behavior, 100,* 169-182.

Kumpulainen, K. R., Sajaniemi, N., Suhonen, E., & Pitkäniemi, H. (2023). Occupational well-being and teamwork in Finnish early childhood education. *Journal of Early Childhood Education Research, 12*(2), 71-97.

Lasky, S. (2005). A sociocultural approach to understanding teacher identity, agency and professional vulnerability in a context of secondary school reform. *Teaching and Teacher Education, 21*(8), 899-916.

London, M. (1993). Relationships between career motivation, empowerment and support for career development. *Journal of occupational and organizational psychology*, *66*(1), 55-69.

McCall, C., Paretti, M., McNair, L., Shew, A., Simmons, D., & Zongrone, C. (2020,

Moslemi, N., & Habibi, P. (2019). The relationship among Iranian EFL teachers' professional identity, self-efficacy and critical thinking skills. *How*, *26*(1), 107-128.

Nelson, M., & Brice Jr, J. (2008). Emotional and informational social support: Exploring contrasting influences on human resource management innovation. *Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict, 12*(1), 71.

Olsen, B. (2008). Introducing teacher identity and this volume. *Teacher Education Quarterly,* 3-6.

Olsen, B., & Buchanan, R. (2017). "Everyone wants you to do everything": Investigating the professional identity development of teacher educators. *Teacher education quarterly*, *44*(1), 9-34.

Othman, J., & Aljuhaish, S. F. (2021). Factors Influencing Non-Native EFL Teachers' Identity Construction at a Saudi School in Kuala Lumpur, Malaysia. *Arab World English Journal*, *12*(3), 524-537.

Pennington, M. C., & Richards, J. C. (2016). Teacher identity in language teaching: Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal, 47*(1), 5-23.

Qadach, M., Schechter, C., & Da'as, R. A. (2020). Instructional leadership and teachers' intent to leave: The mediating role of collective teacher efficacy and shared vision. *Educational Management Administration & Leadership, 48*(4), 617-634.

Qadeer, A., Tahir, A., & Chishti, M. I. (2018). Beginning teachers' professional self-image: reconciliation between teachers and head teachers. *Journal of Educational Research, 21*(1), 1027-9776.

Remley, T. P. Jr., & Herlihy, B. (2005). *Ethical, legal, and professional issues in counseling* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Rogers, C. R., & Scott, K. H. (2008). The development of the personal self and professional identity in learning to teach. In M. Cochran-Smith, S. Feiman-Nemser, D. J. McIntyre, & K. E. Demers (Eds.), *Handbook of research on teacher education* (pp. 732−746). New York: Routledge.

Sachs, J. (2005). Teacher education and the development of professional identity: Learning to be a teacher. In P. Denicolo & M. Kompf (Eds.), *Connecting policy and practice: Challenges for teaching and learning in schools and universities* (pp. 5–21). Oxford: Routledge.

Sercu, L. (2006). The foreign language of intercultural competence teacher: the acquisition of a new professional identity. *Intercultural Education, 17*(1), 55-72.

Shoulders, C. (2018). A Description of the Professional Identities of Arkansas Agriculture Teachers. *Journal of Agricultural Education, 59*(3), 278-290.

Simon, E. (2022). Development of Teachers' Professional Identity as a Second Career in the M. Teach Program as a Lever to Empower the Future Education System. *Journal of Education and Learning*, *11*(2), 35-42.

Syah, M. F. J., Janudin, S. E., Mansor, M., Fuadi, D., Widiastuti, R., Romadhoni, D. N., & Hafidah, A. S. (2022). The Development of Indonesian Accounting Teacher Professional Identity Measurement: An Exploratory Factor Analysis. *European Journal of Educational Research*, *11*(1), 33-49.

Urzúa, A., & Vásquez, C. (2008). Reflection and professional identity in teachers' future-oriented discourse. *Teaching and Teacher Education, 24*, 1935-1946.

Vähäsantanen, K., & Eteläpelto, A. (2009). Teachers' professional agency in transition. *Teaching and Teacher Education, 25*(3), 370-377.

Veisson, M., & Kabaday, A. (2018). Exploring the Preschool Teachers' Views on Professionalism, Quality of Education and Sustainability: International Study in Estonia and Turkey. *Journal of Teacher Education for Sustainability, 20*(2), 5-18.

Volkov, Y. G., & Chikarova, G. I. (2021). Digital Transformation of Russian Society as a Condition of Forming Young Teachers' Professional Identity in a Big City. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, *13*(2), 288-296.

Walters, W., Robinson, D. B., & Walters, J. (2020). Mentoring as meaningful professional development: The influence of mentoring on in-service teachers' identity and practice. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education, 9*(1), 21-36.

Wei, S. H. (2008). *Research on Teachers' Professional Identity* (Doctoral dissertation, Southwest University). Retrieved from https://chn.oversea.cnki.net/index/

Widodo, H. P., Fang, F., & Elyas, T. (2020). The construction of language teacher professional identity in the Global Englishes territory: 'we are legitimate language teachers'. *Asian Englishes, 22*(3), 309-316.

Yang, J., Buck, G. A., & Nageotte, N. (2022). The Self-Study Process of a Scientist as She Delineated the Meaning of Scientific Inquiry and Developed a New Professional Identity as a Science Teacher Educator. *International Journal of Research in Education and Science*, *8*(2), 408-429.

Yazan, B. (2019). "You Learn Best When You Feel Safe and Supported": TESOL Interns' Professional Identity Development in a Year-long, Seminar/Practicum-based Teacher Education Program. *Critical Inquiry in Language Studies, 16*(2), 73-101.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

The Study of Mathematical Problem-Solving Ability on Ratio, Proportion and Percentage for Vocational Certificate Students Using Learning Management Based on Model-Eliciting Activities (MEAs)

บทมาการ กออินทร์[1], ชานนท์ จันทรา[2], ต้องตา สมใจเพ็ง[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Bottamargarn Ko-in[1], Chanon Chuntra[2], Tongta Somchaipeng[3]
[1,2,3]Kasetsart University, Bangkok, Thailand
✉: bottamargarn.k@ku.th
(Corresponding Email)

Received: 29 May 2025; Revised: 10 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 2) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างยนต์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 27 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม จากทั้งหมด 4 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ จำนวน 5 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละเป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและใช้คำถามเพื่อเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการในส่วนของปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นนำเสนอกระบวนการแก้ปัญหา และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล โดยครูมีบทบาทในการจัดเตรียมและนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงแก่นักเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียน อธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรม อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะ ในขณะที่บทบาทของนักเรียนคือ ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์และหาแนวทางในการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่ม นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน ร่วมอภิปรายความ

ถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ของคำตอบ รับฟังข้อเสนอแนะแล้วปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเองให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the characteristics of learning activities based on Model-Eliciting Activities (MEAs) on ratio, proportion and percentage to promote the ability to solve mathematical problems and 2) to study mathematical problem-solving ability on ratio, proportion and percentage using Model-Eliciting Activities (MEAs). The sample of this research was 27 students of the 1st year Vocational Certificate students of the one classroom in Automotive department at Ayutthaya Technical College in the second semester of the academic year 2024. They were selected by cluster random sampling from 4 classrooms. The research instruments consisted of 5 learning plans based on Model-Eliciting Activities (MEAs) on ratio, proportion, and percentage and mathematical problem-solving ability test on ratio, proportion and percentage which were subjective test with 4 questions. The data was analyzed in terms of percentage, mean, standard deviation, and t-test statistic. The research results found that 1) The learning activity management consists of 4 steps: step 1: presenting the problem situations and using questions to prepare; step 2: implementing the problem; step 3: presenting the problem-solving processes; and step 4: evaluating the results. The roles of the teacher were to prepare and present real-life problem situations to students, divide students into groups, explain the steps of the activities, facilitate learning, use questions to stimulate students to think analytically, and provide suggestions. Meanwhile, the roles of the students were to understand the problem situations, analyze and find solutions, solve the problem collaboratively in the group, present the problem-solving method and the results of their groups in front of the class, discuss the correctness of the problem-solving process and the feasibility of the answer, listen to suggest and improve their group's problem-solving method to be more correctly and completely, And 2) students' mathematical problem-solving ability on ratio, proportion, and percentage after receiving learning activities based on Model-Eliciting Activities (MEAs) was significantly higher than the 60% criterion at the .05 statistical level.

Keyword: Mathematical problem- solving ability, Learning management based on Model-Eliciting Activities (MEAs)

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้จากการเรียนแบบดั้งเดิมเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต สามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยแนวทางในการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้ ประการที่หนึ่งการเรียนเพื่อรู้ เป็น การเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ประการที่สองการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถและความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานร่วมกับทีม ประยุกต์องค์ความรู้โดยบูรณาการ

ระหว่างความรู้ ทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์จริง ประการที่สามการเรียนเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น การตระหนักถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การเคารพสิทธิและเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละบุคคล และประการสุดท้ายการเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญา ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวจำเป็นต้องเกิดขึ้นในบริบทที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง และมีความหมายต่อผู้เรียน เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรเป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับแก้ปัญหาในชีวิตจริง (พงศธร มหาวิจิตร และ วราภรณ์ โชติรัตนากูล, 2563)

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์สำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดที่เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และคณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ โดยทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ประกอบด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหา การสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยง การให้เหตุผล และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความสามารถเหล่านี้เป็นความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคณิตศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ผู้วิจัยได้ทำการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และได้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานอาชีพ ซึ่งถูกบรรจุไว้ในหมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง จากประสบการณ์การสอนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหา ไม่สามารถวิเคราะห์หรือแปลความหมายโจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อนด้วยตนเองได้ หรือไม่สามารถแปลงโจทย์ปัญหาให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ จึงส่งผลให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากในรายวิชาดังกล่าวหลักสูตรได้ระบุจุดประสงค์รายวิชาและสมรรถนะรายวิชาว่านักเรียนต้องมีทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และสามารถเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์หรือชีวิตจริง จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ อธิบาย และสื่อสารแนวคิดทางคณิตศาสตร์ผ่านแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด MEAs เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนจะได้พบกับปัญหาที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (Febriani et al., 2024) ช่วยให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์และการประยุกต์ใช้แนวคิดที่ได้เรียนรู้ในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริง สนับสนุนให้นักเรียนบันทึกขั้นตอนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดตามแบบจำลองที่สร้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจแนวคิดและสามารถสร้างทักษะการจัดทำเอกสารและการสะท้อนความคิดได้อีกด้วย นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบ MEAs ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พิจารณามุมมองและแนวทางที่หลากหลาย ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ (Ayyubi et

al., 2024) ซึ่งการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ควรสร้างบรรยากาศในการแก้ปัญหาในขณะดำเนินกิจกรรมการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการนำเสนอปัญหาหรือเรียกว่าการเรียนรู้ผ่านปัญหามาใช้ (Saputri et al., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พรศิริ สอนลิลา และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Eliciting Activities (MEAs) ที่ส่งเสริมความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ Model-Eliciting Activities (MEAs) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในระดับดี และสอดคล้องกับปรีดา ทองบ่อ และคณะ (2567) ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร อยู่ในระดับดีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 71.79 เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ อยู่ในระดับดีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 97.44 และแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด MEAs ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ สร้างโจทย์ปัญหาที่มีบริบทใกล้เคียงกับชีวิตจริง ให้นักเรียนมีการคิดวางแผนแก้ปัญหา ส่งเสริมการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเมินผลการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม และฝึกทักษะขยายความรู้ต่อไป

อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ เป็นเนื้อหาที่ได้บรรจุไว้ในรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานอาชีพ หมวดวิชาสรรถนะแกนกลาง หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) ซึ่งความรู้ในเรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ เมขลิน อมรรัตน์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่าในชีวิตประจำวัน เราสามารถใช้ความรู้เรื่อง อัตราส่วน หาราคาสินค้าต่อหน่วยหรือเปรียบเทียบราคาสินค้าต่อหน่วยสินค้าชนิดเดียวกัน แต่ต่างยี่ห้อ ต่างแหล่งที่มาได้เพื่อเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าที่สุด ใช้ความรู้เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ที่ได้จากข้อมูล รายงาน ข่าวสารทั่วไป เช่น รายงานยอดรายได้จากการขายต่าง ๆ ข้อมูลส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนกว่าข้อมูลแบบปกติ ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ยังเกี่ยวข้องกับการคำนวณภาษี ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว ในชีวิตประจำวันการซื้อสินค้าและบริการจากร้านค้าต่าง ๆ จะต้องจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยราคาที่ป้ายหรือฉลากของสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นราคาที่รวมภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว แต่ในบางกรณีก็อาจจะยังไม่รวมก็ได้ และจากการสัมภาษณ์ครูสาขาวิชาต่าง ๆ ในวิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีการนำความรู้เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ไปใช้ในการเขียนแบบบ้าน โมเดล และชิ้นส่วนต่าง ๆ การหาปริมาณในการผสมต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูล และการอ่านข้อมูลด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) มาทดลองใช้กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ซึ่งเป็นหนึ่งในเนื้อหาของรายวิชาพื้นฐานอาชีพ และมีความเชื่อมโยงทั้งในชีวิตจริงและในวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และเป็นแนวทาง

ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนคณิตศาสตร์ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและในวิชาชีพให้ได้ประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

2. ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างยนต์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 117 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างยนต์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 27 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 4 ห้องเรียน นักเรียนแต่ละห้องเรียนเป็นแบบคละความสามารถ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน โดยแผนการจัดการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 คาบ คาบละ 2 ชั่วโมง จำนวน 5 แผน ดังนี้

คาบที่ 1 เรื่อง อัตราส่วน
คาบที่ 2 เรื่อง อัตราส่วนของหลาย ๆ จำนวน
คาบที่ 3 เรื่อง ความหมายของสัดส่วนและสัดส่วนตรง
คาบที่ 4 เรื่อง สัดส่วนผกผัน
คาบที่ 5 เรื่อง ความหมายของร้อยละและการแก้ปัญหา

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สำหรับใช้ทดสอบหลังเรียน ลักษณะของแบบทดสอบเป็นข้อสอบอัตนัยที่ให้นักเรียนแสดงวิธีทำอย่างละเอียด จำนวน 4 ข้อ ข้อละ 7 คะแนน รวม 28 คะแนน โดยให้ทำการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 60 นาที จากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ข้อสอบทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1 นั่นคือ ข้อสอบทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้ และจากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ได้เรียนเรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน

และร้อยละมาแล้ว เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่า ข้อสอบทั้ง 4 ข้อมีค่าดัชนีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.29 – 0.46 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.55 – 0.82 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) จำนวน 5 คาบ คาบละ 2 ชั่งโมง

3.2 เมื่อดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 5 แผน ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบเป็นเวลา 1 ชั่วโมง

3.3 นำผลจากการสังเกตพฤติกรรมขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการทำใบกิจกรรม บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

3.4 นำผลการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สรุปลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการทำใบกิจกรรม และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

4.2 เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้ one-sample t-test

4.3 เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าร้อยละ

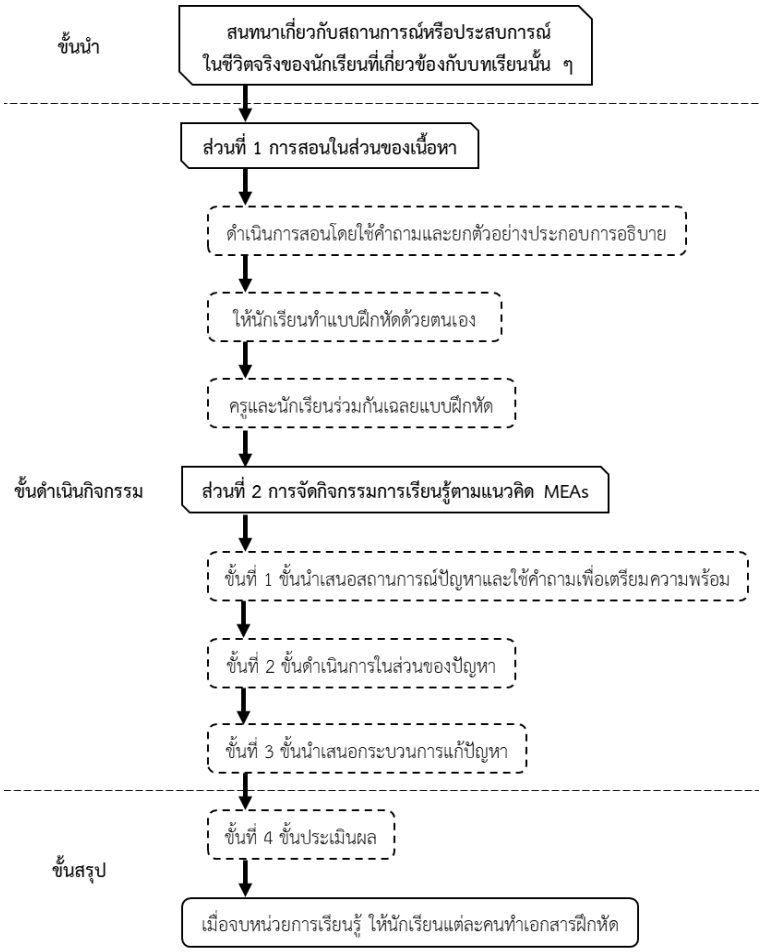
4.4 เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์การประเมินในภาพรวม

4.5 เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์การประเมินในแต่ละด้าน

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนสัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) สำหรับพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในแต่ละขั้นตอนสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

จากภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) สำหรับพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในหนึ่งคาบเรียนประกอบด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 ส่วน ส่วนแรก ครูผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์หรือประสบการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา สาระที่เรียนกับการนำไปใช้ จากนั้นครูดำเนินการสอนโดยใช้คำถามและยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลย เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ส่วนที่ 2 ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) โดยให้นักเรียนทำใบกิจกรรม เพื่อฝึกกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและใช้คำถามเพื่อเตรียมความพร้อม ครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาหรือบทความที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น สถานการณ์ในใบกิจกรรม “ผงโรยข้าว” เป็น

สถานการณ์เกี่ยวกับปริมาณส่วนผสมต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหารตามสูตรที่ต้องการ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากผลงานการประกวดสิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่ซึ่งจัดขึ้นทุกปีการศึกษา สร้างเป็นโจทย์เกี่ยวกับอัตราส่วน สถานการณ์ในใบกิจกรรม “มื้อนี้จ่ายเท่าไร” เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับการใช้จ่ายที่มีการคิดค่าบริการ คิดภาษีมูลค่าเพิ่มสร้างเป็นโจทย์เกี่ยวกับร้อยละ เป็นต้น พร้อมใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์ปัญหาที่กำหนดให้ เพื่อนำไปสู่การวางแผนการแก้ปัญหาต่อไป

สถานการณ์

ในงาน “การประกวดสิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่” นักเรียนกลุ่มหนึ่งได้คิดค้นสูตรการทำผงโรยข้าวผสมดอกโสน เพื่อส่งเข้าประกวด โดยสูตรในการทำผงโรยข้าวผสมดอกโสนประกอบด้วย ดอกโสนอบแห้ง ปลาป่น หอมเจียว งา และผงปรุงรส ในอัตราส่วน 20 : 15 : 10 : 2 : 3 ตามลำดับ ถ้าใช้ดอกโสนอบแห้ง 400 กรัม จะต้องใช้ส่วนผสมอื่น ๆ อย่างละกี่กรัม

ภาพที่ 2 สถานการณ์ในใบกิจกรรม “ผงโรยข้าว”

สถานการณ์

เจนนี่และครอบครัวได้รับประทานอาหารที่ร้าน Dim Sum Lover เมื่อชำระเงินทางร้านแจ้งว่าเครื่องพิมพ์ใบเสร็จมีปัญหา ทำให้ใบแจ้งหนี้ค่าอาหารไม่ชัดเจน ทางร้านแจ้งว่าต้องชำระเงินรวมทั้งสิ้น 460 บาท

นักเรียนช่วยเจนนี่ตรวจสอบหน่อยว่าร้านค้าคิดเงินถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด

ภาพที่ 3 สถานการณ์ในใบกิจกรรม “มื้อนี้จ่ายเท่าไร”

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการในส่วนของปัญหา ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 3 – 4 คน โดยคละความสามารถ จากนั้นให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาลงในใบกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นนำเสนอกระบวนการแก้ปัญหา นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและผลลัพธ์หน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ของคำตอบ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ครูให้นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง โดยพิจารณาวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเองว่ามีส่วนที่ต้องปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร และดำเนินการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง

เมื่อสอนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำเอกสารฝึกหัด เพื่อให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา

ผลการวิเคราะห์บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-

Eliciting Activities (MEAs) สำหรับพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้ ครูมีบทบาทในการจัดเตรียมและนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและใช้คำถามกระตุ้นความสนใจ แบ่งกลุ่มนักเรียน อธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรมอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ คอยสังเกตและให้คำแนะนำ รับฟังการนำเสนอของนักเรียน เปิดโอกาส ให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยและสนทนาเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจที่พบในระหว่างการนำเสนอ อภิปรายความถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ของคำตอบ ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการแก้ปัญหา ตรวจวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของแต่ละกลุ่มหลังจากที่นักเรียนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เปิดโอกาสให้นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ โดยการร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม และให้ข้อเสนอแนะกับนักเรียน ในขณะที่บทบาทของนักเรียนคือ อภิปรายกับครูเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาเข้ากลุ่มตามที่ครูกำหนด ฟังคำอธิบายเกี่ยวรายละเอียดและขั้นตอนในการทำกิจกรรม ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน และรับฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น ร่วมอภิปรายความถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ของคำตอบ รับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นของครูและเพื่อนในห้องเรียน แล้วนำมาปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเองให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

หลังจากผู้วิจัยดำเนินการสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ปรากฏผลการวิเคราะห์ในภาพรวมดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) กับเกณฑ์ร้อยละ 60

คะแนน	n	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	$\overline{X}$	S.D.	t	sig
หลังเรียน	27	14	28	22.22	4.16	6.77*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) มีคะแนนสูงสุด 28 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 14 คะแนน

โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 22.22 คะแนน จากคะแนนเต็ม 28 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 เป็นรายบุคค ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้ เมื่อนำคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ มาวิเคราะห์พบว่า มีนักเรียนที่ทำแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 และมีนักเรียนที่ทำแบบทดสอบไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 60 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 6.59 คิดเป็นร้อยละ 94.18 รองลงมาคือ ข้อที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 6.41 คิดเป็นร้อยละ 91.53 ข้อที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 5.37 คิดเป็นร้อยละ 76.72 และข้อที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย 3.85 คิดเป็นร้อยละ 55.03 ตามลำดับ

เมื่อนำคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ มาวิเคราะห์พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับดี โดยได้คะแนนเฉลี่ย 5.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม 7 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.37 เมื่อพิจารณาตามด้านที่ประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านการทำความเข้าใจปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบได้ถูกต้อง สมบูรณ์ และนักเรียนบางส่วนระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบไม่ครบถ้วน ส่งผลให้ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการทำความเข้าใจปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนเฉลี่ย 1.95 คะแนน จากคะแนนเต็ม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 97.69

ด้านการวางแผนในการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถวางแผนในการแก้ปัญหาที่นำไปสู่คำตอบที่ถูกต้องได้ และมีนักเรียนบางส่วนที่วางแผนในการแก้ปัญหาไม่ถูกต้องบางส่วน จึงนำไปสู่คำตอบที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการวางแผนในการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 1.53 คะแนน จากคะแนนเต็ม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.39

ด้านการดำเนินการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ตามขั้นตอนถูกต้อง สมบูรณ์ดัง แต่มีนักเรียนบางส่วนที่ผิดพลาดในการคำนวณ ส่งผลให้ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการดำเนินการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 1.48 คะแนน จากคะแนนเต็ม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.07

ด้านการสรุปคำตอบ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สรุปคำตอบได้ถูกต้องครบถ้วน มีนักเรียนบางส่วนสรุปคำตอบไม่ถูกต้อง เนื่องจากการวางแผนการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องหรือการคำนวณที่ผิดพลาด และมีนักเรียนบางส่วนสรุปคำตอบไม่ครบถ้วนหรือไม่ตรงตามสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ ส่งผลให้ระดับความสามารถ

ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้านการสรุปคำตอบของนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้ มีคะแนนเฉลี่ย 0.59 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 59.26

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs)

1. จากการศึกษาลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้และการสังเกตขณะที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) สำหรับพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้ผลการสังเกตและข้อเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและใช้คำถามเพื่อเตรียมความพร้อม ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอสถานการณ์ปัญหาหรือบทความที่สอดคล้อง เหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ และเป็นสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงหรือวิชาชีพของนักเรียน นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่ไกลตัวนักเรียนมากเกินไป สามารถใช้ประสบการณ์เดิมมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ เช่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วน ผ่านสถานการณ์การเขียนแบบ เนื่องจากในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพนักเรียนจะได้เรียนเกี่ยวกับการเขียนแบบ ทั้งการเขียนแบบบ้าน อุปกรณ์ และชิ้นส่วนต่าง ๆ ของเครื่องกล ซึ่งจะมองเห็นความสัมพันธ์ของแบบที่เขียนกับขนาดจริงของวัตถุว่าในการย่อหรือขยายในแต่ละองค์ประกอบที่เขียนลงในแบบจะต้องใช้อัตราส่วนเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Lesh et al. (2000) ที่กล่าวไว้ว่า การกำหนดสถานการณ์ปัญหาในกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด MEAs ควรมีความหมายและเชื่อมโยงกับนักเรียน โดยเป็นบริบทที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการในส่วนของปัญหา ในขั้นตอนนี้จะแบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 3 – 4 คน โดยคละความสามารถ อธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรม จากนั้นแจกใบกิจกรรมพร้อมชี้แจงรายละเอียดในใบกิจกรรมและแนวทางการเขียนตอบ ซึ่งผู้วิจัยจะคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ คอยสังเกตและให้คำแนะนำ ในคาบแรกของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด MEAs นักเรียนมีความสับสน เกร็ง ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร นักเรียนยังคงต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการทำกิจกรรมและการตอบคำถาม แม้ว่าจะได้อธิบายไปแล้วในตอนต้น ผู้วิจัยจึงต้องอธิบายและใช้คำถามเพื่อช่วยให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา เช่น โจทย์ต้องการให้นักเรียนหาอะไร โจทย์ให้ข้อมูลหรือเงื่อนไขอะไรมาบ้าง หรือในกรณีที่นักเรียนบางคนบอกว่าสามารหาคำตอบได้ แต่ไม่รู้ว่าจะเขียนอธิบายแนวคิดของตนเองลงในใบกิจกรรมได้อย่างไร ไม่รู้ว่าจะต้องเริ่มเขียนอย่างไร ผู้วิจัยจึงแนะนำว่าถ้านักเรียนต้องการอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองให้เพื่อนเข้าใจ นักเรียนมีวิธีการอธิบายอย่างไร เริ่มจากอะไรก่อน ให้ลองอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วช่วยกันเขียนแนวทางในการแก้ปัญหาลงในใบกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Lesh et al. (2000) ที่กล่าวไว้ว่า ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด MEAs

บทบาทหลักของครูประกอบด้วย การเป็นผู้สังเกตการณ์ อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา และในขณะเดียวกันครูก็เป็นผู้เรียน เพราะครูจะได้เรียนรู้รายละเอียดและวิธีการคิดของนักเรียนในระหว่างการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นนำเสนอกระบวนการแก้ปัญหา นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและผลลัพธ์หน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหา และความเป็นไปได้ของคำตอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยและสนทนาเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจ ที่พบในระหว่างการนำเสนอ อภิปรายความถูกต้องของกระบวนการแก้ปัญหา และความเป็นไปได้ของคำตอบ ประเด็นที่น่าสนใจที่พบในระหว่างการนำเสนอ เช่น กิจกรรมในใบกิจกรรม “สัดส่วน ชวนคิด” พบว่ามีนักเรียนกลุ่มที่ได้คำตอบที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจก็คือ นักเรียนแต่ละกลุ่มมีเหตุผลที่สนับสนุนคำตอบของตนเอง เช่น นักเรียนกลุ่ม A ให้เหตุผลว่า เศษที่เป็น 0.5 หรือเหลือครึ่งแก้ว จะไม่นำมาขาย จึงขายได้เงินทั้งหมด 1,740 บาท นักเรียนกลุ่ม B ให้เหตุผลว่า เศษที่เป็น 0.5 หรือเหลือครึ่งแก้ว ก็นำมาขายในราคา 10 บาท จึงขายได้เงินทั้งหมด 1,750 บาท ผู้วิจัยจึงชวนนักเรียนสนทนาต่อว่า มีโอกาสที่จะขายได้ 1,760 บาทไหม เพื่อให้นักเรียนร่วมกับวิเคราะห์และตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้นักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้เรียนรู้วิธีการคิดของนักเรียนกลุ่มอื่น

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ในระหว่างที่นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง โดยพิจารณาวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเองว่ามีส่วนที่ต้องปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร และดำเนินการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง ในระหว่างนั้นผู้วิจัยจะคอยสังเกตและให้คำแนะนำหากนักเรียนมีข้อซักถาม จากนั้นตรวจวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของแต่ละกลุ่ม หลังจากที่นักเรียนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ในคาบแรกของการทำกิจกรรมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เขียนอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนการแก้ปัญหา มักจะเขียนแค่การคำนวณ ไม่ได้เขียนอธิบายว่าตัวแปลที่ใช้แทนค่าของอะไร ตัวเลขบางตัวมีความเป็นมาอย่างไร หรือเขียนไม่เป็นลำดับขั้นตอน นักเรียนจะเน้นการอธิบายด้วยการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงแนะนำให้นักเรียนปรับการเขียนอธิบาย เขียนรายละเอียดเพิ่มเติมและเรียงลำดับขั้นตอนของวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม โดยให้นักเรียนคิดว่า จะเขียนอย่างไรให้ครูหรือเพื่อนสามารถเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มนักเรียนได้จากการอ่านใบกิจกรรมเพียงอย่างเดียว โดยที่นักเรียนไม่ต้องคอยอยู่อธิบายตลอดเวลา หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตนเอง พบว่า วิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนละเอียด และชัดเจนมากขึ้น เป็นลำดับขั้นตอน และในคาบถัด ๆ มาวิธีการแก้ปัญหาและการเขียนอธิบายของนักเรียนมีการพัฒนามากขึ้น สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย กระชับ ชัดเจน และเป็นลำดับขั้นตอน

หลังจากดำเนินกิจกรรมหลาย ๆ คาบ นักเรียนเริ่มเข้าใจการทำกิจกรรมมากขึ้น นักเรียนแสดงความกระตือรือร้นในการตอบคำถามและร่วมกันแก้ปัญหาภายในกลุ่ม นักเรียนเห็นความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ปัญหาที่พบได้ในชีวิตจริง ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Rusliah et al. (2021) ที่ได้ทำการศึกษาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์และฟังก์ชันผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) กล่าวว่า หากใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities

(MEAs) อย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น

2. จากการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ผลที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ในภาพรวมนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนสูงสุด 28 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 14 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 22.22 คะแนน จากคะแนนเต็ม 28 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 ของจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 60 ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละข้อ พบว่า ข้อที่นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 6.59 คิดเป็นร้อยละ 94.18 รองลงมาคือ ข้อที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 6.41 คิดเป็นร้อยละ 91.53 และเมื่อพิจารณาคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามด้านที่ประเมิน 4 ด้าน พบว่า ด้านการทำความเข้าใจของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก มีคะแนนเฉลี่ย 1.95 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 97.69 ด้านการวางแผนในการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 1.53 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.39 ด้านการดำเนินการแก้ปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ย 1.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.07 ด้านการสรุปคำตอบของนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้ มีคะแนนเฉลี่ย 0.59 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 59.26

ผลจากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรศิริ สอนลิลา และคณะ (2566) และอภิสิทธิ์ แก้วพวง และคณะ (2566) ที่ได้นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์กับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดย พรศิริ สอนลิลา และคณะ (2566) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Eliciting Activities (MEAs) ที่ส่งเสริมความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ขณะที่อภิสิทธิ์ แก้วพวง และคณะ (2566) ได้ศึกษาความสามารถการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ทศนิยม โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีดา ทองบ่อ และคณะ (2567) ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร อยู่ในระดับดีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 71.79 เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ อยู่ในระดับดีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 97.44 หลังจาก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์โจทย์ โดยระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบได้ นำข้อมูลจากโจทย์มาใช้ในการวางแผนการแก้ปัญหาที่นำไปสู่คำตอบที่ถูกต้อง สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ตามขั้นตอนสรุปคำตอบได้ถูกต้องครบถ้วน แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) นอกจากจะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ยังส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิดาภา จันทิมา (2566) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดล MEAs ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดล MEAs มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 และนักเรียนส่วนใหญ่สามารถจำแนกข้อมูล พิจารณาความสัมพันธ์ ตรวจสอบความสอดคล้องความสมเหตุสมผลการลงข้อสรุปและการนำความรู้ หลักการไปใช้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนสัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การออกแบบสถานการณ์ปัญหา ควรสอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงหรือแผนกวิชาของนักเรียน จากผลการวิจัย พบว่า การใช้สถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงหรือแผนกวิชาของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงระหว่างสถานการณ์ปัญหากับคณิตศาสตร์ได้ สามารถใช้ประสบการณ์เดิมมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ และเห็นถึงความสัมพันธ์ของวิชาคณิตศาสตร์กับชีวิตจริงและการนำไปประกอบอาชีพ และสถานการณ์ปัญหาควรเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานเป็นแบบกลุ่มย่อยที่คละความสามารถในการเรียนรู้ จากผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้แบบกลุ่มช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนแนวคิด ช่วยเหลือและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม เสริมสร้างความรับผิดชอบและการมีบทบาทในกลุ่ม

1.3 ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียน สังเกตการทำงานของนักเรียน คอยสังเกตและเน้นย้ำนักเรียนในแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง หากนักเรียนมีข้อสงสัยครูควรใช้คำถามกระตุ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และแสดงแนวทางในการแก้ปัญหา ไม่ควรบอกคำตอบที่ถูกต้องโดยตรง คำถามควรวางลำดับอย่างเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และหาคำตอบได้อย่างมีเหตุผล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาความรู้หรือความสามารถในด้านอื่น ๆ ได้หรือไม่ เช่น ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากผู้วิจัย พบว่า ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับครูและนักเรียนด้วยกัน มีการถ่ายทอด นำเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาลงในใบกิจกรรมและหน้าชั้นเรียน อีกทั้งสถานการณ์ปัญหามีความเชื่อมโยงกับบริบทในชีวิตจริง ทำให้สามารถตีความผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ปัญหามาสู่บริบทในชีวิตจริงได้

2.2 ควรมีการศึกษาว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์อื่น หรือในระดับชั้นอื่นได้หรือไม่ เนื่องจากผู้วิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จึงควรนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิดาภา จันทิมา. (2566). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดล MEAs ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีดา ทองบ่อ, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์, และ ชานนท์ จันทรา. (2567). การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุพิบูล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 11(1), 106-120.

พงศธร มหาวิจิตร และ วราภรณ์ โชติรัตนากูล. (2563). เรียนคณิตศาสตร์ผ่านป่าชุมชน : โปรแกรมเสริมประสบการณ์โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *นิตยสาร สสวท.*, 49(227), 27-32.

พรศิริ สอนลิลา, ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์, และ ชานนท์ จันทรา. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ Model-Eliciting Activities (MEAs) ที่ส่งเสริมความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 17(2), 155-172.

เมขลิน อมรรัตน์. (2563, 13 ตุลาคม). *ประโยชน์ของคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ตอนที่ 3 อัตราส่วนและร้อยละ.* คลังความรู้ SciMath. https://www.scimath.org/article-mathematics/item/11474-3

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567, 21 มีนาคม). *โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

พุทธศักราช 2567 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง. สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. https://bsq.vec.go.th/Portals/9/Course/20/2567/20000v3.pdf

อภิสิทธิ์ แก้วพวง, ชานนท์ จันทรา, และ วันดี เกษมสุขพิพัฒน์. (2566). การศึกษาความสามารถการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ทศนิยมโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model-Eliciting Activities (MEAs). *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 265-278.

Ayyubi, I. I. A., Widiani, E., Suryana, I., Andriani, A., Sari, D. W. (2024). Application of the Model-Eliciting Activities (MEAs) Learning Model on Mathematics Learning Based on higher-order thinking Skills (HOTS). *Noumerico Journal of Technology in Mathematics Education*, 2(2), 82-95.

Febriani, P. A., Mandailina, V., Abdillah, Syaharuddin, & Mehmood, S. (2024). Utilizing GeoGebra-assisted model-eliciting activities (MEAs) in mathematics instruction enhances students' comprehension of concepts and improves their problem-solving abilities. *Jurnal Inovasi Pembelajaran*, 10(1), 19-30.

Lesh, R., Hoover, M., Hole, B., Kelly, A., & Post, T. (2000). Principles for Developing Thought-Revealing Activities for Students and Teachers. In A. Kelly, R. Lesh (Eds.), *Research Design in Mathematics and Science Education*, (pp. 591-646). Lawrence Erlbaum Associates.

Rusliah, N., Handican, R., Laswadi, Deswita, R., & Oktafia, M. (2021). Mathematical problem-solving skills on relation and function through Model-Eliciting Activities (MEAs). *Journal of Physics: Conference Series*. https://doi.org/ 10.1088/1742-6596/1778/1/012016

Saputri, S. A., Sulistiawati, Murnaka, N. P., Arifin, A., & Permai, S. D. (2022). Application of the Model-Eliciting Activities (MEAs) Approach on Mathematics Problem Solving Capabilities. *AIP Conference Proceedings 2479*. https://doi.org/10.1063/ 5.0099566

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก

Creative Leadership in the Digital Age for Managing Special Education Centers in Tak Province

ธิดารัตน์ ธรรมถีติ[1] , สุเนตร ทองคำพงษ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Tidarat Thamthiti[1] , Sunet Thongkhamphong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: [1]au.27ta@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 18 May 2025; Revised: 20 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก แหล่งข้อมูลเป็นประชากรและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตากปีการศึกษา 2567 จำนวน 88 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือ ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านการมีความยืดหยุ่น มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ส่วนด้านการมีจินตนาการ น้อยที่สุด แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนอย่างสร้างสรรค์ โดยการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีจินตนาการ รับฟังความคิดเห็นที่เป็นแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ยืดหยุ่นโดยการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นให้สามารถทำงานร่วมกันได้ในทุกสถานการณ์ และสนับสนุนการแก้ปัญหาด้วยการมีส่วนร่วม รายงานผลการแก้ปัญหาและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: การศึกษาพิเศษ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to study the current situation and development guidelines for creative leadership in the digital era for the administration of the Tak Provincial Special Education Center. The sources of data included both the general population and experts: 88 teachers and educational personnel from the Tak Provincial Special Education Center in the academic year 2024, and 9 experts. The research instruments consisted of questionnaires and interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that: Overall, the level of creative leadership in the digital era for the administration of the Tak Provincial Special Education Center was high. When considering each aspect, the highest average score was in flexibility, followed by problem-solving and vision, respectively. The lowest average was found in imagination. The recommended guidelines for developing creative leadership for educational administration in the digital era include establishing clear and creative policies, building collaborative networks with others through imaginative approaches, listening to innovative ideas to develop a shared vision, modifying work processes to be more flexible by eliminating unnecessary steps to enable cooperation in all situations, and promoting participatory problem-solving, including reporting and widely disseminating problem-solving outcomes to all stakeholders.

Keywords: Special Education, Creative Leadership, Digital Era

1.บทนำ

การจัดการศึกษามีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับ การเป็นพลโลกในอนาคต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มี การผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 ก. : 18-19) รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่กล่าวถึงการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 และการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 อันจะเป็นแรง ผลักดันให้ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด สามารถพัฒนาองค์ความรู้และสร้างปัญญาเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (Mobile learning) มาใช้มากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 ข. : 4)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงาน (Connecting) กับบุคคล ที่มีความคิดเห็นตรงกัน และกับบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะจะได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ผลลัพธ์ที่ได้อาจจะไม่ใช่ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ความคิดเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ จะนำไปสู่การคิดเชิงสร้างสรรค์มีความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนความคิดแบบเดิม ๆ และเผชิญกับการสร้างความเชื่อมั่นของแนวทางวิธีการใหม่ ๆ ที่จะสร้าง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกับภาวะผู้นำแบบให้บริการ (Servant Leadership) โดยภาระงานหลักของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์คือ การประสานงานกับบุคคลที่มีความคิดเห็นเหมือนกันและแตกต่างกัน เพื่อพัฒนาสมรรถนะและความสามารถต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์กรให้เกิดความสร้างสรรค์ในทุกระดับ ทุกสถานที่ โดยปราศจากการยึดมั่นถือมั่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างมีความรับผิดชอบตลอดเวลา และต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จทั้งด้านผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงาน (พิมพ์ธนพร นันภิวงค์, 2563 : 1-2)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีความพิการ โดยการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จัดระบบการจัดการเรียนร่วมและประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานให้เกิดการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งจากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก (2565 : 2-3) พบว่า มีมาตรฐานการศึกษาตามที่สถานศึกษากำหนดอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อนให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย มีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาว่า ควรมีการจัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และควรนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนบริหารจัดการในปีต่อไป ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องมีความสามารถในการมองภาพความสำเร็จได้อย่างชัดเจน มองการณ์ไกลให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ ด้วยการเปิดกว้างสร้างโอกาสรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง มีการกระตุ้นเพื่อโน้มน้าวบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มกำลังความสามารถด้วยความเต็มใจ ข้อเสนอแนะและความสำคัญข้างต้น

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็น แนวทางการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการบริหารการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างเป็นระบบต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

3.วิธีการดำเนินการ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตากมีขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยใช้การสังเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้องรายงานการวิจัยของนักการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ.2561-2565 ได้ขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน คือ

1.1 การมีจินตนาการ (Imagination)

1.2 การมีวิสัยทัศน์ (Vision)

1.3 การมีความยืดหยุ่น (Flexibility)

1.4 การแก้ไขปัญหา (Problem Solving)

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารการประกันคุณภาพภายใน ยุคดิจิทัล ของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แช่มช้อย (2562 : 143-144) มาใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย

1.การวางแผน (Plan)

2.การออกแบบ (Design)

3.การนำไปปฏิบัติ (Implement)

4.การประเมินผล (Evaluation)

5.การสะท้อนผล (Refection)

2. ขอบเขตประชากร

แหล่งข้อมูลได้แก่ ประชากรที่เป็นผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 88 คน ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก จำนวน 2 คน

2.2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน ครูอัตราจ้าง ครูพี่เลี้ยงเด็ก พนักงานราชการ พนักงานธุรการและผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้ราชการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก จำนวน 88 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้าน เนื้อหาจากผลสังเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 มีขอบเขต 4 ด้าน คือ

1.1 การมีจินตนาการ (Imagination)

1.2 การมีวิสัยทัศน์ (Vision)

1.3 การมีความยืดหยุ่น (Flexibility)

1.4 การแก้ไขปัญหา (Problem Solving)

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารการประกันคุณภาพภายใน ยุคดิจิทัล ของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แช่มช้อย (2562 : 143-144) มาใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้น ดังนี้

1.การวางแผน (Plan)

2.การออกแบบ (Design)

3.การนำไปปฏิบัติ (Implement)

4.การประเมินผล (Evaluation)

5.การสะท้อนผล (Refection)

2. ขอบเขตด้านแหล่งผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิความรู้และประสบการณ์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง

จำนวน 9 คน จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นไว้ดังนี้

2.1 กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 3 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นคือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา และมีประสบการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.2 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้อำนวยการกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการบริหารสถานศึกษา และมีประสบการณ์ปฏิบัติงานในหน้าที่ ไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.3 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 3 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการบริหารการศึกษาและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 2 ปี

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปร ได้แก่ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดตาก

4.ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก การศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก มุ่งศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงโดยรวมและรายด้านตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยรวม

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		
		μ	σ	แปลผล
1.	ด้านการมีจินตนาการ (Imagination)	4.14	0.46	มาก
2.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision)	4.15	0.44	มาก

3.	ด้านการมีความยืดหยุ่น (Flexibility)	4.17	0.49	มาก
4.	ด้านการแก้ไขปัญหา (Problem Solving)	4.16	0.45	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.16**	**0.43**	**มาก**

ตารางที่ 4.2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก โดยรวมและรายด้านมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.16, σ = 0.43) เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.17, σ= 0.49) ด้านการแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ= 4.16, σ = 0.45 ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.15, σ= 0.44) และด้านการมีจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.14, σ= 0.46) ตามลำดับ

5.อภิปลายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตากมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก โดยรวมและรายด้านมีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การมีความยืดหยุ่น การแก้ไขปัญหา การมีวิสัยทัศน์และการมีจินตนาการ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการยอมรับผลการประเมิน ข้อเสนอแนะและนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นอย่างจริงใจและเต็มใจ มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และมีการส่งเสริมให้ครูสร้างทีมงานเพื่อความหลากหลายในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงยังมีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จบนพื้นฐานความเป็นไปได้โดยการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีการประเมินผลการดำเนินการตามวิสัยทัศน์กับเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจและปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้มีประสิทธิภาพ และมีการประเมินความต้องการเพื่อจัดลำดับความสำคัญทางเลือกแก้ปัญหา ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของAsh & Persall (2000, อ้างถึงในไชยยศ ตันวุฒิบัณฑิต, 2563 : 34-35) ที่กล่าวถึงหลักการของภาวะผู้นำเชิงสรรค์ว่า ต้องมีการเรียนรู้เป็นทีม การคิดอย่างมีประสิทธิผลและการแก้ปัญหาร่วมกัน ยกย่องให้ครูเป็นผู้นำและผู้บริหารเป็นผู้นำของผู้นำ ให้ความไว้วางใจผลักดันความสัมพันธ์การทำงานขององค์กร ผู้นำควรส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี

โดยปรับเปลี่ยนทัศนะจากการทำตามที่สั่งและยึดหลักทำแบบเดียวกัน มาเป็นการกระตุ้นให้กำลังใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มและคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ของครู มีความสามารถสูงในการปฏิบัติภารกิจอยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอน เป็นผู้เรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้หน่วยงานได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น และเป็นผู้ที่ไม่ยึดติดอยู่กับสถานภาพเดิม ๆ ที่เป็นอยู่ขององค์กร รวมทั้งแนวคิดของสัมมา รธนิธย์ (2556 : 251) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการบริหารงานในองค์กร เพราะบุคคลที่เป็นผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นดำเนินการร่วมกัน มุ่งสู่เป้าหมายอันเดียวกันจนประสบผลสำเร็จที่เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันและของกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ และงานวิจัยของณัฏฐณิชา พลศรีดา (2564 : 131-134) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครพนม พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครพนม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก รวมทั้งไชยยศ ตันวุฒิบัณฑิต (2563 : 157-163) ที่ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

1.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ด้านการมีจินตนาการ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย คือ มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จบนพื้นฐานความเป็นไปได้โดยการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ มีความสามารถชักจูงโน้มน้าวให้ครูสร้างจินตนาการในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ มีการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารและแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษมีบริบทเฉพาะของผู้รับบริการที่ต่างไปจากสถานศึกษาทั่วไป ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีความบกพร่องและมีความต้องการพิเศษ จำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมียุทธวิธีบริหารจัดการที่ต่างไปจากสถานศึกษาปกติ การคำนึงถึงการกำหนดเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ และการสร้างความเข้าใจโดยการสื่อสารให้ครูเกิดจินตนาการร่วมในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องเป็นจุดเน้นที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ละทิ้งความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของกิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2556 : 29-31) ที่กล่าวไว้ในทฤษฎีภาวะผู้นำยุคใหม่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ว่า พฤติกรรมของผู้บริหารเป็นกระบวนการที่แสดงออกถึงการเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถพิเศษในการวางแผนกลยุทธ์และแนวทางอย่างชัดเจน มีจุดมุ่งหมายในการขับเคลื่อนด้วยการบริหารองค์กรและบุคลากร ผู้นำจะต้องมีความคิดอย่างเป็น

ระบบ มีคุณลักษณะที่โดดเด่นคือความนิ่ง และสุขุมรอบคอบ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ คิดไตร่ตรองเชื่อมโยงทั้งในอดีต ปัจจุบัน นำไปสู่การคาดการณ์ในอนาคตที่ชัดเจนและแม่นยำ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ธนพร นันภิวงค์ (2563 : 69-72) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า ด้านจินตนาการ ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่านเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มองเห็นประโยชน์ของโอกาสที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต มีการวางแผนการทำงานจากผลการประเมินสถานการณ์และแนวโน้มความสำเร็จที่เป็นไปได้ และมีความรอบรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์ระบบต่าง ๆ และนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ตามลำดับ

1.2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย คือ มีการประเมินผลการดำเนินการตามวิสัยทัศน์กับเป้าหมายเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ มีการส่งเสริมให้ครูรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมและการใช้สื่อดิจิทัลจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และมีการพัฒนาครูให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญเกิดแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรู้สึกเป็นเจ้าของที่จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกัน ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดอย่างเต็มใจ ซึ่งการใช้กระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะช่วยให้ครูเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของจิตกร จันทร์สุข (2564 : 42-43) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านการมีวิสัยทัศน์ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีพฤติกรรมที่สามารถมองการณ์ไกลเพื่อความสำเร็จขององค์กรในอนาคต มีการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลที่แปลกใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน มีความเข้าใจในเทคโนโลยีและมีกลยุทธ์ที่สนับสนุนความสำเร็จขององค์กร และผลการวิจัยของจุฑามาส ซุ่นห้วน (2562 : 111-112) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพ แวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงรายข้อค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารมีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อสอดรับการเปลี่ยนแปลง มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการออกแบบและคิดค้นวิธีทำงานใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาหน่วยงาน

อยู่เสมอ และ ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ทันสมัยทั้งปัจจุบันและอนาคต กับ มีวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้ร่วมงานเข้าใจเป้าหมายของการพัฒนาสถานศึกษา ตามลำดับ

1.3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ด้านการมีความยืดหยุ่น โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย คือ การยอมรับผลการประเมิน ข้อเสนอแนะอย่างเต็มใจและนำไปปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นอย่างจริงใจและเต็มใจ มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และมีการส่งเสริมให้ครูสร้างทีมงานเพื่อความหลากหลายในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษมีโลกทัศน์กว้างไกล เปิดกว้างและสร้างโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอย่างทั่วถึงเท่าเทียม มีการนำข้อเสนอแนะนั้นไปร่วมกันวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้พัฒนาโรงเรียน โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความคิด ให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัลอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2560 : 84) ที่กล่าวถึงแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นแนวคิดของภาวะผู้นำรุ่นใหม่ทางการศึกษาไทยที่จะต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและปัญหาของสังคมได้เป็นอย่างดี สามารถเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับสังคมได้ มีความสามารถในการวิเคราะห์ เป็นการมองแล้วแก้ไข และรู้ซึ้งถึงประเด็นทางสังคมไทยและสังคมโลก มีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ในสังคมมีความสามารถในการสร้างสรรค์ โดยทำตนเองและทำองค์การให้เกิดการสร้างสรรค์ และสะท้อนการมีผลงาน ไม่รอรับเพียงอย่างเดียว แต่มีการนำผลการคิดวิเคราะห์ไปสรรค์สร้างให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงทั้งตนเอง ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น และผลการวิจัยของไชยยศ ตันวุฒิบัณฑิต (2563 : 157-163) ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดบุรีรัมย์ ที่พบว่า สภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดวิจารณญาณโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ในการทำงานที่อาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ใช้เหตุผลเชิงวิชาชีพในการวิพากย์ข้อมูลเพื่อจำแนกความแตกต่าง และใช้หลักการตามทฤษฎีและกระบวนการทางการบริหารมาปรับใช้เพื่อศึกษาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562 : 83-88) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความยืดหยุ่น โดยภาพรวมและรายข้อมีสภาพอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารปรับตัวได้ตามสถานการณ์พร้อมที่จะสร้างและรับสิ่งใหม่

ๆ ที่จะเกิดขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ ๆ และผู้บริหารมีการกระจายอำนาจการบริหารงานในองค์กรให้ผู้ร่วมงาน เช่นกัน

1.4 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก ด้านการแก้ไขปัญหา โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยรายข้อจากมากไปหาน้อย คือ มีการประเมินความต้องการเพื่อจัดลำดับความสำคัญทางเลือก ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานและติดต่อสื่อสารภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการตัดสินใจทางเลือกกำหนดวิธีการและเป้าหมายความสำเร็จของการแก้ปัญหาโดยใช้การมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบเพื่อความถูกต้องตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นผู้มีจินตนาการ มีมุมมองการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลที่กว้างไกลและมีความยืดหยุ่นในการใช้กระบวนการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสูง โดยให้ความสำคัญเป้าหมายความสำเร็จที่มาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน จึงสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมในการประเมินบริบทและเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ใช้การกระจายอำนาจและกระบวนการนิเทศภายในอย่างเต็มระบบเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตรสูง รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการตัดสินใจวางแผนการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ อารีย์ น้ำใจดีและพิชญาภา ยืนยาว (2562 : 1647-1648) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลว่า จะต้องมีปัจจัยภายในสนับสนุนความสำเร็จในการทำงานที่ทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำและมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ต้องมีผู้นำเป็นต้นแบบที่ดี (Role Model) ที่พร้อมจะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานศึกษาดิจิทัล ผู้นำต้องมีความเข้าใจและมองเห็นโอกาสในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์มาใช้ มีทักษะในการสื่อสารในการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรในหน่วยงาน รวมทั้งเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำงานสอดประสานกันเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในสถานศึกษา รวมทั้งแนวคิดของกิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2556 : 29-31) ที่กล่าวถึงแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถในการจูงใจ ประสานงานและนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการและความยืดหยุ่น ด้วยวิธีการและแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ โดยอาศัยปัจจัยสภาพแวดล้อมแบบเปิด ด้วยการไว้วางใจ ให้อิสระในการคิดพร้อมสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ ปัจจัยแรงจูงใจภายใน ด้วยความมีความอยาก ความหวัง ความปรารถนา ความเพียรพยายามมุ่งมั่นทุ่มเท เพื่อให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงปัจจัยความรู้เชิงลึก ด้วยความรู้แนวกว้างและลึก มีทักษะ ประสบการณ์ อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมจิตร ชูศรีวาส (2562 : 70-71) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารเปิดโอกาสสร้างความร่วมมือให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ มีการมอบอำนาจการตัดสินใจและการแก้ปัญหาให้ครูในการปฏิบัติหน้าที่ และรับฟังโดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเช่นกัน

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก มีแนวทางดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการมีจินตนาการ ผู้บริหารควรมีนโยบายที่ชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดบวกเห็นโอกาสในทุกวิกฤติปัญหาและสร้างความสำคัญสำเร็จในทุกขั้นตอน ส่งเสริมกำลังใจให้ทีมทำงานพึ่งพาตนเองและจัดทำ ID Plan เพื่อการพัฒนาตนเองด้านการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในเป้าหมายและสร้างความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมเท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความฉับไวในการตัดสินใจเพื่อรับเทคโนโลยีให้ทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและบริหารงานของโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อย ดังนั้นจึงควรให้มีการปรับแนวคิดในการสร้างเครือข่ายให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำด้านสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Leadership Theory) ที่ ศิริวรรณ คำภูเงิน (2561 : 23) ศึกษาไว้ว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายและความสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความจำเป็นต่อความสำเร็จของงาน เช่น การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กันภายในทีมหรือผู้เกี่ยวข้องคนอื่น ๆ และงานวิจัยของ คติพงษ์ อ่อนไชย และคณะ (2565 : 71-72) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านจินตนาการ ควรมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์แล้วนำไปสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา พัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรมโดยการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ

2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรเปิดรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย แล้วนำไปกำหนดนโยบายเป็นแผนกลยุทธ์พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล มีการประเมินและปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเปิดโอกาสครูผู้สอนเสนอความคิดอย่างไม่เป็นทางการให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นการพัฒนาวิสัยทัศน์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารมีการกระตุ้นติดตามให้กำลังใจครูขณะปฏิบัติงานให้

บรรลุผลตามวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การกำหนดนโยบายพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในแผนกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนทั้งระยะสั้นและธรรมนูญโรงเรียน อำนวยความสะดวกและเปิดรับข้อเสนอแนะวิธีการ แนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้บริหารงานอยู่เสมอ มีการปฏิบัติน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ Ash & Pearsall (2000, อ้างถึงในไชยยศ ตันวุฒิบัณฑิต, 2563 : 34-35) กล่าวถึงหลักการของภาวะผู้นำเชิงสรรค์ไว้ว่า ควรส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยปรับเปลี่ยนทัศนะจากการที่ให้ทุกคนทำตามที่สั่งและยึดหลักทำแบบเดียวกัน เป็นการกระตุ้นให้กำลังใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มและคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ของครู และงานวิจัยของ ภคนี ศรีสุไชย (2563 : 80-81) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าแนวทาง พัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ควรวางแผนกลยุทธ์และเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ยึดหลักความสำเร็จของงานคือความสำเร็จขององค์กร เน้นให้ผลการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผล โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

2.3 ด้านมีความยืดหยุ่น ผู้บริหารควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานร่วมกันโดยลดข้อจำกัดขั้นตอนของกฎ ระเบียบที่ไม่จำเป็นลง ให้ยืดหยุ่นสามารถทำงานร่วมกันได้ในทุกสถานการณ์ยอมรับข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เปิดช่องทางการสื่อสารหาข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นเห็นอกเห็นใจมีความประนีประนอมเอาใจใส่ครูผู้สอน มีการปรับตัวและเปลี่ยนแนวคิดในการทำงานร่วมกันให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารมีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ความแตกต่างทางความคิดของทุกฝ่ายอย่างมีไหวพริบเหมาะสมเป็นที่ยอมรับ การส่งเสริมให้ครูใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ค้นคว้า วิจัยนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน การยอมรับข้อเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแนวคิดและวิธีการบริหารงานของโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฏฐณิชา พลศรีดา (2564 : 20) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญในการจะนำพาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมมีการจูงใจโน้มน้าวให้เกิดการดำเนินการร่วมกันเพื่อสู่เป้าหมายเดียวกันจนบรรลุผลสำเร็จ ด้วยความสามารถที่หลากหลายที่ใช้กระตุ้นให้ผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติมีความเห็น มีส่วนร่วมและมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การมีภาวะผู้นำสูงย่อมทำในสิ่งที่ตนรับผิดชอบอยู่ประสบความสำเร็จและส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิผลไปด้วย และผลงานวิจัยของ พิมพ์ธนพร นันภิวงค์ (2563 : 69-72) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า ควรเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของครูและข้อเสนอแนะจากผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลแก้ปัญหาและเป็นแนวทางพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน

ส่งเสริมให้ครูมีความยืดหยุ่นในการคิดและสนับสนุนในการปฏิบัติงานของครู มีความเป็นกันเอง และเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานกับบุคลากร

2.4 ด้านการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาด้วยการมีส่วนร่วมตามแผนที่กำหนด รายงานผลการแก้ปัญหาทั้งรูปแบบ On line, On site รวมทั้งเผยแพร่ทางกลุ่ม Line, Facebook, Page ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึงสม่ำเสมอ การใช้กระบวนการ PLC เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญและสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยแยกประเด็นหรือกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนครอบคลุมทั้งโรงเรียน การวางตัวเป็นกลาง มีความยืดหยุ่นในการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือบุคคลด้วยการประนีประนอมตามหลักการประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสาร เพื่อลดการเผชิญหน้าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดของผู้เกี่ยวข้องโดยการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสื่อกลาง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ตามแผนการที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดทางเลือกโดยใช้ข้อมูล ความเป็นเหตุเป็นผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์ มีการปฏิบัติน้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2556 : 29-31) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำทีม (Team Leadership) ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีทักษะ มีความรู้ มีความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคล มีศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจหรือสร้างแรงบันดาลใจทีมงานให้สามารถทุ่มเทแรงกายและแรงใจทำงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายของตนเองและองค์กร เป็นประเภทสั่งงานไม่ใช่สั่งการ มีความสามารถในการประสานบุคคลทั้งที่มีความคิดเห็นตรงกันและไม่ตรงกัน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และงานวิจัยของ เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562 : 83-88) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านแก้ไขปัญหา ผู้บริหารควรยึดกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วางแผน ดำเนินการตามลำดับ มีการสื่อสาร สั่งการและตรวจสอบ และด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาล มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ

6.ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก มีผลการวิจัยในภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับมากทุกด้าน แต่ยังพบว่าในแต่ละด้านผู้บริหารสถานศึกษายังมีพฤติกรรมที่ควรพัฒนาให้ดีได้อีก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำของแต่ละด้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ดังนี้

1.1 ด้านการมีจินตนาการ (Imagination) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและบริหารงานของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้นจนเป็นแบบอย่างแก่ครูได้ แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในเป้าหมายและสร้างความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความฉับไวในการตัดสินใจเพื่อรับเทคโนโลยีให้ทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

1.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลไว้ในแผนการพัฒนาโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปี อำนวยความสะดวกเปิดรับฟังข้อเสนอแนะ วิธีการ แนวคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้บริหารงาน และมีแผนติดตามให้กำลังใจครูขณะปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุผลตามที่วิสัยทัศน์กำหนดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

1.3 ด้านการมีความยืดหยุ่น (Flexibility) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน รวมทั้งมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความแตกต่างทางความคิด โดยการยอมเปิดรับฟังข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงแนวคิดและวิธีการบริหารงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ด้านการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสื่อกลางพัฒนาวิธีการสื่อสารเพื่อลดการเผชิญหน้าที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด โดยการวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดทางเลือกโดยใช้ข้อมูลและความเป็นเหตุเป็นผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์และส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมแก้ปัญหาตามแผนที่กำหนดอย่างทั่วถึงเท่าเทียม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเชิงลึกพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และมีผลงานเป็นเชิงประจักษ์

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์การศึกษาพิเศษหรือสังกัดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

2.3 ควรมีการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และความต้องการพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญฤทัย อาจหาญ. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

โฆสิต เทพวงศ์. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จุฑามาศ โชติช่วง. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชาตรี ม่วงสวัสดิ์. (2545). *การบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรพิศิษฐ์.

เชิดชัย โชครัตนชัย. (2542). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฏฐ์ธยาน์ วงค์ใหญ่. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ดวงใจ อุดม. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุญทัน ดอกไธสง. (2553). *หลักการบริหารและการจัดการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญมี สายสุนทร. (2551). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ป่วย อึ้งภากรณ์.

ประเวศ วะสี. (2542). *การปฏิรูปการศึกษาเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2551). *การพัฒนาระบบการบริหารเพื่อคุณภาพการศึกษา*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2545). *การศึกษา: ความหมายและการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รังสรรค์ เนียมสนิท. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัลลภา แซ่ลี้. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตและพัฒนาครู*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุจินต์ จ่างเจริญ. (2541). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวิมล ติรกานันท์. (2545). *การวิจัยและสถิติทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัจนา ศุภนิมิต. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อารี สง่าจิต. (2545). *การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

Guidelines for Teacher Development in Active Learning Management in the Era of Global Disruption for the Mokkala School Group under the Tak Primary Educational Service Area Office 2

ศิริพร ช่อครุฑ[1] , สุเนตร ทองคำพงษ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย
Siriporn Chokrut[1], Sunet Thongkhamphong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: duxdum_501@hotmail.com
(Corresponding Email)

Received: 18 May 2025; Revised: 28 June 2025; Accepted: 28 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มโรงเรียนโมกขละ และหาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 176 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์มากที่สุด ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร บุคลากรที่เชี่ยวชาญมีไม่เพียงพอ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ ส่วนใหญ่ผู้สอนขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ขาดทรัพยากรหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนใหญ่ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน และด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ

เรียนรู้ ส่วนใหญ่ระยะเวลาไม่เพียงพอ และแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A) ที่เน้นการคิดขั้นสูง ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการการทบทวนหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ สถานศึกษาควรมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ สถานศึกษาควรจัดฝึกอบรม หรือให้ความรู้ เพื่อพัฒนาให้บุคลากรสามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง สถานศึกษาควรมีนโยบายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดขอบเขตการคิดและการพูดคุยและเปลี่ยนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาครู, ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

This research aims to study the current conditions and problems in active learning management among schools in the Mokkala group, as well as to identify development approaches for teachers in active learning management within the same group. These schools fall under the jurisdiction of the Tak Primary Educational Service Area Office 2. The population and data sources used in this study consisted of 176 teachers from schools in the Mokkala group. The research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using percentage, frequency, mean, standard deviation, and content analysis. The research results revealed that the overall condition of active learning management in the era of global disruption among schools in the Mokkala group, under the Tak Primary Educational Service Area Office 2, was at a high level. When considering each aspect individually, the design of learning activities was rated the highest, with an average score in the high range. As for the problems related to active learning management in the context of global disruption, the study found the following: In the design of learning activities, most teachers lacked sufficient knowledge, skills, and experience. In curriculum development, there was a shortage of specialized personnel. In student-centered learning, where students engage in hands-on activities, most instructors lacked effective learning management skills. In the use and development of innovative learning media, most schools lacked modern resources or technological equipment. In authentic assessment and evaluation, most educators had not received adequate training on evaluation criteria. In communication and the exchange of learning experiences, insufficient time was the most commonly cited issue. The proposed guidelines for improving active learning management in the era of global disruption among schools in the Mokkala group are as follows: Designing learning activities: Schools should clearly define student learning objectives, covering Knowledge (K), Process (P), and Attitude (A), with an emphasis on higher-order thinking skills. Curriculum development: Schools should regularly review and update their curriculum to ensure continuous development in response to changes over time. Student-centered learning: Schools should prioritize learning activities that encourage students to think critically and solve problems. Use and development of innovative learning media: Schools should provide training or knowledge-sharing sessions to equip staff with the skills to

effectively use a variety of media, innovations, and technologies that suit the content and learning activities. Authentic assessment and evaluation: Schools should adopt policies that encourage students to participate in self-assessment processes. Communication and sharing of learning experiences: Schools should establish a structured framework for thinking, discussion, and experience exchange in a systematic and sequential manner.

Keywords: Guidelines for Teacher Development, Active Learning Management, Era of Global Disruption

1.บทนำ

สังคมโลกที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลต่อสังคมในทุกระบบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมในสังคม เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสาร จนกลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน เพราะแต่ละประเทศนั้นต่างก็มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ประชากรมีศักยภาพที่ดีและรอบด้านเพื่อรองรับการพัฒนาด้านต่าง ๆ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความรู้ความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา ดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย มีความตระหนักรู้รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในโลกสากลและความเป็นไทย (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552)

ระบบของการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวซึ่งไม่ใช่เพียงการปฏิรูปแค่ครั้งคราว แต่ต้องมีการพัฒนาและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งคณะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาไทยจำเป็นต้องตระหนักเสมอว่าการศึกษาไทยนั้นจะต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถส่งผลให้ผู้เรียนนั้น เกิดการเตรียมความพร้อมและมีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตสอดคล้องกับสังคมในอนาคตและตลาดแรงงาน (ฮิวจ์ เดลานี, 2562) ซึ่งประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่ประสิทธิภาพทางการศึกษา โดยคำนึงถึงการปรับหลักสูตรและวิธีการสอน เพื่อสร้างเยาวชนที่มีประสิทธิภาพสำหรับอนาคต จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่พุทธศักราช 2542-2562 ทั้งสิ้น 4 ฉบับ โดยมุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้เยาวชนไทยเติบโตไปเป็นผู้ที่คิดเป็นทำเป็น เป็นผู้มีเหตุผล เป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 ความว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และกำหนดไว้ในมาตรา 24 สามารถสรุปความได้ว่า ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นดำเนินการได้แก่ ครูต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และต้องจัดกิจกรรมที่ฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการ ฝึกการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้

ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้ตลอดชีวิต ต้องเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานความรู้และคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างสมดุล ต้องส่งเสริมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและต้องยึดหลักสำคัญว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2542)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจัดการเรียนรู้ให้มีทักษะและความพร้อมทางการเรียนรู้ตลอดไป การจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในชีวิต ครูต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด รู้จักถอดบทเรียน รู้จักสะท้อนคิด รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ เกิดทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน สอดคล้องกับสถาพร พฤฑฒิกุล. (2558) ที่กล่าวไว้ว่า Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา หรือ Constructivism ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถการยกระดับผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยกระดับทักษะความสามารถ ยกระดับความคิดขั้นสูง และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียนได้ และจะเห็นได้ว่าในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครูจะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ บทบาทของการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ฉะนั้นครูจำเป็นต้องมีความรู้และมีทักษะในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย เพื่อครูจะได้นำเทคนิค วิธีการ หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่าง ๆ นั้น มาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจะดีได้เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนด้วยเช่นกัน เพราะผู้เรียนย่อมได้รับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้หรืออำนวยความสะดวกให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สอดคล้องกับยุทธนา ปฐมวรชาติ. (2547) ที่กล่าวไว้ว่าการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้หรืออำนวย จึงกล่าวได้ว่าการจะพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ได้นั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักของโรงเรียนด้วย เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง

รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ยังพบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาครูให้มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วย โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อร่วมขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนของครูให้ตรงตามตัวชี้วัดต้องรู้ ควรรู้ และทำการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning อีกทั้งเป็นการเตรียมครูผู้สอนเข้าสู่การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ แต่ที่ผ่านมาในภาพรวมนั้นพบว่าการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษายังไม่มีความชัดเจนและเป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนเท่าที่ควร มีแค่คู่มือการประเมินสมรรถนะครูที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้น สอดคล้องกับกลุ่มงานวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสรุปในภาพรวมว่าการพัฒนาครูนั้นยังขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาครูจึงไม่มีคุณภาพและมาตรฐานที่ชัดเจน หลักสูตรและเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู เน้นหลักการทฤษฎีมากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ครูไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการอบรมได้ ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลักการอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556) ประกอบกับครูหลายคนยังคงใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครูส่วนมากยังคงเชื่อมั่นและคุ้นเคยอยู่กับการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้ผู้เรียน ครูคือผู้รู้ดีที่สุดและมีอำนาจที่สุดในห้องเรียน แนวคิดนี้ทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างจำกัด (วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2542)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพและแก้ไขปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางตัวอย่างของการกระจายความรู้ไปสู่การพัฒนาครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต่อเนื่องและมีคุณภาพต่อไป

2.วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3.วิธีการดำเนินการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Meyers and Jones. (1993), Baratz Snowden. (2005), Stacy Zeiger. (2015), ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2551), ชนกานต์ สุวรรณทรัพย์. (2555), ไพบูลย์ เปานิล. (2546), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561) และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2560) จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร

1.3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้

1.4 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้

1.5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.6 การสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 176 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนโมกขละ ทั้ง 9 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 176 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3.2 ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Meyers and Jones. (1993), Baratz Snowden. (2005), Stacy Zeiger. (2015), ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2551), ชนกานต์ สุวรรณทรัพย์. (2555), ไพบูลย์ เปานิล. (2546), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561) และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2560) จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร

1.3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้

1.4 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้

1.5 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.6 การสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีวิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ ขึ้นไป จำนวน 3 คน

2.2 ศึกษานิเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีประสบการณ์ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากกว่า 3 ปี

2.3 นักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

หรือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

4.ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนโมกขละ ทั้ง 9 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 176 คน ด้วยแบบสอบถามเพื่อการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมและรายด้านแสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.13	0.32	มาก
2	ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.01	0.41	มาก
3	ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้	3.94	0.45	มาก
4	ด้านการใช้พัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้	3.91	0.28	มาก
5	ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง	4.08	0.34	มาก
6	ด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้	4.10	0.45	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.03**	**0.18**	**มาก**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.03, σ = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.13, σ = 0.32) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.10, σ = 0.45) ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.08, σ = 0.34) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.01, σ = 0.41) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 3.94, σ = 0.45) และด้านการใช้พัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 3.91, σ = 0.28) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

5.อภิปลายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผันยุคโลกพลิกผันกลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผันยุคโลกพลิกผันกลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนเชิงรุกและมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการสอนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสในการลงมือทำจริง จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรไท แสงลุน. (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ พบว่า สภาพ การจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และพิชนันท์ ขันอาสา. (2559) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า สภาพขององค์ประกอบพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A) ที่เน้นการคิดขั้นสูง มีการออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการสอนที่เลือกนำมาออกแบบการเรียนรู้สามารถนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ วิเคราะห์ผู้เรียนก่อนจัดการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความพร้อมในการเรียน และประเมินความต้องการของผู้เรียนเพื่อออกแบบการเรียนรู้ นำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงการออกแบบการเรียนรู้ กระบวนการสอนที่เลือกนำมาออกแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ รวมถึงกระบวนการสอนที่เลือกนำมาออกแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของมะลิวัน สมศรี. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 พบว่า ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน อยู่ระดับมาก

1.2 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการทบทวนหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ มีการกำหนดมาตรฐานการตรวจวัดและประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน มีระบบการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้หลักสูตรมีคุณภาพต่อเนื่อง และมีกระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรตั้งแต่ต้นจนสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึงมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของมะลิวัน สมศรี. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 พบว่า ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระดับมาก

1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา และจัดการเรียนรู้ที่แบบบูรณาการข้ามสาระวิชาหรือเชื่อมโยงกับชุมชน อีกทั้งมีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดด้วยการตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนหรือสิ่งรอบตัวและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้ มีการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง และจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดและวางแผนการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลก

พลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของมะลิวัน สมศรี. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ระดับมาก

1.4 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้สอนสามารถใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงสร้างหรือพัฒนาสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สืบค้นข้อมูลออนไลน์เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี อีกทั้ง สามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของไสว ฟักขาว. (2559) ได้กล่าวถึงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

1.5 ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีการประเมินผลจากการปฏิบัติจริง จากกระบวนการทำงานของนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผลและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้ รวมถึงสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินผลการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562) กล่าวว่า การประเมินผลโดยเน้นสภาพจริงและตอบรับวัตถุประสงค์ หมายถึง การจัดทำรูบริกส์การวัดและประเมินสมรรถนะ ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ การใช้แฟ้มสะสมผลงาน การประเมินตนเอง และการประเมินโดยเพื่อน ทั้งนี้เป็นการประเมินผลรวบยอดที่มุ่งวัดองค์รวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ โดยวัดจากพฤติกรรม การกระทำ ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่มีหลักฐานการปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ หรือใช้สถานการณ์เป็นฐานในการ

วัดและประเมินเป็นสภาพจริง และวิธีการวัด ประเมินสมรรถนะที่บูรณาการ ให้สอดคล้องและตอบรับวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น

1.6 ด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการกำหนดขอบเขตการคิดและการพูดคุยและเปลี่ยนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง รวมถึงมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นระบบ จึงทำให้สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผันด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของจิราภรณ์ ยกอินทร์. (2560) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ทำความเข้าใจ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและร่วมกันอภิปราย นำเสนอ สรุปความคิดรวบยอดร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเพื่อเป็นส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้กระตุ้นให้นักศึกษามีความใฝ่รู้ กระตือรือร้น คิดเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนทำงานเป็นกลุ่มและสามารถนำเสนอข้อมูลได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว

2. ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แต่ละด้านมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ มากที่สุด รองลงมา คือ ระยะเวลาไม่เพียงพอ ทรัพยากร สื่อ และอุปกรณ์ต่างๆ ไม่เพียงพอ และงบประมาณไม่เพียงพอตามลำดับ ส่วนผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือมีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สอนยังไม่มีการอบรมหรือพัฒนาทักษะที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของโลกได้ รวมถึงต้องจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งส่งผลต่อการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมการและติดตามผล และการที่ผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมืออาจจะเกิดจากการที่วิธีการเรียนการสอนยังไม่สามารถกระตุ้นความสนใจหรือดึงดูดความสนใจจากนักเรียนได้ หรือการที่ผู้เรียนไม่สามารถเห็นประโยชน์จากการเรียนในลักษณะเชิงรุก ซึ่งอาจต้องการการปรับปรุงในด้านการสร้างแรงจูงใจและการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุปผา รื่นรวย. (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการนิเทศสาหรับครูในโรงเรียนประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ครูส่วนมากเขียนบนกระดาน แจกใบงาน สอนตามเนื้อหาที่มีในแบบเรียน ส่วนมากจะเรียนแต่ในห้องเรียน จะได้ออกเรีย น

นอกห้องบ้างก็เฉพาะวิชาเกษตรและพละศึกษา สอนโดยขาดความรู้ที่ชัดเจนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และมนพมนตรี สกลศิลป์ศิริ. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิมเน้นการบรรยายซึ่งไม่สนองหลักการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร พบว่า บุคลากรที่เชี่ยวชาญมีไม่เพียงพอ มีปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ระบบการประเมินผลไม่ชัดเจน ขาดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลประกอบมีความล้าสมัย และนโยบายขาดความเข้มงวดด้านคุณภาพ ตามลำดับ ส่วนครูผู้สอนขาดความพร้อม มีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในด้านนี้อย่างจริงจัง การพัฒนาหลักสูตรในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต้องการผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทันสมัยในด้านการศึกษาหรือการเรียนรู้เชิงรุก แต่บางครั้งอาจจะขาดการฝึกอบรมหรือการสนับสนุนที่เพียงพอในการพัฒนาทักษะเหล่านี้ ประกอบกับมีงบประมาณที่จำกัดเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้เชิงรุก และการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไม่ชัดเจ นและไม่สามารถสื่อสารได้ดีทำให้การดำเนินการตามหลักสูตรไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง และผู้สอนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมนพมนตรี สกลศิลป์ศิริ. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการพัฒนาด้วยตนเอง

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ ส่วนใหญ่ผู้สอนขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ผู้เรียนมีความต่อต้าน ระยะเวลาในการเรียนไม่เพียงพอ ผู้เรียนมีความชอบและความถนัดที่แตกต่างกัน ผู้เรียนไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ทรัพยากรไม่เพียงพอ ผู้สอนยังใช้การสอนแบบเดิม ๆ งบประมาณไม่เพียงพอ และผู้สอนยังเน้นการสอนแบบถ่ายทอดความรู้ ตามลำดับ ส่วนการวัดผลและประเมินผลทำได้ยาก มีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การขาดการอบรมหรือการพัฒนาทักษะในด้านนี้ของผู้สอน โดยเฉพาะเมื่อการเรียนรู้เชิงรุกต้องการวิธีการและกลยุทธ์ที่ต่างจากการสอนแบบเดิม ซึ่งจะต้องมีการฝึกฝนทักษะการจัดการห้องเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมการเรียนรู้ อีกทั้งความแตกต่างของพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนบางคนอาจไม่พร้อมในการเรียนรู้แบบเชิงรุกหรือไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนในระดับเดียวกัน จึงต้องมีการปรับกิจกรรมหรือการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างทางพื้นฐานของผู้เรียน รวมถึงความแตกต่างในความชอบและความถนัดของผู้เรียนเป็นอีกปัจจัยที่

ทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยากขึ้น เพราะไม่สามารถออกแบบกิจกรรมให้ตอบสนองทุกความต้องการได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องการการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นและหลากหลายเพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และผู้เรียนบางคนอาจไม่คุ้นเคยกับวิธีการเรียนรู้เชิงรุก หรือรู้สึกว่ามันซับซ้อนเกินไป ทำให้มีความต่อต้านหรือไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ไปสู่การเรียนรู้เชิงรุกต้องใช้เวลาในการปรับตัว และอาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากทั้งครูและโรงเรียน นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกมักต้องใช้เวลามากกว่าการสอนแบบดั้งเดิม เพราะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจใช้เวลานานในการเตรียมการและดำเนินการ การที่เวลาไม่เพียงพออาจทำให้การเรียนรู้ไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างเต็มที่ตามที่ต้องการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมนพมนตรี สกลศิลป์ศิริ. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัญหาคือ โรงเรียนนี้ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอกโดย สมศ. ด้านคุณภาพครูและด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ขาดทรัพยากรหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย มากที่สุด รองลงมา คือ บุคลากรที่มีทักษะไม่เพียงพอ ขาดการฝึกอบรมการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม งบประมาณไม่เพียงพอ สื่อนวัตกรรมขาดความสอดคล้องกับเนื้อหา ตามลำดับ ส่วนผู้สอนไม่มีความรู้หรือทักษะเพียงพอในการใช้สื่อ และผู้เรียนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อนวัตกรรม มีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลหรือเทคโนโลยีในการเรียนการสอนจึงไม่สามารถนำสื่อนวัตกรรมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและขาดการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ประกอบกับงบประมาณที่จำกัดทำให้การจัดหาสื่อนวัตกรรมที่มีคุณภาพหรือการพัฒนาเครื่องมือใหม่ ๆ ไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ และในบางกรณี ผู้เรียนอาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อนวัตกรรม เช่น ขาดอุปกรณ์ส่วนตัว หรือมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ตามที่สื่อนวัตกรรมเสนอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุปผา รื่นรวย. (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการนิเทศสาหรับครูในโรงเรียนประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ครูส่วนมากขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัย สอนโดยไม่ค่อยเน้นการใช้สื่อ ยึดแบบเรียนสำเร็จรูปเป็นหลัก

2.5 ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนใหญ่ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน มากที่สุด รองลงมา คือ ขาดเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสม ผู้สอนมีเวลาประเมินไม่เพียงพอ ขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการประเมิน ไม่มีทรัพยากรเพียงพอที่จะสนับสนุนการประเมิน ขาดการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เวลาในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ตามลำดับ ส่วนการตัดสินหรือการประเมินอาจมีความ

ลำเอียง และผู้สอนไม่มีความรู้หรือทักษะเพียงพอ มีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ผู้สอนขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินอาจทำให้การประเมินผลไม่ตรงตามมาตรฐานหรือไม่สามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนได้ เกณฑ์การประเมินที่ไม่ชัดเจนทำให้ผู้สอนไม่สามารถทำการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แบบทดสอบ การประเมินจากผลงาน หรือเครื่องมือการประเมินเชิงพฤติกรรมทำให้การประเมินผลไม่สามารถสะท้อนถึงทักษะที่แท้จริงของผู้เรียนได้ อีกทั้ง การประเมินผลที่มีคุณภาพต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หากผู้สอนไม่มีเวลามากพอในการประเมินผลหรือวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน ก็จะทำให้การประเมินไม่สามารถทำได้อย่างละเอียดและครอบคลุม และการมีเวลาการเรียนการสอนที่จำกัดอาจทำให้การประเมินผลไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุปผา รื่นรวย. (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการนิเทศสาหรับครูในโรงเรียนประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ครูส่วนมากวัดผลจากการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

2.6 ด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนใหญ่ระยะเวลาไม่เพียงพอ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยน ผู้เรียนไม่มีแรงจูงใจในการแลกเปลี่ยน ไม่มีโครงสร้างการสื่อสารและเปลี่ยนที่เป็นระบบ บรรยากาศในชั้นเรียนไม่เหมาะสม ผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับวิธีการสื่อสารแลกเปลี่ยน ผู้สอนขาดทักษะการฟังอย่างตั้งใจ ผู้เรียนไม่มีความมั่นใจในการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ผู้เรียนมีปัญหาด้านการตีความ ขาดช่องทางการแลกเปลี่ยนที่เหมาะสม ผู้เรียนขาดทักษะการฟังอย่างตั้งใจ ตามลำดับ ส่วนผู้สอนขาดทักษะในการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยง และผู้สอนมีปัญหาด้านการตีความ มีปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต้องใช้เวลามากกว่าแค่การบรรยายหรือการถ่ายทอดเนื้อหา การให้ผู้เรียนมีเวลามากพอในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากไม่มีเวลามากพอ การแลกเปลี่ยนก็จะไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ และบางครั้งผู้เรียนอาจไม่เห็นประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนรู้ อาจจะคิดว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไม่ช่วยเพิ่มพูนความรู้หรือไม่ได้มีผลต่อการเรียนของตนเอง ซึ่งจะทำให้พวกเขาไม่เต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน ซึ่งหากไม่มีแรงจูงใจที่เหมาะสม เช่น รางวัลหรือผลประโยชน์ที่เห็นได้ชัด ผู้เรียนอาจจะไม่รู้สึกว่าการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญ และไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมในการสนทนา การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงอาจเป็นเพราะบรรยากาศในชั้นเรียนที่ไม่เหมาะสม เช่น การขาดการสร้างความรู้สึกปลอดภัย หรือการไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าที่จะพูดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาจทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเปิดใจและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของไพบูลย์ เปานิล.

(2559) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนดึงประสบการณ์เดิมของตนเองออกมาเชื่อมโยงหรืออธิบายปัญหาใหม่ที่พบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือข้อสรุปการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ครูอาจใช้สื่อแผ่นใส วีดีทัศน์ สถานการณ์จำลอง ตั้งคำถามหรือสื่อกิจกรรมอื่น ๆ

3. แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน กลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แต่ละด้านมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

3.1 ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A) ที่เน้นการคิดขั้นสูง เป็นอันดับแรก รองลงมาคือควรมีการจัดประชุมเพื่อออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ และทบทวนเพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการสอนที่เลือกนำมาออกแบบการเรียนรู้สามารถนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ตามลำดับ ส่วนการใช้พัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ของบุคลากรผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พิจารณาเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่มี รวมถึงจัดหาทรัพยากร สื่อ และอุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการในการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ชัดเจนครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A) เป็นหัวใจสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาที่เป็นขั้นสูง และเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหา รวมถึงการใช้เครื่องมือประเมินผลที่หลากหลายไม่เพียงแค่การทดสอบแต่ยังสามารถรวมไปถึงการประเมินผลงานจริง (performance assessment) หรือการประเมินจากกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน และการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้สอนเพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทการศึกษาในยุคปัจจุบันและสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้และการจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560) ได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า POARE Model ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนรู้คือ อาจารย์เตรียมความพร้อม (P) และอนุสรา เฉลิมศรี. (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า องค์ประกอบ

และตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงรุก และบุปผา รื่นรวย. (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการนิเทศสาหรับครูในโรงเรียนประชานิคม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการและกระบวนการนิเทศติดตามการปฏิบัติจริงหลังผ่านการอบรมโดยการดำเนินการ 2 วงรอบใน 2 ด้าน คือ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า วงรอบที่ 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าวงรอบที่ 1 ทั้ง 2 ด้าน รวมถึง งานวิจัยของ Munoz et al. (2016) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ชันปีที่ 1 สาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์และสาขาวิศวอุตสาหกรรมของ Universidad Catolica de la Santisima Concepcion ประเทศชีลีโดยใช้วิธีการสอนแบบ CDIO ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการพัฒนาที่ใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน กรณีศึกษาการอภิปรายกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าความเข้าใจในเนื้อหาของนักศึกษาดีขึ้น มีความพยายามในการเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น นักศึกษามีความพึงพอใจกับการเรียนรู้เชิงรุก ได้ทำงานเป็นทีมและได้ข้อเสนอแนะย้อนกลับเกิดปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อน

3.2 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการการทบทวนหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ควรมีการกำหนดมาตรฐานการตรวจวัดและประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน และควรมีระบบการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้หลักสูตรมีคุณภาพต่อเนื่องตามลำดับ ส่วนการทบทวนเกี่ยวกับกระบวนการสอนที่เลือกนำมาออกแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรให้เพียงพอต่อการพัฒนาในยุคสมัยต่าง ๆ รวมถึงจัดทำแผนงบประมาณและกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้มีความชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การทบทวนหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและความสามารถในการเรียนรู้ในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีมาตรฐานการประเมินที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การมีระบบการปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีคุณภาพต่อเนื่อง และการพัฒนาความเชี่ยวชาญและทักษะของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ การอบรมและพัฒนาความรู้ให้กับครูและผู้สอนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้สามารถออกแบบหลักสูตรและ

การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าในบางกรณีการทบทวนกระบวนการสอนและการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนยังคงอยู่ในระดับต่ำที่สุด แต่การย้ายจุดเน้นจากการสอนเป็นหลักไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน (learner-centered approach) และการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการลงมือปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการจัดทำแผนงบประมาณที่เหมาะสมและการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรอย่างชัดเจนเป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการในระยะยาวได้ โดยต้องคำนึงถึงการลงทุนในด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีที่จำเป็น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560) ได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า POARE Model ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (R)

3.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการลงมือเรียนรู้ สถานศึกษาควรมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา มากที่สุด รองลงมาคือ ควรจัดการเรียนรู้ที่แบบบูรณาการข้ามสาระวิชา หรือเชื่อมโยงกับชุมชน และจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดด้วยการตั้งคำถาม ตามลำดับ ส่วนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถประยุกต์การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน รวมถึงพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ดึงดูดผู้เรียนไม่ให้เกิดความต่อต้านในการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาจริงและคิดค้นวิธีการแก้ไขเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (problem-solving skills) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือทำและคิดแก้ปัญหาจะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน การให้ผู้เรียนมีโอกาสสะท้อนความคิดและตั้งคำถามเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การตั้งคำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อยอดและทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าการพัฒนาหลักสูตรยังคงอยู่ในระดับต่ำที่สุด แต่การพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนที่ต่อเนื่องและเป็นระบบจะช่วยให้การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกัน การปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระเบียบจะทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นสิ่งที่สำคัญ การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการสอนและการประยุกต์ใช้วิธีการที่หลากหลายจะช่วยให้ครูสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน การใช้

วิธีการสอนที่น่าสนใจและมีความหลากหลายจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและลดความต่อต้านในการเรียน และการปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจสามารถช่วยดึงดูดผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัยจะช่วยให้การเรียนการสอนน่าสนใจและไม่ซ้ำซาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560) ได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า POARE Model ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ นักศึกษาเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (A) และมัลลิกา วิเชียรดี. (2559) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 พบว่า แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ควรพัฒนาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมนพ มนตรี สกลศิลป์ศิริ. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยของความสำเร็จ ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เกิดการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์และเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและพัฒนางานต่อโรงเรียน

3.4 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ สถานศึกษาควรจัดฝึกอบรม หรือให้ความรู้ เพื่อพัฒนาให้บุคลากรสามารถใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มากที่สุด รองลงมาคือ พัฒนาให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ และสามารถสร้างหรือพัฒนาสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรจัดหาทรัพยากรหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การจัดฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่บุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะการที่ครูหรือผู้สอนสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและการมีส่วนร่วมจากผู้เรียน การที่บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อการเรียนรู้หรือสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เป็นการเสริมสร้างความสามารถให้กับครูและผู้สอนในการออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย ไม่เพียงแค่ใช้สื่อสำเร็จรูป แต่ยังสามารถสร้างหรือพัฒนาสื่อที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาได้อย่างดี และการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถสร้างและพัฒนาอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ได้ เช่น การพัฒนาเครื่องมือสื่อสาร การใช้แอปพลิเคชัน หรือ

อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนได้ เช่น การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม (gamification) หรือการเรียนรู้แบบโต้ตอบ รวมถึงการเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าจะอยู่ในระดับต่ำที่สุดในขณะนี้ แต่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ในอนาคต นอกจากนี้ การจัดหาทรัพยากรและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของไสว ฟักขาว. (2559) ได้กล่าวถึงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

3.5 ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง สถานศึกษาควรมีนโยบายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง มากที่สุด รองลงมาคือ มีนโยบายให้ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลจากการปฏิบัติจริง จากกระบวนการทำงานของนักเรียน ตามลำดับ ส่วนการสนับสนุนให้มีการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน สนับสนุนเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสม และฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการประเมิน รวมถึงพิจารณาให้ผู้สอนมีเวลาประเมินที่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การให้นโยบายที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากการประเมินตนเองช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนถึงการเรียนรู้และการพัฒนาของตนเอง มีการตั้งคำถามเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตนเองยังช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียน รวมถึง การประเมินจากการปฏิบัติจริงและกระบวนการทำงานของนักเรียน เช่น การทำโครงการ การทำงานกลุ่ม หรือการศึกษาภาคสนาม จะช่วยให้เห็นทักษะที่แท้จริงของผู้เรียน รวมถึงทักษะการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การฝึกอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินและเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพและมีความเหมาะสมในการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้ความรู้และฝึกอบรมเรื่องนี้จะช่วยยกระดับความสามารถในการประเมินที่ตรงประเด็น

และเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม และการพิจารณาให้ผู้สอนมีเวลาในการประเมินที่เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการประเมินผลการเรียนรู้จะต้องใช้เวลาและความใส่ใจในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความแม่นยำและสะท้อนถึงการพัฒนาของผู้เรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560) ได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า POARE Model ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ ประเมินผลการเรียนรู้รอบด้าน (E)

3.6 ด้านการสื่อสารแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการกำหนดขอบเขตการคิดและการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มากที่สุด รองลงมาคือ ควรมีการกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ตามลำดับ ส่วนการนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินผลการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับต่ำที่สุด นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการวางแผนบริหารระยะเวลาให้เพียงพอ และมีนโยบายสนับสนุนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยน รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการแลกเปลี่ยน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การกำหนดขอบเขตการคิดและการพูดคุยอย่างมีลำดับขั้นตอนจะช่วยให้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและไม่เกิดความสับสน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์กันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน (collaborative skills) และการคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้น รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่หลากหลายและเพิ่มพูนความเข้าใจในหัวข้อที่เรียนรู้ กล่าวได้ว่า การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในยุคที่การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่จำเป็น การทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการเรียนรู้จะทำให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตัวเองและสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การมีการวางแผนบริหารเวลาให้เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากไม่มีการบริหารเวลาอย่างเหมาะสม การแลกเปลี่ยนจะไม่เกิดขึ้นเต็มที่ และอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้โดยรวม และการสร้างแรงจูงใจในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการแบ่งปันความรู้และเรียนรู้จากผู้อื่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนจะทำให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560) ได้ทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับ

คณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า POARE Model ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ นักศึกษาทราบทิศทางในการเรียน (O) และมนพมนตรี สกลศิลป์ศิริ. (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยของความสำเร็จ ได้แก่ การมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึง งานวิจัยของ Weiget, 8 Bonica. (2016) ได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้แนวคิดคิดของ Bloom's Taxonomy ทั้ง 3 องค์ประกอบคือพุทธิวิสัย จิตวิสัย และทักษะพิสัย เพื่อให้ความรู้ที่มีความหมายและให้นักเรียนได้เพิ่มความเข้าใจในเนื้อหารู้จักการคิดวิเคราะห์โดยใช้ 2 เกม 2 ห้องเรียน 2 รูปแบบทำการศึกษาใน Army-Baylor Graduate Program in Health and Buness Administration ซึ่งคือส่วนหนึ่งของโรงเรียนนักเรียนแพทย์ทหาร ผลการศึกษาพบว่าการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมและได้คิดในระดับสูงสามารถปรับปรุงคุณภาพของบทเรียนและช่วยให้ให้นักเรียนรักษาและเข้าใจข้อมูลรวมถึงเพลิดเพลินในการเรียนและ Tharman et al. (2016) ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกต่อการรับรู้ทางบวกของนักศึกษาและผลที่เกิดจากการเรียนรายวิชาสรีรวิทยาระบบทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 ทำการวิจัยเปรียบเทียบวิธีที่ใช้การเรียนรู้เชิงรุกในเกือบทุกคาบ การบรรยายเนื้อหาสรีรวิทยาระบบทางเดินหายใจโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair- Share) วิธีการหยุดบรรยายชั่วคราวการอภิปรายการใช้แบบจำลองการใช้บทบาทสมมติ การสัมมนาและการทดลองทำงานกับหุ่นกับการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่สอนมาก่อนหน้านี้ แล้วจึงทำการทดสอบความรู้

6.ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยุคโลกพลิกผันยุคโลกพลิกผันกลุ่มโรงเรียนโมกขละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้พัฒนาสื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ มีสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาและจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรม รวมทั้งการฝึกอบรมบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรออกนโยบายที่ส่งเสริมให้โรงเรียนและครูใช้เทคโนโลยีและสื่อนวัตกรรมในการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีกระบวนการประเมินและปรับปรุงที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายพัฒนามาตรฐานการใช้สื่อนวัตกรรมในการเรียนการสอนที่ชัดเจน เพื่อให้ครูมีแนวทางที่ชัดเจนในการเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2562). *ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนา*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กมล โพธิเย็น. (2564). Active learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19*(1), 11–28.

กรรณาภรณ์ ริวัฒนา. (2564). *การพัฒนารูปแบบศักยภาพของบุคลากรในองค์กรสื่อประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ).

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ก). *แผนพัฒนากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ข). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษารักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กาญจนา ขัดพูล. (2563). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาตำบลบ้านแซวแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: สิ่งที่ควรค่าสำหรับทุกคนในอนาคต*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์. (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

หทัยกานต์ เลขานุกิจ. (2563). *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

อรไท แสงลุน. (2565). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7*(5), 332–348.

อัยริน สมาแอ. (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3* (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

อารีย์ น้ำใจดี, & พิชญาภา ยืนยาว. (2562, 11–12 กรกฎาคม). ผู้นำกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 11* (หน้า 1–10). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Stoner, J. A. F., & Wankel, C. (1986). *Management* (3rd ed.). New Delhi: Prentice-Hall.

Suphattarakiat, C. (2022). The cause of the failure of COVID insurance “Meet, Pay, End”. Retrieved from https://www.bangkokbiznews.com/

Taweechaikan, S. (2022). The OIC is confident that the insurance system will not collapse. Even though COVID has caused many insurance companies to fail. Retrieved from https://www.efinancethai.com/LastestNews/

Trade Policy and Strategy Office. (2020). *How COVID-19 shapes the new world order?* Nonthaburi: Ministry of Commerce. (in Thai)

TRIS Corporation Limited. (2022). *TRIS vaccine for excellence*. Retrieved from https://www.tris.co.th/vuca/

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

The Approach to Promoting the Use of Governance Principles in the Management of Educational Institutions in the Digital Era at Thapla District Primary Schools, Uttaradit Province

ธนพัฒน์ เคยทำ[1], สุเนตร ทองคำพงษ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Thanaphat Koeitham[1], Sunate Tongkumphong [2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: pup94geniusbrand@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 31 May 2025; Revised: 13 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 256 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.45, σ = 0.40) สภาพด้านหลักการมีส่วนร่วม มีปัญหามากที่สุด ด้านหลักนิติธรรม มีปัญหาน้อยที่สุด ปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดการอบรมให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เช่น การใช้เว็บไซต์โรงเรียน Facebook Group หรือ Line Official Account ที่สามารถอัพเดทข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ

คำสำคัญ : แนวทางการส่งเสริม, การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล, ยุคดิจิทัล

Abstract

This study employed a mixed-methods research design to: 1) investigate the current issues related to promoting the application of good governance principles in the administration of primary schools in the digital era in Tha Pla District, Uttaradit Province; and 2) propose strategies to enhance the implementation of such principles in this context. The research was conducted in two phases. The population consisted of 256 individuals, including school administrators, government teachers, and educational personnel in primary schools within the district. Additionally, nine experts were selected for in-depth interviews. Data collection tools included structured questionnaires and interviews. Descriptive statistics frequency, percentage, mean, and standard deviation were employed, along with content analysis. Findings revealed that the overall level of promotion of good governance in school administration during the digital era was high ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.40$). The principle of participation posed the most significant challenge, while the principle of the rule of law was the least problematic. A key issue identified was the lack of training for teachers and educational personnel regarding new regulations related to digital technology and artificial intelligence (AI). To address these challenges, the study recommends utilizing online platforms to strengthen communication among school administrators, teachers, students, parents, and community members. Suggested tools include school websites, Facebook groups, and Line Official Accounts, which can be used to regularly disseminate information and updates on school activities.

Keyword : Promotion Strategies, Good Governance in Educational Administration, Digital Era

1. บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองที่ไม่มั่นคง นำไปสู่การรัฐประหารหลายครั้ง สาเหตุหลักมาจากวิกฤตศรัทธาในผู้นำและความไม่สมดุลของผลประโยชน์ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ประชาชนแสดงความไม่พอใจผ่านการชุมนุม การร้องเรียน และสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้รัฐบาลอ่อนแอและเกิดการยึดอำนาจ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 จึงกำหนดให้รัฐจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและพัฒนาระบบราชการตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมและต่อต้านการทุจริตตามหลักธรรมาภิบาล แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า การบริหารที่ดียังต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมด และควรใช้กระบวนการ PDIER (การวางแผน การออกแบบ การนำไปปฏิบัติ การประเมินผล และการสะท้อนผล) (สุกัญญา แช่มช้อย, 2562) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา และได้ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสออนไลน์ (ITA Online) ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับ AA (97.08%) โดยโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอท่าปลา มีผลประเมินในระดับ AA 67.86% ระดับ A 25% และระดับ B 7.14%

โรงเรียนที่มีผลประเมินสูงมีการวางแผนและปรับปรุงการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่วนโรงเรียนที่มีผลประเมินต่ำ มักขาดการมีส่วนร่วมและมีความคลาดเคลื่อนในการเปิดเผยข้อมูล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2, 2566) โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จึงควรมีการสำรวจสภาพปัญหาและหาแนวทางส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา มีการพัฒนาสูงขึ้นกว่าเดิม เป็นไปตามตัวชี้วัดและเป็นแนวทางส่งเสริมให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลโดยแท้จริง ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ขอบเขต 6 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws) ด้านที่ 2 ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ด้านที่ 3 ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) ด้านที่ 4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ด้านที่ 5 ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ด้านที่ 6 ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for Money)

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลยุคดิจิทัล ของรองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แช่มช้อย (2562 : 143 - 144) มาใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย 1. การวางแผน (Plan) 2. การออกแบบ (Design) 3. การนำไปปฏิบัติ (Implement) 4. การประเมินผล (Evaluation) และ 5. การสะท้อนผล (Refection)

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัย คือ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 256 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น คือ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป นักวิชาการ จำนวน 1 คน ข้าราชการครู จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

3.1 สภาพและปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3.2 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้วิธีวิจัย เชิงสำรวจ (Survey research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 256 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) กำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก
ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แบบเลือกตอบได้
มากกว่า 1 คำตอบ (Multiple response)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล นำมาสังเคราะห์ความสอดคล้องได้ขอบเขตเนื้อหาได้ 6 ด้าน นำไปสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นโครงสร้างของข้อคำถาม

2. สร้างข้อคำถามตามที่กำหนด ได้ข้อคำถามเพื่อสอบถามการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 6 ด้าน จำนวน 42 ข้อ และข้อคำถามเพื่อสอบถามปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 6 ด้าน จำนวน 6 ข้อ

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับเนื้อหาและความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา เพื่อให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

4. นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิดุษฎีบัณฑิตการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item -Objective Congruence) ได้ค่า IOC ของ แบบสอบถามทั้ง 3 ตอน อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .984 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการส่งมอบหนังสือต่อผู้บริหารสถานศึกษา แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา จำนวน 256 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้บริหารการศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางสงฆ์ไม่น้อยกว่าที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ดำรงสมณศักดิ์เป็น เจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะตำบล จำนวน 1 รูป นักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน ข้าราชการครู ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ด้านละ 2 ข้อ จำนวน 12 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)

2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ และปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุค

ดิจิทัล ข้อที่มีค่าร้อยละสูงสุดในแต่ละด้าน ๆ ละ 3 ข้อ มาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตทั้ง 6 ด้าน

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องของการใช้ภาษา ความครอบคลุมและความสอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิตามลำดับต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับเสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหา อภิปรายผลด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวม

ข้อที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านที่ 1 ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws)	4.43	0.42	มาก
2	ด้านที่ 2 ด้านหลักคุณธรรม (Ethics)	4.44	0.43	มาก
3	ด้านที่ 3 ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency)	4.44	0.42	มาก
4	ด้านที่ 4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation)	4.46	0.41	มาก
5	ด้านที่ 5 ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability)	4.45	0.43	มาก
6	ด้านที่ 6 ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for Money)	4.43	0.42	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.45**	**0.40**	**มาก**

ตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (μ = 4.45, σ = 0.40) เรียงจากสูงไปต่ำ คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for

Money) ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) และด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีผลแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละสูงสุดปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล รายด้าน

ด้านที่	ปัญหาที่มีค่าร้อยละสูงสุด	ร้อยละ	ลำดับ
1	ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดการอบรมให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI)	35.69	2
2	ผู้บริหารสถานศึกษา บางท่านยังขาดการประพฤติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้นำองค์กร ซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรม การเลือกปฏิบัติ	38.28	1
3	สถานศึกษาขาดการดำเนินการอย่างเป็นระบบในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี	31.50	6
4	ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรทั้งจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน(Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ส่งผลให้การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาขาดทิศทางที่ชัดเจน	32.41	4
5	สถานศึกษายังมีข้อบกพร่องในการออกแบบโครงสร้างองค์กรและการบริหารงานโดยขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาท หน้าที่ ส่งผลให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน	34.51	3
6	ผู้บริหารสถานศึกษา ยังขาดการประเมินความคุ้มค่าและวิเคราะห์ต้นทุนประโยชน์ของแผนหรือโครงการก่อนดำเนินการ รวมถึงขาดการประมาณค่าใช้จ่ายและผลลัพธ์ที่จะได้	31.89	5

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เรียงจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws) ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for Money) และด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) ตามลำดับ

3. ผลการหาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความถี่สูงสุดรายด้านแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ด้านที่	ข้อเสนอแนะรายด้านที่มีค่าความถี่สูงสุด	ความถี่	ลำดับ
1	สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ โดยร่วมกันกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน	8	2
2	สถานศึกษาควรนำเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเรื่องดี ๆ เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ไว้ในบทเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาต่าง ๆ	9	1
3	สถานศึกษาควรมีการเผยแพร่ข้อมูลสำคัญ เช่น แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนการใช้จ่ายงบประมาณ รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา	9	1
4	สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เช่น การใช้เว็บไซต์โรงเรียน Facebook Group หรือ Line Official Account ที่สามารถอัพเดทข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ	9	1
5	ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู ได้เรียนรู้แบบร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนร่วมงาน เช่น การทำโครงการร่วมกัน การจัดการประชุมแบ่งปันประสบการณ์ การใช้เทคโนโลยีในการสอน	9	1
6	สถานศึกษาควรนำแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, หรือ Zoom สามารถใช้ได้ในการสอนระยะไกลและลดค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมในห้องเรียน	9	1

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สถานศึกษาควรนำเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมมาใส่ในการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเรื่องดีๆ เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ไว้ในบทเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาต่าง ๆ สถานศึกษาควรมีการเผยแพร่ข้อมูลสำคัญ เช่น แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนการใช้จ่ายงบประมาณ รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เช่น การใช้เว็บไซต์โรงเรียน Facebook Group หรือ Line Official Account ที่สามารถอัพเดทข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู ได้เรียนรู้แบบร่วมมือ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนร่วมงาน เช่น การทำโครงการร่วมกัน การจัดการประชุมแบ่งปันประสบการณ์ การใช้เทคโนโลยีในการสอน สถานศึกษาควรนำแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, หรือ Zoom สามารถใช้ได้ในการสอนระยะไกลและลดค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมในห้องเรียน สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ โดยร่วมกันกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน

5. อภิปรายผล

สภาพการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เฉลี่ยรวมมีสภาพการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการโพสต์หรือส่งต่อข้อความ รูปภาพ วีดิโอ ในหัวข้อที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) (การสะท้อนผล : R) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน มีวิสัยทัศน์และจุดประสงค์ในการทำงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน (การวางแผน : P) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน มีความรู้ มีทักษะการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการประชุมทางไกล (Video Conference) Google Meet, Microsoft Teams และ Zoom เพื่อส่งเสริมการสื่อสาร การทำงาน ความรับผิดชอบร่วมกัน (การประเมินผล : E) สถานศึกษามีการติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสถานศึกษาบริหารงานตามภารกิจจากหน่วยงานต้นสังกัด (การประเมินผล : E) อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นไปตามแนวความคิดของ วีระ แข็งกสิการ (2560 : 50) ได้กล่าวไว้ว่า หลักธรรมาภิบาล วิธีการบริหารงานหรือกฎเกณฑ์ที่กำกับดูแล เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดี เหมาะสม และเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายในองค์กร ซึ่งความหมายของธรรมาภิบาลนั้นมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับลักษณะการปกครอง วัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตาม ค่านิยมต่าง ๆ เหล่านั้น มีแนวคิดพื้นฐาน หลักการ กระบวนการและผลที่คาดหวังใกล้เคียงกันหลายประเด็น ดังเช่น การสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการปฏิรูปการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราพรรณ โมรัตน์ (2562 : 142) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ปัญหาที่พบสูงที่สุดคือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ขาดการอบรมให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การกำหนด กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับ ย่อมจะเป็นการป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปตามความพอใจของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัณย์นิชา สิงห์รีวงศ์ (2567 : 112) ได้ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า ในด้านระบบโครงสร้างบริหารจัดการไม่ชัดเจน กฎหมายไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน

ระเบียบไม่ยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาบุคลากรทางการศึกษาคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องเกิดระบบอุปถัมภ์ ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ปัญหาที่พบสูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา บางท่านยังขาดการประพฤติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้นำองค์กร ซึ่งส่งผลต่อความยุติธรรม การเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่มีการส่งเสริมวินัย คุณธรรม จิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญย์นิชา สิงห์รีวงศ์ (2567 : 112) ได้ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า สถานศึกษาไม่มีการส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) ปัญหาที่พบสูงที่สุดคือ สถานศึกษาขาดการดำเนินการอย่างเป็นระบบในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาขาดการตรวจสอบการใช้งบประมาณของสถานศึกษายังไม่ต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ สุวรรณชัย (2566 : 28) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาธรรมาภิบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานการเงินและพัสดุ รวมถึงไม่มีการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ชัดเจน ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ปัญหาที่พบสูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสภาพแวดล้อมองค์กรทั้งจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน(Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ส่งผลให้การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาขาดทิศทางที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนไม่ให้ความสำคัญของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจุดเด่น จุดด้อย ของการบริหารงานในสถานศึกษาที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เลี่ยมใจดี (2562) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและมีการการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ปัญหาที่พบสูงที่สุดสถานศึกษายังมีข้อบกพร่องในการออกแบบโครงสร้างองค์กรและการบริหารงาน โดยขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาจัดโครงสร้างองค์กรการบริหารยังไม่ชัดเจนในการกำหนดหน้าที่และรับผิดชอบของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วณัฐสนันท์ กมลบูรณ์ (2560 : 23) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ด้านความรับผิดชอบบุคลากรขาดความกระตือรือร้น และขาดความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่กระจายงานให้บุคลากรมีความรับผิดชอบเท่าเทียมกัน ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for Money) ปัญหาที่พบสูงที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา ยังขาดการประเมินความคุ้มค่าและวิเคราะห์ต้นทุนประโยชน์ของแผนหรือโครงการก่อนดำเนินการ รวมถึงขาดการประมาณค่าใช้จ่ายและผลลัพธ์ที่จะได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ไม่สามารถควบคุมการเบิกจ่ายโครงการต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์กฤษย์ นามปพนอังกูร (2564 : 60) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถควบคุมการเบิกจ่ายโครงการต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws) สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ โดยร่วมกันกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ และการรู้จักแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากข้อมูลที่เป็นเท็จ (Fake news) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ยึดหลักความเป็นธรรม เท่าเทียมในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อแนะนำและให้ความรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับกฎระเบียบ และข้อบังคับของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาควรดำเนินงานตามระเบียบราชการอย่างเป็นระบบ โดยจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติ จัดอบรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมความเป็นธรรมในการทำงานและให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบแก่คณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระ แข็งกสิการ (2560 : 165 - 172) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน กำหนดขอบเขตของภาระงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) สถานศึกษาควรนำเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเรื่องดี ๆ เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ไว้ในบทเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาต่าง ๆ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และสถานศึกษาควรส่งเสริมการปฏิบัติงานในสถานศึกษาโดยยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาค และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาควรบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตร เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดี และส่งเสริมการทำงานด้วยความเป็นธรรม เสมอภาค และยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลพรรณ พึ่งด้วง (2560 : 121) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารนำหลักคุณธรรมมาเป็นหลักในการบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารยึดมั่นความเป็นธรรม ความเสมอภาค ในสิ่งถูกต้องดีงาม ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) สถานศึกษาควรมีการเผยแพร่ข้อมูลสำคัญ เช่น แผนพัฒนาสถานศึกษา แผนการใช้จ่ายงบประมาณ รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งความซื่อสัตย์ เช่น เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต กิจกรรมต่อต้านการทุจริต และสถานศึกษาควรมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และรับข้อร้องเรียน เช่น กล่องรับความคิดเห็น ช่องทางติดต่อออนไลน์ เว็บไซต์โรงเรียน และบอร์ดประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาควรเผยแพร่ข้อมูลสำคัญอย่างโปร่งใส พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ และจัดให้มีช่องทางติดตาม ตรวจสอบ และรับข้อร้องเรียนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์ (2563 : 168) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า สถานศึกษามีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน การรับสมัครนักเรียน และการประเมินผลด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation) สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เช่น การใช้เว็บไซต์โรงเรียน Facebook Group หรือ Line Official Account ที่สามารถอัพเดทข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ และสถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การประชุมผู้ปกครองออนไลน์ การเปิดรับความคิดเห็นผ่านการสำรวจออนไลน์

Google Forms ให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และสถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากชุมชน หน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อสื่อสารกับทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมออนไลน์ และส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทิชา ปูเวหา (2560 : 184) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองกุงศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการวางแผนและประเมินพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงจัดอบรมเพื่อให้ครู บุคลากร และทุกภาคส่วนเข้าใจแนวทางการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู ได้เรียนรู้แบบร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนร่วมงาน เช่น การทำโครงการร่วมกัน การจัดการประชุมแบ่งปันประสบการณ์ การใช้เทคโนโลยีในการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู และบุคลากร นำทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสอน เช่น การใช้เครื่องมือออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน หรือการใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดหน้าที่รับผิดชอบงานต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของบุคลากร และสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยและผลประเมินคุณภาพการศึกษามาปรับปรุงการบริหารงานและการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครู พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอน มอบหมายงานตามความถนัด และนำผลวิจัยกับการประเมินมาใช้พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรัชญา คล้ายชุ่ม (2562 : 156) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในผลที่เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง สามารถอธิบายเหตุผลของการก่อให้เกิดผลนั้นทั้งผลดีและผลเสีย เปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการซักถามข้อสงสัย เสนอแนะ และหาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาร่วมกัน ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for Money) สถานศึกษาควรนำแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, หรือ Zoom สามารถใช้ได้ในการสอนระยะไกลและลดค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมในห้องเรียน สถานศึกษาควรพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล เพื่อให้ข้อมูลการศึกษาสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือเรียน สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรใช้สื่อการเรียนการสอนที่สามารถใช้ซ้ำได้ โดยใช้โปรแกรมสร้างสื่อการสอน เช่น Canva, Adobe Spark, หรือ Prezi และผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการใช้ทรัพยากรในอนาคต เช่น การประเมินผลจากกิจกรรม และความคุ้มค่า ด้านเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาควรใช้แพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่สามารถใช้ซ้ำได้ พร้อมทั้งวางแผนการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ โดยประเมินผลและความคุ้มค่าของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริญญา ยกพล (2563 : 5) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบูรณาการการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีระบบการติดต่อประสานงานที่ดีและทำงานให้รวดเร็ว ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบของราชการ และจัดสรร

ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้นดังนี้ :

1. จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบาย : แต่งตั้งคณะทำงานจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ด้านธรรมาภิบาลและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อวางแผนและติดตามผลการดำเนินงาน

2. จัดอบรมและเสริมสร้างความรู้ : ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารในยุคดิจิทัล แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทุกระดับ เพื่อสร้างความเข้าใจ

3. พัฒนาและส่งเสริมเครื่องมือดิจิทัล : สนับสนุนการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์โรงเรียน, Facebook Group, Line Official Account เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4. กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมิน : วางเกณฑ์และตัวชี้วัดในการประเมินผลการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ : จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นการพัฒนาและการนำแนวทางไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน : มีระบบติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมรายงานผลต่อผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเหล่านี้ไปปรับใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการช่วยสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใส มีส่วนร่วม และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคการศึกษาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยที่ได้ดำเนินการและได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปเพื่อขยายความรู้และแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้ :

1. ศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาระดับอื่น ๆ : เช่น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท

2. พัฒนาโมเดลหรือกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในยุคดิจิทัล : สามารถนำไปทดลองใช้จริง พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงานในระยะยาว

3. วิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) : การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดย

เน้นทั้งโอกาสในการพัฒนาและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น

4. ศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง : เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการสนับสนุนการใช้หลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมการจัดอบรมหรือพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา : ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ พึ่งด้วง. (2560). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร* [ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ธัณย์นิชา สิงห์รีวงศ์. (2567). *แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร].

นันทิชา ปูเวสา. (2560). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาหนองกุงศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม.*

ปรัชญา คล้ายชุ่ม. (2561). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม* [การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี].

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์. (2563). *ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

วณัฐสนันท์ กมลบูรณ์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].

วีระ แข็งกสิการ. (2560). *รูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์].

สถาบันพระปกเกล้า. (2560). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. (2566). *การดำเนินการตามแผนการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. (2566). *รายงานผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ ประจำปีงบประมาณ 2566*. อุตรดิตถ์: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉราพรรณ โมรัตน์. (2562). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Education

ความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

The Educational Innovator of Secondary School Teachers in Education Sandbox

อรรถพล วงศ์บุปผา[1], ธารินทร์ รสานนท์[2], โกศล มีคุณ[3], อัจฉรา วัฒนาณรงค์[4]

[1,2,3,4]มหาวิทยาลัยพะเยา, ประเทศไทย

Attapon Wongbubpa[1], Tharin Rasanond[2], Kosol Meekun[3], Achara Wattananarong[4]
[1,2,3,4]University of Phayao, Thailand
✉: 65160367@up.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 27 May 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษา และด้านพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษาปัจจัยที่คาดว่าเป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูโดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ได้แก่ กลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล และกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ เพื่อช่วยให้สามารถวางแผนการพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากครูเมื่อมีความเป็นนวัตกรการศึกษาที่ดีแล้ว ไม่เพียงแต่จะส่งผลโดยรวมให้คุณภาพการศึกษาของครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความมั่นใจให้กับครูในการผลิตนวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านี้อาจทำนายความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้

คำสำคัญ : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, นวัตกรการศึกษาของครู

Abstract

This study proposes a conceptual framework for educational management within educational innovation areas, emphasizing the development of educational innovativeness among secondary school teachers. Educational innovativeness is conceptualized as comprising two interrelated dimensions: the dispositional and behavioral aspects. Drawing on the Interactionism Model, the study identifies three categories of influencing factors—social-situational, personal-dispositional, and situational-dispositional—as potential determinants of

teachers' innovativeness. These factors are posited to inform strategic planning for enhancing teachers' capacity to generate and implement educational innovations. Teachers exhibiting high levels of innovativeness not only contribute to elevating educational quality within innovation zones but also gain increased confidence in designing novel instructional practices. The causal relationships among these factors are expected to predict levels of teacher innovativeness and thereby foster the broader advancement of innovative capacity within secondary schools situated in educational innovation areas.

Keywords: Educational Innovation Area, Educational Innovativeness

1.บทนำ

นโยบายในการจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยในปี พ.ศ. 2562 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพเท่าทันทันโลก และมีทักษะในการประกอบอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2566) การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องสร้างความเป็นนวัตกรการศึกษาให้เกิดขึ้นกับครู ครูที่มีลักษณะเป็นนวัตกรกีศึกษาจะเป็นบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มคิด เรียนรู้และลงมือทำในสิ่งที่แปลกใหม่ และทำในสิ่งที่แตกต่างหรือทำสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน มีลักษณะของความเป็นผู้นำและมุ่งมั่นมีความรับผิดชอบในตนเอง เข้าใจจุดที่แตกต่างของมุมมองที่ซับซ้อนท้าทาย รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม มีความกระตือรือร้น รู้จักทดลองประสบการณ์ความคิดใหม่ ๆ มีความสามารถในการคิดและมุมมองที่แตกต่างกับคนส่วนใหญ่ทั่วไป และมีลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ (Dyer and other, 2011) ครูที่มีลักษณะเป็นนวัตกรการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน และการที่ครูจะเป็นบุคลคลที่มีสมรรถนะดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูทั้งด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษาของครู

ความเป็นนวัตกรการการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความเป็นนวัตกร เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพครู ครูจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นวัตกรทางการศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ และกล้าเสี่ยงในการสร้างสรรค์แนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรมและการแก้ปัญหาให้ดีขึ้นในหลากหลายแง่มุมและบริบทต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์และพัฒนาเทคนิคและผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน

ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา เพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูโดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรการการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเตรียมพลเมืองที่มีทักษะการคิด ทักษะแรงงาน และทักษะชีวิต รองรับการพัฒนางานให้สร้างรายได้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างฐานที่แข็งแกร่งของการสร้างเศรษฐกิจสู่เวทีการแข่งขันในเวทีโลก และสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความยั่งยืนให้กับประเทศต่อไป

2. การจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) หมายถึง พื้นที่ที่ให้โอกาสแก่นักเรียน นักศึกษา หรือผู้เรียนในการสร้าง ทดลอง และปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ และการสอนในรูปแบบที่ใหม่และสร้างสรรค์ โดยให้เส้นทางและสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและไม่จำกัดทางไปโดยตรง ผู้เรียนจะได้มีโอกาสลองศึกษาและทดลองการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร หรือเครื่องมือการเรียนรู้อื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นในรูปแบบที่เรียนรู้อย่างเป็นส่วนตัวและพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตได้อย่างเหมาะสมในยุคดิจิทัล โดยแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของไทยเริ่มต้นจากข้อเสนอของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership: TEP) ที่ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันขององค์กรภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคประชาสังคม ที่มีจุดร่วมกันในการมุ่งปฏิรูปการศึกษาไทยภายใต้แนวคิดระบบการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม เสนอแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาผ่านคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่สภาการศึกษา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562) ต่อมาจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขึ้นโดยตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ให้คำนิยามของ “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” หมายความว่า พื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา โดยมี “สถานศึกษานำร่อง” ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือของเอกชนที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอนุมัติให้เป็นสถานศึกษานำร่อง

3. ความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

ความหมายของนวัตกรการศึกษา

ในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การเป็นนวัตกรทางการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูที่เป็นนวัตกรสามารถส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนให้มีความคิด

สร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำความเข้าใจความหมายของนวัตกรทางการศึกษาจะช่วยให้เราตระหนักถึงบทบาทและคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา คำว่า “นวัตกร” หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าริเริ่ม และสามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและชีวิตประจำวัน พจนานุกรม Cambridge (Cambridge University Press, 2021) ให้ความหมายของ Innovator ว่าคือบุคคลที่แนะนำการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดใหม่ ๆ รวมถึงการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ในขณะที่พจนานุกรม Oxford (Oxford University Press, 2021) อธิบายว่า Innovator เป็นบุคคลหรือบริษัทที่นำเสนอแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้าน Herkema (2003) อธิบายว่านวัตกรคือผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถจัดการกับอุปสรรคในการพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Dyer และคณะ (2011) ยังระบุว่านวัตกรเป็นบุคคลที่มีแรงบันดาลใจในตนเองสูง มีความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อค้นหาปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความมุ่งมั่นในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ นอกจากนี้ Christensen (2015) เสริมว่า นวัตกรคือผู้ที่มีความคิดริเริ่ม มุ่งมั่นเรียนรู้ และพร้อมลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากสิ่งเดิม โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ ความเข้าใจผู้อื่น และความสามารถในการสังเกต ตั้งคำถาม ทดลอง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของนวัตกรการศึกษา โดยมารุต พัฒผล (2560) กล่าวว่านวัตกรคือผู้ที่ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ หรือพัฒนาแนวคิดที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ ปรีดา ยังสุขสถาพร (2561) อธิบายว่านวัตกรเป็นผู้ที่ริเริ่มคิดค้นและสนับสนุนการสร้างเทคนิค วิธีการ รูปแบบ และเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการทำงานของตนเองและองค์กร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของนวัตกรว่าเป็นผู้ที่คิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โกศล ภูศรี (2564) เน้นว่า นวัตกรเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงเทคนิค วิธีการ และเครื่องมือเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

จากการศึกษาความหมายของนวัตกรทางการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า นวัตกรทางการศึกษาเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าริเริ่ม และสามารถพัฒนาแนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

ความสำคัญของนวัตกรการศึกษา

“นวัตกรรม” (Innovation) ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญในฐานะเครื่องมือในการพัฒนา รวมถึงแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยประกาศแนวคิดประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศเน้น

การสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (ชนินทร เพ็ญสูตร, 2560) ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 มีการรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ากับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ จัดตั้งเป็นกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศในทุกสาขาวิชา (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2562) เพื่อขับเคลื่อนประเทศและผลิต “นวัตกร” (Innovator) ในสาขาวิชาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ปรีดา ยังสุขสถาพร (2561) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรไว้ 3 ประเภท ได้แก่ แบบผู้รักษาประตู (gatekeeper) เป็นผู้ที่รวบรวมข้อมูลแล้วส่งต่อไปยังบุคคลต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่เหมาะสม เป็นทั้งผู้สนับสนุนข้อมูล และอาจจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำนวัตกรรมในองค์กรได้ แบบผู้สร้างสรรค์ความคิด (idea generator) เป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ ๆ มีความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดนวัตกรรมขึ้นมา และแบบผู้สนับสนุน (coach) เป็นผู้ผลักดันให้นำความคิดใหม่มาประยุกต์เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดกับทีมงาน เกิดการขยายตัวของการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ส่วน Bagley (2014) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของนวัตกรไว้ว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างแตกต่างหรือสามารถทำในสิ่งที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน เป็นผู้ที่เปิดรับแนวคิดและสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้ร่วมงานได้รับความท้าทายให้ข้ามขอบเขตของสภาพที่เป็นอยู่ มุ่งมั่นสร้างองค์กรที่มุ่งประสิทธิผลและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเติบโต โดยสามารถสร้างแนวคิดที่แปลกใหม่ได้ด้วยตนเอง ส่วนสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของนวัตกรไว้ว่า ต้องมีแรงบันดาลใจ มีจินตนาการ มีความคิดริเริ่มหลากหลาย มีความสามารถในการวางแผนเชิงองค์รวม และมีความสามารถในการนำไปปฏิบัติและขยายผล จากที่กล่าวมาข้างต้น นวัตกรการศึกษาจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มในการประดิษฐ์คิดค้นการสร้างสรรค์ และพร้อมสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยวิธีการใหม่ ๆ รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบของความเป็นนวัตกรของครู

นวัตกรเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน Dyer และคณะ (2011) ได้ศึกษาทักษะสำคัญของนวัตกรประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ การเชื่อมโยง การตั้งคำถาม การสังเกต การทดลอง และการสร้างเครือข่าย ในขณะที่ Boyd (2011) เสนอว่า นวัตกรควรมีความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้ประกอบการ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ มีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารความเปลี่ยนแปลงได้ Wagner (2012) ก็ได้กล่าวถึง 5 ทักษะซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Dyer ส่วนแนวคิดของ Sandberg และ Stenroos (2014) ได้เพิ่มมิติใหม่ของความเป็นนวัตกร โดยเสนอองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ ความกล้าตัดสินใจ ความอดทนต่อความคลุมเครือ ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และการสนใจในการแก้ปัญหา Courus (2014) ได้กล่าวถึงทักษะสำคัญของนวัตกรที่มี 6 ประการเช่นเดียวกัน ซึ่งรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม การสังเกต ความกล้าเสี่ยง การทดลอง

และการสร้างเครือข่าย ในบริบทของประเทศไทยนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นนวัตกร เช่น มารุต พัฒผล (2560) ซึ่งได้กล่าวถึงการคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สำเร็จ สุกัญญา แช่มช้อย (2563) ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่สำคัญ 6 ด้าน เช่น การมุ่งอนาคต เครือข่ายทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารโครงการ ส่วนไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) ได้ระบุ 10 ทักษะที่จำเป็นของนวัตกร เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการรับผิดชอบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กล่าวถึงทักษะสำคัญของนวัตกร เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดเชื่อมโยง การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ในขณะที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ได้กำหนด 10 ทักษะสำคัญของนวัตกร เช่น การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการตัดสินใจ และทักษะการเจรจาต่อรอง

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปองค์ประกอบของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษา ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษา หมายถึง การกล้าคิดสิ่งใหม่อย่างมีเหตุผล การคิดทดลองความคิดใหม่ ๆ การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และการคิดร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ส่วนพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษา หมายถึง การที่นวัตกรกล้านำเสนอสิ่งใหม่อย่างมีเหตุผล สามารถทดลองความคิดใหม่ ๆ ได้ ผลิตหรือสร้างสรรค์นวัตกรรม และสามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

ความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู มีที่มาจากทฤษฎีว่าด้วยระบบ โดย Amabile (1998) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์กรเกิดขึ้นในระดับของระบบงาน หมายถึง กลุ่มคนขนาดใหญ่ทำงานร่วมกัน ในหน่วยงานหรือแผนกต่าง ๆ ได้ศึกษาเพื่อหาหนทางในการแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ โดยนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาใช้และพากเพียรจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้ ในขณะที่ Hatch (1997) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบ มีลักษณะที่สำคัญ คือ การร่วมกันดำเนินงานของหน่วยงานย่อยหลาย ๆ หน่วยที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจนเป็นหนึ่งเดียวกันนอกจากนั้น Amabile (1998) เสนอแนะว่า องค์กรที่นำทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการภายในองค์กร (Internal Processes) และผลผลิต (Outputs) รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ได้พบบทบาทสำคัญของตัวแปรดังกล่าว เช่น ในงานวิจัยในครูของ โกศล ภูศรี (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครู ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรโดยมุ่งเน้นทักษะการตั้งคำถาม กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรโดยมุ่งเน้นทักษะการคิดริเริ่ม กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรโดยมุ่งเน้นทักษะการสังเกต กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรโดยมุ่งเน้นทักษะการทดลอง และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรโดยมุ่งเน้นทักษะการสร้าง

เครือข่าย งานวิจัยของกามนิต ใบภักดี (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ได้แก่ การกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ สร้างนวัตกรรมใหม่โดยการคิดนอกกรอบ พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการคิดสร้างสรรค์ การตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ เน้นเทคนิควิธีการตั้งคำถามตามวิธีการ PBL และ 5W, 1H เพื่อก่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ค้นหาคำตอบ การปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งใหม่ พัฒนาผลงานตลอดเวลาด้วยวิธีการทดลองทำซ้ำ การเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างความรู้ เน้นวิธีการคิดจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่เพื่อให้เห็นภาพรวม และการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความรู้ใหม่ งานวิจัยของวาทินี พูลทรัพย์ (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ได้แก่ 1) การบริหารฐานนวัตกรรม 2) การบริหารสมรรถนะองค์การ 3) การบริหารหุ้นส่วนองค์การ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกร รม 5) การพัฒนานวัตกร 6) นวัตกรรมเชิงระบบ และ 7) การบริหารแผนนวัตกรรม งานวิจัยของคณากร นาคอาจ (2564) ที่ศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม พบว่า พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสำรวจความคิด การสร้างแนวคิดใหม่ การส่งเสริมความคิดให้เป็นที่ยอมรับ และการทำความคิดให้เกิดผล งานวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ จำปาทอง (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือการวัดคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า คุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ การเล่นเชิงสร้างสรรค์ การมีแรงบันดาลใจ การสังเกตสามารถมองเห็นปัญหา การแสวงหาความรู้ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นและปฏิบัติงานต่อเนื่อง และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ข้างต้นพอสรุปองค์ความรู้สำคัญที่ได้รับเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรการศึกษาว่าต้องประกอบด้วยสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล หรือ “จิตลักษณะ” ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นนวัตกรของครู เช่น การตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องในการทำงาน และสิ่งที่สามารถแสดงออกให้เห็นได้ของบุคคลหรือ “พฤติกรรม” ของความเป็นนวัตกรการศึกษา ที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษา

4. ปัจจัยที่คาดว่าเป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

การศึกษาปัจจัยที่คาดว่าเป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมความเป็นนวัตกรการศึกษา

ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพราะมีความสอดคล้องและครอบคลุมกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู โดยทฤษฎีดังกล่าวสามารถศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลในหลายด้านทั้งสาเหตุทางด้านจิตใจของบุคคล สาเหตุทางด้านสถานการณ์ และสาเหตุที่เป็นอิทธิพลร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของจิตใจและสถานการณ์ของผู้กระทำ โดยมีแนวคิดว่าแม้ในลักษณะสถานการณ์เดียวกันบุคคลต่าง ๆ ย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นสาเหตุของพฤติกรรมจึงมีสาเหตุมาจากสภาวะจิตหรือลักษณะจิตของบุคคลนั้นรวมเข้ากับลักษณะทางสถานการณ์จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ จึงนำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งพัฒนาโดยนักจิตวิทยากลุ่มหนึ่ง (Magnusson and Endler, 2001 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550) มาใช้ศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะของสถานการณ์ทางสังคม คือ สิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคลต่างมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลในลักษณะที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว ตีความ และแสดงพฤติกรรมเพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น จิตลักษณะเดิมของบุคคล คือ จิตลักษณะที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคลมาในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งมักเป็นจิตลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากการอบรมถ่ายทอดทางสังคมจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ และจิตลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลที่กระทำโดยการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ กับจิตลักษณะเดิมของบุคคลก่อให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุจึงทบทวนวรรณกรรม แล้วเลือกกำหนดปัจจัยเชิงสาเหตุในการศึกษาให้สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ดังนี้

ปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องหรือมีแนวโน้มส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางสังคมให้เป็นนวัตกรการศึกษา 2) ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษา 3) การรับรู้การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

การสนับสนุนทางสังคมให้เป็นนวัตกรการศึกษา หมายถึง การได้รับการยอมรับจากผู้อื่นทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งการสนับสนุนในเรื่องของความรู้ ทักษะ ข้อมูลข่าวสาร การเงิน วัสดุสิ่งของ และการเสริมแรงรวมถึงการให้กำลังใจ ซึ่งการสนับสนุนเหล่านี้มีผลดีต่อบุคคลที่ได้รับ ทำให้รู้สึกมีคุณค่า และเกิดแรงผลักดันที่จะผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ เพื่อนครูในโรงเรียน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของศุภวดี บุญญวงศ์ (2552) ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่าครูที่รายงานว่าตนเองได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาก เป็นครูที่มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมากกว่าครูที่รายงานว่าตนได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย อรพินทร์ ชูชม (2557) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของความยึดมั่นผูกพันในงานของข้าราชการครู พบว่าในส่วนของการสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความยึดมั่นผูกพันในงาน และพิพัฒน์ ศรไพบูลย์ (2563) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมต่อ

พฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู พบว่า การสนับสนุนทางสังคมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู

ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง ผู้ที่อยู่แวดล้อมครูและมีอิทธิพลให้ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเลียนแบบพฤติกรรมในการเป็นนวัตกรการศึกษา ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้แก่ ผู้บริหาร เพื่อนครู และศึกษานิเทศก์ ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสุนันท์ พรหมประกอบ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนของบิดามารดาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดพิจิตร พบว่า การปฏิบัติตนของบิดามารดาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อครอบครัวสถานศึกษา ครู อาจารย์ และต่อสังคมของนักศึกษาในกลุ่มรวม และงานวิจัยของกัญญาวดี แสงงาม (2559) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของจิตเคารพนับถือและความเป็นพลเมืองของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า การเห็นแบบอย่างพฤติกรรมความเคารพนับถือของผู้สอน เป็นตัวทำนายตัวสำคัญของจิตเคารพนับถือและความเป็นพลเมือง

การรับรู้การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การรับรู้ของครูผู้สอนในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาว่ามีการประกาศจัดตั้ง และมีการเปลี่ยนแปลง เกิดความรู้สึก ระลึกถึงการเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของครูในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยการใช้ หรือสร้างนวัตกรรมการศึกษา ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของพิชญ์ปิยา เพ็งผ่อง (2558) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลการยอมรับนวัตกรรม พบว่า ความยากง่ายมีผลต่อการรับนวัตกรรมของแต่ละบุคคล และนวชล สมบูรณ์สิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมกรรมมาใช้หรือการรับรู้การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู เป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่เด็กและติดตัวบุคคลมา เป็นจิตลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากการอบรมถ่ายทอดจากครอบครัว โรงเรียน และศาสนาโดยมีอิทธิพลต่อการแสดงถึงความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีแนวโน้มส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม 2) การมุ่งอนาคตควบคุมตน 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถระบุ ตัดสินความหมาย ขอบข่าย การสร้างและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ หรือเป็นตัวทำนายที่เด่นชัดของลักษณะหรือการกระทำที่สำคัญของบุคคล ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของขนิษฐา วิทยานนท์ (2557) และชนาทิป อ่อนหวาน (2553) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติพบว่ามีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล

ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล การเล็งเห็นผลดีและและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนมีความสามารถในการควบคุมตนเองให้รู้จัก อดทนได้รอได้เพื่อรอรับผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าในอนาคต การมุ่งอนาคตควบคุมตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านดีต่าง ๆ ของบุคคล เช่น พฤติกรรมความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของวัฒนา พาผล (2551) ได้ศึกษาการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีผลต่อความมีวินัยในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า การกาหนดเป้าหมายในอนาคต มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีวินัยในการเรียน และสันติกร รักสองหมื่น (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคใต้ตอนบน พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ปัจจัยด้านสภาพครอบครัวของนักเรียน ปัจจัยด้านจิตลักษณะ ปัจจัยลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยด้านการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเป็นนวัตกรการศึกษา หมายถึง ความตั้งใจหรือความปรารถนาของครูที่ชื่นชอบความท้าทายในการสร้างหรือพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยมีการตั้งเป้าหมายไว้สูง เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่จะสร้างหรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ทางการศึกษาเพื่อใช้ในภารกิจของครูโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และทำต่อไปจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสร้าง ใช้ หรือพัฒนานวัตกรรมของครู ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของศุภรางค์ อินทุณห์ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตสังคมของพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั่วไปของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักการอ่าน และกมลวรรณ คารมปราชญ์คล้ายแก้ว (2557) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี

ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ประกอบไปด้วยจิตลักษณะ 2 ประการ คือ การยอมรับนวัตกรรมการศึกษา และความเชื่ออำนาจในตนในการเป็นนวัตกรการศึกษา แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การยอมรับนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง รับรู้ว่านวัตกรรมทางการศึกษาคืออะไร เข้าใจ จำแนกและยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ ยอมรับว่าสำคัญจำเป็นต่อภารกิจครู ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยการยอมรับนวัตกรรมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของนวัตกรรมนั้นว่าเหมาะสมหรือเกิดประโยชน์กับบุคคลหรือไม่ และในการตัดสินใจยอมรับยังมีปัจจัยต่าง ๆ อีกมากมายที่ส่งผลให้บุคคลนั้นยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ดังนั้นครูแต่ละคนจึงมีลักษณะการยอมรับนวัตกรรมที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยของแต่ละบุคคล ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของวิวรรษา ภาวะไพบูลย์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า การใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนการสอนมีประโยชน์และมีความง่ายใน

การใช้งาน ส่งผลให้ครูผู้สอนมีทัศนคติทางบวกต่อการใช้งานแท็บเล็ต และจะนำแท็บเล็ตไปไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองต่อไป และบุปผา หลงมีหนา (2564) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูมัธยมศึกษาได้แก่ ประโยชน์ของนวัตกรรม ความง่ายในการใช้งานนวัตกรรม ทัศนคติ และการสนับสนุนของผู้บริหาร

ความเชื่ออำนาจในตนในการเป็นนวัตกรการศึกษา หมายถึง ความเชื่อของครูในการเป็นนวัตกรโดยเชื่อว่าตนเองสามารถสร้างสรรค์ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และมุ่งมั่นในการพัฒนาเทคนิคและผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่ายิ่งทำมาก ๆ ก็จะได้นวัตกรรมการศึกษาจำนวนมาก ยิ่งทำดีขึ้นก็จะได้นวัตกรรมการศึกษาที่ดีมีคุณภาพมากขึ้น ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสิริพร บุญพา (2562) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเชื่ออำนาจในตน สามารถอธิบายจิตลักษณะพอเพียง และพฤติกรรมพอเพียงของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่พิพัฒน์ ศรไพบูลย์ (2563) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจในตนกับพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของข้าราชการครู พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู กับการวัดความเชื่ออำนาจในตนในการทำงานอย่างอุทิศตนของครู สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างการวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู กับการวัดการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ สรายุทธ วรเวก (2563) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมการพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี พบว่าความเชื่ออำนาจในตนมีผลในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู และกลุ่มตัวแปรที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Endler & Magnusson, 1976) โดยความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู หมายถึง ความคิด ทักษะหรือคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นนวัตกรของครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการสอน เทคนิค วิธีการสอน สื่อการสอน หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ออกมา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษา และด้านพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษา ในแต่ละด้านมีองค์ประกอบเหมือนกัน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างสรรค์นวัตกรรม การทดลองความคิดใหม่ ๆ การมีเครือข่ายและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการเป็นผู้นำที่กล้าตัดสินใจ และกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ กลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล และกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ รวมทั้งสิ้น 8 ด้าน และอาจนำไปศึกษาแนวโน้มความสัมพันธ์ของกลุ่มที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู และนำไปศึกษารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของ

ความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู เพื่อนำไปพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

5. บทสรุป

การพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในยุคที่เทคโนโลยีและบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครูจำเป็นต้องปรับตัวและสร้างนวัตกรรมการศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ครูต้องหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพัฒนาศักยภาพของตน ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ครูสามารถคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา เพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ให้นักเรียนสามารถเติบโตและแข่งขันกับนานาประเทศได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562*. กระทรวง.

โกศล ภูศรี. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

ชนินทร เพ็ญสูตร. (2560). ประเทศไทย 4.0 บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์, 8*(1), 67–99.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2550). รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และแนวทางการตั้งสมมติฐานในการวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทย. *วารสารพัฒนาสังคม, 9*(1), 85–117.

ปรีดา ยังสุขสถาพร. (2561). *นวัตกร 4 แบบ*. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มารุต พัฒผล. (2560). *กระบวนทัศน์การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

วาทินี พูลทรัพย์. (2563). *องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักประดิษฐ์จากบทเรียนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สร้างนักประดิษฐ์*. บริษัท เอ็น 60 รัตนเทรดดิง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต*. กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2566). *รายงานประจำปีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปีการศึกษา 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2562). *โครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: สนามปฏิบัติการเพื่อสร้างนวัตกรรมการศึกษาของประเทศ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2563). นวัตกรรมบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22*(2), 193–213.

ศักดิ์สิทธิ์ จำปาทอง. (2567). การพัฒนาเครื่องมือการวัดคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารวิจัยวิชาการ, 7*(2), 181–194.

Boyd, D. (2011). *Innovation competency model*. http://www.innovationexcellence.com/blog/2011/04/12/innovationcompetency-model

Cambridge University Press. (2021). *Cambridge Dictionary*. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/innovator

Dyer, J., & other. (2011). *The innovator's DNA*. Harvard Business Press.

Oxford University Press. (2021). *Oxford learners dictionaries*. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/innovator

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

A Study of the Current and Desired States and Essential Needs for Enhancing Curriculum Quality through Quality Assurance Implementation Based on AUN-QA Criteria of College of Asian Scholars

จิราภรณ์ แก้วภักดี[1], จิราพร วิชรโภชน์[2], กุหลาบ ปุริสาร[3]

[1,2,3]วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Chiraphon Kaewphakdee[1] ,Jiraporn Vicharapoch[2] ,Kularb Purisarn[3]
[1,2,3]College of Asian scholars, Khon Kaen, Thailand
✉: chiraphon@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 22 May 2025; Revised: 04 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร บุคลากรสายสนับสนุน สังกัดวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 170 คน จำแนกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร (คณบดี รองคณบดี ประธานหลักสูตร) จำนวน 12 คน อาจารย์ (อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หัวหน้าสาขาวิชา อาจารย์ผู้สอน) จำนวน 75 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 19 คน นักศึกษา จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\overline{X}$ =3.01, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 3.48, S.D.= 0.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =3.19, S.D.=0.74) 2. สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\overline{X}$ =4.11, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้าน

การจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =4.15, S.D.= 0.69) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.76) 3. การประเมินความต้องการจำเป็น โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ =0.365 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ($PNI_{Modified}$ =0.266) รองลงมา ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ($PNI_{Modified}$ =0.209) และ ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ ($PNI_{Modified}$ =0.195) ตามลำดับ ส่วนด้านมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ =0.182) ตามลำดับ

คำสำคัญ: AUN-QA, ประกันคุณภาพการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) investigate the current conditions, desired conditions, and priority needs for developing a quality assurance framework based on the ASEAN University Network Quality Assurance (AUN-QA) criteria to enhance curriculum quality at College of Asian Scholars, involving a total of 170 participants comprising administrators, curriculum instructors, support staff, students, and other stakeholders affiliated with College of Asian Scholars. Specifically, the sample included 13 administrators (deans, associate deans, and program chairs), 75 instructors (curriculum coordinators, department heads, and lecturers), 19 support staff, and 63 students. Data collection instruments included a five-point Likert scale questionnaire assessing quality assurance practices based on AUN-QA, and a structured interview exploring perspectives on curriculum development strategies. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and Priority Needs Index (PNI). qualitative data were examined through content analysis. The results of the research were as follows: 1. The current situation is at a moderate level overall ($\bar{X}$ =3.01, S.D. = 0.69) and when considering each aspect, it was found that all aspects were at a moderate level. The aspect with the highest average value was Criterion 3 Teaching and Learning Approach ($\bar{X}$ = 3.48, S.D.= 0.73) and the aspect with the lowest average value was Criterion 7 Facilities and Infrastructure ($\bar{X}$ = 3.19, S.D. = 0.74) 2. The overall desirable condition was at a high level ($\bar{X}$ =4.11, S.D. = 0.71) and when considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. The aspect with highest average value was Criterion 3 Teaching and Learning Approach ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.69) and the aspect with the lowest average value was Criterion 7 Facilities and Infrastructure ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.76) 3. The assessment of the needs found that overall, the need index value was PNImodified= 0.365 and when considering each aspect Ranked from most to least, they are: Criterion 7 Facilities and Infrastructure, with the highest need index ($PNI_{Modified}$ =0.266), Criterion 1 Expected Learning Outcomes ($PNI_{Modified}$ =0.209) and Criterion 8 Output and Outcomes ($PNI_{Modified}$ =0.195), respectively and the aspect with the lowest average value was Criterion 6 Student Support Services ($PNI_{Modified}$ =0.182) respectively.

Keywords: AUN-QA, Educational quality assurance

1. บทนำ

คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาได้ออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2565 โดยระบุให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการเลือกพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยยึดหลักเสรีภาพทางวิชาการและความมีอิสระในการ

ดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่สถาบันอุดมศึกษาเลือกใช้ต้องสนองต่อเจตนารมณ์ของสถาบันอุดมศึกษาและกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 อาจเป็นระบบที่คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาพัฒนาขึ้น หรือเป็นระบบที่ยอมรับในระดับสากลที่สามารถประกันคุณภาพได้ตั้งแต่ระดับหลักสูตร คณะ และสถาบัน เช่น ระบบ AUN–QA หรือ ระบบ EdPEx หรือ เป็นระบบที่สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาขึ้นเอง (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้เล็งเห็นความจำเป็นในการนำเกณฑ์การประกันคุณภาพ AUN-QA มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อให้มีสามารถในการแข่งขันในอนาคตได้ โดยเริ่มต้นการใช้เกณฑ์ AUN-QA ในการประเมินในปีการศึกษา 2566 เป็นปีแรก 12 หลักสูตร ในปีการศึกษา 2567 จะเริ่มเข้าสู่ระบบเกณฑ์ AUN-QA ให้ครบ 90-100% ดังนั้นหลักสูตรต้องเตรียมความพร้อมและต้องปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์ AUN-QA ยังถือว่าเป็นเกณฑ์ใหม่ อาจารย์ผู้ที่เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจในกระบวนการการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome Based Education: OBE) ซึ่งเป็นพื้นฐานของเกณฑ์ AUN-QA ดังนั้น ภาระหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจึงต้องอาศัยความเข้าใจของอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอนจึงต้องได้รับการพัฒนาให้เข้าใจเกณฑ์/ตัวชี้วัด AUN-QA เพื่อไปพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานระดับสากล

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ประจำสำนักประกันคุณภาพ ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จึงมีความสนใจทำวิจัยเรื่องศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA และเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตเนื้อหา เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ซึ่งในระบบ AUN-QA 4.0 ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 8 เกณฑ์ ได้แก่

1) Expected Learning Outcomes หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) Programme Structure and Content หมายถึง โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร

3) Teaching and Learning Approach หมายถึง การจัดการเรียนการสอน

4) Student Assessment หมายถึง การประเมินผู้เรียน

5) Academic Staff หมายถึง คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ

6) Student Support Services หมายถึง สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

7) Facilities and Infrastructure หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

8) Output and Outcome หมายถึง ผลผลิตและผลลัพธ์

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร บุคลากรสายสนับสนุน สังกัดวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 170 คน จำแนกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร (คณบดี รองคณบดี ประธานหลักสูตร) จำนวน 12 คน อาจารย์ (อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หัวหน้าสาขาวิชา อาจารย์ผู้สอน) จำนวน 75 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 19 คน นักศึกษา จำนวน 64 คน

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการแบบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น ตำแหน่งปัจจุบัน ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานที่สังกัด และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

5 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร ตามเกณฑ์ AUN-QA มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร ตามเกณฑ์ AUN-QA มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร ตามเกณฑ์ AUN-QA มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA 4.0 และสร้างแบบสอบถามจากหนังสือการวัดผลการศึกษาและการวิจัยเบื้องต้นของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา กำหนดรูปแบบข้อคำถามโดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA 4.0 เป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual – Response Format)

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะในด้านความเหมาะสมของข้อคำถามและความถูกต้องของภาษาที่ใช้ เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1) จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการวัดและประเมินผล หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2) ดำรงตำแหน่งคณบดี รองคณบดี หรืออาจารย์ประจำสาขา

ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้องและตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) (สมนึก ภัททิยธนี, 2551) ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามแต่ละข้อ โดยเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง ดังนี้

+1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย

0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย

-1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย

6. นำมาวิเคราะห์และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และผู้ศึกษาจะนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ (Try Out)

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูลเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำสาขาวิชา

9. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r_{XY}) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

10. คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970) โดยเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้จะมีค่า ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

11. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ประสานขออนุญาตจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ และติดต่อประสานงานกับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพการศึกษา AUN-QA เพื่อกำหนดตัวบุคคล จากนั้นจึงดำเนินการประสานและนัดหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปที่คณะและหลักสูตร โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ดำเนินการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1.1 ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

1.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตร วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ความหมาย

4.51 – 5.00 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์AUN-QA อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์AUN-QA อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์AUN-QA อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์AUN-QA อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์AUN-QA อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.5.2 วิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็น (Need Assessment) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาหาดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณ (PNI modified)

4. ผลการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยรวม

การดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย	**สภาพปัจจุบัน**			**สภาพที่พึงประสงค์**			**ความต้องการจำเป็น**	
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**PNI** Modified	**ลำดับที่**
Criterion 1 Expected Learning Outcomes (ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง)	3.39	0.66	ปานกลาง	4.10	0.69	มาก	0.209	**2**
Criterion 2 Programmer Structure and Content (โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร)	3.47	0.63	ปานกลาง	4.12	0.71	มาก	0.187	**7**

การดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	PNI Modified	ลำดับที่
Criterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน)	3.48	0.73	ปานกลาง	4.15	0.69	มาก	0.193	**5**
Criterion 4 Student Assessment (การประเมินผู้เรียน)	3.44	0.68	ปานกลาง	4.10	0.71	มาก	0.192	**6**
Criterion 5 Academic Staff (คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ)	3.45	0.69	ปานกลาง	4.12	0.75	มาก	0.194	**4**
Criterion 6 Student Support Services (สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้)	3.37	0.67	ปานกลาง	4.12	0.72	มาก	0.182	**8**
Criterion 7 Facilities and Infrastructure (สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน)	3.19	0.74	ปานกลาง	4.04	0.76	มาก	0.266	**1**
Criterion 8 Output and Outcomes (ผลผลิตและผลลัพธ์)	3.44	0.68	ปานกลาง	4.11	0.67	มาก	0.195	**3**
เฉลี่ยรวม	**3.01**	**0.69**	**ปานกลาง**	**4.11**	**0.71**	**มาก**	**0.365**	**-**

จากตาราง พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย **สภาพปัจจุบัน**โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.01, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ Criterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน) ($\overline{X}$ = 3.48, S.D.= 0.73) รองลงมา Criterion 2 Programmer Structure and Content (โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร) ($\overline{X}$ =3.47, S.D.=0.63) และCriterion 5 Academic Staff (คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ) ($\overline{X}$ =3.45, S.D.=0.69) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ Criterion 7 Facilities and Infrastructure (สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน) ($\overline{X}$ =3.19, S.D.=0.74)

สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\overline{X}$ =4.11, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ Criterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน) ($\overline{X}$ =4.15, S.D.=0.69) รองลงมา Criterion 2 Programmer Structure and Content (โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร) ($\overline{X}$ =4.12, S.D.=0.71) Criterion 5 Academic Staff

(คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ) ($\overline{X}$ =4.12, S.D.=0.75) และ Criterion 6 Student Support Services (สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้) ($\overline{X}$ =4.12, S.D.=0.72) และอันดับที่ 3 Criterion 8 Output and Outcomes (ผลผลิตและผลลัพธ์) ($\overline{X}$ =4.11, S.D.=0.67) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ Criterion 7 Facilities and Infrastructure (สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน) ($\overline{X}$ =4.04, S.D.=0.76)

การประเมินความต้องการจำเป็น โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ =0.365 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า Criterion 7 Facilities and Infrastructure (สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน) ($PNI_{Modified}$ =0.266) รองลงมา Criterion 1 Expected Learning Outcomes (ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง) ($PNI_{Modified}$ =0.209) และ Criterion 8 Output and Outcomes (ผลผลิตและผลลัพธ์) ($PNI_{Modified}$ =0.195) ตามลำดับ ส่วนด้านมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ Criterion 6 Student Support Services (สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้) ($PNI_{Modified}$ =0.182)

5. อภิปรายผล

จากผลศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อพัฒนาคุณภาพหลักสูตรวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านCriterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน) รองลงมาด้านCriterion 2 Programmer Structure and Content (โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร) และด้านCriterion 5 Academic Staff (คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ได้มีแผนปฏิบัติการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นการผลักดันการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเชิงผลลัพธ์ (Outcome-Based Education) ดังนั้นคณาจารย์ บุคลากรสายวิชาการต้องมีองค์ความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ AUN-QA สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมภพ มูฮัมหมัด (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (AUN-QA) พบว่าส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหนังสือเวียนแจ้งหน่วยงานภายในสถาบัน และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ระดับการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษา (AUN-QA) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.92, S.D.=0.83) และระดับการมีส่วนร่วมต่อการประกันคุณภาพของสำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อบ($\overline{X}$ =2.58, S.D.=0.78)

ผลการศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านCriterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน) รองลงมาด้านCriterion 2 Programmer Structure and Content (โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร) ด้านCriterion 5

Academic Staff (คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ) ด้านCriterion 6 Student Support Services (สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้) และด้านCriterion 8 Output and Outcomes (ผลผลิตและผลลัพธ์) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA เพราะในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อรองรับการขยายฐานอาชีพให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกับผลการวิจัยของกัญญดา อนุวงค์และอาจรี ศุภสุธีกุล (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวคิดและเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในระดับหลักสูตร ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของบัณฑิตให้ตอบสนองความคาดหวังของตลาดแรงงาน สนับสนุนเคลื่อนย้ายนักศึกษาและแรงงาน คุ้มครองผู้บริโภคของสถาบันการศึกษาและสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า หลักการผลักดันการจัดการศึกษาที่ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน หรือ Outcome-Based Education (OBE) และมุ่งผลักดันการใช้วงจรคุณภาพ (PDCA cycle) ซึ่งระบบและเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) เป็นระบบประกันคุณภาพที่ไม่ได้กำหนดวิธีการในการดำเนินการให้แก่หลักสูตร แต่มีสาระของเกณฑ์ที่ระบุแนวทางของการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามหลักการเพื่อให้สามารถออกแบบระบบ กลไก และวิธีการจัดการศึกษาที่เฉพาะและเหมาะสมกับตนเอง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุวรรณ สนองญาติ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล เพื่อพัฒนาระดับหลักสูตรให้ทัดเทียมระดับนานาชาติ ตอบสนองการพัฒนาให้บัณฑิตแต่ละสามขามีความสามารถสูงขึ้น พบว่า การเคลื่อนย้ายของแรงงานทั่วโลกทำให้บัณฑิตต้องมีควาสามารถสูงขึ้น การนำเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา AUN-QA มาใช้ในการประเมินจะสร้างความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการศึกษาไทยในตลาดโลกได้

ผลการประเมินการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า โดยภาพรวมความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ = 0.365 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 5 อันดับแรก พบว่า ด้านCriterion 7 Facilities and Infrastructure (สิ่งอำนวยความ สะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน) รองลงมาด้านCriterion 1 Expected Learning Outcomes (ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง) ด้านCriterion 8 Output and Outcomes (ผลผลิตและผลลัพธ์) ด้านCriterion 5 Academic Staff (คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ) และด้านCriterion 3 Teaching and Learning Approach (การจัดการเรียนการสอน) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรณกร แซ่ลิ่ม (2566) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพระดับหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลารครินทร์ พบว่า ผลรวมคะแนนเฉลี่ยทุกเกณฑ์ของแต่ละหลักสูตร เมื่อเทียบกับคุณภาพและระดับความต้องการในการพัฒนาตามเกณฑ์ พบว่าทุกหลักสูตรมีผลรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับคุณภาพไม่เพียงพอ แต่ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาเพียงเล็กน้อย จะสามารถทำให้หลักสูตรมีคุณภาพเพียงพอได้ เมื่อเทียบกับเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการ ควรกำหนดคู่เทียบเคียงที่มีผลลัพธ์ที่สูงกว่า เพื่อการพัฒนา เปรียบเทียบข้อมูลกับคู่เทียบทั้งผลลัพธ์และกระบวนการ และนำผลการเทียบเคียงมาปรับปรุง ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตร

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการประกันคุณภาพ เจ้าหน้าที่หลักสูตร และคณาจารย์ให้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับมาตรฐาน

2. ควรศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ด้านการพัฒนาหลักสูตรจากสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จากมหาวิทยาลัยที่ประสบความสำเร็จทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบริบทของสถาบัน และพัฒนากลยุทธ์ หลักสูตร และระบบงานให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างการบริหาร กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ระบบประกันคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพตามเกณฑ์ AUN-QA ของหลักสูตร เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัญญดา อนุวงศ์, & อาจรี ศุภสุธีกุล. (2561). แนวคิดและเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในระดับหลักสูตร. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 12*(1), 9–18.

จารุวรรณ สนองญาติ, กัญญดา อนุวงศ์, สุทัศน์ เหมทานนท์, & พรฤดี นิธิรัตน์. (2562). การใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*, (กรกฎาคม–ธันวาคม), 247–260.

บรรณกร แซ่ลิ่ม. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ การมีส่วนร่วม และการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, (มกราคม–เมษายน), 48–61.

สมภพ มูฮัมหมัด. (2561). *ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับ*

การประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. https://www.ops.go.th/th/e-book/edu-quality-assure/item/4093-2021-10-14-07-44-11

ASEAN University Network. (2020). *The guide to AUN-QA assessment at programme level version 4.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

ASEAN University Network. (2020). *The guide to AUN-QA assessment at programme level version 4.0* (Thai ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพี้ใต้

Development of an Integrated Learning Unit on "The Special Tamarind" to Promote Teamwork Skills in Grade 5 Students at Ban Phee Tai School

นงลักษณ์ ใจฉลาด[1], จิตรานุช บุญเรือง[2], นพรัตน์ เจริญศิลป์[3], ธนนันท์ เจริญศิลป์[4], พรรณปภรณ์ สัมฤทธิ์โพธิ์ทอง[5], ศรีประภา ฮองต้น[6]

[1,2,3,4,5,6]มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Nongluck Jaichalad[1], Chitranuch Boonruang[2], Nopparat Charoensil[3], Thananun Charoensil[4], Phanpaporn Sumritphotong[5], Sriprapa Hongton[6]
[1,2,3,4,5,6]Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand
✉: nongluckj63@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 24 May 2025; Revised: 14 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ 2.เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ 3. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ 4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 82.45/81.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.35 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยค่าสถิติ t-test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.48) รองลงมาคือด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก($\bar{X}$ =4.35) ด้านความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่ม ($\bar{X}$ =4.25)

และด้านการแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.02) ตามลำดับ 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.67) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X}$ = 4.62) และด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}$ = 4.45) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ; ทักษะการทำงานเป็นทีม; ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to: 1) examine the effectiveness of lesson plans using integrated learning on the topic “The Special Tamarind,” 2) study the learning achievement of Grade 5 students who learned through the integrated learning approach on “The Special Tamarind,” 3) investigate the teamwork skills of Grade 5 students who participated in the integrated learning unit, and 4) assess the students' satisfaction with learning through the integrated learning approach. The research results found that 1) The lesson plans implemented through integrated learning on “The Special Tamarind” achieved an effectiveness score (E1/E2) of 82.45/81.27, which exceeded the established criterion of 80/80. This indicates that the lesson plans were effective in enhancing student learning. 2) Grade 5 students had an average pre-test score of 10.35 and an average post-test score of 16.25 out of a total of 30 points. A paired t-test showed a statistically significant difference at the .05 level, indicating that their learning achievement improved after the intervention. 3) In terms of teamwork skills, the highest mean score was for group participation ($\bar{x}$ = 4.48), followed by listening to group members’ opinions ($\bar{x}$ = 4.35), responsibility in group tasks ($\bar{x}$ = 4.25), and collaborative problem-solving ($\bar{x}$ = 4.02), respectively. 4) The students' overall satisfaction with learning through the integrated learning unit was at the highest level, with a mean score of 4.58. The highest-rated aspect was learning activities ($\bar{x}$ = 4.67), followed by perceived benefits ($\bar{x}$ = 4.62) and content quality ($\bar{x}$ = 4.45).

Keyword: Integrated learning management; Teamwork skills; Local wisdom

1. บทนำ

ในปัจจุบัน สังคมทั่วโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของขยะที่ย่อยสลายได้ยาก (นภาพร นิลาภรณ์กุล, 2567,) วัตถุดิบที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดส่วนใหญ่ เช่น น้ำยาล้างจานและน้ำยาล้างมือ มักเป็นสารเคมีที่ย่อยสลายยาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้มีความสนใจมากขึ้นในการหาทางเลือกที่มีความยั่งยืนและปลอดภัยกว่า (สุธีรา สุนทรารักษ์, 2563)

การศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานและน้ำยาล้างมือจากวัตถุดิบธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ มะขาม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการทำความสะอาด ปิยะพงษ์ เลาหวณิช และคณะ (2566) พบว่าสารสกัดจากใบเตยมีประสิทธิภาพในการยับยั้งเชื้อแบคทีเรียและสามารถ

นำมาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดได้ดี การนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติเหล่านี้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่เพียงแต่จะลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย แต่ยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (ธนพร บุญประเสริฐ และคณะ,2564)

มะขามเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนบ้านพี้ใต้ เนื่องจากมีการปลูกอย่างแพร่หลายและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังขาดแนวทางในการแปรรูปผลผลิตมะขามอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มะขามจำนวนมากถูกจำหน่ายในราคาต่ำหรือเกิดของเสียจากการบริโภคไม่ทัน จึงก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนบ้านพี้ใต้จึงเล็งเห็นความสำคัญของการบูรณาการการเรียนรู้กับการแก้ปัญหาชุมชน โดยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนา “น้ำยาล้างจานจากมะขาม” ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำคุณสมบัติของกรดอินทรีย์ในมะขามมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ต้องการศึกษาคือการพัฒนาน้ำยาล้างจานและน้ำยาล้างมือจากวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น มะขามและใบเตย การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุธีรา สุนทรารักษ์ (2563) ที่พบว่าน้ำยาล้างจานจากสารสกัดมะขามมีประสิทธิภาพในการกำจัดคราบไขมันและมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้ อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนให้กับชุมชน เนื่องจากวัตถุดิบเหล่านี้หาได้ง่ายในท้องถิ่น

การศึกษายังมุ่งเน้นการสร้างความรู้และทักษะให้กับเด็กนักเรียนในด้านการประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพ การทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จึงเป็นการตอบโจทย์ของความต้องการในชุมชนและเสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กนักเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา วรรณา วัฒนา (2564) ที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่นช่วยสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน การนำผลผลิตจากธรรมชาติมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงมีประโยชน์ทั้งต่อการเรียนรู้ของเด็ก การลดการใช้สารเคมี และการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (นภาพร นิลาภรณ์กุล, 2567)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

3. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านพี้ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 82 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านพี้ใต้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นเรียนเดียวกันสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ จำนวน 30 ข้อ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง มะขามแสนพิเศษ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

3. แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพี้ใต้ เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย

2. ปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

3. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ

4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ จำนวน 10 แผน ใช้เวลา ในการทดลอง 10 ชั่วโมง

5. ประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม

6. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

7. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ

8. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

2. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. การวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ E1/E2 (80/80)

2. ค่าเฉลี่ย(Mean)

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง มะขามแสนพิเศษ

รายการ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
กระบวนการ (E1)	11	30	24.56	81.8	81.1/83.20
ผลลัพธ์ (E2)	11	30	24.96	83.20	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนเท่ากับ 24.56 คะแนนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.87 และ มีคะแนนเฉลี่ยจากการทำ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 24.96 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.20 แสดงว่าแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.87/83.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples) ผลการวิเคราะห์แสดงดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D	t	p
ก่อนเรียน	11	30	14.68	3.42	19.74*	.000
หลังเรียน	11	30	24.96	2.17		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.68 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.96 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับทักษะ
1. การวางแผนการทำงานร่วมกัน	4.52	0.58	มากที่สุด
2. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในทีม	4.60	0.50	มากที่สุด

3. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.48	0.51	มาก
4. การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม	4.72	0.46	มากที่สุด
5. การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม	4.36	0.64	มาก
6. การให้ความช่วยเหลือเพื่อนในทีม	4.56	0.51	มากที่สุด
7. การแก้ปัญหาความขัดแย้งในทีม	4.32	0.63	มาก
8. การตัดสินใจร่วมกันในทีม	4.64	0.49	มากที่สุด
9. การทำงานอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้า หมายของทีม	4.68	0.48	มากที่สุด
10. ความรับผิดชอบต่อผลงานของทีม	4.56	0.51	มากที่สุด
รวม	4.54	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีทักษะการทำงานเป็น ทีมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.54, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ที่สุด 7 รายการ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การ รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม ($\overline{X}$ = 4.72, S.D. = 0.46) การทำงานอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม ($\overline{X}$= 4.68, S.D. = 0.48) การตัดสิน ใจร่วมกัน ในทีม ($\overline{X}$=4.64, S.D. = 0.49) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในทีม ($\overline{X}$= 4.60, S.D. = 0.50) การให้ความช่วยเหลือเพื่อนในทีม (bar(X) = 4.56, S.D. = 0.51) ความรับผิดชอบต่อผลงานของทีม ($\overline{X}$=4.56, S.D. = 0.51) และการวางแผนการทำงานร่วมกัน ($\overline{X}$= 4.52, S.D. = 0.58)

ส่วนรายการที่นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก มี 3 รายการเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.51) การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ($\overline{X}$= 4.36, S.D.= 0.64) และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในทีม ($\overline{X}$= 4.32, S.D. = 0.63)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ติดตามพัฒนาการด้านทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนตลอดระยะเวลาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ โดยทำการประเมินทักษะการทำงานเป็น ทีมของนักเรียนเป็นระยะ จำนวน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 2) ครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 6) และครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 10) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการด้านทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

การประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับทักษะ
ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 2)	3.78	0.68	มาก
ครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 6)	4.25	0.60	มาก
ครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 10)	4.54	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการด้านทักษะการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยผลการประเมินครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 (S.D. = 0.68) อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 6) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 (S.D. = 0.60) อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 10) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 (S.D. = 0.53) อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้			
1. เนื้อหาเกี่ยวกับมะขามสอดคล้องกับท้องถิ่นของนักเรียน	4.76	0.44	มากที่สุด
2. การบูรณาการเนื้อหาจากหลายวิชา ทำให้เข้าใจง่าย	4.68	0.48	มากที่สุด
3. กิจกรรม การเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.72	0.46	มากที่สุด
4. กิจกรรม การเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน	4.84	0.37	มากที่สุด
5. กิจกรรม การเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์	4.56	0.51	มากที่สุด
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้			

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6. สื่อการเรียนมีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.64	0.49	มากที่สุด
7. แรงเทียนรู้ในท้องถิ่นช่วยให้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.80	0.41	มากที่สุด
8. วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการทำ กิจกรรมมีความเหมาะสม	4.60	0.50	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล			
9. วิธีการวัดและประเมินผล มีความหลากหลาย	4.48	0.51	มาก
10. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน	4.52	0.51	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ ที่ได้รับ			
11. นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับมะขามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.88	0.33	มากที่สุด
12. นักเรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.76	0.44	มากที่สุด
13. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจร่วมกันได้	4.56	0.51	มากที่สุด
14. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.80	0.41	มากที่สุด
15. นักเรียนสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้	4.92	0.28	มากที่สุด
รวม	4.70	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหน่วยการเรียนรู้มะขามแสนพิเศษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.70, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 14 รายการ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้ ($\bar{x}$= 4.92, S.D. = 0.28) นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับมะขามที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{x}$= 4.88, S.D. = 0.33) และกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.37) ส่วนรายการที่นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก มี 1 รายการ คือ วิธีการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.51)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนเพิ่มเติมเกี่ยว กับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง มะขามแสนพิเศษ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความประทับใจในกิจกรรมที่ได้ลงมือ

ปฏิบัติจริง เช่น การสำรวจต้นมะขามใน ชุมชน การทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะขาม และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนรู้สึกภูมิใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพืชท้องถิ่นที่มีคุณค่าและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน และนักเรียนอยากให้มีการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะนี้กับเนื้อหาอื่น ๆ ต่อไป

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยได้ ตามลำดับดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า แผนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง "มะขามแสนพิเศษ" มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาหลายวิชาเข้าด้วยกัน ผ่านการใช้มะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นเป็นแกนกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ และอรทัย มูลคำ (2564) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วัชรพงศ์ ศรีวงษา (2566) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น พบว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาหลายวิชาผ่านทรัพยากรในท้องถิ่น ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้แผนการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง "มะขามแสนพิเศษ" มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ดาสา (2563) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมศึกษา พบว่า การบูรณาการเนื้อหาหลายวิชาเข้าด้วยกันผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิศนา แขมมณี (2567) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาต่างๆ ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมาย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง "มะขามแสนพิเศษ" มีทักษะการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณี สิทธิเดช (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมผ่านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน พบว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกัน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ วิจารณ์ พานิช (2563) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ปัญหา จะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ การใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงผ่านการศึกษามะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนมีโอกาสในการฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมในสถานการณ์ที่หลากหลาย

4. ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง "มะขามแสนพิเศษ" อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรธน์ (2563) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2566) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง ทั้งนี้ การนำมะขามซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นมาใช้เป็นแกนกลางในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการ ซึ่งอาจส่งผลต่อความกว้างขวางและการตีความผลการศึกษาเป็นอย่างมาก 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนบ้านพี้ใต้เท่านั้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบริบทและลักษณะเฉพาะเจาะจง การจำกัดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้ อาจทำให้ผลการวิจัยไม่สามารถนำไปใช้หรือตีความในบริบทของนักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือในโรงเรียนที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันได้อย่างสมบูรณ์ 2) ระยะเวลาการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในหน่วยเรื่องมะขามแสนพิเศษมีข้อจำกัด เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในช่วงเวลาสั้น ๆ ส่งผลให้ไม่สามารถวัดผลกระทบระยะยาวของการจัดการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม หรือความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้มีลักษณะเฉพาะทางและผูกพันกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับ “มะขาม” ซึ่งอาจมีความเหมาะสมและความเกี่ยวข้องจำกัดเฉพาะในพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ การนำบทเรียนนี้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นที่ไม่มีบริบททางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาที่คล้ายคลึงกันจึงอาจมีข้อจำกัด

สุดท้าย การประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมในงานวิจัยนี้ยังพึ่งพาการสังเกตและการประเมินโดยผู้วิจัยเป็นหลัก ซึ่งมีโอกาสเกิดความลำเอียงและความคลาดเคลื่อนได้ในบางกรณี การใช้เครื่องมือหรือวิธีการวัดที่หลากหลายและเป็นมาตรฐานมากขึ้น อาจช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการประเมินในอนาคตด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า แม้ว่างานวิจัยนี้จะให้ข้อมูลและผลลัพธ์ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน แต่ผลการวิจัยควรถูกตีความและนำไปใช้ด้วยความระมัดระวัง โดยคำนึงถึงบริบทและข้อจำกัดดังกล่าว

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. สถานศึกษาควรมีการนำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา

2. ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อตัวแปรอื่นเจตคติต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกับการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

เอกสารอ้างอิง

จรรยา ดาสา. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์, 15*(2), 78–94.

ทิศนา แขมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร บุญประเสริฐ, วิภาวี เสาหิน, & นภาพร จันทร์ฉาย. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากวัตถุดิบท้องถิ่นและการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 13*(3), 215–230.

นภาพร นิลาภรณ์กุล. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจากสารสกัดธรรมชาติเพื่อทดแทนสารเคมีในชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 31*(2), 145–159.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2565). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปิยะพงษ์ เลาหวณิช, สมชาย ดุรงค์เดช, & วรรณวิมล คล้ายประดิษฐ์. (2566). ประสิทธิภาพของสารสกัดจากใบเตยในการยับยั้งเชื้อแบคทีเรียและการประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด. *วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน, 18*(3), 78–92.

พรรณี สิทธิเดช. (2564). การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาผ่านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 14*(3), 105–118.

วรรณา วัฒนา. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัวเรือนจากวัตถุดิบธรรมชาติ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 23*(1), 121–136.

วัชรพงศ์ ศรีวงษา. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24*(2), 118–132.

วิจารณ์ พานิช. (2563). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรธน์. (2566). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 21*(1), 85–98.

สุธีรา สุนทรารักษ์. (2563). การพัฒนาน้ำยาล้างจานจากสารสกัดมะขามเพื่อลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 22*(2), 67–79.

สุวิทย์ มูลคำ, & อรทัย มูลคำ. (2564). *19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). ภาพพิมพ์.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

กระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

Process for Promoting Educational Institution Management in the 21st Century to Become a Professional Learning Community of Saiy Nam Wang School Group under the Tak Primary Educational Service Area Office 1

วุฒิพงศ์ สุทธนะ[1], จารุวรรณ แก่นทรัพย์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Wuttipong Suttana[1], Jaruwon Gansup[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: Manu2554champ@hotmail.com
(Corresponding Email)

Received: 31 May 2025; Revised: 24 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

กระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และ 2) หาแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสม แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้น คือ ขั้นการศึกษาสภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และขั้นการศึกษาหาแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 136 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.39, σ = 0.44) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากสูงไปหาต่ำคือ การวางแผน

สูงที่สุด รองลงมาคือ การนำ การควบคุม และการจัดองค์กร ต่ำที่สุด ตามลำดับ แนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถานศึกษาควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีมาเป็นพี่เลี้ยงช่วยสอนงานให้กับครูผู้สอน เปิดโอกาส ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตาม ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมให้เป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึง และมีการวางแผนกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องตามตารางจัดกิจกรรมกำหนดไว้

คำสำคัญ : กระบวนการส่งเสริมการบริหาร, ศตวรรษที่ 21, ชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research study examines the process of enhancing school administration in the 21st century to establish professional learning communities within the Wang River School Cluster under the Tak Primary Educational Service Area Office 1, with two primary objectives: 1) to investigate the current state of the school administration enhancement process for developing professional learning communities, and 2) to identify developmental approaches for improving this process. Utilizing a mixed-methods research design, the study is divided into two phases: an analysis of the existing administrative enhancement process and an exploration of potential development strategies. The study population comprised 136 participants, including school administrators and teachers from the Wang River School Cluster, along with seven experts. Data collection instruments included questionnaires and interviews, with analysis conducted through frequency distributions, percentages, means, standard deviations, and content analysis. The findings revealed that the overall state of the administrative enhancement process was rated at a high level ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.44$), with planning scoring highest, followed by implementation, control, and organizational structuring, respectively. Recommended developmental strategies include assigning technology specialists as instructional mentors for teachers, rotating leadership roles among community members to ensure collective participation, collaboratively defining and mutually acknowledging team responsibilities, and establishing structured schedules for continuous professional knowledge exchange.

Keywords: administrative enhancement process, 21st century, professional learning community

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เป็นองค์ประกอบในกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างยั่งยืน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จึงกำหนดวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยการพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อพัฒนาให้

เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มีคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อขยายผลอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) การบริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาหากระบบการบริหารสถานศึกษาไม่เหมาะสมก็จะไม่สามารถทำให้กิจกรรมการศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ และการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่ชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการศึกษา (วิวัฒน์ ตู้จำนงค์, 2560) ในระดับสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานภายในสถานศึกษาจะต้องเป็นกลไกหลักที่สำคัญเป็นปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสำคัญในการสร้างประสิทธิผลขององค์กรและเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศในการพัฒนาครู ด้วยการสร้างเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้นมาซึ่ง จะเป็นที่ที่ครูจะได้ช่วยกันพัฒนากระบวนการและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน PLC จะช่วยยกระดับความรู้ความเข้าใจของครูแต่ละคนเห็นเป้าหมายร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นบุคคลและองค์กรการเรียนรู้ มีการทำงานเป็นทีม มีความเป็นกัลยาณมิตร ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันสร้างแรงบันดาลใจ เกิดความเข้าใจที่เปลี่ยนไปทำให้ Mindset เปลี่ยนไปในเชิงบวกและทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีของคนในสถานศึกษาซึ่งมีผลอย่างมากต่อบรรยากาศการทำงาน ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข (วิเชียร ไชยบัง. 2562 : 42-46) การพัฒนาครูให้ได้มาซึ่งความรู้ทักษะ ประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฝึกอบรมมาเป็นลักษณะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ที่สอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) มาใช้ในสถานศึกษาเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนชีวิตครูจากผู้สอนเป็นนักเรียน มีการทำงานและการรวมตัวกันเป็นชุมชน หรือเครือข่าย ปรึกษาหารือและช่วยเหลือกัน เปลี่ยนแปลงการทำงานของครูและวัฒนธรรมของสถานศึกษา มีการสะท้อนความคิด พฤติกรรมของครูที่ได้รับจากการสนทนา เพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาวิชาชีพ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ไอริน ปั่นพุด, 2563) สอดคล้องกับปานหทัย ธรรมรัตน์ (2564) ที่สรุปประโยชน์การนำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในสถานศึกษาว่า เป็นเครื่องมือสำหรับให้ครูและผู้บริหารรวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีส่วนร่วมในพันธกิจ วิสัยทัศน์และเป้าหมาย ร่วมกันปรับเปลี่ยนทิศทางและร่วมลงมือกระทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการ

ปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในแบบคู่ขนานกับการเสริมแรงซึ่งกันละกัน มีการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกทางภาษา สะท้อนแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ผ่านการแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้สึกมั่นคงในวิชาชีพและแนวทาง การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเกิดขึ้นได้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบท การพัฒนาระบบการสื่อสาร มีการวางแผนและจัดการทรัพยากร สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ มีการตรวจสอบความก้าวหน้าและการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง (โศศิษฐา ศรีสมบัติ, 2565)

การศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปัญหาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาของขวัญจิรา แตงทอง (2565) พบว่า สภาพปัญหาด้านภาวะผู้นำร่วมกับด้านทีมร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูไม่ร่วมมือกันดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถ ขาดการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ ไม่ส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ไม่จัดกิจกรรมให้ครูได้ปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหาดังกล่าวนี้ สุพิชชา คณาโจด (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพให้ชัดเจน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ให้ครูมีส่วนร่วมดำเนินงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรม รวมทั้งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของวิชญาพร ปัญญา (2565) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เห็นประโยชน์ของส่วนรวม มีการส่งเสริมบรรยากาศให้ครูทำงานร่วมกัน มีการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ พัฒนาครูให้มีความผูกพันต่อโรงเรียน กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารเพื่อให้เกิดค่านิยมและวิสัยทัศน์ที่จะร่วมกันขับเคลื่อนความสำเร็จมาสู่โรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แสดงให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นบทบาท ของผู้บริหารที่จะต้องมีภาวะผู้นำวิชาการเพื่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและลดความโดดเดี่ยวของครู (ภัทราวรรณ ปริมิตร, 2566)

กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่ในอำเภอสามเงา ประกอบด้วยโรงเรียน 12 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น บางแห่งไม่มีผู้บริหาร คุณภาพการศึกษายังไม่น่าพอใจ จากผลการทดสอบ NT , O-net ปีการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2566) ได้กำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ความเป็นมา ความสำคัญและสภาพปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการส่งเสริมการ

บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ว่ามีสภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างไร ก่อนนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการศึกษาหาแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อหากระบวนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กำหนดขอบเขตเนื้อหาตามแนวคิดการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสมเกียรติ ดาสา (2565) ได้กระบวนการบริหารแบบ POLC มี 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม เชื่อมโยงเนื้อหาลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 6 ลักษณะ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีภาวะผู้นำร่วม การทำงานเป็นทีมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ การเป็นชุมชนกัลยาณมิตร การมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 136 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปรนัยกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามกระบวนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) กำหนดความหมายของค่าระดับไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากเอกสารและรายงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาได้ 4 ด้าน คือ การวางแผน, การจัดองค์กร, การนำ และการควบคุม และเนื้อหาลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 6 ลักษณะ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีภาวะผู้นำร่วม การทำงานเป็นทีมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ การเป็นชุมชนกัลยาณมิตร การมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน

2. นำขอบเขตของเนื้อหามาวิเคราะห์เพื่อสร้างนิยามปฏิบัติการ กำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมและหาความสัมพันธ์ของกระบวนการบริหารกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กำหนดโครงสร้างข้อคำถามตามขอบเขตเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม ให้ครอบคลุมลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 6 ลักษณะ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีภาวะผู้นำร่วม การทำงานเป็นทีมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ การเป็นชุมชนกัลยาณมิตร การมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องในการใช้ภาษาความสอดคล้องกับเนื้อหา และความเหมาะสมของจำนวนข้อคำถามกับความครอบคลุมเนื้อหา พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนเจ้าพ่อเขาแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .981

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับประชากรต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แจกแบบสอบถาม ชี้แจงวัตถุประสงค์ แจ้งกำหนดนัดหมาย และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 136 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติตามประเภทแบบสอบถาม คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 สภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดการแปลผลความหมายไว้ดังนี้

4.51-5.00 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายความว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีการ ดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญามหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 3 ปี ประกอบด้วย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structure Interview) ลักษณะเป็นข้อคำถามความคิดเห็นปลายเปิด (Open-end) จำนวน 4 ข้อ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. นำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สภาพกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละขั้น ๆ ละ 3 ข้อ นำมาสรุปอุปนัย เพื่อยกร่างเป็นข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน
3. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจความถูกต้องการใช้ภาษาสร้างข้อคำถาม ความครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
4. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามที่กำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัยวิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		μ	σ		
1	การวางแผน	4.45	0.44	มาก	1
2	การจัดองค์กร	4.36	0.47	มาก	4
3	การนำ	4.38	0.48	มาก	2
4	การควบคุม	4.38	0.49	มาก	3
	โดยรวม	**4.39**	**0.44**	**มาก**	

ตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (μ = 4.39, σ = 0.44) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผน สูงที่สุด (μ = 4.45, σ = 0.44) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการนำ (μ = 4.38, σ = 0.48) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านการควบคุม (μ = 4.38, σ = 0.49) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดองค์กร ต่ำที่สุด (μ = 4.36, σ = 0.47) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการจัดโครงสร้างขององค์กรให้สนับสนุนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยมีการกระจายการหมุนเวียนงาน เปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อเรียนรู้งานและสร้างภาวะผู้นำร่วมในกลุ่มอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการจัดสรรปัจจัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรที่เหมาะสมและเพียงพอ

ผลการหาแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความถี่สูงสุดแนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รายด้าน

ด้าน	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
การวางแผน	ควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยสอนงานให้เกิดการพัฒนาทักษะแก่บุคลากร	7
การจัดองค์กร	ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตามในกิจกรรมตามกระบวนการของ PLC	7
การนำ	ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมให้เป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกัน	6
การควบคุม	ควรมีการวางแผนกำหนดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีตารางการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน	6

ตารางที่ 2 พบว่า แนวทางพัฒนากระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สถานศึกษาควรมีการวางแผนเพื่อจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรอื่นที่มีทักษะและประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยสอนงานให้เกิดการพัฒนาทักษะแก่บุคลากร เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตาม โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบให้เป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกัน และมีตารางจัดกิจกรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องสม่ำเสมอ ดังนั้น สถานศึกษาต้องให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อเสนอแนวคิดในการวางแผน การปรับโครงสร้างการบริหารให้มีการกระจายอำนาจ สร้างภาวะผู้นำร่วมของครู และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เป็นระบบมีความต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

สภาพการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีสภาพการปฏิบัติสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง ให้ความสำคัญต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการร่วมตัดสินใจวางแผน ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การเป็นผู้นำครูและการใช้ปฏิทินนิเทศเป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน เห็นได้จากมีการประชุมสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน การให้อิสระในการกำหนดบทบาทหน้าที่ แนวปฏิบัติและแบ่งงานกันทำ การให้ครูผู้สอนเสนอทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาการเรียนรู้และการเปิดโอกาสให้ร่วมกำหนดปฏิทินการกำกับ

ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของประทินทิพย์ สลีสองสม (2565) ได้สรุปผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องใช้กระบวนการบริหารโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) แบ่งปันประสบการณ์ผู้นำ (Sharing Leadership) โดยให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ มีนวัตกรรมการแก้ปัญหาใหม่ ๆ มีการสร้างทีมงานและสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งในองค์กร นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำร่วม มีกระบวนการบริหารจัดการแนวใหม่ มีสัมพันธภาพ การปรับตัวเพื่อตอบสนองความไม่แน่นอนอย่างรวดเร็ว สร้างแรงบันดาลใจและมีความทะเยอทะยานเพื่อมุ่งสร้างความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของภาณุพงษ์ นิรัยรัมย์ (2566) เรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การมีบรรทัดฐาน ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน สูงที่สุด และผลการวิจัยของภัคกัญญา นิ่มจงจิตร์ (2566) เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้สูงที่สุด เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาต้องดำเนินการตามขั้นตอนในกระบวนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ครอบคลุมองค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามต้องการ ทั้งนี้ต้องเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างภาวะผู้นำร่วม ส่งเสริมทีมคุณภาพ สนับสนุนให้มีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ โดยการปรับโครงสร้างการบริหาร ให้มีความยืดหยุ่นในบรรยากาศของความเป็นชุมชนกัลยาณมิตร เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ CGS Blog (2021) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ร่วมกันในยุคปรกติถัดไปว่า การอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ในยุค Next Normal จะต้องเป็นการพัฒนาเพื่อการปรับตัวเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จ ให้มีความยืดหยุ่นและ Soft Skills อันเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะรับรู้ ขณะที่ Digital Transformation จะปรับเปลี่ยนพื้นฐานการเรียนรู้ ให้ทุกฝ่ายเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น ประสิทธิภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบร่วมกันเป็นกลุ่มจะมีมากกว่าการเรียนรู้เพียงลำพัง ผ่านสื่อออนไลน์อย่างกว้างขวาง

กระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรมีการวางแผนเพื่อจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรอื่นที่มีทักษะและประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยสอนงานให้เกิดการพัฒนาทักษะแก่บุคลากร เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตาม โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบให้เป็นที่ยอมรับและรับรู้ร่วมกัน และมีตารางจัดกิจกรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบริหารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำรงอยู่ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดอยู่ตลอดเวลา ต้องเปิดกว้างทาง

ความคิด มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาขับเคลื่อนกระบวนการบริหาร เพื่อสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมโดยใช้ข้อมูลประกอบ การตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนา มีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายและควรได้รับ การชี้แนะแนวทางวิธีการที่ถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวัชรินทร์ อุดหนองเลา (2567) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดจากการนำแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของผู้บริหารศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน รวมทั้งยกระดับคุณภาพขององค์กรให้สูงขึ้น โดยการนำมาใช้เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการระบบการทำงานในสถานศึกษา ให้สามารถดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ สถานศึกษาที่เป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะส่งผลให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วม นักเรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ครูผู้สอนมีชุมชนกัลยาณมิตรในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ร่วม ชุมชนก็มีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของธเนศ น้อยดี (2565) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำแผนงานสร้างความรู้ ความเข้าใจและกระบวนการดำเนินงานแก่ครู ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายการดำเนินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้ชัดเจน และผลการวิจัยของภาณุพงษ์ นิรัยรัมย์ (2566) เรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารและครูควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจร่วมกัน กำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบการทำงานของครูให้ชัดเจน มีการส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความชำนาญจนเกิดภาวะผู้นำ มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีความสะดวกรวดเร็วให้สามารถรับรู้ ร่วมกันแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกันจัดกิจกรรม PLC เพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการสลับบทบาทหน้าที่เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่นกัน แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษา ที่ใช้กระบวนการบริหารโดยมีการวางแผน การจัดองค์กร การพัฒนาภาวะผู้นำและมีการตรวจสอบ ติดตาม การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษามีโอกาสประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Giles and Hargreaves (2006) ได้วิจัยเรื่อง The Sustainability of Innovative school as Learning Organization and Professional Learning Community during standardized reform พบว่า โรงเรียนที่มีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะสามารถต้านแรงกดดันจากการแข่งขันในการเปลี่ยนแปลงได้ โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะช่วยสร้างวัฒนธรรมใหม่ของครู เกิดภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจและการวางแผนความสำเร็จอย่างเป็นระบบของภาวะผู้นำ ทั้งนี้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเป็นรูปแบบขององค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมและมีความยืดหยุ่นสูง

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน มีประสิทธิภาพสูงที่สุด ส่วนด้านการจัดองค์กร ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจ หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเป็นนโยบายในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนสถานศึกษาในสังกัดให้มีการบริหารจัดการสถานศึกษาเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแบบองค์รวมเป็นสำคัญ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีโครงการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการความรู้เชิงบริหารสถานศึกษา เป็นการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีช่องทางการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ที่ประสบความสำเร็จและแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) แก่กันและกัน ช่วยให้เกิดเครือข่ายที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. กลุ่มโรงเรียนควรมีการนำแนวปฏิบัติของสำนักงานเขตมาส่งเสริมการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มและโรงเรียนในกลุ่ม โดยมีการใช้กระบวนการบริหารทั้ง 4 ขั้นอย่างมีส่วนร่วม มีการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนด้วยวิธีการที่หลากหลายผ่านช่องทางเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์และการจัดกิจกรรมปฏิบัติการแบบกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอย่างสร้างสรรค์

4. สถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ร่วมกันกำหนดแนวนโยบายเป้าหมายและสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดแนวทางเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีการทำงานแบบกัลยาณมิตรทางวิชาชีพ มีวัฒนธรรมขององค์กรแบบร่วมคิดร่วมทำ เพื่อนำความสำเร็จสู่องค์กรอย่างเป็นระบบ

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้สอน ชุมชนและผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในบรรยากาศที่มีความสุข มีความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธา และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

6. ครูผู้สอนควรเปิดใจและพร้อมให้ความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนครูอื่นด้วยความเต็มใจจริงใจไม่ปิดบัง พร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ และเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ให้เกียรติและยอมรับความสามารถของเพื่อนครู

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาการจัดองค์กรแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนในยุคดิจิทัล

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้กระบวนการนิเทศภายในกับประสิทธิผลการจัดกิจกรรมตามแนวของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

ขวัญจิรา แตงทอง. (2565). *ปัญหาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธเนศ น้อยดี. (2565). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ประทินทิพย์ สลีสองสม. (2565). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในอำเภอแม่ลาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 139(ตอนพิเศษ 258 ง), หน้า 1.

ภัคกัญญา นิ่มจงจิตร์. (2566). *ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา* (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ภัทราวรรณ ปริมิตร. (2566). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในกลุ่มโรงเรียนสุดเขตถิ่นไทย* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

ภาณุพงษ์ นิรัยรัมย์. (2566). *สภาพและแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วัชรินทร์ อุดหนองเลา. (2567). *การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปกติถัดไป: กรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิชญาพร ปัญญา. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

วิเชียร ไชยบัง. (2562). *จิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายใน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.

วิวัฒน์ ตู้จำนงค์. (2560). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 12*(2), 187.

โศศิษฐา ศรีสมบัติ. (2565). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุพิชชา คณาโจด. (2566). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมเกียรติ ดาสา. (2565). *รูปแบบการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดกรุงเทพมหานคร* (ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570)*. กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา”*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ไอริน ปั่นพุด. (2563). *แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

CGS Blog. (2021). *Training and development for the next normal*. Retrieved January 12, 2024, from http://www.cgsinc.com/blog/training-and-development-next-normal-lrn

Giles, C., & Hargreaves, A. (2006). *The sustainability of innovative schools as learning organizations and professional learning community during standardized reform*. Retrieved August 15, 2024, from http://www.sagepub.com

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

Guidelines for Administration of Student Care and Support System in the Digital Era, KOR MUE HLEG school group under the jurisdiction of TAK primary educational service area office 2

ธวัชชัย นำปุ๊ด[1], สมชาย อังสุโชติเมธี[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Thawatchai Nampud[1], Somchai Angsuchotmetee[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: basms1012@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 04 June 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และ2) การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 256 7 จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล พบว่า มีปัญหาด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งต่อนักเรียน เท่ากันอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตามลำดับ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ สถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้เกิดความรู้ สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและเข้าใจการดำเนินงานอย่างชัดเจนทั่วถึง ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูร่วมกันวิพากษ์เกณฑ์การคัดกรองเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย แนวทางให้เกิดการปฏิบัติในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรมีการร่วมกัน

วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุและปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ครูใช้เป็นแนวพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองร่วมปฏิบัติจัดกิจกรรมตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีฐานข้อมูลช่องทางประสานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งต่อภายนอกให้ทันท่วงทีพร้อมทำหลักฐานรายงานการส่งต่อ ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา พบว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าวมีความเป็นไปได้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to accomplish two primary objectives: 1) to examine the current conditions and challenges in the administration of the student care and support system in the digital era among the Khormuelek school group under the Tak Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to propose development guidelines for enhancing the administration of this system. The study involved a total of 226 participants in the 2024 academic year, comprising educational experts, school administrators, government teachers, and educational personnel. Data collection tools included questionnaires and interview protocols. The data were analyzed using descriptive statistics—percentage, frequency, mean, and standard deviation—as well as content analysis. The findings revealed that the overall and specific aspects of the administration of the student care and support system were rated at a high level. The most critical issues identified were in the areas of student screening and student referral, followed by challenges related to student promotion, individualized student understanding, and prevention and problem-solving. Based on these findings, development guidelines were proposed. These included encouraging schools to hold orientation sessions for parents, enabling teacher collaboration in setting screening criteria, promoting joint problem analysis between administrators and teachers, supporting cooperation between educators and parents in preventive measures, and establishing databases and communication channels with relevant external agencies for timely referrals. The feasibility and usefulness of the proposed guidelines were rated at a high level in both overall and specific aspects.

Keyword: Guidelines for Administration of Student Care and Support System, Digital Era

1. บทนำ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งมีขั้นตอน วิธีการต่างๆ และเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งบุคลากรหลักในการดำเนินงานคือ ครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครูทุกคน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองชุมชน เป็นต้น โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดนโยบายสำคัญเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งต้องดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องเสมอ นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการปกป้อง ดูแลด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ทันสถานการณ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการ และเพื่อให้นักเรียนเป็น

คนมีความสามารถ เป็นคนดี สามารถดำรงตนอย่างมีความสุขสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องอาศัยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมอันจะเป็นกรอบป้องกันปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อันจะสร้างสังคมที่ดี น่าอยู่ปลูกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน (นัฏพันธ์ ดิศเจริญ, 2565 : 3-4)

กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยมีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนประเทศเมียนมาร์ (พม่า) มีพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอท่าสองยางประกอบด้วย ตำบลแม่อุสุ ตำบลแม่สอง ตำบลท่าสองยาง และตำบลแม่วะหลวง ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมมีนักเรียน จำนวน 11,375 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 540 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวนทั้งหมด 10 คน กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาในบริเวณเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของอำเภอท่าสองยาง จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา เป็นการดำเนินการจัดการศึกษาภาคบังคับให้กับเด็กนักเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอท่าสองยาง กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็กได้วางแผนการดำเนินงานปกครองโดยให้ฝ่ายปกครอง ส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองอยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีเมตตาเป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในสภาวการณ์ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นงานที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีการปลูกฝังคุณธรรมอันดีงามส่งเสริมความมีวินัยเพื่อให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์เป็นคนดีของสังคมประเทศชาติ

จากผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า การจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีนักเรียนบางส่วนเป็นเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กที่พ่อแม่ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่เสียชีวิตแล้วอยู่กับปู่ย่าตายายหรือญาติพี่น้อง ซึ่งมีพฤติกรรม

การแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของการเป็นนักเรียน และปัญหาที่พบในกลุ่มนักเรียนของ กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่มีปัญหาคือนักเรียนช่วงวัยรุ่นซึ่งมีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยอาจมีสาเหตุมาจากครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวยากจน ครอบครัวที่ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ดูแล และครอบครัวที่ผู้ปกครองเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดกวดขันมากจนเกินไป หรืออาจมีสาเหตุมาจากสังคมสิ่งแวดล้อมรอบข้าง การคบเพื่อนที่ไม่ดี และภาษาที่หลากหลาย พฤติกรรมส่วนใหญ่ของเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมักจะมีการรวมตัวมั่วสุมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นลักษณะของพฤติกรรมโดยปกติทั่วไปของเด็กนักเรียนในช่วงวัยรุ่นที่มีการคบเพื่อนฝูงเป็นกลุ่ม อีกส่วนเป็นพฤติกรรมการรวมกลุ่มเพื่อที่จะหนีปัญหาทางครอบครัว ดีดตัวออกห่างจากครอบครัวหรือจากกลุ่มสังคมปกติ โดยอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงกลุ่มเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการรวมกลุ่มของเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะมีความกล้าและมักจะมีพฤติกรรมที่พร้อมจะต่อต้านคำแนะนำจากผู้ปกครอง ครู เป็นทุนเดิม ซึ่งอาจจะทำให้ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของการรวมกลุ่มของนักเรียนกลุ่มนี้ และมีพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นภูเขาและถนนที่ไม่ดี ซึ่งอาจเป็นถนนดินลูกรัง หรือมีความลาดชันสูง การเดินทางไปยังโรงเรียนอาจเป็นปัญหา สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยมักจะเปลี่ยนแปลงบ่อยและอาจมีความหนาวเย็นฝนตกบ่อย มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัย เช่น การลื่นล้ม การเกิดอุบัติเหตุจากถนนที่ไม่ดี และความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย การเดินทางไปโรงเรียนอาจใช้เวลานานและอันตราย ทำให้การเดินทางเป็นเรื่องยากและอาจเสี่ยงต่ออุบัติเหตุทำให้นักเรียน บางคนต้องเผชิญกับความยากลำบากและอาจไม่สามารถเข้าเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนอยู่ในพื้นที่ชนบทมักจะมีการจัดการเรียนการสอนที่เรียบง่าย และอาจมีทรัพยากรการศึกษาจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในเขตเมือง นักเรียนส่วนใหญ่มีความหลากหลาย รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัว รวมถึงการจัดงานประเพณีพื้นบ้านและการปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวไทยภูเขาและชาวไทยพื้นเมือง ทำให้การสื่อสารระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เป็นไปอย่างลำบาก (ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ทั้งนี้ผลที่ได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และรักประเทศชาติ ท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคมได้และจะนำไปสู่การปรับปรุงวิธีการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย รวม 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 226 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 -609; อ้างถึงใน ปิยณัฐ กุสุมาลย์, 2560 : 6) จากจำนวนผู้บริหาสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด เทียบสัดส่วนของแต่ละโรงเรียนแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน นักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured interview) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน เกี่ยวกับแนวการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การแจกแจงความถี่และอันดับความสำคัญ

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	สถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
1	เพศ		
	1.1 ชาย	49	21.68
	1.2 หญิง	177	78.32
	รวม	**226**	**100.00**
2	อายุ		
	2.1 ไม่เกิน 30 ปี	98	43.36
	2.2 31-40 ปี	75	33.19
	2.3 40-50 ปี	35	15.49
	2.4 51 ปีขึ้นไป	18	7.96
	รวม	**226**	**100.00**
3	วุฒิการศึกษา		
	3.1 ปริญญาตรี	198	87.61
	3.2 ปริญญาโท	27	11.95
	3.3 ปริญญาเอก	1	0.44
	รวม	**226**	**100.00**
4	ตำแหน่ง		
	4.1 ครูผู้สอน	216	95.58
	4.2 ผู้บริหารการศึกษา	10	4.42
	รวม	**226**	**100.00**
5	ประสบการณ์ในการทำงาน		
	5.1 ต่ำกว่า 5 ปีลงมา	122	53.98
	5.2 5 – 10 ปี	73	11.06
	5.3 11 – 15 ปี	25	32.30
	5.4 มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	6	2.66

รวม	**226**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.32 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 21.68 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.36 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.19 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.49 และอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7.96 ด้านวุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 87.61 ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 11.95 ระดับการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 0.44 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.00 ด้านตำแหน่งประกอบด้วยครูผู้สอน ร้อยละ 95.58 และผู้บริหารร้อยละ 4.42 ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปีลงมา คิดเป็นร้อยละ 53.98 ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.30 ระหว่าง 11–15 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.06 และมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.66 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวม

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวม

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	Ó	
1	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.42	0.56	มาก
2	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.52	0.50	มากที่สุด
3	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.48	0.50	มาก
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.40	0.49	มาก
5	ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.52	0.50	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.46**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.46, Ó = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน (μ = 4.52, Ó = 0.50) และด้านการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52, Ó = 0.50)

รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.48, Ó = 0.50) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.42, Ó = 0.56) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.40, Ó = 0.49) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ตารางที่ 3 แสดงความถี่และค่าร้อยละสูงสุดของปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 รายด้าน

ด้าน	รายการ	ระดับของปัญหา	
		ความถี่ (f)	ร้อยละ
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ครูและบุคลากรอาจมีภาระงานมากเกินไป จนทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะติดตามและเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด	199	88.05
ด้านการคัดกรองนักเรียน	การขาดความร่วมมือจากครูและผู้ปกครอง หากไม่มีความร่วมมือที่ดีจากทั้งสองฝ่าย ข้อมูลที่ได้รับอาจไม่ครบถ้วนหรือไม่แม่นยำ	125	55.31
ด้านการส่งเสริมนักเรียน	ครอบครัวอาจไม่มีทรัพยากรหรือความรู้ในการสนับสนุนการศึกษา	124	54.87
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เครื่องมือ และงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่	81	35.84
ด้านการส่งต่อนักเรียน	นักเรียนอาจไม่เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การย้ายโรงเรียนหรือการเปลี่ยนกลุ่มการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพวกเขาในด้านอารมณ์และการเรียนรู้	128	56.64

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาสูงสุดของปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูและบุคลากรอาจมีภาระงานมากเกินไป จนทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะติดตามและเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด (f = 199) คิดเป็นร้อยละ 88.05 ด้านการคัดกรองนักเรียน การขาดความร่วมมือจากครูและผู้ปกครอง หากไม่มีความร่วมมือที่ดีจากทั้งสองฝ่าย ข้อมูลที่ได้รับอาจไม่ครบถ้วนหรือไม่แม่นยำ (f = 125) คิดเป็นร้อยละ 55.31 ด้านการส่งเสริมนักเรียน ครอบครัวอาจไม่มีทรัพยากรหรือความรู้ในการสนับสนุนการศึกษา (f = 124) คิดเป็นร้อยละ 54.87 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ขาดบุคลากรที่มีความ

เชี่ยวชาญ เครื่องมือ และงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ (f = 81) คิดเป็นร้อยละ 35.84 ด้านการส่งต่อนักเรียน นักเรียนอาจไม่เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การย้ายโรงเรียนหรือการเปลี่ยนกลุ่มการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพวกเขาในด้านอารมณ์และการเรียนรู้ (f = 128) คิดเป็นร้อยละ 56.64

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ตารางที่ 4 แสดงความถี่สูงสุดแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 รายด้าน

ด้าน	รายการ	ความถี่
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	สถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้เกิดความรู้ สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและเข้าใจการดำเนินงานอย่างชัดเจนทั่วถึง	8
ด้านการคัดกรองนักเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูร่วมกันวิพากษ์เกณฑ์การคัดกรองเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย แนวทางให้เกิดการปฏิบัติในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน	9
ด้านการส่งเสริมนักเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และหาทางปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ครูใช้เป็นแนวพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ	7
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองร่วมปฏิบัติจัดกิจกรรมตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	8
ด้านการส่งต่อนักเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีฐานข้อมูลช่องทางประสานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งต่อภายนอกให้ทันท่วงทีพร้อมทำหลักฐานรายงานการส่งต่อ	9

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ สถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้เกิดความรู้ สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและเข้าใจการดำเนินงานอย่างชัดเจนทั่วถึง (ค่าความถี่ 8) ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูร่วมกันวิพากษ์เกณฑ์การคัดกรองเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย แนวทางให้เกิดการปฏิบัติในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน (ค่าความถี่ 9) ด้านการส่งเสริมนักเรียน คือ

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและหาทางปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ครูใช้เป็นแนวพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ (ค่าความถี่ 7) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองร่วมปฏิบัติจัดกิจกรรมตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน (ค่าความถี่ 8) ด้านการส่งต่อนักเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีฐานข้อมูลช่องทางประสานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งต่อภายนอกให้ทันท่วงทีพร้อมทำหลักฐานรายงานการส่งต่อ (ค่าความถี่ 9)

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งต่อนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ให้ความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนและการส่งต่อนักเรียนที่เป็นกระบวนการสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและให้การสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนที่อาจประสบปัญหาหรือมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้สามารถระบุและจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุดตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคลและมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562) กล่าวไว้ว่าระบบการช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และเป็นคนไทยยุคใหม่ที่มีความสมบูรณ์แบบทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนมีจิตสาธารณะเพื่อสังคม นอกจากนี้ระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษายังเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะดำ เนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อหาวิธีการป้องกัน แก้ไข พัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสภาวะวิกฤติต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน โดย

ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐาน เน้นกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการ ประสานความร่วมมือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นคน เก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุธาสิทธิ์ แดงงาม (2560 : 65) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหลวงพ่อปานคลองด่านอนุสรณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 และ ชนกมณฐ์ แสงสี และทินกฤตพัชร์ รุ่งเมือง (2564 : 19) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาจากสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งต่อนักเรียนตามลำดับ

2. ปัญหาปัญหาการจัดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า พบว่าครูและบุคลากรมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิด ขาดเครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล และมีทรัพยากรบุคคลไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษา นอกจากนี้ ยังขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ขณะที่นักเรียนบางรายไม่เปิดเผยปัญหาของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและบุคลากรทางการศึกษาอาจมีเวลาและทรัพยากรจำกัดในการให้ความสนใจต่อนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถรู้จักนักเรียนในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และนักเรียนบางคนอาจรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะเปิดเผยปัญหาหรือข้อมูลส่วนตัว ทำให้ครูไม่สามารถเข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเทิดศักดิ์ ยะยอง (2562 : 118-119) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านดอยคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง พบว่าในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แบบเก็บข้อมูลในการเยี่ยมบ้านของนักเรียนไม่ตอบโจทย์ ไม่เอื้อต่อการเก็บและให้ข้อมูล คำถามที่ใช้เป็นแบบทั่วไปไม่สอดคล้องกับความสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน พื้นที่อยู่อาศัยของนักเรียนส่วนมากสูงชันและทุรกันดารทำให้การคมนาคมเดินทางไม่สะดวก ยากลำบากมาก และในช่วงเวลาฤดูฝนทำให้ไม่สามารถไปเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ทันเวลาได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขให้ทันเวลาได้ ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่าการขาดความร่วมมือจากครูและผู้ปกครองส่งผลให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่แม่นยำ ข้อมูลที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียนจึงอาจล้าสมัยหรือไม่สะท้อนปัญหาที่แท้จริง นอกจากนี้ ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน และการประสานงานที่ไม่ต่อเนื่องระหว่างครูกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ข้อมูลไม่ถูกส่ง

ต่อครบถ้วน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการคัดกรองและดูแลนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดุธาสิทธิ์ แดงงาม (2560 : 87) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหลวงพ่อปานคลองด่านอนุสรณ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่าในด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องดูแลนักเรียนจำนวนมาก ทำให้ไม่มีเวลาศึกษา วิเคราะห์ และบันทึกข้อมูลการคัดกรอง รวมถึงจัดกิจกรรมป้องกันและติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากนักเรียนในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม นอกจากนี้ ครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งต่อและให้ข้อเสนอแนะตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่าหลายครอบครัวขาดทรัพยากรและความรู้ในการสนับสนุนการศึกษา ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังน้อย ครูและบุคลากรยังไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และขาดระบบประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนบางแห่งยังประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถวางแผนหรือปรับกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสม และไม่ทราบจุดแข็งหรือจุดที่ควรพัฒนาของนักเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศมัย ถิ่นน้อย (2563 : 237) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียน โรงเรียนวัดกำแพงแสน (สว่างวิทยาคาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่าในด้านการส่งเสริมนักเรียน ครูไม่เพียงพอต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร ประกอบกับการเป็นครูที่ปรึกษาและครูมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนหนังสือ และภาระงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มบริหารงานต่างๆ ส่งผลให้ครูที่ปรึกษามีภาระงานมากขึ้นทำให้การส่งเสริมนักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา พบว่าการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เครื่องมือที่เหมาะสม และงบประมาณเพียงพอ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ทำให้ไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังไม่มีการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถทราบประสิทธิภาพหรือจุดที่ต้องปรับปรุงได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิศมัย ถิ่นน้อย (2563 : 237) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียน โรงเรียนวัดกำแพงแสน (สว่างวิทยาคาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่าในด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ครูไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียนได้ อย่างทั่วถึง และยังขาดการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียน ไม่มีการบันทึกข้อมูลในด้านของพฤติกรรม นักเรียนขาดความเข้าใจ และปล่อยปละละเลยทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังไม่ครบตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า โรงเรียนขาดทรัพยากรและการสนับสนุนที่จำเป็นในการดูแลนักเรียนที่ต้องการการส่งต่อ อีก

ทั้งยังไม่มีระบบติดตามผลหลังการส่งต่อ ทำให้ไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของการช่วยเหลือได้อย่างแท้จริง การสื่อสารระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้กระบวนการส่งต่อล่าช้าหรือขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้และทักษะในการดำเนินการส่งต่อให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเทิดศักดิ์ ยะยอง (2562 : 90) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านดอยคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง พบว่าในด้านการส่งต่อนักเรียน กระบวนการส่งต่อนักเรียนยังขาดความชัดเจน โดยเฉพาะด้านการวางแผนและประสานงาน ซึ่งส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่เฉพาะภายในโรงเรียน ครูยังไม่เข้าใจแนวทางการส่งต่ออย่างเป็นระบบ และขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไม่ครอบคลุมและไม่เกิดประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สรุปผลแต่ละด้านเพื่ออภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้เกิดความรู้สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและเข้าใจการดำเนินงานอย่างชัดเจนทั่วถึง ควรใช้กระบวนการ PDCA ในการดำเนินงานและนำผลไปพัฒนาต่อยอดความสำเร็จให้ดียิ่งขึ้นควรแจ้งนโยบายเป้าหมายการดำเนินงานให้กรรมการสถานศึกษาทราบและเข้าใจเพื่อให้การสนับสนุนร่วมมือปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโรงเรียนจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ มีความเข้าใจในระบบการทำงานอย่างชัดเจน ต้องมีการใช้การบริหารด้วยวงจรคุณภาพจึงจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของลภัสรดา เกตุสกุล (2565 : 72-74) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ที่พบว่า แนวทางการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล บุคลากรที่เกี่ยวข้อควรมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงาน ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูร่วมกันวิพากษ์เกณฑ์การคัดกรองเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย แนวทางให้เกิดการปฏิบัติในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจการดำเนินการคัดกรอง เปิดโอกาสให้ซักถาม เสนอความคิดและปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการใช้เกณฑ์การคัดกรองมาทบทวนเพื่อร่วมกันปรับปรุงให้ง่ายและสะดวกต่อการใช้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการทบทวนการใช้เกณฑ์การคัดกรอง เพื่อแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการ

ประสานการทำงานร่วมกันของทีมงาน มีการซักถามปัญหาที่เกิดขึ้นและให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัฐพล หัสนี (2565 : 79-84) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรมีความชัดเจนในการดำเนินการออกคำสั่งการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในแนวทางการคัดกรองนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน มีการสร้างเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้เหมือนกันทั้งโรงเรียน มีการบันทึกผลทั้งระดับชั้นเรียนและระดับโรงเรียน และต้องกำกับติดตามการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูทุกคน มอบหมาย กระจายความรับผิดชอบและให้อิสระตามความรู้ความสามารถ และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ทักษะเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายสนองความสนใจของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนมีแนวทางวิธีการที่หลากหลาย ต้องมีการปรับโครงสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนได้ร่วมรับผิดชอบการจัดกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรรถพล สุนทรพงศ์ (2565 : 229-230) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรมีการใช้หลักการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วม และการใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการบริหารงาน และควรมีการสร้างความเข้าใจอันดี และความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองร่วมปฏิบัติจัดกิจกรรมตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างเครือข่ายการสื่อสารออนไลน์ผ่านเทคโนโลยีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบข้อมูลสารสนเทศการสื่อสารในปัจจุบันมีความก้าวหน้า โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลที่สามารถใช้ติดต่อกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการติดต่อที่สะดวกรวดเร็วสอดคล้องกับผลการวิจัยของทองหล่อ วงษ์อินทร์และคณะ (2565 : 228-230) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนธัญบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ควรให้มีการประสานขอความร่วมมือจากเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการส่งต่อนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีฐานข้อมูลช่องทางประสานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งต่อภายนอกให้ทันท่วงทีพร้อมทำหลักฐานรายงานการส่งต่อ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบควรร่วมกันรับรู้ใส่ใจติดตามข้อมูลการส่งต่อภายในอย่างรวดเร็วพร้อมจัดทำหลักฐานที่ชัดเจน สถานศึกษาควรมีระบบการติดตามการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกโดย

ใช้ Application ที่โรงเรียนออกแบบเป็นของตนเอง และผู้เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการส่งต่อสม่ำเสมอต่อเนื่องเพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมเดิมกับนักเรียนอีก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการส่งต่อนักเรียนมีความจำเป็นต้องมีการสื่อสาร สร้างความเข้าใจซึ่งเป็นความต่อเนื่องจากผลการคัดกรองและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดหารยอมรับผลการปฏิบัติในโรงเรียนต่อนักเรียนกับผู้ปกครอง การมีช่องทางการติดต่อที่รวมเร็วจะช่วยลดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน นอกจากนี้การติดต่อทั้งภายในและภายนอกผ่านทางช่องทาง Application ยังประหยัดสะดวกและรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการวิจัยของใหม่ พลเพชร (2566 : 82-90) ที่ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงเขต ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรมีการกำหนดแผนงานที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและมีการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายเพื่อการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งกำหนดรูปแบบการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อติดตาม ประเมินผมการส่งต่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดการยอมรับ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่นโยบายการขับเคลื่อนให้เป็นนโยบายการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อผลการปฏิบัติจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่นโยบายการขับเคลื่อนผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเข้าใจในการส่งเสริมสนับสนุน มีการพัฒนาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

2.1 สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาต่อไป

2.1 สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาและกำหนดเป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาในการจัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรศึกษาและทำความเข้าใจแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่และมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี และพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
2. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล ด้านการคัดกรองนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
3. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล ด้านการส่งเสริมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
4. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
5. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยุคดิจิทัล ด้านการส่งต่อนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/มัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ชนกมณฐ์ แสงสี, & ทินกฤตพัชร์ รุ่งเมือง. (2564). แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6*(3), 12.

ดุธาสิทธิ์ แดงงาม. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหลวงพ่อปานคลองด่านอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทองหล่อ วงษ์อินทร์, ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน, & อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์. (2565). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนธัญบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 9*(3), 221–239.

เทิดศักดิ์ ยะยอง. (2562). *การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านลอยจำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน Student support system. *Journal of Modern Learning Development, 7*(3), 321–335. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/254665

นัฐพล หัสนี. (2565). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พิศมัย ถิ่นน้อย. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียน โรงเรียนวัดกำแพงแสน (สว่างวิทยาคาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. สำนักงาน ก.ค.ศ. https://research.otepc.go.th/files/bl8d3jmf.pdf

ลภัสรดา เกตุสกุล. (2565). *การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2567). *ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2*. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จังหวัดตาก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ใหม่ พลเพชร. (2566). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อรรถพล สุนทรพงศ์. (2565). *ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

Guidelines for Developing Operational Practices in Compliance with Educational Management Standards of the Special Education Center Uttaradit Province

เสาวลักษณ์ พุกกะชา[1] , สุเนตร ทองคำพงษ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Soawalak Phukkacha[1], Sunet Thongkhamphong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: [1]soawalak.nam@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 17 June 2025; Revised: 29 June 2025; Accepted: 03 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 83 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า :1) สภาพของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์อุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านคุณภาพผู้เรียน ในเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อการส่งต่อผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีปัญหามากที่สุด ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ในประเด็นการจัดหรือปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษาตามศักยภาพและประเภทของความพิการ มีปัญหามากที่สุด และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในประเด็นการออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล 3) แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ด้านครูและบุคลากร ควรได้รับการ

ฝึกอบรมในการจัดการการเรียนการสอนเฉพาะบุคคลและเข้าใจความต้องการของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คือ ผู้บริหาร ควรเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และสนับสนุนการฝึกอบรมครูและบุคลากรให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ออกแบบหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตจริงและทักษะทางสังคม และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูและบุคลากรในศูนย์ควรจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

คำสำคัญ: การศึกษาพิเศษ, มาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This research aimed to study the conditions and problems of the implementation of the educational management standards of the special education center in Uttaradit Province and to find guidelines for developing the implementation of the educational management standards of the special education center in Uttaradit Province. The population and data sources used in this research were 83 school administrators and teachers of the special education center in Uttaradit Province in the 2024 academic year and 9 qualified persons. The instruments used were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that 1) The conditions of the implementation of the educational management standards of the special education center in Uttaradit Province were overall at a high level. 2) The problems of the implementation of the educational management standards of the special education center in Uttaradit Province in terms of student quality, in terms of preparing for the transfer of students with special abilities, were the most problematic. In terms of the administrative and management processes, in terms of organizing or adjusting the physical environment of the educational institution according to the potential and type of disability, were the most problematic. In terms of the teaching and learning process that focuses on students, in terms of designing individual education plans. 3) Guidelines for developing the implementation of the educational management standards of the special education center In Uttaradit Province, including the quality of learners, i.e. teachers and personnel should receive training in individual teaching and learning management and understand the needs of learners; administrative and management processes, i.e. administrators should participate in special education training and support the training of teachers and personnel to have appropriate teaching and learning management skills; design a curriculum that emphasizes the development of real-life skills and social skills; and the teaching and learning management process that emphasizes learners, i.e. teachers and personnel in the center should organize flexible teaching and learning that is appropriate for the abilities of students.

Keywords: Special Education, Management Standards of the Special Education

1.บทนำ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดทุกจังหวัดในประเทศไทย เป็นองค์กรหนึ่งในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้พิการ โดยจัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะ และเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น มีการพัฒนา และฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการจัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services)ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัว และชุมชน ด้วยกระบวนการทางการศึกษา (ธนนท์ วีรธนนท์ และบุญมี เณรยอด, 2560)

ในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทยนั้น ได้กำหนดแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยรัฐบาลได้มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยจัดให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะทางสำหรับความพิการในแต่ละประเภท และในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการนั้น จะต้องจัดอย่างมีระบบต้องร่วมมือกันระหว่างนักการศึกษานักจิตวิทยา แพทย์ และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ในการระดมพลังความร่วมมือ สนับสนุนจากทุกหน่วยงานในสังคมนับตั้งแต่ชุมชน องค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการประกันโอกาสทางการศึกษาที่จัดอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กพิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในระบบการศึกษาเดียวกัน โดยไม่แบ่งแยกว่าเด็กพิการต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะ รวมทั้งเด็กนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ เทคนิคการเรียนการสอน สถานที่ รวมทั้งให้มีบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ สร้างเจตคติที่เหมาะสม เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการโดยให้สังคม ชุมชนผู้จัดบริการและประชาชน ตระหนักถึงศักยภาพความแตกต่างระหว่างและเฉพาะบุคคล รวมถึงสิทธิเท่าเทียมของบุคคลทุกคน เพื่อเป็นการรองรับเด็กที่มีความบกพร่องทุกคนทุกประเภทที่ให้ได้เข้าเรียนซึ่งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และในมาตรา 37 (1) ที่กำหนดให้โรงเรียน และศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเขตพื้นที่การศึกษาใดมีความพร้อม ให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้การสนับสนุนเขตพื้นที่การศึกษานั้นจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่อง

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จุดเน้น ผู้เรียนพัฒนาการดี มีความสุข ผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพดี มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ จุดเน้นสะอาด บรรยากาศน่าเรียนรู้ ผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพดี และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จุดเน้นจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผ่านแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพดี คณะผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และผลการประเมินคุณภาพภายในโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก 3 ปีย้อนหลัง ระหว่างปีการศึกษา 2564-2566 ในมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ 2 และมาตรฐานที่ 3 อยู่ในระดับคุณภาพยอดเยี่ยม โดยมีข้อเสนอแนะ คือ มาตรฐานที่ 1 ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาผู้เรียนให้มีเกณฑ์การผ่านในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถทักษะได้อย่างเต็มศักยภาพควรพัฒนาระบบ และมาตรฐานที่ 2 ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินโยบายของรัฐบาล และของต้นสังกัด เป็นไปได้ในการปฏิบัติรวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมควรจัดหา และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ตามศักยภาพและประเภทของความพิการอย่าง ต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 3 ควรส่งเสริมให้ครูมีการ พัฒนาตนเองสอดคล้องตามหลักเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะแนวใหม่ (PA) อย่างเป็นระบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินการขอมีหรือขอเลื่อนวิทยฐานะควรมีการจัดอบรมประกวด แข่งขัน พัฒนาสื่อ ให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำสื่อการสอนที่ ผลิตไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพความพิการของผู้เรียนแต่ละบุคคลควรมีการติดตามการพัฒนาตนเองตามแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) ของคณะครูและบุคลากร ให้ดำเนินการ พัฒนาตามแผนที่วางไว้ (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2566)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารูปแบบและกระบนการจัดการเรียนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

3.วิธีการดำเนินการ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ มีขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาแนวการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการดำเนินงานด้านคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

1.1 มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

1.2 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริการและจัดการ

1.3 มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ขอบเขตประชากร

ประชากร ชที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ รวมทั้งสิ้น 83 คน ปีการศึกษา 2567

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน

2.2 ครูผู้สอน จำนวน 81 คน (ไม่รวมผู้ประเมิน)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลเพื่อการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเรื่องการดำเนินงานด้านคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

1.1 มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน

1.2 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริการและจัดการ

1.3 มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ที่ได้ทำการสำรวจในตอนที่ 1 มาหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

2. ขอบเขตด้านแหล่งผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ข้อใด ข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารการศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน

2.3 นักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย มีประการณ์ในการปฏิบัติงานหรือมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยแบบสอบถามสภาพของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมและรายด้าน ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านคุณภาพของผู้เรียน	4.36	0.77	มาก
2	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.45	0.55	มาก
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.48	0.60	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.43**	**0.64**	**มาก**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สภาพของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.43, σ = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.48, σ = 0.60) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.45, σ = 0.55) และด้านคุณภาพของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.36, σ = 0.77) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

5. อภิปลายผล

1. จากสรุปผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับต่ำที่สุด ตามลำดับ

สภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาที่ดี การดำเนินการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาพิเศษเป็นสิ่งที่สำคัญและมีผลดีอย่างมากต่อผู้เรียนและสังคม โดยการปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้จะช่วยสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและครอบคลุมความต้องการของผู้เรียนทุกคน รวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งถือเป็นการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้กับเด็กทุกคนในการได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิชญา กรีอักษร (2564) ที่ได้ศึกษา การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่าย 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และพบว่า ระดับคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวมทั้ง 3 มาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุดซึ่งสูงกว่าสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศรุษ แก้วสวิง, สรรชัย ชูชีพ และเฉลิมชัย หาญกล้า (2566) ที่ได้ศึกษา แนวทางการบริหารงานตามมาตรฐานศูนย์การศึกษาพิเศษคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และพบว่า ภาพรวมผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์การศึกษาพิเศษคุณภาพ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 6 พบว่าอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การที่ศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้มีความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้ดี กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญถือเป็นปัจจัยหลักในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการศึกษา โดยเฉพาะในศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องรองรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะและศักยภาพของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งควรเน้นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ หากเด็กมีความสามารถในการเรียน เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม หากเด็กไม่มีความพร้อม ควรให้เด็กเรียนในด้านอาชีพ และฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีพในสังคมได้ (ณัชพร ศุภสมุทร์ และคณะ, 2557) สอดคล้องผลการวิจัยของ วิศรุษ

แก้วสวิง, สรรชัย ชูชีพ และเฉลิมชัย หาญกล้า (2566) ที่ศึกษา แนวทางการบริหารงานตามมาตรฐานศูนย์การศึกษาพิเศษคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์การศึกษาพิเศษคุณภาพ กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 6 พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเน้นย้ำให้ครูผู้สอนวัดประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการเน้นย้ำให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้น Active Learning ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล

1.2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหาร ครูและบุคลากรภายในศูนย์การศึกษาพิเศษในจังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการวางแผนและกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน การตัดสินใจที่ดีในการจัดสรรทรัพยากร การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการมีการประสานงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการบริหารจัดการในศูนย์การศึกษาพิเศษประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุรักษ์ จันทสุวรรณและอภิชาต เลนะนันท์ (2559) ที่ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลนักเรียนกับคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 และพบว่า การดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ด้านการบริหารจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเน้นไปที่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ในการบริหารจัดการการดูแลนักเรียนที่ชัดเจน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัญญา แสนทวีสุข (2559) ที่ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพพการบริหารงาน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารงานโรงเรียนในปัจจุบันใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย มีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายปฏิบัติ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สถานศึกษามีการปรับตัว มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนงานในการจัดบริหารองค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร ดังนั้นการที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรมีความมุ่งมั่นและรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งทำให้การบริหารจัดการมีความเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาพิเศษสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วย

ให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ตรงตามมาตรฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 ด้านคุณภาพของผู้เรียน ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษมักประสบปัญหาจากความหลากหลายของความต้องการและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และยังอาจมีความท้าทายหรืออุปสรรคบางประการในการพัฒนาในด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้น หรืออาจแสดงถึงการเน้นในด้านการบริหารจัดการหรือกระบวนการอื่น ๆ มากกว่าการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกับอนุรักษ์ จันทสุวรรณและอภิชาต เลนะนันท์ (2559) ที่ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลนักเรียนกับคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 และพบว่า คุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นไปในทิศทางเดียวกับพชรพล ปิตตะพันธ์, นวรัตน์ ไวชมภู และจรัสอติวิทยาภรณ์ ที่ได้ศึกษา การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 และพบว่า คุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 3 คุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้อง กับผลการวิจัยของสุดาพร จันทร์กาแบงค์ (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนของบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม และพบว่า คุณภาพผู้เรียนของบุคลากรศูนย์ 6 การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงครามโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ทั้งนั้น คุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับจึงต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า ผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญ เป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ พร้อมที่จะประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษา หรือสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นดังนั้น สถานศึกษา ควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จึงทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จะต้องการปรับปรุงคุณภาพของผู้เรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษต้องการการร่วมมือและการทำงานอย่างต่อเนื่องจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนในศูนย์การศึกษาพิเศษเกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง

2. จากผลการวิจัย ปัญหาการการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านคุณภาพผู้เรียน ในเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อการส่งต่อผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความไม่พร้อมของการบริหารงาน ที่มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือความต้องการพิเศษ การเตรียมความพร้อมในการส่งต่อผู้เรียนในระดับต่างๆ อาจขาดความต่อเนื่องและความเหมาะสม ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนกลุ่มนี้ รวมถึงอาจขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น ครู ผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลผู้เรียนกลุ่มนี้ อาจไม่ได้รับการฝึกอบรมหรือการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในการรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ส่งผลให้การเตรียมความพร้อมเพื่อการส่งต่อผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษยังไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีระพรรณ โพนพุธ (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก และมีผลการวิจัยว่า การบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก มีการดำเนินการด้านการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับและการติดต่อสื่อสารและประสานงานเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดการร่วมมือกันวางแผนดำเนินการด้านส่งเสริมและการจัดบริการทางการศึกษา

2.2 ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ในประเด็นการจัดหรือปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษาตามศักยภาพและประเภทของความพิการ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทและลักษณะของความพิการที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการออกแบบและปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การขาดการฝึกอบรมหรือการศึกษาที่เหมาะสมแก่บุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษอาจทำให้การออกแบบสถานที่และการจัดการสภาพแวดล้อมไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน รวมถึงอาจมีปัญหามาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ที่ไม่เพียงพอในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่มีความพิการในลักษณะต่างๆ การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภทต้องใช้ทุนในการดำเนินการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกับ สุพิชญา กรีอักษร (2564) ที่พบว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ข้อที่มีการดำเนินการต่ำสุดคือ

ลักษณะสภาพแวดล้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารีวรรณ เรือนพิบูลย์ (2565) ที่ศึกษา แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ นักเรียนออทิสติก และด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการ เรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ

2.3 ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในประเด็นการออกแบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการขาดความรู้หรือทักษะในการออกแบบแผนการศึกษาของครู เพราะการออกแบบแผนการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ แต่หากครูขาดความรู้หรือทักษะในการออกแบบแผนการศึกษาที่ตรงกับความต้องการและลักษณะเฉพาะของผู้เรียน เช่น การประเมินศักยภาพ การวางเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสม หรือการติดตามผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้แผนการศึกษาที่ออกแบบไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาพร ปาจิตร์ และศิริวิมล ใจงาม (2558) ที่พบว่า ปัญหาหนึ่งที่พบในด้านการศึกษาพิเศษคือ การดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม เมื่อวิเคราะห์แล้ว เป็นเรื่องของบุคลากรเป็นส่วนใหญ่ คือบุคลากรในการดำเนินงานในโรงเรียนมีน้อย รวมถึงผู้นิเทศติดตามผลจากเขตพื้นที่การศึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการศึกษาพิเศษอย่างแท้จริง มีผลทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาพิเศษ ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

3. จากผลการวิจัย การสังเคราะห์แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน: ครูและบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ควรได้รับการฝึกอบรมในการจัดการการเรียนการสอนเฉพาะบุคคลและเข้าใจความต้องการของผู้เรียน โดยต้องจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน รวมถึงจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัวและการประเมินศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานทางการแพทย์เพื่อดูแลผู้เรียนอย่างเหมาะสม อาจจะเกิดจากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ครูและบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการการเรียนการสอนเฉพาะบุคคลเพื่อให้ตรงกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว และหน่วยงานทางการแพทย์ ที่สามารถสื่อสารและดำเนินการร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน

อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจนา ฮวดศรี (2566) ที่ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และพบว่า สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจะต้องมีกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู รวมถึงมีวิธีการพัฒนาสมรรถนะครูที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผ่านรูปแบบที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นความรู้แลทักษะการจัดการศึกษาพิเศษ จิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ และการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนั้นควรให้ชุมชนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบได้อีกด้วย (นนทวัฒน์ ตรีนันทวันและปิยะนาถ บุญมีพิพิธ, 2559)

3.2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ: ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ควรเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ และสนับสนุนการฝึกอบรมครูและบุคลากรให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม สร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียน ออกแบบหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตจริงและทักษะทางสังคม พร้อมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับประเภทของความพิการ อาจเกิดจากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า การพัฒนาใด ๆ จะต้องเกิดจากผู้บริหาร เพราะผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหัวหน้าสถานศึกษา ถือว่าเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จ หากผู้บริหารเข้าใจในบริบทของการศึกษาพิเศษ ก็จะสามารถสนับสนุนการฝึกอบรมครูและบุคลากรในการอบรมเพื่อจัดการเรียนรู้ทั้งวิชาการและทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน สนับสนุนการสร้างระบบฐานข้อมูลในการเป็นคลังข้อมูลสำหรับพัฒนานักเรียน และสามารถสร้างการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับประเภทของความพิการ สอดคล้องผลการวิจัยของ ฤทธิชา บัวศิริและเด่น ชะเนติยัง (2563) ที่ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อเข้าสู่องค์กรสมรรถนะสูง ที่ได้สรุปไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษควรเข้าใจโครงสร้างองค์กร สายการบังคับบัญชา กฎ ระเบียนโยบายของมาตรฐานการศึกษาพิเศษ และควรวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ขององค์กร รวมทั้งสนับสนุน แสวงหาช่องทาง โอกาส และทรัพยากร เพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน และเป็นไปทิศทางเดียวกันกับ ทินกฤตพัชร์ รุ่งเมืองและพระปลัดประพจน์ สุปภาโต (2563) ที่มีแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาพิเศษ และพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องดำเนินงานไปด้วยกันผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนร่วมกันทำแบบแผนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิเศษและนักเรียนปกติ ด้านสภาพแวดล้อม การจัดสภาพแวดล้อมตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้านนักเรียน นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ยังกำหนดไว้ว่าให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดการบริการเทคโนโลยีสิ่ง

อำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่มีคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: ครูและบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดอุตรดิตถ์ควรจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน โดยใช้วิธีการสอนที่เน้นประสบการณ์จริงและลงมือทำ รวมถึงการใช้สื่อการสอนหลากหลาย มีแผนการจัดการศึกษาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผลการประเมิน และครูควรใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการเรียนการสอน แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและยืดหยุ่นตามความสามารถของผู้เรียน ที่จะมีการปรับและเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการ รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนที่เหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน การมีแผนการจัดการศึกษาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผลการประเมินและการวิจัยเพื่อปรับปรุง จะช่วยให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปารมี ศิรวัชรินทร์ (2565) ที่ได้ออกแบบ PARAMEE MODEL เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และให้แนวคิดไว้ว่า โรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนทุกคนเป็นเฉพาะบุคคลได้ รวมถึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทินกฤตพัชร์ รุ่งเมืองและพระปลัดประพจน์ สุปภาโต (2563) ที่มีผลการวิจับพบว่า การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์สังคมและวิชาการด้านเครื่องมือสนับสนุนให้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและมีการจัดหาสื่อการสอนสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำแผนการจัดการศึกษาการสอนและการใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ พลอยแสง (2561) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกล่าวคือ ต้องมุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนเลือกสรร สร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดการความรู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่า เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ด้วยตนเอง เกิดการยอมรับตนเอง ทำความเข้าใจตนเอง ยอมรับผู้อื่นและเข้ากับทุกคนได้ดี พึ่งพาตนเองได้

6.ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์อุตรดิตถ์ ด้านคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับต่ำที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและองค์กร

1.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษให้มีความเข้มข้นและครอบคลุม โดยเฉพาะด้านการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเข้าใจและสามารถนำเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานได้

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ควรจัดหลักสูตที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยให้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป

1.3 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ควรออกแบบแผนการส่งต่อที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะส่งต่อผู้เรียนเข้าสู่ครอบครัว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่แตกต่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนานโยบายที่สนับสนุนการรวมผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและการศึกษา เพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาและปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมจริง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรเอกชนในการร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การจัดหาทุนการศึกษา การจัดโครงการเสริมทักษะชีวิต หรือการฝึกงาน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษกับครอบครัว เพื่อให้สามารถติดตามผลและให้การสนับสนุนในกรณีที่ผู้เรียนมีปัญหาหรือความต้องการพิเศษในระยะยาว

2.4 ครูควรเข้ารับฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการสอนและดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม การปรับวิธีการ

สอนให้เข้ากับผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจส่งผลให้ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้น

2.5 ครูควรปรับปรุงการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนที่ไม่เพียงแค่พิจารณาจากเกณฑ์ทางวิชาการ แต่ยังรวมถึงพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ เพื่อให้การประเมินสะท้อนผลลัพธ์ที่ครอบคลุมพัฒนาการการเจริญเติบโตของผู้เรียนทุกด้านอย่างสมวัย

2.6 ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (Individual Family Support Plans) ที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อให้ครอบครัวสามารถนำแผนไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ กำหนดขอบเขตการวิจัยจากการวิเคราะห์มาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษทั้งหมด 3 ด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นผู้นำเชิงวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบของการส่งเสริมกระบวนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. สำนักงานปลัดกระทรวงการศึกษา.

กาญจนา ฮวดศรี. (2566). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

เกรียงศักดิ์ พลอยแสง. (2561). การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 5*, 131–141.

จีระพรรณ โพนพุธ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 10*(2), 291–303.

ณัชพร ศุภสมุทร์, และคณะ. (2557). *คู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงสร้างซีทสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กลุ่มงานการศึกษาพิเศษ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต.

ทินกฤตพัชร์ รุ่งเมือง, & พระปลัดประพจน์ สุปภาโต. (2563). การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการเรียนร่วมของโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. *Journal of Arts Management, 4*(3), 621–637.

ธนนท์ วีรธนนท์, & บุญมี เณรยอด. (2560). การพัฒนาระบบองค์การเพื่อความมีประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 10*(2), 879–895.

นนทวัฒน์ ตรีนันทวัน, & ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาครูเพื่อการสอนแบบบูรณาการการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ.*

ประภาพร ปาจิตร์, & ศิริวิมล ใจงาม. (2558). แนวทางการดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก.

ฤทธิชา บัวศิริ, & เด่น ชะเนติยัง. (2563). การพัฒนารูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษเพื่อเข้าสู่องค์กรสมรรถนะสูง. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 34*(109), 58–71.

วิศรุษ แก้วสวิง, สรรชัย ชูชีพ, & เฉลิมชัย หาญกล้า. (2566). แนวทางการบริหารงานตามมาตรฐานศูนย์การศึกษาพิเศษคุณภาพของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 15*(2), 19–36.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2566*. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์.

สัญญา แสนทวีสุข. (2559). สภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 1*(1), 1–11.

สุดาพร จันทร์กาแบงค์, และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนของบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม. *วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต*, วิทยาลัยทองสุข.

สุพิชญา กรีอักษร. (2564). การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7*(6), 13–27.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายการผลิตและพัฒนาครู*. พริกหวานกราฟฟิค.

อนุรักษ์ จันทสุวรรณ, & อภิชาต เลนะนันท์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลนักเรียนกับคุณภาพของผู้เรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคใต้ กลุ่ม 7. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 9*(1), 369–382.

อารีวรรณ เรือนพิบูลย์. (2565). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9*(8), 146–161.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

Guidelines for the Development of Participatory Instructional Administration among Teachers in Saiy Nam Wang School Group under the Tak Primary Educational Service Area Office 1

สุฑามาศ ศรีมณี[1], นลธวัช ยุทธวงศ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Suthamat Srimanee[1], Nontawat Yuthawong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: suthamat.natapo@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 07 June 2025; Revised: 03 July 2025; Accepted: 03 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และ2) หาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้การวิจัยแบบผสม ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 136 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.38, σ = 0.42) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สูงที่สุด และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ต่ำที่สุด ปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ครูไม่มีส่วนร่วมวางแผนการจัดชั้นเรียน การรับนักเรียนและการจัดครูเข้าสอน ไม่มีส่วนร่วมนำโครงการวิชาการไปดำเนินการจนบรรลุวัตถุประสงค์ ไม่มีส่วนร่วมกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางวิชาการตามความรู้และความถนัด และไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มโรงเรียน แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ควรให้ครูได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการปรับโครงสร้างการบริหารและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นคณะกรรมการบริหารเสนอแนวทาง

พัฒนาวิชาการและจัดสรรงบประมาณ นำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเอง มีการคิดค้น พัฒนานวัตกรรมใช้ประเมินการเลื่อนขั้นเงินเดือนและวิทยฐานะทางวิชาชีพ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ

Abstract

This research aimed to 1) study the conditions and problems of participatory instructional administration among teacher's Saiy Nam Wang school group under the Tak primary educational service area office 1, and 2) find to develop participatory instructional administration among teacher's Saiy Nam Wang school group under the Tak primary educational service area office 1. The research used a mixed-method. The population consisted of 136 school administrators and teachers in the Saiy Nam Wang school group under the Tak primary educational service area office 1, and 9 experts. The tools were questionnaires and structured interviews. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of the research found that: overall participatory instructional administration among teacher's was at a high level (μ = 4.38, σ = 0.42). Participation in decision-making was the highest and participation in work performance were the lowest. Problems of participatory instructional administration among teacher's: teachers do not participate in planning classroom arrangements, student admissions and teacher assignments, do not participate in implementing instructional projects until they achieve their objectives, do not participate in supervising, monitoring and evaluating instructional activities according to their knowledge and aptitudes, and are not members of the professional learning community of the school group. Guidelines for developing participatory instructional administration among teacher's should allow teachers to participate in decision-making on restructuring the administration and development of learning, be on the committee to propose instructional development guidelines and allocate budgets, use evaluation results to develop teaching and learning and self-development, invent and develop innovations to evaluate salary increases and professional status.

Keyword: Development guidelines, participation, instructional administration

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ระบุไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดแนวคิดการจัดการศึกษาตามหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ยึดหลักว่า การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสรุปปัญหาและอุปสรรคในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ว่า ภาครัฐไทยยังมีโครงสร้างที่มีขนาดใหญ่ มีส่วนราชการที่ยังทำงานซ้ำซ้อนกัน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ในขณะที่การมีส่วนร่วมพัฒนาจากภาคีอื่น ๆ ในการบริหารภาครัฐยังมีข้อจำกัด (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักและให้ความสำคัญจึงกำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) โดยกำหนดให้สำนักงานและหน่วยงานในสังกัดทุกระดับส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัด ให้มีการบูรณาการการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร และร่วมการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

ภารกิจที่เป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักเพราะเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวปฏิบัติ การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ (อักษรวดี มณีพรหม, 2566) การที่ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีการมอบอำนาจสร้างความไว้วางใจ ย่อมสร้างความพึงพอใจให้กับครู เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถจนงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารสถานศึกษา (วิสนีย์ นุราช, 2566) ผลการวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับรู้ในผลของการปฏิบัติจะส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติทางบวกของนักเรียนดีขึ้น และทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานสูงขึ้น (ณัฐพงษ์ คำเขิน, 2566) มีผลต่อการบริหารจัดการความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและความมั่นคงก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู (วิระ บุตรฤทธิ์, 2566) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้บริหารงานวิชาการ จะส่งผลให้ครูนำแผนไปปฏิบัติและเกิดการประเมินผลร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ (วาฤทัย ภูรินิรันดร์, 2567)

รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ปีงบประมาณ 2564 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระดับประถมศึกษาในจังหวัดตาก พบว่า ร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสอบ O-net ปีการศึกษา 2563 มากกว่า 50 คะแนน มากที่สุดคือภาษาไทย ร้อยละ 32.53 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) สอดคล้องกับรายงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสอบ O-net นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทยร้อยละ 51.00 วิทยาศาสตร์ร้อยละ 36.97 คณิตศาสตร์

ร้อยละ 31.21 และภาษาอังกฤษร้อยละ 33.14 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก, 2565) การประเมินคุณภาพมีผลไปในทิศทางเดียวกับผลการดำเนินงานปีการศึกษา 2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ที่พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทยร้อยละ 47.30 มากที่สุด รองลงมาคือ วิชาคณิตศาสตร์ร้อยละ 34.13 วิชาวิทยาศาสตร์ร้อยละ 33.39 และวิชาภาษาอังกฤษร้อยละ 32.91 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับผลของระดับประเทศ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2566) และยังสอดคล้องกับรายงานปัญหาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยังไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กลุ่มเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก, 2564) รวมถึงผลการศึกษาของชนกานต์ พันธุ์ศรี ที่พบว่า ครูไม่มีส่วนร่วมนำแผนงานวิชาการไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนด สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.16 ครูไม่ได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพร้อยละ 42.29 และครูไม่มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียนตรงตามความรู้และความถนัดร้อยละ 40.99 (ชนกานต์ พันธุ์ศรี, 2567) แสดงให้เห็นว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนยังมีปัญหาค่อนข้างมาก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตากฝั่งตะวันออก 4 อำเภอ คือ เมืองตาก บ้านตาก สามเงาและวังเจ้า มีโรงเรียนในสังกัด 107 แห่ง แบ่งออกเป็น 8 กลุ่มโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แต่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมายังพบปัญหาที่ทำให้คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2566) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นกลุ่มโรงเรียนที่สถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาโดยตำแหน่ง มีครูไม่ครบชั้นว่าจะมีสภาพและปัญหาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Research) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 136 คน

เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพ เป็นแบบปรนัย (Multiple Choice) กำหนดคำตอบให้เลือกตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response) โดยมีวิธีสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัย โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมจากรายงานการวิจัยได้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การประเมินผลและการรับผลประโยชน์

2. ศึกษาความหมายของขอบเขตเนื้อหารายด้าน สร้างนิยามปฏิบัติการ กำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมและขอบข่ายการศึกษา เพื่อใช้ในการสร้างข้อคำถาม

3. ยกร่างข้อคำถามตามลักษณะของแบบสอบถามที่กำหนด คือ

3.1 แบบสอบถามสถานภาพ ประกอบด้วย เพศ อายุ คุณวุฒิ ตำแหน่งและประสบการณ์

3.2 แบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ด้านจำนวน 40 ข้อ ด้านละ 10 ข้อ

3.3 แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ด้านจำนวน 40 ข้อ ด้านละ 10 ข้อ

4. นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเสนอแนะ ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและความครอบคลุมเนื้อหา ก่อนนำกลับมาปรับปรุงเพื่อนำไปหาความตรงเชิงเนื้อหา

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับใหม่เพื่อเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนให้ตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยการพิจารณา

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item-Objective Congruence) นำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่า IOC ได้ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกข้อ ปรับปรุงข้อคำถามให้กระชับ ชัดเจน ตามข้อเสนอแนะ

6. นำแบบไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha Cronbach's) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .892 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้มาแก้ไขปรับปรุง แล้วพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 136 ฉบับเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอหนังสืออนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย นอร์ทเทิร์นถึงผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนสายน้ำวังเป็นรายโรง ส่งมอบหนังสือ ชี้แจง แจกแบบสอบถาม นัดหมายกำหนดการเก็บแบบสอบถามคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่เก็บคืนมาได้จำนวน 136 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และสถิติตามประเภทของแบบสอบถามคือ ตอนที่ 1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และตอนที่ 3 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กำหนดคุณสมบัติ คือ

1. กลุ่มนักวิชาการ เป็นอาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่าวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาดุษฎีบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

2. กลุ่มผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 คุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญามหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน

3. กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 คุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญามหาบัณฑิตการบริหารการศึกษา วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ และตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 4 ข้อ เพื่อสอบถามความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีวิธีสร้างและหาคุณภาพดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. สรุปผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 รายด้านเพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดด้านละ 3 ข้อ และปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 รายด้าน แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดด้านละ 3 ข้อ

3. นำผลการคัดเลือกมาสรุปอุปนัยเพื่อหาความเชื่อมโยงของคำสำคัญ แล้วนำไปยกร่างเป็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์รายด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวม 4 ข้อ

4. นำร่างข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระพิจารณาตรวจความถูกต้องการใช้ภาษา การสื่อความชัดเจน และมีความครอบคลุมเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข แล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มละ 3 คน รวม 9 คน เสนอขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว ขออนุญาตเสนอชื่อต่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3. แจ้งรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิต่อคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขอหนังสือแต่งตั้ง

4. ส่งหนังสือแต่งตั้ง พร้อมโครงร่างงานวิจัยและเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้ศึกษาล่วงหน้าก่อนให้สัมภาษณ์ พร้อมขออนุเคราะห์ในการกำหนดวันเวลานัดการเข้าสัมภาษณ์

5. เมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

6. ตรวจความถูกต้องของคำตอบในการสัมภาษณ์เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (Consistency Analysis) ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหา แจกแจงความถี่แล้วสรุปอุปนัยจัดลำดับตามความถี่ ก่อนนำไปเสนอผลการวิจัยด้วยตารางแสดงการจัดลำดับจากสูงไปหาต่ำและอภิปรายผลใต้ตารางแบบความเรียงตามลำดับ

4. ผลการวิจัย

สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยโดยรวมมีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน โดยรวม

ด้านที่	สภาพการมีส่วนร่วม	การปฏิบัติ		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
1	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision)	4.41	0.45	มาก	1
2	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (Operation)	4.36	0.47	มาก	4
3	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)	4.37	0.46	มาก	3
4	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)	4.39	0.49	มาก	2
	โดยรวม	**4.38**	**0.42**	**มาก**	

ตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมสภาพการปฏิบัติในระดับมาก (μ = 4.38, σ = 0.42) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (μ = 4.41, σ = 0.45) สูงที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (μ = 4.39, σ = 0.49) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (μ = 4.37, σ = 0.46) และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (μ = 4.36, σ = 0.47) ต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยกำหนดบทบาท หน้าที่ การรับผิดชอบในการปฏิบัติงานวิชาการให้ชัดเจน ให้ครูมีอิสระเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างทั่วถึงและให้มีความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น

ปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยรายด้านที่มีค่าร้อยละสูงสุดมีดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละสูงสุดปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน รายด้าน

ด้านที่	สภาพปัญหาการมีส่วนร่วม	ระดับปัญหา	
		ร้อยละ	อันดับ
1	การตัดสินใจ: ครูไม่มีส่วนร่วมวางแผนจัดชั้นเรียน การรับนักเรียนและการจัดครูเข้าสอนอย่างเหมาะสมตรงตามความรู้ความสามารถ	34.56	4
2	การปฏิบัติงาน: ครูไม่มีส่วนร่วมนำแผนงาน/โครงการทางวิชาการไปดำเนินการอย่างเป็นระบบจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามกำหนด	42.64	1
3	การประเมินผล: ครูไม่มีส่วนร่วมกำกับติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเหมาะสมตรงตามความรู้และความถนัด	38.24	2
4	การร่วมรับประโยชน์: ครูไม่มีโอกาสเป็นสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มโรงเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพ	36.77	3

ตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ครูไม่มีส่วนร่วมนำแผนงาน/โครงการทางวิชาการไปดำเนินการอย่างเป็นระบบจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามกำหนด สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.64 รองลงมาคือ ครูไม่มีส่วนร่วมกำกับติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเหมาะสมตรงตามความรู้และความถนัด คิดเป็นร้อยละ 38.24 และครูไม่มีโอกาสเป็นสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มโรงเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.77 ตามลำดับ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการทบทวนโครงสร้างการบริหารงานวิชาการให้ครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบงาน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกำกับ ติดตามประเมินผลและสร้างเครือข่ายการพัฒนาตนเองทั้งกับกลุ่มโรงเรียนและหน่วยงานอื่นให้มากยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องสูงสุดรายด้านมีดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอนสูงสุดรายด้าน

ด้านที่	แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม	ข้อเสนอแนะ	
		ความถี่	อันดับ
1	การตัดสินใจ: ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้ข้อเสนอแนะการปรับโครงสร้างการบริหารและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน	8	1
2	การปฏิบัติงาน: ควรจัดให้มีคณะกรรมการร่วมบริหารงานวิชาการเพื่อแสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางพัฒนางานวิชาการและจัดสรรงบประมาณ	7	3
3	การประเมินผล: ควรสนับสนุนให้ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	8	1
4	การร่วมรับประโยชน์: ควรส่งเสริมให้ครูมีการคิดค้น พัฒนานวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือน และการทำวิทยฐานะให้สูงขึ้น	7	3

ตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้ข้อเสนอแนะการปรับโครงสร้างการบริหารและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน และสนับสนุนให้นำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (ความถี่ = 8) รวมทั้งจัดให้มีคณะกรรมการร่วมบริหารงานวิชาการและจัดสรรงบประมาณ ส่งเสริมให้ครูคิดค้น พัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือน และการทำวิทยฐานะให้สูงขึ้น (ความถี่ = 7) ตามลำดับ ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนการบริหารงานวิชาการ การนำแผนไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะ และนำผลไปใช้ปรับปรุงพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีการปฏิบัติสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้วยบริบทของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก มีผู้บริหารสถานศึกษาไม่ครบทุกแห่ง ครูผู้สอนไม่ครบทุกชั้น จึงมีการประยุกต์และให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาก ทั้งนี้โดยมีการใช้รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษาแบะในชุมชน เป้าหมายสำคัญคือการเปิดโอกาสให้การร่วมกันขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย เห็นได้จากการจัดประชุมร่วมกันเพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและผลการดำเนินงานเพื่อใช้เป็นข้อมูลการวางแผน ให้ครูร่วมกันเสนอแนะการมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ ความสามารถ รวมทั้งวางแผนการวัดผลการปฏิบัติงานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของวิระ บุตรฤทธิ์ (2566) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร มีอิสระในการทำงาน มีการวางแผนการทำงาน มีการระดมความคิดเห็นในการตัดสินใจส่งผลให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายมีความมุ่งมั่นความสามัคคีร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผล เกิดความรักความผูกพันในองค์กร รู้สึกรักและรับผิดชอบในงาน รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริเกศ เพ็ชรขำ (2565) เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่องานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สูงที่สุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ต่ำที่สุด และผลการวิจัยของดุสิตา เลาหพันธุ์ (2566) เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ยุคใหม่ สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด พบว่า การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมควบคุมและร่วมประเมินผล โดยรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า การให้โอกาสครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการตัดสินใจวางแผนการบริหาร เป้าหมายเกิดความชัดเจนเป็นที่ยอมรับที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล เกิดกระบวนการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเจตนารมย์ของการจัดการศึกษา

ปัญหาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า ครูไม่มีส่วนร่วมนำแผนงาน/โครงการทางวิชาการไปดำเนินการอย่างเป็นระบบจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามกำหนด สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารแผนงาน/โครงการโรงเรียนขนาดเล็ก บทบาทหน้าที่หลักคือครูผู้รับผิดชอบตามที่ได้มอบหมาย แต่อาจเนื่องจากครูมีจำกัด ดังนั้นครูคนเดียวอาจต้องรับผิดชอบงานหลายงาน ประกอบกับต้องรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนมากกว่าหนึ่งชั้น

เรียนหรืออาจมากกว่าหนึ่งกลุ่มสาระจึงทำให้ภาระงานครูมากไม่สามารถปฏิบัติได้ครอบคลุม ดังนั้น กิจกรรมบางเรื่องผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ปฏิบัติเองเพื่อเป็นการแบ่งเบาภารงานของครูผู้สอน และให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด เป็นไปตามแนวคิดของนภัสศรณ์ ลานนาพันธุ์ (2565) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ศิลปะมากกว่าการศาสตร์ในการบริหาร การกำหนดให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับทักษะ ประสบการณ์ รวมถึงความสามารถในการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอานัตทกร ต้อนไล่ (2567) เรื่อง แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนบ้านตลิ่งชันและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน คือ การไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติงานหรือกิจกรรมในโครงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การไม่มีส่วนร่วมในงานหรือกิจกรรมในโครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และการไม่มีส่วนร่วมพิจารณาความเหมาะสมการจัดสรรงบประมาณแต่ละกิจกรรมเช่นกัน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าแม้การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานจะช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของงานมากยิ่งขึ้น สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของผู้ปฏิบัติงาน แต่ถ้าองค์กรหรือหน่วยงานมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ผู้บริหารองค์กรนั้นก็ควรใช้ดุลยพินิจพิจารณามอบหมายงานเฉพาะบุคคลให้รับผิดชอบทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายงานให้สอดคล้องกับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคล

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้ข้อเสนอแนะการปรับโครงสร้างการบริหารและแนวทางพัฒนาการเรียนการสอน และสนับสนุนให้นำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะและร่วมรับผิดชอบในการวางแผนกำหนดเป้าหมายรวมทั้งแนวปฏิบัติจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการตัดสินใจดำเนินการบริหารมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ลดความผิดพลาดลง เป็นไปตามแนวคิดของจุฬาพร ปัดถา (2566) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญทำให้การตัดสินใจการบริหารมีคุณภาพมากขึ้น เพราะเป็นการรวมความรู้ความสามารถของผู้รู้ในหลายสาขาที่แตกต่างกัน ทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้การตัดสินใจบริหารงานมีคุณภาพเป็นระบบ ตลอดจนเกิดการปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานและสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติมากขึ้น เกิดผลงานที่มีประสิทธิผลและเพิ่มผลผลิตของงาน การปรับปรุงพัฒนางานอย่างเป็นระบบมีคุณภาพตรงตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของวาฤทัย ภูรินิรันดร์ (2567) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนสหวิทยาเขตพรานลานไทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า ผู้บริหารและครูควรร่วมรับฟังและตอบสนองความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมให้ข้อเสนอแนะทั้งการบริหารงานและการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกันกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ

ของนโยบาย ให้สามารถปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ได้ และผลงานการวิจัยของอาชวินทร์ กัญญสกุล (2567) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการแนวใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี พบว่า ควรนำผลการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เช่นกัน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยหลักอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีมุมมองเป้าหมายและภาพความสำเร็จของงานอย่างชัดเจน เปิดกว้างรับฟังความคิดและยอมรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงาน รวมทั้งมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงใจ ให้ความสำคัญต่อศักยภาพบุคคลที่มีความแตกต่างกัน สามารถนำความต่างมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนสายน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชากรแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและร่วมบริหารงานวิชาการ โดยมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการแสดงความคิดเห็น สร้างวิสัยทัศน์ ประชาสัมพันธ์และนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมาย

2. กลุ่มงานนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ควรมีโครงการพัฒนาสมรรถนะด้านศาสตร์การสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับสถานศึกษาขนาดเล็กที่ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาหรือมีครูไม่ครบชั้นให้สามารถจัดการเรียนการสอนรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษายิ่งขึ้น

3. กลุ่มโรงเรียน ควรมีการสนับสนุนช่วยเหลือและให้โอกาสครูจากสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม ได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีความพร้อมหรือประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพ รวมทั้งเกื้อกูลให้ครูได้ร่วมจัดกิจกรรมในสถานศึกษาขนาดเล็กให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายครู ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ผลงานของครูและนักเรียนให้ทราบ เป็นการสร้างการรับรู้ ภาคภูมิใจในสถานศึกษาและบุตรหลาน รวมทั้งเป็นช่องทางแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้สถานศึกษาในการปรับปรุงการปฏิบัติงานและจัดการเรียนการสอน

5. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร การมีมนุษย์สัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในกลุ่มโรงเรียนและในสังกัดเดียวกัน รวมทั้งกับบุคคลทั่วไป เพื่อให้มีการสื่อสารและประสานขอความร่วมมือ การสนับสนุนการจัดกิจกรรม งบประมาณหรือทรัพยากรทางการศึกษาบรรลุผล

6. ครูผู้สอน ควรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์การสอนและขอบเขตภารงานวิชาการให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถร่วมจัดกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมอาชีพ จะช่วยให้มีโอกาสร่วมกิจกรรมหรือเป็นกรรมการในระดับต่าง ๆ ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการวางแผนการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ควรมีการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมคุณภาพของครูผู้สอนเพื่อพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จุฬาพร ปัดถา. (2566). *แนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชนกานต์ พันธุ์ศรี. (2567, มิถุนายน). แนวทางการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กในอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(6), 72–81.

ณัฐพงษ์ คำเขิน. (2566). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายการส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 3* (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ดุสิตา เลาหพันธ์. (2566, กันยายน–ตุลาคม). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี–ตราด. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3*(5), 811–834.

นภัสศรณ์ ลานนาพันธุ์. (2565). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มพัฒนาเครือข่ายคุณภาพการศึกษาอำเภอเชียงของ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). (2565, 1 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 139(ตอนพิเศษ 258 ง), หน้า 132.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134(ตอนที่ 40 ก), หน้า 14.

วาฤทัย ภูรินิรันดร์. (2567, มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการและการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตพรานลานไทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(6), 144–154.

วิระ บุตรฤทธิ์. (2566). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา–สตูล* (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิสนีย์ นุราช. (2566, กรกฎาคม). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10*(7), 275–285.

ศิริเกศ เพ็ชรขำ. (2565). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่องานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1* (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566–2570)*. กลุ่มงานแผนและโครงการ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดของประเทศไทย ปีงบประมาณ 2564*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2563–2565 จังหวัดตาก*. กลุ่มนโยบายและการวางแผนพัฒนาการศึกษา.

อักษรวดี มณีพรหม. (2566). *การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดพังงา* (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อาชวินทร์ กัญญสกุล. (2567, กันยายน). แนวทางการบริหารงานวิชาการแนวใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(9), 232–241.

อานัตทกร ต้อนไล่. (2567, พฤษภาคม). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนบ้านตลิ่งชันและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(5), 10–21.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดตาก (พ.ศ. 2566–2570)*. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดตาก.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

Guidelines for Promoting the Operation of Learning Centers for Children in Uttaradit Hospital

พรรษชล ภัทรกุลพงษ์[1] , สุเนตร ทองคำพงษ์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Phatsachon Phattarakunpong[1] , Sunet Thongkhamphong[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: [1]phatsachon.p@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 18 June 2025; Revised: 30 June 2025; Accepted: 03 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ และสนอแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารโรงพยาบาล ครูศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และครูโรงเรียน ทีมสหวิชาชีพโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ผู้ปกครองเด็กที่เข้ารับบริการ รวมทั้งสิ้น 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาของการดำเนินงานศูนย์การเรียนฯ ที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคลไม่สอดคล้องกัน รองลงมาคือเด็กที่เข้าเรียนในสถานศึกษาแล้วนั้น พบว่ามีระดับการเรียนรู้ไม่เทียบเท่ากับระดับการศึกษาที่มีอยู่ และผู้ปกครองไม่ประสงค์ให้จำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ 3) แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ได้แก่ การพิจารณารับเด็กเข้าเรียน ควรมุ่งเน้นเด็กที่มีความจำเป็น พร้อมให้ครูได้รับการฝึกอบรมในการดูแลเด็กอย่างเหมาะสม การจำแนกกลุ่มเด็ก ควรใช้การประเมินความสามารถทางการศึกษาและข้อมูลจากผู้ปกครองเพื่อความแม่นยำ การจัดบริการทางการศึกษา ควรทำงานร่วมกับทีมแพทย์และใช้ฐานข้อมูลเพื่อออกแบบแผนการศึกษาที่เหมาะสม รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว การจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ ควรให้ข้อมูลผู้ปกครอง สร้างความมั่นใจในกระบวนการ และติดตามพัฒนาการเด็กอย่าง

ต่อเนื่อง และการติดตามผล ควรมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง จัดทำแผนการเรียนรู้ระยะยาว และใช้เทคโนโลยีในการติดตามผลเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียน, เด็กในโรงพยาบาล, โรงพยาบาลอุตรดิตถ์

Abstract

This research aims to study the conditions and issues in operating the Learning Center for Children at Uttaradit Hospital, and propose guidelines to enhance its operation. The study involved 44 participants, including school administrators, hospital administrators, teachers from the hospital learning center, teachers from learning support centers, school teachers, multidisciplinary hospital teams, and parents of children receiving services. The research instruments included an assessment of the conditions and challenges in operating the hospital learning center and structured interviews. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that: (1) the overall operation of the Learning Center for Children at Uttaradit Hospital was at a high level; (2) the most significant challenges were the misalignment between Individualized Education Plans (IEPs) and personalized lesson plans, followed by disparities in students' academic performance compared to their respective grade levels, and reluctance among parents to withdraw their children from the center; (3) guidelines for proposing the learning center's operations included prioritizing children with critical needs, training teachers to provide appropriate care, using educational assessments and parental input for accurate student classification, collaborating with medical teams and utilizing databases for tailored education plans, promoting family engagement, ensuring a well-structured transition for discharged students, and maintaining continuous communication and long-term learning plans to support students' integration into the formal education system effectively.

Keywords: Learning Center, Children at Hospital, Uttaradit Hospital

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคลลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดบุคคลดังกล่าวให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และให้บุคคลดังกว่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงและมาตรา 28 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 ยังกำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ,2542)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 กล่าวว่า เด็กพิการ หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง หรือจิตใจ ไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลัง พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา ๒๒ กล่าวว่า การปฏิบัติตอเด็ก ไม่วากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชนสูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม การกระทำใดไปเพื่อประโยชนสูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตอเด็กหรือไม่ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ,2546)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัยเรียนทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะเด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส จึงมอบหมายให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ร่วมมือกับโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ จัดตั้งศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาล โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ให้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กบกพร่องทางสุขภาพได้รับการวางแผนจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาวะความเจ็บป่วย ระดับชั้นเรียน และสอดคล้องกับแผนการรักษาทางการแพทย์ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2567)

ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่ที่ ตึก OPD ผู้ป่วยนอก กุมารเวชกรรม 3 โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ เลขที่ 38 ถนนเจษฎาบดินทร์ ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ไปรษณีย์ 53000 จัดการเรียนการสอนตามช่วงอายุสำหรับเด็กป่วยเรื้อรัง เด็กที่มีความบกพร่องทางร่ายกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพซึ่งไม่สามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ บนตึกกุมารเวชกรรมรวมทั้งจัดกิจกรรมต่างๆ ตามการประเมินของแพทย์ที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากคณะแพทย์และพยาบาล โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ในการออกแบบการจัดกิจกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 (คู่มือศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2567)

เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล หมายถึง เด็กเจ็บป่วยในวัยเรียนที่ต้องเข้ารับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่องเวลานานหรือเป็นระยะๆ จากโรคเรื้อรัง ความเจ็บป่วยเรื้อรังภาวะผิดปกติเรื้อรัง และการเจ็บป่วยที่มีระยะเวลายาวนาน ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบปกติได้หรือเข้าเรียนได้แล้วแต่ไม่สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ผลจากการที่เด็กมีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังนอกจากเด็กจะได้รับผลกระทบทางด้านร่างกายที่ต้องได้รับความเจ็บปวดอันเนื่องมาจากภาวะของโรคหรือการบำบัดรักษา เช่น การให้สารน้ำทางกระแสโลหิต การผ่าตัด การใช้เคมีบำบัด ฯลฯ แล้วยังมีผลกระทบทางด้านจิตใจทำให้เกิดความอ่อนแอ หวาดกลัว ซึมเศร้า หดหู่ สับสนวุ่นวาย เบื่อหน่ายกับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลานาน เกิดความเครียดและความวิตกกังวลต่อสภาพความ

เจ็บป่วยของตนเอง มีความประสงค์จะกลับบ้าน ต้องการกลับไปเรียนหนังสือเนื่องจากกลัวเรียนไม่ทันเพื่อนกลัวว่าจะต้องเรียนซ้ำชั้นและหากทราบถึงความรุนแรงของโรคจะส่งผลให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในการรักษาและหมดกำลังใจในที่สุด จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุให้เด็กเหล่านี้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือเด็กบางคนไม่สามารถเข้าเรียนได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กขาดโอกาสทางการศึกษาเด็กกลุ่มนี้จัดอยู่ในกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพซึ่งเป็นความพิการประเภทหนึ่งใน 9 ประเภทความพิการของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา

ในแต่ละปีมีเด็กเจ็บป่วยที่ต้องพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลานานจำนวนมาก ซึ่งเด็กเจ็บป่วยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มความพิการประเภทหนึ่งใน 9 ประเภท คือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพโดยเฉพาะผู้ป่วยเด็กโรคมะเร็ง ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือทางด้านการศึกษาให้เรียนได้ทันเพื่อน เมื่อกลับไปเรียนต่อในโรงเรียน เด็กจะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย ไม่ต้องเรียนซ้ำชั้น หรือไม่ต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคัน จึงเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ที่ไม่สามารถไปโรงเรียนได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว และจำนวนเด็กพิการในวัยเรียนจังหวัดอุตรดิตถ์มีจำนวนมาก แต่เด็กที่มาเข้ารับบริการกับศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาล โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีจำนวน 13 คน ประกอบกับความเข้าใจของผู้ปกครองต่อการให้บริการทางการศึกษาของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์
2. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

3. วิธีการดำเนินการ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์มีขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยผู้วิจัยได้การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการให้บริการทางการศึกษา จากคู่มือการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนฯ

ขั้นที่ 2 การจำแนกกลุ่มเด็ก

ขั้นที่ 3 การจัดบริการทางการศึกษา

ขั้นที่ 4 การจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ

ขั้นที่ 5 การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์จำนวน 3 คน ผู้บริหารโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ จำนวน 1 คน ทีมสหวิชาชีพโรงพยาบาลอุตรดิตถ์จำนวน 10 คน ครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และครูโรงเรียนที่มีเด็กเข้ามารับบริการศูนย์การเรียนเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ จำนวน 13 คน ผู้ปกครองเด็กที่เข้ารับบริการ จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 44 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 สภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยผู้วิจัยได้การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการให้บริการทางการศึกษา จากคู่มือการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนฯ

ขั้นที่ 2 การจำแนกกลุ่มเด็ก

ขั้นที่ 3 การจัดบริการทางการศึกษา

ขั้นที่ 4 การจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ

ขั้นที่ 5 การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีวิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 4 คน

2.2 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีวิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

2.3 กลุ่มนักวิชาการหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีผลงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขึ้นไป จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียน	4.30	0.75	มาก
2	ด้านการจำแนกกลุ่มเด็ก	4.32	0.76	มาก
3	ด้านการจัดบริการทางการศึกษา	4.28	0.78	มาก
4	ด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียน	4.11	0.79	มาก
5	ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	4.13	0.61	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.23**	**0.74**	**มาก**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.23, σ = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ พบว่า ด้านการจำแนกกลุ่มเด็ก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.32, σ = 0.60) รองลงมา คือ ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.30, σ = 0.75) ด้านการจัดบริการทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.28, σ = 0.78) ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.13, σ = 0.61) และด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.11, σ = 0.79) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ เมื่อพิจารณาระดับปัญหารายข้อจากค่าความถี่และค่าร้อยละ พบว่า ปัญหารายข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีปัญหามากที่สุด 3 อันดับ คือ

1. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคลไม่สอดคล้องกัน มีปัญหามากที่สุด (f=29)

2. เด็กที่เข้าเรียนในสถานศึกษาแล้วนั้น พบว่ามีระดับการเรียนรู้ไม่เทียบเท่ากับระดับการศึกษาที่มีอยู่ (f=28)

3. ผู้ปกครองไม่ประสงค์ให้จำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ (f=26)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ดังนี้

1. ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียน มีแนวทางคือ

1.1 ควรมุ่งเน้นการรับเด็กที่มีความจำเป็น เช่น เด็กที่รักษาตัวระยะยาวหรือมีโรคเรื้อรัง เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการเรียน

1.2 ครูควรได้รับการฝึกอบรมในการดูแลและพิจารณารับเด็กอย่างเหมาะสม ส่วนผู้บริหาร

1.3 ครูต้องพิจารณาสภาพสุขภาพของเด็กเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กสามารถเรียนได้โดยไม่กระทบต่อสุขภาพ

2. ด้านการจำแนกกลุ่มเด็ก มีแนวทางคือ

2.1 ควรเริ่มจากการประเมินความสามารถทางการศึกษาของเด็กด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อจำแนกกลุ่มเด็กตามความสามารถและความต้องการ พิจารณาข้อมูลจากผู้ปกครองเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการจำแนก

2.2 ควรคำนึงถึงความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น เด็กที่เคลื่อนไหวได้ปกติหรือเด็กที่ต้องการเวลาในการฟื้นตัว

3. ด้านการจัดบริการทางการศึกษา มีแนวทางคือ

3.1 ควรประเมินระดับการเรียนรู้และความต้องการของเด็กร่วมกับทีมแพทย์และครูผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแผนการศึกษาที่เหมาะสม

3.2 ศูนย์การเรียนควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่รวมข้อมูลการศึกษา การแพทย์ และประวัติครอบครัว เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวก

3.3 ควรส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนการศึกษาและกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้รับการสนับสนุนจากทุกด้าน

4. ด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ มีแนวทางคือ

4.1 ควรจัดประชุมกับผู้ปกครองเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ โดยผู้บริหารต้องสร้างความมั่นใจว่าเด็กจะได้รับการดูแลต่อเนื่องระหว่างการจำหน่ายจนถึงการกลับมาเข้ารับบริการ

4.2 ศูนย์ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและติดตามพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ปกครองมั่นใจในการตัดสินใจรับเด็กกลับ

5. ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีแนวทางคือ

5.1 ควรมีการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

5.2 ครูและบุคลากรควรจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะยาวเพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้เข้ากับสถานศึกษาที่สูงขึ้น

5.3 ผู้บริหารควรจัดการฝึกอบรมให้ครูและบุคลากรเข้าใจการติดตามผลการเรียนและใช้เทคโนโลยีในการติดตามได้

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การดำเนินงานของศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ได้รับการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนโรงพยาบาล ซึ่งส่งผลให้สภาพการดำเนินงานของศูนย์การเรียนนี้อยู่ในระดับมากและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลได้อย่างดี ทั้งในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิต สอดคล้องกับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครพนม (2567) ที่ระบุว่า ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาล มีการดำเนินการเพื่อเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กป่วยในโรงพยาบาล โดยเฉพาะด้านการศึกษา และด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ ของเด็กป่วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชัย พุทธรักษาจริยา และศานิตย์ ศรีคุณ (2563) ที่ศึกษา การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกและการลบ ตามแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาสำหรับนักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรัง : กรณีศึกษานักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ และอภิปรายว่า นักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล แม้ไม่ใช่ผู้พิการตลอดชีวิต แต่ก็เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น ผู้ประสบอุบัติเหตุอย่างรุนแรง ผู้ป่วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เป็นต้น ซึ่งต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลานานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้นักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรังเหล่านี้เสียโอกาสทางการศึกษาที่ตนเองควรได้รับตามสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมาเมื่อนักเรียนที่มีความบกพร่องเหล่านี้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาปกติภายหลังจากการรักษาตัว

เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้านมีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจำแนกกลุ่มเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การจำแนกกลุ่มเด็กในศูนย์การเรียนไม่ได้เป็นการแบ่งแยกเพียงแค่ตามอายุหรือระดับชั้นเรียน แต่เป็นการพิจารณาจากความต้องการที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน เช่น เด็กที่มีสภาพร่างกายแตกต่างกันจากปกติ หรือเด็กที่มีปัญหาทางสุขภาพที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ การมีการ

ประเมินผลอย่างรอบคอบและละเอียดจึงสามารถทำให้การจำแนกกลุ่มเด็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุการต์พิชา ปิยะธรรมวรากุล และ ปิย สุดิสุสด (2564) ที่ได้ศึกษา การคัดแยกและวินิจฉัยเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และพบว่า ในการวินิจฉัยและคัดแยกนักเรียนแต่ละคน จึงจำเป็นต้องประเมินนักเรียนทุกด้าน เพื่อที่จะได้ภาพรวมของผู้เรียนว่ามีความสามารถ หรือมีความบกพร่องด้านใด การคัดแยกและวินิจฉัยเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละประเภทจะเริ่มตั้งแต่ การสังเกต การซักประวัติ และการใช้แบบทดสอบ ที่ไม่เป็นทางการ และการใช้แบบทดสอบที่เป็นทางการ ซึ่งเด็กพิเศษจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน และบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

1.2 สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าทางโรงพยาบาลมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยพิจารณาจากความจำเป็นของเด็กที่ต้องได้รับการศึกษาแม้อยู่ระหว่างการรักษา ซึ่งมักเป็นเด็กที่มีโรคเรื้อรังหรือเจ็บป่วยระยะยาว นอกจากนี้ โรงพยาบาลและศูนย์การเรียนมีการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับครอบครัวและบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทำให้การรับเด็กเข้าเรียนมีประสิทธิภาพและสามารถรองรับเด็กที่มีความต้องการได้อย่างทั่วถึง โดยสอดคล้องกับการวิจัยของ สุรัตน์ บุญฤทธิ์ (2563) ที่ได้ศึกษา การประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลปัตตานี ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี และพบว่า การดำเนินงานของโรงพยาบาลในขั้นดำเนินการนั้น จะต้องมีการจัดทำทะเบียนนักเรียน ได้แก่ ติดต่อประสานกับแพทย์หรือพยาบาล รับบุคคลเข้าเรียน รวบรวมเอกสารในการรับนักเรียนเข้าเรียนในศูนย์การเรียนฯ เช่น ใบสมัครเข้าเรียน ใบความเห็นของแพทย์ ประวัติการเจ็บป่วย เป็นต้น และจัดทำข้อมูลนักเรียนของศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาล และจะต้องประสานกับทางโรงเรียนที่เด็กเจ็บป่วยกำลังศึกษาอยู่ เพื่อแจ้งการรับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนสำหรับในโรงพยาบาลปัตตานี และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ต่อเนื่องและเหมาะสม

1.3 สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจัดบริการทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ศูนย์การเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่เจ็บป่วย โดยมีการปรับรูปแบบการเรียนให้ยืดหยุ่น ทั้งการสอนรายบุคคล การเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยี และการใช้กิจกรรมเสริมเพื่อช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีครูและบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมให้เข้าใจความต้องการพิเศษของเด็ก รวมถึงความร่วมมือจากแพทย์และผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนรู้ ทำให้บริการทางการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของเด็กในโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุรัตน์ บุญฤทธิ์ (2563) ที่ได้ศึกษา การประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลปัตตานี ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี และ

พบว่า ผลการประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลปัตตานี ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานีด้านกระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ดังที่สรรธีรา จันทรเสโน (2567) ระบุว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเป็นการดำเนินการประสานงานอย่างบูรณาการของทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการจัดบริการทางการศึกษาที่ได้มาตรฐาน มีกฎหมายรับรองครอบคลุมเด็กป่วย ผู้ที่มีความต้องการพิเศษ และเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมศักยภาพความเป็นมนุษย์

1.4 สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะศูนย์การเรียนมีระบบการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็กเป็นระยะ โดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก นอกจากนี้ ครูยังมีการบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้และรายงานผลต่อผู้ปกครองและแพทย์ เพื่อปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน อีกทั้งยังมีการประสานงานกับโรงเรียนต้นสังกัดเพื่อให้เด็กสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างราบรื่นหลังจากออกจากโรงพยาบาล ส่งผลให้การติดตามผลมีประสิทธิภาพและช่วยให้เด็กได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องแม้อยู่ระหว่างการรักษา ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของประภาศรี นันท์นฤมิต (2564) ที่ได้ศึกษาการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และพบว่าในการจัดบริการการช่วยเหลือเด็กที่มีความพิเศษนั้น จะมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่เด็กได้รับ และมีการประชุมเป็นระยะๆ เพื่อประเมินติดตามความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน รวมถึงมีการติดตามปัญหาและอุปสรรคของครอบครัวในการช่วยเหลือเด็กที่บ้าน โดยการติดต่อครอบครัวในรูปแบบทางสื่อออนไลน์ เช่น Line แอพพลิเคชั่น หรือ zoom แอพพลิเคชั่น ทำให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่ให้บริการ และที่บ้าน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว และนักวิชาชีพ ร่วมกับการเรียนรู้ภายในศูนย์การช่วยเหลือหรือหน่วยงานในโรงพยาบาล

1.5 สภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเกิดจากกระบวนการจำหน่ายเด็กต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและเป็นระบบ เพื่อให้เด็กสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียนต้นสังกัดหรือสถานศึกษาที่เหมาะสมได้อย่างราบรื่น รวมถึงศูนย์การเรียนฯ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ของครูในด้านการประเมินความพร้อมของเด็ก การจัดทำเอกสารรายงานผลการเรียน และการประสานงานกับโรงเรียนต้นสังกัด รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมหลังจากออกจากศูนย์ฯ ส่งผลให้กระบวนการจำหน่ายเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการศึกษาของเด็กในระยะยาว โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับอารี ศุขแจ้ง, พัชรา เกษมสุข และจรินญา บุ้งทอง (2565) ที่ได้ศึกษา ประสิทธิผลของการวางแผนจำหน่ายแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบ โรงพยาบาลศรีสะเกษ และพบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจใน

ของผู้ดูแลเด็กป่วยโรคปอดอักเสบ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การวางแผนการจำหน่ายแบบองค์รวมของโรงพยาบาล ทำให้ผู้ดูแลมีความพึงพอใจได้

2. ปัญหาของสภาพของการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียน มีปัญหามากที่สุด คือ การประสานงานเพื่อรับใบส่งต่อเด็กล่าช้า ทั้งนี้อาจะเกิดจากกระบวนการส่งต่อเด็กต้องผ่านหลายหน่วยงาน ทั้งโรงพยาบาล โรงเรียนต้นสังกัด และหน่วยงานด้านการศึกษา ซึ่งอาจมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องอาจมีภาระงานจำนวนมาก ทำให้การดำเนินการล่าช้า อีกทั้งข้อมูลของเด็กบางรายอาจไม่ครบถ้วนหรือมีความคลาดเคลื่อน ส่งผลให้ต้องใช้เวลาตรวจสอบและแก้ไขเอกสารเพิ่มเติมได้ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุภัสสรา จตุโชคอุดม (2565) ที่ได้ศึกษา แนวโน้มการจัดการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยและปัจจัยสู่ความสำเร็จ และพบว่าอุปสรรคในการจัดการศึกษาพิเศษ คือ บางกรณีขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดการศึกษาพิเศษ ระบบการส่งต่อยังไม่ต่อเนื่องและครบทุกความบกพร่อง และขาดความร่วมมือการทำงานเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน และเป็นไปในทิศทางเดียวกับเตือนจิต มูลอินทร์ และจิระพร ชะโน (2563) ที่กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานการจีดการเรียนร่วมคือ ระบบส่งต่อไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ขาดการส่งต่อในระดับการศึกษา

2.2 ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจำแนกกลุ่มเด็กในประเด็นเด็กที่เข้าเรียนในสถานศึกษา พบว่ามีระดับการเรียนรู้ไม่เทียบเท่ากับระดับการศึกษาที่มีอยู่ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเกิดจาก เด็กบางคนต้องหยุดเรียนเป็นระยะเวลานานเนื่องจากปัญหาสุขภาพ และการเรียนในศูนย์การเรียนฯ อาจมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบถ้วนเหมือนในโรงเรียนปกติ อีกทั้งเด็กแต่ละคนมีความสามารถและความพร้อมที่แตกต่างกัน บางคนอาจต้องการวิธีการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ส่งผลให้เมื่อเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียนต้นสังกัด อาจพบว่าระดับความรู้ของตนเองไม่เทียบเท่ากับเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับจิณณพัต ยอดไกรศรี(2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนและสรุปว่า การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนอาจจะไม่สำเร็จ เมื่อเด็กมีปัญหาการเรียนนั่นหมายความว่าเด็กอาจเรียนรู้ทักษะชีวิตได้ยากกว่าคนอื่น ซึ่งปัญหาอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งระดับความรุนแรงของปัญหาการเรียนอาจแตกต่างกันไปเด็กที่มีปัญหาการเรียนเพียงเล็กน้อย อาจสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระและไม่ต้องการความช่วยเหลือมากนักส่วนเด็กที่มีปัญหาการเรียนรุนแรงอาจต้องการการดูแลตลอด 24 ชั่วโมง รวมถึงความช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตและทักษะชีวิตต่าง ๆ ด้วย

2.3 ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจัดบริการทางการศึกษา ในประเด็นการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคลไม่สอดคล้องกัน

ทั้งนี้อาจจะเกิดจาก ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล การขาดการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดทำ IEP และ IIP ทำให้ครูไม่สามารถวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ความซับซ้อนของกระบวนการจัดทำแผนทั้งสองประเภทอาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประภาพร ปาจิตร์และศิริวิมล ใจงาม (2559) ที่ได้ศึกษา แนวทางการดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก และพบว่า ปัญหาการดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม ประการหนึ่งคือ ครูยังไม่มีความรู้ในการทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IIP) และแผนการจัดการศึกษาที่จัดทำแล้วนั้น ยังไม่ครอบคลุมสาระสำคัญและชัดเจนเพียงพอที่จะพัฒนานักเรียนได้ ครูมีภาระงานมากมีผลทำให้แผนการสอนเฉพาะบุคคลไม่มีคุณภาพการประเมินนักเรียนยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน

2.4 ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ในประเด็นผู้ปกครองไม่ประสงค์ให้จำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนฯ มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการที่ผู้ปกครองอาจกลัวว่าเด็กจะไม่สามารถปรับตัวกับการเรียนในโรงเรียนปกติได้หรือไม่สามารถตามเพื่อนในชั้นเรียนได้ทัน หรือ ผู้ปกครองอาจรู้สึกว่ายังไม่มีความมั่นใจในความสามารถของโรงเรียนหรือครูในการดูแลเด็กหลังจากออกจากศูนย์การเรียนฯ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ต้องการให้เด็กออกจากศูนย์ฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครองบางส่วนไม่ยอมรับว่าเด็กมีความพิการ ทำให้ไม่ฝึกเด็ก และไม่ต้องการให้เด็กออกจากศูนย์ฯ เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับการปรับตัวและการเรียนรู้ของเด็กหลังการจำหน่าย

2.5 ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ในประเด็นการติดต่อกับผู้ปกครอง และการให้ความร่วมมือในการสอบถามความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็ก มีปัญหามากที่สุด ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ผู้ปกครองมีภาระงานหรือข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ไม่สามารถเข้ามาติดตามความก้าวหน้าของเด็กได้บ่อยครั้ง รวมถึงช่องทางการติดต่อที่ไม่สะดวกหรือไม่เหมาะสม ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครองไม่เป็นไปตามที่ต้องการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสาวิตรี วงศ์กิติรุ่งเรืองและทวี เชื้อสุวรรณทวี (2565) ที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกมีความสำคัญเพียงใด และพบว่า ปัญหาความสามารถในการปรับตัวสู่สภาพแวดล้อมใหม่ คือ การขาดความร่วมมืออย่างต่อเนื่องของผู้ปกครอง และความรู้ความช่วยเหลือที่ได้รับจากเพื่อนร่วมชั้น

3. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์แต่ละด้านมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการพิจารณารับเด็กเข้าเรียนในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีแนวทางคือ ควรมุ่งเน้นการรับเด็กที่มีความจำเป็น เช่น เด็กที่รักษาตัวระยะยาวหรือมีโรคเรื้อรัง เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ครูควรได้รับการฝึกอบรมในการดูแลและพิจารณารับเด็กอย่างเหมาะสม ส่วนผู้บริหารและครูต้องพิจารณาสภาพสุขภาพของเด็กเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กสามารถเรียนได้โดยไม่กระทบต่อสุขภาพ แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญถึง การลดผลกระทบทางการศึกษาและช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนในศูนย์การเรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในการดูแลเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ เพื่อให้สามารถประเมินความพร้อมของเด็กในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ผู้บริหารและครูควรร่วมกันพิจารณาปัจจัยด้านสุขภาพของเด็กเพื่อให้แน่ใจว่าการเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Karima Almazroui (2023) ซึ่งได้ศึกษา Learning as the best medicine: Proposal for SMART schooling for hospitalized children พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีโรคเรื้อรังหรือพักรักษาตัวระยะยาวควรมีความยืดหยุ่น และควรมีความร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับสุขภาพของเด็กด้วย

3.2 ด้านการจำแนกกลุ่มเด็ก มีแนวทางคือ ควรเริ่มจากการประเมินความสามารถทางการศึกษาของเด็กด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อจำแนกกลุ่มเด็กตามความสามารถและความต้องการ พร้อมพิจารณาข้อมูลจากผู้ปกครองเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการจำแนก นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น เด็กที่เคลื่อนไหวได้ปกติหรือเด็กที่ต้องการเวลาในการฟื้นตัว แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญถึง การจัดการเรียนการสอนที่จะต้องมีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น การพิจารณาข้อมูลจากผู้ปกครองก็เป็นสิ่งสำคัญในการประเมินพฤติกรรมและความสามารถของเด็กในลักษณะที่ละเอียดถี่ถ้วน เพราะผู้ปกครองมักจะมีข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและสภาพสุขภาพของเด็ก ซึ่งจะช่วยเพิ่มความแม่นยำในการจำแนกกลุ่มเด็ก โดยสอดคล้องกับวิจัยของ ศิริวรรณ พรหมมา (2562) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินและจำแนกกลุ่มเด็กในโรงเรียนสำหรับการศึกษาพิเศษ และพบว่า การพัฒนาเครื่องมือการประเมินเพื่อจำแนกกลุ่มเด็กในโรงเรียนสำหรับการศึกษาพิเศษ ซึ่งเน้นการใช้เครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการประเมินความสามารถของเด็กทั้งในด้านวิชาการและพฤติกรรม พร้อมทั้งพิจารณาข้อมูลจากผู้ปกครองเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประเมินและจำแนกกลุ่มเด็ก การวิจัยนี้พบว่าการใช้เครื่องมือที่หลากหลายและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองช่วยให้การจำแนกกลุ่มเด็กมีความถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น

3.3 ด้านการจัดบริการทางการศึกษา มีแนวทางคือ ควรประเมินระดับการเรียนรู้และความต้องการของเด็กร่วมกับทีมแพทย์และครูผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแผนการศึกษาที่เหมาะสม ศูนย์การเรียนควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่รวมข้อมูลการศึกษา การแพทย์ และประวัติครอบครัว เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวก นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนการศึกษาและกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้รับการสนับสนุนจากทุก

ด้าน แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับการประสานงานระหว่างทีมแพทย์และครูผู้เชี่ยวชาญ รวมถึง การมีส่วนร่วมของครอบครัว ในการพัฒนาแผนการศึกษาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก โดยมุ่งหวังที่จะให้เด็กได้รับการสนับสนุนที่ดีที่สุดทั้งในด้านการศึกษาและสุขภาพ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ควระพฤกษ์, ธีรนุช ห้านิรัติศัย และสุรีพร ธนศิลป์ (2557) ที่ศึกษา ผลของโปรแกรมการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดุแลต่อความรู้สึกทุกข์ทรมานของผู้ป่วยที่ได้รับการใส่ท่อช่วยหายใจ ความวิตกกังวลและความพึงพอใจของครอบครัว และพบว่า โปรแกรมการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในได้การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการใส่ท่อช่วยหายใจและรักษาอยู่ในหอผู้ป่วยวิกฤต ช่วยลดความรู้สึกทุกข์ทรมาน และนอกจากนั้นจะต้องอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับพิทักษ์ สุรินทร์วัฒนกุล และคณะ (2560) ที่ศึกษา การพัฒนาระบบสารสนเทศงานบริการสนับสนุนนักเรียนพิการภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดเรซสปอนต์ซีฟเว็บดีไซน์ และพบว่า ระบบสารสนเทศที่มีการจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนพิการแต่ละประเภท ข้อมูลโรงเรียนที่มีนักเรียนพิการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษในระบบฐานข้อมูลแบบออนไลน์ ผู้ใช้งานระบบและและผลการประเมินประสิทธิภาพจาการใช้งานโดยครูผู้ดูแลนักเรียนพิการ พบว่า ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับ ดี

3.4 ด้านการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีแนวทางคือ ควรจัดประชุมกับผู้ปกครองเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ โดยผู้บริหารต้องสร้างความมั่นใจว่าเด็กจะได้รับการดูแลต่อเนื่องระหว่างการจำหน่ายจนถึงการกลับมาเข้ารับบริการ ศูนย์ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและติดตามพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ปกครองมั่นใจในการตัดสินใจรับเด็กกลับ แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลแก่ผผู้ปกครองให้มีความเข้าใจและมั่นใจในกระบวนการว่าเด็กจะได้รับการดูแลต่อเนื่องหลังจากการจำหน่ายจากศูนย์จนถึงการกลับมาเข้ารับบริการในครั้งถัดไป แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง และไม่ให้เด็กขาดการสนับสนุนหรือการติดตามในช่วงเวลาที่ไม่อยู่ในศูนย์ และจะต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและการติดตามพัฒนาการของเด็กหลังจากจำหน่ายออกจากศูนย์แสดงถึงความสำคัญในการมีความร่วมมือระหว่างศูนย์การเรียนและผู้ปกครองเพื่อให้การดูแลเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย ดีพิมาย และณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2566) ที่ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนพิการ กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี และมีแนวทางการส่งเสริมคือ ควรมีการติดต่อสื่อสารในเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ระหว่าง พ่อแม่ ผู้ปกครองกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้โรงเรียนทราบ โดยเปิดช่องการติดต่อหลากหลายช่องทาง เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีและส่งผลต่อการพัฒนาเด็กร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน และนอกจากนั้นสอดคล้องกับสำเนียง ชูชีพ และถนัด นัยต์ทอง (2565) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองมีการจัดทำข้อมูลด้านแหล่งทรัพยากรที่เป็นประโยชน์กับทางโรงเรียน ให้ความร่วมมือสนับสนุนแหล่งทรัพยากร เพราะแต่ละโรงเรียนต่างก็มี

ทรัพยากรเฉพาะเรื่องเฉพาะด้านการที่ผู้ปกครองร่วมกันให้ข้อมูลด้านแหล่งทรัพยากรที่โรงเรียนติดต่อขอความร่วมมือจึงเป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือที่จำเป็นและเป็นการขยายความร่วมมือให้กว้างมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของเด็กในทุกๆ ด้าน โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาสามารถดำเนินการร่วมพัฒนาเด็ก เช่น กิจกรรมการเยี่ยมโรงเรียนกิจกรรมเยี่ยมบ้าน การจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ

3.5 ด้านการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีแนวทางคือ ควรมีการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ครูและบุคลากรควรจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะยาวเพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้เข้ากับสถานศึกษาที่สูงขึ้น และผู้บริหารควรจัดการฝึกอบรมให้ครูและบุคลากรเข้าใจการติดตามผลการเรียนและใช้เทคโนโลยีในการติดตามได้ แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับข้อความนี้แสดงถึงความสำคัญในเรื่อง การติดตามผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในอนาคต โดยเน้นถึงการสื่อสารกับผู้ปกครอง การจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะยาวสำหรับเด็ก การฝึกอบรมครูและบุคลากรให้เข้าใจในกระบวนการติดตามผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับมนัชญา แก้วอินทรชัย และ สุกัญญา แช่มช้อย (2564) ที่ศึกษา แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม และมีแนวทางการส่งเสริมคือ (1) การคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง (2) การประเมินความสามารถพื้นฐานทางกายภาพ ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา IIP (3) การจัดทำแผนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ (4) เรียนรู้ตามแผน IEP ตามที่ได้จัดทำ IEP ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล(5) การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยคำนึงอายุจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ (6) ครูควรมีการนิเทศติดตามประเมินผลจากนักวิชาการหัวหน้าฝ่ายบริหารหรืออื่น ๆ เพื่อส่งต่อเด็กไปโรงเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ มีข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงาน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและองค์กร

1) ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลควรสร้างมาตรการที่ชัดเจนในการจำแนกกลุ่มเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถจัดการกับความแตกต่างในระดับการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม

2) ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการจัดการการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงพยาบาล โดยอาจพิจารณาการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความสามารถและสุขภาพของเด็ก

3) ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลควรส่งเสริมการติดตามผลการเรียนของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถติดตามพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก

ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารโรงพยาบาลควรส่งเสริมให้ครู บุคลากร และทีมสหวิชาชีพได้รับฝึกอบรมและพัฒนาแนวทางการจำแนกกลุ่มเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของเด็กในแต่ละกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพิจารณาจากลักษณะและความสามารถของเด็กแต่ละคน และควรส่งเสริมการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการประเมินและจำแนกเด็กให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารโรงพยาบาลควรจัดให้มีการติดตามผลการเรียนของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำระบบที่ใช้เทคโนโลยีในการติดตามผลเพื่อให้สามารถประเมินพัฒนาการและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ครู บุคลากร และทีมสหวิชาชีพควรศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับความสามารถและข้อจำกัดของเด็ก และใช้แบบประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบความรู้ และการพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อจำแนกเด็กได้แม่นยำยิ่งขึ้น

4) ครูควรประสานงานกับบุคลากรทางการแพทย์และผู้ปกครองเพื่อเข้าใจสถานการณ์ของเด็กก่อนรับเข้าเรียน ก่อนออกแบบแผนการสอนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเด็กที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ

5) ปกครองควรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กแก่ครูและมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา

6) ผู้ปกครองควรช่วยสนับสนุนให้เด็กปรับตัวทางอารมณ์และจิตใจ เพื่อให้สามารถกลับไปเรียนในโรงเรียนปกติได้ และประสานงานกับโรงเรียนปลายทางเพื่อให้เด็กได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนในโรงพยาบาลจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการและหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียน และสามารถออกแบบแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลในภาพรวมได้

2. ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพของกระบวนการจำหน่ายเด็กออกจากศูนย์ส่งผลต่อการปรับตัวของเด็กในโรงเรียนปกติอย่างไร และหาแนวทางการส่งเสริมกระบวนการนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ การศึกษาพิเศษ* (เล่มที่ 136 ตอนที่ 56, หน้า 5–16).

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1* (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกริก.

กุลปรียา มากวัฒนสุข. (2562). *การบริหารสถานศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. http://ea.grad.ssru.ac.th/useruploads/files/20200721/733dc2e4bb630ed6416540f201af1e3a17d5d3da.pdf

ขวัญพิชชา มีแก้ว. (2562). *การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

จิณณพัต ยอดไกรศรี. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในผู้ดูแลเด็กสมาธิสั้น ณ แผนกผู้ป่วยนอกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 67*(1), 7–20.

จิตติมา อัครธิติพงศ์. (2561). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 20*(1), 14–78.

ฉัตรชัย ดีพิมาย, & ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2566). การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 2*(5), 1–18.

ณัฐนียา ห้องกระจก. (2562). *แนวทางการบริหารจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เตือนจิต มูลอินทร์, & จิระพร ชะโน. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษา, 17*(77), 85–99.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

ประภาพร ปาจิตร์, & ศิริวิมล ใจงาม. (2559). แนวทางการดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก. *วารสารครุพิบูล, 3*(1), 10–21.

ประภาศรี นันท์นฤมิต. (2564). การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, 3*(1), 51–70.

ภัทรนิษฐ์ วงศ์บุญญฤทธิ์. (2563). การประเมินผลโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะและธรรมแห่งใจด้วย S&S Model และวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4*(2), 173–185.

กับมนัชญา แก้วอินทรชัย, & สุกัญญา แช่มช้อย. (2564). แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6*(1), 117–133.

ยุพิน รอดประพันธ์. (2561). *การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิป (CIPP MODEL) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์เขต 3*. โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร.

รำไพ แสงนริกูล. (2559). *การประเมินโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยประเทศไทย: กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2562). *โครงการสอนเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง*. สภากาชาดไทย. https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh/wp-content/uploads/2019/06/โครงการสอนเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง.pdf

วิทวัฒน์ บูรณพันธ์. (2562). *การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนราชวินิตมัธยม โดยการใช้การประเมินแบบซิป (CIPP MODEL)* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศิริรัตน์ นิลนาก. (2562). *การประเมินโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครพนม. (2567). *ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลนครพนม*. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครพนม. https://npsec.ac.th/?page_id=1090

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานตามโครงสร้างการบริหาร: งานศูนย์การเรียนสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลปัตตานี*. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2564). *ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กในโรงพยาบาลโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2564*. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. http://www.spe-utt.com/home/index%20-%20hospital.html

สมคิด พรหมจุ้ย. (2563). *เทคนิคการประเมินโครงการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). จตุพรดีไซน์.

สรรธีรา จันทรเสโน. (2567). ศูนย์การเรียนเด็กป่วยในโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์. *วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์, 20*(1), 1–6.

สัมมา รธนิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ข้าวฟ่าง.

สาวิตรี วงศ์กิติรุ่งเรือง, & ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2565). การเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียนออทิสติกมีความสำคัญเพียงใด. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, 4*(1), 35–52.

สุการต์พิชา ปิยะธรรมวรากุล, & ปิย สุดิสุสด. (2564). การคัดแยกและวินิจฉัยเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 26*(1), 223–230.

สุภัสสรา จตุโชคอุดม. (2565). สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม). *Journal of Modern Learning Development, 4*(7), 265–286.

สุรชัย พุทธรักษาจริยา, & ศานิตย์ ศรีคุณ. (2563). การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวกและการลบตามแนวคิดการฝึกเชิงพุทธิปัญญาสำหรับนักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรัง: กรณีศึกษานักเรียนเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 11*(2), 495–513.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). *การบริหารงานการศึกษาเด็กเจ็บป่วยภายในสถานพยาบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กระทรวงศึกษาธิการ.

สำเนียง ชูชีพ, & ถนัด นัยต์ทอง. (2565). บทบาทการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียนวัดถนน อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(1), 126–137.

โสภา โสดาภักณ์. (2559). *รายงานการประเมินโครงการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดี*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.

อนุชิต สุขกสิ. (2560). *การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อารี ศุขแจ้ง, พัชรา เกษมสุข, & จรินญา บุ้งทอง. (2565). ประสิทธิภาพของการวางแผนจำหน่ายแบบองค์รวมสำหรับผู้ป่วยเด็กโรคปอดอักเสบ โรงพยาบาลศรีสะเกษ. *วารสารการแพทย์โรงพยาบาลศรีสะเกษสุรินทร์ บุรีรัมย์, 37*(1), 217–230.

Almazroui, K. (2023). Learning as the best medicine: Proposal for SMART schooling for hospitalized children. *Heliyon, 9*(6), e16845.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Development of Problem-Based Learning Activities on Atmosphere to Promote Scientific Problem-Solving Ability for Mathayom 1 Students

ปฐมพร เพ็ชรอำไพ[1], วารีรัตน์ แก้วอุไร[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก ประเทศไทย

Patomporn Pechampai[1], Wareerat Kaewurai[2]
[1,2]Naresuan University, Phitsanulok Thailand
✉: patompornp66@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 18 June 2025; Revised: 30 June 2025; Accepted: 03 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 และ 2) ใช้และศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 23 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนท่าเสาพิทยาคม ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบปัญหาเป็นฐานและแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t–test dependent Samples) และสถิติทดสอบสมมติฐาน One sample t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 1.1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดปัญหา 2) ทำความเข้าใจกับปัญหา 3) การศึกษาค้นคว้า 4) การสังเคราะห์ความรู้ 5) การสรุปและประเมินค่า และ 6) การนำเสนอและประเมินผลงาน และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.11, S.D. = 0.82) 1.2) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 75.80/76.23 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 2) ผลการใช้และศึกษาผล

การทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2.1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2.2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

Abstract

The purposes of the research were to (1) create and evaluate the efficiency of problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students following the 75/75 efficiency criteria; (2) Apply and investigate the results of problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students. The sample consisted of 21 seventh-grade students of Tha Sao Pittayakhom School, semester 2, academic year 2024, selected by purposive sampling. The instruments used were problem-based learning activities and problem-solving ability tests. The statistics used in data analysis included means, standard deviations, a T-test dependent samples, and a one-sample T-test. Based on the findings, it was concluded that: (1) create and evaluate the efficiency of problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students following the 75/75 (1.1) Problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students follow a six-step process: 1) Problem definition, 2) Problem comprehension, 3) Research, 4) Knowledge synthesis, 5) Summarization and evaluation, and 6) Presentation and assessments. The appropriateness was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.82). (1.2) The efficiency of problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students was 75.80/76.23, related to the specified criteria. (2) Apply and investigate the results of problem-based learning activities on Atmosphere to promote scientific problem-solving ability for Mathayom 1 students. (2.1) After applying problem-based learning activities, the students' scientific problem-solving ability was significantly higher than before-class at a statistical level of .05. (2.2) The 7th-grade students' scientific problem-solving ability after problem-based learning activities classes was significantly higher than the specified criteria at a statistical level of .05.

Keyword: Learning activities, Problem-Solving ability, Problem-based learning activities

1. บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนทั้งในด้านเทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมแบบดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างมาก ทำให้ประเทศไทยต้องการสร้างพลเมืองที่มีความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ หรือเป็นผู้ที่สามารถใช้ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐานในการดำรงชีวิต และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างเป็นสุข (Organisation for Economic Co-Operation and Development, OECD, 2005; 2019) การศึกษาในยุค

นี้จึงต้องปรับตัวเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งนี้ (Schleicher, 2018) หนึ่งในแนวโน้มสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการเน้นพัฒนาทักษะที่เรียกว่า "ทักษะในศตวรรษที่ 21" คือ การคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) นอกจากนี้ยังรวมถึงทักษะทางดิจิทัล (Digital Literacy) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยังเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงชีวิต เนื่องจากธรรมชาติของงานและทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน (Field, 2006) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล และเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับอนาคตที่มีความไม่แน่นอนและซับซ้อนมากขึ้น

หนึ่งในทักษะหรือความสามารถที่น่าสนใจในศตวรรษที่ 21 และควรจะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดูแลตนเองได้ นั่นคือ ความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหา นั้น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว และวางแผน ออกแบบ คัดเลือก พิจารณากระบวนการสร้างข้อสรุปของสถานการณ์ที่เหมาะสม (ศศิธร เจียมโคกสูง, 2552) การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดโดยครูผู้สอน โดยให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาและแก้ไขด้วยตนเอง ซึ่งการฝึกแก้ปัญหาเป็นประจำจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเข้าใจหลักการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง ประสบการณ์เหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของผู้เรียน

วิชาวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน การศึกษาวิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้นั้นมาวิเคราะห์และใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล (สุริยา ชัยเกษม, 2562) วิทยาศาสตร์ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ฝึกฝนให้สามารถระบุปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา และทดลองหาคำตอบผ่านกระบวนการที่เป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องส่วนตัวหรือในการทำงาน นอกจากนี้ การเรียนวิทยาศาสตร์ยังเน้นให้เกิดการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมที่สำคัญต่อการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

จากผลการทดสอบความสามารถของนักเรียนไทยในระดับนานาชาติ PISA (Programme for International Student Assessment) 2022 พบว่านักเรียนไทยทำคะแนนด้านวิทยาศาสตร์ได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD โดยค่าเฉลี่ย OECD คะแนนด้านวิทยาศาสตร์อยู่ที่ 485 คะแนน นักเรียนไทยทำคะแนนเฉลี่ยได้เพียง 409 คะแนนเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD อยู่ที่ 76 คะแนน ซึ่งลดลง 17 คะแนน เมื่อ

เทียบกับผลการทดสอบในปี 2018 (สสวท., 2566) โดยผลการประเมิน PISA 2022 สะท้อนให้เห็นว่า ระบบการศึกษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับ PISA 2018 ซึ่งเป็นผลกระทบจากกระบวนการเรียนการสอนของไทยไม่ได้เป็นการฝึกให้เด็กคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาได้ แต่เป็นการฝึกให้เด็กท่องจำ และสอนตามเนื้อหาบทเรียนเป็นหลักไม่ได้สอนให้เด็กเข้าใจหลักการของเรื่องนั้น ๆ ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไปบูรณาการปรับใช้ในสถานการณ์หรือชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้วางแผนการแก้ปัญหาในสิ่งที่เรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมมีความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นควรนำเทคโนโลยีซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้มาใช้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความความสนใจในเนื้อหา เกิดแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนยังสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาจากสื่อเทคโนโลยีนั้น

กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นจากการใช้ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ (Barrows, 1996) ปัญหาที่นักเรียนต้องเผชิญในการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมักไม่มีคำตอบที่แน่นอน ทำให้นักเรียนต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และความรู้จากหลาย ๆ ด้านมาช่วยกันแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งกว่าการท่องจำ กระบวนการของการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาจริง โดยปัญหาที่นำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นนั้นมีความสมจริงและเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน ปัญหาเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาข้อมูลและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของตนเอง (Hmelo-Silver, 2004) นักเรียนจะต้องทำการสำรวจ ค้นคว้า และวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดเพื่อหาวิธีการแก้ไข ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการวิจัยอย่างเป็นระบบ (Savery, 2006) โดยบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานจะมีความแตกต่างจากการสอนแบบดั้งเดิม คือครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยไม่ทำหน้าที่เป็นผู้บอกคำตอบ แต่จะชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามและค้นคว้าด้วยตนเอง ครูจะคอยติดตามและช่วยให้นักเรียนสามารถใช้กระบวนการวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hmelo-Silver, 2004)

จากประเด็นความสำคัญของความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีต่อผู้เรียน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น ทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั่นคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่มีศักยภาพในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นที่ทำให้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานแตกต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่มักให้ผู้เรียนท่องจำเนื้อหา คือนักเรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและต้องใช้ทักษะ

การคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นวลจันทร์ ทองประเสริฐ, 2563) นอกจากนี้ยังส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนต้องเริ่มต้นจากการระบุปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา และดำเนินการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาผ่านการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงการท่องจำเนื้อหาเท่านั้น สิ่งนี้ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ยังช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน เนื่องจากการเรียนรู้ในรูปแบบนี้มักให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมทีม ทำให้พวกเขาเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ การทำงานกลุ่มยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการรับฟังและเปิดกว้างต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (ประทุมศรี พรหมสวัสดิ์, 2562) อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานยังสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับปัญหาที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน พวกเขาจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และหาคำตอบ ซึ่งการค้นคว้าด้วยตนเองนี้เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อช่วยพัฒนานักเรียนให้พร้อมสำหรับการศึกษา การทำงาน และการใช้ชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อใช้และศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 75

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (research and development) ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง

บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

ด้านแหล่งข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนห้วยยาวพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้ 1) การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยาวพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สูง ปานกลาง และต่ำกว่าปานกลาง จำนวนอย่างละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยาวพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สูง ปานกลาง และต่ำกว่าปานกลาง อย่างละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 75/75

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 นำแบบประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสม

1.2 ติดต่อนัดหมายผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมและรับแบบประเมินคืนเพื่อทำการตรวจให้คะแนนและปรับปรุงแก้ไข

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งจะทดลองทั้งหมด 2 ครั้ง ได้แก่

2.1 นำไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 3 คน จำแนกเป็นกลุ่มระดับผลการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา สื่อ ภาษา และเวลาที่ใช้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 นำไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 9 คน จำแนกเป็นกลุ่มระดับผลการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 หากค่าประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดจะนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อน แต่หากค่าประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงจะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ และแผนประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 นำแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำในการพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสม

2. การประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ตามเกณฑ์ 75/75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามสูตร E1/E2 โดยพิจารณา ดังนี้

2.1 เกณฑ์ E1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนที่นักเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมใบงานหรือใบกิจกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

2.2 เกณฑ์ E2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนที่นักเรียนจากการทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การใช้และศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าเสาพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยมีแบบแผนการทดลองดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณาสายยศ, 2538, หน้า 248-249)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนเรียน	การทดลอง	ลังเรียน
T_1	X	T_2

สัญลักษณที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

T1 หมายถึงการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน

T2 หมายถึง การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล คือ 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าเสาพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยากาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 5 แผน ระยะเวลา 16 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ข้อ โดยแต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric Scoring)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอหนังสือของความร่วมมือในการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนท่าเสาพิทยาคม จังหวัดพิจิตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง

บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจถึงกระบวนการและขั้นตอนการเรียนการสอน

3. ทดสอบก่อนเรียน โดยให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยากาศ โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าเสาพิทยาคม โดยใช้เวลาการสอน 60 นาที

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แผนการเรียนรู้ทั้งหมด 5 แผน ใช้เวลาเรียนจำนวน 16 ชั่วโมง

5. ทดสอบหลังเรียน โดยให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยากาศ โดยใช้เวลาการสอน 60 นาที จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ซึ่งทั้งแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนเป็นชุดเดียวกันที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

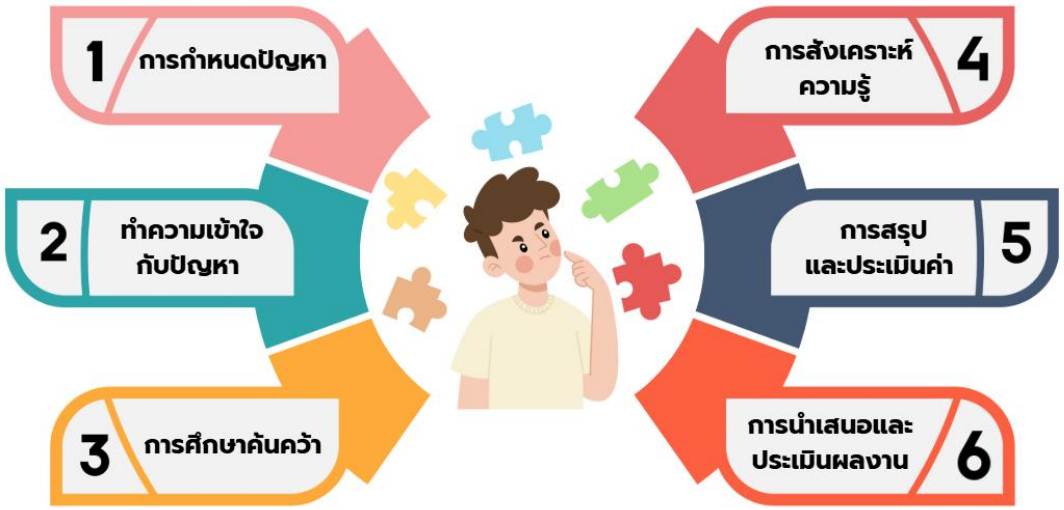
นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หาค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ จากนั้นดำเนินการทดสอบการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน โดยใช้การทดสอบที (t–test dependent Samples) และดำเนินการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และสถิติทดสอบสมมติฐาน One sample t-test

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

1.1 ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รูปภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พิจารณาความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

1.2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.11, S.D. = 0.82)

1.2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.25, S.D. = 0.71)

1.3 ผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

1.3.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยาวพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 3 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ด้านภาษา พบว่า ภาษาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัย ด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาที่ใช้มีความสอดคล้องกับบริบทในชีวิตประจำวันของนักเรียน และ ด้านเวลา พบว่า เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขโดยปรับแก้กิจกรรมในขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน ให้เหมาะสมกับเวลา และผู้สอนคอยกระตุ้นนักเรียนในการทำ

กิจกรรม

1.3.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยาวพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 9 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.80/76.23 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

ตอนที่ 2 ผลการใช้และศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 2 แสดงผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	n	**คะแนนเต็ม**	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._{\bar{D}}$	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	23	36	19.13	1.71	9.13	2.10	20.90*	0.0000
หลังเรียน	23	36	28.26	1.91				

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่าการทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 19.13 คะแนน และ 28.26 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 75 กับคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	% of Mean	t	Sig (1-tailed)
หลังเรียน	23	36	28.26	1.91	78.50	3.16*	0.0023

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า การทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 28.26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.50 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับ คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.82) และมีประสิทธิภาพ 75.80/76.23 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้อันเนื่องมาจากกระบวนการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เริ่มจาก การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลก และอวกาศ มาตรฐานการเรียนรู้ ว 3.2 เข้าใจองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของระบบโลก กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในโลกและบนผิวโลก ธรณีพิบัติภัย กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศและภูมิอากาศโลก รวมทั้งผลต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของโรงเรียนท่าเสาพิทยาคม รวมถึงการวิเคราะห์โครงสร้างรายวิชา และได้เลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของสำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2550) ซึ่งได้สังเคราะห์ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน และได้นำกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำเสนอแนะ และนำไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ผลปรากฏว่าได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความ

เข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 การศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่า และขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 กิจกรรมการเรียนรู้ รวมระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง โดยการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าว ครูผู้สอนจะนำนักเรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและบริบทในชุมชนของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เกิดความต้องการในการแสวงหาความรู้และร่วมกับแก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาความรู้ และกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นไปตามข้อมูลในตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นไปตาม อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553, หน้า 216) ที่ได้สรุปถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี คือต้องมีสอดคล้องกับหลักสูตรและแนวการสอน ทุกหัวข้อต้องเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง และเหมาะสมกับนักเรียน และ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553, หน้า 58) ที่ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องสอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาเป็นลำดับขั้นตอนมีความน่าสนใจ ใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถประเมินผลได้ เพื่อสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดในการเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น และสอดคล้องกับ Barell (1998, pp. 3-7) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นกระบวนการสืบค้นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่นักเรียนสงสัย โดยใช้ปัญหาที่ซับซ้อนและไม่ชัดเจนเป็นตัวกระตุ้น ซึ่งนำไปสู่การค้นพบคำตอบที่หลากหลายและเปิดกว้าง และ Gallagher (1997, pp. 16-19) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง โดยเน้นการบูรณาการความรู้และพัฒนาทักษะของผู้เรียนมากกว่าการท่องจำความรู้ นอกจากนี้ สุวรรณา วงษ์วิเชียร (2553, หน้า 14-16) ได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานว่ามีความเกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) คือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสมองของคนเรา มีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่กระตุ้นแล้ว และทฤษฎีการเรียนรู้แบบมนุษยนิยม (Humanism) คือ นักเรียนจะเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ เมื่อนักเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2550, หน้า 2-3) ได้กล่างถึงลักษณะสำคัญของกิจกรรมกาเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องเริ่มต้นด้วยสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและในกลุ่มย่อย ผ่านการวางแผน ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกัน โดยเน้นการบูรณาการความรู้และทักษะหลากหลาย กระบวนการเรียนรู้เน้นพัฒนาทักษะมากกว่าความรู้ และการประเมินผลจะเน้นจากสภาพจริงและการปฏิบัติงานของนักเรียน และChristopher A. Glenn (2014, pp.15-16) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานไว้ว่า ต้องเป็นกิจกรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนผ่านสถานการณ์จริงที่ซับซ้อน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การประเมินตนเองและผู้อื่น การแลกเปลี่ยน

ความคิด และการสรุปองค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้ และ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. ผลการใช้และศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ การได้ผลวิจัยดังกล่าวอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้เกิดกับนักเรียน โดยการนำสถานการณ์ที่มีความเชื่อโยงกับบริบทในชุมชนของนักเรียนมาให้ฝึกการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนอยากศึกษาค้นคว้าเพื่อที่จะแก้ปัญหา มีความกระตือรือร้นที่จะค้นหา สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการแก้ปัญหาจากสถานณ์ที่กำหนด กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา นักเรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ ระบุประเด็นสำคัญ และเข้าใจปัญหาเบื้องต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา นักเรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์โครงสร้างปัญหา เชื่อมโยงความรู้เดิม ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม และเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง ส่งเสริมความสามารถในวิเคราะห์และการทำความเข้าใจปัญหาอย่างมีระบบ ขั้นที่ 3 การศึกษาค้นคว้า นักเรียนจะได้ฝึกการวางแผนการศึกษาค้นคว้า การสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถทั้งในการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ นักเรียนจะได้ฝึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในกลุ่ม เพื่อสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปราย ซึ่งส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการแก้ปัญหา ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่า นักเรียนจะได้ฝึกตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบและประเมินวิธีการแก้ปัญหา ผ่านการอภิปรายและสรุปผลร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งส่งเสริมความสามารถในการตรวจสอบผลและสรุปผลการแก้ปัญหา และขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนจะได้ฝึกการสื่อสารผลลัพธ์การแก้ปัญหาต่อกลุ่มหรือชั้นเรียน รับฟังคำแนะนำและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งส่งเสริมความสามารถในการการตรวจสอบผลและสรุปผลการแก้ปัญหา ทั้ง 6 ขั้นตอนจึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนดำเนินการแก้ปัญหาเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ซึ่งทำนองเดียวกับ กนกกาญจน์ บุดดี (2561) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทำนองเดียวกับ สุกัญญา คงทัน (2563) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทำนองเดียวกับ Andis; et al. (2013) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่ากลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนของการทดสอบสูงขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนจัดการเรียนรู้

จากการอภิปรายผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง บรรยากาศ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจาก การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหานั้น โดยปัญหาที่ใช้มักเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน มีความซับซ้อน และต้องการการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง กระบวนการเรียนรู้เน้นการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และการอภิปรายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ นักเรียนจะเกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้ด้วยตนเองหรือร่วมกันในกลุ่ม ทั้งยังเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันและสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานช่วงแรก ๆ นักเรียนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ดังนั้นก่อนการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรอธิบายลำดับขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และดำเนินการกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

2 ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการบูรณาการวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้

หรือเทคนิครูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เชิงปฏิบัติการได้มากยิ่งขึ้น เช่น การเรียนรู้แบบแบบจำลองเป็นฐาน การเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ การเรียนรู้แบบสะท้อนคิด เป็นต้น

2.2 เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ด้านการสร้างสถานการณ์ จำลอง ปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลภูมิอากาศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ บุดดี. (2561). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นวลจันทร์ ทองประเสริฐ. (2563). *การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์*. สำนักพิมพ์การศึกษา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

ประทุมศรี พรหมสวัสดิ์. (2562). *การทำงานเป็นทีมกับการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์: การประยุกต์ใช้ PBL ในห้องเรียน*. สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์ศึกษา.

ล้วน สายยศ, & อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สุวีริยาสาส์น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566, 6 ธันวาคม). *รายงานผลการประเมินความสามารถของนักเรียนไทยในการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ปี 2022*. https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/

สุกัญญา คงทัน. (2563). *พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุริยา ชัยเกษม. (2562). *วิทยาศาสตร์กับการพัฒนาทักษะชีวิต*. สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์ศึกษา.

สุวรรณา วงษ์วิเชียร. (2553). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค...* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานเลขาธิการการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *คู่มือการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

ศศิธร เจียมโคกสูง. (2552). *ผลการใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหาทาง*

วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน* (ฉบับปรับปรุง). โอเดียนสโตร์.

Andis, K., et al. (2013). Improvement in generic problem-solving abilities of students by use of tutor-less problem-based learning in a large classroom setting. *CBE–Life Sciences Education, 12*, 73–79.

Barell, J. (1998). *Problem-based learning: An introduction* (pp. 3–7). Corwin Press.

Barrows, H. S. (1986). A taxonomy of problem-based learning methods. *Medical Education*.

Christopher, A. G. (2014). *A comparison of learner self-regulation in online and face-to-face problem-based learning courses* (Doctoral dissertation). ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 3648437)

Field, J. (2006). *Lifelong learning and the new educational order*. Trentham Books.

Brown, T. L., LeMay, H. E., Bursten, B. E., Murphy, C. J., Woodward, P. M., & Stoltzfus, M. W. (2018). *Chemistry: The central science* (14th ed.). Pearson.

Gallagher, S. A. (1997). Problem-based learning: Where learning begins. In A. L. Costa & R. M. Liebmann (Eds.), *Supporting the spirit of learning* (pp. 16–19). Teachers College Press.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational Psychology Review, 16*(3), 235–266.

Savery, J. R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *The Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 1*(1), 9–20.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Buddhism

Yoga Practices in the Kaṭha-Upaniṣad

Sudaporn Khiewngamdee[1], Phramaha Boonkerd Panyapawutthi[2] ,
Phramaha Rachan Cittapalo[3], Somkhuan Niyomwong[4]

[1,2,3]Department of Pali and Sanskrit, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
[4]Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
✉: sudaporn_khiewngamdee@hotmail.com
(Corresponding Email)

Received: 02 June 2025; Revised: 14 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

The ultimate goal of yoga is to escape from the cycle of birth and death. Yoga in the Upaniṣads emphasizes the Ātman, Jivātman, Paramātman and Brahman. It is a practice that uses the mind to control the Indrīya (consciousness). The Kaṭha-Upaniṣad, one of the 108 Upanishads, contains many interesting Hindu philosophical teachings, especially on yoga or meditation. The content of the scripture tells the story through two people: Yama as the teacher and Najiketa as the listener. Yama explains how to meditate to examine oneself, to distinguish opposites from each other, to control emotions and senses, to focus inward, to restrain speech, to unite the mind with wisdom, and to have the ultimate God, Brahman, as the goal. Most importantly, practicing yoga requires diligence and discipline. Practitioners will have to face many tests and obstacles before finding the path to success, which is the attainment of enlightenment

Keywords: Yoga, Kaṭha-Upaniṣad, Yama, Najiketa, Ātman

1.Introduction

The word “yoga” comes from the root word “yuj” which literally means to put together, to unite or to bring together. It refers to the method of practicing meditation to become one. Yoga is a spiritual practice that originated in India. It is originally one of six schools of philosophy. Its basic scripture is the Yoga Sutras of Patañjalī, who lived in India around 150

BC.

The ultimate goal of yoga practice is to attain moksha and release from the cycle of rebirths (samsāra), returning to one's true nature and becoming one with the other. The word "yoga" is first found in the Rigveda, where it refers to the act of yoke-harnessing, or harnessing a cart, such as by tying an ox to a yoke. Over time, the meaning has been expanded to include the joining of one thing to another. When it came to the Upaniṣads, which was the period of serious study of the Ātman (self) and Brahman (ultimate reality), the word “yoga” was used, meaning to use the mind to control the sense Indrīya (perceiving emotions) and force them to act as desired. Later, the Vedānta school used this word to mean the union of the Jīvātman with the Paramātman, which is the highest goal of life.

The Bhagavad Gita (5th-2nd century BC) defines “yoga” as the highest state of enlightenment. Despite the most painful circumstances, yoga is the most worthwhile reality to practice (Chandrahar Sharma, 2003 : 169). The dialogue between Arjuna and Krishna contains various yogas which correspond to the natural duties of each person, namely: 1) Karma Yoga : the yoga of right action; 2) Jñāna Yoga : the yoga of knowledge and intellectual endeavor; 3) Bhakti Yoga : the yoga of fealty and devotion to the divine.

The Yoga Sutra composed by Patanjali have a system or perspective that is related to the Saṅkhyā philosophy because it accepts the epistemology and metaphysics of the Saṅkhyā. However, the difference is that the Yoga philosophy accepts the worship of God. It can be said that the Saṅkhyā philosophy is like a theoretical part while the Yoga philosophy is like a practical part. In figurative terms, yoga means the cessation of mental behavior (cittavṛtti nirodha) because the mind is in a state of fickleness and rebelliousness. If it is left uncontrolled, it will sink deeper into suffering. Therefore, it is necessary to use principles to train and control the mind.

Yoga philosophy has the same principle of puruṣa and prakriti as the Saṅkhyā philosophy, explaining that the world comes into being because of the conjunction(saṅyoga) of prakriti with puruṣa, and all things cease because of the separation of puruṣa and prakriti. Yoga philosophy holds that neither the union nor the separation of the puruṣa or prakriti is accidental or karma-related, but rather it must have been acted upon by a higher being, i.e. God, called īśvara. Those who wish to attain mokṣa must adhere to God. God is the controller of karma, which affects both good and evil people. Without God, Prakriti cannot evolve and puruṣa cannot attain mokṣa.

Yoga philosophy holds that practice and knowledge lead to complete freedom. The main practice in yoga philosophy is called “Aṣtaṅga Yoga” or Eightfold Path : 1.) Yama : restraint; 2.) Niyama : doing good deeds; 3.) Āsana : sitting in the correct manner to support health and concentration; 4.) Prāṇayama : controlling the breath in and out in the correct manner; 5.) Pratyahāra : controlling the Indrīya from being pleased or displeased by emotions that affect them; 6.) Dhāraṇa : focusing the mind on the emotion of concentration; 7.) Dhyāna : entering meditation, which is setting the mind firmly on the emotion at all times. 8.) Samādhi : unity of mind, which is setting the mind on a single emotion, the mind immersed in meditation to the point of being unconscious (Samniang Luemsai, 2003 : 7-8).

However, yoga is inextricably linked to the religious beliefs and ritual practices of Buddhism and Hinduism, with differences in the terminology used in the two religions (Georg Feuerstein, 1998 : 111). In Hinduism, yoga generally refers to the eight yogas as defined in the Yoga Sutras. Almost all schools of thought are founded on the worship of Śiva and Śakti. Hinduism has the concept of the Supreme Brahman, Parameśvara, manifested as Śiva (representing the masculine, strong force) and Śakti (the force of creation, representing the feminine, known as Kālī, Durgā, Śakti, Pārvatī, etc.). These forces focus on the kuṇḍalinī, the dormant spiritual force at the base of the spine, which moves through the cakras. This is the successful union of Śiva and Śakti (also known as samādhi) (New World Encyclopedia., 2025.).

In the Kaṭha-Upaniṣad, there are interesting Hindu philosophical teachings, such as the life and death of all things, the nature of the ātman, the ultimate reality, the magical sound of "Om", the steps of practice to the highest point, the theory of doing yoga for attainment, the cause of rebirth, etc. (V.M. Badekar, Paul Deussen : 1980, 269-273). The author of this article is interested in the theory of doing yoga, so I will study and analyze this issue in this article. The summary of the Kaṭha-Upaniṣad will be written later. Then, the verses about yoga in the Kaṭha-Upaniṣad will be studied and analyzed further.

2. Views on yoga in other scriptures

Yoga is an oriental philosophy with roots in ancient India. It was invented by yogic scholars as a means of self-discipline and liberation. The practice of yoga develops both the body and mind. Many scriptures have incorporated their perspectives on yoga into their teachings. For example:

Yoga in the Bhagavad Gita refers to the path of liberation from the cycle of birth and death to reach Moksha, the highest goal of life. There are many ways, but in the Bhagavad Gita, it is stated in three ways: Jñāna Yoga, Karma Yoga, and Bhakti Yoga, as in the following

example :

yogasaṃnyastakarmāṇaṃ jñānasaṃchinnasaṃśayam |
ātmavantaṃ na karmāṇi nibadhnanti dhanaṃjaya || 4.41 ||
tasmādajñānasaṃbhūtaṃ hṛtsthaṃ jñānāsinātmanaḥ |
chittvainaṃ saṃśayaṃ yogamātiṣṭhottiṣṭha bhārata || 4.42 ||

He who has renounced actions through Yoga, whose doubts have been dispelled by knowledge, and who is self-possessed—such a one is not bound by actions, O! Dhanamjay (Arjuna). || 4.41 ||

Therefore, with the sword of knowledge (of the Self), cut asunder the doubt of the self, born of ignorance, residing in your heart, and take refuge in Yoga. Arise, O! Bharata (Arjuna) || 4.42 || *(Samniang Luemsai : 2003, 149-150).*

In the Pañcakrama, it is mentioned that yoga practice is to attain the Dharma according to the model of training oneself to be a Bodhisattva who must practice the perfections in all 10 realms (bhūmi) according to the practice in the Daśabhūmika Sūtra. But in the Pañcakrama, it is mentioned that there are 3 final realms (bhūmi) that one must practice in order to attain complete Buddhahood, as follows:

ādikarmikayogena cāṣṭamīṃ bhūmim āpnuyāt |
ālokatrayadarśī ca daśabhūmyām pratiṣṭhitaḥ || 3/79 ||

By practicing beginner's yoga we reach the eighth stage (bhūmi) and when we are in the tenth stage (bhūmi) we see three more stages of light. || *3/79* || *(Louis de la Vallée Poussin, 1896 : 31)*

In the Guhyasamāja Piṇḍikṛta-sādhana, the practice of yoga is mentioned as following the general tantric rituals, namely, the four stages of yoga: yoga, anuyoga, atiyoga and mahāyoga, and is linked to the practice of meditation by using the mind's thoughts as a basis for formulating various mantras. When the practice of yoga reaches a high level, the self becomes like the inseparable self of the gods, as follows:

evaṃ catur yoga karas tu yogī hūmkāragarbham pravicintya lokam |
dṛṣṭvā jagattadbhavavajrasattvam vyutthāya taddhīr vicared yathāvad iti || 217 ||

Then, after the yogin who has undertaken the four yogas has imagined the world in the centre of the "hūṃ" syllable and seen the beings there arisen as vajra-beings, so after they have arisen everywhere, this meditation should go forth in the same manner." || 217 || (Roger Wright, 2010 : 117.)

In the Yoga Sutras of Patanjali, there are sutras that teach about practicing the body according to the philosophy of yoga in combination with controlling one's mind. There are 8 steps and elements of yoga. When following the steps until reaching true knowledge, it will be the cause of reaching the ultimate attainment, as it says :

yogāṅgānuṣṭhānādaśuddhikṣaye jñānadīptirāvivekakhyāteḥ ||2/28||
yamaniyamāsanaprāṇāyāmapratyāhāradhāraṇādhyānasamādhayo' ṣṭāva aṅgāni ||2/29||

From the consistent practice of the parts of the yoga process, on the elimination of the impurity, the radiant organ of perception becomes manifest, until there is steady discriminative insight. ||2/28||
Yama, Niyama, Āsana, Prāṇayama, Pratyā hā, Dhāraṇa, Dhyāna and Samādhi, are the eight parts of the yoga system. ||2/29|| (Swami Vivekananda, 2012 : 84-85)

In the Guhyasamājatantra, it is written that there are instructions for attaining Buddhahood through the process of yoga with 6 components : 1. Pratyāhāra 2. Dhyāṇa 3. Prāṇāyāma 4. Dhāraṇa 5. Anusmṛti 6. Samādhi as follows :

sevāṣaḍaṅgayogena kṛtvā sādhanamuttamam |
sādhayadenyathā naiva jāyate siddhiruttamā || 139 ||
pratyāhārastathā dhyānaṃ prāṇāyāmo' tha dhāraṇā |
anusmṛtiḥ samādhiśca ṣaḍaṅgo yoga ucyate || 140 ||

The instrument leading to Uttama (higher level) must be performed by the six yogas of Seva. Not only perfection is obtained from the highest point, but also the accomplished one is born. || 139/18 ||

The six yogas should be mentioned: pratyahara (withdrawal) (of external objects), dhyana (meditation), pranayam (restraint of breath), dharana (holding, stillness), anusmriti (remembering) and samadhi (perfection of knowledge). || 140/18 || (Dr. S. Bagchi, 1965 : 132)

Yoga in the Tripitaka is different from the other scriptures mentioned above. The Tripitaka describes yoga as being like the defilements that bind beings to existence, like yoking an ox to a yoke, binding beings to kamma, namely kāmayoga, bhavayoga, diṭṭhiyoga and avijjāyoga. If one can shake off these yogas (according to the Buddhist way), one will attain enlightenment, as stated in the text:

[259] Cattāro yogā kāmayogo bhavayogo diṭṭhiyogo avijjāyogo. (Dī. Pā. 11/259/208) *(Syāmaraṭṭhassa tepiṭakaṃ, 2017 : 208)*

[404] Katame cattāro dhammā hānabhāgiyā. cattāro yogā kāmayogo bhavayogo diṭṭhiyogo avijjāyogo. ime cattāro dhammā hānabhāgiyā.

[405] Katame cattāro dhammā visesabhāgiyā. cattāro visaṃyogā kāmayogavisaṃyogo bhavayogavisaṃyogo diṭṭhiyogavisaṃyogo avijjāyogavisaṃyogo. Ime cattāro dhammā visesabhāgiyā. (Dī. Pā. 11/404-405/ 252-253) *(Syāmaraṭṭhassa tepiṭakaṃ, 2017 : 252-253)*

[259] There are these four yoga(s): the yoga of sense desire(kāma), the yoga of becoming(bhava), the yoga of views(diṭṭhi), the yoga of ignorance.

[404] Which four dhamma(s) lead to decline? These four yoga(s) : the yoga of sense desire, the yoga of becoming, the yoga of views, the

yoga of ignorance(avijjā). These four dhamma(s) lead to decline.

[405] What are the four distinctive qualities? Four kinds of detachment: detachment from the yoke of sensual desire, detachment from the yoke of becoming, detachment from the yoke of views, detachment from the yoke of ignorance. These are the four distinctive qualities.

3. The contents of the Kaṭha-Upaniṣad

Kaṭha-Upaniṣad is a Sanskrit text, one of the Mukhya Upaniṣads (the main Upaniṣads) and is ranked 3rd in the Muktika Upaniṣads (108 Upaniṣads). If Kaṭha-Upaniṣad is to be classified in the Vedas, it is considered to be in the Kriṣṇa Yajurveda. Kaṭha-Upaniṣad consists of 2 parts, each part has 3 chapters (valli), the two parts total 6 chapters.

The story of the Katha-Upanishad begins with a sage named Vajśarāvasa, who was very generous with his wealth. He had nothing left to give away. He gave away his last possession, an old, useless cow. His son, Najiketa, innocently asked his father, “To whom will you give me?” His father did not answer. So he asked again. His father was angry and replied, “I will give you to death.” Najiketa then went to visit Lord Yama at his temple, but Lord Yama was not there. Najiketa waited there for three nights. When Lord Yama arrived, he granted him three boons.

This then follows a conversation between Yama and Najiketa. Najiketa asks Yama about the nature of the Ātman and the Ultimate Truth. Yama, impressed by the boy's devotion and determination, answers his questions and imparts to him the knowledge of the Ultimate Truth. The teachings of the Kaṭha-Upaniṣad include Brahman, Atman, Eternal Truth and Enlightenment.

Yama also explained the nature of yoga. Yoga is a path to self-realization and liberation from the cycle of birth and death. The practice of yoga helps to control the senses and mind, creating a state of balance and detachment. We should be steadfast in our practice of yoga, despite obstacles and difficulties, in order to attain the ultimate truth. Yama also explained two paths of yoga: the path of action (karma yoga) and the path of knowledge (jñāna yoga). The first path is to act with detachment and devotion, while the second path is to cultivate self-knowledge and the realization of the ultimate truth. (Shahid Khan, 2025)

4. Views on Yoga in the Kaṭha-Upaniṣad

In the Katha-Upanishad, Part 1, Chapter 2, Yama teaches Najiketa about Adhyātma-yogādhikam, the contemplation of the Atman within the body. When we are suffering, we should separate our mind from external stimulus, and then we will be able to overcome suffering. For those who have wisdom and understand and realize the identity of the Atman, the gates of Brahman (attainment to the highest truth) will be open to welcome them, as the text says:

> taṃ durdarśaṃ gūḍhamanupraviṣṭaṃ guhāhitaṃ gahvareṣṭhaṃ purāṇam |
> adhyātmayogādhigamena devaṃ matvā dhīro harṣaśokau jahāti || 2/12 ||
> etacchrutvā samparigṛhya martyaḥ pravṛhya dharmyamaṇumetamāpya |
> sa modate modanīyaṁ hi labdhvā vivṛtaṁ sadma naciketasaṃ manye || 2/13 ||
> (K.L. Joshi, O.N. Bimali and Bindiya Trivedi, 2016 : 20)

> *When one realizes through self-reflection that the original God, which is invisible, imperceptible, hidden in the cave (of body and mind), resides deep within, the wise person leaves behind both happiness and sorrow.* || *2/12* ||

> *Hearing and understanding, one who has separated the essence and realized the subtle (Atman) delights in that which gives rise to bliss. I think that the mansion (abode of Brahman) is wide open to you, O! Najiketa.* || *2/13* ||

Yama tells Najiketa about the mystery of God that lies deep within us. We can reach the Supreme God through meditation. Brahma world is the highest point that practitioners want to reach. The word “gūḍham” means deep concealment. Our mind and self are covered by ignorance(avijjā). In Buddhists, it is called “obscured by karma”. “adhyātmayoga” means self-introspection. We should continuously practice meditation in silence, stillness, and solitude to attain the truth. “pravṛhya dharmyam” means separation of essence. We must separate out the essence nature, separate out the true nature, separate out the real from the unreal, separate out the eternal from the transient, separate out wisdom from delusion. “modanīyaṁ” means that which gives rise to delight. The highest delight is the attainment of that which is the highest, lasting, and eternal reality. “vivṛtaṁ sadma” means the abode of Brahman, the place of the highest truth. (Pandit Sri Rama, 2014 : 23-24)

In summary, according to the verse, it teaches us to practice yoga through meditation to examine ourselves, to separate suffering, to separate impermanence, to separate delusion, in order to attain the Supreme God, Brahman, to have eternal life and not have to return to the cycle of birth and death again.

Furthermore, in the Katha-Upanishad, Part 1, Chapter 3, which deals with the theory of yoga, Yama teaches Najiketa about the suppression of distracting thoughts, teaching him to purify the mind and control himself with right view (samyag-darśana), a process of yogic meditation by focusing deep within, closing the mouth, uniting the mind with wisdom, releasing the self with the highest self, which will lead to a state of high peace and bliss, as follows :

eṣa sarveṣu bhūteṣu gūḍho”tmā na prakāśate |
dṛśyate tvagryayā buddhyā sūkṣmayā sūkṣmadarśibhiḥ || 3/12 ||
yacchedvāṅmanasī prājñastadyacchejjñāna ātmani |
jñānamātmani mahati niyacchettadyacchecchānta ātmani || 3/13 ||
uttiṣṭhata jāgrata prāpya varānnibodhata |
kṣurasya dhārā niśitā duratyayādurgaṃ pathastatkavayo vadanti || 3/14 ||
aśabdam asparśam arūpamavyayaṃ tathā’rasaṃ nityamagandhavacca yat |
anādyanantaṃ mahataḥ paraṃ dhruvaṃ nicāyya tanmṛtyumukhāt pramucyate
|| 3/15 ||
nāciketamupākhyānaṃ mṛtyuproktaṁ sanātanam |
uktvā śrutvā ca medhāvī brahmaloke mahīyate || 3/16 || (K.L. Joshi, O.N. Bimali and Bindiya Trivedi, 2016 : 24-25)

Although this Atman (self) is hidden in all beings, not shining forth, the wise can see it with sharp and subtle understanding. || 3/12 ||

A wise person should restrain his speech in his mind. The mind should be united with wisdom. The wisdom should be united with the great self (Atman) (the original source), and then it should be united with the peaceful self (eternal bliss). || 3/13 ||

Arise, when you have received the blessing, know that the razor's edge is sharp, difficult to pass, difficult to surmount, as the wise men have said (The path to the highest point, to return to God, is difficult, requires discipline in practice). || 3/14 ||

One is freed from the mouth of death by discerning that (Paramātman – through meditation) which is devoid of sound, beyond touch and without form, undecaying, which is likewise, tasteless, eternal, odourless, without beginning & without end, distinct from mahāt (jīvātman), ever constant. || *3/15* ||
Relating and hearing this eternal anecdote of Naciketa, taught by Death, an intelligent person is glorified in the world of Brahma. || *3/16* ||

Yama tells Najigeta that our conventional thinking is often rough and coarse. We should refine our thinking to purify our mind and control ourselves. We will then reach the peaceful truth. "Speech" indicates our interaction with the external world. Patañjalī said that "the restraint of speech" is the first step in a meditative process called "pratyahāra (the cessation of speech)." The next step is "dhāraṇa (samādhi), which means the unification of the mind with wisdom. In tantric-Vajrayana methods, in this step the practitioner creates an image of a deity or Buddha and imagines himself merging with the deity he has created. In this state of higher peace, there is no longer any separation between doer, object, and perception. When we focus on the deepest part of our being, we release our minds from the distractions. This process of subtle abstraction allows us to reach complete and peaceful oneness with God.

Yama also teaches the fundamental truth that in this cycle of existence, those who wish to return to the Supreme Being will find it difficult, as they face a path full of obstacles. What they desire is not easy, and the path they take is like a sharp razor, as the path to the highest point is steep, dangerous, and difficult. The path of spiritual practice and development is similar. We must be careful, disciplined in our practice, and must strive with utmost determination and effort. The weak cannot attain this path. (Pandit Sri Rama, 2014 : 40-42)

In the 15th verse, mahat is mentioned, which is wisdom. Here, it refers to jīvātaman (the individual mind). Jīvātaman is not an object, but it is the perceiver of all objects. We are the ātman with the five senses, often called the "gauṇa ātman," the perceiver of worldly things. The "mahataḥ paraṃ" is superior to the principle of wisdom. Above all wisdom is the Paramātman, the Supreme Being, who is beyond the comprehension of the senses or the ability of the mind to think, who is eternal. One who is devoted to God, escapes the cycle of samsāra and attains immortality.

5. Conclusion

The Kaṭha-Upaniṣad, one of the 108 Upaniṣads, is divided into two parts, each

containing three chapters (valli), which provide profound philosophical teachings on life, death and liberation, through dialogues between the main characters, the young man Najiketa and the god Yama. Meditation or yoga in the Kaṭha-Upaniṣad describes the path to liberation through practices such as self-control, speech and mind control, abandoning ignorance(avijjā), distinguishing opposites, and reaching one's true nature. Atman consists of the senses, mind and intellect. Brahman and Paramātman are the original mind and the ultimate reality. We must practice with determination and effort to attain that ultimate point. Then we will never be reborn again.

6. Suggestion

The stories in the Upaniṣads offer us many interesting points to study and explore. The Upaniṣads are the foundation of Hindu philosophy and are the source of important religious ideas. We can connect these philosophical ideas with Buddhist philosophy. The main contents of this scripture are spiritual teachings, the nature of the self, the universe, the enlightenment, the interconnectedness of all things, and the ultimate truth. In addition to the Kaṭha-Upaniṣad that the author has presented, there are other interesting Upaniṣads, such as the Chāndogya-Upaniṣad, the Iśā-Upaniṣad, the Bṛhadāraṇyaka-Upaniṣad, the Māṇḍūkya-Upaniṣad, etc. Researchers can use these scriptures to study and analyze many more philosophical teachings to maximize their benefits in navigating life and achieving peace in today's world.

References

Bagchi., Dr. S. (1965). *Guhyasamājatantra or Tathāgataguhyaka / Buddhist Sanskrit Texts No.9.* Darbhanga: The Mithila Institute.

Badekar, V.M., Paul Deussen. (1980). *Sixty Upanisads of the Veda, Part 1.* New Delhi : Motilal Banarsidass.

Chandrahar Sharma.(2003). *A Critical Survey of Indian Philosophy.* Delhi : Motilal Banarsidass.

Georg Feuerstein.(1998). *The Yoga Tradition: its history, literature, philosophy and practice.* Arizona : Hohm Press.

Joshi,K.L., Bimali, O.N. and Bindiya Trivedi.(2016). *112 Upanisads. Vol.1.* Delhi : Parimal Publications.

Louis de la Vallée Poussin.(1896). *Pañcakrama.* Gand : La Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Grand.

New World Encyclopedia.(n.d.). *Yoga.* Accessed July 5, 2025. Available from https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Yoga

Pandit Sri Rama.(2014). *Katha Upanisad Dialogue with Death.* Srimatham.com

Roger Wright.(2010). *The Guhyasamāja Piṇḍikṛta-sādhana and its context.* London : MA (Religions), School of Oriental and African Studies, University of London

Samniang Luemsai.(2003). *Bhagavad Gita: Essence and Important Philosophical Ideas.* Bangkok : Department of Oriental Languages, Faculty of Archaeology, Silpakorn

University.
Shahid Khan. (n.d.). *The Katha Upanishad.* Accessed July 9, 2025. Available from https://en.yogveda.ch/katha-upanishad.
Swami Vivekananda.(2012). *Patanjali Yoga Sutras.* Delhi : Vijay Goel Publishers
Syāmaraṭṭhassa tepiṭakaṃ. (2013). *suttantapiṭake dīghanikāyo (pāṭikavaggo) Vol. XI.* Nakhon Pathom: Mahamakuta-Raja-Vidyalaya Press.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

Academic Leadership of Administrators Affecting Internal Supervision in Schools under Songkhla Primary Educational Service Area Office 3

คชพล คชพลายุกต์[1], **นวรัตน์ ไวชมภู**[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Kotchapon Kotchapalayook[1], Navarat Waichompu[2]
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Thailand
✉: bomcia6210@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 06 June 2025; Revised: 02 July 2025; Accepted: 03 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา 3) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.60, SD= 0.44) การนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.62, SD= 0.37) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2) เท่ากับ 0.761

คำสำคัญ : (ภาวะผู้นำทางวิชาการ), (การนิเทศภายในสถานศึกษา), (โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3)

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of academic leadership of school administrators, 2) study the level of internal supervision within schools, and 3) investigate the impact of academic leadership of school administrators on internal supervision within schools. Data collection was conducted using a questionnaire. Statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research results found that academic leadership of school administrators, Songkhla Primary Educational Service Area Office 3, in terms of communicating school goals, was at the highest level overall ($\bar{x}$= 4.60, SD= 0.44). Supervision within the school, schools under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 3, was at the highest level overall and in each aspect ($\bar{x}$= 4.62, SD= 0.37). Academic leadership of administrators affecting supervision within the school, schools under the Songkhla

Primary Educational Service Area Office 3, was statistically significant at the 0.01 level, with a predictive coefficient (R2) of 0.761

Keywords: (Academic leadership), (Internal supervision in schools), (Schools under the Office of the Primary Education Area of Songkhla, Area 3)

1. บทนำ

การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพทางด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติอย่างหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ กระบวนการบริหารเป็นการบริหารจัดการวางตัวบุคลากรให้ทำงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหาร และครูร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร จัดการเรียนการสอน วัดและประเมินผล ส่วนกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ รู้ทันสถานการณ์ นโยบายการจัดการศึกษา หลักสูตรและองค์ประกอบต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยการจัดการนิเทศอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาอย่างจริงจัง (ดวงแข สุขประเสริฐ และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา สพป. สุพรรณบุรี 3. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(2), 297-298.) ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำในการขับเคลื่อน ภาวะผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ดี ย่อมส่งผลต่อองค์การให้ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ศิลปะแห่งกระบวนการอิทธิพลชักนำคนในความสัมพันธ์ ให้ปรารถนาทำกิจกรรมในสถานการณ์หนึ่ง จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีการตัดสินใจที่ดีทันต่อเหตุการณ์มีความสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดได้ดีและเหมาะสม มีหลักรู้จักประสานสามัคคีและมุ่งพัฒนาการศึกษาที่ดีกว่าอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในผู้บริหารสามารถทำได้โดยการฝึกอย่างจริงจังให้มีความมุ่งหมาย มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีพลังจิตที่เข้มแข็ง ในการที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพ ซึ่งต้องมีการพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำและบุคลากร โดยผ่านกระบวนการจัดการทางด้านวิชาการ การเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีมีคุณภาพต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย และบริหารงานแบบกระจายอำนาจ โดยเน้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิดร่วมทำ สร้างให้ครูเกิดศรัทธา โดยทำตัวเป็นแบบอย่างแก่ครู ให้ขวัญและกำลังใจ สำหรับยุทธศาสตร์การวางแผนดำเนินงานมีการกำหนดทิศทางการทำงาน โดยทุกงานต้องชัดเจนทิศทางการดำเนินงานมุ่งไปที่ “เด็ก” มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของกลุ่มโดยวางแผนเป็นเดือน สัปดาห์

และวัน มีการนิเทศติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (นฤมล สุวรรณรงค์, 2564, น. 13; ทวิชชัย ต้นภูบาล, 2565, น. 12) ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดเป้าหมาย

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา เพราะสามารถสร้างวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนสถานศึกษาจนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษาได้ โดยกระบวนการโน้มน้าวของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จที่จุดเดียวกันขององค์กร โดย Hallinger & Murphy (1985, pp.221-224) กล่าวว่า กำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ 11 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน การนิเทศและการประเมินผลการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน การควบคุมการใช้เวลาในการสอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ (บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.) ซึ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลต่อคุณภาพและกระบวนการการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ร่วมกันแก้ไขปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอน

การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศกับครู เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (ภีชาวิชญ์ ยางงาม, 2564, น. 15) มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากการนิเทศภายในช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง หากครูยังมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในห้องเรียน ครูก็จะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์แบบและจะมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานทุกด้าน ช่วยครูให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนแต่ละคนสามารถสังเกตการทำงานหรือการสอนของครูคนอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตน นอกจากนี้จะมีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์การสอน และรับเอาวิธีการใหม่ๆ จากครูคนอื่นไปทดลองใช้ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือให้การสนับสนุนแก่ครูคนอื่น ๆ จะเป็นการช่วยกระตุ้นครูให้มีการวางแผน จัดทำจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน โดยครูแต่ละคนสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกันเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการสอนอย่างกว้างๆ ภายในโรงเรียน การวางแผนฝึกหรือให้บริการเสริมวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร และการกระตุ้นให้ครูผู้สอนทำงานวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูกับกลุ่ม และชี้ให้เห็นความสามารถในการควบคุมและจัดการความน่าเชื่อถือ และความเป็นวิชาการของครูคนนั้นได้ และการนิเทศจะเป็นกระบวนการที่ท้าทายความสามารถของครูให้มีความคิดเชิงนามธรรมสูงขึ้นในขณะปฏิบัติงาน ครูผู้สอนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นผลมาจากผลการประเมิน ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวคิดหลายแนวทาง ที่จะ

ใช้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีการดังกล่าว จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ท้าทาย และช่วยพัฒนาแนวคิดเชิงนามธรรมของครูให้สูงขึ้นด้วย โดย Harris (1985, p. 10-13) กล่าวว่า ขอบข่ายการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบการเรียนการสอน การบริหารบุคลากร การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การศึกษาอบรมครูประจำการ การปฐมนิเทศครูใหม่การจัดบริการพิเศษแก่ครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการประเมินผลการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร ตามความต้องการของสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน

นอกจากนี้ จากผลการติดตามตรวจสอบประเมินผลและนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารขาดภาวะผู้นำและการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและในการจัดการนิเทศภายใน สถานศึกษานั้นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้นมีปัจจัยที่สำคัญคือ ผู้บริหารเพราะผู้บริหารมีบทบาท และหน้าที่ที่สำคัญในการนิเทศภายในสถานศึกษาที่สนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ได้ ตามมาตรฐาน เสาวลักษณ์ บุญมาก (2563 อ้างถึงใน พัชรินทร์ ช่วยศิริ, 2554, น. 3) กล่าวว่า “ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะผลักดันการนิเทศภายในสถานศึกษาให้บรรลุผลเป็นประโยชน์ต่อการ ปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งมวลในสถานศึกษา” ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครูย่อมรู้ สภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นอย่างดีการนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงานทุกระดับ ดังนั้น ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่ง ของผู้บริหารคือ การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศการสอนของครูให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุ วัตถุประสงค์การนิเทศมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ในบางครั้งแม้ครูจะได้ใช้ ความสามารถ ในการจัดกิจกรรมตามที่วางแผนไว้แล้วก็ตาม อาจจะมีบางสิ่งบางอย่างขาดตกบกพร่อง ทำให้การสอนขาดความสมบูรณ์ ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา อาทิเช่น ปัจจัยนำเข้าด้านคุณภาพของตัวนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาแล้วผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สุดในการพัฒนางานนิเทศ และพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างเต็มตามศักยภาพและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้เกิดผลสูงสุด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2566)

จากสภาพปัญหาและสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมและเป็นผลดีต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สงขลา เขต 3

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

2. เพื่อศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ซึ่งมีจำนวน 3,280 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G* Power Analysis (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) โดย Test family เลือก F-test, Statistical test เลือก Linear multiple regression: fix model, R2 deviation from zero กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) = 0.15 (Cohen, 1988) ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) = .05 และค่า Power = .95 ตัวแปร อิสระ (Number of predictors) 11 ตัวแปร ได้กลุ่มตัวอย่าง 178 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโดยใช้วิธีการทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามเกณฑ์สัดส่วนไม่คงที่ตามประชากรจำแนกตามอำเภอ และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก (Lottery) โดยแบ่งการเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 3 ประกอบด้วยพื้นที่รับผิดชอบ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอสะเดา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชื่ออำเภอ ในพื้นที่รับผิดชอบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ลำดับ	ชื่ออำเภอ	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	จะนะ	759	42
2	นาทวี	544	29
3	เทพา	743	40
4	สะบ้าย้อย	679	37
5	สะเดา	555	30
	รวม	**3,280**	**178**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน การนิเทศและการประเมินผลการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน การควบคุมการใช้เวลาในการสอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ จำนวน 55 ข้อ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของ (Likert:1961) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบการเรียนการสอน การบริหารบุคลากร การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การศึกษาอบรมครูประจำการ การปฐมนิเทศครูใหม่ การจัดบริการพิเศษแก่ครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการประเมินผลการสอน จำนวน 50 ข้อ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของ (Likert:1961) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านบริการของ google form ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการจัดส่ง QR Code แบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ โดยเก็บรวมรวมข้อมูลผ่านทางกลุ่มไลน์ของโรงเรียน พร้อมทั้งแนบรายละเอียดและกำหนดระยะเวลาเก็บข้อมูล ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างวันที่ 10-30 ตุลาคม 2566

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมานำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วง ๆ โดยมีความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 22-23)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้บริหารมีทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ผู้บริหารมีทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ผู้บริหารมีทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ผู้บริหารมีทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วง ๆ โดยมีความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 22-23)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis) โดยวิธี Enter

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของการใช้สถิติก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (Hair & et al, 2010)

4.1 การมีข้อมูลลักษณะการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) และตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) โดยพิจารณาจากค่า Normal Probability Plot พบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่รอบ ๆ เส้นตรง ดังนั้นนสรุปได้ว่า ลักษณะของข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกตจึงพอสรุปได้เป็นค่าเดียวกัน ถือว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551 น.191)

4.2 ทดสอบความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนคงที่ต้องมีความเป็นเอกภาพ (Homoscedasticity) และข้อมูลไม่มี Outliers โดยพิจารณาจากกราฟ Scatter Plot พบว่ามีการกระจายของจุดห่างจากเส้นตรงอย่างสมมาตร และอยู่ระหว่าง ± 3

4.3 ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้นสูง (Multicollinearity) ไม่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ (Autocorrelation) โดยการพิจารณาจากค่า Tolerance และค่า VIF พบว่า ค่า VIF = 8 ซึ่งไม่เกิน 10 ส่วน ค่า Tolerance = 0.90 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้นสูง (Multicollinearity)

4.4 ไม่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ (Autocorrelation) โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson ได้เท่ากับ 2.27 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.50-2.50

4. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.761 หมายความว่า ตัวแปรพยากรณ์ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอน (Beta = 0.239) ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน (Beta = 0.221) และด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (Beta = 0.247) สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ได้ร้อยละ 76.10 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการนิเทศภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .014 สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน 72 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมมาตร สุวรรณขำ (2565) ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตาม

ทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และแสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการว่าผู้บริหารมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้ได้มาตรฐาน แสดงออกถึงความสามารถในการโน้มน้าวจูงใจครูให้เกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมพัฒนาและบริหารงานวิชาการ การกำหนดและการสื่อสารวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการเรียนรู้ การพัฒนาและการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน เทคโนโลยี นวัตกรรม และการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาครู การนิเทศติดตาม ประเมินผล การวิจัย และการประกันคุณภาพและสอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ ลีฬหคุณากร (2560) ที่ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.804) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	(b)	S.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (constant)	0.677	.177		3.815	0.000
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน (X_1)	0.080	.054	0.096	1.461	0.146
2. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน (X_2)	-0.010	.069	-0.012	-0.149	0.882
3. ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอน (X_3)	0.201	.076	0.239	2.641**	0.009
4. ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร (X_4)	0.102	.080	0.115	1.274	0.205
5. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน (X_5)	-0.008	.079	-0.009	-0.098	0.922
6. ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน (X_6)	0.204	.071	0.221	2.898**	0.004
7. ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด (X_7)	-0.042	.073	-0.049	-0.577	0.565
8. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (X_8)	0.208	.071	0.247	2.930**	0.004
9. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (X_9)	0.070	.078	0.080	0.899	0.370
10. ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ (X_{10})	0.066	.076	0.075	0.865	0.388
11. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ (X_{11})	-0.015	.064	-0.018	-0.236	0.814
R = 0.872, R^2 = 0.761, F = 48.014, SE eat= 0.184 Sig = P < 0.01					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. องค์ความรู้ใหม่

การบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคคลสำคัญในการดำเนินการจัดภารกิจการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คือผู้บริหารนั่นเอง ผู้บริหารในฐานะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำกับ นิเทศ ติดตามการสอนของครูและจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรรวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของชาติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำและมีลักษณะเฉพาะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน โดยจะต้องปรับปรุงพันธกิจของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์เป้าประสงค์ของโรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ส่วนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

5. สรุป

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร และด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน และด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ตามลำดับ

2) การนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน รองลงมา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการบริหารบุคลากร ซึ่งเท่ากับด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ตามลำดับ

3) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.761 หมายความว่า ตัวแปรพยากรณ์ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอน (Beta = 0.239) ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน (Beta = 0.221) และด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (Beta = 0.247) สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ได้ร้อยละ 76.10

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ควรมีการติดตาม ประเมินการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และ จัดประชุมระดมความคิดเห็น จากบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย ปรับวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กลยุทธ์ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการปรับแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา และนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากร จัดสรรงบประมาณ มอบหมายงานให้ ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการพัฒนาตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูมีห้องทำงานอุปกรณ์เครื่องมือรวมถึงสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายเอื้อต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา ทำหน้าที่เป็นกระดูกสันหลังที่ช่วยให้แน่ใจถึงความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน ครู และชุมชนโรงเรียนโดยรวม ในความเป็นจริง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสามารถส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้

3. ควรส่งเสริมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน และครูให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรนำระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

2. ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมในการแสดงศักยภาพและความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของครูเกี่ยวกับการสอนในรายบุคคล

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารพัฒนาองค์การต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551ข). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จรินทร์ อุตสาหะ. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ดวงแข สุขประเสริฐ, & ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(2), 496–511.

ทวิชชัย ต้นภูบาล. (2565). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นฤมล สุวรรณรงค์. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุรีวิริยาสาส์น.

พัชรินทร์ ช่วยศิริ. (2554). *การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภีชาวิชญ์ ยางงาม. (2564). *กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3* (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมมาตร สุวรรณขำ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 4(1), 89–114.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *ปฏิรูปการเรียนรู้สำคัญที่สุด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อัศนีย์ สุกิจใจ. (2560). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Harris, B. M. (1985). *Supervision behavior in education* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Public Administration

ความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการ องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

Satisfaction of Service Recipients with the Services of Hinkhon Subdistrict Administrative Organization, Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province

ศศิมาพร สร้อยกระโทก[1], ลัคนา ถูระบุตร[2]

[1,2]คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา, นครราชสีมา, ประเทศไทย

Sasimapron Sroykratoke[1], Lukkana Thurabut[2],
[1,2] Faculty Public Administration, Nakonrathasima College, Nakonrathasima, Thailand
✉: Sasimapron.nmc@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 13 June 2025; Revised: 07 July 2025; Accepted: 28 January 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลระดับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และเพื่อประเมินระดับความต้องการในงานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนที่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน มีความต้องการต่อการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี งานด้านสาธารณสุข และงานด้านการศึกษา ตามลำดับ 2. ผลการประเมินความต้องการของผู้รับบริการตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับร้อยละ 4.88 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษีอยู่ในระดับร้อยละ 98.20 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับร้อยละ 97.80 โดย

ได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 งานด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับร้อยละ 97.60 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 และงานด้านการศึกษาอยู่ในระดับร้อยละ 96.40 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10

คำสำคัญ : ความต้องการ, ผู้รับบริการ, การให้บริการ

Abstract

The research purpose was to evaluate the satisfaction levels of service recipients on the services of Hinkhon Subdistrict Administrative Organization, Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province, including the service process aspect, the service channels aspect, the service personnel aspect, and the facilities aspect; and to evaluate the satisfaction levels on the community development and social welfare work. The population was the people lived in area of Hinkhon Subdistrict Administrative Organization; the sample group was the 400 people. The research instrument was the questionnaire. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings were: 1. The people lived in area of Hinkhon Subdistrict Administrative Organization had the overall satisfaction of service was at high level; the descending mean were the community development and social welfare work, the income or tax collection work, the public health work, and the education work, respectively. 2. The results of the satisfaction assessment of service recipients according to the criteria of the Local Government Organization Central Commission found that the public was satisfied with the overall service at a level of 4.88 percent, with a score of 10. When considering each aspect order from most to least: the income or tax collection work was at 98.20 percent, with a score of 10; the community development and social welfare work was at 97.80 percent, with a score of 10; the public health work was at 97.60 percent, with a score of 10; and the education work was at 96.40 percent, with a score of 10.

Keywords: satisfaction, service recipients, service

1.บทนำ

การบริการประชาชน ถือเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งในองค์การภาครัฐ ทั้งนี้เป็นการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่ประชาชนในเขตพื้นที่รับ ประชาชนที่มาขอรับบริการ คือกระบวนการในการส่งมอบบริการ จากผู้ให้ไปยังผู้รับ ผู้ใช้ โดยเป็นสิ่งที่แตะต้องได้ยาก เป็นสิ่งที่เสื่อมไปได้ง่าย โดยส่งมอบสู่ผู้รับบริการเพื่อใช้สอยบริการนั้นๆ โดยทันทีทันใดที่ได้รับบริการนั้น และมุ่งสู่ความเป็นเลิศโดยเสนอสิ่งที่เหนือกว่าความคาดหวังของลูกค้า รวมถึงความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาให้ลูกค้าได้ภายในเวลาที่เหมาะสม การบริการคือการรับใช้ ให้ความสะดวกต่างๆ การบริการยังมีความหมายถึง กระบวนการหรือกระบวนการกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการหรือผู้ให้บริการนั้น

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดแนวทางให้ส่วนราชการต้องปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและแนวปฏิบัติราชการหนึ่งที่มีผลสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น คือลดขั้นตอนและระยะเวลาของการปฏิบัติ

ราชการที่ไม่จำเป็น ประกอบมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 ให้ส่วนราชการลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการ เพื่อให้การบริการประชาชนมีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ส่วนราชการเพิ่มความเอาใจใส่ต่อการปรับปรุงบริการภาครัฐไปสู่บริการที่มีมาตรฐานเท่าเทียมในระดับสากล เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือของประชาชน พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 นี้ถือเป็นหลักเกณฑ์ปฏิบัติราชการที่คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ และต้องตอบสนองความต้องการ ในการอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการรวมทั้งมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามหมวดที่ 8 ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ส่วนราชการมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการโดยจัดให้มีคณะ กรรมการประเมินอิสระดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติราชการที่เกี่ยวกับของภารกิจ จัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการและประเมินผลการปฏิบัติราชการให้อยู่ภายใต้กรอบการประเมิน 4 มิติได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546)

มิติที่ 1 ด้านประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์หมายถึง การที่ส่วนราชการแสดงผลงานที่บรรลุวัเป้าหมายตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการเพื่อประโยชน์สุขต่อผู้รับบริการเช่นผลสำเร็จที่บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของส่วนราชการเป็นต้น

มิติที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการหมายถึง การที่ส่วนราชการแสดงการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการในการให้บริการที่มีคุณภาพสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการเช่นระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นต้น

มิติที่ 3 ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการหมายถึง การที่ส่วนราชการแสดงความสามารถในการปฏิบัติราชการเช่นการบริหารงบประมาณการรักษามาตรฐานระยะเวลาการให้บริการการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในเป็นต้น

มิติที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์การหมายถึง การที่ส่วนราชการแสดงความสามารถในการเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงขององค์การเช่นการบริหารความรู้ในองค์การการจัดการสารสนเทศและการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นต้น

การประเมินทั้ง 4 มิตินี้ จะเป็นกรอบในการจัดสรรรางวัลพิเศษบำเหน็จความชอบหรือจัดสรรเงินรางวัลเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ส่วนราชการโดยใช้เงินงบประมาณเหลือจ่ายของส่วนราชการนั้นเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือจัดสรรเงินรางวัลให้ข้าราชการในสังกัด กรณีที่ส่วนราชการดำเนินการให้บริการที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดหรือเพิ่มผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ โดยไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายและคุ้มค่าต่อภารกิจของรัฐหรือสามารถดำเนินการได้ตามแผนการลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโดยทั่วไป คือดูแลและจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารการจัดการสาธารณะ การกำหนดนโยบาย

การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ งานด้านบุคคล การเงินและการคลัง ให้มีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยวางแผนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับอปท.และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง และการจัดสรรภาษีอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับ อปท. และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน การบริการสาธารณะจึงเป็นภารกิจหนึ่งของอปท.ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับให้รัฐต้องให้บริการสาธารณะที่ดีให้แก่ประชาชนซึ่งอปท.จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชน การบริการสาธารณะที่ได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บริการสาธารณะบางประเภท รัฐเป็นผู้มอบหมายให้อปท. เป็นผู้จัดทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นๆซึ่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะจะถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละประเภทและในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542

การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลสู่ท้องถิ่นเรียกว่า องค์กรปกครองท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดบริการสาธารณะให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงสามารถดำเนินกิจการใดๆได้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายกำหนด นอกจากนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นหน่วยงานที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผลมาจากหลักการกระจายอำนาจการปกครองสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลแต่ละสมัยต่างเห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนถึงปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพ.ศ. 2550 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และประชาชนได้รับการบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สำหรับกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างไปจากส่วนราชการทั่วๆไปโดยความหมายของ “ส่วนราชการ” ตามมาตรา 4 ที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริการกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมายความว่าส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมและหน่วยงานอื่นของรัฐที่อยู่ในกำกับของฝ่ายบริหารแต่ไม่รวมถึงท้องถิ่นและมาตรา 52 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับบัญญัติในหมวด 5 และหมวด 7 ของพระราชกฤษฎีกานี้ ให้กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือให้ท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์ดังกล่าวดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงใช้กรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามแนวทางของพระราชกฤษฎีการาชการทั้ง 4 มิติคือมิติที่ 1 ประสิทธิผลตาม

ยุทธศาสตร์มิติที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการมิติที่ 3 ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการและมิติที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์การ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546)

องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาเป็นส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ประกาศจัดตั้งโดยสภาตำบลหินโคน ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2539 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 เดิมมี หมู่บ้านจำนวน 10 หมู่บ้าน และเมื่อปี 2546 ได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านหนองตะครอง เพิ่มเป็นหมู่ที่ 11 บ้านโคกพลวง ปัจจุบันจึงมีพื้นที่การปกครอง จำนวน 11 หมู่บ้าน มีนายสุริยะ เลียนอย่าง เป็นนายกองค์การ บริหารส่วนตำบลคนปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2567 ตามกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการ 4 มิติ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน จึงต้องมีหน่วยงานกลางที่มีความเป็นอิสระรับผิดชอบการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผล การปฏิบัติราชการ วิทยาลัยนครราชสีมาซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นที่มีศักยภาพด้านการวิจัยมีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินการวิจัย จัดเป็นองค์กรกลางในท้องถิ่นได้รับการประสานจากองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคนเป็นหน่วยงานกลางดำเนินการประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการในมิติที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการตามกรอบการประเมินผลความพึงพอใจการปฏิบัติราชการใน 4 ด้านคือด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แก่ผู้มารับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ซึ่งการประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในรูปแบบการทำการวิจัยเชิงประเมินตามกิจกรรมของงานบริการหรือโครงการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน จำนวน 4 งานบริการที่ต้องการประเมินคือ1) งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม 2) งานด้านการศึกษา 3) งานด้านสาธารณสุข และ 4) งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มากยิ่งขึ้นและเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารใช้ประกอบการพิจารณาในการกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษประจำปีงบประมาณ 2567 ให้กับข้าราชการพนักงานส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ในสังกัด ต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อประเมินผลระดับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา 4 ด้านได้แก่ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

2.วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อประเมินระดับความต้องการในงานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

2.2 เพื่อประเมินระดับความต้องการในงานด้านการศึกษา

2.3 เพื่อประเมินระดับความต้องการในงานด้านสาธารณสุข

2.4 เพื่อประเมินระดับความต้องการในงานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี

3.วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการสอบถามความเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผ่านการสืบค้นข้อมูลจากงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา โดยมีระยะเวลาในการศึกษาในช่วง พฤษภาคม 2567 ถึง เดือนสิงหาคม 2567

1. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ประกอบด้วยด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6,700 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน, 2567) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น การเทียบสัดส่วน และวิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยอยู่ในระหว่างเดือน พฤษภาคม 2567 ถึง เดือนสิงหาคม 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดชนิดให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 4 ระดับ งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม งานด้านการศึกษา งานด้านสาธารณสุข และงานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษีโดยลักษณะของคำถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบในลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัย พร้อมทั้งเก็บแบบสอบถามกลับคืนครบทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

4.ผลการวิจัย

การสำรวจความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลดังนี้

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 202 คน (ร้อยละ 50.50) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 198 คน (ร้อยละ 49.50) ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ถึง 60 ปีจำนวน 135 คน (ร้อยละ 33.75) รองลงมามีอายุ 20 ถึง 45 ปี จำนวน 104 คน (ร้อยละ 26.00) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 123 คน (ร้อยละ 30.75) รองลงมามีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.25) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานบริษัท จำนวน 164 คน (ร้อยละ 41.00) รองลงมาประกอบอาชีพอิสระ/อาชีพส่วนตัว จำนวน 138 คน (ร้อยละ 34.50) ส่วนใหญ่ช่องทางรับทราบข้อมูล ข่าวสารจาก อบต. ทางช่องทาง

ผู้นำชุมชน หรือ สมาชิก อบต. จำนวน 128 คน (ร้อยละ 32.00) รองลงมาการปิดประกาศ หรือ ป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 106 คน (ร้อยละ 26.50)

2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความต้องการต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.86) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ($\bar{x}$ =4.90) รองลงมา งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี ($\bar{x}$ =4.87) งานด้านสาธารณสุข ($\bar{x}$ =4.85) และงานด้านการศึกษา ($\bar{x}$ =4.83) เมื่อจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.86) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.92) รองลงมาคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{x}$ =4.89) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ =4.87) และด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.76)

2.2 งานด้านการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.85) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ =4.90) รองลงมาด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.89) และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{x}$ =4.83) และด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.77)

2.3 งานด้านสาธารณสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่สุด ($\bar{x}$ = 4.87) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ =4.91) รองลงมาคือด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{x}$ =4.89) ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.88) และด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.81)

2.4 งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่สุด ($\bar{x}$ =4.86) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.92) รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ($\bar{x}$ =4.88) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ =4.86) และ ด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ =4.79)

3. ผลการประเมินความต้องการของผู้รับบริการตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความต้องการต่อการให้บริการในภาพรวม อยู่ในระดับร้อยละ 4.88 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี อยู่ในระดับร้อยละ 98.20 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม อยู่ในระดับร้อยละ 97.80 โดยได้คะแนนอยู่ใน

ระดับ 10 งาน งานด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับร้อยละ 97.60 โดยได้คะแนนอยู่ในระดับ 10 และงานด้านการศึกษา อยู่ในระดับร้อยละ 96.40 โดยได้คะแนนอยู่ใน ระดับ 10

5.อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่าความต้องการของผู้รับบริการมีต่อการให้บริการ มี 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม พบว่าประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในเรื่องด้านขั้นตอนการให้บริการ มีกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการที่ไม่ซับซ้อนมีการจัดลำดับของการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วและใช้เวลาการให้บริการอย่างเหมาะ สมสอดคล้องกับ วรพรรณ พงษ์ศักดิ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของ ทต.สำรอง อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการให้บริการประชาชนที่มารับบริการมีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการส่วน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประชาชนที่มารับบริการมีความพึงพอใจน้อยที่สุด

งานด้านการศึกษา พบว่าประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในเรื่องด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีช่องทางการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการหลากหลายช่องทางให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วสอดคล้องกับการศึกษาของวิภาวรรณ ทองชัยวัฒน์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของอบต.คลองปูน อ.แกลง จ.ระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวม พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.65) รองลงมาด้านสาธารณสุข (ค่าเฉลี่ย 3.63) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.60) ด้านสังคมสงเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย 3.53) และอันดับสุดท้ายด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.15) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการ

งานด้านสาธารณสุข พบว่าประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในเรื่องด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีช่องทางการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการหลากหลายช่องทางให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วสอดคล้องกับสิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความ

พึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของทต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย พบว่าความพึงพอใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อความเชื่อมั่นในการให้บริการต่อประชาชน ในภาพรวม พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความพึงพอใจต่อการให้บริการและความเชื่อมั่นในการให้บริการของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ อยู่ในระดับมากที่สุด และหากเทียบกับค่าร้อยละ จะมีค่าร้อยละอยู่ระหว่าง 76-80 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนที่มีต่อความเชื่อมั่นในการให้บริการต่อประชาชนของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ มากที่สุดใน 3 อันดับแรก คือ การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน การเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงานและการเกิดประโยชน์สุขของประชาชน

งานด้านรายได้หรือการจัดเก็บภาษี พบว่าประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในเรื่องด้านขั้นตอนการให้บริการ มีกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการที่ไม่ซับซ้อนมีการจัดลำดับของการให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วและใช้เวลาในการบริการอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษาของอมรารัตน์ บุญภา (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของ ทต.พวา อ.แก่งหางแมว จ.จันทบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของ ทต.พวา อ.แก่งหางแมว จ.จันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลพวา อ.แก่งหางแมว จ.จันทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ความพอใจของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการอันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้ใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเห็นอกเห็นใจ อยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับสุดท้ายด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ พึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6.ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. งานพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ควรจัดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่บริการประชาชน ออกให้บริการแก่ประชาชนทุกหมู่บ้านอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งสำรวจปัญหาและความต้องการของแต่ละหมู่บ้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา และความต้องการ เหล่านั้นได้อย่างทันท่วงที

1.2. งานด้านการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาควรส่งเสริมให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการและการพัฒนาด้านการศึกษามี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3. งานด้านสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาควรจัดตั้งเครือข่ายการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมสุขภาพและงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และควรมีการจัดประชุมเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ในงานส่งเสริมสุขภาพและงานอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

1.4. งานด้านรายได้หรือภาษี องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาควรให้ความสำคัญ ในการจัดเก็บภาษีอากรของท้องถิ่น โดยเพิ่มจำนวนบุคลากร รวมถึงเร่งรัดและพัฒนาให้มีการนำระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินมาใช้ในการจัดเก็บรายได้ เร่งรัดลูกหนี้ภาษีค้างชำระเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่นสามารถพึ่งพา ตนเองได้มากขึ้น

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

วรพรรณ พงษ์ศักดิ์. (2553). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลสำรอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

วิภาวรรณ ทองชัยวัฒน์. (2552). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองปูน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง* (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ. (2553). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย.

องค์การบริหารส่วนตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. (2567). *รายงานประจำปี 2567* [เอกสารอัดสำเนา].

อมรารัตน์ บุญภา. (2557). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี* (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Guidelines for Prevention and Student Support of Harms on Social Media for Schools under the Secondary Educational Service Area Office

ศศิชล คำเภา[1], วรินทร บุญยิ่ง[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Sasichon Khampow[1], Varinthorn Boonying[2]
[1,2]Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: sasichonk65@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 06 June 2025; Revised: 08 June 2025; Accepted: 05 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) เสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัจจุบันพบมากขึ้นกว่าในอดีต โดยภัยที่พบแบ่งออกเป็นด้านเนื้อหาที่คุกคามต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลและชุมชน ด้านเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ด้านความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ ด้านการละเมิดศักดิ์ศรี ด้านการบุกรุกความเป็นส่วนตัว และด้านการหลอกลวงและการฉ้อโกง โดยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยทั้งตัวนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน กลุ่มเพื่อน เนื้อหาที่และการผลิตเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ และมาตรการนโยบายและกฎหมาย ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งต่อตัวนักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และสังคม แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ และความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง และผลการประเมินพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การป้องกัน, การดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the situation of online harms faced by students in schools under the Phichit Secondary Educational Service Area Office; and 2) propose guidelines for preventing and assisting students from online harms in these schools. The research used a qualitative research method, divided into two stages: the first stage involved studying the harms on social media faced by students in schools under the Secondary Educational Service Area Office, and the second stage focused on proposing the guidelines for prevention and student support of harms on social media for school under the Secondary Educational Service Area Office. The research findings revealed that the issues of harms on social media faced by students in secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office have increased compared to the past. The harms were categorized into threats to personal and community safety, harm to health and well-being, hate and discrimination, violation of dignity, invasion of privacy, and deception and manipulation. The causes of these harms were linked to the students, parents, schools, peer groups, content, content production on social media, as well as policies and laws. The impacts of these harms were felt by students, families, schools, and society. The guidelines for prevention and student support of harms on social media for school under the Secondary Educational Service Area Office consisted of six areas 1) knowing students individually, 2) screening students, 3) promoting and developing, 4) prevention and problem-solving, 5) referral, and 6) cooperation and support from relevant agencies and stakeholders. The evaluation results showed that these guidelines were highly feasible and appropriate for implementation.

Keywords: Prevention, Student support, Harms on social media, High school

1. บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนทุกวัยทั้งการใช้งานเพื่อติดต่อสื่อสาร การสร้างเครือข่ายสังคมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการศึกษา สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย จากรายงานของ We Are Social & Hootsuite (2024) พบว่าในปี 2024 ประเทศไทยมีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จำนวน 49.10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 68.3 ของประชากรทั้งหมด โดยมีการใช้งานเฉลี่ย 2 ชั่วโมง 31 นาทีต่อวัน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก อย่างไรก็ดีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มากเกินไปและขาดการควบคุมที่เหมาะสม อาจนำมาซึ่งปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ใช้งาน

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาถือว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้งานที่มีความเสี่ยงต่อภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งการกลั่นแกล้งออนไลน์ (Cyberbullying) ตามที่ UNICEF (2019) รายงานว่าเด็กและเยาวชน 1 ใน 3 คน เคยตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ และ 1 ใน 5 คน เคยขาดเรียนเนื่องจากประสบกับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์และความรุนแรงในโรงเรียน หรือในด้านของการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ ตามรายงานของ UNICEF (2022) พบว่าร้อยละ 9 ของเด็กที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย อายุ 12-17 ปี (ประมาณ 400,000 คน) ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกแสวงประโยชน์และละเมิดทางเพศทาง

ออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการติดต่อหรือถูกชักชวนผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ในด้านการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล หรือการถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพทางออนไลน์ ตามที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2567) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2567) มีรายงานว่าพบการหลอกลวงผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยแอบอ้างเป็นบุคคลต่าง ๆ ขโมยข้อมูลส่วนตัว และหลอกให้ทำธุรกรรมทางการเงิน ข้อมูลนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ภาคการศึกษาในระบบต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับนักเรียน เพื่อให้สามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัย ทันต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รวมถึงเสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถานการณ์ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และเสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ศึกษา

1) สภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2) สาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 – 2567

2) ครู จำนวน 6 ท่าน ผู้ซึ่งมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ต่ำกว่า 2 ปี และรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วย รายการเอกสารที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ข้อมูลพื้นฐานของเอกสาร ได้แก่ ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และประเด็นเกี่ยวกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งเป็น 6 ด้าน ตามประเภทภัยออนไลน์ ของ World Economic Forum (2023) ได้แก่

(1) ภัยด้านเนื้อหาที่คุกคามต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลและชุมชน

(2) ภัยด้านเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

(3) ภัยด้านความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ

(4) ภัยด้านการละเมิดศักดิ์ศรี

(5) ภัยด้านการบุกรุกความเป็นส่วนตัว

(6) ภัยด้านการหลอกลวงและการฉ้อโกง

2) แบบสนทนากลุ่ม สร้างขึ้นโดยกำหนดประเด็นที่ต้องการสนทนากลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาตามประเด็นที่ศึกษาและบันทึกข้อมูลลงในแบบวิเคราะห์เอกสาร

2) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านโปรแกรมซูม (Zoom) โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ (Moderator) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นร่วมของกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2) ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Tri-angulation Technique) ในการตรวจสอบข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Induction) ในการนำเสนอข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากศึกษาสภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ พร้อมทั้งขอข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ศึกษา

1) แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน

ด้านที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ด้านที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

ด้านที่ 5 การส่งต่อ

ด้านที่ 6 ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง

2) ระดับความเป็นไปได้ ความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ และขอข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1) ข้อมูลที่ได้จากศึกษาสภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในขั้นตอนที่ 1

2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 ท่าน และนักวิชาการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ผู้ซึ่งมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ต่ำกว่า 2 ปี และรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาจำนวน 3 ท่าน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 ท่าน ผู้ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ สร้างขึ้นโดยกำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2) แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล โดยผู้สัมภาษณ์สามารถถามคำถามเพิ่มเติมเพื่อเจาะลึกในประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและหลากหลายในขณะที่ยังคงความครอบคลุมของประเด็นที่ต้องการศึกษา

2) ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบประเมินให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และแจ้งกำหนดเวลาส่งคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2) ใช้สถิติบรรยายใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะผลการประเมินระดับความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ

3) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

การนำเสนอข้อมูล

ใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Induction) ในการนำเสนอข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) สาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบมากขึ้น โดยภัยที่พบแบ่งออกเป็น

1) ภัยด้านเนื้อหาที่คุกคามต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลและชุมชน แบ่งเป็น เนื้อหาที่ยุยงหรือส่งเสริมความรุนแรง ได้แก่ การเผยแพร่เนื้อหารุนแรงโดยการแชร์ภาพ วิดีโอ หรือข้อความ การยุยงให้เกิดความรุนแรง การโพสต์ข้อความที่ก้าวร้าว หยาบคาย ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำความรุนแรงตามมา และเนื้อหา

ที่ส่งเสริมหรือสั่งสอนพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ได้แก่ เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย เช่น สื่อลามกอนาจาร สารเสพติด อาวุธ การยุยงปลุกปั่น การกระทำความรุนแรง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การส่งเสริมพฤติกรรมที่ขัดต่อศีลธรรม จารีตประเพณี หรือกฎหมาย เช่น การพนัน การฉ้อโกง และการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด เช่น การขโมยข้อมูล การสวมรอย การหลอกลวง หรือการคุกคามทางไซเบอร์

2) ภัยด้านเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ด้านเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนา ได้แก่ การติดเกมและสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้เวลาอยู่กับหน้าจอนานเกินไปซึ่งส่งผลต่อสุขภาพกาย การนอนหลับ และสุขภาพจิต เกิดภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล นอกจากนี้ยังส่งผลต่อผลการเรียน และการขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากการใช้เวลากับโลกออนไลน์มากเกินไปที่ทำให้ขาดทักษะในการเข้าสังคมและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3) ภัยด้านความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติ ด้านคำพูดแสดงความเกลียดชัง (Hate speech) ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนหรือมีเจตนาทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เพื่อสร้างความแตกแยกและความเกลียดชังในสังคม การดูหมิ่นและเหยียดหยามกลุ่มบุคคล เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือความเชื่อทางการเมือง การใช้ความรุนแรงทางวาจาโดยการใช้คำพูดที่รุนแรง หยาบคาย หรือคุกคาม เพื่อสร้างความกลัวหรือทำร้ายจิตใจผู้อื่น และการยุยงให้เกิดความเกลียดชัง

4) ภัยด้านการละเมิดศักดิ์ศรี ด้านการกลั่นแกล้งและการคุกคามทางออนไลน์ (Online bullying and harassment) ได้แก่ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการคุกคาม ข่มขู่ หรือดูหมิ่นผู้อื่น โดยอาจแสดงออกผ่านการโพสต์ข้อความ ภาพ หรือคลิปวิดีโอที่เป็นการดูถูกเหยียดหยาม

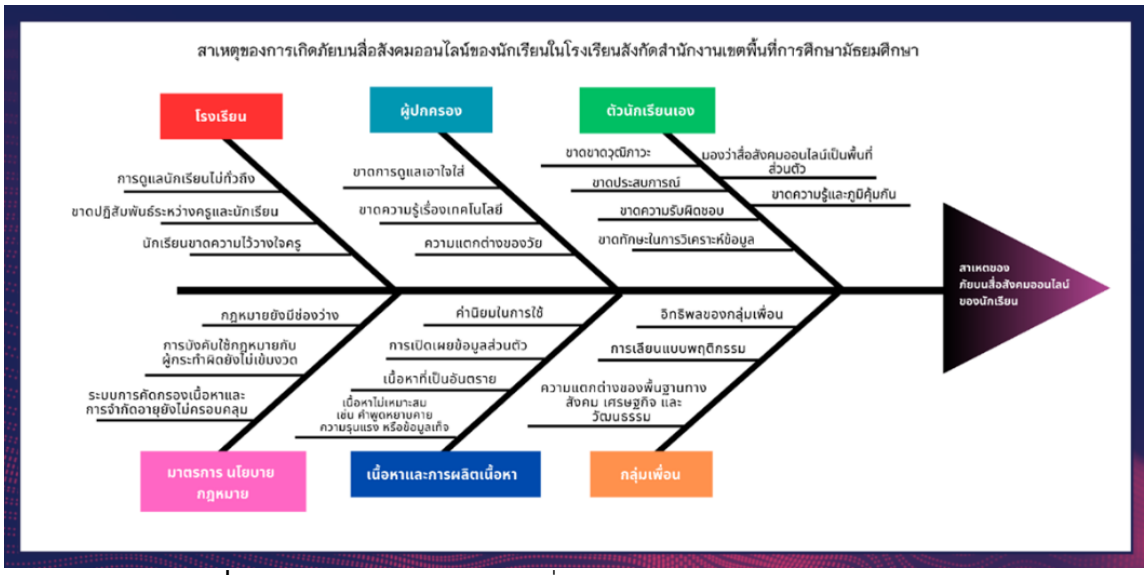
5) ภัยด้านการบุกรุกความเป็นส่วนตัว แบ่งเป็น ด้านการเปิดเผยตัวตน รายละเอียดส่วนบุคคล หรือข้อมูลที่ละเอียดอ่อนของบุคคลทางออนไลน์ (Doxxing) ได้แก่ การแชร์ข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นเพื่อทำลายชื่อเสียง และด้านการละเมิดรูปภาพ ได้แก่ การถ่ายภาพหรือวิดีโอโดยไม่ได้รับอนุญาต การนำภาพหรือวิดีโอที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อสาธารณะโดยมีเจตนาที่จะทำลายชื่อเสียงหรือสร้างความอับอายให้แก่บุคคลนั้น การดัดแปลงภาพถ่ายหรือวิดีโอเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่บิดเบือนความจริงหรือสร้างเรื่องราวเท็จเพื่อใส่ร้ายผู้อื่น และการนำภาพส่วนตัวของผู้อื่นมาเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

6) ภัยด้านการหลอกลวงและการฉ้อโกง แบ่งเป็น ข้อมูลบิดเบือนและข้อมูลที่ผิด ได้แก่ ข่าวลือ และข่าวปลอม (Fake News) การแอบอ้างบุคคลอื่น ได้แก่ การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล การสร้างตัวตนปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ และการหลอกลวง ได้แก่ การล่อลวงทางเพศ (Grooming) การหลอกลวงให้ซื้อสินค้าออนไลน์ การหลอกลวงให้ลงทุน และการหลอกลวงให้เสียทรัพย์สินโดยการหลอกล่อให้เหยื่อโอนเงินให้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

1.2 สาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การเกิดขึ้นของภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

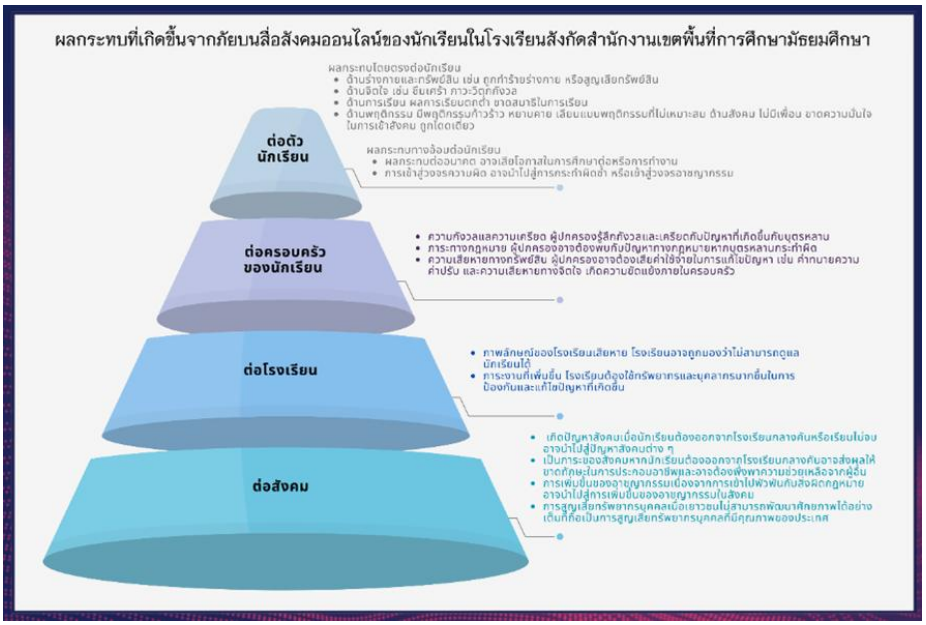
มัธยมศึกษามีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ ตัวนักเรียนเอง ผู้ปกครอง โรงเรียน กลุ่มเพื่อน เนื้อหาและการผลิตเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ และมาตรการ นโยบาย และกฎหมาย สรุปได้ดัง ภาพ 1 ที่แสดงสาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ภาพที่ 1 สาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน และหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัวของนักเรียน โรงเรียน และสังคม สรุปได้ดัง ภาพ 2 ที่แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ภาพที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีการดำเนินการ 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการโดย การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน การพูดคุยสอบถามนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การใช้เครื่องมือประเมิน การรวบรวมข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนรวมถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเยี่ยมบ้าน การประสานงานกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และติดตามพฤติกรรมของนักเรียน

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ดำเนินการโดย นำข้อมูลจากการทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มาวิเคราะห์ จัดกลุ่มนักเรียน ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มต้นแบบ

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ดำเนินการโดย จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ บูรณาการในหลักสูตรโดยสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัยเข้าไปใน

หลักสูตรการเรียนการสอนต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ นำเทคโนโลยีมาใช้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน การป้องกัน ดำเนินการโดย จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์แก่ทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา กำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในโรงเรียน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัยเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ตำรวจ หรือสาธารณสุข เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางแก้ไขปัญหา และการแก้ไขปัญหา ดำเนินการโดย ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบปัญหา ควรเรียกนักเรียนมาพูดคุยเพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ไข ใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน สื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ปัญหาซับซ้อน นอกจากนี้ควรมีระบบรายงานที่สะดวกและปลอดภัย เพื่อให้นักเรียนสามารถแจ้งปัญหาได้ และควรประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงแนวทางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) ด้านการส่งต่อ การส่งต่อภายในโรงเรียน ดำเนินการโดย ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและปัญหาเบื้องต้น หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ดำเนินการส่งต่อฝ่ายกิจการนักเรียนเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป เช่น ตักเตือน ทำข้อตกลง และส่งต่อผู้บริหารในกรณีที่ปัญหารุนแรงหรือไม่สามารถแก้ไขได้ และการส่งต่อภายนอกโรงเรียน ดำเนินการโดย ส่งต่อไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เช่น นักจิตวิทยาโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานพัฒนาสังคม ตำรวจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้การส่งต่อภายนอกควรเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา หลีกเลี่ยงการส่งต่อเพื่อลงโทษให้นักเรียนหมดอนาคตทางด้านการเรียน และยังตกอยู่ในวงจรของการกระทำความผิดเกี่ยวกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์

6) ด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง

6.1) ความร่วมมือและการสนับสนุนในการจัดอบรม ให้ความรู้แก่ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ได้แก่ ตำรวจไซเบอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยและโทษของการกระทำความผิดบนสื่อสังคมออนไลน์วิธีการป้องกันตนเองและการแจ้งความเมื่อเกิดเหตุการณ์ หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสาธารณสุขให้ความช่วยเหลือด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณในการจัดกิจกรรม หน่วยงานพัฒนาสังคมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์และแนวทางการแก้ไขปัญหา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคลในการจัดอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ

6.2) ความร่วมมือและการสนับสนุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้แก่ หน่วยงานสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เทศบาล หรืออำเภอ มีบริการให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพจิตเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาทางด้านจิตใจ หน่วยงานกำกับดูแลสื่อมีหน้าที่ควบคุมการเข้าถึงสื่อสังคม

ออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม และคัดกรองเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อเยาวชน ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด สังเกตพฤติกรรม และร่วมมือกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหา

สรุปได้ดัง ภาพ 3 ที่แสดงแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ภาพที่ 3 แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์

2.2 ผลการประเมินแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการประเมินแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.73 และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.83 และเมื่อพิจารณาผลการประเมินเป็นรายด้าน พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน รายละเอียด ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.80	.447	มากที่สุด	4.60	.548	มากที่สุด
ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน	4.80	.447	มากที่สุด	4.80	.447	มากที่สุด
ด้านที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.40	.894	มากที่สุด	4.60	.548	มากที่สุด

ด้านที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.60	.548	มากที่สุด	5.00	.000	มากที่สุด
ด้านที่ 5 การส่งต่อ						
5.1) การส่งต่อภายในโรงเรียน	4.80	.447	มากที่สุด	4.80	.447	มากที่สุด
5.2) การส่งต่อภายนอกโรงเรียน	4.80	.447	มากที่สุด	5.00	.000	มากที่สุด
ด้านที่ 6 ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง						
6.1) ด้านการจัดอบรมให้ความรู้	4.80	.447	มากที่สุด	4.80	.447	มากที่สุด
6.2) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.80	.447	มากที่สุด	5.00	.000	มากที่สุด
รวม	**4.73**	**.506**	**มากที่สุด**	**4.83**	**.385**	**มากที่สุด**

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผล แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และแนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังนี้

1. ภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สภาพภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าในปัจจุบันนักเรียนเผชิญกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้นกว่าในอดีต เป็นไปตามการศึกษาของ Luo et al. (2021) ที่พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงการระบาดของ COVID-19 เมื่อเทียบกับก่อนการระบาด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการเสพติดอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเผชิญกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Throuvala et al. (2021) ที่พบว่านักเรียน พ่อแม่ และครูมีความเห็นพ้องกันเกี่ยวกับความท้าทายและอันตรายที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งบ่งชี้ว่าปัญหาเหล่านี้เป็นที่รับรู้กันในวงกว้าง ความเห็นพ้องต้องกันนี้ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง

สาเหตุของการเกิดภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสามารถพิจารณาภายใต้ แนวคิดนิเวศทางสังคม (Ecological Theory) ของ Bronfenbrenner (1979) ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน แบ่งเป็น ปัจจัยจากตัวนักเรียนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Allen and Waterman (2024) ที่ชี้ว่านักเรียนวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง (10-17 ปี) มี สมองส่วนหน้า (Frontal Lobes) ที่ยังพัฒนาไม่เต็มที่ส่งผลให้การควบคุมแรงกระตุ้น การคิดเชิงเหตุผล และการประเมินความเสี่ยงยังจำกัด นักเรียนจึงอาจขาดความสามารถในการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบระยะยาวของการกระทำบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Amankwa (2021) ที่อธิบายว่านักเรียนมัธยมยังขาดวุฒิภาวะและการไตร่ตรองจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวง การกลั่นแกล้ง หรือการถูกชักจูงไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปัจจัยจากผู้ปกครอง เป็นไปตามผลการศึกษาของ Matthes et al. (2021) ที่พบว่าการใช้สมาร์ทโฟนที่มากเกินไปของผู้ปกครองในระยะแรกมีความสัมพันธ์กับการขาดการควบคุมการใช้สมาร์ทโฟนของบุตรหลานใน

ระยะต่อมา และการศึกษาของ Sciacca et al. (2022) ที่ระบุว่าทักษะทางดิจิทัลของผู้ปกครองมีผลต่อความรู้และทักษะในการรับมือกับภัยออนไลน์ของบุตรหลาน นอกจากนี้ผลการศึกษาของ Wang and Jiang (2022) ยังพบว่าวัยรุ่นที่ถูกพ่อแม่ละเลยมีแนวโน้มที่จะกระทำความรุนแรงทางไซเบอร์มากขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดการดูแลและการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโลกออนไลน์ ปัจจัยจากโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Walsh et al. (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรับมือกับภัยออนไลน์ควรได้รับการสนับสนุนจากแนวทางแบบทั้งโรงเรียน ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยโรงเรียนจำเป็นต้องมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การป้องกัน และการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการศึกษาของ El-Asam et al. (2021) ที่ชี้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยัง ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมินความเสี่ยงออนไลน์ อย่างครอบคลุม และ ขาดโปรแกรมการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน เกี่ยวกับความเสี่ยงออนไลน์และทักษะทางดิจิทัลของเด็กและเยาวชน ปัจจัยจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยเฉพาะการเลียนแบบพฤติกรรมจากกลุ่มเพื่อน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1971) ที่ระบุว่านักเรียนมัธยมได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพฤติกรรมของเพื่อน ปัจจัยจากมาตรการ นโยบาย และกฎหมายที่มีช่องว่างในการบังคับใช้ และความไม่ครอบคลุมของกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในหลายประเทศก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ ดังที่ Griffin (2022) อธิบายถึงจุดอ่อนของกฎหมายที่มุ่งเน้นเพียงการลบเนื้อหาที่เป็นอันตรายอย่างรวดเร็ว แต่ไม่ได้จัดการกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดอันตราย และการพึ่งพาการร้องเรียนของผู้ใช้ทำให้เนื้อหาที่เป็นอันตรายจำนวนมากอาจไม่ถูกจัดการ และปัจจัยจากเนื้อหาและการผลิตเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Giumetti and Kowalski (2022) ที่อธิบายว่าสื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็น ช่องทางที่ทำให้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น ด้วยความไม่เปิดเผยตัวตน การแพร่กระจายข้อมูลที่รวดเร็ว และลักษณะที่ไม่เผชิญหน้าของการสื่อสารออนไลน์ ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลั่นแกล้งเหยื่อได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ ลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ที่เน้น การเปรียบเทียบทางสังคมและการแสดงออกถึงตัวตน อาจทำให้วัยรุ่นเปราะบางต่อภัยบนสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แบ่งเป็น ผลกระทบต่อตัวนักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นไปตามการศึกษาของ Patton et al. (2014) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะ "พาหะ" ของความรุนแรงในกลุ่มเยาวชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงออนไลน์และออฟไลน์เชื่อมโยงกัน เช่น การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกาย หรือการข่มขู่ทางออนไลน์ที่นำไปสู่การนัดหมายเพื่อทำร้ายร่างกาย และการศึกษาของ Boer et al. (2021) ที่พบว่าปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มากเกินไปมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสุขภาพจิตที่ลดลงในกลุ่มวัยรุ่น โดยการศึกษายังพบว่า ปัญหาการติดสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของสุขภาพจิตที่ย่ำแย่ แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตในระยะยาว และ

การศึกษาของ Khan and Khan (2023) ที่พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวางมีความสัมพันธ์กับผลกระทบด้านลบต่อทุนทางสังคม ซึ่งหมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ บรรทัดฐาน และความไว้วางใจที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการแยกตัวทางสังคม นักเรียนที่ใช้เวลาอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์มากเกินไปอาจมีเวลาน้อยลงสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัวในชีวิตจริง ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยว ความเหงา และปัญหาทางสังคมอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่ออนาคตของนักเรียนในระยะยาว เป็นไปตามการศึกษาของ ธเนศ เกษศิลป์ และ ฑิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์ (2567) ที่ระบุว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นหนึ่งในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่นักเรียนมัธยมใช้เวลาอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมากและอาจได้รับอิทธิพลจากเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อื่น ๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ อีกทั้งการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนสื่อสังคมออนไลน์อาจทำให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้น หรืออาจถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างให้เข้าสู่วงจรอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Wojciechowski (2024) ที่อธิบายว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เปราะบางต่ออิทธิพลจากภายนอก และยังขาดวุฒิภาวะในการคิดวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ทำให้ง่ายต่อการถูกชักจูงหรือชี้นำไปในทางที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหากฎหมายในระยะยาว เช่น การถูกดำเนินคดี การถูกจำคุก หรือการถูกตีตราจากสังคม และหากนักเรียนไม่ได้รับการแก้ไขหรือช่วยเหลืออย่างเหมาะสมก็อาจถูกดึงเข้าสู่วงจรอาชญากรรมอย่างถาวร ด้านผลกระทบต่อครอบครัวของนักเรียนที่มีความกังวลและความเครียดเมื่อบุตรหลานต้องเผชิญกับภัยจากสื่อสังคมออนไลน์ ไปจนถึงเกิดความขัดแย้งในครอบครัว เป็นไปตามการศึกษาของ Martín-Criado et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าเมื่อบุตรหลานต้องเผชิญกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนทำให้ผู้ปกครองรู้สึกเครียดและวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุตรหลานบนโลกออนไลน์ และการศึกษาของ Lee and Fung (2022) ที่พบว่าความขัดแย้งที่เกิดจากความเครียด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความทุกข์ทางจิตใจและสุขภาวะที่ลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ ในด้านผลกระทบต่อโรงเรียนทั้งด้านภาพลักษณ์ และการดำเนินงาน เป็นไปตามการศึกษาของ Midgett et al. (2021) ที่อธิบายว่าผู้ปกครองมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุตรหลานในโลกออนไลน์ และอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง หากโรงเรียนไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ อาจทำให้ความเชื่อมั่นของผู้ปกครองลดลง และผลกระทบเกี่ยวกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น และการศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการติดตามและจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นการเฝ้าระวังและติดตาม การสอบสวนและแก้ไขปัญหา การให้ความรู้และทักษะ และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ และในด้านของผลกระทบต่อสังคมทั้งการเกิดปัญหาสังคม การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม และการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศ ก็เป็นไปตามผลการศึกษาของ Jamatia and Gurumoorthy (2024) ที่พบว่านักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันมักขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาต่อ การฝึกอบรม และการจ้างงานที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ต้องเผชิญกับความ

ยากลำบากในการดำรงชีวิต และอาจต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากสังคมหรือรัฐ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Tin Tin et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสทางการศึกษาและการทำงานกับแนวโน้มการก่ออาชญากรรม โดยพบว่าการขาดโอกาสดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การกระทำผิด นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ Cayli (2024) ที่พบว่าผลกระทบจากความรุนแรงและความขัดแย้งสามารถส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมในระยะยาว และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น กลายเป็นวงจรของความยากจน ความรุนแรง และการกีดกันทางสังคม และผลการศึกษาของ Marsh et al. (2024) ในประเด็นของการพัฒนาเยาวชนซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ ที่อธิบายว่าสุขภาวะของวัยรุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพ วัยรุ่นที่มีสุขภาพดี มีการศึกษาที่ดี และมีทักษะที่จำเป็น จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศในอนาคต

2. แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

แนวทางการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีการดำเนินการ 6 ด้าน

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นไปตามการศึกษาของ Celik et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายในการใช้ สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข้อมูล ซึ่งส่งผลต่อความสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย และการศึกษาของ Vente et al. (2020) ยังชี้ให้เห็นว่าการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบจะนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลที่สำคัญ ฐานข้อมูลนี้สามารถใช้เพื่อติดตามแนวโน้ม ระบุรูปแบบ และพัฒนาแนวทางการป้องกันและแทรกแซงที่เหมาะสม การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบช่วยให้โรงเรียนสามารถติดตามสถานการณ์ของนักเรียนได้อย่างแม่นยำและตรงจุด นอกจากนี้การเยี่ยมบ้านและการประสานงานกับผู้ปกครองก็เป็นไปตามแนวคิดของ Christenson (2004) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน ซึ่งรวมถึงการสื่อสารอย่างเปิดเผยและสม่ำเสมอ การสร้างความไว้วางใจ และการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งช่วยให้โรงเรียนได้รับข้อมูลที่สำคัญของนักเรียน และสามารถกำหนดแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน เป็นการนำข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มนักเรียน เป็นไปตามการศึกษาของ Paakkari et al. (2021) ที่ได้แบ่งผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มไม่มีความเสี่ยง กลุ่มเสี่ยงปานกลาง และกลุ่มที่มีปัญหา ผลการศึกษาดังกล่าวเน้นย้ำถึงความสำคัญของการระบุกลุ่มเสี่ยง การพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และการเชื่อมโยงการคัดกรองกับการช่วยเหลือที่เหมาะสม ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนากระบวนการคัดกรองที่มีประสิทธิภาพและปกป้องนักเรียนจากอันตรายบนสื่อสังคมออนไลน์ได้ดียิ่งขึ้น

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นไปตามการศึกษาของ Amankwa (2021) ที่เน้นย้ำถึง

ความจำเป็นในการสร้างความตระหนักและการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ในโรงเรียน การจัดอบรมดังกล่าวควรครอบคลุมถึง การระบุภัยคุกคาม การป้องกันตนเอง การรายงานปัญหา และการใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถบูรณาการเข้ากับหลักสูตรต่าง หรือกิจกรรมต่าง ๆ

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นไปตามการศึกษาของ Hammer et al. (2021) ที่อธิบายว่าควรมีการแนะนำและสอนการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัย รวมถึงการตระหนักถึงภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น การตั้งข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการใช้ และการติดตามดูแลอย่างเหมาะสม และการศึกษาของ Rahmatullah et al. (2022) ที่เน้นย้ำว่าครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันนักเรียนจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ การที่ครูมีความรู้ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย จะช่วยลดความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน นอกจากนี้การศึกษาของของ Campbell et al. (2024) ยังระบุว่าการแก้ปัญหาภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ไม่ควรจำกัดอยู่แค่การควบคุมอุปกรณ์ แต่ต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมและซับซ้อนกว่านั้น

5) ด้านการส่งต่อ เป็นไปตามการศึกษาของ พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงษ์) และคณะ (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาของนักเรียนผ่านการร่วมมือและการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการติดตามอย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการมีข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในการประเมินสถานการณ์ รวมถึงเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างยั่งยืน

6) ด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น ความร่วมมือและการสนับสนุนในการจัดอบรมให้ความรู้ เป็นไปตามการศึกษาของ Amankwa (2021) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมอบรมและเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่สามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันตนเองจากภัยบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความร่วมมือและการสนับสนุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นไปตามผลการศึกษาของ Hoover and Bostic (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือและการสนับสนุนระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โรงเรียนไม่สามารถจัดการกับปัญหาของเด็กได้เพียงลำพัง การประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ระบบยุติธรรมสำหรับเยาวชน และระบบสวัสดิการเด็ก มีความจำเป็นเพื่อให้การดูแลเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการใช้สื่อสังคม

ออนไลน์ของนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยพิจารณาทั้งภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น และมาตรการปัจจุบันที่มีอยู่ จากนั้นจึงจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการ เพื่อป้องกันและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนและครอบคลุม โดยแผนงานดังกล่าวต้องระบุ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาดำเนินการ และ งบประมาณ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน สุดท้ายโรงเรียนมีภารกิจสำคัญในการสื่อสารนโยบายและแผนปฏิบัติการไปยังบุคลากรภายในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายรับทราบและนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นควรเจาะลึกถึงปัจจัยเฉพาะที่ส่งผลต่อความเสี่ยงและผลกระทบที่แตกต่างกันในกลุ่มนักเรียนโดยครอบคลุมทั้งข้อมูลประชากรนักเรียน เช่น เพศ อายุ และระดับชั้น รวมถึงภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจ รูปแบบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น แพลตฟอร์ม ที่ใช้ ระยะเวลาและความถี่ในการใช้งาน และประเภทเนื้อหาที่เข้าถึง นอกจากนี้การพิจารณาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเดิมที่มีและลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น และนำไปสู่การออกแบบมาตรการป้องกันและช่วยเหลือที่ ตรงจุดและเหมาะสม กับความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มได้

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567, 14 พฤศจิกายน). *รู้ทันกลโกงมิจฉี้ 101: ตีแผ่กลโกงมิจฉาชีพที่คุณครูและผู้ปกครองต้องรู้*. https://cct.eef.or.th/posts/tiptricks/cebbeb43-794b-4b6f-9016-341d25c7d085

ธเนศ เกษศิลป์ และ ฑิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์. (2567). วงจรการกระทำผิดซ้ำ: การศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน. *วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์, 10*(2), 207–226. https://so02.tcithaijo.org/index.php/forensic/article/view/272179

พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงษ์), พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร สาคโร), และไพรัตน์ ฉิมหาด. (2566). ปัญหาและแนวทางบูรณาการการป้องกันปัญหายาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10*(11), 255–268. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/273898

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567, 14 กันยายน). *ข่าว: ศธ. เตือนภัยนักเรียน หลังพบการหลอกลวงทางออนไลน์ แอบอ้างเป็นครูแนะแนวเพื่อขโมยข้อมูลส่วนตัวและทำธุรกรรมทางการเงิน.* https://moe360.blog/2024/09/14/moe-cyber-crime/

Allen, B., and Waterman, H. (2024, April 29). *Healthy Children: Stages of Adolescence.*

American Academy of Pediatrics. https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/teen/Pages/Stages-of-Adolescence.aspx

Amankwa, E. (2021) Relevance of Cybersecurity Education at Pedagogy Levels in Schools. *Journal of Information Security, 12*, 233-249. doi: 10.4236/jis.2021.124013.

Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. General Learning Press.

Boer, M., Stevens, G. W. J. M., Finkenauer, C., de Looze, M. E., and van den Eijnden, R. J. J. M. (2021). Social media use intensity, social media use problems, and mental health among adolescents: Investigating directionality and mediating processes. *Computers in Human Behavior, 116,* 106645. https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106645

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Campbell, M., Edwards, E. J., Pennell, D., Poed, S., Lister, V., Gillett-Swan, J., Kelly, A., Zec, D., and Nguyen, T.-A. (2024). Evidence for and against banning mobile phones in schools: A scoping review. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools, 34*(3), 242-265. https://doi.org/10.1177/20556365241270394

Cayli, B. (2024). Why temporality matters in collective resistance: Shifting civic norms in a post‐traumatic society. *Sociological Forum, 39*(2), 201–215. https://doi.org/10.1111/socf.12992

Celik, I., Muukkonen, H., and Dogan, S. (2021). A model for understanding new media literacy: Epistemological beliefs and social media use. *Library & Information Science Research, 43*(4), 101125. https://doi.org/10.1016/j.lisr.2021.101125

Christenson, S. L. (2004). The Family-School Partnership: An Opportunity to Promote the Learning Competence of All Students. *School Psychology Review, 33*(1 SPEC ISS.), 83-104. https://doi.org/10.1080/02796015.2004.12086233

El-Asam, A., Katz, A., Street, C., Nazar, N. M., and Livanou, M. (2021). Children's services for the digital age: A qualitative study into current procedures and online risks among service users. *Children and Youth Services Review*, *122*, 105872. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105872

Giumetti, G. W., and Kowalski, R. M. (2022). Cyberbullying via social media and well-being. *Current Opinion in Psychology*, *45*, 101314. https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101314

Griffin, R. (2022). New school speech regulation as a regulatory strategy against hate speech on social media: The case of Germany's NetzDG. *Telecommunications Policy*, *46*(9), 102411. https://doi.org/10.1016/j.telpol.2022.102411

Hammer, M., Scheiter, K., and Stürmer, K. (2021). New technology, new role of parents: How parents' beliefs and behavior affect students' digital media self-efficacy. *Computers in Human Behavior, 116*, 106642. https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106642

Hoover, S., and Bostic, J. (2021). Schools As a Vital Component of the Child and Adolescent Mental Health System. *Psychiatric Services, 72*(1), 37–48. https://doi.org/10.1176/appi.ps.201900575

Jamatia, P. L., and Gurumoorthy, R. (2024). The impact of unemployment on drug addiction in Tripura: An empirical investigation. *Indian Journal of Natural Sciences, 15*(84), https://www.researchgate.net.

Khan, S. A., and Khan, R. K. (2023). The Impact of Social Media Usage on Psychological Wellbeing, Mental Health, Social Capital, Social Isolation, and Family Relationships: A Quantitative Analysis. *International Journal of Management Perspective And Social Research (IJMPSR), 2*(1), 68–90. https://ijmpsr.salmaedusociety.com/index.php/ijmpsr/article/view/11/10

Lee, H.-C., and Fung, J. (2022). Associations between work–family conflict, psychological distress, and well-being among Taiwanese clergy. *Journal of Religion and Health, 51*(1), 288–305. https://doi.org/10.1177/00916471221099543

Luo, T., Chen, W., and Liao, Y. (2021). Social media use in China before and during COVID-19: Preliminary results from an online retrospective survey. *Journal of Psychiatric Research, 140*, 35–38. https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2021.05.057

Marsh, A. D., Newby, H., Storey, S., Yeung, D., Diaz, T., Baltag, V., Banerjee, A., Abduvahobov, P., Adebayo, E., Azzopardi, P. S., Ba, M. G., Bose, K., Cardona, M., Carvajal-Velez, L., Dastgiri, S., Fagan, L., Ferguson, B. J., Friedman, H. S., Hagell, A., Inchley, J., ... Guthold, R. (2024). Indicators to Measure Adolescent Health at the Country, Regional, and Global Levels: Results of a Five-Year Selection Process by the Global Action for the Measurement of Adolescent Health. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine, 74*(6), S31–S46. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2024.02.010

Martín-Criado, J. M., Casas, J. A., and Ortega-Ruiz, R. (2021). Parental Supervision: Predictive Variables of Positive Involvement in Cyberbullying Prevention. *International journal of environmental research and public health, 18*(4), 1562. https://doi.org/10.3390/ijerph18041562

Matthes, J., Thomas, M. F., Stevic, A., and Schmuck, D. (2021). Fighting over smartphones? Parents' excessive smartphone use, lack of control over children's use, and conflict. *Computers in Human Behavior, 116*, 106618. https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106618

Midgett, A., Doumas, D. M., Myers, V. H., Moody, S., and Doud, A. (2021). Technology-Based Bullying Intervention for Rural Schools: Perspectives on Needs, Challenges, and Design. *Rural mental health, 45(*1), 14–30. https://doi.org/10.1037/rmh0000151

Paakkari, L., Tynjälä, J., Lahti, H., Ojala, K., and Lyyra, N. (2021). Problematic Social Media Use and Health among Adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(4), 1885. 1 https://doi.org/10.3390/ijerph18041885

Patton, D. U., Hong, J. S., Ranney, M., Patel, S., Kelley, C., Eschmann, R., and Washington, T. (2014). Social media as a vector for youth violence: A review of the literature. *Computers in Human Behavior, 35*, 548–553. https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.02.043

Rahmatullah, A. S., Mulyasa, E., Syahrani, S., Pongpalilu, F., and Putri, R. E. (2022). Digital era 4.0: The contribution to education and student psychology. *Linguistics and Culture Review, 6*(S3), 89–107. 1 https://doi.org/10.21744/lingcure.v6nS3.2064

Sciacca, B., Laffan, D. A., O'Higgins Norman, J., and Milosevic, T. (2022). Parental mediation in pandemic: Predictors and relationship with children's digital skills and time spent online in Ireland. *Computers in Human Behavior, 127*, 107081. https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107081

Sumner, S. A., Ferguson, B., Bason, B., Dink, J., Yard, E., Hertz, M., Hilkert, B., Holland, K., Mercado-Crespo, M., Tang, S., and Jones, C. M. (2021). Association of Online Risk Factors With Subsequent Youth Suicide-Related Behaviors in the US. *JAMA network open, 4*(9), e2125860. https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.25860

Throuvala, M. A., Griffiths, M. D., Rennoldson, M., and Kuss, D. J. (2021). Parental perceptions of intervention needs within schools to prevent problematic adolescent online use: A

thematic analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(9), 4522. https://doi.org/10.3390/ijerph18094522

Tin Tin, T., Wai Jian, K., Yu Kang, L., Kai Xiang, K., Zeng Ye, K. C., Aitizaz, A., Almaiah, M. A., Eaganathan, U., and Husin, W. N. A. (2024). Covariates of job opportunities and its impacts on crime among young adults. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences, 22*(2), 12374–12392. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.000885

UNICEF. (2019, September 3). *UNICEF poll: More than a third of young people in 30 countries report being a victim of online bullying*. https://www.unicef.org/press-releases/unicef-poll-more-third-young-people-30-countries-report-being-victim-online-bullying

UNICEF. (2022, February 21). *Press release: Disrupting Harm Report in Thailand*. UNICEF. https://www.unicef.org/thailand/press-releases/disrupting-harm-report-thailand

Vente, T., Daley, M., Killmeyer, E., and Grubb, L. K. (2020). Association of Social Media Use and High-Risk Behaviors in Adolescents: Cross-Sectional Study. *JMIR pediatrics and parenting*, *3*(1), e18043. https://doi.org/10.2196/18043

Walsh, K., Pink, E., Ayling, N., Sondergeld, A., Dallaston, E., Tournas, P., Serry, E., Trotter, S., Spanos, T., and Rogic, N. (2022). Best practice framework for online safety education: Results from a rapid review of the international literature, expert review, and stakeholder consultation. *International Journal of Child-Computer Interaction, 33*, 1–12. https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2022.100474

Wang, Z., and Jiang, S. (2022). Influence of parental neglect on cyberbullying perpetration: Moderated mediation model of smartphone addiction and self-regulation. *Health & Social Care in the Community, 30*(6), 2372-2382. https://doi.org/10.1111/hsc.13787

We Are Social & Hootsuite. (2024, February 23). *Digital 2024: Thailand*. https://datareportal.com/reports/digital-2024-thailand

World Economic Forum. (2023). *Toolkit for Digital Safety Design Interventions and Innovations: Typology of Online Harms*. World Economic Forum.

Wojciechowski, T. (2024). Examining deviant peer association in childhood as a predictor of marijuana use in early adolescence: The mediating role of dual systems model constructs. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. https://doi.org/10.1007/s11469-024-01424-8

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Development of a Web Application for the Teaching Practicum Course in Educational Institutions, College of Asian Scholars

ชัยวัฒน์ วัลละภา[1], จิราพร วิชรโภชน์[2], ธิดารัตน์ เลิศวิทยากุล[3]

[1,2,3]วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Chaiwat Wallapa[1], Jiraporn Vicharapoch[2], Thidaratana Lertwittayakul[3]
[1,2,3]College of Asian Scholars, Khon Kaen, Thailand
✉: chaivat@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 02 June 2025; Revised: 04 July 2025; Accepted: 05 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน และ 3) ศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชัน การวิจัยนี้มีรูปแบบเป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ 2) พัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน และ 3) ศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย รวม 180 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์และผู้บริหารจำนวน 8 คน และนักศึกษาปัจจุบันกับศิษย์เก่าวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย รวม 172 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินระบบ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.49, S.D. =0.45) โดยความต้องการสูงสุดคือระบบช่วยติดต่อประสานงานกับอาจารย์และแหล่งฝึกประสบการณ์ ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. =0.58) 2) เว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านความเหมาะสม ($\overline{X}$= 4.83, S.D.=0.06) ความเป็นไปได้ ($\overline{X}$ = 4.82 S.D. =0.08) ความถูกต้อง ($\overline{X}$ = 4.90 S.D. =07) และความเป็นประโยชน์ ($\overline{X}$ = 5.00 , S.D. = 0.01) และ3) ความพึงพอใจของผู้ใช้งานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.64) โดยความพึงพอใจสูงสุดคือการตรวจสอบวันเวลาเข้าใช้ระบบ ($\overline{X}$= 4.38, S.D. =0.76) ผลการวิจัยการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันนี้สะท้อนให้เห็นว่า เว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมากที่สุด โดยมีการทดลองนำเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไปให้

ผู้เกี่ยวข้องได้ทดลองใช้ แล้วมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วจึงนำกลับไปให้ทดลองใช้ใหม่ ทำให้มีประสิทธิภาพและความปลอดภัยของระบบเป็นอย่างดี และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการรายวิชาการปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เว็บแอปพลิเคชัน, การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the problems and needs in developing a web application for the teaching practice course in educational institutions at Asia Graduate School. 2) To develop web applications and 3) to study the results of using web applications. This research was a research and development format. The research was divided into 3 stages: 1) study of the problem and needs, 2) develop a web application, and 3) Study the results of using the web application. The sample group consisted of 180 executives, teachers, and students in the Teacher Professional Certificate Program of College of Asian Scholars, it was divided into 2 groups: 8 teachers and administrators and 172 current students and alumni of College of Asian Scholars. The instruments used were interview forms, system evaluation forms, suitability, feasibility, accuracy and usefulness evaluation forms, and satisfaction questionnaires. Data were analyzed using basic statistics, including means and standard deviations. The research results found that 1) the problems and needs in web application development were at a high level ($\bar{x}$= 4.49, S.D. =0.45), with the highest need being a system to help coordinate with teachers and training centers ($\bar{x}$= 4.65, S.D. =0.58). 2) The developed web application was evaluated at the highest level in terms of appropriateness ($\bar{x}$= 4.83, S.D.=0.06), feasibility ($\bar{x}$= 4.82 S.D. =0.08), validity ($\bar{x}$= 4.90 S.D. =07), and usefulness ($\bar{x}$= 5.00 , S.D. = 0.01). And 3) User satisfaction was at a high level ($\bar{x}$= 4.26, S.D. = 0.64), with the highest satisfaction being when checking the date and time of system login ($\bar{x}$= 4.38, S.D. =0.76). The results of this web application development research show that the developed web applications can meet the needs of users from all relevant sectors as much as possible. There was a trial of the web application for the teaching practice course in educational institutions for relevant persons to try out, and then there were improvements based on suggestions and then it was brought back for further trial. It makes the system efficient and safe, and increases the efficiency of managing teaching practice subjects effectively.

Keywords: Development, Web Application, Teaching Practice in Educational Institutions

1. บทนำ

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เปิดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สำหรับปริญญาตรี มี 3 หลักสูตร ประกอบด้วยหลัก 1.สูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา 2.หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษศึกษา และ3. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพละศึกษา สุขศึกษาและกีฬา ปริญญาโท มี 3 หลักสูตร 1) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา 2) สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้และ 3) หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งในระดับปริญญาโท แต่ละปีการศึกษาของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

วิชาชีพครู จะมีการออกฝึกงานวิชาชีพครู ในภาคเรียนที่ 2 โดยออกฝึกตามโรงเรียนหรือแหล่งฝึกประสบการณ์ต่างๆตามเกณฑ์ของคุรุสภากำหนด โดยในกระบวนการการออกฝึกประสบการณ์นั้นมีขั้นตอนและกระบวนการก่อนออกฝึกหลากหลายด้าน ทั้งการติดต่อประสานงานกับแหล่งฝึกงาน การติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา การส่งหนังสือตอบรับเพื่อขออนุเคราะห์ในการฝึกงาน การจัดหาแหล่งฝึกงานจากโรงเรียนหน่วยงานต่างๆ ข้อมูลการจดบันทึกการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ข้อมูลอาจารย์ออกนิเทศก์ รูปแบบรายงานการประเมินผลการฝึกงานต่างๆ กระบวนการต่างๆ จะถูกเก็บเป็นรายลักษณ์อักษร เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียยังขาดนวัตกรรมหรือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ดังที่กล่าวมาในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ อาธิ เช่น การติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา การส่งหนังสือตอบรับเพื่อขออนุเคราะห์ในการฝึกงาน การจัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์ ข้อมูลการจดบันทึกการออกฝึกประสบการณ์ ข้อมูลอาจารย์ออกนิเทศก์ รูปแบบรายงานการประเมินผลการฝึกงานต่างๆ ระบบบริหารจัดการยังไม่ชัดเจนและไม่เป็นเอกภาพ ทำให้ถูกเก็บกระจัดกระจายหลายช่องทาง ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต google drive และโซเชียลต่างๆ ซึ่งทำให้ยากต่อการรักษาและการสืบค้นหาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สะดวกต่อการเรียกใช้ อีกทั้งผู้รับผิดชอบมีเพียงเจ้าหน้าที่ไม่กี่คนและอาจารย์ดูแลเรื่องการนิเทศนักศึกษาไม่เพียงพอ รวมไปถึงข้อมูลระเบียบการขอฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีหลากหลายขั้นตอน ทำให้การเข้าใจและเข้าถึงไม่สะดวก และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องการออกเอกสารฝึกงานและอาจารย์ประจำหลักสูตร ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือเอกสารฝึกงานในแต่ละภาคเรียนมีจำนวนมาก และสาขาวิชานำส่งเอกสารของนักศึกษาฝึกงานล่าช้า ไม่ครบถ้วนและตกหล่นเนื่องจากรอการรวบรวมครบทุกคนจึงจะจัดส่ง อีกทั้งกระบวนการการยื่นขอสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาไม่สามารถตรวจสอบสถานะผลการดำเนินการจัดทำเอกสารได้ว่าเสร็จสิ้นถึงขั้นตอนใด จึงมีการมาไถ่ถามเกี่ยวกับหนังสือขอฝึกงานทั้งจากเจ้าหน้าที่คณะและอาจารย์ที่ดูแลการฝึกงานอยู่บ่อยครั้ง และเมื่อนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพเสร็จสิ้น เพื่อป้องกันข้อมูลไม่ครบถ้วนนักศึกษาควรสามารถตรวจสอบสถานการณ์ออกเอกสารได้ด้วยตนเองในระบบออนไลน์ผ่านเว็บแอปพลิเคชันได้ เมื่อเอกสารไม่ถูกต้องสามารถแจ้งกลับในระบบให้นักศึกษาแก้ไขได้ทันทีและมีการจัดเก็บข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับสถานประกอบการแต่ละที่ เพื่อประกอบการค้นหาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับนักศึกษารุ่นถัดไป

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ที่สามารถแก้ไขปัญหาในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในรายวิชารายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา นี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลในสภาพจริง อีกทั้ง ผู้สอน ผู้เรียนและอาจารย์พี่เลี้ยง สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งผู้เรียนยังได้รับการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพครูที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน จนกระทั่งถึงการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดกระบวนการฝึกวิชาชีพครู ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้โปรแกรมภาษา php ในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีจุดเด่นให้การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันมีความสะดวกสามารถแสดงผลผ่านเว็บไซต์ได้แม่นยำ

สวยงามและสามารถเชื่อมโยงได้ทุกแพลจฟอร์ม อาทิเช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โนตบุค รวมไปถึงการแสดงบนสมาสทีวีและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ เมื่อสิ้นสุดการศึกษาครั้งนี้ ผลของการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้จะได้นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประโยชน์ ด้านการจัดการเรียนการสอนฝึกประสบการณ์แบบเชิงรุกผ่านเทคโนโลยีที่สามารถขยายผลและต่อยอดการใช้นวัตกรรมนี้ในการจัดการศึกษาในรายวิชาอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

2 เพื่อพัฒนาการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชั่นวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ศึกษาและวิเคราะห์ระบบงานปัจจุบัน ในการศึกษาและวิเคราะห์ระบบงานปัจจุบันได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องระบบงานและรวบรวมความต้องการของผู้ใช้งาน จากอาจารย์ และนักศึกษา จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งจากการสัมภาษณ์การเก็บข้อมูลจากเอกสารของระบบงานปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยโดยการสนทนากลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 180 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชั่นวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1) อาจารย์ในหลักสูตรศึกษาศาสตรและศิลปศาสตร์ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ได้แก่ คณบดี จำนวน 1 คน รองคณบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 3 คน และ อาจารย์ประจำหลักสูตร ที่ร่วมสอนในรายวิชา 3 คน กลุ่มที่ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ได้แก่ นักศึกษาปัจจุบันที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 คน ศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรฯ 3 ปีย้อนหลังระหว่าง ปี 2564 - 2566 จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย 2) แบบสังเกตและบันทึกการสนทนากลุ่ม

2. ระยะที่ 2 เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย รูปแบบการวิจัย: เชิงคุณภาพ เพื่อร่างและตรวจสอบประสิทธิภาพของเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการ

สอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อสังเคราะห์เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อร่างเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย แหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียเพื่อใช้ในการบริหารจัดการจากสภาพปัญหาที่ได้จากระยะวิจัยที่ 1 ขั้นตอนที่ 2) การวิเคราะห์และการออกแบบระบบ ขั้นตอนที่ 3) ตรวจสอบประสิทธิภาพของเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียที่พัฒนาขึ้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบแอพพลิเคชั่น 2 คน

3. ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย รูปแบบการวิจัย: เชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 180 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติดังนี้ นักศึกษาเป็นผู้มีความสนใจและเต็มใจร่วมการใช้เว็บแอพพลิเคชั่นตลอดระยะเวลา 4 สัปดาห์ และอาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยงที่นิเทศนักศึกมีความยินดี และสมัครใจเข้าร่วมโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามผลการใช้เว็บแอปพลิเคชัน ด้านความเหมาะสม ความสะดวกในการเข้าใช้ ด้านการเก็บข้อมูลสารสนเทศ และความพึงพอใจ โดยรวมแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้งานแอพพลิเคชั่น การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาปัจจุบันพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินของนักศึกษาที่มีต่อข้อมูลด้านสภาพปัญหาปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.49) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หากมีระบบฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จะช่วยในการติดต่อสอบถาม ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ อาจารย์นิเทศก์ และแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะช่วยให้การสื่อสารรวดเร็วยิ่งขึ้น ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.65) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูลแหล่งฝึกงานในคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้ จะช่วยทำสะดวกยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.62) ถ้ามีระบบฝึกประสบการวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียมาใช้บริหารจัดการในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และท่านคิด

ว่าการจัดเก็บข้อมูลต่างเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น การเก็บบันทึกข้อมูลหรือ การติดตามการประเมินผลบนอินเทอร์เน็ตจะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นระบบยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.60)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

การใช้งานง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อน และเข้าใจ ขอให้เก็บเป็นปี เหมือน classroom.google.com ได้ด้วย เพื่อไม่ให้สับสน โดยภาพรวมดี และควรพัฒนาให้มีความเทียมสากล เพื่อความสเถียรภาพของการศึกษาในปัจจุบัน เพิ่มการ report ข้อมุลผ่านระบบไลน์ ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน เข้าใจ ขั้นตอน วิธีการใช้งานเว็ปแอปนี้ได้ควรพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป อยากให้มีระบบที่สามารถใช้งานง่ายและเข้าใจง่ายเนื่องจากลองใช้ครั้งแรกแล้วยังกับระบบและสามารถให้ติดตั้งเป็น App จะดีมากครับ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินนักศึกษามีต่อการใช้งาน เว็บแอป พลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.26) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ สามารตรวจเช็คช่วงวันเวลาการเข้าใช้ได้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.38) รองลงมาคือ นักศึกษาได้รับความรู้จากการใช้เว็บแอปพลิเคชันในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจนสำเร็จการศึกษาในภาคเรียน และนักศึกษาสามารถดาวน์โหลดเอกสารต่างๆ ได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.36) เว็บแอปพลิเคชันเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการเลือกใช้ตัวอักษร ขนาด มีความง่ายต่อการอ่าน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.35) การเลือกใช้สีสันภายในเว็บแอปพลิชัน และนักศึกษาสามารถส่งหนังสือตอบรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.31) ภาษาที่ใช้ในเว็บแอปพลิเคชัน สามารถเข้าใจได้ง่าย และความสวยงาม ความทันสมัย น่าสนใจของเว็บแอปพลิชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.29) แยกระบบระหว่าง นักศึกษา ครูพี่เลี้ยงและ Admin ได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.27) ความสะดวกรวดเร็วในการใช้งานเว็ปแอพพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.25) มีระบบล็อกอินเข้าใช้โดยรหัสผ่าน MD5 และนักศึกษาสามารถใช้เว็บแอปพลิเคชันในการแก้ปัญหาแทนการจดบันทึกบนสมุดบันทึกฝึกประสบการณ์ได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.24) ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการใช้งานแอพพลิเคชันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.22) ความเหมาะสมและความสวยงามของเว็บแอปพลิเคชัน และสามารถเปิดเว็บแอพพลิเคชันผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีได้ทุกแพลตฟอร์ม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.20) ความถูกต้องชัดเจน ในการแสดงผลหน้าเว็บ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.16) การออกแบบหน้าจอเว็บแอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และระบบประมวลผลได้ถูกต้อง รวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.15) มีระบบแจ้งเตือนเข้าใช้ทุกครั้งผ่าน Line ($\bar{x}$= 4.05)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

เป็นระบบที่ดี เหมาะสมกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยากให้มีช่องทางที่ส่งงานมากกว่า

เดิม สะดวกในการใช้งาน รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อยากให้ระบบบันทึกข้อมูลอัตโนมัติ เวลาไปเพิ่มข้อมูลกลับมาแล้วต้องกรอกใหม่ ปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นในการปักหมุดพิกัด และการบันทึกก่อนอยากให้กรอกถูกต้องก่อนบันทึก และในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ให้มีการบันทึกอัตโนมัติ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และเป็นประโยชน์ เรื่อง การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความถูกต้อง			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
.1ด้าน Functional Requirement Test (การประเมินผลความถูกต้องและประสิทธิภาพของระบบ(	4.76	0.09	มากที่สุด	4.84	0.13	มากที่สุด	4.90	.12	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
2. ด้าน Functional Test (การประเมินความถูกต้องและประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ(	4.78	0.19	มากที่สุด	4.70	0.31	มากที่สุด	4.90	.07	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
3. ด้าน Usability Test (การประเมินลักษณะการออกแบบระบบว่ามีความง่ายต่อการใช้งานมากน้อยเพียงใด(	4.88	0.08	มากที่สุด	4.80	0.12	มากที่สุด	4.86	.09	มากที่สุด	4.98	.04	มากที่สุด
.4ด้าน Security Test (การประเมินระบบในด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล(	4.88	0.13	มากที่สุด	4.92	0.04	มากที่สุด	4.92	.11	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
โดยรวม	**4.83**	**0.06**	**มากที่สุด**	**4.82**	**0.08**	**มากที่สุด**	**4.90**	**.07**	**มากที่สุด**	**5.00**	**.01**	**มากที่สุด**

5. อภิปรายผล

1) สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีปัญหาและความต้องการสูงที่สุดคือหากมีระบบฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจะช่วยในการติดต่อสอบถาม ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ อาจารย์นิเทศก์ และแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะช่วยให้การสื่อสารรวดเร็วยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนามีระบบฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่จะช่วยในการติดต่อสอบถาม ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ อาจารย์นิเทศก์ และแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะช่วยให้การสื่อสาร ยังเป็นรูปแบบการติด สื่อสาร ส่งงาน โดยอาจเป็นในรูปเอกสาร ระบบเครือข่าย Google Drive เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาจากการรับ ส่ง เมื่อมีการพัฒนาพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน จึงมีความต้องการให้มีระบบส่งงาน ระบบการตรวจสอบงาน ระบบส่งผลงานงานที่ได้รับ มอบหมาย ระบบรายงาน สรุปสถิติการฝึกงาน ระบบเช็คขาด ลา มา สาย แจ้งเตือนผ่านไลน์ ระบบจับคู่อาจารย์นิเทศที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอก บำรุงศรี และ ธนชัย เกียรติก้องคีรี (2563) ที่ได้พัฒนา เว็บแอปพลิเคชัน ระบบจัดการสินค้า และการขายของร้านค้าคิมแอนด์จิวมินิมาร์ท มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศต้นแบบเพื่อจัดการสินค้าและการขายของร้านค้าปลีกรายย่อยที่มีประสิทธิภาพ ทีมผู้วิจัยร่วมกับร้านค้าคิม(ร้านโชห่วย) แอนด์จิวมินิมาร์ทซึ่งเป็นร้านค้าขายของชำแบบขายปลีก ตั้งอยู่ที่ ซอยเพชรเกษม 63 เขตบางแค กรุงเทพฯ

ทำการศึกษาระบบจัดการสินค้าและการขายของร้านค้าในปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหา ออกแบบฟังก์ชันการทำงานของระบบ โครงสร้างของฐานข้อมูล และพัฒนาเป็นเว็บแอปพลิเคชันที่สามารถบันทึกรายการสั่งซื้อ คำนวณเงินออกใบเสร็จให้ลูกค้า และสามารถตัดสต็อกได้โดยที่ระบบจะสามารถแจ้งเตือนสินค้าที่มีจำนวนเหลือน้อยและแจ้งเตือนสินค้าที่ขายไม่ได้เลย ให้ผู้ประกอบการนำไปบริหารจัดการ โดยระบบประกอบด้วยระบบการบริหารจัดการดูแลข้อมูลสินค้า บริหารจัดการข้อมูลพนักงาน ระบบการแจ้งเตือนสินค้าค้างสต็อกหรือขาดสต็อกและระบบจัดการการสั่งซื้อสินค้ารวมไปถึงออกใบเสร็จและบันทึกรายการขาย ระบบงานนี้พัฒนาขึ้นด้วยภาษาไพธอน (Python) ในส่วนของการพัฒนาระบบและเว็บเซอร์วิส ส่วนเว็บแอปพลิเคชันมีการพัฒนาด้วย Bootstrap 4 เมื่อพัฒนาเสร็จสิ้นทำการทดสอบประสิทธิภาพโดยการนำไปติดตั้งและทดลองใช้งานจริงกับร้านคิมแอนด์จิวมินิมาร์ท พบว่าระบบช่วยลดความผิดพลาดในการทำงานลง แก้ไขปัญหาการจัดการคลังสินค้าให้ดีขึ้น ป้องกันปัญหาข้อมูลสูญหายและลดระยะเวลาในการทำงานของพนักงานได้เป็นอย่างดีและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพล ฤทธิเดช, เปรมรัตน์ พูลสวัสดิ์, ยุวธิดา ชิวปรีชา และวรวัฒน์ จันทร์ตัน (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ในองค์กร มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาในการจัดการความรู้ ซึ่งในหลายองค์กรมักพบปัญหาจากการสูญเสียองค์ความรู้สำคัญ ๆ จากผู้มีประสบการณ์และความชำนาญในการทำงานสูง เมื่อผู้ที่ชำนาญไม่ได้อยู่ในองค์กรแล้ว ในบางครั้งอาจใช้วิธี การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่ได้จัดเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบ ทำให้เสียเวลาในการค้นคว้าใหม่ การบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความ สะดวก โดยงานวิจัยนี้เป็นการสร้างเครื่องมือสำหรับช่วยในการจัดการความรู้ให้กับหน่วยงานซึ่งมีการแบ่ง การทำงานเป็น ส่วน ได้แก่ ส่วนของผู้ใช้งานซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูล เพิ่มข้อมูลแนวทางการ 2 แก้ไขปัญหาตาม หัวข้อบทความ เพิ่มหัวข้อบทความใหม่และส่วนที่สองคือส่วนของผู้ดูแลระบบ ซึ่งสามารถจัดการข้อมูล หมวดหมู่ขององค์ความรู้ จัดการข้อมูลผู้ใช้งานและกำหนดสิทธิ์ของผู้ใช้งานระบบ เว็บแอปพลิเคชัน ถูกปรับปรุงให้ Web App มีการทำงานได้รวดเร็วกว่าการเปิด Application แบบปกติ ส่งผลให้หน้าตา UI เป็นมิตรและเข้าใจง่ายด้วยกระบวนการ UX Design ซึ่งการออกแบบ UX UI ควบคู่ไปด้วยกัน เพื่อใช้พัฒนาธุรกิจบน Digital Platform UX (User Experience) และ UI (User Interface) เป็นสองส่วนสำคัญในการออกแบบผลิตภัณฑ์ดิจิทัล โดย UX มุ่งเน้นไปที่ประสบการณ์ของผู้ใช้โดยรวม ในขณะที่ UI มุ่งเน้นไปที่ส่วนติดต่อผู้ใช้ที่ผู้ใช้สามารถโต้ตอบได้ UX (ประสบการณ์ผู้ใช้) คือ การออกแบบประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้ใช้ได้รับจากการใช้งานผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งรวมถึงความรู้สึก ความพึงพอใจ ความสะดวกในการใช้งาน การออกแบบ UX จะคำนึงถึงความต้องการ อารมณ์ และความคาดหวังของผู้ใช้เป็นหลัก UI (ส่วนติดต่อผู้ใช้) คือส่วนที่ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์ด้วยโดยตรง เช่น หน้าจอ ปุ่ม เมนู หรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่ปรากฏบนผลิตภัณฑ์ การออกแบบ UI จะเน้นที่ความสวยงาม การใช้งานง่าย โดยในปัจจุบันแล้วการเปิดขึ้นของ Web App มีค่อนข้างหลากหลายตั้งแต่การใช้งานที่ใหญ่ถึงระดับโลกจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ จึงมีเว็บแอปเป็นของตัวเองเช่นกัน สอดคล้องกับ จรัส พงเจริญ (2560)เว็บแอปพลิเคชัน) Web Application) คือ การพัฒนาระบบงานบนเว็บซึ่งมีระบบมีการไหลเวียนในแบบ Online ทั้งแบบ Local ภายในวง LAN และ Global

2) การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน มีผลการประเมิน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ของการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในด้านความเหมาะสม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหาและความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น คณาจารย์ที่รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง นักศึกษาทั้งศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน เพื่อการวางแผนออกแบบระบบให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการมากที่สุด ผู้วิจัยมีการประยุกต์ใช้โปรแกรมภาษา php ในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีจุดเด่นให้การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันมีความสะดวกสามารถแสดงผลผ่านเว็บไซต์ได้แม่นยำ สวยงามและสามารถเชื่อมโยงได้ทุกแพลจฟอร์ม อาทิเช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โนตบุค รวมไปถึงการแสดงบนสมาสทีวีและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ เป็นภาษาและเครื่องมือที่ผู้วิจัยนำไปพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียมีหลากหลายภาษา อาธิ เช่น ภาษา HTML ภาษา CSS , ภาษา JAVASCRIPT ภาษา bootstrap, ภาษา MYSQL และ PHP โดยเฉพาะภาษา PHP ซึ่งจะต้องอาศัยโครงสร้างของภาษา PHP จะมีลักษณะเป็น embedded script คือสามารถฝั่งคำสั่ง PHPไว้กับคำสั่ง)Tag) บนเว็บเพจของ HTML ได้ และสามารถสร้างไฟล์ที่มีนามสกุล .php, .php3, .php4 .php5 .php7 กิตติ ภักดีวัฒนะกุล)2552) ภาษาที่มีการพัฒนาเป็น Dynamic Language (คือภาษาที่ข้อมูลจะถูกเปลี่ยนแปลงได้โดยอัตโนมัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผู้เขียนกำหนดไว้) โดยเฉพาะภาษาประเภทสคริปต์ (Script) ที่สามารถติดต่อ)Interaction) กับผู้ใช้ได้ โดยที่มาของ PHP นั้นคือ แพ็คเกจ"Personal HomePage” เป็น Open Source Product ซึ่งสามารถนำมาใช้งานโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติภา กันนุฬา และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษางานวิจัยการพัฒนาโปรแกรมสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ความสัมพันธ์ของแนวคิดกับการพัฒนาโปรแกรมสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียนระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต (1 แนวคิดดังนี้ 3 แบ่งออกเป็น 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายใน ได้ประเด็นสาระสำคัญคือความหมายของสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน และสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียน (2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรม ได้ประเด็นสาระสำคัญคือความหมายของโปรแกรมกระบวนการพัฒนาโปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม Web Application 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนระดับปฐมวัย ได้ประเด็นสาระสำคัญคือโครงสร้างการบริหารกลุ่มนิเทศภายในโรงเรียน ขอบข่าย และภารกิจของงานนิเทศภายในโรงเรียนงานติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภูดิศ กลิ่นสุคนธนกุล (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันบริหารจัดการร้านขายยา (มิราเคิลฟาร์มาซี :กรณีศึกษา) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเว็บแอปพลิเคชันบริหารจัดการร้านขา โดยในปัจจุบันร้านม (มิราเคิลฟาร์มาซี :กรณีศึกษา)ราเคิลฟาร์มาซี ทางร้านมีรูปแบบการทำงานด้วยการเขียนใส่กระดาษทำให้เกิดปัญหาข้อมูลขาดหายไป เกิดการคำนวณเงินผิดพลาด และการ

ตรวจสอบคลังสินค้าต้องใช้เวลานานในการตรวจสอบ ดังนั้นทางคณะผู้จัดทำจึงได้ทำการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันบริหารจัดการร้านขายยา มิราเค :กรณีศึกษา)ลฟาร์มาซี โดยแบ่งการทำงานออกเป็น (3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 สำหรับผู้ดูแลระบบ โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ เช่น ข้อมูลพนักงาน ข้อมูลซัพพลายเออร์ ข้อมูลสินค้า สามารถเพิ่ม แก้ไข และลบข้อมูลหลักของระบบ และออกรายงาน ส่วนที่ 2 สำหรับเจ้าของร้าน โดยสามารถบันทึกรายการขายยาและออกใบเสร็จชำระเงิน ตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ เช่น ข้อมูลพนักงาน ข้อมูลซัพพลายเออร์ ข้อมูลสินค้า สามารถเพิ่ม แก้ไข และลบข้อมูลหลักของระบบ และออกรายงาน ส่วนที่ 3 พนักงาน สามารถบันทึกรายการขายยาและออกใบเสร็จชำระเงิน โดยระบบพัฒนาในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน ทำงานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ ด้วยภาษา HTML และ PHP ระบบจัดการฐานข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft SQL Server บริหารจัดการข้อมูลด้วยภาษา

3) ศึกษาผลการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อการใช้งาน เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารตรวจเช็คช่วงวันเวลาการเข้าใช้ได้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ผู้วิจัยได้ออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมากที่สุด มีการได้ทดลองนำ เว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไปใช้ผู้เกี่ยวข้องได้ทดลองใช้ แล้วมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วกลับไปให้ทดลองใช้ใหม่ มีประสิทธิภาพและความปลอดภัยของระบบอย่างดี จึงได้นำไปให้กลุ่มตัวอย่างได้ทำการใช้ ทำให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจในเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานี้อยู่ในระดับมากนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของชินวัจน์ งามวรรณากร (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เรื่อง ภาษาอังกฤษสำหรับนักสารสนเทศ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เรื่อง ภาษาอังกฤษสำหรับนักสารสนเทศ 2) เพื่อประเมินคุณภาพของแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บน อุปกรณ์เคลื่อนที่ที่พัฒนาขึ้น 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บน อุปกรณ์เคลื่อนที่ที่พัฒนาขึ้นและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณี แพงทิพย์ และสิทธิกร สุมาล (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ใช้ทฤษฎีของ System Development Life Cycle (SDLC) ในการพัฒนาและได้ผลการประเมินความเหมาะสมในระดับมากผลจากการประเมินระบบของผู้ใช้งาน 30 ท่าน คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจด้านการออกแบบข้อมูล นำเข้า ด้านกระบวนการทำงานของระบบ และด้านการออกแบบผลลัพธ์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ที่ คะแนนเฉลี่ย 4.47 ซึ่งผลคะแนนการประเมินความพึงพอใจของผลใช้งานระบบมีคะแนนความพึงพอใจหลังจากมีการนำระบบไปใช้อยู่ที่ระดับมาก เช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

1) การใช้งานง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อน และเข้าใจ

2) ความเร็ว ของ Internet

3) ขอให้เก็บเป็นปี เหมือน classroom.google.com ได้ด้วยเพื่มไม่ให้สับสน

4) ภาพรวมดี และควรพัฒนาให้มีความเทียมสากล เพื่อความสเถียรภาพของการศึกษาในปัจจุบัน

5) เพิ่มการ report ข้อมุลผ่านระบบไลน์

6) ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน เข้าใจ ขั้นตอน วิธีการใช้งานเว็ปแอปนี้ได้

7) ควรพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป

8) การจัดอบรมต่าง ๆ เบรคอาหารไม่ผ่าน และการเรียนการบ้านเยอะเกินจำเป็น จนไม่มีเวลาเลย อยากให้ลดบ้าง

9) อยากให้มีระบบที่สามารถใช้งานง่ายและเข้าใจง่ายเนื่องจากลองใช้ครั้งแรกแล้วยังกับระบบ

10) สามารถให้ติดตั้งเป็น App จะดีมากครับ

1.2 จากประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

1) เป็นระบบที่ดี เหมาะสมกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2) อยากให้มีช่องทางที่ส่งงานมากกว่าเดิม

3) สะดวกในการใช้งาน รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

4) อยากให้ระบบบันทึกข้อมูลอัตโนมัติ เวลาไปเพิ่มข้อมูล กลับมาแล้วต้องกรอกใหม่

5) ปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นในการปักหมุดพิกัด และการบันทึกก่อนอยากให้กรอกถูกต้องก่อนบันทึกในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ให้มีการบันทึกอัตโนมัติ

1.3 จากการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ของการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียของผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ควรให้ผู้เกี่ยวข้องได้ลองจัดทำข้อมูลในระบบจริง 3-5 คน จะทำให้ทราบปัญหาโดยตรง และความต้องการในการใช้โปรแกรมมากยิ่งขึ้น

2) เหมาะสมครบถ้วน ถ้าเป็นไปได้ควรมีเมนูคู่มือในหน้าระบบการใช้งาน

3) ข้อสังเกตเรื่องของ PDPA เท่านั้น ส่วนระบบดีและมีความเหมาะสมกับการใช้งานตรงวัตถุประสงค์ของผู้พัฒนา

1.4 จากนักศึกษาที่ปฏิบัติใช้งานจริง ในภาคสนาม โดยมี Feedback ดังนี้

1) การอัพโหลดข้อมูลบางเพจยังไม่สะดวก และช้า

2) การเพิ่มข้อมูลแผนที่ควรแทรก รหัสหรือโคชของ google map ได้

3) บันทึกข้อมูลบางหน้าไม่กระโดนเป็นขั้นตอน และไม่เข้าใจ

4) การใช้งานสะดวกและน่าจะนำมาใช้ก่อนหน้านี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการพัฒนาและศึกษาผลของการใช้เว็บแอปพลิเคชันสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการการวางแผนทางการเงินร่วมด้วย

2) ควรพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันให้มีฟังก์ชันที่หลากหลายและใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น และสามารถบูรณาการได้หลายๆระบบ

3) ควรพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชันร่วมกับเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น เพิ่มเข้ามา ในส่วนของฟังก์ชันขอคำปรึกษาจาก ฝ่ายบริหารครู นักศึกษา และผู้ปกครอง

เอกสารอ้างอิง

กมลดา เรืองอร่าม. (2565). *การพัฒนาและปรับปรุงระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

จริยา ทิพย์หทัย. (2565). *การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการจัดการความรู้ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

จรัส พงเจริญ. (2560). *ผลการเรียนด้วยเว็บแอปพลิเคชันการศึกษาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนโปรแกรมบนเว็บของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชินวัจน์ งามวรรณาก. (2562). *การพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เรื่องภาษาอังกฤษสำหรับนักสารสนเทศ*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ชุติภา กันนุฬา และคณะ. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียนระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3*. วิทยาลัยพนมวันท์.

ชุติมา ปาลวิสุทธิ์. (2562). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลราชบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(2), 1–14.

เนตรนภา แซ่ตั้ง, & เกษม ตริตระการ. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการประเมินผลของสถานประกอบการ. *วารสารสารสนเทศ*, 22(1), 1–15.

บัลลังก์ พัฒนาศิร. (2566). *การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการบริหารจัดการศูนย์* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีผู้ประกอบการและการจัดการนวัตกรรม). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พรรณี แพงทิพย์, & สิทธิกร สุมาล. (2562). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

พีรดา อะทาโส. (2564). *การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและฟัน สำหรับนักเรียน*

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชชา ทัพสัพ และคณะ. (2564). การพัฒนาระบบบริหารจัดการการฝึกงานแบบออนไลน์รองรับสถานการณ์โรคระบาดติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). สืบค้นจาก https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2563/research.rmutsb-2563-20210607132324719.pdf

ไพรัชนพ วิริยวรกุล, & ดวงกมล โพธิ์นาค. (2557). *Google Apps for Education: นวัตกรรมทางการศึกษายุคดิจิทัล*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ภูดิศ กลิ่นสุคนธกุล, & ธิติวัฒน์ หิรันยครรถ. (2563). *เว็บแอปพลิเคชันบริหารจัดการร้านขายยา (กรณีศึกษา: มิราเคิลฟาร์มาซี)* (โครงงาน). มหาวิทยาลัยสยาม.

วรพล ฤทธิเดช, เปรมรัตน์ พูลสวัสดิ์, ยุวธิดา ชิวปรีชา, & วรวัฒน์ จันทร์ตัน. (2564). *การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการจัดการความรู้ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

เอก บำรุงศรี, & ธนชัย เกียรติก้องคีรี. (2563). เว็บแอปพลิเคชันระบบจัดการสินค้าและการขายของร้านคิมแอนด์จิวมินิมาร์ท. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2563* (หน้า 478–487). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

Biørn-Hansen, A., Majchrzak, T. A., & Grønli, T. M. (2017). Progressive web apps: The possible web-native unifier for mobile development. In *Proceedings of the International Conference on Web Information Systems and Technologies* (Vol. 2, pp. 344–351). SciTePress.

Fraternali, P., & Paolini, P. (2000). Model-driven development of Web applications: The AutoWeb system. *ACM Transactions on Information Systems*, 18(4), 323–382.

Hamzah, H. A., & Seman, M. S. A. (2022). The role of web engineering in e-learning application development: A review study. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 27(3), 1576–1588.

Leshchuk, S. O., Ramskyi, Y. S., Kotyk, A. V., & Kutsiy, S. V. (2021). Design a progressive web application to support student learning. In *CS&SE@SW* (pp. 83–96).

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The Effects of an Attention Enhancement Program Using Board Games Based on Constructionism Theory among Lower Secondary School Students

กิติยา ราชพลแสน[1], ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์[2], วรากร ทรัพย์วิระปกรณ์[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตบางแสน, ชลบุรี, ประเทศไทย

Gitiya Rachaponsan[1], Sasinan Sirithadakunlaphat[2], Warankorn Supwirapakorn[3]
[1,2,3]Burapha University (BUU), Bangsaen Campus, Chonburi, Thailand
✉: ssasinan@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 09 May 2025; Revised: 22 June 2025; Accepted: 27 June 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์และการลงมือปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 58 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 29 คน คัดเลือกโดยการทำแบบทดสอบความตั้งใจจดจ่อและใช้การจับคู่คะแนนผู้ที่มีคะแนนความตั้งใจจดจ่อระดับต่ำ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและแบบทดสอบความตั้งใจจดจ่อ การทดลองดำเนินการใน 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลหลังเสร็จสิ้นการทดลอง 2 สัปดาห์ กลุ่มทดลองได้รับการฝึก 12 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีบอนเฟอรอนนี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีความตั้งใจจดจ่อในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึมเป็นเครื่องมือการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความตั้งใจจดจ่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

คำสำคัญ: ความตั้งใจจดจ่อ, บอร์ดเกม, แนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม

Abstract

This quasi-experimental study aimed to examine the effectiveness of a board game-based learning program grounded in constructionism theory in enhancing attention among lower secondary school students. The participants were 58 students enrolled in the 2024 academic year, equally divided into experimental and control groups. They were selected through matched-pair sampling based on low scores on the Attention Network Test (ANT), which was used to measure their level of attention at three time points: before the intervention, after the intervention, and two weeks post-intervention. The experimental group received a 12-session intervention over four weeks, with three 90-minute sessions per week, while the control group received no intervention. Data was analyzed using repeated-measures ANOVA with one between-subjects factor and one within-subjects factor. Bonferroni pairwise comparisons were used to examine significant differences. The findings revealed that: 1) students in the experimental group demonstrated significantly higher attention scores than those in the control group ($p < .05$); 2) the differences remained statistically significant at follow-up; 3) post-intervention scores within the experimental group were significantly higher than pre-intervention scores; and 4) follow-up scores were also significantly higher than baseline scores ($p < .05$). These results suggest that a board game-based instructional approach aligned with constructionism may be beneficial in promoting attention among lower secondary school students. students.

Keyword: Attention, Board Game, Constructionism

1. บทนำ

ท่ามกลางสภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ของประเทศไทยนั้น คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 จึงทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับโทรศัพท์ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งเด็กและเยาวชนอย่างมากและส่งผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาวะทางจิตด้วย นอกจากนั้นสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่แตกต่างกันในหลายครอบครัวไม่สามารถสนับสนุนเด็กให้เรียนผ่านสื่อออนไลน์ได้ จึงทำให้เกิดประเด็นที่ถกเถียงกันทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและเรียกภาวะที่นักเรียนต้องประสบอยู่ว่า “ภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning loss)” (ภัทรธิดา ไทยอุส่าห์, 2565, online) เนื่องจากการเรียนออนไลน์ส่งผลต่อระดับความกลัว ความโดดเดี่ยว ความกระวนกระวาย และความเครียดต่อการเรียนการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังทำให้เกิดภาวะ Digital dementia คือ ภาวะสมองเสื่อมและปัญหาด้านความจำที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากเกินไป เช่น ขี้ลืม มีสมาธิสั้น และความสามารถในการจดจ่อลดลง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเข้าใจถึงผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพสมองของคนเราได้ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมจากดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการพึ่งพาอุปกรณ์ดิจิทัลมากเกินไป และส่งเสริมการใช้อุปกรณ์เหล่านี้อย่างสมดุล (ศูนย์สมองและระบบประสาท, 2023, online) ส่งผลให้นักเรียนขาดความตั้งใจจดจ่ออยู่กับการเรียนหรือกิจกรรมที่ใช้เวลานานไม่ได้

กระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อ (Attention) มีความสำคัญต่อนักเรียนเนื่องจากส่งผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเริ่มจากการเลือกตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นจำเพาะ (Selective stimuli) และกระบวนการทำงาน

ของเซลล์แต่ละเซลล์ทำงานประสานกันกลายเป็นโครงข่ายความสนใจ (Attention networks) คือ เกิดวงจรประสาท (Neural circuits) ขึ้นมา มีการบูรณาการหลายองค์ประกอบเข้าด้วยกัน เช่น กระแสประสาท (Nerve impulse) สารสื่อประสาท (Neurotransmitter) กระบวนการความตั้งใจจดจ่อเกิดขึ้นอย่างอิสระ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสมอง (Neural active) และคงสภาพ (Sustain) จนเกิดเป็นพฤติกรรมขึ้น ซึ่งโครงข่ายความสนใจ (Attentional networks) ประกอบด้วย 1) ความตื่นตัว (Alert) เป็นการปรับสภาพให้พร้อมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น (Task - related - event) ซึ่งเป็นขั้นแรกที่มีความสำคัญที่สุด เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดโครงข่ายความตั้งใจ (Attentional networks) 2) การจัดเรียง (Orient) เป็นการเลือกข้อมูลที่เกิดจากตัวกระตุ้นภายนอกโดยการรับสัญญาณนำเข้า (Input) แล้วจึงส่งสัญญาณประสาทไปยังสมอง 3) ความตั้งใจจดจ่อขั้นสูง (Executive attention) เป็นความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อน (ปรัชญา แก้วแก่น, 2555)

การพัฒนาความตั้งใจจดจ่อมีหลายวิธี แต่หนึ่งในวิธีที่ทำให้เด็ก ๆ พัฒนาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับวัย คือ การเล่นเกมวางแผน และการเล่นเกมที่ต้องใช้การตัดสินใจ (ทศพร สร้างนานอก, 2561) งานวิจัยบ่งชี้ว่า การใช้วิดีโอเกม (Video game) สามารถพัฒนาเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นได้ (Jose Mercado et. al., 2020) และการพัฒนาด้วยโปรแกรมสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความตั้งใจจดจ่อของเด็กประถมศึกษาได้ (นภวรรณ อุบลธรรม และคณะ, 2562) การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิซึมเป็นทฤษฎีที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการสร้างชิ้นงานตามความสนใจ การเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นได้ดี พร้อมกับได้รับความสนุกสนาน (Bahar et. al., 2016) นักวิจัยหลายท่านที่นำบอร์ดเกมไปพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน ชี้ให้เห็นว่าบอร์ดเกมสามารถพัฒนาทักษะการคิดต่าง ๆ มากมาย อาทิ พัฒนาทักษะความตั้งใจจดจ่อ (Attention) กล่าวคือ ระหว่างการเล่นบอร์ดเกมผู้เล่นจะต้องมีสมาธิ มีสติจดจ่ออยู่กับการเล่นเกมตลอดเวลา ความสามารถในการมีสติตั้งใจจดจ่อ คือ ความสามารถในการควบคุมตัวเองไม่ให้วอกแวก แม้จะมีสิ่งอื่นมารบกวน ทำให้ผู้เล่นสามารถทำงาน หรือกระทำการต่าง ๆ ได้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม พัฒนาความจำใช้งาน (Working memory) เนื่องจากบอร์ดเกมเป็นเกมที่มีการจำกติกา สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ในบอร์ดเกมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด (Shift Cognitive Flexibility) ฝึกให้ผู้เล่นได้คิดนอกกรอบ มีไหวพริบปฏิภาณ ไม่ติดอยู่กับรูปแบบความคิดเดิม ๆ มีกระบวนการให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และเมื่อใช้เกมแล้วทดสอบด้วยเครื่องมือการวัดเครือข่ายความตั้งใจจดจ่อ (Attention network test) พบว่า สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความตื่นตัว การจัดเรียง และการบริหารความตั้งใจจดจ่อได้ (Fan et al., 2005) และยังพบว่า บอร์ดเกมสามารถลดความรุนแรงของโรคสมาธิสั้น (Charlier, N., & De Fraine, 2013) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าบอร์ดเกมสามารถนำมาพัฒนาความตั้งใจจดจ่อ (Attention) ได้

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคชันนิซึมในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเด็ก

ในวัยนี้มีความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย หากไม่มีความตั้งใจจดจ่อที่ดี อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ รวมถึงความสามารถในการทำงานต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้น์ทางด้านจิตใจแก่นักเรียนหล่อหลอมให้เป็นเยาวชนที่ดีเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อ ประเทศชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quisai-Experimental Research) มุ่งศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการทดลองประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 12 กิจกรรม ครั้งละ 90 นาที สัปดาห์ละ 3 วัน รวมเป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยการทำแบบทดสอบความตั้งใจจดจ่อ (Attention Network Test: ANT) 3 ระยะ คือ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีปกติในระยะหลังทดลอง และติดตามผลหลังทดลอง 2 สัปดาห์

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูล และค่าสถิติพื้นฐานของความตั้งใจจดจ่อ

กระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อ มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ ความตื่นตัว (Alertness) การจัดเรียง (Orient) และการบริหารจัดการความตั้งใจจดจ่อ (Executive attention) โดยกระบวนการ ทั้ง 3 ด้าน สามารถวัดได้จากค่าเฉลี่ยเวลาในการตอบสนอง (Mean reaction time: RT) หน่วยเวลาเป็นมิลลิวินาที (ms) และค่าเฉลี่ยความผิดพลาดของการตอบสนอง (Total errors) ทีลดลง แสดงว่ามีความตั้งใจจดจ่อสูงขึ้น แสดงได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตั้งใจจดจ่อของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำแนกตามค่า Alertness, Orient, Executive attention และ Total errors

Attention	Groups	Interval	M	SD	N
Alertness	กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง	123.928	75.518	29
		หลังทดลอง	124.127	52.845	29
		ติดตามผล	158.109	47.329	29
	กลุ่มควบคุม	ก่อนทดลอง	131.673	66.469	29
		หลังทดลอง	161.109	42.455	29

Attention	Groups	Interval	M	SD	N
		ติดตามผล	185.001	57.106	29
Orient	กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง	61.770	43.692	29
		หลังทดลอง	55.490	35.492	29
		ติดตามผล	90.819	30.872	29
	กลุ่มควบคุม	ก่อนทดลอง	84.910	40.104	29
		หลังทดลอง	99.101	46.409	29
		ติดตามผล	477.109	5929.3	29
Executive Attention	กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง	100.966	79.416	29
		หลังทดลอง	76.329	28.683	29
		ติดตามผล	53.284	23.713	29
	กลุ่มควบคุม	ก่อนทดลอง	110.308	80.238	29
		หลังทดลอง	58.554	27.537	29
		ติดตามผล	67.664	38.343	29
Total Errors	กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง	65.001	58.724	29
		หลังทดลอง	8.897	9.057	29
		ติดตามผล	18.172	15.290	29
	กลุ่มควบคุม	ก่อนทดลอง	44.379	32.000	29
		หลังทดลอง	39.965	27.431	29
		ติดตามผล	42.690	28.120	29

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 123.928, 124.127 และ 158.109 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ในระยะหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 0.199 และระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 34.181 และสูงกว่าหลังทดลอง เป็น 33.982

ขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ในระยะก่อนทดลอง

หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 131.673, 161.109 และ 185.001 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ในระยะหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 29.436 และระยะติดตามสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 53.328 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 23.892

กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 61.770, 55.490 และ 90.819 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ในระยะหลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 6.280 และระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 29.049 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 35.329

ขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ในระยะก่อนทดลอง

หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 84.910, 99.101 และ 109.477 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ในระยะหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 14.191 และระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 24.567 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 10.376

กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 100.966, 76.329 และ 53.284 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ในระยะหลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 24.637 และระยะติดตามผลต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 47.682 และต่ำกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 23.045

ขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 110.308, 58.554 และ 67.664 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ในระยะหลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 51.754 และระยะติดตามผลต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 42.644 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 9.11

กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย Total errors ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 65.001, 8.897 และ 18.172 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Total errors ในระยะ หลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 56.104 และระยะติดตามผลต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 46.829 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 9.275

ขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย Total errors ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล เท่ากับ 44.379, 39.965 และ 42.690 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ย Total errors ในระยะหลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 4.414 และระยะติดตามผลต่ำกว่าก่อนทดลอง เท่ากับ 1.689 และสูงกว่าหลังทดลอง เท่ากับ 2.725

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยความตั้งใจจดจ่อ ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดสอบ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยความตั้งใจจดจ่อ ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดสอบ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยความตั้งใจจดจ่อ ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดสอบ

Attention	Source of Variation	SS	df	MS	F	p	η^2
Alertness	Between Subjects						
	Group	24791.986	1	24791.986	6.055	0.017	0.098
	Error	229294.194	56	4094.539			
	Within Subjects						
	Interval	57446.322	1.739	33031.027	9.552	0.000	0.146

Attention	Source of Variation	SS	df	MS	F	p	η^2
	Interval X Group	6394.993	1.739	3677.053	1.063	0.349	0.019
	Error (Interval)	336788.528	97.393	3458.033			
Orient	Between Subjects						
	Group	35251.266	1	35251.266	22.615	0.000	0.288
	Error	87290.87	56	1558.766			
	Within Subjects						
	Interval	24293.248	2	12146.624	6.331	0.002	0.102
	Interval X Group	5130.046	2	2565.023	1.337	0.267	0.023
	Error (Interval)	214892.095	112	1918.679			
Executive attention	Between Subjects						
	Group	170.954	1	170.954	0.068	0.795	0.001
	Error	140465.288	56	2508.309			
	Within Subjects						
	Interval	68577.724	1.4	48970.184	12.093	0.000	0.178
	Interval X Group	8674.319	1.4	6194.183	1.53	0.224	0.027
	Error (Interval)	317573.916	78.422	4049.538			
Total Errors	Between Subjects						
	Group	5909.172	1	5909.172	2.568	0.115	0.044
	Error	128882.276	56	2301.469			
	Within Subjects						
	Interval	29774.586	1.061	28055.097	34.45	0.000	0.381
	Interval X Group	22968.862	1.061	21642.405	26.575	0.000	0.322
	Error (Interval)	48400.552	59.432	814.382			

จากตารางที่ 2 พบว่า ระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ใกล้เคียงกัน ต่อมาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ย Alertness แตกต่างกัน และเมื่อเว้นระยะ 2 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ยังคงมีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness แตกต่างกัน แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทดสอบกับวิธีการทดลอง (Interval x Groups) ไม่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ของนักเรียน ในระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ที่แตกต่างกัน ต่อมาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient แตกต่างกันมากขึ้น และเมื่อเว้นระยะ 2 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ยังคงมีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient แตกต่างกันแต่น้อยกว่าหลังการทดลอง แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระยะเวลา

ทดสอบ (Interval) กับวิธีการทดลอง (Groups) ไม่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ของนักเรียนในระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ใกล้เคียงกัน ต่อมาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention แตกต่างกันโดยที่กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มทดลอง และเมื่อเว้นระยะ 2 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ยังคงมีค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention แตกต่างกัน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระยะเวลาทดสอบ (Interval) กับ วิธีการทดลอง (Groups) ไม่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Executive attention ของนักเรียนในระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Total errors ต่างกัน ต่อมาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ย Total errors แตกต่างกันโดยกลุ่มทดลองน้อยกว่ากลุ่มควบคุม และเมื่อเว้นระยะ 2 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ยังคงมีค่าเฉลี่ย Total errors แตกต่างกันโดยกลุ่มทดลองน้อยกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาทดสอบ (Interval) กับวิธีการทดลอง (Groups) ส่งผลต่อค่าเฉลี่ย Error ของนักเรียน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความตั้งใจจดจ่อของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความตั้งใจจดจ่อกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล แสดงดังตารางที่ 3

	ระยะทดสอบ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		MD	SS	MS	F	P	η^2
		M	SD	M	SD						
Alertness	ก่อนทดลอง	123.928	75.517	131.673	66.469	-7.745	869.936	869.936	0.172	0.68	0.003
	หลังทดลอง	124.128	52.845	161.109	42.455	-36.981	19830.314	19830.314	8.631	0.005*	0.134
	ติดตามผล	158.109	47.330	185.001	57.106	-26.892	10486.729	10486.729	3.813	0.056	0.064
Orient	ก่อนทดลอง	61.770	43.692	84.910	40.105	-23.140	7762.672	7762.672	4.414	0.040*	0.073
	หลังทดลอง	55.490	35.492	99.101	46.409	-43.611	27570.964	27570.964	16.154	0.000*	0.224
	ติดตามผล	90.819	30.872	109.477	53.929	-18.658	5047.676	5047.676	2.614	0.112	0.045

	ระยะทดสอบ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		MD	SS	MS	F	P	η^2
		M	SD	M	SD						
Executive	ก่อนทดลอง	100.966	79.416	110.308	80.238	-9.342	1265.535	1265.535	0.199	0.658	0.004
	หลังทดลอง	76.329	28.683	58.554	27.537	17.775	4581.336	4581.336	5.796	0.019	0.094
	ติดตามผล	53.284	23.713	67.664	38.343	-14.38	2998.402	2998.402	2.95	0.091	0.05
Error	ก่อนทดลอง	65.001	58.724	44.379	32.000	20.622	6165.586	6165.586	2.757	0.102	0.047
	หลังทดลอง	8.897	9.057	39.965	27.431	-31.068	13996.569	13996.569	33.545	0.000*	0.375
	ติดตามผล	18.172	15.290	42.690	28.120	-24.518	8715.879	8715.879	17.015	0.000*	0.233

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Alertness ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองใช้ระยะเวลาน้อยกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ย Attention network ด้าน Orient ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองใช้ระยะเวลาน้อยกว่ากลุ่มควบคุมในระยะก่อนทดลอง และหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ย Total errors ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่า Total errors น้อยกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของนักเรียนอย่างชัดเจน

5. อภิปรายผล

1. กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกม มีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีปกติในระยะหลังการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 1 เนื่องจากโปรแกรมได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดกระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อ ตามแนวคิดของฟาน และคณะ (Fan et al., 2002) ที่ได้อธิบายไว้ว่ากระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อ มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะตื่นตัว (Alerting) 2) ระยะจัดเรียง (Orienting) 3) ระยะการบริหารจัดการความตั้งใจจดจ่อ (Executive attention) โดยระยะตื่นตัว จะเป็นการปรับสภาพให้พร้อมกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น (Task-relate-event) แล้วทำให้เป็นสภาวะปกติจนกลายเป็นความคงอยู่ ซึ่งพบว่าความตื่นตัวเป็นการทำงานของสมองเกี่ยวข้องกับสมองส่วนทาลามัส (Thalamus) กลีบสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) กลีบสมองส่วนข้าง (Parietal lobe) และสารสื่อประสาท

Norepinephrine ซึ่งทำหน้าที่ปรับสัญญาณประสาทของกระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของนัยน์ตาขณะกำลังตั้งใจจดจ่อ นอกจากแนวคิดทางประสาทวิทยาแล้ว โปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อยังได้บูรณาการแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม (Constructionism) ตามแนวคิดของพาร์เพิร์ท (1980)ว่า ผู้เรียนจะพัฒนาองค์ความรู้ได้อย่างลึกซึ้งเมื่อผู้เรียน “สร้าง” ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริง เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกและประสบการณ์ส่วนตน ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภายในที่มีอยู่เดิม และแสดงออกมาเป็นความเข้าใจใหม่ที่มีความหมายต่อผู้เรียนเอง ซึ่งลักษณะการเรียนรู้เช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน เข้าใจตนเอง และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดหรือนำไปพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ๆได้ (Papert, 1980)

อีกทั้งโปรแกรมยังได้นำแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Jerome Bruner; 1966) และเพียเจต์ (Jean Piaget; 1972) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้กิจกรรมมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย โดย Bruner เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรผ่านกระบวนการแทนความรู้ 3 ระดับ ได้แก่ การแทนความรู้ผ่านการกระทำ (Enactive), ผ่านภาพ (Iconic) และผ่านสัญลักษณ์ (Symbolic) ซึ่งรูปแบบบอร์ดเกมในโปรแกรมนี้ได้ผสมผสานทั้งสามลักษณะเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเข้าใจเนื้อหาได้จากหลายมิติ Bruner ยังชี้ให้เห็นว่า เด็กสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้เมื่อมีการฝึกฝนในการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในการสื่อสารและอธิบาย จะเริ่มพัฒนาขึ้นชัดเจนในช่วงอายุประมาณ 8 ปีขึ้นไป ในขณะเดียวกันเพียเจต์ อธิบายว่า เด็กอายุ 12 ปีขึ้นไปจะเริ่มเข้าสู่ระยะของการคิดเชิงนามธรรม (Formal operational stage) ซึ่งเป็นช่วงพัฒนาการที่ผู้เรียนสามารถตั้งสมมุติฐานทดสอบ และแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ คล้ายกับวิธีคิดของนักวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามเด็กแต่ละคนจะเข้าสู่ระยะนี้ในช่วงเวลาที่ต่างกัน และการพัฒนาการคิดในระยะก่อนหน้า โดยเฉพาะช่วงของการคิดเชิงรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่าย ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมบอร์ดเกมให้เชื่อมโยงระหว่างการคิดเชิงรูปธรรมและเชิงนามธรรมได้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ดังนั้น การออกแบบโปรแกรมในลักษณะนี้จึงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจจดจ่อ มีแรงจูงใจ และสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งในระหว่างการเล่นบอร์ดเกมผู้เล่นจะต้องมีสติ มีสมาธิจดจ่ออยู่กับการเล่นเกมตลอดเวลา ความสามารถในการมีสติใส่ใจจดจ่อ คือ ความสามารถในการควบคุมตัวเองไม่ให้วอกแวก แม้จะมีสิ่งต่าง ๆ มารบกวน ทำให้ผู้เล่นสามารถทำงาน หรือกระทำการต่าง ๆ ได้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม บอร์ดเกมมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากที่จะพัฒนาให้ผู้เล่นเกิดความใส่ใจจดจ่อที่ดีได้ (ชลมาศ คูหารัตนากร, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ameliasari และคณะ (2020) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกม MANSA Historical ในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ พบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาได้ดี รวมถึงสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถคิดต่อยอดการทำบอร์ดเกมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะกระบวนการคิดการวางแผน อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และมีความตั้งใจจดจ่อในการเรียนเพิ่มขึ้น

เมื่อออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสรัคชันนิซึม เสร็จ

เรียบร้อยแล้ว ได้ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ และด้านบอร์ดเกม ผู้เชี่ยวชาญด้าน Brain and behavior development, Cognitive Neuroscience, Cognitive and Behavior ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด ออกแบบกิจกรรม จึงทำให้โปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อมีประสิทธิภาพส่งผลให้กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมมีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีปกติในระยะหลังการทดลอง

2. กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม มีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีปกติ ในระยะติดตามผลการทดลองซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 2 เนื่องจากโปรแกรมบอร์ดเกมส่งผลต่อความคิดเชิงระบบ และการเรียนรู้ เมื่อใช้บอร์ดเกมในการฝึกฝนจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาความคิดเชิงระบบ และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกรอบความคิดที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม 3 มิติ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงด้านการกระทำ (วชรวรรธน์ ปิยะรัตนมงคล, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร สร้างนานอก (2561) ที่ได้ศึกษาผลการใช้เกมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อในนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเกมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อมีค่าความผิดพลาดของการตอบสนองน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับเกมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อ ทั้งในระยะหลังทดลองและติดตามผล

จึงสรุปได้ว่า เกมสามารถพัฒนาความตั้งใจจดจ่อในนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม ส่งผลให้เกิดการปรับโครงสร้างของสมองตามทฤษฎีเครือข่ายความตั้งใจจดจ่อ (Attention network) ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ คือ การตื่นตัว (Alertness) การจัดเรียง (Orient) และการบริหารจัดการความตั้งใจจดจ่อ (Executive attention) (J. Fan, McCandliss, B. D., Sommer, T., Raz, A., & Posner, M. I, 2002) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 12 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 “มารู้จักกันไว้” เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีสัมพันธภาพที่ดี เรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะทำให้กลุ่มเกิดบรรยากาศผ่อนคลาย มีความไว้วางใจต่อกัน (Corey, 2012, pp. 94-141) โดยในการจัดกิจกรรมนักเรียนจะแนะนำชื่อและอาหารที่ชอบของตนเอง ทั้งยังต้องทวนชื่อและอาหารที่ชอบของเพื่อนด้วย ทำให้นักเรียนต้องตั้งใจฟังเพื่อจดจำรายละเอียดของเพื่อน ซึ่งเมื่อทำกิจกรรมนี้แล้วจะเกิดสภาวะตื่นตัวและคงสภาพของสภาวะนี้ไว้

กิจกรรมที่ 2 จับฉันให้ได้สิ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำกิจกรรม Brain gym เพื่อบริหารสมองทั้ง 2 ซีกให้พร้อมต่อการร่วมกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ให้นักเรียนเล่มเกม Catch up ที่มีการใช้การเคลื่อนไหวของสายตาเพื่อหาการ์ดให้ตรงกับการ์ดที่ผู้วิจัยเอ่ย และยังต้องตั้งใจฟังการเอ่ยชื่อการ์ดด้วย เพราะหากเอ่ยการ์ดเงื่อนไขออกมา นักเรียนทุกคนต้องอยู่นิ่ง ๆ เป็นเวลา 30 วินาที ซึ่งจากการทำกิจกรรมนี้นักเรียนจะต้องตั้งใจฟัง มีการเคลื่อนไหวของสายตา และการผ่อนคลายตนเอง ซึ่งเมื่อทำกิจกรรมนี้แล้วจะเกิดสภาวะตื่นตัวและคงสภาพของสภาวะตื่นตัวไว้ ทั้งยังมีการเลือกข้อมูลที่เกิดจากการกระตุ้นภายนอก มีการเคลื่อนไหวของดวงตา (Overt

with head/eye movement) การเพิ่มลดของสารสื่อประสาท Acetylcholine มีผลต่อกระบวนการเกิดความตั้งใจจดจ่อด้านการจัดเรียง (Posner, M. I., 1980)

กิจกรรมที่ 3 ตื่นตัวไว้ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้เล่มการ์ดเกม thievish ซึ่งในการเล่นการ์ดเกมนั้น นักเรียนจะต้องอาศัยความตั้งใจ และการเลือกข้อมูลที่เกิดจากการกระตุ้นภายนอก ทั้งยังใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อจะนำการ์ดมาเป็นคะแนนของตนเอง เมื่อได้ทำกิจกรรมนี้แล้วจะเกิดการหลั่ง Dopamine และ Norepinephrine ซึ่งเป็นสารสื่อประสาทที่หลั่งออกมาเมื่อมีความตื่นตัวเกิดขึ้น (Bouret, S., & Richmond, B. J., 2015)

กิจกรรมที่ 4 จดจ่อหาคำศัพท์ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องใช้ความตั้งใจ การเพ่งสมาธิในการหาคำศัพท์ที่ซ่อนอยู่ในตารางให้พบ ซึ่งเมื่อทำกิจกรรมนี้จะต้องมีการใช้การเคลื่อนไหวของดวงตาเป็นสำคัญ และต้องใช้สมาธิอย่างมาก (Posner, M. I., 1980)

กิจกรรมที่ 5 ตัวต่อตัว เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องใช้สมาธิในการต่อจิ๊กซอให้เป็นภาพใหญ่ให้สำเร็จ ซึ่งในการทำกิจกรรมนักเรียนทุกคนห้ามใช้เสียง ในการทำกิจกรรมจะมีการเคลื่อนไหวของดวงตา เมื่อดวงตาเคลื่อนไหวไปยังจุดที่มีความสนใจ ซึ่งบางครั้งดวงตาของมนุษย์จะจับจ้องไปยังเป้าหมายที่สนใจ แสงซึ่งเป็นพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าแบบหนึ่งจะส่งสัญญาณไปยังตัวรับแสง (Photoreceptors) ในจอประสาทตา (Retina) ตัวรับแสงมีสองชนิด คือ เซลล์แบบกรวย (Cone cell) ทำหน้าที่รับสีและเซลล์แบบแท่ง (Rod cell) ทำหน้าที่รับแสง ต้องมีการผสมผสานอัตราส่วน จึงจะได้ความเข้มแสงและสีที่เหมาะสมกับการรับภาพ แล้วส่งสัญญาณประสาทนี้ไปยังสมองใหญ่ (Cerebral cortex) ขั้นตอนการรับรู้การจัดเรียงจะเกี่ยวข้องในช่วงนี้ (Petersen, S. E., & Posner, M. I., 2012)

กิจกรรมที่ 6 และ 7 สร้างต้นทุน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำกิจกรรมผ่านบอร์ดเกม Cache ในการเล่นบอร์ดเกมนั้นนักเรียนต้องมีการคิดการวิเคราะห์ วางแผน การตัดสินใจ เพื่อให้ตนเองเป็นผู้ชนะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองขั้นสูง (Higher brain function) ที่เป็นกระบวนการทางสมองเกี่ยวข้องกับการคิด วิเคราะห์ อารมณ์ การตัดสินใจ และการควบคุมพฤติกรรม โดยมีสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ทำหน้าที่หลักในการควบคุมและประสานการทำงานของสมองส่วนต่าง ๆ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, & สถาบัน RLG, 2561)

กิจกรรมที่ 9 สร้างหอคอย เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกความตั้งใจจดจ่อให้เต็มที่กับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งยังต้องใช้การวางแผน การตัดสินใจ เพื่อให้ภาระงานสำเร็จ และเมื่อนักเรียนทำภาระงานสำเร็จจะเกิดความภูมิใจในตนเอง (Zimmerman, B. J., 2002)

กิจกรรมที่ 10 และ 11 ต่อยอดพัฒนา กิจกรรมนี้นักเรียนจะได้ใช้ประสบการณ์ การเรียนรู้จากกิจกรรมที่ผ่านมานำมาใช้ในการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาความตั้งใจจดจ่อ ซึ่งนักเรียนจะต้องมีการนำประสบการณ์เดิมมาปรับใช้กับความรู้ใหม่ เพื่อให้ได้ชิ้นงานตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม (Papert, S.,1980)

กิจกรรมที่ 12 กิจกรรมสะท้อนบทเรียน นักเรียนได้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา และความสำคัญของการพัฒนาความตั้งใจจดจ่อ หลังจากสิ้นสุดการฝึกผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สรุปได้ว่า จากทั้ง 12 กิจกรรม เป็นการฝึกสมองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานของสมองในส่วนของความตั้งใจจดจ่อ (Attention) ที่มีการกระตุ้นสมองในส่วนทาลามัส (Thalamus) กลีบสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) กลีบสมองส่วนบน (Parietal lobe) กลีบสมองส่วนขมับ (Temporal lobe) สมองส่วนการรับภาพ (Frontal eye field) สมองส่วนหน้า (Anterior cingulate cortex) และสมองส่วนหน้าด้านข้าง (Lateral prefrontal cortex) (นภวรรณ อุบลธรรม และคณะ, 2562) ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม มีความตั้งใจจดจ่อสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีปกติ ในระยะติดตามผลการทดลอง นอกจากนี้ยังส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมในเชิงบวกคือ รับฟังความเห็นของผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3. กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม มีความตั้งใจจดจ่อในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 3 การที่โปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึมมีประสิทธิภาพนั้น เป็นผลจากกลไกที่ส่งผลต่อการทำงานของสมองหลายส่วน โดยเฉพาะการกระตุ้นให้เกิดการปรับโครงสร้างของสมอง 3 ส่วน ได้แก่ Locus Coeruleus, Right Frontal Cortex และ Parietal Cortex ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตื่นตัว ทำให้สมองพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และสามารถรักษาระดับการกระตุ้น (Arousal) ให้คงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ร่างกายจะหลั่งสารสื่อประสาท Dopamine ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมความตั้งใจจดจ่อ และกระบวนการเรียนรู้ ทั้งยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงกับระบบประสาทที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ (Motivation system) ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการรักษาความใส่ใจต่อเนื่อง (ดุสิต โพธิ์พันธุ์, 2559) นอกจากนี้ โปรแกรมยังส่งผลต่อการกระตุ้นระบบการรับรู้ โดยเฉพาะการควบคุมการเคลื่อนไหวของดวงตา ซึ่งสัมพันธ์กับการหลั่งสารสื่อประสาท Acetylcholine ที่มีบทบาทในการจัดเรียงข้อมูลที่รับเข้ามา ส่งผลต่อการทำงานของระบบความจำ และนำไปสู่การปรับโครงสร้างสมองใน 4 บริเวณ ได้แก่ Superior Parietal Cortex, Temporal-Parietal Junction, Frontal Eye Fields, และ Superior Colliculus ในส่วนของการคิดวิเคราะห์ โปรแกรมบอร์ดเกมช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหา การวางแผน และการตัดสินใจ ได้แก่ Anterior Cingulate Cortex, Lateral Ventral, Prefrontal Cortex และ Basal Ganglia ซึ่งล้วนมีบทบาทในการควบคุมการบริหารความตั้งใจจดจ่อ และเชื่อมโยงกับกระบวนการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์และแม่นยำมากยิ่งขึ้น (ทศพร สร้างนานอก, 2561) การนำแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึมมาใช้ในการออกแบบโปรแกรม จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการเล่นบอร์ดเกม แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง สร้างความเข้าใจใหม่จากประสบการณ์เดิม และพัฒนาทักษะการคิดไตร่ตรอง รวมถึง การยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Control) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อความสำเร็จของการเล่นบอร์ดเกม เนื่องจากผู้เล่นต้องคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ หลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่เร่งรีบหรือขาดการพิจารณาความเสี่ยง ทั้งต่อผลลัพธ์ของเกมและความปลอดภัยของตนเองซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือเป็นการฝึกฝนทักษะการควบคุมตนเองอย่าง

เป็นธรรมชาติ (ชลมาศ คูหารัตนากร, 2560) ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์ (2562) ที่ศึกษาผลของการใช้บอร์ดเกมในการปรับเปลี่ยนความสนใจและส่งเสริมความยึดมั่นในการเรียนวิชาสถิติ พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนความยึดมั่นและผูกพันกับการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และยังมีทัศนคติเชิงบวกต่อวิชาสถิติ รวมถึงความพยายามในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกมสามารถกระตุ้นความตั้งใจและความมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และงานวิจัยของ ปราง เกียรติสูงส่ง (2566) ที่ศึกษาการใช้บอร์ดเกมในการพัฒนาการตระหนักรู้ พบว่า บอร์ดเกมสามารถส่งเสริมการรู้จักตนเอง การตัดสินใจ การสื่อสาร และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกมมีลักษณะเชิงปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเปิดพื้นที่ปลอดภัย (Safe space) สำหรับเด็กและเยาวชนในการแสดงออกความคิดเห็น การเปิดเผยตัวตนในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงการตั้งคำถามต่อประสบการณ์ชีวิตทั้งของตนเองและของผู้อื่น จากที่กล่าวมานี้เป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึมมีความตั้งใจจดจ่อที่สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีปกติ

4. กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม มีความตั้งใจจดจ่อในระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 4 เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม โดยหลักการของทฤษฎีนี้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ และมีการคิดแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด ทั้งยังส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มเพื่อน มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สำรวจและแก้ไขปัญหา (Papert, 1980) กิจกรรมบอร์ดเกมที่สร้างขึ้นนั้น ผู้เล่นต้องมีการจำเงื่อนไข กฎกติกาของเกมจึงทำให้เกิดความตั้งใจจดจ่อ (Focus attention) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ดี โดยสามารถควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกในรูปแบบที่เหมาะสมต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสัมพันธ์กับกระบวนการคิดระดับสูง หรือการทำงานของสมองขั้นสูง (Higher brain functions) ที่ประกอบด้วย การวางแผน (Planning), การตัดสินใจ (Decision making), การประเมินและแยกแยะสิ่งที่ถูกหรือผิด รวมถึงการจดจำและตอบสนองต่อสถานการณ์เดิมหรือสถานการณ์ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ (Botvinick et al., 2001; Fan et al., 2005) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Johnson และคณะ (2008) ที่ได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความตั้งใจจดจ่อในเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น (ADHD) ระหว่างปี ค.ศ. 2011–2017 พบว่า การฝึกฝนความตั้งใจจดจ่อผ่าน Cognitive Training เช่น โปรแกรม CogniPlus, แพลตฟอร์ม BrainTrain, โปรแกรม Pay Attention รวมถึง การใช้วิดีโอเกมแบบประสานกับสมอง (BCI video game) สามารถพัฒนาความสามารถด้านความตั้งใจจดจ่อในเด็กกลุ่มนี้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งยังคงปรากฏผลเชิงบวกทั้งในช่วงหลังการฝึกและในระยะติดตามผล นอกจากนี้การเล่นบอร์ดเกมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการหลั่งสารโดปามีน ซึ่งเป็นสารสื่อประสาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้รางวัลของสมอง (Reward system) และมีบทบาทต่อความรู้สึกพึงพอใจ ความตั้งใจจดจ่อ แรงจูงใจ และการ

เรียนรู้อย่างชัดเจน เมื่อผู้เล่นมีส่วนร่วมในเกมที่ท้าทายซึ่งสามารถประสบความสำเร็จได้ เช่น การวางแผนแล้วชนะเกม หรือไขปริศนาได้สำเร็จ สมองจะตีความว่าเป็น “รางวัล” ซึ่งทำให้เกิดการหลั่งของโดปามีนจากบริเวณ Ventral Tegmental Area (VTA) ไปยัง Nucleus Accumbens และPrefrontal Cortex ที่เป็นพื้นที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ การวางแผน การตัดสินใจ และการควบคุมตนเอง สารโดปามีนที่หลั่งออกมาจะส่งเสริมให้ผู้เล่นเกิดความพึงพอใจ รู้สึกสนุก และอยากมีส่วนร่วมกับกิจกรรมนั้นต่อไป ซึ่งช่วยให้มีความตั้งใจจดจ่อกับกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง (Sescousse et al., 2013) ในการเล่นบอร์ดเกมต้องเล่นร่วมกับผู้อื่นภายใต้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน นักเรียนจึงได้ฝึกการแก้ปัญหาเชิงกลยุทธ์ การร่วมมือ การทำงานเป็นทีม(Katsantonis, 2025) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นักเรียนที่ผ่านโปรแกรมจึงมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงานกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาพบว่า โดปามีนมีบทบาทในการเสริมการสร้างเส้นทางประสาทใหม่ (Neuroplasticity) ที่มีผลต่อการจดจำ การคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบลึกซึ้ง (Deep learning) (Christoph et al., 2004) โดยบอร์ดเกมถูกออกแบบให้มีเป้าหมาย กฎเกณฑ์ และรางวัลที่ชัดเจน จึงส่งผลให้ผู้เล่นเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (Engagement) การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Poole et al, 2019) และสามารถรักษาความสนใจได้ยาวนาน จึงส่งผลให้กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจอจ่อด้วยบอร์ดเกมตามแนวคิดคอนสตรัคชันนิซึม มีความตั้งใจจดจ่อในระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรมีการส่งเสริมการนำโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมไปประยุกต์ใช้พัฒนาความตั้งใจจดจ่อของนักเรียน โดยมีการศึกษารายละเอียดของโปรแกรมและมีความเข้าใจทฤษฎี วิธีการ และหลักการของการพัฒนาความตั้งใจจดจ่อ ไปใช้ในสถานศึกษา

2. ส่งเสริมการนำโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมไปใช้ โดยมีการประยุกต์กิจกรรมให้เหมาะกับนักเรียน พิจารณาจากบริบทของโรงเรียน และช่วงวัยของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย โดยนำโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ โดยปรับระดับความยากง่ายของโปรแกรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย

2. ควรมีการศึกษาวิจัย โดยการนำโปรแกรมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อด้วยบอร์ดเกมร่วมกับทฤษฎีอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยด้วยการออกแบบโปรแกรมด้วยบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในด้านต่างๆ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. สถานที่ ที่ใช้ในการทดลองเป็นห้องเรียนในอาคารเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวนมาก จึงมีเสียงดังทำให้เกิดการรบกวนสมาธิ

2. ในการทดลองเป็นช่วงเวลาใกล้ช่วงเลิกเรียนทำให้กลุ่มทดลองอยากกลับบ้าน

3. ในระหว่างการทดสอบความตั้งใจจดจ่อด้วยแบบวัดความตั้งใจจดจ่อ (Attention Network Test: ANT) โปรแกรมคอมพิวเตอร์บางเครื่องอาจมีการขัดข้องเกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยต้องทดสอบใหม่อีกครั้ง โดยทิ้งช่วงเวลาให้นักเรียนที่เข้าร่วมวิจัยนั่งพัก 10 นาที

เอกสารอ้างอิง

ชลมาศ คูหารัตนากร. (2560). *บอร์ดเกมกับการพัฒนาทักษะสมอง*. เข้าถึงได้จาก https://web.facebook.com/PlayAcademyTH/posts/1288519341203435:0?_rdc=1&_rdr

ดุสิต โพธิ์พันธุ์. (2559). *การเพิ่มความใส่ใจของนักเรียนจ่านาวิกโยธิน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ฝึกการเคลื่อนไหวของตาแบบติดตามวัตถุ: การศึกษาศักย์ไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทศพร สร้างนานอก. (2561). การพัฒนาเกมเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารพยาบาลทหารบก, 21*(1).

นภวรรณ อุบลธรรม และคณะ. (2562). ผลของโปรแกรมสมอง จิตใจ และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความตั้งใจจดจ่อในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 25*(2).

ภัทรธิดา ไทยอุส่าห์. (2565). *ก้าวต่ออย่างไร เมื่อเด็กไทยเรียนรู้ถดถอยจากการปิดโรงเรียนช่วงโควิด?*. เข้าถึงได้จาก https://www.the101.world/kid-for-kids-learning-loss

ปรัชญา แก้วแก่น. (2555). กระบวนการความสนใจและการประยุกต์สำหรับการวิจัยทางวิทยาการปัญญา. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 10*(1).

วชรวรรธน์ ปิยะรัตนมงคล. (2563). *การประยุกต์ใช้บอร์ดเกมในการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อความคิดเชิงระบบและการเรียนรู้ของหัวหน้า*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิลัยภรณ์ ปิยะวงค์. (2562). *การออกแบบเกมการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนเรื่องสถิติ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปราง เกียรติสูงส่ง. (2566). การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยบอร์ดเกมผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการเรียนรู้. *วารสารรัชต์ภาคย์, 17(50)*

ศูนย์สมองและระบบประสาท. (2023). *ภาวะสมองเสื่อมจากดิจิทัล: หน้าจอและอุปกรณ์ดิจิทัลส่งผลต่อความจำอย่างไร*. เข้าถึงได้จาก https://www-neurocenternj-com.translate

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, & สถาบัน RLG. (2561). *คู่มือพ่อแม่ พัฒนาทักษะสมอง EF-Executive Functions ตั้งแต่ปฏิสนธิ-3 ปี*. เข้าถึงได้จาก https://www.thaihealth.or.th/wp-content/uploads/2020/02/617.pdf

Ameliasari, T., Harun, Himawan, P., Jefri, M., & Hanif, C. (2020). The Effects of MANSA Historical Board Game toward the Students' Creativity and Learning Outcomes on Historical Subjects. *European journl of edcational research, 9*(4).

Bahar, T., Werner, S., & Heidi, S. (2016). Gamification in education: a board game approach to knowledge acquisition. *Journal of Procedia Computer Science, 99*.

Botvinick, M., Carter, C., Braver, T., Barch, D., & Cohen, J. (2001). Conflict monitoring and cognitive control. *Journal of Psychological Review, 108*(3).

Bouret, S., & Richmond, B. (2015). Sensitivity of locus coeruleus neurons to reward and effort in a monkey model of motivation. *Journal of Neuroscience, 35*(20).

Charlier, N., & De Fraine, B. (2013). Game-based learning as a vehicle to teach first aid content: A randomized experiment. *Journal of School Health, 83*.

Christoph, B., Amit, S., York, S., & Roland, K. (2004). *WISE 2004 International Workshops, Brisbane, Australia*. Proceedings: Springer.

Corey G. (2012). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (7th ed.). New York: Cengage learning.

Fan, J., McCandliss, B., Sommer, T., Raz, A., & Posner, M. (2002). Testing the efficiency and independence of attentional networks. *Journal of Cognitive Neuroscience, 14*(3).

Fan, J., Bruce, D., McCandliss, B., Fossclla, J., Flombaum, J., & Posner, M. (2005). *The activation of attentional networks*. NeuroImage: Elsevir.

Howell, D. (2012). *Statistical methods for psychology*. Wadsworth: Cengage Learning Press.

Johnson, K., Robertson, I., Barry, E., Mulligan, A., Daibhis, A., Daly, M., Watchorn, A., Gill, M., & Bellgrove, M. (2008). Impaired conflict resolution and alerting in children with ADHD: evidence from the Attention Network Task (ANT). *Journal of Child Psychol Psychiatry, 49*(12)

Jose, M., Lizbeth, E., & Monica, T. (2020). A BCI video game using neurofeedback improves the attention of children with autism. *Journal of Multimodal User Interfaces, 15*.

Katsantonis, N. (2025). From *Pandemic Legacy* to serious games: A systematic review of cooperative board games under the educational perspective. *European Journal of Education, 60*(1)

Papert, S. (1980). *Mindstorms Children, Computers and Powerful Ideas*. New York: Basic Books.

Poole, F. J., Clarke Midura, J., Sun, C., & Lam, K. (2019). Exploring the pedagogical affordances of a collaborative board game in a dual language immersion classroom. *Foreign*

Language Annals, 52(3), 504–523.

Posner, M. (1980). Orienting of attention. Quarterly. *Journal of Experimental Psychology, 32*(1).

Petersen, S., & Posner, M. (2012). The attention system of the human brain: 20 years after. *Journal of Annual Review of Neuroscience, 35.*

Sescousse, G., Caldú, X., Segura, B., & Dreher, J. (2013). Processing of primary and secondary rewards: A quantitative meta-analysis and review of human functional neuroimaging studies. *Journal of Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 37*(4).

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

Zimmerman, B. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Journal of Theory into Practice, 41*(2).

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Social Science

ผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

Effects of the Payment of Loan Interest by a Debtor Where the Creditor Charges Interest Exceeding the Statutory Rate

นฤพล เมนไธสง[1]*, ธิดารัตน์ ชีนะเภท[2], พระมหาวิทยา คำรัง[3], ทองพูล ศิริโท[4]

[1,2,3,4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Naruephol Mainthaisong[1*], Tidarat Cheenapate[2], Pramaha Wittaya Theeraniti[3], Thongpoon Siritho[4]
[1,2,3,4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kean, Thailand

✉: dontreethaikw@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 09 May 2025; Revised: 22 June 2025; Accepted: 30 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าการยืมจะทำเป็นสัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองอย่างหนึ่งที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม กรณีการกู้ยืมเงินอันเกิดจากการทำสัญญากู้ยืมเงินกันระหว่างบุคคลทั่วไป โดยศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายลักษณะ 9 ยืม เฉพาะในส่วนการกู้ยืมเงิน เช่น บทบัญญัติมาตรา 653 ที่กำหนดให้การกู้ยืมต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ โดยจะคิดดอกเบี้ยแก่กันหรือไม่ก็ได้ หากมีการคิดดอกเบี้ยแก่กันบทบัญญัติมาตรา 654 กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี รวมถึงศึกษาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ซึ่งจากผลการศึกษาสรุปได้ว่า การที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้กู้ยืมเงิน โดยตกลงคิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่าเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบี้ยส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น เป็นผลให้ผู้กู้ที่ชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว ไม่สามารถฟ้องเรียกเงินดอกเบี้ยส่วนที่เกินคืนได้ เพราะถือเป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา มาตรา 411 แต่ขณะเดียวกันเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยส่วนที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้นด้วย ดังนั้นจึงต้องนำเงินที่เจ้าหนี้ได้รับจากการที่ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปหักชำระเงินต้นแทน แต่ในส่วนดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งหากลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราตามที่ตกลงกันในสัญญา แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งปัจจุบันคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี

คำสำคัญ : กู้ยืมเงิน; ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด; เป็นโมฆะ.

Abstract

This academic article aims to study the legal effects of the payment of loan interest by a debtor in cases where the creditor charges interest exceeding the rate prescribed by law, regardless of whether the loan is made in the form of a loan agreement, a borrowing contract, or a money loan contract. Such contracts constitute a type of consumable loan as provided under the Civil and Commercial Code, Book III, Specific Contracts, Title IX: Loan. The study focuses on money loan agreements entered into between private individuals, examining the relevant legal provisions under Title IX: Loan, particularly those relating to money lending. This includes Section 653 of the Civil and Commercial Code, which requires that a loan must be evidenced in writing and signed by the borrower as essential evidence, and which allows the parties to agree on interest or not. Where interest is agreed upon, Section 654 prohibits charging interest exceeding the rate of 15 percent per annum. The study also analyzes relevant Supreme Court judgments concerning money lending. The findings indicate that where a private individual (who is not a financial institution) lends money and agrees to charge interest exceeding 15 percent per annum, such an agreement on interest is unlawful and constitutes a criminal offense under Section 4 of the Prohibition of Charging Excessive Interest Act B.E. 2560 (2017). Consequently, the agreement is entirely void, not merely void in respect of the portion of interest exceeding the statutory rate. As a result, a borrower who has already paid interest exceeding the legal rate is unable to bring an action to recover the excess interest paid, as such payment is deemed to be a performance of an obligation in violation of a statutory prohibition under Section 411 of the Civil and Commercial Code. At the same time, the creditor has no right to receive interest exceeding the rate prescribed by law. Therefore, any amount received by the creditor as excess interest must be applied toward the repayment of the principal instead. With regard to default interest, if the borrower is in default, the creditor is entitled to charge default interest at the rate agreed upon in the contract, provided that such rate does not exceed the rate prescribed by law. Currently, the statutory rate of default interest is 5 percent per annum.

Keywords: money loan; interest exceeding the statutory rate; void

1. บทนำ

การกู้ยืมเงิน ไม่ว่าจะเป็นสัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน เป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองอย่างหนึ่ง ที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม หมวด 2 ยืมใช้สิ้นเปลือง ที่ผู้ยืมตกลงว่าจะคืนเงินตราจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืม โดยกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ว่าจะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืม หลักฐานแห่งการชำระหนี้ และบัญญัติเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้ด้วยว่า สามารถคิดดอกเบี้ยในอัตราอย่างสูงได้เป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งในการประกอบกิจการงานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บางครั้งอาจจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจของตน หรือใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพทำมาค้าขาย หรือเป็นทุนการศึกษาแก่ทายาทของตน ซึ่งการกู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมมีการคิดดอกเบี้ยแก่กันตามที่กฎหมายกำหนดได้ แต่บางครั้งการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นใด ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยที่

เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ หรือหากเมื่อชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดแล้วจะนำมาหักกับต้นเงินที่กู้กันได้หรือไม่ อันเป็นปัญหาที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน หากเกิดขึ้นหรือประสบพบปัญหาเกิดขึ้นกับญาติ พี่ น้อง เพื่อน คนรู้จักชอบพอ หากบังเอิญได้พบได้อ่านบทความนี้ ก็อาจสามารถให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่ประชาชนเหล่านี้ได้บ้างตามสมควร ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงขออธิบายถึงลักษณะของการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินให้เข้าใจโดยสังเขป ดังนี้

2. การกู้ยืมเงินต้องมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 650 อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

การกู้ยืมเงิน ไม่ว่าจะเป็นสัญญากู้ หรือสัญญากู้ยืม หรือสัญญากู้ยืมเงิน เป็นสัญญาที่ผู้ยืมตกลงว่าจะคืนเงินตราจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืม ซึ่งมีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมให้แก่ผู้ยืมจึงจะส่งผลให้สัญญากู้ยืมเงินบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 650 วรรคสอง

3. การกู้ยืมเงินต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

จากบทบัญญัติมาตรา 653 วรรคหนึ่งดังกล่าว จะเห็นว่าการกู้ยืมเงินมากกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ดังนั้น ถ้ายืมเพียง 2,000 บาท หรือน้อยกว่า 2,000 บาท ก็ไม่จำต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ โดยมาตรา 653 มีหลักในการพิจารณา ดังนี้

3.1 ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ หลักฐานดังกล่าวต้องมีข้อความที่แสดงว่าผู้กู้ได้รับเงินและจะใช้คืน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องมีข้อความระบุไว้ชัดเจนว่า ผู้กู้ได้กู้เงินไปจากโจทก์ ไม่จำต้องทำเป็นเอกสารในรูปแบบของสัญญา ไม่จำต้องลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ อาจจะเป็นเพียงเอกสาร หรือจดหมายที่ผู้กู้มีไปถึงผู้อื่น (ว่าได้กู้เงินไปจากผู้ให้กู้) ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567/2499 คำรับสภาพหนี้ในบันทึกการเปรียบเทียบของอำเภอซึ่งจำเลยลงลายมือชื่อไว้ เป็นหลักฐานแสดงการกู้ยืมเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 (เทียบฎีกาที่ 865/2493)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 868/2506 การที่ผู้กู้เป็นผู้เขียนสัญญาค้ำประกันที่ผู้ค้ำประกันทำให้ไว้แก่ผู้ให้กู้ มีข้อความแสดงว่าผู้กู้เป็นผู้กู้เงินของผู้ให้กู้ไป และผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อไว้ในช่องผู้เขียนด้วยนั้น ถือได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามความหมายของมาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1883/2551 ป.พ.พ. มาตา 653 วรรคหนึ่ง บังคับให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้โดยไม่จำเป็นว่า หลักฐานเป็นหนังสือนั้นต้องระบุวันเดือนปีที่ทำสัญญา วันเดือนปีที่ครบกำหนดชำระ และอัตราดอกเบี้ยไว้

ข้อความในเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้น ไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “กู้ยืม” ระบุไว้ แต่ต้องมีข้อความในลักษณะที่แสดงว่า “ได้รับเงินไปแล้วจะคืนให้” เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2506 เอกสารที่มีข้อความเพียงว่า รับเงินไปจำนวนหนึ่ง แล้ว ลงชื่อจำเลยโดยไม่มีข้อความแสดงว่า ในการรับเงินจำเลยเป็นลูกหนี้จะใช้เงินคืนแก่โจทก์แต่อย่างใดนั้น ฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้ (ประชุมใหญ่ ครั้งที่15/2504)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2493 ฟ้องเรียกเงินกู้โดยอ้างตั๋วสัญญาใช้เงิน ซึ่งมีข้อความแสดงแต่เพียงรับรองว่า จำเลยมีหนี้อันจะพึงต้องชำระให้แก่โจทก์ โดยไม่มีถ้อยคำชัดว่า หนี้นั้นเป็นหนี้เงินกู้หรือหนี้อย่างอื่น โจทก์ย่อมนำพยานหลักฐานสืบประกอบว่าหนี้นั้นเป็นหนี้เงินกู้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2725/2526 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิได้บังคับว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือต้องมีข้อความว่ากู้ยืมเงินจากผู้ใด ถ้าได้ความว่าจำเลยทำมอบให้แก่โจทก์ ก็มีความหมายอยู่ในตัวว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินจากโจทก์ไปและทำหลักฐานการกู้ยืมไว้ให้ หนังสือสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3809/2526 ตอนบนของเอกสารมีชื่อและนามสกุลของจำเลย ถัดไปเป็นรายการลงวันเดือนปีและข้อความว่า “เอาเงิน” กับจำนวนเงินต่าง ๆ กันรวม 12 รายการ อีก 5 รายการ มีข้อความว่า “ข้าวสาร” และลงจำนวนไว้ว่า 1 กระสอบบ้าง 1 ถังบ้าง 3 ถังบ้าง และทุกรายการมีชื่อจำเลยลงกำกับไว้ เอกสารดังกล่าวไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามมาตรา 653 จะต้องมีข้อความรับเงินจากผู้ให้กู้ไปและจะใช้คืน โดยมีจะต้องมีการระบุจำนวนเงินไว้ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 823/2510 ข้อความในเอกสารดังกล่าวนี้ฟังได้เพียงว่า ผู้ยืมแสดงเจตนาขอยืมเงินจากผู้ให้ยืมเท่านั้น ส่วนผู้ยืมจะได้รับเงินไปจากผู้ให้ยืมตามที่ขอยืมหรือไม่ จำนวนเท่าใด หาได้มีข้อความหรือเอกสารอื่นใด ลงลายมือชื่อผู้ยืม เอกสารดังกล่าวจึงหาเป็นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ไม่

3.2 ผู้กู้ต้องลงลายมือชื่อในหนังสือนั้น หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ผู้กู้ต้องลงลายมือชื่อในหนังสือนั้นด้วย ลายมือชื่ออาจเป็นลายมือเขียนก็ได้ ถ้าผู้เขียนได้เขียนโดยเจตนาให้เป็นลายมือชื่อ อาจเป็นชื่อจริงหรือชื่อเล่นก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6930/2537 มาตรา 653 บังคับให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ โดยมิได้บังคับผู้ให้กู้ต้องลงลายมือชื่อด้วย เมื่อจำเลยเป็นผู้เขียนหนังสือสัญญากู้เงินและลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้แล้ว ย่อมฟ้องร้องบังคับคดีได้ แม้ลายมือชื่อผู้ให้กู้เป็นลายมือชื่อปลอม แต่ลายมือชื่อผู้กู้เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง สัญญากู้ฉบับนั้นก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือได้

3.3 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจะต้องมีเมื่อใด หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือไม่จำเป็นต้องมีในขณะกู้ยืมเงินกัน โดยอาจจะมีขึ้นก่อนหรือภายหลังยืมการทำสัญญาก็ได้ แต่จะต้องมีก่อนการฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ยืม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1286/2535 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 วรรคแรกนั้น อาจเกิดขึ้นในขณะกู้ยืมเงินกันหรือภายหลังจากนั้นก็ได้ บันทึกคำให้การพยานที่จำเลยเบิกความเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญาว่า จำเลยกู้เงินจากโจทก์คดีนี้จริงและยังมิได้ชำระหนี้คืนนั้น เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ใช้ฟ้องร้องบังคับคดีแก่จำเลยได้.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2161/2542 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือตาม ป.พ.พ.มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิใช่แบบของนิติกรรม ทั้งกฎหมายก็มิได้บัญญัติว่าหลักฐานดังกล่าวจะต้องมีในขณะที่ให้กู้ยืม หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจึงอาจมีก่อนหรือหลังการกู้ยืมเงินก็ได้

3.4 การกู้ยืมเงินที่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจะยกขึ้นฟ้องหรือต่อสู้คดีไม่ได้ การกู้ยืมที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้นั้น นอกจากจะฟ้องร้องบังคดีไม่ได้แล้ว ศาลฎีกาตีความว่าจะใช้ในการต่อสู้คดีไม่ได้อีกด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3874/2549 การกู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป(ปัจจุบันกว่า 2,000 บาท) ถ้าไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคหนึ่ง นั้น หมายความรวมถึงการห้ามมิให้ยกขึ้นต่อสู้คดีด้วย เมื่อการกู้ยืมเงิน 5,000,000 บาท ที่จำเลยอ้างว่าโจทก์กับ ร. ร่วมกันกู้ยืมจากจำเลยนั้นไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ จำเลยจึงไม่อาจอ้างการกู้ยืมเงินดังกล่าวขึ้นต่อสู้เพื่อยึดถือโฉนดที่ดินของโจทก์ที่จำเลยมอบให้ยึดถือเป็นประกันไว้ได้

4. กรณีที่มีการแก้ไขจำนวนเงินในสัญญากู้ยืมเงิน

ในการทำสัญญากู้ยืมเงิน มีบางกรณีที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้แก้ไขจำนวนที่เงินถูกต้องแท้จริงในสัญญากู้ยืมเงิน แล้วนำคดีมาฟ้องต่อศาล เช่นนี้ลูกหนี้ซึ่งตกเป็นจำเลยจะต้องรับผิดหรือไม่เพียงใด แยกได้เป็น 5 กรณี

4.1 แก้ไขจำนวนเงินในขณะที่เขียนสัญญากู้ยิมเงิน กรณีนี้อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการเขียนผิด เช่น กู้เงินกันเพียง 5,000 บาท แต่เขียนผิดเป็น 6,000 บาท จึงได้ทำการแก้ไขให้เป็น 5,000 บาท ตามความประสงค์ที่แท้จริง หรือเขียนสัญญากู้ระบุจำนวนเงิน 10,000 บาท แต่ขณะกำลังเขียนผู้กู้ขอเพิ่มจำนวนเงินเป็น 20,000 บาท ผู้ให้กู้ตกลงจึงแก้จำนวนเป็น 20,000 บาท ตามที่ตกลงกู้ที่แท้จริงก่อนที่ผู้กู้จะลงชื่อในสัญญากู้

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในกรณีที่มีการแก้ไขตัวเลขจำนวนเงินในขณะเขียนสัญญากู้ แม้ผู้กู้จะไม่ได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ก็เป็นใช้ได้ เพราะถือว่าเป็นเจตนากู้ยืมกันครั้งเดียวตามจำนวนที่แก้ไขแล้วลงชื่อไว้ท้ายสัญญาแห่งเดียวกัน ก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1154/2511)

4.2 แก้ไขจำนวนเงินในสัญญากู้เดิมเมื่อมีการกู้ยืมครั้งใหม่ เป็นกรณีที่ทำสัญญากู้ยืมกันจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว ต่อมาผู้กู้มาขอกู้เงินเพิ่มแต่คู่กรณีไม่ทำสัญญาฉบับใหม่ แต่ใช้วิธีการเปลี่ยนจำนวนเงินในสัญญากู้ฉบับเก่า เช่น

เดิมกู้ยืมเงินกัน 10,000 บาท ทำสัญญากู้เป็นหนังสือไว้ 10,000 บาท เมื่อครบกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ผู้กู้ขอเพิ่มอีก 10,000 บาท จึงเอาสัญญากู้เดิมมาขีดฆ่าจำนวนเงินเดิม แล้วเขียนใหม่เป็น 20,000 บาท โดยไม่ได้ลงลายมือชื่อผู้กู้กำกับไว้ด้วย ต่อมาเจ้าหนี้มาฟ้องบังคับให้ชำระหนี้เงินกู้จำนวน 20,000 บาท ตามสัญญากู้ที่มีการแก้ไขดังกล่าว

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การกู้ครั้งใหม่ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ผู้กู้คงรับผิดเฉพาะแต่การกู้ครั้งแรกจำนวน 10,000 บาท เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326/2507)

4.3 แก้ไขจำนวนเงินสัญญากู้ให้สูงขึ้นโดยผู้กู้ไม่รู้เห็นยินยอมด้วย เป็นกรณีที่มีการทำสัญญาอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่เกิดขึ้นจริง แต่ผู้ให้กู้ได้แก้ไขให้ผิดไปจากจำนวนเงินที่ได้ทำสัญญากู้กันไว้ เช่น ทำสัญญากู้ยืมเงิน จำนวน 5,000 บาท ต่อมาผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงเติมเลข “0” เข้าไปอีกหนึ่งตัว เป็น 50,000 บาท หรือเติมเลข “1” เข้าไปอีกเป็น 15,000 บาท แล้วนำสัญญากู้นั้นมาฟ้องคดีต่อศาล

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เอกสารการกู้ยืมเงินดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม จำเลยไม่ต้องรับผิดตามสัญญากู้ปลอม (ในส่วนที่ปลอมนั้น) แต่ให้จำเลยผู้กู้รับผิดใช้เงินจำนวน 5,000 บาท ตามที่ได้กู้จริง เพราะก่อนฟ้องมีการกู้ยืมเงินกันเพียง 5,000 บาท โดยมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1860/2523, 3028/2527, 407/2542)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1149/2552 โจทก์มีหนังสือสัญญากู้ยืมที่จำเลยลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ระบุว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์จำนวน 20,000 บาท เป็นหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือซึ่งจำเลยต้องรับผิดแม้ภายหลังโจทก์แก้ไขจำนวนเงินในสัญญากู้ให้สูงขึ้นเป็น 120,000 บาท ซึ่งไม่เป็นไปตามที่โจทก์และจำเลยตกลงกัน แต่ก็ไม่ทำให้หลักฐานกู้ยืมเงินที่ทำไว้แต่เดิมและมีผลสมบูรณ์ต้องเสียไป จำเลยต้องรับผิดต่อโจทก์เท่าที่กู้ไปจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5932/2538 การที่โจทก์แก้ไขจำนวนเงินในสัญญากู้โดยการขีดฆ่าตัวเลขและตัวอักษรจากจำนวน 25,700 บาท เป็นจำนวน 20,200 บาท และลงชื่อกำกับไว้เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริง ไม่น่าจะเกิดความเสียหายแก่จำเลย และคดีนี้โจทก์แก้ไขจำนวนเงินที่กู้ให้ลดลงจากเดิม กลับจะเป็นประโยชน์แก่จำเลย สัญญากู้จึงไม่เป็นเอกสารปลอม และเป็นเอกสารที่สมบูรณ์รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

4.4 สัญญากู้ไม่ได้กรอกจำนวนเงินไว้ แยกออกได้เป็น 2 กรณี

1) ผู้ให้กู้กรอกจำนวนเงินสูงกว่าที่กู้จริง เป็นกรณีที่ผู้กู้ยอมทำสัญญากู้ไว้ให้แก่ผู้ให้กู้ โดยผู้เพียงแต่ลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ในแบบพิมพ์สัญญากู้ที่ไม่มีข้อความและจำนวนเงินลงไว้ เมื่อผู้ให้กู้จะฟ้องคดีจึงได้กรอกข้อความระบุจำนวนเงินที่กู้ “สูงกว่าจำนวนเงินที่กู้จริง” เช่น กูยืมเงินจำนวน 5,000 บาท โดยให้ผู้กู้ลงชื่อในช่องผู้กู้ในแบบพิมพ์สัญญากู้ที่ไม่ได้กรอกข้อความจำนวนเงินลงไว้ ต่อมาผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงกรอกข้อความจำนวนเงินลงในแบบพิมพ์สัญญากู้เป็น 50,000 บาท หรือ 15,000 บาท

กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญากู้อันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็น “สัญญาปลอม” (เอกสารปลอม) พิพากษายกฟ้อง โดยผู้กู้ไม่ต้องรับผิดใช้เงินให้แก่ผู้ให้กู้เลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1532/2526, 431/2544, 2518/2547, 1903/2548 และ 7541/2548)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7541/2548 จำเลยเขียนวันที่ ชื่อและที่อยู่ของจำเลย กับลงลายมือชื่อในช่องผู้กู้ในสัญญากู้แล้วมอบไว้แก่โจทก์ เมื่อมีการกรอกข้อความอื่นๆ รวมทั้งจำนวนเงินกู้ลงในสัญญากู้ในภายหลังโดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอม สัญญากู้ดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอมและถือได้ว่าโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่จะฟ้องบังคับจำเลยได้ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1532/2526 จำเลยกู้เงินโจทก์ 30,000 บาท โจทก์ให้จำเลยลงชื่อในช่องผู้กู้ในหนังสือสัญญากู้ยืมเงินโดยมิได้กรอกข้อความเมื่อข้อความและจำนวนเงิน 40,000 บาท ที่กรอกในหนังสือสัญญากู้ถูกเขียนขึ้นภายหลัง ไม่ตรงต่อความเป็นจริงและโดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอมย่อมเป็นเอกสารปลอม โจทก์ไม่อาจแสวงสิทธิจากเอกสารปลอมได้ถือได้ว่าการกู้เงินระหว่างโจทก์จำเลยไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

นอกจากนี้ แม้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันจะให้การยอมรับต่อศาลว่า ได้กู้ยิมเงินไปจากผู้ให้กู้จริง 5,000 บาท ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 513/2537 โจทก์กรอกข้อความและจำนวนเงินลงในสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกัน ซึ่งจำเลยที่ 1 และที่ 2 เพียงแต่ลงลายมือชื่อให้โจทก์ไว้เกินไปจากความจริง (กู้ 5,000 บาท) โดยจำเลยที่ 1 และที่ 2 มิได้รู้เห็นยินยอมด้วย สัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอม แม้จำเลยที่ 1 และที่ 2 จะยอมรับว่าจำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินโจทก์15,000 บาท และจำเลยที่ 2 ค้ำประกันโจทก์ไว้ 15,000 บาท โจทก์ไม่อาจอาศัยสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันดังกล่าวมาเป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับจำเลยที่ 1 และที่ 2 ให้ใช้เงินตามจำนวนที่กู้ยืมและค้ำประกันจริงได้ ถือได้ว่าการกู้ยืมเงินและค้ำประกันคดีนี้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ โจทก์ไม่มีสิทธิบังคับให้จำเลยทั้งสองชำระเงิน 15,000 บาท ด้วย (พิพากษายกฟ้อง)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2548 จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินไปจากโจทก์ 45,000 บาท และลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินที่ยังไม่ได้กรอกจำนวนเงินไว้ แล้วมีการนำสัญญากู้ยืมเงินไปกรอกจำนวนเงินกู้เป็น 200,000 บาท ในภายหลัง โดยจำเลยที่ 1 ไม่ได้ยินยอม สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวจึงเป็นเอกสารปลอม ถือได้ว่าโจทก์มิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือ โจทก์จึงไม่อาจฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนั้น แม้จำเลยที่ 1 ให้การรับว่าได้กู้และรับเงินกู้ไปเป็นเงิน 45,000 บาท จำเลยที่ 1 ก็ไม่ต้องรับผิดชำระเงินจำนวนดังกล่าว (พิพากษายกฟ้อง)

2) ผู้ให้กู้กรอกจำนวนเงินตามที่กู้จริง เป็นกรณีที่ทำสัญญากู้กัน โดยผู้กู้ลงชื่อในแบบพิมพ์สัญญากู้ที่ไม้ได้กรอกข้อความใดไว้ ต่อมาเมื่อผู้กู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ให้กู้จึงกรอกข้อความและจำนวนเงินตามความที่ถูกต้องเป็นจริงที่ตกลงกัน ดังนี้ สัญญากู้ดังกล่าวใช้บังคับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7428/2548)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5685/2548 หนังสือสัญญากู้เงินมีการกรอกข้อความว่าจำเลยที่ 1 ได้กู้เงินโจทก์จำนวน 400,000 บาท และหนังสือสัญญาค้ำประกันมีการกรอกข้อความว่าจำเลยที่ 2 ค้ำประกันเงินกู้

ดังกล่าวให้แก่โจทก์ อันเป็นการกรอกข้อความที่มีมูลหนี้กันจริงแม้จะเป็นการกรอกข้อความภายหลังที่จำเลยทั้งสองลงลายมือชื่อในสัญญากู้เงินและสัญญาค้ำประกันแล้ว ก็ไม่ทำให้หนังสือสัญญากู้เงินและหนังสือสัญญาค้ำประกันเป็นเอกสารปลอม หนังสือสัญญาทั้งสองฉบับจึงมีผลผูกพันโจทก์กับจำเลยทั้งสอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1883/2551)

4.5 กรณีกู้ยืมเพียงครั้งเดียวแต่ผู้กู้ลงชื่อไว้ในสัญญา 2 ฉบับ เป็นกรณีกู้เงินกันจริง ทำสัญญากู้เป็น 2 ฉบับ โดยตกลงกันว่าหากไม่ชำระหนี้จะนำฉบับหนึ่งมาฟ้องคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 730/2508 การกู้เงินกันรายเดียว แต่ทำหนังสือเป็นหลักฐานสองฉบับ โดยผู้ให้กู้ให้ผู้กู้ยืมเงิน 7,000 บาท และตกลงกันว่า ถ้าผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ให้ผู้ให้กู้ฟ้องเอาได้14,000 บาท นั้น เห็นได้ว่าประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควร จึงเป็นการที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายการเรียกดอกเบี้ยและกำไรอื่นจึงเป็นโมฆะ ผู้กู้จึงยังคงต้องรับผิดเฉพาะเงินต้น 7,000 บาทที่กู้ไปเท่านั้น ส่วนผู้ค้ำประกันเงินกู้ 14,000บาท มิใช่ค้ำประกันเงินกู้ 7,000 บาท จึงหาต้องรับผิดด้วยไม่.

5. ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงิน เป็นนิติกรรมสองฝ่าย เกิดขึ้นด้วยการเจตนาทำคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันเกิดเป็นสัญญาขึ้น **โดยคู่สัญญาจะตกลงกันว่าจะคิดดอกเบี้ยต่อกันหรือไม่ก็ได้** ถ้าตกลงจะคิดดอกเบี้ยแก่กัน ดอกเบี้ยที่ตกลงกันต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายตามมาตรา 654 ด้วย จึงจะใช้บังคับตามกฎหมายได้

มาตรา ๖๕๔ ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืมเงินหรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการกู้ยืมเงินโดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (1) เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้....”

แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นผู้ประกอบกิจการธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงินมีสิทธิคิดดอกเบี้ยเงินกู้ได้เกินกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี โดยไม่อยู่ในบังคับมาตรา 654 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5298/2551 (ป))

ต่อมาในปี พ.ศ. 2564 มีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2564 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 โดย

“**มาตรา ๗** ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละสามต่อปี

อัตราตามวรรคหนึ่งอาจปรับเปลี่ยนให้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยปกติให้กระทรวงการคลังพิจารณาทบทวนทุกสามปีให้ใกล้เคียงกับอัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์”

“**มาตรา ๒๒๔** หนี้เงินนั้น ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา ๗ บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละสองต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกจากนั้น ให้พิสูจน์ได้”

ดังนี้ จะเห็นว่ามาตรา 7 วรรคแรกและมาตรา 7 (เดิม) มีข้อความแตกต่างกันเฉพาะดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 กับเป็นร้อยละ 3 จึงตีความว่า ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กัน แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี

ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่า ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหรือต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ข้อตกลงในส่วนนี้ตกเป็นโมฆะ จะนำมาตรา 7 วรรคแรกมาปรับใช้ไม่ได้ ดังนั้น นับแต่วันกู้จนถึงวันที่หนี้ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ย เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ก็ต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7 คือ ร้อยละ 3 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี

กรณีมาตรา 224 กฎหมายใช้คำว่า “...อัตราที่กำหนดในมาตรา 7” ไม่ได้ใช้คำว่า อัตราดอกเบี้ยก่อนผิดนัด หรืออัตราดอกเบี้ยตามสัญญา ดังนั้น จึงต้องแปลว่า หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง คือ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้กฎหมายบัญญัติให้บวกเพิ่มอีกร้อยละ 2 ต่อปี จึงเป็นอัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 5 ต่อไป

ดังนั้น ถ้าทำสัญญากู้ยืมโดยไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด กรณีจะเป็นดังนี้

คู่สัญญาตกลงไม่คิดดอกเบี้ย (ก่อนผิดนัดไม่ต้องเสียดอกเบี้ย) หรือตกลงเสียดอกเบี้ยแต่ไม่ระบุอัตราดอกเบี้ย (ก่อนผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ตามมาตรา 7) ดังนั้น ตั้งแต่วันผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

คู่สัญญาตกลงคิดดอกเบี้ยร้อย 1 ต่อปี เมื่อผิดนัดจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อไป (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

คู่สัญญาตกลงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี เมื่อผิดนัดจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี (มาจาก 3+2) ตามมาตรา 224

ถ้าคู่สัญญาตกลงดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี หรือร้อยละ 12 ต่อปี แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัด เช่นนี้ เมื่อผู้กู้ผิดนัดจะฟ้องเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเท่าไร ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะข้อความตอนต้นของมาตรา 224 เมื่อผู้กู้ผิดนัดอาจเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีเท่านั้น แต่กฎหมายได้กำหนดต่อไปว่า “ถ้าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย ก็คงให้ส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

กรณีนี้ คู่สัญญาตกลงดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อไป หรือร้อยละ 12 ต่อปี ซึ่งเป็นข้อตกลงอันชอบด้วยกฎหมาย (ไม่ขัดมาตรา 654 ซึ่งไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี) ดังนั้น เมื่อผู้กู้ผิดนัด ให้ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ 6 ต่อปี หรือร้อยละ 12 ต่อไปจากผู้กู้ได้ต่อไป และถ้าเจ้าหนี้เห็นว่าตนเสียหายมากกว่านั้น เจ้าหนี้ก็มีสิทธิพิสูจน์ในชั้นศาลได้ตามมาตรา 224 วรรคสาม

6. ผลของการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

ผลของกฎหมายมาตรา 654 นี้ก็คือ ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่าการกู้ยืมเงินคิดดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อปี กฎหมายถือว่าให้ลดลงมาเป็นดอกเบี้ยร้อย 15 ต่อปี แต่หลังจากประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2474 แล้ว ต่อมาปี พ.ศ. 2475 มีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ประกาศใช้บังคับ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้น การที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้กู้ยืมเงิน โดยตกลงคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่า เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบี้ยส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

ปัจจุบันพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 แล้ว แต่ผู้ให้กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือกำหนดข้อความอันเป็นเท็จในเรื่องจำนวนเงินกู้ หรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืม หรือกำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งประโยชน์อย่างอื่นนอกจากดอกเบี้ย ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีการใด ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินสมควร ยังคงมีความผิดตามกฎหมายใหม่ ตามมาตรา 4 ที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6.1 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด เป็นโมฆะทั้งหมด แต่เงินต้นยังสมบูรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 136/2517 การกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น ส่วนต้นเงินหาเป็นโมฆะไม่ ผู้ให้กู้จึงฟ้องเรียกต้นเงินกู้คืนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8013/2561 โจทก์ให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ2475 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่โจทก์ฟ้อง และเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลังด้วย ดังนั้น ข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายเท่านั้นที่โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะบังคับเอาจากจำเลยที่ 2 ได้ แต่ในส่วนที่เป็นต้นเงินกู้นั้น โจทก์ยังคงมีสิทธิที่จะบังคับเอาจากจำเลยที่ 2 ได้

6.2 ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยล่วงหน้าแล้วนำไปรวมกับเงินต้นในสัญญากู้

เป็นกรณีที่ลูกหนี้ขอกู้ยืมเงิน เจ้าหนี้บางรายคิดดอกเบี้ยล่วงหน้า แล้วนำเอาดอกเบี้ยนั้นไปคิดรวมกับต้นเงินที่แท้จริง และเขียนสัญญากู้ระบุจำนวนเงินต้นที่รวมกับดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นเงินต้นตามสัญญา เช่นนี้ สัญญากู้ฉบับนั้นเป็นโมฆะหรือไม่ เพียงใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1452/2511 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงิน 14,000 บาท. จำเลยให้การว่ากู้และรับเงินเพียง 10,000 บาท ส่วนอีก 4,000 บาท เอาดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือน จำนวน 8 เดือน มารวมเข้าเป็นเงินต้นด้วย เป็นคำให้การที่ต่อสู้ถึงหนี้ตามสัญญากู้ 4,000 บาท ว่าไม่สมบูรณ์

เมื่อฟังได้ตามคำให้การว่า ดอกเบี้ย 4,000 บาท เป็นการคิดดอกเบี้ยล่วงหน้าเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดโดยเอามารวมเป็นต้นเงินกู้ในสัญญา ดอกเบี้ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งหมด มิใช่เป็นโมฆะเฉพาะส่วนที่เกิน และเมื่อจำเลยชำระหนี้ 10,000 บาท ให้แก่โจทก์แล้ว หนี้เป็นอันระงับไป (อ้างฎีกาที่ 478/2488)

6.3 ผู้กู้ชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้วมีผลอย่างไร

กรณีกู้ยืมจากบุคคลทั่วไป เดิมศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่ผู้กู้ชำระดอกเบี้ยเงินกู้ไปร้อยละ 2 ต่อเดือน (ร้อยละ 24 ต่อปี) แม้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 654 แต่ถือว่าเป็นเรื่องที่ชำระหนี้ด้วยความสมัครใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ จึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยคืน ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของลูกหนี้ ลูกหนี้จะเรียกคืนหรือนำไปหักกับต้นเงินไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 99/2515 การที่จำเลยตกลงชำระดอกเบี้ยเงินกู้เกินอัตราตามกฎหมายให้โจทก์ไปแล้วเท่ากับเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจ โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันต้องชำระ จำเลยจึงหามีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจำนวนนี้คืนไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11645/2554 การที่จำเลยสมยอมชำระดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแก่โจทก์ ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตาม ป.พ.พ. มาตรา 407 จำเลยไม่มีสิทธิเรียกคืน จึงจะให้นำไปหักดอกเบี้ยตามกฎหมายหรือหักจากยอดต้นเงินไม่ได้

ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2131/2560 วินิจฉัย (กลับ) เป็นว่า ถือไม่ได้ว่าจำเลย ซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้ออ้างตามกฎหมายหรือกระทำตามอำเภอใจ เมื่อดอกเบี้ยเป็นโมฆะย่อมเท่ากับไม่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ย เช่นนี้โจทก์ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยก่อนผิดนัด และไม่อาจนำเงินที่จำเลยชำระแล้วมาหักออกจากดอกเบี้ย ต้องนำเงินนั้นไปชำระต้นเงินทั้งหมด และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า เป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนมาตรา 411 แม้ผู้กู้จะเรียกคืนไม่ได้ แต่ผู้ให้กู้ก็ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย จึงต้องนำไปหักกับต้นเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2131/2560 โจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยร้อยละ 1.3 ต่อเดือน หรืออัตราร้อยละ 15.6 ต่อปี ซึ่งเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 มาตรา 3 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 มีผลให้ดอกเบี้ยดังกล่าวตกเป็นโมฆะ กรณีถือไม่ได้ว่าจำเลยชำระหนี้โดยจงใจฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่า เพื่อชำระหนี้โดยรู้อยู่ว่าตนไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องชำระ อันจะเป็นเหตุให้จำเลยไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์นั้นคืนตาม ป.พ.พ. มาตรา 407 เมื่อดอกเบี้ยของโจทก์เป็นโมฆะ เท่ากับสัญญากู้ยืมมิได้มีการตกลงเรื่อง

ดอกเบี้ยกันไว้ โจทก์ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยก่อนผิดนัด และไม่อาจนำเงินที่จำเลยชำระแก่โจทก์มาแล้วไปหักออกจากดอกเบี้ยที่โจทก์ไม่มีสิทธิคิดได้ จึงต้องนำเงินที่จำเลยชำระหนี้ไปชำระต้นเงินทั้งหมด.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) โจทก์ คิดดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน จำเลยชำระให้แก่โจทก์แล้ว ดอกเบี้ยที่จำเลยชำระไปดังกล่าวจึงเกิดจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็น การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา 654 การที่จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยดังกล่าวให้แก่โจทก์ ถือได้ว่า เป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 จำเลยหาอาจเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยได้ไม่ แต่โจทก์ก็ย่อมไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย ต้องนำดอกเบี้ยที่จำเลยชำระแล้วไปหักต้นเงินตามหนังสือสัญญากู้เงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5056/2562 เป็นคำพิพากษาสำคัญเกี่ยวกับ การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (เช่น ร้อยละ 10 ต่อเดือน) ซึ่งข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนั้นเป็นโมฆะ ผู้กู้ไม่สามารถเรียกคืนดอกเบี้ยที่ชำระไปแล้วได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 (ชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามกฎหมาย) แต่เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยนั้น และต้องนำไปหักเงินต้น หากมีการผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราไม่เกินร้อยละ 7.5 ต่อปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 224 วรรคหนึ่ง (ปัจจุบันร้อยละ 5 ต่อปี)

6.4 ผู้กู้ยังมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยเพราะเหตุผิดนัด

ในกรณีนี้ เป็นกรณีที่สัญญากู้ยืมมีข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เฉพาะข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเท่านั้นที่เป็นโมฆะ ซึ่งมีผลให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยที่เป็นโมฆะนั้นนับแต่วันที่ทำสัญญากู้ แต่เจ้าหนี้ยังมีสิทธิเรียกดอกบี้ในระหว่างเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดร้อยละ 5 ต่อปี ตามมาตรา 224

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4056/2528 จำเลยกู้เงินโจทก์ สัญญากู้เงินมีข้อความระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ร้อยละ 18 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อกำหนดอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวจึงตกเป็นโมฆะ ย่อมมีผลให้โจทก์หมดสิทธิที่จะเรียกเอาดอกเบี้ยตามสัญญาได้ อย่างไรก็ดีสัญญากู้มิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ ฉะนั้นหลังจากที่โจทก์ได้แจ้งให้จำเลยทราบเพื่อทำการชำระหนี้ตามสัญญาแล้วจำเลยยังคงเพิกเฉยมิได้ปฏิบัติตามคำเรียกร้องของโจทก์ ในกรณีเช่นนี้จำเลยได้ชื่อว่าผิดนัดแล้ว ซึ่งหลังจากนั้นเป็นต้นไป โจทก์ชอบที่จะเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีเอาแก่จำเลยได้ (ปัจจุบันร้อยละ 5 ต่อปี)

7. บทสรุป

จากคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการทำสัญญากู้ยืมเงินกันระหว่างบุคคลทั่วไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 กำหนดให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ โดยจะคิดดอกเบี้ยแก่กันหรือไม่ก็ได้ หากมีการคิดดอกเบี้ยบทบัญญัติมาตรา 654 กำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยที่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้น การที่บุคคลทั่วไป (ไม่ใช่สถาบันการเงิน) ให้กู้ยืมเงินโดยตกลงคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดว่าเป็นความผิดและมีโทษทางอาญา จึงเป็นโมฆะไปทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะดอกเบี้ยส่วนที่เกินร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น เป็นผลให้ลูกหนี้ (ผู้กู้) ที่ชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว ไม่สามารถฟ้องเรียกเงินดอกเบี้ยส่วนที่เกินคืนได้ เพราะถือเป็นการชำระหนี้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 411 แต่เจ้าหนี้ (ผู้ให้กู้) ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยส่วนที่เกินนั้นเช่นกัน และต้องนำเงินดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดที่เจ้าหนี้ได้รับไปหักชำระเงินต้นแทน และในส่วนดอกเบี้ยผิดนัด หากลูกหนี้ผิดนัดเจ้าหนี้ก็มีสิทธิคิดดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราตามที่ตกลงกันในสัญญาได้ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ก็ต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ประกอบมาตรา 7 คือ ร้อยละ 3 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี ซึ่งรวมเป็นอัตราร้อยละ 5 ต่อปี.

บรรณานุกรม

ปัญญา ถนอมรอด. (2564). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2568, 11 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 42, หน้า 1.

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560. (2560, 15 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134 ตอน 5 ก.

พิมพ์ใจ รื่นเริง. (2564). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ การพนันและขันต่อ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวทยะ. (2566). *สรุปย่อหลักกฎหมายกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงสยามพับลิชชิ่ง.

ศาลฎีกา. (2568). *ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา คำสั่งคำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา*. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2568 จาก https://deka.supremecourt.or.th/

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Social Science

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting Household Solid Waste Management Behavior in Nongsua Subdistrict Municipality, Pathum Thani Province

ศุภิสรา คงบุญเกิด[1*], เอกลักษณ์ ไชยภูมี[2]

[1,2]คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

Supisara Kongboonkoed[1], Ekalak Chaiyaphumi[2]
[1-2]Faculty of Social Sciences, Chulalongkorn University, Thailand
✉: supisara.kong@ku.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 07 June 2025; Revised: 05 July 2025; Accepted: 07 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามทะเบียนราษฎร์ จำนวน 356 คน ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และ หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) ในภาพรวมได้เท่ากับ 0.975 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s correlation coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน และช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี คือ ปัจจัยองค์ประกอบด้าน

พฤติกรรมและปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัย, การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน, 3R

Abstract

This cross sectional survey research aimed to: (1) study opinions toward household solid waste management behavior in the Nongsua Subdistrict Municipality, Pathum Thani Province; (2) compare household solid waste management behavior in the Nongsua Subdistrict Municipality, Pathum Thani Province, based on personal and household factors; and (3) investigate the factors influencing household solid waste management behavior in the Nongsua Subdistrict Municipality, Pathum Thani Province. The sample group consisted of 356 residents registered in Nongsua Subdistrict Municipality, Pathum Thani Province. Data were collected using a questionnaire, which was validated for content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and tested for reliability using Cronbach's Alpha, yielding an overall reliability coefficient of 0.975. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The significance level for all statistical analyses was set at 0.05. The results showed that the overall level of household solid waste management behavior among the sample was high. A comparison of behavior by personal and household factors revealed that gender, duration of residence in the community, and channels of information on waste management were significantly associated with differences in household waste management behavior at the 0.05 level. Factors significantly related to and influencing household waste management behavior included behavioral components, as well as policy and community participation factors, all at a significance level of 0.05.

Keyword: Factors, Household Solid Waste Management, 3R

1. บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยนับเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน แม้จะมีความพยายามจากภาครัฐในการออกกฎหมายและดำเนินมาตรการจัดการปัญหานี้ตั้งแต่อดีต เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเพื่อสุขอนามัยและความเป็นระเบียบ ของเมือง (สนธิ เตชานันท์, 2519) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังคงทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของกลไกการจัดการในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น และระดับครัวเรือน

จากสถานการณ์ขยะล้นเมืองในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่ยังแก้ไขได้ยาก ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยพบว่า ในปี 2566 ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือเฉลี่ยประมาณ 73,840 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 5 สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของเมือง และพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมสมัยใหม่ แม้จะมีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ประสิทธิภาพในการดำเนินงานยังคงไม่ครอบคลุม ขาดระบบติดตามควบคุมที่เข้มงวด อีกทั้งยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้จริงจังต่อ ภาคประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างยังคงสูงขึ้น และก่อให้เกิดปัญหามลภาวะในพื้นที่ชุมชนอย่างกว้างขวาง (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

ในบริบทของเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามเทศบัญญัติ พ.ศ. 2565 เทศบาลมีหน้าที่ในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่กระบวนการจัดเก็บเพื่อส่งไปกำจัดของเทศบาลตำบลหนองเสือ พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เท่ากับ 1,633.93 ตัน มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2565 (109.88 ตัน) ร้อยละ 7.21 ซึ่งบางครั้งเกิดจากการจัดการขยะ มูลฝอยไม่ถูกวิธี ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมและนำไปกำจัดอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักยังอยู่ที่การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทางที่ยังไม่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ขยะมูลฝอยจำนวนมากยังคงถูกทิ้งรวมกัน ทำให้ต้องใช้งบประมาณในการจัดการเพิ่มขึ้น และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน โดยเลือกกรณีศึกษาในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักการ 3R ได้แก่ Reduce (การลดการใช้), Reuse (การใช้ซ้ำ) และ Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) เป็นกรอบแนวคิดร่วมกับการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเสือ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ลดภาระด้านงบประมาณลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีให้แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

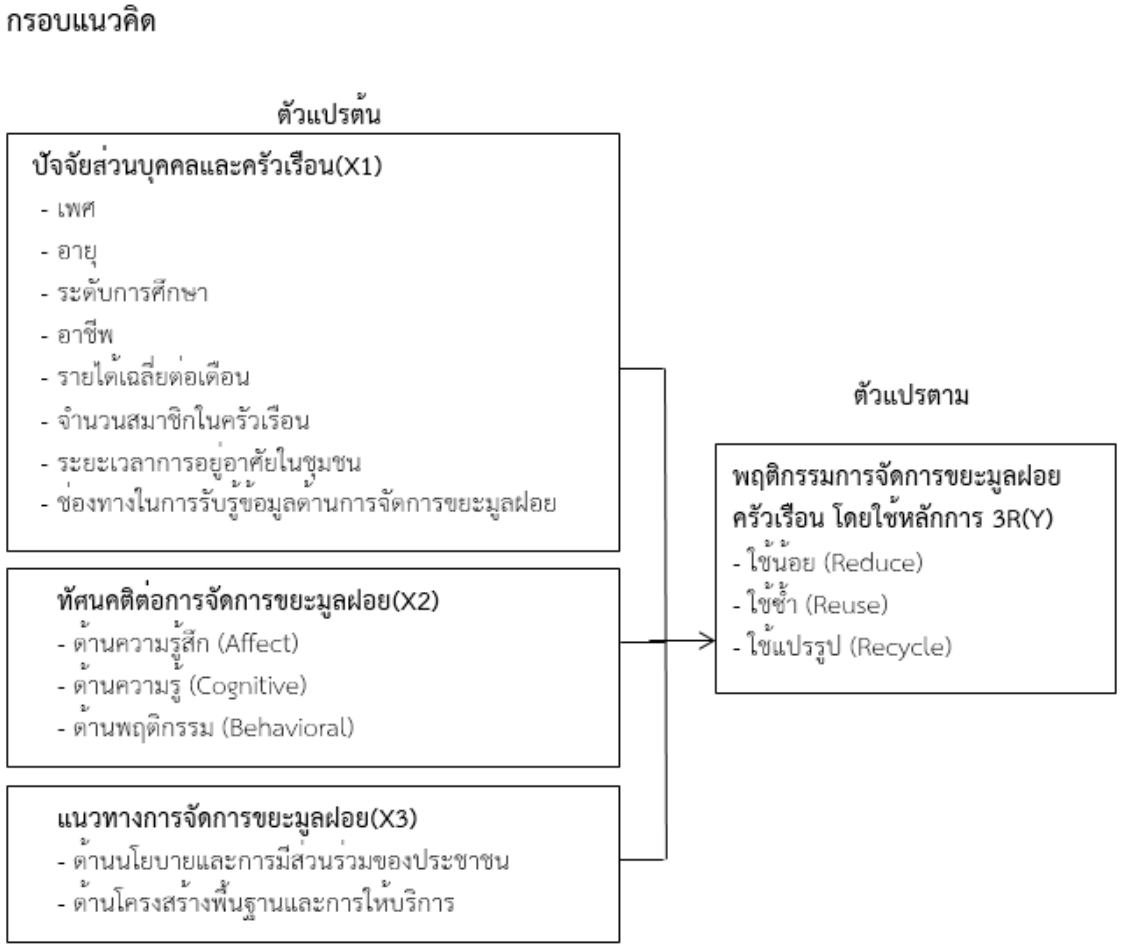
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้หลักการ 3R ได้แก่ Reduce (การลดการใช้), Reuse (การใช้ซ้ำ) และ Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน (เจญรัตน์ อินจันทร์, 2560) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล และทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน (เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์, นาตยา ดวงประทุม, ฉัตรประภา ศิริรัตน์ , 2567) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทัศนคติของ Gibson, Ivancevich, และ Konopaske (2011) ที่กล่าวว่า ทัศนคติ (Attitude) คือ การแสดงออกของบุคคลที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้สึก (Affect) ความรู้ (Cognition) และพฤติกรรม (Behaviors) ซึ่งสอดคล้องกับ Hawkins และ Mothersbaugh

(2012) รวมถึง Kassin Fein, และ Markus (2013) ประกอบกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยได้แบ่งแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยออกเป็น 2 ด้านหลัก ซึ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น), (2564 มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยร่วมกับการสังเคราะห์มาเป็นตัวแปรต้น และแนวคิดเชิงพฤติกรรมของ Bloom's Taxonomy ในส่วนของพฤติกรรมการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกและสังเกตได้ เป็นผลมาจากพฤติกรรมด้านความรู้และทัศนคติที่ช่วยผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการปฏิบัติที่ดี มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยร่วมกับการสังเคราะห์มาเป็น ตัวแปรตาม จึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการ

จัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนใน เขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.4 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.5 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.6 ประชาชนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมกาจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ .17 ประชาชนที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.8 ประชาชนที่มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมกาจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 2.1 ปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้สึก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 2.2 ปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะ มูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 2.3 ปัจจัยองค์ประกอบด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 3 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 3.1 ปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 3.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้สึก ปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้ ปัจจัยองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

5. ทบทวนวรรณกรรม

การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกับหลากหลายปัจจัย ทั้งด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล, ทัศนคติและความรู้ ตลอดจน แนวทางและโครงสร้างการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนได้รับอิทธิพลจากแนวคิด 3R (Reduce, Reuse, Recycle) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดย เจญรัตน์ อินจันทร์ (2560) ได้เสนอว่า การใช้หลัก 3R ร่วมกับกลไกของชุมชนสามารถช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Bloom (1975) ได้เสนอ แนวคิด Taxonomy of Education Objective ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากระดับความรู้ ความเข้าใจ สู่การปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการจัดการขยะที่ต้องอาศัยการเรียนรู้และการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยทัศนคติและองค์ประกอบด้านความรู้

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมักเริ่มต้นจาก ทัศนคติ ของประชาชน โดย Gibson, Ivancevich และ Konopaske (2011) อธิบายว่า ทัศนคติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้สึก (Affect), ความรู้ (Cognition) และพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ Hawkins และ Mothersbaugh (2012) และ Kassin, Fein และ Markus (2013) ได้กล่าวถึงบทบาทของอิทธิพลทางสังคม และ การรับรู้ของบุคคล ต่อการสร้างและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยพบว่าเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเชิงบวก จะส่งผลต่อการยอมรับและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะในชีวิตประจำวัน

3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางการจัดการขยะ

บทบาทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะในชุมชน โดย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2564) ได้เสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบ ซึ่งรวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการพัฒนาระบบการเก็บขนขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกัน เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์ และคณะ (2567)

พบว่า การมีช่องทางสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงง่าย เช่น สื่อออนไลน์ ช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ งานวิจัยในบริบทชุมชนต่างๆ เช่น นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชุลีวรรณ ปราณีธรรม (2564) และ พรีมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2568) ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาอยู่อาศัย และช่องทางการรับรู้ข้อมูล ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านทัศนคติ และการสนับสนุนเชิงโครงสร้างจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงมีความสำคัญในการพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามทะเบียนราษฎร์ จำนวน 3,201 คน ประกอบด้วย 2 หมู่ คือ หมู่ 5 จำนวน 1,209 คน และหมู่ 6 จำนวน 1,992 คน (ข้อมูลกลุ่มงานทรัพยากรบุคคล ณ สิ้นปี พ.ศ. 2564) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ wanlop (วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2556 : 146) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการคือ 356 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน(Proportional Stratified Random Sampling) ในการหาจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จะได้ตัวอย่างจากหมู่ 5 จำนวน 134 คน และตัวอย่างจากหมู่ 6 จำนวน 222 คน หลังจากนั้นจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) แล้วนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 8 ข้อ ประกอบด้วย เพศ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และช่องทางการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และในส่วนของอายุ, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนเป็นแบบเติมคำแบบสั้น (Short answer) ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่(Frequency) และหาค่าร้อยละ(Percentage)

ส่วนที่ 2 ทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีทั้งหมด 15 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเชิงบวก จำนวน 13 ข้อ และคำถามเชิงลบจำนวน 2 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับ

วัดข้อมูลประเภทอันตรภาพ (Interval Scale) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด, เห็นด้วยมาก, เห็นด้วยปานกลาง, เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด จัดระดับโดยอ้างอิงจากการประเมินแบบอิงเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977)

ส่วนที่ 3 แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย มีทั้งหมด 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับวัดข้อมูลประเภทอันตรภาพ (Interval Scale) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด, เห็นด้วยมาก, เห็นด้วยปานกลาง, เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด จัดระดับโดยอ้างอิงจากการประเมินแบบอิงเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977)

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน โดยใช้หลักการ 3R มีทั้งหมด 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับวัดข้อมูลประเภทอันตรภาพ (Interval Scale) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงระดับพฤติกรรมเป็น 5 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ, ปฏิบัติบ่อยครั้ง, ปฏิบัติบางครั้ง, ปฏิบัตินานๆ ครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ จัดระดับโดยอ้างอิงจากการประเมินแบบอิงเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977)

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะโดยจะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมี และผู้เชี่ยวชาญอีกจำนวน 2 ท่าน ได้แก่ นายวริศ เจริญกัลป์ ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลหนองเสือ และอาจารย์ ดร.พรพรรณ เหมะพันธ์ ตำแหน่ง อาจารย์ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ (Item - Objctive Congruevce Index : IOC) โดยแต่ละข้อมีค่า IOC เกิน 0.50 หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงข้อคำถาม ในด้านภาษาให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจได้ง่าย

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach’s Coefficient Alpha) ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามในภาพรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.975 ข้อมูลด้านทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.882 ข้อมูลด้านแนวทางการจัดการขยะ มูลฝอย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.887 และข้อมูลด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973

การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่จากเทศบาลตำบลหนองเสือ ซึ่งจะใช้แบบสอบถามและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ประกอบไปด้วย 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 5 และหมู่ 6 เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงจำนวน 356 คน จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลและรับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับและนำแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการพรรณนาคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย ปัจจัยด้านแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย และปัจจัยด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics)

2.1 การทดสอบค่าที (t-Test) ใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ใช้เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน และช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยจากทางเทศบาลตำบลหนองเสือ

2.3 การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย และปัจจัยด้านแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเสือกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

2.4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ใช้หาว่าปัจจัยใดบ้างระหว่างปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้สึก ปัจจัยองค์ประกอบด้านความรู้ ปัจจัยองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

7. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลด้านคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 59.99 มีอายุระหว่าง 30–39 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 44.94 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 69.38 ประกอบอาชีพประเภทค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 46.63 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–20,000 บาท จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 43.82 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4–6 คน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 62.64 มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 19–28 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 35.67 และช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะจากเทศบาลตำบลหนองเสือ คือ เพจเฟซบุ๊ก (เทศบาลตำบลหนองเสือ) จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 37.08

2. ระดับตัวแปรที่ศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย			
องค์ประกอบด้านความรู้	4.20	0.531	สูง
องค์ประกอบด้านความรู้สึก	4.10	0.485	สูง
องค์ประกอบด้านพฤติกรรม	4.15	0.549	สูง
ภาพรวม	**4.15**	**0.391**	**สูง**
แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย			
ด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.03	0.516	สูง
ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ	3.91	0.492	สูง
ภาพรวม	**3.97**	**0.377**	**สูง**
พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน			
ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (reduce)	3.88	0.632	สูง
ด้านการนำขยะบางประเภทมาใช้ซ้ำโดยไม่ผ่านกระบวนการ (reuse)	4.03	0.679	สูง
ด้านการนำขยะไปผ่านกระบวนการ ก่อนนำมาใช้ซ้ำ (recycle)	3.83	0.736	สูง
ภาพรวม	**3.91**	**0.570**	**สูง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นองค์ประกอบของทัศนคติ พบว่า องค์ประกอบด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม และองค์ประกอบด้านความรู้สึก ตามลำดับ ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ ตามลำดับ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน

ภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำขยะบางประเภทมาใช้ซ้ำโดยไม่ผ่านกระบวนการ (reuse) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย (reduce) และด้านการนำขยะไปผ่านกระบวนการก่อนนำมาใช้ซ้ำ (recycle) ตามลำดับ

3. การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน

ปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน	พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน
	Sig.
เพศ	0.01*
อายุ	0.728
ระดับการศึกษา	0.263
อาชีพ	0.653
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.456
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.607
ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน	0.001*
ช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย	0.045*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน และช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชุลีวรรณ ปราณีธรรม (2564) ที่พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลหนองปลิงอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรีมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2568) ที่พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะ กรณีศึกษา คอนโดมิเนียมเขตห้วยขวางที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของทิฏฐานุรี พาโอภาส (2559) ที่พบว่า ประชาชนที่มีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน หมู่ที่ 9 เทศบาลตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพรที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปร	ภาพรวมพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย		ระดับความสัมพันธ์
	R	Sig.	
ทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย			
- องค์ประกอบด้านความรู้	-0.080	0.132**	ต่ำมาก
- องค์ประกอบด้านความรู้สึก	-0.081	0.129**	ต่ำมาก
- องค์ประกอบด้านพฤติกรรม	-0.288	0.000**	ต่ำ
ภาพรวม	-0.204	0.000**	ต่ำ
แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลฯ			
- ด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.128	0.016*	ต่ำมาก
- ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ	-0.101	0.057**	ต่ำมาก
ภาพรวม	0.021	0.686**	ต่ำมาก

หมายเหตุ : *นัยสำคัญทางสิติที่ระดับ 0.05| **นัยสำคัญทางสิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบด้านพฤติกรรมและปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
องค์ประกอบด้านพฤติกรรม	-0.312	0.052	-0.300	-5.945	0.000*
ด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.168	0.056	0.153	3.020	0.003*
Constant (a) = 4.527 R square = 0.106 Adjusted R square = 0.101 F = 20.901 Sig. < 0.05					

หมายเหตุ : *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนใน เขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Sig. = 0.000) และปัจจัยด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Sig. = 0.003) โดยสามารถสร้างเป็นสมการทำนายพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

Y = 4.527 – 0.312(องค์ประกอบด้านพฤติกรรม) + 0.168(ด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน)

8. อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในมิติของการนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ Reduce และ Recycle ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของเจญรัตน์ อินจันทร์ (2560) ที่ชี้ว่าในบริบทของครัวเรือนไทยที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและเน้นความประหยัด มีแนวโน้มในการนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำมากกว่าการแปรรูปใหม่ (Recycle) ทั้งนี้ พฤติกรรม Reuse ที่สูงในพื้นที่ อาจสะท้อนสภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนที่ยังคงให้ความสำคัญกับความประหยัด ขณะที่ระดับพฤติกรรม Recycle ที่แม้อยู่ในระดับสูงแต่ต่ำกว่าด้านอื่น อาจมีสาเหตุจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดแคลนจุดรับขยะรีไซเคิล หรืออุปกรณ์แยกขยะ ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของเฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์ และคณะ (2567)

นอกจากนี้ การที่เทศบาลมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น Facebook รวมถึงโครงการ “ขยะแลกไข่” ก็ช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hawkins และ Mothersbaugh (2012) ว่าการปรับเปลี่ยนทัศนคติในระดับจิตใต้สำนึกสามารถนำไปสู่พฤติกรรมเชิงบวกได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ตามปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า เพศ ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน และช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ล้วนส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะเพศหญิงมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการจัดการขยะได้ดีกว่า ซึ่งสะท้อนผลการศึกษาของนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และชุลีวรรณ ปราณีธรรม (2564) ที่ให้เหตุผลว่าเพศหญิงมักมีบทบาทหลักในการดูแลบ้านและจัดการขยะ

ในด้านระยะเวลาการอยู่อาศัย พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานมีพฤติกรรมที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับพรีมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2568) ที่ชี้ว่าความผูกพันกับชุมชนส่งผลต่อความรู้และพฤติกรรมที่ดีขึ้น ส่วนช่องทางการรับรู้ข้อมูล โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เช่น Facebook ของเทศบาล มีผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม ตรงกับผลวิจัยของทิฏฐานุรี พาโอภาส (2559) ที่เน้นความสำคัญของการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายในการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรม และด้านนโยบายและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Taxonomy ของ Bloom (1975) ที่ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อม

ประชาชนที่มีเจตคติในเชิงบวกต่อการจัดการขยะ มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติจริงได้มากขึ้น ขณะที่บทบาทของเทศบาลในการจัดทำนโยบายและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564) สอดคล้องกับแนวคิด Social Influence ของ Kassin, Fein และ Markus (2013) ที่ระบุว่าแรงกระตุ้นทางสังคมจากทั้งภาครัฐและชุมชน ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมของประชาชนในระยะยาว

ดังนั้น กการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมของประชาชน ควบคู่ไปกับการพัฒนานโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน และกลไกการสื่อสารของภาครัฐ โดยเฉพาะระดับเทศบาล เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ยั่งยืนในระยะยาว

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เทศบาลตำบลหนองเสือควรพัฒนา นโยบายส่งเสริมการคัดแยกขยะ ณ ต้นทาง ให้เข้มข้นยิ่งขึ้น โดยบูรณาการกับกลไกชุมชน เช่น กลุ่มอาสาสมัคร หรือเครือข่ายเยาวชน เพื่อสร้างแรงจูงใจในระดับครัวเรือน

2. ควรเพิ่ม ช่องทางการสื่อสารและเผยแพร่ความรู้ ที่หลากหลาย โดยเน้นสื่อออนไลน์และกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อเข้าถึงกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะยังไม่สม่ำเสมอ

3. เทศบาลควรร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชนในการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านการรีไซเคิล เช่น จุดรับขยะรีไซเคิลในพื้นที่ชุมชน และระบบจัดเก็บขยะเปียกแยกประเภท เพื่อลดข้อจำกัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะใน เขตเทศบาลอื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนานโยบายที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษา ปัจจัยเชิงจิตวิทยาและสังคม เช่น ค่านิยม, แรงจูงใจเชิงบวก-ลบ และอิทธิพลจากครอบครัวหรือชุมชน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะ เพื่อให้เข้าใจมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. ควรใช้ วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยนำการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตภาคสนามมาเสริมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ภาพที่ครอบคลุมและสะท้อนพฤติกรรมจริงในบริบทชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2566*. กรมควบคุมมลพิษ.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *คู่มือแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

สนธิ เตชานันท์. (2519). *สาธารณสุขในอดีต: การจัดการสุขาภิบาลในกรุงเทพฯ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2556). *การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์: แนวทางและตัวอย่าง*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจญรัตน์ อินจันทร์. (2560). *การส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยตามแนวคิด 3R ของประชาชนในชุมชนเมือง* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิฏฐานุรี พาโอภาส. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน หมู่ที่ 9 เทศบาลตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, & ชุลีวรรณ ปราณีธรรม. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 13(1), 95–106.

พรีมาดา ฉลองชัยสิทธิ์. (2568). *การวิเคราะห์พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะ กรณีศึกษา: คอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์, นาตยา ดวงประทุม, & ฉัตรประภา ศิริรัตน์. (2567). ทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเมือง. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา*, 9(2), 43–57.

Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.

Bloom, B. S. (1975). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. Longman.

Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Konopaske, R. (2011). *Organizations: Behavior, structure, processes* (14th ed.). McGraw-Hill/Irwin.

Hawkins, D. I., & Mothersbaugh, D. L. (2012). *Consumer behavior: Building marketing strategy* (12th ed.). McGraw-Hill/Irwin.

Kassin, S., Fein, S., & Markus, H. R. (2013). *Social psychology* (9th ed.). Wadsworth Cengage Learning.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี

Development of Mathematics Learning Achievement on Sets Topic Using TAI Cooperative Learning Activities for Grade 10 Students at Narinukun School, Ubon Ratchathani Province

พรชิการ์ วรรณา[1], จิรัญญา ฤกษ์พิบูลย์[2], สุประวีณ์ เลิศนาวีพร[3], กฤติเดช จันทวารา[4*]

[1,4]สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,

[2,3,4]สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Pornchika Wanna[1], Chiranya Rerkpiboon[2], Suprawee Lertnaweephorn[3], Krittidej Chanthawara[4*]
[1,4] Department of Mathematics, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
[2,3,4]Department of Mathematics, Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University
✉: fffpornchika@gmail.com , chiranya.s@ubru.ac.th , suprawee_l@ubru.ac.th , krittidej.c@ubru.ac.th*
(*Author Corresponding Email)

Received: 07 June 2025; Revised: 31 July 2025; Accepted: 15 December 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI (Team Assisted Individualization) และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI จำนวน 10 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 20 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t แบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ก่อนเรียน $\bar{x}$ = 8.78, SD = 2.38; หลังเรียน $\bar{x}$ = 17.08, SD = 1.29; t = 27.17) และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.42) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเทคนิค TAI เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค TAI, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์, เรื่องเซต, ความพึงพอใจ

Abstract

This research aimed to (1) develop mathematics learning achievement on the topic of Sets for Grade 10/12 students at Narinukun School, Ubon Ratchathani Province, (2) compare learning achievement before and after instruction using Team Assisted Individualization (TAI) cooperative learning activities, and (3) study students' satisfaction toward TAI cooperative learning. The sample consisted of 40 Grade 10/12 students from Semester 1, Academic Year 2025, selected through purposive sampling. Research instruments included 10 TAI lesson plans, a 20-item achievement test, and a 5-level satisfaction questionnaire. Statistics used were mean, standard deviation, and Paired t-test. Results revealed that post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .01 level (pre-test $\bar{x}$ = 8.78, SD = 2.38; post-test $\bar{x}$ = 17.08, SD = 1.29; t = 27.17). Students' overall satisfaction was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.42). These findings demonstrate that TAI is a highly effective learning approach for developing secondary school mathematics achievement.

Keyword: Cooperative Learning, TAI Technique, Mathematics Achievement, Sets, Satisfaction

1. บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติของชีวิต เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้านการคิดเชิงเหตุผล การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ ทักษะทางคณิตศาสตร์จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการคำนวณเท่านั้น หากยังเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในกลุ่มสาระหลักที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดคำนวณ วิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการเตรียมความพร้อมสู่อุดมศึกษาและชีวิตจริง

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง "เซต" ถือเป็นรากฐานสำคัญของคณิตศาสตร์ระดับสูง ครอบคลุมตรรกศาสตร์ ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ทฤษฎีจำนวน และสถิติ นักเรียนที่ขาดความเข้าใจในเรื่องเซตย่อมประสบปัญหาในการเรียนรู้หัวข้ออื่นที่ต่อเนื่องกัน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่านักเรียนจำนวนมากมีผลคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม โดยปัญหาที่พบ ได้แก่ ความสับสนในสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ การดำเนินการของเซต การใช้แผนภาพเวนน์ และการเชื่อมโยงแนวคิดกับสถานการณ์จริง

นอกจากความซับซ้อนของเนื้อหาแล้ว ปัจจัยด้านวิธีการสอนก็เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายและการทำแบบฝึกหัดรายบุคคล ไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศห้องเรียนที่ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทำให้ผู้เรียนรู้สึก

โดดเดี่ยว ขาดแรงสนับสนุนจากเพื่อน และขาดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Abraham Maslow ที่ว่าหากความต้องการด้านความมั่นคงและการได้รับการยอมรับไม่ได้รับการตอบสนอง ผู้เรียนมักไม่เกิดแรงจูงใจเพียงพอในการเรียนรู้

ในทางตรงกันข้าม Vygotsky (1978) เสนอแนวคิด Zone of Proximal Development (ZPD) ว่า ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ดีที่สุดเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนหรือผู้ที่มีความสามารถมากกว่า แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งงานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่าสามารถพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ

เทคนิค TAI (Team Assisted Individualization) ที่พัฒนาโดย Robert Slavin และคณะ (1990) เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรายบุคคลและการทำงานกลุ่มอย่างลงตัว โดยให้ผู้เรียนที่มีความสามารถหลากหลายรวมกลุ่มกัน เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง พร้อมช่วยเหลือและตรวจสอบกันและกัน ขณะที่ครูทำหน้าที่เป็น Facilitator ที่คอยสนับสนุนและติดตามความก้าวหน้า เทคนิคนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิผลสูงในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์คณิตศาสตร์ในงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำเทคนิค TAI มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องเซต เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียนในบริบทของโรงเรียนนารีนุกูล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เซต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI

สมมติฐานการวิจัย ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยเทคนิค TAI สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI อยู่ในระดับมากขึ้นไป

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) คือการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก โดยมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคนและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทิศนา แขมมณี (2552) ให้นิยามว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุด โดยอาศัยการร่วมมือ ช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

Johnson และ Johnson (1987) ระบุว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การพึ่งพากันในทางบวก (Positive Interdependence) (2) การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง (Face-to-

face Interaction) (3) ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Accountability) (4) การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะในการทำงานกลุ่ม (Interpersonal and Small-group Skills) และ (5) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ทำให้การเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพเหนือกว่าการเรียนแบบแข่งขันและการเรียนรายบุคคลในหลายมิติ

ในบริบทของการสอนคณิตศาสตร์ Johnson และ Johnson (1989 อ้างถึงใน สมเดช บุญประจักษ์, 2544) อธิบายว่ามโนมติและทักษะทางคณิตศาสตร์สามารถเรียนได้ดีในกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การพูดคุยและอภิปรายผ่านโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์กับเพื่อนช่วยให้เกิดการหยั่งรู้ (Insight) และพัฒนาการคิดในระดับสูง (High-level Reasoning) ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้แบบรับข้อมูลโดยตรงจากครู

3.2 เทคนิค TAI และหลักการสำคัญ

TAI (Team Assisted Individualization) เป็นเทคนิคการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มหาวิทยาลัย Johns Hopkins ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Slavin และคณะในช่วงทศวรรษ 1980 โดยมีพื้นฐานมาจากการค้นพบว่าการเรียนแบบร่วมมือและการสอนรายบุคคลสามารถก่อให้เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Slavin, 1990)

โครงสร้างของ TAI ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ดังนี้ ประการแรกคือการจัดกลุ่มคละความสามารถ (Heterogeneous Grouping) กลุ่มละ 4-5 คน ประการที่สองคือการทดสอบก่อนเรียนเพื่อจัดระดับความสามารถ (Placement Test) ประการที่สามคือการทำแบบฝึกทักษะรายบุคคลและตรวจสอบในกลุ่ม ประการที่สี่คือการสอนซ่อมเสริมโดยครูสำหรับกลุ่มที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงกัน ประการที่ห้าคือการทดสอบย่อยและบันทึกคะแนนกลุ่ม และประการที่หกคือการให้รางวัลระดับกลุ่ม (Team Recognition) กระบวนการนี้ทำให้ผู้เรียนทุกระดับความสามารถสามารถมีส่วนร่วมและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

จุดเด่นสำคัญของ TAI ในบริบทคณิตศาสตร์คือการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัยทางการเรียนรู้" (Safe Learning Space) ที่ผู้เรียนซึ่งมีพื้นฐานอ่อนสามารถเรียนรู้ตามจังหวะของตนเองโดยไม่รู้สึกกดดันหรือถูกตัดสิน ขณะที่ผู้เรียนที่มีพื้นฐานดีสามารถเสริมสร้างความเข้าใจของตนเองผ่านการอธิบายให้เพื่อนฟัง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ Learning by Teaching ที่พิสูจน์แล้วว่าการสอนผู้อื่นเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศต่างยืนยันประสิทธิผลของเทคนิค TAI อย่างสม่ำเสมอ โฆษิต จัตุรัสวัฒนากูล (2543) พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยเทคนิค TAI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อารมณ์ สีสว่าง (2546) พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วย TAI มีผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติในทุกมิติที่ศึกษา พัชนี ทองแก้ว (2540) พบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพาราโบลาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 เช่นกัน

ในระดับนานาชาติ Slavin และคณะ (1984 อ้างถึงใน โฆษิต จัตุรัสวัฒนากูล, 2541) ทำการศึกษาขนาดใหญ่กับนักเรียน 1,371 คนใน 59 ห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 เป็นระยะเวลา 24 สัปดาห์ พบว่ากลุ่ม TAI มีผลสัมฤทธิ์ด้านการคำนวณทางคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 Catherine (1992) พบว่าผู้เรียนในกลุ่ม TAI มีความกระตือรือร้นต่อการแก้ปัญหา ทั้งนักเรียนกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อนต่างได้รับประโยชน์จากโครงสร้างการเรียนรู้แบบนี้อย่างชัดเจน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนนารีนุกูล อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เขต 29 จำนวนทั้งสิ้น 640 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 จำนวน 40 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 14 คน (ร้อยละ 35) และนักเรียนหญิง 26 คน (ร้อยละ 65) ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนและพบปัญหาผลสัมฤทธิ์ต่ำอย่างชัดเจน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI จำนวน 10 แผน ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องเซตจำกัดและเซตอนันต์ เอกภพสัมพัทธ์ สับเซต เพาเวอร์เซต แผนภาพเวนน์ ยูเนียน อินเตอร์เซกชัน คอมพลิเมนต์ ผลต่างระหว่างเซต และจำนวนสมาชิกของเซตจำกัด รวม 12 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนมีกระบวนการ 3 ระยะ คือ การเรียนรู้รายบุคคล การทำงานกลุ่มร่วมกัน และการนำเสนอและสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เซต จำนวน 20 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ (IOC ≥ 0.67) และหาความเชื่อมั่นด้วย KR-20 และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 รายการ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการระหว่างวันที่ 19 พฤษภาคม ถึง 18 กรกฎาคม 2568 โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฐาน ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสอนตามแผน TAI จำนวน 10 แผน 12 ชั่วโมง ขั้นตอนที่ 3 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกัน และขั้นตอนที่ 4 แจกแบบสอบถามความพึงพอใจเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับบรรยายลักษณะข้อมูล การทดสอบ t แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired t-test) สำหรับเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ส่วนความพึงพอใจวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแปลความ

ของ Likert (1932) คือ 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก, 2.51–3.50 = ปานกลาง, 1.51–2.50 = น้อย และ 1.00–1.50 = น้อยที่สุด

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	SD	t	p
ก่อนเรียน (Pre-test)	40	8.78	2.38	27.17	< .01**
หลังเรียน (Post-test)	40	17.08	1.29		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.78 คะแนน (SD = 2.38) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.08 คะแนน (SD = 1.29) คิดเป็นพัฒนาการเฉลี่ย 8.30 คะแนน หรือร้อยละ 41.50 ของคะแนนเต็ม ผลการทดสอบด้วย Paired t-test ได้ค่า t = 27.17 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่สมมติฐานกำหนดไว้ที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

5.2 ผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียน

ตารางที่ 2 ผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI

ลำดับ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	4.80	0.40	มากที่สุด
2	เนื้อหาสาระ/เรื่องที่นำมาจัดกิจกรรม	4.75	0.44	มากที่สุด
3	เอกสารประกอบการเรียน	4.70	0.46	มากที่สุด
4	สถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก	4.60	0.50	มาก
5	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.55	0.51	มาก
6	รูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรม	4.80	0.40	มากที่สุด
7	ความสามารถในการสอนของครู	4.90	0.31	มากที่สุด
8	ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.85	0.36	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.74**	**0.42**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.42) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถในการสอนของครู ($\bar{x}$ = 4.90) รองลงมาคือ

ประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.85) ความรู้ที่ได้รับและรูปแบบวิธีการสอน ($\bar{x}$ = 4.80 เท่ากัน) ส่วนรายการที่ได้คะแนนต่ำสุดคือระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.55) ซึ่งยังคงอยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวยืนยันสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานและสูงกว่าที่คาดไว้ ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากหลายมิติ

มิติที่หนึ่งคือมิติด้านโครงสร้างการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ 3 ระยะของ TAI ทั้งการเรียนรายบุคคล การทำงานกลุ่ม และการนำเสนอและสะท้อนผล ทำให้นักเรียนได้ประมวลผลข้อมูลซ้ำในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการประมวลผลสารสนเทศที่ระบุว่าการทบทวนข้อมูลในบริบทหลากหลายช่วยเสริมสร้างความจำระยะยาว

มิติที่สองคือมิติด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างกลุ่มคละความสามารถของ TAI สอดคล้องกับแนวคิด ZPD ของ Vygotsky (1978) ที่ระบุว่าผู้เรียนพัฒนาได้ดีที่สุดเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าเล็กน้อย เมื่อนักเรียนเก่งอธิบายให้นักเรียนอ่อนฟัง ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ นักเรียนอ่อนได้รับคำอธิบายในภาษาที่ใกล้เคียงกับตนเองมากกว่าภาษาของครู ขณะที่นักเรียนเก่งได้ประมวลผลความรู้อย่างลึกซึ้งผ่านการอธิบาย ซึ่ง Johnson และ Johnson (1987) ระบุว่าเป็นหนึ่งในประโยชน์สำคัญที่สุดของการเรียนแบบร่วมมือ

มิติที่สามคือมิติด้านแรงจูงใจ โครงสร้างรางวัลระดับกลุ่ม (Team Recognition) สร้างแรงจูงใจในการเรียนผ่านการตอบสนองความต้องการทางสังคมของผู้เรียน เมื่อนักเรียนทราบว่าผลงานของตนส่งผลต่อคะแนนกลุ่ม จึงมีแรงจูงใจที่จะทุ่มเทและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Slavin และคณะ (1984), โฆษิต จัตุรัสวัฒนากูล (2543) และ ศิริพร พรมโส (2564)

ที่น่าสังเกตคือค่า SD ของคะแนนหลังเรียน (SD = 1.29) ต่ำกว่าก่อนเรียน (SD = 2.38) อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า TAI ไม่เพียงยกระดับคะแนนเฉลี่ยเท่านั้น แต่ยังช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนได้อีกด้วย ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา TAI ที่ต้องการแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลในห้องเรียน

6.2 ความพึงพอใจระดับมากที่สุดสะท้อนคุณค่าของกิจกรรม

นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74) ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ (ระดับมาก) ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิดา โพธิ์เงิน (2566) และชี้ให้เห็นว่ากิจกรรม TAI สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าในสายตาของผู้เรียน

รายการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือความสามารถในการสอนของครู ($\bar{x}$ = 4.90) สะท้อนว่าบทบาทของครูในฐานะ Facilitator ที่คอยกระตุ้นและอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่นักเรียนให้คุณค่าสูง ผลนี้มี

นัยสำคัญสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครู คือแม้ TAI จะลดบทบาทการบรรยายของครูลง แต่บทบาทใหม่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกกลับได้รับการประเมินสูงกว่า รองลงมาคือประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.85) แสดงว่านักเรียนรับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมที่ได้รับอย่างชัดเจน

ส่วนรายการที่ได้คะแนนต่ำสุดคือระยะเวลา ($\bar{x}$ = 4.55) ซึ่งยังคงอยู่ในระดับมาก แต่อาจสะท้อนว่านักเรียนบางส่วนต้องการเวลาเพิ่มเติมในการทำกิจกรรม โดยเฉพาะในบทที่มีเนื้อหาซับซ้อนอย่างจำนวนสมาชิกของเซตจำกัด ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการปรับปรุงแผนการสอนในครั้งต่อไป

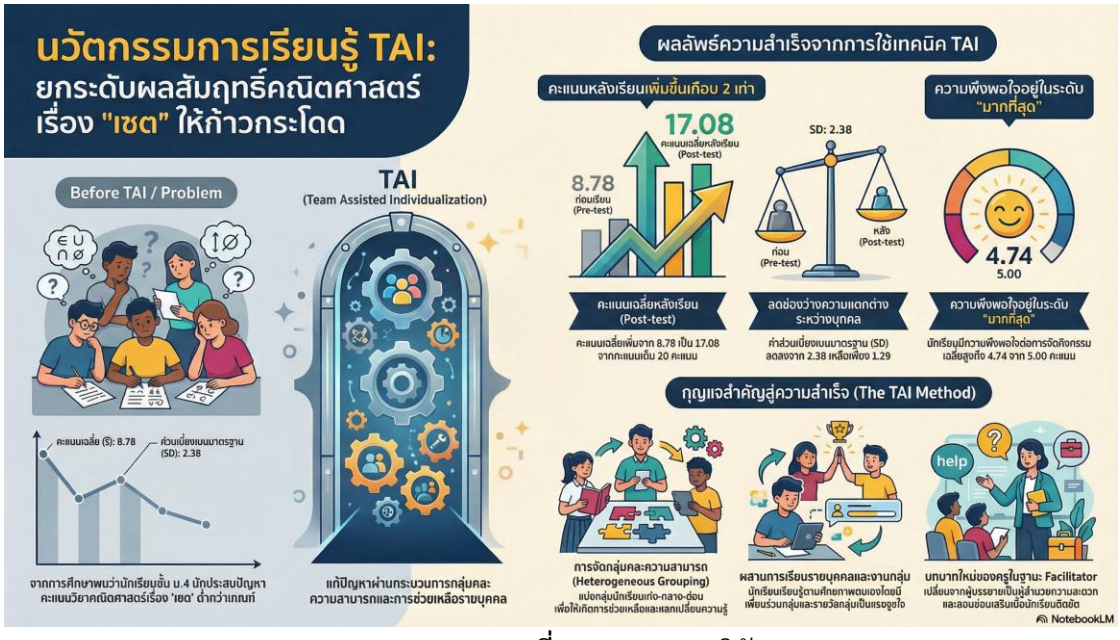
7. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนนารีนุกูล จำนวน 40 คน ผลการวิจัยสรุปได้ 2 ประการ

ประการแรก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 17.08, SD = 1.29) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 8.78, SD = 2.38) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 27.17) คิดเป็นพัฒนาการเฉลี่ยร้อยละ 41.50 ของคะแนนเต็ม นอกจากนี้ค่า SD ที่ลดลงหลังเรียนยังชี้ให้เห็นว่า TAI ช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนได้อีกด้วย

ประการที่สอง นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.74, SD = 0.42) ด้านที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือความสามารถของครู ($\bar{x}$ = 4.90) และประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.85)

ผลการวิจัยทั้งสองประการยืนยันว่าเทคนิค TAI เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา และเป็นแนวทางที่ควรส่งเสริมให้ขยายผลในวงกว้าง

รูปภาพที่ 1: สรุปผลการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาควรนำเทคนิค TAI ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องการทักษะการวิเคราะห์ อาทิ ตรรกศาสตร์ ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน และสถิติ โดยควรจัดเตรียมแบบฝึกทักษะที่มีระดับความยากหลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนควรสนับสนุนการอบรมครูเกี่ยวกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือและการแลกเปลี่ยนแผนการสอนระหว่างครูในกลุ่มสาระ เพื่อให้เกิดการขยายผลในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างและใช้การออกแบบวิจัยแบบ Quasi-experimental Design ที่มีกลุ่มควบคุม เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความสามารถในการอ้างอิงผล ควรศึกษาผลของ TAI ร่วมกับวิธีการสอนอื่น เช่น Problem-Based Learning หรือ STEM Education เพื่อค้นหาแนวทางการผสมผสานที่เหมาะสม และควรวิจัยระยะยาวเพื่อศึกษาความคงทนของการเรียนรู้และผลกระทบต่อทักษะทางสังคมของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

โฆษิต จัตุรัสวัฒนากูล. (2543). ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการสอนเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ*.

ณัฐธิดา โพธิ์เงิน. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ. *วารสารการศึกษา, 18*(2), 45–58.

ทิศนา แขมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชนี ทองแก้ว. (2540). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้เรื่องพาราโบลาของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ*.

ยุพิน พิพิธกุล. (2545). *การสอนคณิตศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ศิริพร พรมโส. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค TAI. *วารสารคณิตศาสตร์ศึกษา, 5*(2), 33–47.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: สสวท.

อารมณ์ สีสว่าง. (2546). ผลของการเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล (TAI) ต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ*.

Catherine, J. H. (1992). Cooperative learning in mathematics classrooms. *Journal of Mathematics Education, 25*(3), 59–62.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1987). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (2nd ed.). Prentice-Hall.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Stann, K. (2000). Cooperative learning methods: A meta-analysis. *Journal of Research in Education, 12*(1), 5–24.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1–55.

Slavin, R. E. (1990). *Cooperative learning: Theory, research, and practice*. Prentice Hall.

Slavin, R. E., Leavey, M., & Madden, N. A. (1984). Combining cooperative learning and individualized instruction. *Elementary School Journal, 84*(4), 409–422.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

Skill of School Administrators in 21st Century Affecting Creation of Happy Workplace under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3

จุฑารัตน์ นิรันดร[1]*

[1]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Jutharat Nirundorn[1]
[1]Faculty of Education, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand
✉: Jutharat.nir@bkkthon.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 30 November 2025; Revised: 26 December 2025; Accepted: 06 January 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 (2) ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต และ (3) เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 3,424 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม(cluster) ตามอำเภอที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า (1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกับความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 และ (3) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (X_4) และด้านการสื่อสาร (X_3) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์

ความเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ร้อยละ 52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนความสัมพันธ์ในรูปสมการทำนายดังนี้ สมการคะแนนดิบ $\hat{Y}$ = 1.72+0.38(X_1) + 0.32 (X_4) + 0.325 (X_3) + 0.286 (X_{-3}) สมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y$ = 0.42 (Z_{x_1}) + 0.36(Z_{x_4}) + 0.24(Z_{x_3})

คำสำคัญ: ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา, องค์กรแห่งความสุข, สุพรรณบุรี, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

Abstract

The objectives of this research were to: (1) study skill of school administrators in 21st century under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3; (2) study creation of a happy workplace under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3; and (3) study skill of school administrators in 21st century affecting creation of a happy workplace under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3. This research was descriptive research. The population used in the study includes school administrators and teachers from schools under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3, total 3,424 people. Sample size was determined by Krejcie and Morgan's table and obtained by cluster sampling method according to districts in Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3, totaling 359 samples. Instrument used for data was a five-points rating scale questionnaire. The statistics used to analyze were frequency, percentage, mean, standard deviation, Person product moment and multiple regression analysis.The research findings were found that; (1) skill of school administrators in the 21st century under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3 was at high level; (2) the creation of happy workplace under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3 was at the high level; and (3) the regression analysis the relationship of skill of school administrators in the 21st century affecting the creation of happy workplace under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3.It was a human relations(X_1), technology and digital use (X_4), and communication(X_3).It can predict the happiness of the organization by 52 percent with statistical significant at.01 level.The relationship can be written in the form of a predictive equation as follows: Raw score equation $\hat{Y}$ = 1.72+0.38(X_1) + 0.32 (X_4) + 0.325 (X_3) + 0.286 (X_{-3}) Standardized Score $\hat{Z}_y$ = 0.42 (Z_{x_1}) + 0.36(Z_{x_4}) + 0.24(Z_{x_3})

Keywords: Skill, School Administrators, Happy Workplace, Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3

1. บทนำ

มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการขั้นพื้นฐาน อาทิ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้นบุคคลจึงจำเป็นต้องทำงานเพื่อแสวงหาปัจจัยเหล่านี้เพื่อตนเองและครอบครัว ขณะเดียวกัน ชีวิตการทำงานในองค์กรก็ยังสะท้อนถึงความต้องการด้านความสุขด้วย ความสุขในการทำงานจึงถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะผู้คนส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับงานเป็นหลัก จนสามารถกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นกิจกรรมหลักของชีวิต โดยธรรมชาติ มนุษย์ชื่นชอบการทำงาน เนื่องจากนอกจากจะนำมาซึ่งรายได้แล้ว ยังสร้างมิตรภาพและความสำเร็จอีกด้วย ตรงกันข้าม หากถูกเลิกจ้างย่อมเป็นหายนะครั้งใหญ่ต่อชีวิต เพราะผู้ว่างงานมักรู้สึกเสมือนถูกสังคมปฏิเสธ ส่งผลให้สูญเสียการนับถือตนเอง (self-respect) และลดทอนความสุขลง (Layard, 2005; อ้างถึงใน ธร สุนทรายุทธ, 2553)

สำหรับความสุขในการทำงานทำให้บุคลากรมีพลังในการดำเนินงานในองค์การส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ความร่วมมือและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเพิ่มมากขึ้น การร่วมกันแสดงความคิดเห็น ด้วยเหตุและผล มีการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น บุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสุข ความสนุกสนานจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงาน มีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความผูกพันในงาน และสามารถทำให้องค์กรดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น เมเนียน (Manion 2003) การได้ทำงานในที่ทำงานที่มีความมั่นคงมีความก้าวหน้ามีการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึงมีผู้บังคับบัญชา มีความเมตตากรุณา มีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจ ได้รับสวัสดิการที่พอเพียง และได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน ซึ่งถ้าคนทำงาน ได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างบ่อยครั้งและต่อเนื่อง คนทำงานก็จะทำงาน อย่างมีความสุข (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2555)

อีกทั้งคุณลักษณะสำคัญของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ต้องสามารถบริหารจัดการเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ไขว่คว้าหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีศิลปะและทักษะในการบริหารจัดการ การปกครอง ที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลกับ องค์กร ผู้นำต้องหมั่นฝึกฝนทักษะการบริหารคนอยู่เสมอเพื่อให้เป็นที่รักของบุคลากรในองค์การรู้จักใช้คนให้ถูกที่ส่งผลกับงานหรือถูกหน้าที่อย่างเหมาะสมมีอุดมการณ์ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เชื่อมั่น ในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองหรือผู้อื่น ไม่คดโกง รู้เท่าทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสถานการณ์ กล้าตัดสินใจ มีความคิดที่เร็วบนหลัก ความแม่นยำมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ผู้นำที่ดีที่มีความคิดก้าวหน้านั้นต้องรู้จักความเป็นทีมงานสร้างเครือข่าย เพราะทีมงานหรือเครือข่ายเหล่านั้น จะเป็นปัจจัยผลักดันให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงได้อย่างรวดเร็ว ต้องบริหารบนความเป็นมิตร มีคุณธรรม มีจิตใจงดงาม เอื้อเฟื้อปรารถนาดี ยอมสละความสุข ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ทำงานให้เป็นแบบอย่างแก่บุคคลากรขององค์กร ในการทำงานผู้บริหารควรลงไป ตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที หากกรณีเกิดปัญหาในการทำงานหรือเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดทั้งเป็นความเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานให้ที่ส่งผลกับบุคลากร ในองค์การอีกทางหนึ่งด้วย สนุก สิงห์มาตร และคณะ(2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและมาตรฐาน การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตเบื้องต้นพบว่า ยังมีประเด็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กร และการบริหารจัดการบุคลากรที่อาจส่งผลต่อระดับความสุขของบุคลากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนาทักษะของผู้บริหารให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 เพื่อศึกษาถึงทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อความเป็น องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลของการศึกษา ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแนว

ทางการพัฒนาของสถานศึกษา และนำไปสู่ความเป็นความสุขต่อ ผู้เรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งเป็นแนวทางในการประยุกต์สู่การพัฒนาองค์กร ด้านอื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2.3 เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,424 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา, ออนไลน์, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม(cluster) ตามอำเภอที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21โดยจำนวน 5 ด้าน ตามที่ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัย ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งความสุข จำนวน 5 ด้าน ตามที่ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัย แบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เครื่องมือวิจัย ได้รับการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการการวิจัย

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 359 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสมบูรณ์

ทุกฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอายุงานเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาความถี่และร้อยละ

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และความเป็นองค์กรแห่งคามสุข วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ทักษะของผู้บริหาร/ความเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง ทักษะของผู้บริหาร/ความเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ มาก

4.50 – 3.50 หมายถึง ทักษะของผู้บริหาร/ความเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ ปานกลาง

2.51 – 2.50 หมายถึง ทักษะของผู้บริหาร/ความเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง ทักษะของผู้บริหาร/ความเป็นองค์กรแห่งความสุข อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.3 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3

ข้อ	ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	SD	แปลผล
1	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.53	0.44	มากที่สุด
2	ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.34	0.53	มาก
3	ด้านการสื่อสาร	4.40	0.48	มาก
4	ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.43	0.50	มาก
5	ด้านเทคนิค	4.38	0.51	มาก
	รวม	4.42	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.53) สำหรับด้านที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวม

ข้อ	ความเป็นองค์กรแห่งความสุข	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	4.34	0.59	มาก
2	ด้านการมีสังคมที่ดี	4.38	0.62	มาก
3	ด้านการมีความเข้าใจผู้อื่น	4.40	0.	มาก
4	ด้านการมีความรับผิดชอบ	4.55	0.53	มากที่สุ
5	ด้านการมีสุขภาพดี	4.37	0.63	มาก
	รวม	4.41	0.55	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต **3** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ใน ระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีความรับผิดชอบ ($\overline{X}$= 4.55) สำหรับด้านที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

ตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	b	*SE*	β	t	p	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.72	0.15		10.31**	0.000		
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1)	0.38	0,082	0.42	15.65**	0.000	0.542	1.826
2. ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (X_4)	0.32	0.05	0.36	13.88**	0.000	0.652	1.646
3. ด้านการสื่อสาร (X_3)	0.26	0.037	0.29	9.08**	0.00	0.362	2.398
4. ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (X_2)	0.06	0.033	0.08	1.02	0.085	0.462	2.166
5.ด้านเทคนิค(X_5)	0.02	0.025	0.05	0.62	0.144	0.523	1.922
$R= 0.72, R^2 = 0.52, Adjust\ R^2 = 0.51 \quad F = 58.65, Sig = 0.00$							

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการความ

เป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเรียงตามลำดับความสำคัญคือด้านมนุษยสัมพันธ์(X_1) ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล(X_4)และด้านการสื่อสาร(X_3)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01โดยมีสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .072(R=0.72) และตัวแปรทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ร้อยละ= 52 ($R^2 = 0.51$)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยสำหรับทำนายความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ $\hat{Y}$ = 1.72+0.38(X_1) + 0.32 (X_4) + 0.26 (X_3)

สมการคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y$ = 0.42 (Z_{x_1}) + 0.36(Z_{x_4}) + 0.29(Z_{x_3})

สำหรับตัวแปรด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์(X_2)และด้านเทคนิค(X_5)ไม่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3เพราะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงไม่ถูกเลือก

5. อภิปลายผล

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ สำหรับด้านที่เหลืออยู่ในระดับมากทั้งนี้เนื่องผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ใต้บังคับบัญชาจะทราบความเป็นอยู่ของแต่ละคนและให้ความช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหาและหาแนวทางปฏิบัติ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีขวัญกำลังใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรซึ่งสอดคล้องที่ส่งผลกับแนวความคิดของศักดิ์ชัย ภู่เจริญ (ออนไลน์, 2567) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือ หน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตามย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่งบางครั้ง การจัดองค์การแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้างก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีแต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูป ในการศึกษาจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการจะให้ความสำคัญให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงานยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนเอง และผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุ้น และจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันใน โรงเรียน จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมานั้นทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้ มากขึ้นสอดคล้องที่ส่งผลกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัตตบุษย์ โพธิรุท (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการ บริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนใน ศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ คิด อีกทั้งยังสอดคล้องที่ส่งผลกับงานวิจัย ของรัตนา เหลืองาม (2562) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวที่ส่งผลกับเรื่อง ทักษะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ด้านการมีความรับผิดชอบ สำหรับด้านที่เหลืออยู่ในระดับมาก น่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลากรในองค์กรมีความรับผิดชอบสูงจะทำให้องค์กรนั้นปฏิบัติงานอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การทำงานที่มีความสุขควรจะประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกับบุคลากรในองค์กร การมีสังคมในการทำงาน ที่ดี ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานที่มีความสนุก มีความท้าทาย มีความเป็นอิสระ มีหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานที่ดี ได้รับการมอบหมายงานที่ตรงที่ส่งผลกับความสามารถของบุคลากรใน องค์การ มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ และมีใจรักในงานที่ตนเองได้ปฏิบัติ รวมไปถึงที่ทำงานที่ เหมาะสมในอันที่จะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานอย่างมีความสุข ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเมเนียน (Manion, 2003) กล่าวว่า ความสุข ในการทำงาน คือ การกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรม การแสดงออก และความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมีพลังการแสดงออกได้ทั้งทางร่างกายและคำพูด การแสดงออกเต็มไปด้วยพลังและความตื่นเต้น ความสุขในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นเมื่อมีการมองเห็นคุณค่าในตัวบุคคล ให้การยอมรับนับถือ ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ พึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงาน รู้สึกรักและอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จได้ผลดี และการที่บุคลากรในโรงเรียนจะมีความสุขได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยที่หลากหลายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันท์สินี ทวีสุวรรณ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สุขภาวะองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้วพบว่า สุขภาวะองค์ดรแห่งความสุขของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ส่งผลต่อความเป็น องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่ามี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 3) ด้านการสื่อสาร และสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ร้อยละ 52 น่าจะสอดคล้องกับความจริง ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของทักษะจะทำให้ผู้บริหารและครูสามารถร่วมกันทำงานได้อย่างมีความสุขและเป็นกันเองไม่ถือตัว พร้อมทั้งเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริงพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในกรณีที่มีปัญหาทุกเรื่อง ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคลากรในองค์การตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่มีการพัฒนาระบบการบริหารงาน

บุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงที่ส่งผลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเป็นแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทาง การศึกษาให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน และจากการวิเคราะห์ SWOT ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ทำให้ทราบว่า ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญและเอาใจใส่ ในการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างดี ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวทำให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุ วัตถุประสงค์ของทางราชการสอดคล้องกับแนวความคิดของ อธิคุณ สินธนาปัญญา (2557) ได้กล่าวว่า ในการบริหารจัดการสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมถึงบทบาทที่สำคัญอีกประการ เช่น การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรและสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กรโดยการค้นหาปัจจัยต่าง ๆ ทางการบริหารที่สามารถบริหารจัดการได้ภายในองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูและนำมาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นมาสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กร คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ภาวะผู้นำและทักษะของผู้บริหาร ค่าตอบแทน คุณลักษณะงาน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องที่ส่งผลกับแนวความคิดของไดเนอร์ (Diener, 2000) กล่าวว่า บุคคลที่มีความสุขในการทำงาน คือ บุคคลที่ได้กระทำในสิ่งที่ตนรักและพึงพอใจ ชอบ และศรัทธาในงานที่ทำส่งผลให้เกิดอารมณ์ทางบวกมากกว่า ทางลบ ปัจจัยหรือองค์ประกอบของความสุข ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในเป้าหมาย หลักของชีวิต ตลอดจนประสบการณ์ในชีวิต เหล่านั้นเป็นความรู้สึกด้านลบคนที่มีความสุขเกิดขึ้นได้ จากปัจจัยหลายอย่างที่แตกต่างกันที่ส่งผลต่อความต้องการของบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตและสอดคล้องที่ส่งผลกับแนวคิดของ จิรา เติมจิตรอารีย์ (2550) กล่าวว่า การมีความสุขในการทำงาน ได้แก่ การเลือกทำงานที่ชอบหรือความเป็นความพึงพอใจในงานที่ทำหาวิธีทำงานให้มีความสุข พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายหลายอย่างภายในขอบเขตที่สังคมยอมรับตามความสามารถของตนเองและ มองเห็นหนทางไปสู่ความสำเร็จได้แล้วลงมือปฏิบัติอย่างตั้งใจก็ย่อมเกิดความสุข เกิดความปีติจากความสำเร็จในงานตามมาด้วย ภาวะผู้นำด้านนี้สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนาพร อุตรชน,สุนทร คล้ายอ่ำ (2568) ได้ททำการวิจัยเรื่องทักษะของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุข มี 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านวิสัยทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ที่ส่งผลต่อความเป็น องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จากการวิเคราะห์ พบว่าอำนาจการพยากรณ์ของตัวแปร 3 ด้านได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และด้านการสื่อสารสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุข ได้ร้อยละ 52 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองทั้ง

3 ด้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาและส่งเสริมด้านมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการสร้างความสุขในองค์กรและสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

3. จากผลการวิจัยความเป็นองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่าด้านการมีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ชี้ให้เห็นว่า ความรับผิดชอบของคนในองค์กรสามารถ ทำให้เกิดความสุขในภาพรวมได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองเพื่อประสิทธิภาพของการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความเป็นความสุขในการทำงานโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขจากปัจจัยอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ประยุกต์ให้เหมาะกับสถานศึกษาแต่ละแห่งและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2553). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กาญจนาพร อุตรชน, & สุนทร คล้ายอ่ำ. (2568). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. *Journal of Applied Education*, 3(3), 1–15.

กรรณิกา เรดมอนด์. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 39(4), 301–311.

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). *แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นันท์สินี ทวีสุวรรณ. (2562). *สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2560). *ทักษะด้านการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

แพรดาว สนองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ตถาตา.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2557). *ยอดหัวหน้างาน: Excellent supervisor* (พิมพ์ครั้งที่ 5). TPA.

ศศิตา เพลินจิต. (2558). *ทักษะด้านการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. (2555). *คุณภาพการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมหญิง สายธนู. (2560). *คู่มือครูอาชีพ (ฉบับย่อ) ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สนุก สิงห์มาตร และคณะ. (2560). คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สัตตบุษย์ โพธิรุท. (2564). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อธิคุณ สินธนาปัญญา. (2557). การบริหารความสุขในสถานศึกษา (Happiness management in school). *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(88), 23–26.

Baird, L. (2006). *Skills of an effective administrator*. Harvard Business Review Press.

Hoyle, J. R., English, F. W., & Steffy, B. E. (2005). *Skills for successful 21st century school leaders*. American Association of School Administrators.

Johnston, W. A., & Dark, V. J. (1986). Selective attention. *Annual Review of Psychology*, 37, 43–75.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2019). *Does attending a rural school make a difference in how and what you learn?* (PISA in Focus No. 94). OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/d076ecc3-en

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู

A Study of Correlations between Adversity Quotient and Pre-Service Teachers' Identity

อังคณา อ่อนธานี[1*], กฤษณา วรรณกลาง[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Angkana Onthanee[1], Kritsana Wannaklang[2]
[1,2]Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: angkanao@nu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 18 July 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนิสิตครู (2) เพื่อศึกษาระดับอัตลักษณ์ของนิสิตครู และ (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคกับอัตลักษณ์ของนิสิตครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตครูระดับปริญญาตรี จำนวน 165 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคที่พัฒนาจากแนวคิดของ Stoltz และแบบประเมินอัตลักษณ์ของนิสิตครู ตามกรอบแนวคิดของ Beauchamp และ Thomas ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ของนิสิตครูมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .65$, $p < .01$) สะท้อนให้เห็นว่า นิสิตครูที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะมีอัตลักษณ์วิชาชีพที่มั่นคงมากขึ้น

คำสำคัญ: ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค, อัตลักษณ์ของนิสิตครู, ความสัมพันธ์

Abstract

The objective of this study was to investigate the correlations between Adversity Quotient (AQ) and pre-service teachers' identity. The specific aims were: (1) to examine the level of adversity quotient among pre-service teachers, (2) to assess the level of teacher identity, and (3) to analyze the correlations between adversity quotient and pre-service teachers' identity. The sample consisted of 165 undergraduate pre-service teachers selected through simple random sampling. The research instruments included a questionnaire measuring adversity quotient, developed based on Stoltz's framework, and a teacher identity assessment scale grounded in the theoretical model of Beauchamp and Thomas. The results revealed a

statistically significant positive correlation between adversity quotient and teacher identity (r = .65, p < .01). This indicates that pre-service teachers with a higher level of adversity quotient are more likely to possess a stronger and more stable professional identity.

Keywords: adversity quotient, teacher identity, correlation

1. บทนำ

วิชาชีพครูนับเป็นหนึ่งในวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยครูไม่เพียงทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ แต่ยังเป็นผู้อบรมบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ครูอาวุโสเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ว่า “...ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยันและอุตสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดทน และอดกลั้น สำรวม ระวังความประพฤติปฏิบัติของตน ให้อยู่ในระเบียบ แบบแผนที่ดีงาม รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ...” ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำทางปัญญา ผู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ภารกิจของครูจึงต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม และความคาดหวังของสังคมที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ ครูจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่เข้มแข็งจากภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) และการมีอัตลักษณ์วิชาชีพที่มั่นคง

AQ หรือ Adversity Quotient ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Stoltz (1997) เพื่ออธิบายระดับความสามารถของบุคคลในการรับมือกับความยากลำบาก การปรับตัวกับปัญหา และความสามารถในการกลับมาดำเนินชีวิตอย่างมีพลังหลังเผชิญกับวิกฤต โดยเขาแบ่ง AQ ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ Control – การรับรู้ว่าตนสามารถควบคุมสถานการณ์ได้มากน้อยเพียงใด Ownership – การยอมรับความรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น Reach – การประเมินขอบเขตของผลกระทบจากปัญหา Endurance – การประเมินระยะเวลาที่ปัญหาจะคงอยู่ คุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะในบริบทของนิสิตครูที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านการเรียน การฝึกปฏิบัติการสอน และการปรับตัวเข้าสู่วิชาชีพจริง

ในอีกด้านหนึ่ง อัตลักษณ์ของนิสิตครู (Teacher Identity) ถือเป็นกระบวนการภายในที่สำคัญต่อการหล่อหลอมทัศนคติ คุณค่า และความเชื่อของตนเองในฐานะ “ครู” โดยกระบวนการนี้มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางการเรียนรู้ ผู้สอน เพื่อนร่วมชั้น และการปฏิบัติวิชาชีพในสนามจริง (Beauchamp & Thomas, 2009) การมีอัตลักษณ์วิชาชีพที่มั่นคงช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาผู้เรียน และมีแนวทางปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมในวิชาชีพครู

แต่ในปัจจุบัน พบว่านิสิตครูจำนวนไม่น้อยประสบกับความไม่มั่นใจในบทบาทวิชาชีพของตนเอง โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างการเรียนในมหาวิทยาลัยกับการฝึกสอนในสถานศึกษา บางรายเผชิญกับความเครียด ความรู้สึกด้อยค่า หรือขาดแรงบันดาลใจในการเป็นครู ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลต่อพฤติกรรมการสอนและการดำรงอยู่ในวิชาชีพในระยะยาว (Day et al., 2006; Rodgers & Scott, 2008) อย่างไรก็ตาม นิสิตครูในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยยังเผชิญกับปัญหาในการปรับตัวในระหว่างการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ความเครียดจากความคาดหวัง ความกดดันจากสภาพแวดล้อม และความไม่มั่นใจในตนเองเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งหากไม่มีการพัฒนาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค อาจส่งผลต่อความมั่นคงของอัตลักษณ์วิชาชีพ และความตั้งใจในการเข้าสู่วิชาชีพครูอย่างยั่งยืน (ศศิธร บุญญะสุต, 2562) อีกทั้งงานวิจัยในระดับสากลให้ความสนใจในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่าง AQ กับการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เช่น Chan (2013) และ Shek (2020) พบว่า AQ มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งภายใน ความสามารถในการฟื้นตัวจากแรงกดดันทางวิชาการ และการสร้างภาพลักษณ์ตนเองในบทบาทวิชาชีพครูอย่างมั่นคง ขณะที่ในประเทศไทย มีงานวิจัยเบื้องต้นที่ศึกษาถึง AQ ในกลุ่มนิสิต เช่น ศิริวรรณ ธรรมโชติ (2563) ที่พบว่า AQ มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์และการเผชิญกับแรงกดดันในระบบมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง AQ และอัตลักษณ์ของนิสิตครูในบริบทของการศึกษาไทยอย่างชัดเจน ทั้งที่ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานคุณภาพของครูในอนาคต และอาจส่งผลต่อการออกแบบระบบผลิตครู การแนะแนว และการส่งเสริมคุณลักษณะภายในของนิสิตครูในระดับมหาวิทยาลัย

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งในการวางนโยบายทางการศึกษาที่จะสามารถใช้ข้อมูลในการออกแบบระบบสนับสนุนการผลิตครูที่มีคุณภาพจากภายใน ผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถใช้ข้อมูลในการออกแบบกิจกรรมหรือวิชาเรียนที่เสริมสร้าง AQ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ อีกทั้งอาจารย์ผู้สอนจะเกิดเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิต เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทชีวิตจริง กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ของนิสิตครูเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูในระยะยาว งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการเสริมสร้างฐานความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาเชิงระบบ เพื่อผลิตครูที่มีความมั่นคงทั้งทางจิตใจและวิชาชีพ อันจะเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในภาพรวม

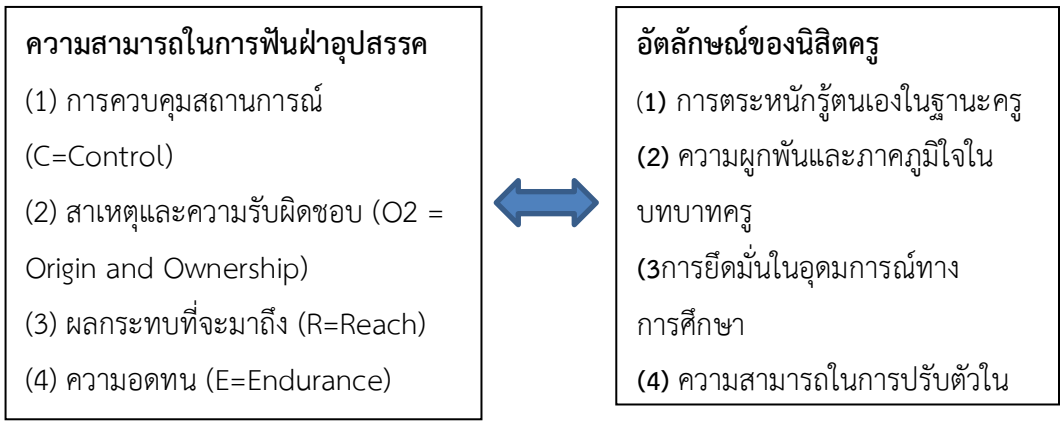
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) ของนิสิตครู
2. เพื่อศึกษาระดับอัตลักษณ์ของนิสิตครู

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู รายละเอียดแสดงในแผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้ง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 165 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยการกำหนด กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโปรแกรม G*power (Faul, Erdfelder, Lang. & Bucher. 2007) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับนัยสำคัญ .05 ค่าอำนาจการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ .90 และกำหนดขนาดอิทธิพลไว้ที่ระดับ .30 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 คน เพื่อป้องกันการยุติการวิจัย ผู้วิจัยเพิ่มจำนวนการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ 174 คน ซึ่งภายหลังการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามพบว่า แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้ง 2 ฉบับมีจำนวน 165 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.83

เครื่องมือวิจัย

1. แบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค

2. แบบประเมินอัตลักษณ์ของนิสิตครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. การสร้างแบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค

แบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประยุกต์มาจากแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดย Stoltz (1997) ตามองค์ประกอบความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคใน 4 มิติ หรือที่รวมเรียกว่า CO2RE แปลและเรียบเรียงโดย ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2552) ซึ่งเป็นแบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การควบคุมสถานการณ์ (C=Control) มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ (O2 = Origin and Ownership) มิติที่ 3 ผลกระทบที่จะมาถึง (R=Reach) มิติที่ 4 ความอดทน (E=Endurance) มีคำถามทั้งหมด 40 ข้อใหญ่ โดยผู้วิจัยนำมาปรับการใช้ภาษาเพื่อให้เหมาะกับบริบทของการวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษาครู และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นกับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 63 คน นักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น 108 แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า มีความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ .87 จึงจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2. การสร้างแบบประเมินอัตลักษณ์ของนิสิตครู

ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของครูจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ โดยเฉพาะแนวคิดของ Beauchamp & Thomas (2009) ที่เสนอ 4 องค์ประกอบหลักของอัตลักษณ์ครู ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู (Self-awareness in the Teacher Role) ความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู (Commitment and Pride in the Teaching Role) การยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา (Commitment to Educational Ideals) และความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง (Adaptability within Real Teaching Contexts) และศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตครูและบริบทในประเทศไทย เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามรูปแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) จำนวนรวม 20 ข้อ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยนำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นคำถาม และภาษาที่ใช้ ปรากฏว่าแบบประเมินอัตลักษณ์ของนิสิตครู ทั้ง20 ข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.66 – 1.00 ซึ่งอยู่เกณฑ์ที่ใช้ได้ จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) วิเคราะห์แบบประเมินอัตลักษณ์ของนิสิตครูโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) หาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค และลักษณ์ของนิสิตครู โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค

ผู้วิจัยศึกษาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 คน ทั้งในภาพรวมและรายดานโดยใชคาสถิติพื้นฐาน คาเฉลี่ย ($\overline{X}$) คาเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏตามตารางที่ 1 ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการควบคุมสถานการณ์	4.09	0.67	มาก
ด้านสาเหตุและความรับผิดชอบ	4.05	0.72	มาก
ด้านผลกระทบที่จะมาถึง	4.03	0.68	มาก
ด้านความอดทน	3.95	0.71	มาก
รวม	**4.03**	**0.69**	**มาก**

ตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03, S.D.= 0.69) โดยมีพฤติกรรมรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านสาเหตุและความรับผิดชอบ ด้านผลกระทบที่จะมาถึง และ ด้านความอดทน

5.2 ผลการศึกษาระดับอัตลักษณ์ของนิสิตครู

นำเสนอผลการวิเคราะห์การศึกษาอัตลักษณ์ของนิสิตครูของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 คน ในภาพรวมและรายดานโดยใชคาสถิติพื้นฐาน คาเฉลี่ย ($\overline{X}$) คาเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏตามตาราง 2 ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอัตลักษณ์ของนิสิตครู

อัตลักษณ์ของนิสิตครู	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ

การตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู	3.92	0.67	มาก
ความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู	3.90	0.70	มาก
การยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา	4.07	0.66	มาก
ความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง	3.93	0.68	มาก
รวม	3.96	0.68	**มาก**

ตาราง 2 พบว่า อัตลักษณ์ของนิสิตครู กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96, S.D.= 0.68) โดยมีพฤติกรรมรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ การยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา ความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง การตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู และความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู

5.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ของนิสิตครู

การศึกษาความสัมพันธระหวางความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ของนิสิตครูโดยการหาคาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธของเพียรสัน(Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) ปรากฏผลตามตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงคาสัมประสิทธิสหสัมพันธของเพียรสันแสดงความสัมพันธระหวางความสัมพันธระหวางความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ของนิสิตครู

ตัวแปร	Y1	Y2	Y3	Y4	Ysum
X1	.439**	.520**	.569**	.713**	.656**
X2	.477**	.515**	.589**	.716**	.672**
X3	.522**	.475**	.607**	.644**	.656**
X4	.516**	.544**	.591**	.722**	.709**
Xsum	**.528****	**.556****	**.637****	**.771****	**.729****

จากตาราง 3 พบวา ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคกับอัตลักษณ์ของนิสิตครูมีความสัมพันธ์กันในทางบวก (r = .729) อยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู เมื่อแยกเป็นรายด้านปรากฏว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r = .528) กับ การตระหนักรู้ตนเองใน

ฐานะครู มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r = .556) กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู มีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r = .637) กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และมีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r = .771) กับ ความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มิติที่ 1 การควบคุมสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = .656) เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคด้านการควบคุมสถานการณ์มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.439) กับการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับ (r=520) กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.569) กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และมีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r=.713) กับความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r=.672) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคด้านสาเหตุและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.477) กับการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครูมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.515) กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.589) กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และมีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r=716) กับความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มิติที่ 3 ผลกระทบที่จะมาถึงมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r=.656) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคด้านผลกระทบที่จะมาถึงมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.522) กับการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r=.475) กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู มีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r=.607) กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง r=.644) กับความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง

ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มิติที่ 4 ความอดทนมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r=.709) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคด้านความอดทนมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=.516) กับการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r=.544) กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (r=591) กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา และมีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง (r=.722) กับความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง

6. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนิสิตครู ผลการวิจัยพบว่าโดยรวม นิสิตครูมีระดับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03, S.D. = 0.69) โดยในแต่ละมิติ ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ (Control), สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin and Ownership),

ผลกระทบที่จะมาถึง (Reach) และความอดทน (Endurance) ก็มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการควบคุมสถานการณ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (4.09) แสดงให้เห็นว่านิสิตครูส่วนใหญ่รับรู้ว่าตนสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยที่ค้นพบนี้สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Stoltz (1997) ซึ่งระบุว่า AQ หรือ Adversity Quotient เป็นตัวชี้วัดถึง “ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค” โดยบุคคลที่มี AQ สูงจะมีลักษณะสำคัญคือ การมองอุปสรรคเป็นความท้าทาย มีทัศนคติเชิงบวกต่อความล้มเหลว สามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีความพยายามในการฟื้นตัวจากสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นแกนกลางของการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 จากกรอบทฤษฎีของ Stoltz AQ ประกอบด้วย 4 มิติหลัก (CO2RE) ได้แก่ Control (C): การควบคุมสถานการณ์ Origin and Ownership (O2): 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ Reach (R): ผลกระทบที่จะมาถึง Endurance (E): ความอดทน ทั้งสี่มิตินี้สัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพภายในของบุคคลตามแนวคิดของ Bandura (1997) ซึ่งเน้นเรื่อง self-efficacy หรือ “ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง” โดยบุคคลที่มี AQ สูงจะมีความเชื่อมั่นในตนเองมากพอที่จะเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของนิสิตครูที่ต้องรับผิดชอบทั้งการเรียน การฝึกสอน และการเติบโตทางวิชาชีพ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของ Seligman (2011) ในเรื่อง Positive Psychology บุคคลที่สามารถจัดการกับอารมณ์และรับรู้ต่อปัญหาอย่างเชิงบวกมักจะสามารถสร้าง resilience หรือความยืดหยุ่นทางจิตใจ (mental resilience) ได้ดี ซึ่ง AQ ถือเป็นมิติสำคัญในการหล่อหลอมความยืดหยุ่นทางจิตใจนี้ และทำให้บุคคลสามารถเติบโตจากปัญหา แทนที่จะหลีกเลี่ยง ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ธรรมโชติ (2563) ที่พบว่านิสิตที่มีระดับ AQ สูงมักมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปรับตัวต่อความกดดันทางวิชาการ และสามารถสร้างสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของนิสิตครูในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยในด้านความอดทน (Endurance) ยังต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งอาจชี้ถึงแนวโน้มว่านิสิตครูบางส่วนยังขาด “พลังต่อเนื่อง” ในการเผชิญกับอุปสรรคที่ใช้เวลานาน เช่น ความเครียดเรื้อรังจากการฝึกสอนหรือปัญหาส่วนตัวที่สะสมมาอย่างยาวนาน ความเข้าใจในจุดอ่อนนี้สามารถนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา เช่น โปรแกรม CBT หรือ Growth Mindset Training เพื่อช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกในระยะยาว

นอกจากนี้ แนวคิดของ Maslow (1954) ยังสามารถนำมาใช้อธิบายได้ว่า AQ เป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงการบรรลุระดับความต้องการทางจิตใจ (Esteem needs) และการรู้จักตนเอง (Self-actualization) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในวิชาชีพครู หากนิสิตสามารถฟันฝ่าอุปสรรคและพัฒนาตนเองจนถึงจุดที่รู้ว่าตน “สามารถ” มี “คุณค่า” และสามารถ “ให้คุณค่าต่อผู้อื่น” ได้ ก็จะสามารถก้าวเข้าสู่วิชาชีพครูได้อย่างมั่นคง กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษานี้ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มนิสิตครูมีศักยภาพในการจัดการกับอุปสรรคที่พบเจอในชีวิตประจำวันและการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการมีพลังภายในที่สามารถต่อยอดเป็นสมรรถนะทาง

วิชาชีพ (Professional Competence) ซึ่งเป็นรากฐานของครูในอนาคตตามแนวทางของการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่าน

2. ผลการศึกษาระดับอัตลักษณ์ของนิสิตครู จากผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของนิสิตครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12, S.D. = 0.66) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกองค์ประกอบของอัตลักษณ์ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู (Self-awareness in the Teacher Role) (2) ความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู (Commitment and Pride in the Teaching Role) (3) การยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา (Commitment to Educational Ideals) และ (4) ความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง (Adaptability within Real Teaching Contexts) ต่างก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครูมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด การวิเคราะห์ผลในเชิงแนวคิดและทฤษฎี อัตลักษณ์ของครู (Teacher Identity) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในวงการศึกษาทั้งระดับชาติและนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่บทบาทของครูเปลี่ยนไปจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” เป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้” (facilitator of learning) ตามแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2015) Beauchamp และ Beauchamp & Thomas (2009) ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ของครูมิใช่เพียงแค่ภาพลักษณ์ภายนอก แต่เป็นกระบวนการภายในที่ซับซ้อน ซึ่งครูจะหล่อหลอมตนเองผ่านประสบการณ์ทางการเรียนรู้ การฝึกสอน การสะท้อนคิด และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมทางวิชาชีพ กระบวนการนี้เป็นแบบ ไดนามิก (dynamic) และต่อเนื่อง (continuous) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า นิสิตครูมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับมาก สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาภายในที่เริ่มต้นแล้วตั้งแต่ยังอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gee (2000) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่ติดตัวมาโดยกำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ “ถูกประกอบสร้าง” (constructed) จากบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนิสิตครู การได้รับประสบการณ์ฝึกสอนจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอาจารย์ และการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างและหล่อหลอมอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Korthagen (2004) ที่เสนอโมเดล Onion Model สำหรับการพัฒนาตนในวิชาชีพครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์เป็น “ชั้นลึก” ที่อยู่ภายในที่สุดของครู และเชื่อมโยงกับชั้นนอกอื่น ๆ เช่น พฤติกรรม ความสามารถ ความเชื่อ ค่านิยม และพันธกิจ โดยถ้าอัตลักษณ์เข้มแข็ง ก็จะส่งผลให้ครูสามารถแสดงพฤติกรรมอย่างมืออาชีพได้อย่างมั่นคง

ในบริบทของประเทศไทย นิสิตครูในระดับปริญญาตรีมักผ่านกระบวนการพัฒนาทางวิชาชีพหลายขั้นตอน ได้แก่ (1) การเรียนรู้ทฤษฎีพื้นฐานทางการศึกษา (2) การฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนจำลอง (3) การสังเกตและฝึกสอนในโรงเรียนจริง ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจในบทบาทของ “ครู” ทั้งในแง่จิตวิญญาณ คุณธรรม ความเชื่อ และภารกิจทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่ามีระดับ “ความผูกพันและภาคภูมิใจในวิชาชีพ” อยู่ในระดับมาก งานวิจัยนี้ยังสนับสนุนงานของ Day, Kington, Stobart & Sammons (2006) ที่เสนอว่า ครูที่มีอัตลักษณ์วิชาชีพที่มั่นคง จะมีความสามารถในการดำรงตนในวิชาชีพได้

อย่างยั่งยืน มีความสุขกับงาน และสามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้ที่ยังไม่พัฒนาอัตลักษณ์อย่างชัดเจน ซึ่งในกรณีของนิสิตครู อัตลักษณ์นี้เริ่มก่อตัวขึ้นอย่างมีพลังและทิศทางที่เหมาะสม การที่นิสิตมีระดับความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับมาก ยังสะท้อนถึงศักยภาพในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในโลกปัจจุบัน แนวคิดของ Fullan (2001) ชี้ให้เห็นว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learner) ปรับตัวตามเทคโนโลยี สื่อสารกับชุมชนได้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent)

อีกทั้งผลวิจัยนี้จึงสามารถตีความได้ว่า นิสิตครูในกลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมทั้งทางทัศนคติและจิตสำนึกในการปฏิบัติงานในบทบาทของครูอย่างมืออาชีพ มีการมองเห็นคุณค่าในบทบาทของตน มีอุดมการณ์และสามารถประเมินตนเองได้อย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงการก่อตัวของอัตลักษณ์ในระดับลึกตามแนวทางของ Kelchtermans (2009) ที่เสนอว่า อัตลักษณ์ของครูไม่ใช่แค่ “สิ่งที่ครูเป็น” (being) แต่ยังรวมถึง “สิ่งที่ครูอยากเป็น” (becoming) ด้วย แม้ผลการศึกษาจะสะท้อนในเชิงบวก แต่การที่ยังพบว่า นิสิตบางส่วนมีค่าเฉลี่ยในบางด้านไม่ถึงระดับ “มากที่สุด” อาจสะท้อนถึงช่องว่างในด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือความกังวลเกี่ยวกับบทบาทวิชาชีพในอนาคต โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาไทยที่ยังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันด้านนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถาบันผลิตครูควรออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตครูอย่างเป็นระบบ เช่น การสะท้อนคิดหลังการฝึกสอน (Reflective Practice) เพื่อให้นิสิตเข้าใจตนเองในบทบาทครู การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบโค้ชชิ่ง ระหว่างรุ่นพี่-รุ่นน้อง กิจกรรมจิตอาสาหรือชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพครู (PLC) เพื่อหล่อหลอมอัตลักษณ์ผ่านการปฏิบัติจริง

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับอัตลักษณ์ของนิสิตครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) เท่ากับ .687 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง (high positive correlation) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ยิ่งนิสิตครูมีความสามารถในการจัดการกับอุปสรรคและความยากลำบากในชีวิตสูงเท่าใด ก็จะยิ่งมีอัตลักษณ์ทางวิชาชีพที่มั่นคงและชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนผ่านกรอบแนวคิดของ Stoltz (1997) ซึ่งเสนอว่า Adversity Quotient (AQ) เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถฟื้นตัวจากความล้มเหลว และแปรเปลี่ยนประสบการณ์เชิงลบให้เป็นการเรียนรู้เชิงบวก บุคคลที่มี AQ สูงมีแนวโน้มจะมีความคิดเชิงบวก (positive thinking) และมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการหล่อหลอมอัตลักษณ์ครู ในขณะเดียวกัน แนวคิดของ Erikson (1968) ในทฤษฎีการพัฒนาตนเอง (Psychosocial Development Theory) ระบุว่า ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงอายุของนิสิตครู การพัฒนา "อัตลักษณ์" (identity) มีความสำคัญมาก บุคคลจะเกิดความสับสนทางบทบาทหากไม่สามารถกำหนดตนเองในสังคมได้

อย่างชัดเจน ซึ่ง AQ มีส่วนช่วยในการปกป้องอัตลักษณ์จากแรงกดดันหรือความล้มเหลวที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของตน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการเผชิญกับสถานการณ์จริง สะท้อนคิด และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การที่นิสิตครูสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความเครียดทางวิชาการ ความขัดแย้งในชั้นเรียน หรือความกดดันจากการฝึกสอน จะทำให้พวกเขาเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และสามารถกำหนดตนเองในฐานะ “ครู” ได้อย่างมีความหมาย

จาก AQ ทั้ง 4 มิติ และอัตลักษณ์ของนิสิตครูทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทั้งสองตัวแปรมีจุดเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนในหลายมิติ ดังนี้ การควบคุมสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ตนเองในฐานะครู ผู้ที่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ย่อมเป็นผู้ที่มีการประเมินตนเองและสถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ มิติด้านสาเหตุและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับความผูกพันและภาคภูมิใจในบทบาทครู การยอมรับความรับผิดชอบต่อปัญหาเป็นฐานของความภาคภูมิใจในวิชาชีพ มิติด้านผลกระทบที่จะมาถึงมีความสัมพันธ์กับการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการศึกษา ผู้ที่มองผลกระทบอย่างมีสติ มักมีแนวโน้มจะรักษาอุดมการณ์ทางวิชาชีพในสถานการณ์ที่กดดันมิติด้านความอดทนมีความสัมพันธ์ ความสามารถในการปรับตัวในบริบทของการเรียนการสอนจริง ซึ่งความอดทนช่วยให้สามารถปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

จุดเชื่อมโยงเหล่านี้ยืนยันว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยภายใน (intrapersonal factor) ที่มีผลต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวขับเคลื่อนการก่อรูปของอัตลักษณ์ (identity formation) ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chan (2013) พบว่า นักศึกษาครูที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีระดับของ self-concept และ professional identity ที่ชัดเจนกว่าผู้ที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านจากมหาวิทยาลัยไปสู่การฝึกสอน Shek (2020) รายงานว่าการเสริมสร้าง AQ สามารถลดภาวะวิตกกังวลและเพิ่มความมั่นใจในบทบาทวิชาชีพครูของนักศึกษาในฮ่องกงอย่างมีนัยสำคัญ ศิริวรรณ ธรรมโชติ (2563) ระบุว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์กับ emotional stability และส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูง

ในบริบทของนิสิตครูไทย การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมีลักษณะที่ต้องผสมผสานทั้งภาระวิชาการ การฝึกปฏิบัติการสอน และการพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียดในหลายมิติ เช่น แรงกดดันจากเกรด ความคาดหวังของครอบครัว และการจัดการเวลา การมีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคในระดับสูงทำให้นิสิตสามารถจัดการกับแรงกดดันเหล่านี้ได้ และยังช่วยรักษาอัตลักษณ์ของตนในฐานะครูที่มีอุดมการณ์ไม่ท้อถอย และไม่หลงทางจากเป้าหมายเดิม การมีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคจึงเปรียบเสมือนกลไกป้องกันทางจิตใจ (psychological defense mechanism) ที่ช่วยให้นิสิตสามารถรักษาความเป็น "ครูในอุดมคติ" ได้แม้ในสถานการณ์ที่ท้าทาย

จากความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์นิสิตครู ผู้วิจัยขอ

เสนอว่า สถาบันผลิตครูควรส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคควบคู่ไปกับการสร้างอัตลักษณ์ เช่น จัดกิจกรรม Simulation หรือ Case-based learning ที่มีอุปสรรคหรือสถานการณ์กดดันเพื่อให้ผู้เรียนฝึกจัดการกับปัญหา จัดโปรแกรม Self-Reflection & Peer Feedback เพื่อให้นิสิตได้พัฒนา awareness และเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน อีกทั้งฝึกทักษะ Growth Mindset และ Resilience ในหลักสูตรจิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้จากผลการวิจัยสะท้อนว่า นิสิตครูมีทั้งความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพในระดับมาก และทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบกระบวนการผลิตครูที่ไม่เพียงมุ่งเน้นวิชาการ แต่ควรบูรณาการมิติของจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) และการพัฒนาตน (Self-Development) อย่างเป็นระบบ

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันอุดมศึกษาควรบูรณาการกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค เช่น กิจกรรมจำลองสถานการณ์ปัญหา (Simulation-based learning) การเรียนรู้จากปัญหา (Problem-based learning) หรือกิจกรรมสะท้อนคิด (Reflective journaling) เข้าในแผนการเรียนการสอน

2. ควรออกแบบและจัดให้มีโปรแกรมหรือโมดูลฝึกอบรมเฉพาะทางด้าน “การพัฒนาอัตลักษณ์ครู” โดยเน้นการสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทวิชาชีพ การยึดมั่นในอุดมการณ์ และจริยธรรมของครู เพื่อวางรากฐานของความเป็นมืออาชีพตั้งแต่ก่อนเข้าสู่การฝึกสอน

3. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นฐานในการวางนโยบาย เช่น การกำหนดสมรรถนะด้านจิตใจเป็นส่วนหนึ่งของกรอบคุณวุฒิครู หรือการกำหนดให้มีดัชนีวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ครูในกระบวนการผลิตบัณฑิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยกับนิสิตครูจากหลายสถาบัน เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย และสามารถเปรียบเทียบบริบทของแต่ละพื้นที่หรือสถาบันได้อย่างเป็นระบบ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจกลไกภายในของนิสิตครูในการจัดการกับอุปสรรคและการสร้างอัตลักษณ์อย่างลึกซึ้ง

3.ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและอัตลักษณ์ เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence), การสนับสนุนทางสังคม (Social Support), หรือแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เพื่อสร้างแบบจำลองการพัฒนาครูที่ครอบคลุมและมีมิติหลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์. (2552). *AQ พลังแห่งความสำเร็จ* (แปลจาก P. G. Stoltz, *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*, 1997). บิสกิต.

ศศิธร บุญญะสุต. (2562). การพัฒนาทักษะการฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษาครูเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 12(2), 45–59.

ศิริวรรณ ธรรมโชติ. (2563). ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคกับความมั่นคงทางอารมณ์ของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 19(1), 123–140.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ทิศทางและยุทธศาสตร์*. พริกหวานกราฟฟิค.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189.

Chan, D. W. (2013). Subjective well-being of Hong Kong Chinese teachers: The contribution of gratitude, forgiveness, and the orientations to happiness. *Teaching and Teacher Education*, 32, 22–30.

Day, C., Kington, A., Stobart, G., & Sammons, P. (2006). The personal and professional selves of teachers: Stable and unstable identities. *British Educational Research Journal*, 32(4), 601–616.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175–191.

Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change* (3rd ed.). Teachers College Press.

Gee, J. P. (2000). Identity as an analytic lens for research in education. *Review of Research in Education*, 25, 99–125. https://doi.org/10.2307/1167322

Kelchtermans, G. (2009). Who I am in how I teach is the message: Self-understanding, vulnerability and reflection. *Teachers and Teaching*, 15(2), 257–272.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Korthagen, F. A. J. (2004). In search of the essence of a good teacher: Towards a more

holistic approach in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 20(1), 77–97.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.

Rodgers, C. R., & Scott, K. H. (2008). The development of the personal self and professional identity in learning to teach. In M. Cochran-Smith, S. Feiman-Nemser, & D. J. McIntyre (Eds.), *Handbook of research on teacher education: Enduring questions in changing contexts* (3rd ed., pp. 732–755). Routledge.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.

Shek, D. T. L. (2020). Promoting psychological well-being in university students: The role of adversity quotient. *International Journal on Disability and Human Development*, 19(3), 273–278. https://doi.org/10.1515/ijdhd-2020-2045

Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. John Wiley & Sons.

UNESCO. (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?* UNESCO Publishing.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

The Enhancement of Social-Emotional Learning among Primary Students through Group Activities

Ying Xu[1*], Patcharaporn Srisawat[2], Skol Voracharoensri[3]

[1,2,3]Department of Guidance and Educational Psychology,
Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
✉: 690184083@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 July 2025; Revised: 15 July 2025; Accepted: 17 July 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aims to: 1) explore the SEL situation of students; 2) compare the SEL levels of students before and after participating in group activities; 3) compare the SEL levels of students in the experimental group and the control group after participating in group activities. The sample comprises third-grade primary students in Ganzhou City, Jiangxi Province, China. A quantitative quasi-experimental design was used. Four classes (200 students) were randomly selected from twelve in stage one, with equal selection probability. In stage two, students completed questionnaires, and two low-scoring classes with no significant differences were randomly assigned to the experimental and control groups, each with 50 students. The research tools are group activities and questionnaires. Quantitative data descriptive statistical analysis, including mean and standard deviation, and t-test dependent were used to compare and analyze SEL data before and after participating in group activity, and t-test independent was used to compare and analyze the SEL of the experimental group. The research results are as follows: 1) The overall SEL level of the students is relatively high. 2) After participating in group activities, the SEL scores of the experimental group were significantly higher than those before the activities. 3) After the group activity intervention, the SEL scores of the experimental group were significantly higher than those of the control group, and the difference was statistically significant.

Keyword: Primary school students; Social-Emotional Learning; group activities; quasi-experiment; SEL Intervention

1. Introduction

With the global emphasis on the development of students' comprehensive qualities, social and emotional learning (SEL) has increasingly become the core of educational research, especially during the critical psychological development period of 9-10 years old, when students often encounter psychological problems such as behavioral disorders, anxiety, and emotional imbalance(Organization & Fund, 2024). Li et al. (2022) found that Chinese teenagers generally face mental health problems such as depression, loneliness, and mobile phone addiction. Studies have shown that SEL, by cultivating self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making abilities, can effectively enhance students' emotional regulation (Roeser et al., 2020), psychological resilience and self-control (Diamond & Lee, 2011), and reduce risks such as internet addiction (Agırkan, 2023). At the same time, SEL helps improve the classroom atmosphere and academic performance (Gueldner et al., 2020), enhances empathy and cultural understanding, promotes positive interpersonal relationships, and reduces aggressive behavior (Selman, 2003). Therefore, SEL plays an irreplaceable and crucial role in supporting students' mental health, enhancing academic performance, and promoting social adaptability.

Today, Chinese third-grade students face psychological challenges during their growth process, including academic pressure and learning anxiety (Yang & Wang, 2023), ADHD tendencies (Banaschewski et al., 2017), social withdrawal and school bullying (Olweus & Breivik, 2014), and low self-identity leading to inferiority and comparison (Schwartz et al., 2015). Emotionally, family conflicts, causing separation anxiety and internet addiction-induced game addiction, also hurt their emotional health (Gao et al., 2018). These problems indicate that improving students' social and emotional learning ability has become an urgent and important topic to be addressed.

Group activities can effectively develop students' SEL abilities. Firstly, group dynamics theory states that members in a group are interdependent and interact with each other, which provides an important foundation for the development of individual social behavior (Forsyth, 2014). The social cognition theory proposes that, in this collective environment, students can enhance their awareness and regulation of their own and others' emotions through observation, imitation, and feedback (Bandura & Walters, 1977). The experiential learning theory emphasizes that students can deeply internalize SEL abilities, such as emotional regulation, communication, and cooperation, through experiencing specific experiences, reflecting on observations, constructing concepts, and actively practicing in group activities (Kolb et al., 2014). Secondly, group activities provide students with real social situations, such as role-playing, group tasks, and cooperative games, which help students develop empathy, responsibility, and relationship skills through practical interaction. At the same time, collaboration also enhances students' sense of belonging and self-efficacy, which are crucial for children's psychological growth (Johnson et al., 2013). In summary, group activities not only have theoretical support but also provide an ideal platform for students to internalize and practice the five core SEL abilities through rich social interaction and situational experiences.

The theoretical framework of group activities promoting the development of students' SEL. Group activities, as an educational method, can effectively promote the development of students' social and emotional learning (SEL) abilities through artistic creation, game therapy, and brainstorming strategies (including AI interaction, scenario simulation, role-playing, competitive games, brainstorming, interactive games, and group painting). Artistic activities such as painting help students express and regulate emotions in a non-verbal way(Malchiodi, 2020); Role-playing and scenario simulation enhance empathy and interpersonal communication skills(Lillard et al., 2013), reducing aggressive behavior(Gray, 2017); Team competition and group discussions enhance cooperation and communication skills, reducing inappropriate behavior(Gillies, 2016); Brainstorming stimulates creativity and nurtures rational decision-making and problem-solving skill(AlMutairi, 2015). These activities provide students with opportunities to practice the five core competencies of the SEL framework, which help to enhance emotional regulation, conflict resolution, and teamwork. Studies have shown that students who participate in group activities generally experience an increase in empathy and cooperative skills, a reduction in classroom conflicts, and an improvement in their engagement levels (Ashrafzade et al., 2023).

Based on the above background, researchers explored ways to enhance students' SEL and used group activities to help students develop SEL. Domestic and international studies have consistently demonstrated that group activities are an effective means of promoting students' social and emotional learning. However, there are still relatively few intervention studies on SEL for third-grade primary school students at present, especially in the context of Chinese education. The systematic design of group activities still needs further exploration. This study aims to utilize group activities as a means of supplementing the research deficiencies in this field and has carried out a project aimed at promoting the development of social and emotional abilities (SEL) in primary school students.

2. Research Methodology

1. Research design

This study adopted a quantitative quasi-experimental research design, with the control group and the experimental group as the research subjects. Through evaluations before and after the intervention, the study compared the impact of group activity intervention on the social and emotional learning development of primary school students. Due to the voluntary nature of student participation and the limitations of random allocation, the quasi-experimental design was suitable for the current study's conditions (Campbell & Cook, 1979).

This study designed an 8-week group activity consisting of 8 thematic units, with one unit per week and two lessons per unit (each 40 minutes long), focusing on the five core competencies of social and emotional learning.

2. Research subjects

The study subjects were third-grade students (aged 9-10) at Wen Qing Road Primary School in Zhang Gong District, Ganzhou City, Jiangxi Province. There was a total of 621 third-grade students in the school.

3. Sample Selection

This study employed a staged random sampling method, as follows:

1. Four classes were randomly selected from the 12 third-grade classes, totaling 200 students.

2. A social-emotional learning questionnaire survey was conducted among fourth-grade students, and the two classes with the lowest scores (totaling 100 students) were selected, ensuring no significant differences between the two classes. The students were then randomly divided into an experimental group and a control group (50 students each). The experimental group received a group activity intervention, while the control group underwent regular teaching.

Sample Characteristics: The final sample consisted of 100 students, with ages ranging from 9 to 10 years old.

4. Research instruments

Social Emotional Competence Questionnaire

The Social-Emotional Learning Questionnaire (SECQ) used in this study was adapted from the original scale designed by Zhou and Yi (2012) and is suitable for elementary school students. The questionnaire covers five core competencies: self-awareness, social awareness, self-management, interpersonal skills, and responsible decision-making (refer to the CASEL framework). To meet the research objectives of this study, the number of questionnaire items was expanded from the original 25 to 32, ensuring that multiple items measure each core competency. The measurement results of this study were categorized into five levels: 1.00–1.80 (very low), 1.81–2.60 (low), 2.61–3.40 (moderate), 3.41–4.20 (high), and 4.21–5.00 (very high), to enhance the objectivity and sensitivity of the assessment.

Three professors verified the objective consistency of the scale's items (IOC). The post-verification IOC values ranged from 0.67 to 1.00, indicating good validity.

This study employed Cronbach's α to test the internal consistency reliability of the scale. The analysis results showed:

1. Valid sample size: 50 (no missing values, 100% effective response rate)

2. Number of items: 32

3. Reliability coefficient: $\alpha = 0.941$. This scale exhibits excellent reliability (Cronbach's $\alpha = 0.941$, with 32 items), surpassing the standard of 0.7 (Nunnally, 1978), which indicates high internal consistency reliability.

The scale is as follows: see the appendix for details.

Group Activities

The group activities designed by this research institute integrate three methods: art therapy, game therapy, and brainstorming. The aim is to enhance the five core competencies of students' social and emotional learning (self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making) through diverse activity formats. The activities include:

Art activities: Group painting, color expression, helping students release emotional conflicts, and improving self-awareness and emotional management skills.

Game activities Include Role-Playing, competitive games, and scenario simulations, which enhance students' social awareness and relationship skills through interaction and collaboration.

Brainstorming activities: Through the collision of viewpoints and problem-solving, cultivating students' decision-making ability and innovative thinking.

5. Data collection procedure

(1) Ethical considerations: Before initiating the data collection process, the rights of the participants were fully considered, including confidentiality and privacy.

During the recruitment process, participants were informed of the research purpose, duration, methodology, and expected benefits before deciding to participate in the study. They signed an informed consent form, guaranteeing voluntary cooperation, and were informed that they had the right to withdraw at any time.

(2) The steps for collecting experimental data are as follows:

The first step is for the researcher to use a questionnaire to understand the scores on social and emotional learning measurements for third-grade students.

The second step is that after the experimental group is completed, the students in the experimental group and the control group will take the social and emotional learning questionnaire to understand the score situation after the test.

6. Data analysis: In this study, Quantitative data descriptive statistical analysis, including mean and standard deviation, and t-test, were used to compare and analyze SEL data before and after participating in a group activity. A t-test for independent variables was used to compare and analyze the SEL of the experimental group.

3. Results and Discussion

The empirical data of this study were analyzed using the SPSS statistical analysis platform, employing descriptive statistics and t-tests. Before conducting the t-test analysis, Shapiro-Wilk normality analysis was performed. The data of the experimental group ($W = 0.981$, $p = 0.606$) and the control group ($W = 0.966$, $p = 0.155$) all met the standard distribution criteria ($p > 0.05$), indicating that there was no significant difference between the experimental group and the control group before the intervention, which met the prerequisites for the t-test. Therefore, this study conducted data analysis based on this foundation. In the realm of data analysis, researchers use specific symbols to determine the average results of their studies.

n	Replace	Sample Size
M	Replace	Mean
S D	Replace	Standard Deviation
t	Replace	t-test
P	Replace	p-value
MD	Replace	Mean Difference
W	Replace	Shapiro-Wilk Test statistics

1. The SEL of primary school students

To comprehensively understand the current status of students' SEL. Through the mean and standard deviation index, we can see the differences in students' performance across five dimensions: self-awareness, self-management, social awareness, interpersonal skills, and responsible decision-making. (As shown in Table 1):

Table 1 Descriptive statistics of the overall status of students' SEL in five dimensions (n = 200)

Overall description of SEL dimensions	Third Grade of Primary School (n=200)		LEVEL
	M	SD	
Self-Awareness	3.78	0.86	High
Self-Management	3.78	0.86	High
Social Awareness	3.68	0.92	High
Relationship skills	3.70	0.91	High
Responsible Decision-Making	3.87	0.96	High
Overall	3.75	0.77	High

Table 1 shows that the overall mean score of SEL is M = 3.75, indicating a relatively high level. The mean scores of all SEL dimensions are all within the range of 3.60 to 3.90, and the standard deviations are all within the range of 0.85 to 1.00. This suggests that each dimension of SEL has a positive capability foundation, characterized by similar means and significant individual differences. Among them, the mean and standard deviation of self-awareness and self-management are the same, indicating that they exhibit a coordinated development feature. The mean of responsible decision-making, M = 3.87, is the highest, but the standard deviation, SD = 0.96, has the most significant individual differences.

2. To compare the SEL of the Primary students before and after participating in the group activity.

To evaluate the effect of group activities on the social and emotional learning of students in the experimental group, the SEL and five dimensions were analyzed before and after the intervention in the experimental group (Table 2).

Table 2 compares the SEL of primary school students before and after participating in group activities (n = 100)

Objective	Pre-test		Post-test		MD	t	P	Correlation-P
	M	SD	M	SD				
Self-awareness	3.54	0.96	4.16	0.70	-0.62	-4.34**	<0.001	0.030*
Self-management	3.75	0.73	4.06	0.68	-0.31	-2.66*	0.011	0.019*
Social consciousness	3.38	1.06	4.05	0.68	-0.67	-4.74**	<0.001	0.003**
relationship skills	3.52	0.92	4.08	0.70	-0.56	-4.42**	<0.001	0.004**
Responsible decision-making	3.72	1.23	4.13	0.77	-0.41	-2.62*	0.012	<0.001**

SEL	3.56	0.73	4.09	0.57	-0.53	-6.22**	< 0.001	<0.001**

* is significant at the 0.05 level (two-tailed).
** is significant at the 0.01 level (two-tailed).

Paired-sample t-test results (see Table 2) revealed significant improvements across all five SEL dimensions and the overall score after the group activity intervention ($p < 0.05$), with effect sizes ranging from small to large (Cohen's $d = 0.37$ to 0.88).

Among the five core competencies, the most notable gains were observed in "social awareness" ($d = 0.67$) and "relationship skills" ($d = 0.63$), both of which showed medium effect sizes and substantial mean increases. "Self-awareness" also improved significantly ($d = 0.61$), while "self-management" and "responsible decision-making" showed relatively minor but still statistically significant improvements ($d \approx 0.37$). Notably, the **overall SEL score** demonstrated a large effect size ($d = 0.88$), indicating a robust enhancement in students' comprehensive social-emotional competence.

Furthermore, reductions in standard deviations in dimensions like relationship skills suggest increased group consistency. At the same time, areas with smaller effect sizes (e.g., self-management) may benefit from more targeted or differentiated intervention strategies. In summary, the intervention effectively boosted students' SEL, especially in empathy, communication, and emotional awareness, with room for refinement in domains such as behavioral regulation and moral reasoning.

3. To compare the SEL of the primary students after participating in the group activity between the experimental and control groups.

To evaluate the actual intervention effect of group activities on the SEL of students in the experimental group, the researchers used the t-test for independent samples to quantitatively compare the social emotional learning of students in the experimental group and the control group (as shown in Table 3).

Table 3 compares the SEL of primary school students in the experimental group and the control group after they participated in group activities (n = 100)

Objective	Experimental group(n=50)		Control group (n=50)		MD	t	P
	M	SD	M	SD			
Self-awareness	3.49	0.87	4.16	0.70	-0.67	-4.26**	<0.001
Self-management	3.58	0.87	4.06	0.68	-0.48	-3.07**	0.003
Social consciousness	3.72	0.69	4.05	0.68	-0.33	-2.41*	0.018
relationship skills	3.70	0.68	4.08	0.70	-0.38	-2.77**	0.007
Responsible decision-making	3.80	0.82	4.13	0.77	-0.33	-2.06*	0.042
SEL	3.67	0.67	4.09	0.57	-0.42	-3.41**	<0.001

* is significant at the 0.05 level (two-tailed).
** is significant at the 0.01 level (two-tailed).

The data analysis results (Table 3) indicate that the experimental group significantly outperformed the control group in all dimensions of SEL and the overall score ($p < 0.05$), with

small to large effect sizes (Cohen's d ranging from 0.41 to 0.95), demonstrating the effectiveness of the group activity intervention.

Specifically, the most significant improvements were observed in self-awareness (d = 0.85) and overall SEL (d = 0.71), suggesting a substantial impact of the intervention in these areas. Self-management and relationship skills also showed moderate effect sizes (d = 0.61 and d = 0.56, respectively), while social awareness and responsible decision-making reached statistical significance with minor effects (d = 0.48 and d = 0.41). Although these latter dimensions improved less dramatically, the consistent upward trend across all domains confirms the comprehensive benefit of structured group activities on students' social and emotional development.

4. Discussion

This study verified the promoting effect of group activities on the social and emotional learning (SEL) of primary school students. According to the data analysis results, 1) The overall level of social and emotional understanding of primary school students was high. 2) After participating in group activities, the SEL scores of the experimental group showed a significant improvement compared to those before the activity was conducted. The total SEL score after the post-test (130.96 ± 18.26) was significantly higher than that before the pre-test (113.96 ± 23.25), with an increase of 17 points ($p < 0.001$). 3) After the intervention of group activities, the SEL scores of the experimental group significantly exceeded those of the control group (117.40 ± 21.35) by 13.56 points ($p < 0.01$). Moreover, the difference reached statistical significance. This indicates that group activities can significantly enhance the social and emotional abilities of primary school students.

1. The overall current situation of social and emotional learning among third-grade primary school students.

(1) The overall social and emotional learning of primary school students is good, but there are differences in the development of various dimensions

The research found that the overall SEL level of third-grade primary school students is relatively high (M = 3.74), with each dimension exceeding the theoretical median. Especially, "responsible decision-making", "self-awareness", and "self-management" perform the best, reflecting the positive promoting effect of a good family and school environment on students' SEL. However, the development of social awareness and relationship skills is relatively lagging, with a significant standard deviation, showing noticeable individual differences. This is mainly limited by the cognitive development stage of students and the complexity of high-level social skills. Additionally, family communication methods and educational approaches also have an impact on it. Based on this, this study proposes three innovative intervention strategies: role rotation to enhance weak dimensions, multi-dimensional art integration to strengthen internal connections, and an emotional feedback mechanism to calibrate students' emotional expression and understanding precisely.

(2) Group activities significantly improve the social and emotional abilities of students in the experimental group.

After receiving group activity intervention, the SEL total score of the experimental group increased significantly (↑by 17 points, $p < 0.001$), and all five dimensions showed significant improvement, verifying the effectiveness of group activities in promoting students' social and emotional development. Its effect is supported by multiple theoretical mechanisms: group dynamics enhance interaction dependence, social cognitive theory strengthens imitation learning, and experiential learning helps internalization of abilities. In practice, structured interaction improves relationship skills (↑5.64), peer feedback promotes self and social awareness (↑20.8%, 19.8%), shared responsibility strengthens decision-making ability (↑10.9%), emotional support improves self-management (↑8.2%), and multi-dimensional collaboration drives the overall improvement of SEL (↑14.9%). This study systematically

verifies the comprehensive effectiveness of group activities in enhancing the social and emotional abilities of primary school students.

(3) Comparison between the experimental group and the control group: The intervention of group activities has significant advantages

There was no difference in the pre-test, and after the intervention, the SEL total score of the experimental group was significantly higher than that of the control group by 13.56 points ($p = 0.001$, large effect size), with significant improvements in self-awareness, self-management, and interpersonal skills, and improvements in social awareness and responsibility decision-making. The control group did not participate in group activities and had little change.

From a theoretical perspective, group activities align with Vygotsky's social constructivist theory. Through group activities, a socialized learning environment is created, promoting the development of cognitive and social skills. Its advantages lie in the ability to create a realistic social situation (Kutnick et al., 2008), stimulating emotional regulation and problem-solving abilities (Cherniss et al., 2004), and tasks that align with SEL goals (Jones et al., 2021). This study not only verifies the effectiveness of group activities in the five dimensions of SEL, but also further highlights its targeted promoting value for third-grade students, a critical age group.

2. Group activities effectively enhance the five core competencies of students' social and emotional learning.

Experimental data shows that group activities significantly improve the five core competencies of students' social and emotional learning: self-awareness (score increased from 17.72 to 20.80, increase of 17.4%), self-management (18.76 → 20.30, +8.2%), social awareness (23.68 → 28.38, +19.8%), relationship skills (35.20 → 40.84, +16.0%), and responsible decision-making (18.60 → 20.64, +11.0%). These improvements were achieved through various forms of activities such as thematic painting and situational simulation, and are consistent with the research results of Montero (2023) This study innovatively integrates AI interaction and other technologies with art therapy strategies, using team collaboration as the carrier, and promoting the development of students' social and emotional skills in dynamic collaboration.

3. How is the design of group activities enhancing students' SEL? Which activities are the most effective?

The group activities designed in this study can effectively enhance the five core competencies of students' social and emotional learning (SEL). The self-awareness dimension helps students visualize their emotional experiences through the "emotional color palette" and emotional story discussions; the self-management aspect uses the "traffic light game" to train impulse control; the social awareness aspect utilizes "role-playing" to catalyze cross-cultural empathy; the relationship skills are cultivated through "character description matching" and "magical fist" games to strengthen non-violent communication; and responsible decision-making is practiced through "scenario card drills" to enable students to apply moral choices.

The data indicate that role-playing and scenario simulation have a significant impact on SEL interventions. The social awareness score increased by 4.70 points (an increase of 19.8%), and the relationship skills score increased by 5.64 points. The theory of psychodrama (Moreno, 1946) supports that dramatizing the representation of conflicts can enhance empathy. Elias and Clabby (1992) found that role-playing can improve interpersonal problem-solving skills, and Harrington and Simon (2019) pointed out that scenario simulation enables students to understand the needs of others more accurately. This study innovatively integrates role-playing and scenario simulation, customizing scenarios and roles for the five core dimensions of SEL, allowing students to gain deep experience and skill training, achieving the systematic and comprehensive improvement of SEL.

This study has certain limitations. First, the lack of long-term follow-up makes it impossible to determine the sustainability of the intervention's effects. Second, the sample size is small and primarily concentrated in specific regions, which limits the cultural applicability of the results. Future studies could expand the sample size to more comprehensively assess the effects and mechanisms of group activities in different contexts.

5. Conclusion

In summary, this study ultimately reached a clear conclusion: Group activities have a significant promoting effect on enhancing students' social and emotional learning (SEL). Through a series of carefully designed group interactions, students have effectively improved their five core competencies: self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making. Among these, activities such as role-playing and scenario simulation have particularly prominent effects in enhancing students' empathy, communication skills, and social awareness. The data verified the positive impact of these activities on SEL, indicating that they can significantly improve students' social and emotional abilities, with effects that are universal and systematic across different dimensions. Overall, this study provides strong evidence for the education field, demonstrating that group activities are a crucial means of fostering students' social and emotional learning and laying a solid foundation for future educational practices and research in this area.

Suggestions for Research

This study design of group activities has enhanced SEL among third-grade primary school students. The experiment has shown that this is an effective intervention method. The use of group activities is of great significance in promoting students' SEL. Based on the researcher's own experience, some relevant suggestions are hereby proposed.

1. Suggestion for Application (This article presents research results that can be used and learned by others)

The establishment of a psychological perspective peer support mechanism can enable students to learn SEL skills through observation and imitation, interaction, and communication in team-building activities and cooperative learning, thereby enhancing self-efficacy and meeting the need for belonging. At the same time, emotional support from peers can help students regulate their emotions, enhance psychological resilience, and promote the development of their social interaction and teamwork skills.

2. Future Research Suggestions

Future suggestions for exploration include the following reasons for integrating group counseling with social and emotional learning (SEL): Firstly, group counseling techniques (such as psychodrama, solution-focused, etc.) can break through the limitation of traditional SEL that only stays at the surface level of learning, effectively deepen the intervention effect through experiential activities, and help students better enhance emotional awareness and internalize social skills. Secondly, there are deficiencies in the emotional experience aspect of current group SEL, and the effect of students' transfer and application of the learned skills is limited. The integration of group counseling is expected to fill this gap. In addition, the unique therapeutic factors in counseling (such as commonality, immediate feedback, etc.) can optimize the quality of group interaction, activate group dynamics, and provide more targeted intervention paths for high-risk students or those with cultural adaptation difficulties, precisely meeting their special needs.

Reference

Agırkan, M. (2023). The mediating effect of social emotional learning between relationship on basic psychological needs and technology addiction. *Journal of Education in Science Environment and Health*, *9*(4), 268-280.

AlMutairi, A. N. M. (2015). The Effect of Using Brainstorming Strategy in Developing Creative Problem Solving Skills among Male Students in Kuwait: A Field Study on Saud Al-Kharji School in Kuwait City. *Journal of Education and Practice*, *6*(3), 136-145.

Ashrafzade, T., Mesrabadi, J., Yarigholi, B., & Sheikhalizade, S. (2023). Meta-analysis of the Impact of Cooperative Learning on Academic Performance. *Journal of Educational Sciences*, *30*(2), 17-40.

Banaschewski, T., Becker, K., Döpfner, M., Holtmann, M., Rösler, M., & Romanos, M. (2017). Attention-deficit/hyperactivity disorder: a current overview. *Deutsches Ärzteblatt International*, *114*(9), 149.

Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice hall Englewood Cliffs, NJ.

Campbell, D. T., & Cook, T. D. (1979). Quasi-experimentation. *Chicago, IL: Rand Mc-Nally*, *1*(1), 1-384.

Cherniss, C., Roche, C., & Barbarasch, B. (2004). Emotional intelligence. *Encyclopedia of applied psychology*, *3*.

Diamond, A., & Lee, K. (2011). Interventions shown to aid executive function development in children 4 to 12 years old. *Science*, *333*(6045), 959-964.

Elias, M. J., & Clabby, J. F. (1992). *Building social problem-solving skills: Guidelines from a school-based program*. Jossey-Bass.

Forsyth, D. R. (2014). *Group dynamics*. Wadsworth Cengage Learning.

Gao, T., Meng, X., Qin, Z., Zhang, H., Gao, J., Kong, Y., Hu, Y., & Mei, S. (2018). Association between parental marital conflict and Internet addiction: A moderated mediation analysis. *Journal of affective disorders*, *240*, 27-32.

Gillies, R. M. (2016). Cooperative learning: Review of research and practice. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, *41*(3), 39-54.

Gray, P. (2017). What exactly is play, and why is it such a powerful vehicle for learning? *Topics in Language Disorders*, *37*(3), 217-228.

Gueldner, B. A., Feuerborn, L. L., & Merrell, K. W. (2020). *Social and emotional learning in the classroom: Promoting mental health and academic success*. Guilford Publications.

Harrington, D. W., & Simon, L. V. (2019). Designing a simulation scenario.

Johnson, S. R., Seidenfeld, A. M., Izard, C. E., & Kobak, R. (2013). Can classroom emotional support enhance prosocial development among children with depressed caregivers? *Early Childhood Research Quarterly*, *28*(2), 282-290.

Jones, S., Brush, K., Ramirez, T., Mao, Z., Marenus, M., Wettje, S., Finney, K., Raisch, N., Podoloff, N., & Kahn, J. (2021). Navigating SEL from the inside out–Looking inside & across 33 leading SEL programs: A practical resource for schools and OST providers (Revised & expanded second edition). *The EASEL Lab, Harvard Graduate School of Education, and The Wallace Foundation*.

Kolb, D. A., Boyatzis, R. E., & Mainemelis, C. (2014). Experiential learning theory: Previous research and new directions. In *Perspectives on thinking, learning, and cognitive styles* (pp. 227-247). Routledge.

Kutnick, P., Ota, C., & Berdondini, L. (2008). Improving the effects of group working in classrooms with young school-aged children: Facilitating attainment, interaction and classroom activity. *Learning and Instruction*, *18*(1), 83-95.

Lillard, A. S., Lerner, M. D., Hopkins, E. J., Dore, R. A., Smith, E. D., & Palmquist, C. M. (2013). The impact of pretend play on children's development: a review of the evidence. *Psychological bulletin*, *139*(1), 1.

Agırkan, M. (2023). The mediating effect of social emotional learning between relationship on basic psychological needs and technology addiction. *Journal of Education in Science Environment and Health*, *9*(4), 268-280.

Diamond, A., & Lee, K. (2011). Interventions shown to aid executive function development in children 4 to 12 years old. *Science*, *333*(6045), 959-964.

Gueldner, B. A., Feuerborn, L. L., & Merrell, K. W. (2020). *Social and emotional learning in the classroom: Promoting mental health and academic success*. Guilford Publications.

Li, F., Cui, Y., Li, Y., Guo, L., Ke, X., Liu, J., Luo, X., Zheng, Y., & Leckman, J. F. (2022). Prevalence of mental disorders in school children and adolescents in China: diagnostic data from detailed clinical assessments of 17,524 individuals. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *63*(1), 34-46.

Organization, W. H., & Fund, U. N. C. s. (2024). *Marketing of breast-milk substitutes: national implementation of the International Code, status report 2024*. World Health Organization.

Selman, R. L. (2003). *Promotion of Social Awareness: Powerful Lessons for the Partnership of Developmental Theory and*. Russell Sage Foundation.

Malchiodi, C. A. (2020). *Trauma and expressive arts therapy: Brain, body, and imagination in the healing process*. Guilford Publications.

Organization, W. H., & Fund, U. N. C. s. (2024). *Marketing of breast-milk substitutes: national implementation of the International Code, status report 2024*. World Health Organization.

Olweus, D., & Breivik, K. (2014). Plight of victims of school bullying: The opposite of well-being. *Handbook of child well-being*, *2593*, 2626.

Roeser, R. W., Galla, B., & Baelen, R. N. (2020). Mindfulness in schools: Evidence on the impacts of school-based mindfulness programs on student outcomes in P–12 educational settings.

Schwartz, S. J., Hardy, S. A., Zamboanga, B. L., Meca, A., Waterman, A. S., Picariello, S., Luyckx, K., Crocetti, E., Kim, S. Y., & Brittian, A. S. (2015). Identity in young adulthood: Links with mental health and risky behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *36*, 39-52.

Selman, R. L. (2003). *Promotion of Social Awareness: Powerful Lessons for the Partnership of Developmental Theory and*. Russell Sage Foundation.

Yang, Y., & Wang, S. (2023). The relationship between exam anxiety, academic performance and peer support among 9th grade students in Shenzhen, China. *Curriculum & Innovation*, *1*(1), 8-18.

Zhou, M., & Ee, J. (2012). Development and validation of the social emotional competence questionnaire (SECQ).

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Public Administration

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น

Development of Integrated Buddhist Political Participation for Exercising Voting Rights in the Election of Members of the House of Representatives in Khon Kaen Province

อภินพ ฮาดภักดี[1*]

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Aphinop Hadphakdee[1]
[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: aphinop.1978@gmil.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 22 July 2025; Revised: 24 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ที่มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น และ 3)เสนอพัฒนาการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้ สิทธิ์ออกเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ในระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ พระสงฆ์นักวิชาการ นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการ ตัวแทนหน่วยงาน จำนวน 18 รูป/คน ระยะที่ 2 แจกแบบสอบถามจากประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นจำนวน 400 ตัวอย่าง ระยะที่ 3 การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ พระสงฆ์นักวิชาการ นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการตัวแทนหน่วยงาน จำนวน 9 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ พรรคการเมือง. นโยบายของพรรคการเมือง. ปุคคลัญญุตา การรู้จักบุคคล. อัตถัญญุตา การรู้จักผล. คุณสมบัติของผู้สมัคร. ธัมมัญญุตา การรู้หลักและรู้เหตุ และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) รู้หลักและเหตุทางการเมือง 2)รู้จักผลกับเหตุที่เกี่ยวข้องกัน 3) รู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ 4) รู้ประมาณและประเมินสิ่งต่าง ๆ 5) รู้การบริหาร

เวลา 6) รู้จักวิเคราะห์ชุมชน และ7) การรู้จักกับบุคคล ประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการตรวจสอบต่าง ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาการมีส่วนร่วม. กิจกรรมทางเมือง. สัปปุริสธรรม. การเลือกตั้ง. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.

Abstract

This research employed a mixed methods approach with three objectives: 1) to study political participation in the election of members of the House of Representatives in Khon Kaen Province; 2) to examine the factors influencing such participation; and 3) to propose the development of integrated Buddhist political participation for exercising the right to vote. In the first phase, in-depth interviews were conducted with 18 key informants, including monks, academics, politicians, local leaders, civil servants, and representatives from relevant agencies. In the second phase, questionnaires were distributed to a sample of 400 residents in Mueang District, Khon Kaen Province. In the third phase, focus group discussions were conducted with 9 participants from the same target groups. The research results revealed that public opinion regarding political participation in the election was at a high level overall. Factors significantly influencing political participation (at the 0.05 level) included political parties, party policies, *puggalaññutā* (knowing individuals), *atthaññutā* (knowing results), candidate qualifications, *dhammaññutā* (knowing principles and reasons), and election campaigning. The proposed model for integrated Buddhist political participation emphasized the application of the *sappurisa-dhamma* (virtues of a true person), consisting of: 1) *dhammaññutā* (knowing principles and reasons), 2) *atthaññutā* (knowing results and their causes), 3) *attaññutā* (knowing oneself and one's role), 4) *mattaññutā* (knowing moderation and appropriate evaluation), 5) *kālajñutā* (knowing time management), 6) *parisaññutā* (knowing the community), and 7) *puggalaññutā* (knowing people). This framework enhances opportunities for people to participate in various monitoring and civic engagement activities.

Keyword: Participation development. political activities. good people. elections. members of the House of Representatives

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 78 บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำการบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ทั้งยังกำหนดให้หน่วยงานราชการต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ การเมืองเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตและการดำรงชีวิตทุกด้านทุกมิติ เศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม (ณรงค์ เส็งประชา. 2538)

สภาผู้แทนราษฎรไทย ประกอบด้วยสมาชิกโดยตรงทั้งหมด 500 คน และแบ่งการได้มาออกเป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จำนวน 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง โดยให้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวน 100 คน ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรูปแบบนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ 2564 ทั้งนี้อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ สภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่โดยตรงในทางนิติบัญญัติ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ ก็ด้วยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และยังมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินด้วย เช่น การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี การตั้งกระทู้ถาม และการเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ทั้งนี้ เป็นไปตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา และรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555)

การพัฒนาประเทศจึงต้องอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงจะก่อให้ความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และการพัฒนาประเทศไทยที่ยั่งยืน และพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแม่แบบในการดำเนินชีวิตของคนไทยมายาวนาน อีกทั้งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่นำพาบุคคลและสังคมไปสู่ความเจริญงอกงามทางจิตใจและปัญญา ด้วยวิถีแห่งการปฏิบัติที่หลากหลายส่งเสริมการฝึกอบรมจิตใจและการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง สังคมไทยได้ยึดถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีโครงการเสริมสร้างคุณธรรมต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ แทบทุกชุมชนได้สร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นกับคนไทยทั้งทางด้านจิตใจและปัญญา สามารถรับมือกับทุกสภาพปัญหา ทำให้คนไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนดั้งเดิมของไทยจึงมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติ มีความพอเพียงพึ่งตนเองได้ คนในชุมชนอยู่กันแบบเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลแบ่งปันซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบมีน้ำใจเอื้ออาทร มีความเป็นญาติมิตรเป็นเครื่องร้อยรัดคนในชุมชนเข้าด้วยกัน (เจตน์ ตันติวณิชชานนท์. 2557)

เพราะฉะนั้น การเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบการปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทนโดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นมาทำหน้าที่แทนตนนั้นยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ

อธิปไตยได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของผู้แทน เพื่อให้ผู้แทนที่ทำหน้าที่แทนประชาชนได้เข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เฉพาะเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนตัดสินใจของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบาย การบริหารงานของรัฐบาล ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเพื่อศึกษาและนำเสนอการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ บูรณาการเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น และวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาหลักพุทธธรรมและแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยา โดยนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ บูรณาการเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถกแถลง เพื่อนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในภาพรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น

3.เพื่อนำเสนอการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ พระสงฆ์นักวิชาการ นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการ ตัวแทนหน่วยงาน จำนวน 18 รูป/คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ระยะที่ 2 แจกแบบสอบถามจากประชากรตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นจำนวน 400 ตัวอย่าง จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) โดยเครื่องมือแบบออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา กลุ่มอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 คำถามการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 20 ข้อ ตอนที่ 3 คำถามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 35 ตอนที่ 4 คำถามปัจจัยที่สนับสนุนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 20 ข้อ ที่มีการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบที่สร้างเสร็จเสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงอยู่ที่ระหว่าง 0.80-1.00 ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง กับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.91 และการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ (Persentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ 3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standrad Development: S.D.) และ2. สถิติเชิงอนุมาน (Quantitative statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Mutiple Regression Analysis: MRA) ด้วยวิธี Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวโดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ระยะที่ 3 การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ พระสงฆ์นักวิชาการ นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการตัวแทนหน่วยงาน จำนวน 9 รูป/คน โดยการประเมินแบบขอข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณาความ

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในระยะที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1) ด้านการตรวจสอบการทำงาน ประชาชนมีความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งในฐานะของการเป็น พลเมืองของชาติซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย กรอบของรัฐธรรมนูญที่ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของ ประเทศ เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ดีมีความสามารถ สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนไปทำหน้าที่ในการ บริหารท้องถิ่นและดูแลประชาชนในพื้นที่ได้

2) ด้านการกำหนดนโยบาย การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้กำหนดนโยบายหาเสียงเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กฎหมายระบุว่าประชาชนสามารถกระทำได้ ประชาชนหลายคนสามารถเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบได้ และสามารถช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียงได้ สามารถเป็นกระบอกเสียงในการรณรงค์ให้ผู้อื่นออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้

3) ด้านการบริหาร ประชาชนมีสิทธิเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในการประชุม การพิจารณาเรื่องกิจกรรมนโยบายทางการเมืองท้องถิ่นการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐการปฏิบัติราชการของหน่วยงานทางการปกครอง ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบสำคัญกับการดำรงชีวิตและชุมชนของตน

4) ด้านการติดตามข่าวสาร ประชาชนมีส่วนร่วมในการการทำงานของ ส.ส. ของพรรคการเมืองที่ตนเองสนใจผ่านกลุ่มเพจ เฟสบุ๊ค มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพรรคการเมือง ให้กำลังใจ ตลอดจนแชร์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และได้ติดตามข่าวสารทางการเมือง เช่น การอภิปรายการประชุมทางรัฐสภาเป็นสำคัญ

2) ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า (1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการติดตามข่าวสาร รองลงมาคือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการตรวจสอบการทำงาน และด้านการบริหาร ตามลำดับ และ (2) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ธัมมัญญูตา รองลงมาคือ อัตถัญญุตา กาลัญญุตา อัตถัญญุตา บุคคลัญญุตา กาลัญญุตา และอัตตัญญุตา ตามลำดับ

ผลการวิจัยในระยะที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

ขั้นตอนที่ 1 ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ พรคคการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.757 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรพรรคการเมืองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.757 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.265 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรพรรคการเมืองเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.265 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23.30

ขั้นตอนที่ 2 ตัวแปรอิสระตัวที่ 2 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ นโยบายของพรรคการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.671 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรนโยบายของพรรคการเมืองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.671 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.203 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรนโยบายของพรรคการเมืองเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้น 0.203 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28.20

ขั้นตอนที่ 3 ตัวแปรอิสระตัวที่ 3 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ ปุคคลัญญุตา รู้จักบุคคล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.602 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรปุคคลัญญุตา รู้จักบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้น 0.602 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.135 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรคปุคคลัญญุตาเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.135 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.60

ขั้นตอนที่ 4 ตัวแปรอิสระตัวที่ 4 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ อัตถัญญุตา รู้จักผล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.267 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรอัตถัญญุตา รู้จักผลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้น 0.267 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.118 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรอัตถัญญุตา รู้จักผลเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.118 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33.70

ขั้นตอนที่ 5 ตัวแปรอิสระตัวที่ 5 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ คุณสมบัติของผู้สมัคร มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 5.030 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรคุณสมบัติของผู้สมัครเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้น 5.030 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.126 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรคุณสมบัติของผู้สมัครเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.126 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 35.20

ขั้นตอนที่ 6 ตัวแปรอิสระตัวที่ 6 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ ธัมมัญญุตา รู้หลักและรู้จักเหตุ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.301 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรธัมมัญญุตา รู้หลักและรัจักเหตุเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.301 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.127 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรธัมมัญญุตา รู้หลักและรู้จักเหตุเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.127 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36.60

ขั้นตอนที่ 7 ตัวแปรอิสระตัวที่ 7 ที่ถูกเลือกเข้าในสมการคือ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) เท่ากับ 0.378 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.378 หน่วย เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.093 อธิบายได้ว่า เมื่อคะแนนของตัวแปรการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้น 1 หน่วยคะแนนมาตรฐาน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มขึ้น 0.093 หน่วยคะแนนมาตรฐาน เมื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ แล้ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.30

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้ สิทธิ์ออกเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1) ธัมมัญญุตา การรู้หลักและเหตุ มีการรู้หลักและเหตุทางการเมืองย่อมนำไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎร สามารถร่วมแสดงออกถึงความต้องการจนนำไปสู่การกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2) ด้านอัตถัญญุตา การรู้จักผล เมื่อรู้สาเหตุของสภาพปัญหาว่าเป็นอย่างไรมีสาเหตุอะไรที่เกี่ยวข้องบาง เป็นเสมือนการรู้ความต้องการของประชาชนและกำหนดนโยบาย หรือดำเนินการสนองตอบความต้องการของประชาชน จักเป็นการชักชวนและทำให้ประชาชนต้องการไปเลือกตั้งเพราะเป็นประโยชน์ของที่ควรจะได้การดำเนินการอย่างนั้นจักทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการลงคะแนนเลือกตั้ง

3) ด้านอัตตัญญุตา การรู้จักตน เป็นการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตัวเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศผ่านระบบทางการเมืองการรู้ว่าาตนเองจะต้องทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างภาคการเมืองกับประชาชน

4) ด้านมัตตัญญุตา การรู้ประมาณ เป็นการประเมินสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เช่น เมื่อรู้ปัญหาแล้วในเบื้องต้นต่อมาต้องรู้ว่าต้องแก้อย่างไร มีลำดับขั้นตอนแบบไหน อะไรสำคัญ อะไรจำเป็นก่อนหลัง ต้องวิเคราะห์ความสำคัญของงาน หรือสถานการณ์แต่ละรูปแบบได้ว่าส่วนใดมีความเร่งด่วน หรือจำเป็นมากกว่า ย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการกำหนดโยบายของพรรคการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสาร และประเมินทางเลือกเพื่อใช้ในการดำเนินการด้านนโยบายได้

5) ด้านกาลัญญุตา การรู้จักกาล รู้ว่าจะจัดการเวลาอย่างไร มีการบริหารเวลาในการดำเนินนโยบายให้

ประชาชนได้รับทราบเป็นระยะตามความเหมาะสม มีกรอบเวลาที่ชัดเจนในส่วนที่สามารถทำได้ทันที่และสิ่งที่ทำได้ในระยะถัดไปหรือระยะต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจว่าทุกนโยบายมีกรอบเวลาของตัวเอง ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการติดตามข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันสมัย

6) ด้านปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการการวางนโยบาย มีการวิเคราะห์ชุมชน สังคม ประเทศชาติในองค์รวมหรือความต้องการของชุมชน นำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบาย การรู้จักชุมชนเป็นการรู้วาจะทำความเข้าใจรวมกับประชาชนในเรื่องนโยบายทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อเชื่อมประสานประโยชน์ระหว่างชุมชนของตัวเองว่าจะได้สิทธิอะไร หรือเข้าถึงอะไร อันเป็นประโยชน์ต่อการเลือก เพื่อให้ชุมชนได้สิทธิ์อันพึงได้จากการเลือกและไม่เลือก ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือก

7) ด้านปุคคสัญญุญา การรู้จักกับบุคคล ประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการตรวจสอบต่าง ๆ แต่บุคคลที่เป็นตัวแทนจะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากพอสมควรที่ประชาชนจะให้ความหวังได้ คือผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ เมื่อผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่ย่อมทำให้ประชาชนเข้าใจและคาดหวังได้ว่าจะเข้าในปัญหาหาของประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เชิงคุณภาพ 1) ด้านการตรวจสอบการทำงาน ประชาชนมีความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งในฐานะของการเป็น พลเมืองของชาติ 2) ด้านการกำหนดนโยบาย การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้กำหนดนโยบายหาเสียงเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ๓) ด้านการบริหาร ประชาชนมีสิทธิเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในการประชุม การพิจารณาเรื่องกิจกรรมนโยบายทางการเมืองท้องถิ่นการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐการปฏิบัติราชการของหน่วยงานทางการปกครอง ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบสำคัญกับการดำรงชีวิตและชุมชนของตน และ ๔) ด้านการติดตามข่าวสาร ประชาชนมีส่วนร่วมในการการทำงานของ ส.ส. ของพรรคการเมืองที่ตนเองสนใจผ่านกลุ่มเพจ เฟสบุ๊ค มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพรรคการเมือง ให้กำลังใจ ตลอดจนแชร์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และได้ติดตามข่าวสารทางการเมือง เช่น การอภิปรายการประชุมทางรัฐสภาเป็นสำคัญ เชิงปริมาณ ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นให้ความสำคัญต่อการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย มองเห็นหลักความเป็นเหตุเป็นผล รู้จักตัวบุคคลที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง รู้จักพรรคการเมืองเป็นอย่างดี และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับมาก และอีกอย่างประชาชนยังให้ความสำคัญต่อหลักสัปปุริสธรรม ๗ ที่ต้องรู้หลักและเหตุ รู้ผล รู้ตนเองว่าอะไรควรให้ความสำคัญ รู้จักประมาณ รู้จักเวลาอันสมควรเพื่อปากท้องของประชาชนร่วมกัน รู้จักชุมชน และรู้จักตัวบุคคลที่ตนเองยอมรับ

ได้ว่าจะเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาและการบริหารประเทศต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ คงฤทธิ์ กุลวงศ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจในข้อมูลข่าวสาร ทางการเมืองน้อย ด้านแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองน้อย ด้านการตัดสินใจ กล่าวคือ ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำและการมีร่วมในการรับผลประโยชน์ทางการเมืองน้อย และด้านการติดตามตรวจสอบ และนักการเมืองน้อย สอดคล้องกับ นิติพันธ์ อินทโชติ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทย ในจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทย ในจังหวัดชัยภูมิ โดยบูรณาการประยุกต์หลักธรรมอปริหานิยธรรม ๗ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศรีวรรณ เกียรติสุรนนท์และคณะ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง เหมาะสม ปฏิบัติได้ และสถานศึกษาได้รับประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยคณะอนุกรรมการจากองค์กรเอกชนเข้าร่วมบริหารจัดการใน ๖ ฝ่าย คือ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป ระดมเงินทุน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการของสถานศึกษา โดยมีการร่วมกันกำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ด้วย และ สอดคล้องกับ สุทน ทองเล็ก (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไปในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนจังหวัดสระแก้ว มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับหลักอปริหานิยธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนจังหวัดสระแก้ว พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับอปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับ พระครูอุเทศธรรมสาทิส (อดิศักดิ์ อชิโต) (2564) ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า ภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี 7 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า พรรคการเมือง. นโยบายของพรรคการเมือง. ปุคคลัญญุตา การรู้จักบุคคล อัตถัญญุตา การรู้จักประโยชน์ คุณสมบัติของผู้สมัคร ธัมมัญญุตา การรู้หลักและรู้เหตุ และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

การวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ คือ ทั้งตัวหลักสัปปุริสธรรม 7 และปัจจัยสนับสนุนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น อย่างน้อยปัจจัยละ 1 ตัว ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าปัจจัยหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ ด้านปุคคลัญญุตา การรู้จักบุคคล อัตถัญญุตา การรู้จักผล และธัมมัญญุตา การรู้หลักและเหตุ มีส่วนสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรู้หลักและเหตุทางการเมืองย่อมนำไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถร่วมแสดงออกถึงความต้องการจนนำไปสู่การกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีส่วนร่วมในการติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เมื่อรู้สาเหตุของสภาพปัญหาว่าเป็นอย่างไรมีสาเหตุอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง เป็นเสมือนการรู้ความต้องการของประชาชนและกำหนดนโยบาย หรือดำเนินการสนองตอบความต้องการของประชาชน จักเป็นการชักชวนและทำให้ประชาชนต้องการไปเลือกตั้งเพราะเป็นประโยชน์ของที่ควรจะได้การดำเนินการอย่างนั้นจักทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการลงคะแนนเลือกตั้ง และประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการตรวจสอบต่าง ๆ แต่บุคคลที่เป็นตัวแทนจะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากพอสมควรที่ประชาชนจะให้ความหวังได้ คือ ผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ เมื่อผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่ย่อมทำให้ประชาชนเข้าใจและคาดหวังได้ว่าจะเข้าในปัญหาหาของประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านพรรคการเมือง ด้านนโยบายของพรรคการเมือง และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับ สุทน ทองเล็ก (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับอปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสอดคล้องกับ สุวรรณ์ แก้วนะ (2464) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทศบาลตามหลักสัปปุริสธรรม ประกอบด้วย รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) รู้จักผล (อัตถัญญุตา) รู้จักตน (อัตตัญญุตา) รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) รู้จักกาล (กาลัญญุตา) รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) และรู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยรวมร้อยละ ๒๑ และสอดคล้องกับ พระครูอุเทศธรรมสาทิส (อดิศักดิ์ อชิโต) (2564) ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีหลักสัปปุริสธรรม 7 ดังนี้ 1) หลักธัมมัญญุตา คือ การนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริงการนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการแห่งเหตุผล การนำหลักรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ 2) หลักอัตถัญญุตา คือ รู้จักผล การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้นๆ 3)

หลักอัตตัญญุตา คือ การรู้จักตน การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้น ๆ 4) หลักมัตตัญญุตา คือ รู้จักประมาณ การนำหลักความรู้จักความพอดีในการสอยปัจจัย 45) หลักกาลัญญุตา คือ รู้จักกาลเวลา การนำหลักกาลเวลาอันเหมาะสม จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน สถานการณ์ในเวลานั้นๆ 6) หลักปริสัญญุตา คือ รู้จักชุมชน การนำหลักกริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินกิจการในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ 7) หลักปุคคลปโรปรัญญุตา คือ รู้จักบุคคล การนำหลักความรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย และใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ธัมมัญญุตา การรู้หลักและเหตุ มีการรู้หลักและเหตุทางการเมือง 2) ด้านอัตถัญญุตา การรู้จักผล เมื่อรู้สาเหตุของสภาพปัญหาว่าเป็นอย่างไรมีสาเหตุอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง 3) ด้านอัตตัญญุตา การรู้จักตน เป็นการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตัวเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ 4) ด้านมัตตัญญุตา การรู้ประมาณ เป็นการประเมินสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เช่น เมื่อรู้ปัญหาแล้วในเบื้องต้นต่อมาต้องรู้ว่าต้องแก้อย่างไร มีลำดับขั้นตอนแบบไหนอะไรสำคัญ อะไรจำเป็นก่อนหลัง 5) ด้านกาลัญญุตา การรู้จักกาล รู้ว่าจะจัดการเวลาอย่างไร มีการบริหารเวลาในการดำเนินนโยบายให้ประชาชนได้รับทราบเป็นระยะตามความเหมาะสม มี 6) ด้านปริสัญญุตา การรู้จักชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการการวางนโยบาย มีการวิเคราะห์ชุมชน สังคม ประเทศชาติในองค์รวมหรือความต้องการของชุมชน และ 7) ด้านปุคคสัญญุญา การรู้จักกับบุคคล ประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการตรวจสอบต่าง ๆ แต่บุคคลที่เป็นตัวแทนจะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้มากพอสมควรที่ประชาชนจะให้ความหวังได้ คือ ผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ เมื่อผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่ย่อมทำให้ประชาชนเข้าใจและคาดหวังได้ว่าจะเข้าใจปัญหาของประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ พระครูอุเทศธรรมสาทิส (อดิศักดิ์ อชิโต) (2564) ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีหลักสัปปุริสธรรม 7 ดังนี้ (1) หลักธัมมัญญุตา คือ การนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริงการนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการแห่งเหตุผล การนำหลักรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ (2) หลักอัตถัญญุตา คือ รู้จักผล การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้นๆ (3) หลักอัตตัญญุตา คือ การรู้จักตน การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้น ๆ (4) หลักมัตตัญญุตา คือ รู้จักประมาณ การนำหลักความรู้จักความพอดีในการสอยปัจจัย 4 (5) หลักกาลัญญุตา คือ รู้จักกาลเวลา การนำหลักกาลเวลาอันเหมาะสม จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน สถานการณ์ในเวลานั้นๆ (6) หลักปริสัญญุตา คือ รู้จักชุมชน การนำหลักกริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินกิจการในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ

และ (7) หลักปุคคลปโรปรัญญุตา คือ รู้จักบุคคล การนำหลักความรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัยและใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานสอดคล้องกับ สุวรรณ์ แก้วนะ (2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทศบาลตามหลักสัปปุริสธรรม ประกอบด้วย รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) รู้จักผล (อัตถัญญุตา) รู้จักตน (อัตตัญญุตา) รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) รู้จักกาล (กาลัญญุตา) รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) และรู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยรวมร้อยละ 21 และสอดคล้องกับ ถนัด ไชยพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.การพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 และพละ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมที่จะประกอบการงานอาชีพและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตของประชาชนอีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยมีดังนี้:

1. ภาครัฐควรนำเสนอนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง เพื่อไม่ให้เป็นการใช้งบประมาณแผ่นดินซ้ำซ้อนกันในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของหน่วยงานต่าง ๆ

2. ภาครัฐควรมีนโยบายเชิงรุกในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทุกวาระ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางเมืองได้อย่างอิสระและหลากหลายช่องทาง

3.ภาครัฐควรมีนโยบายเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยอาจกำหนดให้ทุกโครงการต้องผ่านการเห็นชอบจากประชาชนในพื้นที่มีการทำรายงานการประชุมร่วมกับประชาชนและการทำประชามติ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในกิจกรรมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น" ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะอย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปเพื่อขยายความรู้และพัฒนาการทางการเมืองให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

1. ประเด็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในประชากรกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อขยายขอบเขตของผลการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ จากผลการวิจัย

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทองถิ่นโดยอาจใช้การประยุกต์หลักพุทธธรรมอื่น ๆ เช่น หลักสารานียธรรม เพื่อให้เกิดการประยุกต์หลักพุทธธรรมในประเด็นใหม่ที่น่าสนใจ

3. ควรมีการศึกษาประเด็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นโดยอาจพิจารณาตัวแปรย่อยของปัจจัยทางการเมืองเพิ่มเติม เช่น หลักความเสมอภาค การก้าวเข้าสู่การมีอำนาจทางการเมืองการกำหนดหน้าที่ของ บุคคลที่เกี่ยวเนื่องกันในสังคม หลักการทางประชาธิปไตย หลักการระงับความขัดแย้ง หลักแห่งภาวะผู้นำ และหลักการที่ว่าด้วยการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการวิจัยในการเลือกตั้งระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

คงฤทธิ์ กุลวงศ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 109–125.

ณรงค์ เส็งประชา. (2538). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ถนัด ไชยพันธ์. (2564). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิติพันธ์ อินทโชติ. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทยในจังหวัดชัยภูมิ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

เจตน์ ตันติวณิชชานนท์. (2557). บทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ: มุมมองของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(2), 343–358.

สุทน ทองเล็ก. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุเทศธรรมสาทิส (อดิศักดิ์ อชิโต). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุวรรณ์ แก้วนะ. (2564). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Research Paper
JBER Scope: Education

Hybrid Language Practices and Linguistic Errors in the Linguistic Landscape of Nakhon Sawan

Pornpan Pothisuwan[1]*

[1]Humanities and Social Sciences,
Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand
✉:*pornpan.p@nsru.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 22 December 2025; Revised: 23 January 2026; Accepted: 07 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This paper presents an empirical study of the linguistic landscape of Nakhon Sawan, analyzing language practices, hybridity, visual hierarchy, and linguistic inaccuracies in public signage. A total of two hundred signs were analyzed, indicating that bilingual signage was the most prevalent, accounting for 62% of the data. This was followed by monolingual signage at 33%, with Thai representing 24.5% and English 8.5%, while trilingual signage accounted for 5%. Thai appeared as the primary language across all types of signage, whereas English functioned as the main secondary language and carried both communicative value and symbolic meanings related to globalization, modernity, and social prestige. The findings reveal extensive hybrid language practices in monolingual and bilingual signs, including lexical borrowing, transliteration, and syntactic influence from English. An evaluation of language visibility based on font size, spatial positioning, colour, and overall visual hierarchy demonstrated that Thai occupied the most visually prominent position in 81.34% of the signs. In total, 194 linguistic errors were identified across 147 signs, with errors in word selection, spacing, and capitalization being the most commonly observed. While such errors rarely result in significant communicative breakdowns, they may at times alter intended meanings or generate unintended humorous effects. In conclusion, the linguistic landscape of Nakhon Sawan reflects a dynamic and hybridized environment shaped by both communicative needs and symbolic expressions of globalization and local identity. The findings also offer practical insights for improving the clarity and effectiveness of public signage in Thailand.

Keywords: Linguistic landscape, Thailand, language use, language mixing, language prominence, linguistic errors

1. Introduction

Thailand's tourism sector is a major driver of the national economy, as reflected in its high global and regional rankings for international arrivals and tourism revenue. According to the World Tourism Organization's World Tourism Barometer (UNWTO, 2020, as cited in Rungswang, 2023), Thailand ranked eighth worldwide in 2019 for international tourist arrivals, welcoming 39.8 million visitors, and second within the Asia-Pacific region. In terms of international tourism revenue, the country ranked fourth globally, generating 60.5 billion USD, and first in the Asia-Pacific. These figures clearly underscore the crucial role of tourism in

sustaining Thailand's economic growth.

The continued increase in international tourist arrivals in recent years confirms Thailand's enduring status as a leading global destination. In 2024, the country welcomed 35.5 million tourists, and from January to August 2025, arrivals already reached 21.9 million (Economics Tourism and Sports Division, 2025). The Kasikorn Research Centre projects that by the end of 2025, visitor numbers will rise to 37.5 million (Sirisattayawong, 2025)., surpassing the previous year's total (see Figure 1). This substantial influx of international travelers has reinforced the prominence of English in Thailand's linguistic landscape, evident in its widespread presence on road signs, place names, commercial signage, supermarket products, advertisements, graffiti, and public notices.

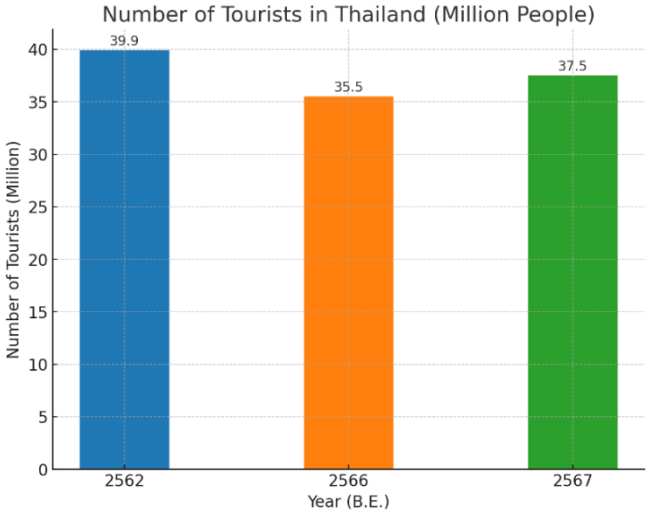

Figure 1: The number of international tourist arrivals to Thailand

Language on public signs represents a written form of the symbolic sign system, in which conventional linguistic units—such as morphemes, words, and sentences—convey meaning. Unlike spoken language, written signs are permanent, detached from the immediate context of production, and capable of transmitting information to unspecified audiences. Wienold's (1994, 1995 cited in Backhaus, 2007, p. 8) typology conceptualizes such language use as "inscriptions," characterized by the absence of "a recognizable emitter and the lack of a specified target group". This definition encompasses not only traditional public signs but also written messages on everyday objects, where the originator is typically an organization rather than an individual. Readers have no direct means of responding, and access to the sign is unrestricted—features that distinguish this form of language use from spoken interaction and other written texts, such as books or personal letters. These characteristics are fundamental to understanding the concept of the linguistic landscape.

Signage commonly found in cities, offices, public spaces, and along streets constitutes one type of "little text" (Halliday, 1994). According to Halliday, various forms of little texts include newspaper headlines, telegrams, titles, product labels, short instructions (e.g., recipes), signboards, and lecture notes (p. 392). He explains:

> These are certain texts which the context of situation determines have to be short …since they have to achieve quite a lot in that limited space, they tend to have their own grammar for doing so, which differs in certain respects from the grammar of other registers of English not constrained by such limitations. (1994, p. 392)

Signage in countries where English is used as a second or foreign language is typically created by non-native speakers of English. Its main purpose is to help tourists and foreign visitors understand messages and navigate more easily in unfamiliar environments. The objectives of signage may include communicating, informing, teaching, educating, guiding, or transmitting social and cultural values to visitors (Imbert-Bouchard Ribera, 2021). The use of English on such signs not only facilitates communication with international audiences but also reflects broader forces of globalization, international commerce, modernity, and prestige. However, errors in English usage on signage can result in miscommunication or even humorous interpretations. This phenomenon highlights the need to examine how English functions within Thailand's linguistic landscape and the implications it holds for tourism and cultural representation.

1. Taxonomy of languages in Thailand

The official language of government, politics, and high-prestige cultural domains, as well as a symbol of national identity, is Standard Thai (Smalley, 1994). It functions as the primary language of education, administration, and media, while also reinforcing national identity and unity. For most Thais, Standard Thai is acquired through formal schooling, with regional languages used in the home and community. Four major regional languages are identified: Thaiklang (spoken in central Thailand), Lao/Isan (spoken in the northeast), Kammeang (spoken in the north), and Paktay (spoken in the southern provinces). Other marginal and minority languages include Tai Yai, Northern Khmer, and Pattani Malay. With the exception of Pattani Malay, these languages do not generally challenge national cohesion (Huebner, 2006).

In Thailand, English functions as a foreign language and, though once confined to a small elite in the 1960s, is now widely used by professionals engaging with the international community. While Standard Thai remains the primary medium of instruction, English has been compulsory from elementary levels and serves both as the language of specialized knowledge in higher education and as a marker of modernity.

2. Research site

Nakhon Sawan, literally translated as "Heavenly City" and often called the "Gateway to the North," is a strategically important province in central Thailand. It is the origin of the Chao Phraya River, the country's principal waterway, formed by the confluence of the Ping (which merges with the Wang in Tak Province) and the Nan (which joins with the Yom in Chumsaeng District). Because of this strategic location, Nakhon Sawan has developed as a key transportation and commercial hub linking Bangkok with the Northern provinces. The province is also noted for its agricultural productivity, especially rice cultivation, alongside its growing role in regional trade and education.

A large Chinese community has long been a vital part of Nakhon Sawan's cultural and economic landscape. Traditionally, this community is divided into five major linguistic groups: Teochew, Cantonese, Hainanese, Hakka (Ke-jia), and Hokkien. Many families settled in the province generations ago, contributing to trade, business, and local markets, where their influence remains visible today. The city is particularly renowned for its spectacular Chinese New Year celebrations, featuring dragon and lion dances that attract visitors from across Thailand. Temples, shrines, and festivals continue to highlight the community's rich heritage and its integration with local Thai traditions. This cultural and linguistic diversity is also reflected in the province's signage, where Thai, English, and Chinese appear together, symbolizing the interplay between local identities and globalizing influences.

2. Literature Review

The concept of the linguistic landscape (LL) has been described using various terms, including the symbolic construction of public space (Ben-Rafael et al., 2006), language items in public spaces (Shohamy, 2006), and environmental print (Huebner, 2006). Landry and Bourhis (1997, p. 25) provided the foundational definition, describing the linguistic landscape as the collection of languages displayed on public signs such as road signs, billboards, street names, and government buildings within a given territory. Since then, LL has developed into a dynamic research field within applied linguistics and sociolinguistics, focusing on how languages are represented in public spaces.

Scholars emphasize that language displays in public spaces offer rich data for interpretation and reveal symbolic meanings beyond their functional purposes (Shohamy, 2019; Gorter and Cenoz, 2023). As a visual manifestation of public life, the linguistic landscape functions as a semiotic resource reflecting communication practices, identity construction, power relations, and intercultural interaction (Ben-Rafael et al., 2006). LL studies aim to identify patterns of language presence or absence and to uncover the ideological, social, and political motivations underlying language choices in public signage.

Research on language use in signage provides insights into the social structure and cultural values of a community. Reh (2004) argues that signs reflect social stratification and dominant cultural ideals, while Ben-Rafael et al. (2006) highlight how individuals and institutions negotiate symbolic meanings in public space. Public signage also reveals language policies, attitudes, and long-term effects of language contact. As part of the "textual décor" of public life (Gorter and Cenoz, 2023), signs often constitute foreigners' first encounter with a country's linguistic environment and play an important role in guiding, informing, regulating, and advertising within urban spaces.

Landry and Bourhis (1997) distinguish two main functions of the linguistic landscape: informational and symbolic. The informational function marks language boundaries and signals which languages can be used to access services, reflecting sociolinguistic composition and power relations through unilingual, bilingual, or multilingual patterns. The symbolic function conveys messages about the status, vitality, and legitimacy of ethnolinguistic groups. The visibility or absence of a language on signs can strengthen group identity or, conversely, contribute to marginalization and language shift, making linguistic visibility a key site of intergroup competition.

Interpreting multilingual signage is complex due to hybridity, code-mixing, and competing visual cues, often making language dominance unclear (Hueber, 2016). The widespread use of English on public signs frequently leads to linguistic errors caused by limited competence or first-language interference, which may affect comprehension and national image (James, 2013; Corder, 1967; Nenotek, Beeh, and Benu, 2024).

Linguistic landscape (LL) research has developed through three waves: quantitative, qualitative/ethnographic, and critical approaches focusing on power and identity (Gorter and Cenoz, 2023). Previous studies have examined symbolic meanings in signage and identified common grammatical and translation errors in English public signs (Tran, 2021; Ariani and Artawa, 2021; Mohebbi and Firoozkohi, 2021; Nenotek, Beeh, and Benu, 2024).

In Thailand, LL studies highlight the prominent role of English alongside Thai, reflecting globalization, tourism, and prestige (Huebner, 2006; Sutthinaraphan, 2016; Prapobratanakul, 2016; Pipattarasakul, 2021; Rungswang, 2023). Regional research shows strategic language mixing to attract tourists and serve economic and identity functions, while errors in English signage—particularly in Bangkok—can affect foreigners' understanding and national image (Thongtong, 2016; Klebsamut et al., 2022; Bennui, 2023; Kavilanan, 2024; Pathanasin, 2025; Kongkaew and Lerdpaisalwong, 2025).

However, most Thai LL studies focus on major tourist cities and symbolic language use rather than linguistic accuracy. Secondary cities such as Nakhon Sawan remain under-researched, especially regarding the types and causes of errors in public signage. This study addresses this gap by examining linguistic errors in public signs in Nakhon Sawan.

1. Objective of the study

The objective of this study is to investigate and systematically analyze the linguistic landscape of Nakhon Sawan's public signage. Specifically, this research aims to:

1. identify the languages used in public signs in Nakhon Sawan.
2. analyze the patterns of language mixing that appear in the signage.
3. determine the language that is most prominently displayed in public signs.
4. identify and categorize the types of linguistic and orthographic errors found in the signage.

2. Research questions

Given the lack of studies on error typology within the local context of Nakhon Sawan, the present study aims to examine the types of errors occurring in the use of English within Nakhon Sawan's linguistic landscape. Accordingly, this research seeks to address three specific research questions:

1. What languages are used in the public signage of Nakhon Sawan?
2. What patterns of language mixing are evident in the signage?
3. Which language is most prominently displayed?
4. What types of linguistic and orthographic errors are present in the signage?

3. Research Methodology

The sign in this study refers to "any piece of written text within a spatially definable frame" (Backhaus, 2006, p. 55). The data were 200 signs collected between June 2024 and June 2025 to examine language choice, language mixing, language prominence, and English inaccuracies within Nakhon Sawan's linguistic landscape. Unlike most previous linguistic landscape (LL) studies that have focused on specific neighborhoods, this research adopts a broader, city-wide perspective. Accordingly, a diverse range of sites was selected for investigation including large shopping malls, hotels, governmental and non-governmental institutions, hospitals, city landmarks, food stalls, restaurants, diners, and bus stations, as well as road signs to provide a more comprehensive and representative portrayal of the city's linguistic landscape.

The dataset for this study comprised authentic language displays photographed by the researcher using a mobile phone. All data were primary, collected directly from original sources. The signs were obtained from various public areas in Nakhon Sawan, encompassing both governmental institutions and non-governmental organizations. Each sign included in the study met the following criteria:

1. It was installed in a public area and intended for a broad audience.
2. It was independent and designed for immediate comprehension. Texts from notice boards, information points, leaflets, or other materials intended for later reading were excluded.
3. The message could incorporate written language and visual elements such as icons, symbols, or pictograms.

This sampling approach ensured that the dataset represented authentic, publicly visible language use, facilitating an analysis of linguistic choices, language mixing, language prominence, and English errors in signage.

Data Analysis

The signs' photos were moved to the computer and organized into files, so they could be easily categorized and analysed. Each sign was systematically numbered and classified according to their language use as monolingual, bilingual, or trilingual. Monolingual signs were further examined for language mixing using Huebner's (2006) code-mixing framework, such as Thai script with English lexicon or syntax, or Thai syntax combined with English lexicon. Descriptive statistics were used to calculate percentages.

For bilingual and trilingual signs, language prominence was assessed using Ben-Rafael et al. (2006) and Huebner (2006)'s studies as a framework. Language prominence refers to the visual salience of languages on signs, with the most noticeable language considered the prominent one from the viewer's perspective. Font type and size, colour used, order of appearance and placement were used as analytical codes and key indicators of prominence; languages displayed in larger or bolder fonts were coded as more prominent. When all fonts on a sign were identical in size and style, they were coded as equal; any variation was coded as distinct. Signs often conveyed multiple types of information simultaneously.

The analysis of English errors on signs was carried out in three main stages: initial identification of all errors, categorization of errors, and identification of the cause of errors. To ensure accuracy, the Oxford English Dictionary was employed as the reference source for detecting and verifying the errors. Errors on each sign were analyzed following the linguistic error taxonomy established by Vettorel and Franceschi (2013), Wing and Baddeley (1980) and Cook (2004), with modifications to suit the present dataset. It should be noted that some signs contained multiple errors. The final taxonomy comprises six error types, defined and exemplified as follows:

1. Word choice: The use of an inappropriate or inaccurate word that distorts the intended meaning (e.g., 'Landtransport Office' instead of 'Transport Office restaurant').

2. Word spacing: The incorrect insertion or omission of spaces between words (e.g., 'Nakhonsawan' instead of 'Nakhon Sawan').

3. Capitalization: Inconsistent or incorrect use of uppercase and lowercase letters (e.g., 'Uthai thani' instead of 'Uthai Thani').

4. Syntactic errors: Inaccuracies in syntax, morphology, or punctuation (e.g., 'Stop dress immodestly' instead of 'Stop dressing immodestly.').

5. Missing word: The omission of a necessary word that affects meaning or grammatical completeness (e.g., 'Government Center' instead of 'Provincial Government Center').

6. Misspelling: Errors arising from incorrect spelling of words, including typographical mistakes and misformed letters (e.g., 'costomer' instead of 'customer').

7. Word order: The incorrect arrangement of words within a phrase or sentence that violates English syntactic norms (e.g., 'No Turn Right' instead of 'No Turn Right').

8. Redundancy: The unnecessary repetition of words or information within the same message (e.g., 'WAT NAKHONSAWAN ROYAL TEMPLE' instead of 'NAKHONSAWAN ROYAL TEMPLE').

To ensure the reliability of the analysis, this study employed a paired-researcher coding protocol to establish intercoder consistency. The two coders initially evaluated the signs independently and subsequently compared their assessments to calibrate understanding and recode the data, thereby maintaining consistency across the entire dataset (Fraenkel et al., 2012).

4. Results

1. Language use in Signs

The distribution of signs indicates a predominance of bilingualism, with 62% of signs incorporating two languages. Monolingual signs accounted for 33%, while trilingual signs were relatively rare at 5%. This pattern suggests that while Thai remains the dominant language in the public space, English or another secondary language is frequently paired with it, reflecting both practical communicative needs and the influence of globalization. The details of language use in signage are presented in Table 1. This finding reflects the multicultural characteristics of the city.

Table 1: Language use on signs

Types of signs	Total signs	Percentage
Monolingual signs		
Thai	49	24.5%
English	17	8.5%
(Total)	66	33%
Bilingual signs		
Thai-English	120	60%
Thai-Chinese	4	2%
(Total)	124	62%
Trilingual signs		
Thai-English-Chinese	8	4%
Thai-English-Japanese	2	1%
(Total)	10	5%
Total	**200**	**100%**

2. Language mixing in monolingual signs

Although Nakhon Sawan's linguistic landscape is dominated by bilingual Thai–English signage, closer analysis of monolingual signs reveals fluid language boundaries. Many so-called monolingual signs contain lexical borrowing, transliteration, and syntactic influence from other languages, illustrating the hybrid and dynamic nature of public written discourse. Both monolingual and bilingual signs exhibit language mixing or "hybridity," defined as the blending of Thai and English lexicon, syntax, and orthography (Huebner, 2006, 2016). This mixing reflects the functional and symbolic roles of English within the Thai linguistic landscape. The distribution of language combinations involving Thai and English script, lexicon, and syntax is summarized in Table 2.

Table 2: Types of language mixing in monolingual signs

Script	Lexicon	Syntax	Total signs	Percentage (%)
Thai	Thai	Thai	30	45.45
Thai	English	English	8	12.12
Thai	Thai and English	Thai	7	10.61
Thai	Thai and English	English	3	4.55

Thai	Thai and Japanese	Thai	1	1.51
English	English	English	13	19.70
English	Thai	Thai	2	3.03
English	Japanese	English	2	3.03
Total			66	100

Monolingual signs in this study reveal subtle multilingual practices, as Thai, English, and Japanese resources often coexist within the same textual space. This hybridization shows how sign producers flexibly draw on multiple languages to serve communicative and symbolic purposes, with English functioning as a stylistic marker of modernity, global connectedness, and prestige. The use of transliteration and English orthographic features further illustrates how language mixing in signage mediates between readability and the expression of a cosmopolitan identity.

3. Language prominence in signs

Language prominence in public signage in Nakhon Sawan was examined by identifying the visually dominant language on each bilingual and trilingual sign, following the criteria proposed by Ben-Rafael et al. (2006) and Huebner (2006), including font size, placement, colour, and language order. The findings are presented in Table 3.

Table 3: Language prominence in signs

Types of signs	Thai dominance	English dominance	Equal dominance
Bilingual signs	103 (76.86%)	17 (12.68%)	4 (2.99%)
Trilingual signs	6 (4.48%)	4 (2.99%)	
Total	109	21	4
Percentage	81.34%	15.67%	2.99%

As illustrated in Table 3, Thai overwhelmingly dominates the linguistic landscape (81.34%), while English appears in a secondary role (15.67%), and instances of equal prominence between languages are rare (2.99%). In bilingual signs, Thai dominance (76.86%) far exceeds that of English (12.68%), with a similar trend observed in trilingual signs. These patterns indicate that Thai continues to serve as the primary medium of communication and cultural expression in public spaces, whereas English assumes supportive, functional, or decorative roles. The observed hierarchy of language prominence underscores the interplay between local identity and global influences in urban signage.

4. Language Errors

An analysis of the distribution of linguistic errors in the signs across Nakhon Sawan's linguistic landscape is presented in Table 4.

Table 4: Language errors

	Total signs	Signs with no errors	Signs with errors
Monolingual signs (English)	17	12 (70.59%)	5 (29.41%)

Bilingual signs	120	31 (25.83%)	89 (74.17%)
Trilingual signs	10	1 (10%)	9 (90%)
Total	147	44	103
Percentage	100	29.93%	70.07%

The distribution of language errors across monolingual, bilingual, and trilingual signs. Out of the total 147 signs examined, 103 signs (70.07%) contained at least one language error, while only 44 signs (29.93%) were error-free, indicating that language errors are common in public signage. Monolingual signs tend to be more accurate, whereas bilingual and trilingual signs, which involve mixing scripts, lexicon, and syntax, are more susceptible to spacing, word choice, misspellings, capitalization, and syntactic errors.

The types and frequency of errors were further analysed. Eight error categories were identified, namely spacing, word choice, misspelling, word order, capitalization, syntactic error, missing word, and redundancy. The occurrence of errors was calculated as percentages. In total, 194 errors were detected across 147 signs, with some signs containing multiple error types. It should be noted that the analysis of errors in this study also used the spelling guideline proposed by the Office of the Royal Society of Thailand. The findings of each language error type and frequency are provided in Table 5.

Table 5: Type and Frequency errors

	Monolingual signs	Bilingual signs	Trilingual signs	Total	Percentage
Spacing	2	35	2	39	20.10
Word choice	1	34	9	44	22.68
Misspelling	-	16	-	16	8.25
Word order	-	8	-	8	4.12
Capitalization	2	36	-	38	19.59
Syntactic errors	4	15	5	24	12.37
Missing word		17	7	24	12.37
Redundancy		1		1	0.52
Total	9	162	23	194	100

5. Word Choice

Word choice errors were the most common type identified, occurring when inappropriate English words altered the intended meaning of signs. For example, the use of *"NO GO"* and *"Men"* instead of *"Restricted"* and *"Female"* reflects difficulties in selecting context-appropriate vocabulary. Such errors likely result from limited English proficiency, literal translation from Thai, or lack of familiarity with specific usage, leading to reduced clarity and accuracy in public signage.

6. Word spacing

Word spacing errors were the second most frequent in the dataset, involving either

unnecessary spaces or the omission of required ones. Several such errors appeared on a bus terminal sign, including incorrectly spaced district and subdistrict names. These errors are likely caused by structural differences between Thai and English writing systems, as Thai uses spaces to separate phrases rather than individual words, unlike English.

7. Capitalization

Capitalization errors were the third most common type, mainly involving the incorrect use of capital letters in proper names such as “Nakhon Sawan”, which frequently appeared as “Nakhonsawan”, contrary to the Office of the Royal Society of Thailand’s official conventions. Similar errors were found in place names such as “Lat Yao”. These mistakes likely result from differences between Thai and English capitalization rules, as English requires capitalization for proper nouns and specific word categories, whereas Thai script does not vary according to position or grammatical function.

8. Syntactic errors

Syntactic errors were the fourth most common type identified and involved deviations from Standard English grammatical structures. An example is the phrase “the taxi service to the public” instead of the correct form “Taxi service point.” Such errors are often caused by literal translation from Thai or limited knowledge of English syntax, particularly differences in noun phrase structure, where modifiers precede the head noun in English but follow it in Thai.

9. Missing word

Missing word errors occur when essential words are omitted, resulting in incomplete grammar or altered meaning. For example, the omission of “CENTER” in a road sign changes the meaning from “Tourist Information Center” to “Tourist Information,” thereby reducing clarity and consistency with the Thai message.

10. Misspelling

Misspelling errors involve incorrect word forms, such as “Phya” instead of “Phraya” and misspelt common words like “customer.” These errors may result from the irregular relationship between English sounds and spellings, as well as inadequate proofreading or limited familiarity with Standard English orthography.

11. Word order

Word order errors involve incorrect sequencing of words that violates English syntactic norms, such as “counter cashier” and “Baht 150” instead of “cashier counter” and “150 Baht.” These errors are likely due to interference from Thai word order patterns.

12. Redundancy

Redundancy errors involve unnecessary repetition of meaning, such as the use of the Thai word “wat” alongside the English word “temple.” These errors result from literal translation without considering semantic overlap and may confuse non-Thai readers unfamiliar with Thai terms.

5. Conclusion

This study examined the linguistic landscape of Nakhon Sawan and demonstrated that public signage in the province reflects a multilingual and hybrid environment shaped by the interaction of local identity, globalization, and economic considerations. Thai retains both functional and symbolic dominance, serving as the primary medium of public communication

and reinforcing national identity. English functions as the principal foreign language, strategically employed to enhance international accessibility and convey modernity and cosmopolitan prestige. The frequent occurrence of language mixing, transliteration, and hybrid forms highlights the creative integration of English within a predominantly Thai linguistic context. At the same time, the presence of linguistic errors reveals ongoing challenges in ensuring accuracy and communicative effectiveness in public signage.

These findings underscore the need for greater institutional attention to multilingual signage in non-major tourist destinations. The development of standardized guidelines increased linguistic oversight, and improved English proficiency among sign producers would contribute to clearer communication and a more positive public image. From a theoretical perspective, this study extends linguistic landscape research beyond major urban and tourist centers, confirming that the negotiation between local linguistic identity and the global influence of English represents a shared regional pattern across Asian contexts (Huebner, 2006).

6. Discussion

This study examined language use, mixing, dominance, and errors in Nakhon Sawan's public signage. The results showed that most signs were bilingual, primarily featuring Thai and English, which aligns with the findings of Sutthinaraphan (2016). Monolingual signs were predominantly in Thai, while trilingual signs most often included Thai, English, and Chinese, rather than Japanese. Among foreign languages, English was the most prominently displayed, highlighting its dominant role in public signage.

Despite Nakhon Sawan's linguistic diversity and growing Chinese tourism, English remains the primary international language on signs, consistent with recent Thai linguistic landscape studies (Ngampramuan, 2022; Kavilanan, 2024; Pathanasin, 2025). Chinese appears modestly, suggesting emerging recognition of Chinese visitors even though Nakhon Sawan is not a major tourist destination.

Language mixing between Thai and English occurs systematically across script, lexical, and syntactic levels, creating hybrid forms that balance national identity with cosmopolitan appeal. Thai maintains visual and structural dominance while English adds prestige and modernity, particularly in commercial contexts. This pattern mirrors findings from Bangkok (Chaiyasit & Richter, 2025), indicating consistent linguistic hierarchies across Thailand.

Error analysis revealed that monolingual signs were more accurate than bilingual and trilingual signs. Common errors included word choice, spacing, capitalization, syntax, missing words, word order, and redundancy—likely caused by Thai structural interference, literal translation, limited English proficiency, and inadequate quality control.

The findings offer several practical implications for stakeholders in Nakhon Sawan. First, municipal authorities and urban planners should develop standardized guidelines for multilingual signage to reduce errors and improve communication effectiveness. Second, sign makers and businesses would benefit from quality control measures, including professional proofreading services and consultation with language experts before finalizing bilingual or trilingual signs. Third, local educational institutions could offer training programs in English for commercial purposes, focusing on common signage vocabulary, proper capitalization, spacing conventions, and grammatical structures. Fourth, tourism development agencies should consider gradually incorporating more Chinese language elements in strategic locations to accommodate the growing number of Chinese visitors while maintaining Thai cultural identity. Fifth, policymakers could establish a signage review system or advisory board to ensure linguistic accuracy and cultural appropriateness in public spaces. Finally, these findings suggest that investing in language education and professional translation services represents a cost-

effective approach to enhancing the city's international image and improving communication with both tourists and foreign residents.

7. Suggestions

The presence of linguistic errors in public signage underscores an urgent need for language authorities and local administrations to formulate standardized guidelines to ensure accuracy, consistency, and communicative clarity in multilingual signage in non-major tourist destinations such as Nakhon Sawan. Establishing a dedicated provincial agency responsible for verifying linguistic accuracy and promoting adherence to standard English writing conventions in public signage is likewise imperative. Enhancing the English-language proficiency of sign producers would further strengthen the overall quality of signage. In addition to these practical implications, this study contributes to a broader understanding of how provincial cities negotiate global linguistic trends within their specific socio-economic contexts. The findings extend existing scholarship on linguistic landscapes outside major urban and tourist centers, indicating that the interplay among local identity, English globalization, and multilingualism constitutes a shared regional trajectory across Asian contexts (Huebner, 2006).

The dataset of this study comprised 200 signs in Nakhon Sawan, which limits the generalizability of the findings to other regions of Thailand. Future research should adopt a comparative approach across multiple provinces outside major tourist destinations to investigate regional variations in linguistic landscapes. Given that this study relied solely on textual analysis, incorporating the perspectives of sign producers, readers, and business owners could provide deeper insight into motivations underlying language choice and audience interpretations. Moreover, comparative analyses of top-down and bottom-up signs with respect to language use, spatial arrangement, and linguistic errors could further provide a more comprehensive understanding of the distinction between these types of signage and the error patterns

References

Ariani, N., & Artawa, K. (2021). Analysis of the grammatical errors of English public signs translations in Ubud, Bali, Indonesia. *Journal of Language and Linguistic Studies*, *18*(Special Issue 2), 899–909.

Backhaus, P. (2006). Multilingualism in Tokyo: A look into the linguistic landscape. In D. Gorter (Ed.), *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism* (pp. 52–66). Multilingual Matters.

Backhaus, P. (2007). *Linguistic landscapes: A comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Multilingual Matters.

Bennui, P. (2023). English and other languages in the linguistic landscape of Koh Lipe, Satun: Distribution, domains, functions, and glocalization. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, *19*(3), 32–47.

Ben-Rafael, E., Shohamy, E., Amara, M., & Trumper-Hecht, N. (2006). Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. In D. Gorter (Ed.), *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism* (pp. 7–30). Multilingual Matters.

Cenoz, J., & Gorter, D. (2006). Linguistic landscape and minority languages. In D. Gorter (Ed.), *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism* (pp. 67–80). Multilingual Matters.

Chaiyasit, S., & Richter, K. (2025). The role of English in the linguistic landscape of the Bangkok Bus Terminal (Mo Chit): A linguistic landscape study. *Journal of English Language and Linguistics*, *6*(2), 280–296. https://doi.org/10.62819/jel.2025.1172

Cook, V. (2004). *The English writing system*. Arnold.
Corder, S. (1967). The significance of learners' errors. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, *5*(4), 161–170.
Economics Tourism and Sports Division. (2025a). *Ministry of Tourism and Sports*. https://www.mots.go.th/news/category/759
Economics Tourism and Sports Division. (2025b). *Ministry of Tourism and Sports*. https://www.mots.go.th/news/category/805
Fraenkel, J., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). McGraw Hill.
Gorter, D. (Ed.). (2006). *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism*. Multilingual Matters.
Gorter, D. (2013). Linguistic landscapes in a multilingual world. *Annual Review of Applied Linguistics*, *33*, 190–212.
Gorter, D., & Cenoz, J. (2023). *A panorama of linguistic landscape studies*. Multilingual Matters. https://zenodo.org/records/8214590
Halliday, M. A. K. (1994). *An introduction to functional grammar* (2nd ed.). Edward Arnold.
Huebner, T. (2006). Bangkok's linguistic landscapes: Environmental print, codemixing and language change. In D. Gorter (Ed.), *Linguistic landscape: A new approach to multilingualism* (pp. 31–51). Multilingual Matters.
Huebner, T. (2009). A framework for the linguistic analysis of linguistic landscapes. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic landscape: Expanding the scenery* (pp. 70–87). Routledge.
Huebner, T. (2016). Linguistic landscape: History, trajectory and pedagogy. *Manusya: Journal of Humanities*, *Special Issue 22*, 1–11. http://www.manusya.journals.chula.ac.th/archives/vol-19/
Imbert-Bouchard Ribera, D. (2021). The use of signage as a tool for social integration in tourist cities: Examples of relevant cases in Catalonia. *International Journal of Tourism Cities*, *7*(2), 294–312.
James, C. (2013). *Errors in language learning and use: Exploring error analysis* (2nd ed.). Routledge.
Kasanga, L. (2012). Mapping the linguistic landscape of a commercial neighbourhood in Central Phnom Penh. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, *33*(6), 553–567.
Kavilanan, S. (2024). The linguistic landscape of business signage at 'KAD KONG TA' Market in Lampang Province: A reflection of lost cultural diversity. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchathani University*, *15*(1), 257–283.
Klebsamut, J., Tanatudtaveechot, T., Vitaksabut, A., & Chanpradit, T. (2022). Linguistic landscape: Linguistic diversity and strategies used in writing public signs at Pattaya Walking Street. In *Proceedings of the 19th KU KPS National Conference* (pp. 1876–1886).
Kongkaew, S., & Lerdpaisalwong, S. (2025). Error investigation of public signs and foreigners' perceptions of business signs in Bangkok: A case study of Sathorn and Sukhumvit areas. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*, *17*(1), 1–19. https://doi.org/10.14456/jlapsu.2025.1
Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, *16*(1), 23–49. https://doi.org/10.1177/0261927X970161002

Mohebbi, A., & Firoozkohi, A. H. (2021). A typological investigation of errors in the use of English in the bilingual and multilingual linguistic landscape of Tehran. *International Journal of Multilingualism*, *18*(1), 24–40.

Nenotek, S. A., Beeh, N., & Benu, N. N. (2024). Errors of written English on the outdoor signs in Kupang City, Indonesia: A linguistic landscape approach. *Ganaya: Jurnal Ilmu Sosial dan Humaniora*, *7*(1), 1–10.

Ngampramuan, W. (2022). Linguistic landscape in Thailand: A case study of languages used on signs at Suvarnabhumi International Airport. *The Liberal Arts Journal, Mahidol University*, *5*(2), 314–331.

Pan, Z. (2024). Linguistic uniscape: A comparative study of universities in Thailand. *Manusya: Journal of Humanities*, *27*, 1–28.

Pathanasin, S. (2025). A study of the linguistic landscape on Phuket Island: Identity, tourism and policy. *rEFLections*, *32*(1), 213–233.

Pipattarasakul, P. (2021). Linguistic landscape of the legendary century-old Bangkok railway station. *Rangsit Journal of Social Sciences and Humanities*, *8*(2), 53–66.

Prapobratanakul, C. (2016). Inside the shop names: Hybridity, language awareness and globalization in the linguistic landscape of a local commercial neighborhood in Bangkok. *Manusya: Journal of Humanities*, *Special Issue 22*, 26–37.

Reh, M. (2004). Multilingual writing: A reader-oriented typology—With examples from Lira Municipality (Uganda). *International Journal of the Sociology of Language*, *170*, 1–41.

Rungswang, A. (2023). Linguistic landscape: Forms and functions of signs on Khaosan Road, Thailand. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(10), 399–415.

Shohamy, E. (2006). *Language policy: Hidden agendas and new approaches*. Routledge.

Shohamy, E. (2019). Linguistic landscape after a decade: An overview of themes, debates and future directions. In M. Pütz & N. Mundt (Eds.), *Expanding the linguistic landscape: Linguistic diversity, multimodality and the use of space as a semiotic resource* (pp. 25–37). Multilingual Matters. https://doi.org/10.21832/9781788922166-004

Sirisattayawong, V. (2025). In 2025, the number of foreign tourists visiting Thailand is expected to reach 37.5 million. *Kasokornthai Econ Analysis*, *31*(3543), 1–4.

Smalley, W. A. (1994). *Linguistic diversity and national unity: Language ecology in Thailand*. University of Chicago Press.

Sutthinaraphan, K. (2016). A linguistic landscape study of advertising signage on skytrain. *Manusya: Journal of Humanities*, *Special Issue 22*, 53–71. http://www.manusya.journals.chula.ac.th/wp-content/uploads/2021/06/2016190305_Sutthinaraphan_53-71-S22.pdf

Thongtong, T. (2016). A linguistic landscape study of signage on Nimmanhemin Road, a Lanna Chiang Mai chill-out street. *Manusya: Journal of Humanities*, *Special Issue 22*, 72–87.

Tran, T. (2021). Pho as the embodiment of Vietnamese national identity in the linguistic landscape of a western Canadian city. *International Journal of Multilingualism*, *18*(1), 73–89.

Vettorel, P., & Franceschi, V. (2013). English and lexical inventiveness in the Italian linguistic landscape. *English Text Construction*, *6*(2), 238–270. https://doi.org/10.1075/etc.6.2.02vet

Wing, A. M., & Baddeley, A. D. (1980). Spelling errors in handwriting: A corpus and a distributional analysis. In U. Frith (Ed.), *Cognitive processes in spelling* (pp. 251–285). Academic Press.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Effects of Learning Management Based on Constructivist Theory with Model Method on Mathematical Problem Solving Ability and Mathematics Learning Achievement of Grade 5

ชุติภรณ์ วิเชียรพงษ์[1*], คมสัน ตรีไพบูลย์[2], คงรัฐ นวลแปง[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ประเทศไทย

Chutiporn Wichienpong[1*], Komsan Treepiboon[2], Kongrat Nualpang[3]
[1,2,3]Burapha University, Chonburi, Thailand
✉: 63920319@go.buu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 02 July 2025; Revised: 22 July 2025; Accepted: 23 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เรื่อง เศษส่วน จำนวน 11 แผน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์; โมเดลเมธอด; การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to compare the mathematical problem solving ability and mathematics learning achievement on the topic of fractions of grade 5 students after participating in a learning management based on constructivist theory with model method with the set 70 percent criterion. The participants consisted of 15 grade 5 students from Bankaowangkaew School in the second semester of the 2024 academic year and were selected by purposive sampling. The research instruments consisted of eleven lesson plans on the topic of fractions, a mathematical problem solving ability test with a reliability of 0.89 and a mathematics learning achievement test on the topic of fractions with a reliability of 0.79 The data were analyzed by using the percentage, mean, and standard deviation. The result indicated that 1) The mathematical problem solving ability of grade 5 students after learning with learning management based on the constructivist theory with the model method was higher than the 70 percent criterion. 2) The mathematics learning achievement on the topic of fractions of grade 5 students after learning with learning management based on the constructivist theory with the model method was higher than the 70 percent criterion.

Keyword: Learning Management Based on Constructivist Theory; Model Method; Mathematical Problem Solving ; Mathematics Learning Achievement

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน และสร้างสรรค์ ส่งเสริมการวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณิตศาสตร์จึงมิใช่เพียงตัวเลขหรือสัญลักษณ์ แต่คือกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ช่วยสร้างความใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ และศักยภาพในการคิดแก้ปัญหา โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหาซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างทักษะอื่น ๆ เช่น การให้เหตุผล การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สิริพร ทิพย์คง, 2544)

แม้ว่าคณิตศาสตร์จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง แต่การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในประเทศไทยยังประสบปัญหาในหลายด้าน นักเรียนจำนวนมากยังขาดความสามารถในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา ไม่สามารถอธิบายหรือเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตหรือการเรียนรู้ขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สสวท., 2555) สถานการณ์นี้สะท้อนผ่านผลการประเมินระดับนานาชาติจากโครงการ TIMSS ซึ่งเป็นโครงการของสมาคมนานาชาติเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สสวท. (2553) ที่ว่าการที่นักเรียนจะทำข้อสอบตามโครงการ TIMSS ได้นั้น นักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดี เพราะแต่ละพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการประเมิน ตามโครงการ TIMSS ครอบคลุมถึงข้อเท็จจริง กระบวนการ แนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนต้องรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ และเข้าใจในการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบ เห็นได้จาก โครงการ TIMSS 2011 การประเมิน

พบว่านักเรียนไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ 458 คะแนน (สสวท., 2556) และโครงการ TIMSS 2015 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ 431 ซึ่งอยู่ในระดับ 1 หรือระดับต่ำ จากทั้งหมด 5 ระดับ (สสวท., 2558) อย่างไรก็ตาม และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว ปีการศึกษา 2566 จังหวัดชลบุรี ได้ข้อสรุปว่า การเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถแก้ปัญหาได้ตามแบบที่ครูสอนในห้องเรียนเท่านั้น โดยเฉพาะโจทย์ปัญหาเศษส่วน นักเรียนบางคนสามารถบอกสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ถามได้แต่ไม่สามารถแสดงวิธีทำหาคำตอบได้ นอกจากนี้นักเรียนไม่สามารถแปลงโจทย์ปัญหาไปสู่ประโยคสัญลักษณ์ได้ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง (สุกัลย์ญา คำลือ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2567)

จากผลคะแนนทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564, 2565 และ 2566 โรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พบว่า วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 38.54, 36.29 และ 39.31 คะแนน จากคะแนน 100 คะแนน ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564, 2565, 2566) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณารายสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว จะเห็นได้ว่า สาระที่ 1 สาระจำนวนและพีชคณิต มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าคะแนนระดับประเทศ โดยมาตรฐานที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวน ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการและนำไปใช้ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ สอดคล้องกับวิชัย พาณิชย์สวย (2546) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ยังอยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ดังนั้น การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต จึงเหมาะสำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว จังหวัดชลบุรี

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำนั้นเกิดจากการที่นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ (สุกัลย์ญา คำลือ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2567) หรือมาจากสภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยทั่ว ๆ ไป ครูมักจะนั้นความจำในเรื่องสูตร บทนิยาม และวิธีการหาคำตอบโดยนำเสนอวิธีแก้โจทย์ปัญหาให้นักเรียน การแก้โจทย์ปัญหาเป็นการฝึกใช้สูตร และทำตามขั้นตอนที่ครูสอนมากกว่าฝึกกระบวนการคิด (กิตติ พัฒนตระกูลสุข, 2546) สอดคล้องกับอัมพร ม้าคนอง

(2553) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในอดีตเน้นเนื้อหาและการทำตามตัวอย่าง มากกว่าการส่งเสริมทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาคณิตศาสตร์ยังมีไม่มากเท่าที่ควร ทั้งที่ประเด็นดังกล่าวได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและควรพัฒนาให้กับผู้เรียนทุกคน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์จึงควรได้รับการพัฒนาควบคู่ไปพร้อมกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยแนวทางที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายจำเป็นสำหรับการคิดและการใช้งาน ครูควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนทำกิจกรรม คิดสังเกต วิเคราะห์ และหาข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง โดยการใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นและท้าทายความสามารถของนักเรียน (อัมพร ม้าคนอง, 2557) และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เริ่มต้นจากการให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองเพราะการแก้ปัญหาแต่ละครั้งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการของการแก้ปัญหา อีกทั้งครูควรใช้กิจกรรมการเรียนแบบทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากจะช่วยให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยน ได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาที่กระทำร่วมกันตลอดจนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ความรู้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยนักเรียน นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ (อัมพร ม้าคนอง, 2546) และทฤษฎีนี้ยังมุ่งให้นักเรียนสร้างความรู้จากการช่วยกันแก้ปัญหา จะเริ่มต้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา นั่นคือประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมไม่สามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ลงตัวเหมือนที่เคยแก้มาแล้ว ต้องมีการปรับโครงสร้าง หรือการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) ซึ่งในการปรับความคิดในโครงสร้างทางปัญญาโดยการพยายามที่จะเชื่อมโยงความคิดหรือประสบการณ์เดิมกับความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ในลักษณะนี้จะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายขึ้น (ทิศนา แขมมณี, 2544)

จากสภาพปัญหาและสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ให้กับนักเรียน พบว่า การเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นกระบวนการการสร้างความรู้โดย ผู้เรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ผู้สอนจะคอยกระตุ้น จัดสภาพการณ์ให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ยุพิน พิพิธกุล, 2545) โดยผ่านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความขัดแย้งทางปัญญา 3) ขั้นแสวงหาคำตอบ 4) ขั้นนำเสนอและสรุปผล 5) ขั้นนำความรู้ไปใช้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

คณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ของกรรณิการ์ หาญพิทักษ์ (2559) พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากปัญหาที่พบในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถแสดงขั้นตอนการวางแผนการแก้ปัญหาหรือไม่สามารถแปลงโจทย์ปัญหาไปสู่ประโยคสัญลักษณ์ได้ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ซึ่ง Kho (1987) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้โมเดลเมธอดเป็นเครื่องมือช่วยในการแก้สถานการณ์ปัญหานั้น โดยนักเรียนใช้วิธีการวาดรูปภาพแบบจำลองซึ่งลักษณะเป็นแถบสี่เหลี่ยม (Bar) เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาคณิตศาสตร์ในเชิงปริมาณ ทั้งจำนวนที่ทราบค่าและไม่ทราบค่าและอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ในสถานการณ์เหล่านั้น แนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองในการเห็นภาพความสัมพันธ์และแก้ปัญหาคณิตศาสตร์นั้นได้ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ban Har et al. (2008) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้โมเดลเมธอดในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน พบว่า การใช้แบบจำลองตามแนวคิดโมเดลเมธอดเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน เนื่องจากเป็นวิธีการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ช่วยแปลงข้อมูลในโจทย์ซึ่งมีลักษณะนามธรรมให้อยู่ในรูปของแบบจำลองเชิงรูปธรรม โดยการนำเสนอผ่านรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในโจทย์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำโมเดลเมธอดมาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ในเนื้อหา เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ซึ่งดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว คือ ประชากรทดสอบหลังเรียนจากนั้นนำคะแนนหลังการทดลองมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ แบบแผนในการวิจัยเป็น (One-group posttest-only design) (องอาจ นัยพัฒน์, 2554) โดยมีแบบแผนการทดลองดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ One-group posttest-only design

กลุ่ม	ทดลอง	การทดสอบหลังเรียน
E	X	O

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

X แทน การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด

O แทน การทดสอบหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เรื่อง เศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 11 แผนซึ่งได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด 5 ขั้นตอน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 11 แผนมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 4.86 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.03 แสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยพิจารณาความเหมาะสมกับเนื้อหาตัวชี้วัดและระดับพัฒนาการของนักเรียน 4 ด้าน คือ 1) การคิดคำนวณด้านความรู้ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ และ 4) การวิเคราะห์ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่าเท่ากับ

0.60 – 1.00 จำนวน 80 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการเรียนเรื่อง เศษส่วนมาแล้ว นำผลการทดลองมาใช้วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก พบว่ามีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40 – 0.73 ซึ่งเป็นความยากตามเกณฑ์ และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.29 – 0.57 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.79 คัดเลือกแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ ไปใช้ในการวิจัยกับประชาการที่ใช้ในการวิจัย

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ โดยสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาให้ครอบคลุมตามสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2557) 6 ขั้น นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้มาแล้วนำผลการทดลองมาใช้วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก พบว่าค่าความยากง่ายระหว่าง 0.46 – 0.83 ซึ่งเป็นความยากตามเกณฑ์ และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.33 – 0.83 แสดงถึงคุณภาพของข้อสอบสามารถจำแนกนักเรียนที่เก่งและอ่อนได้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 นำแบบทดสอบจำนวน 12 ข้อ ไปใช้ในการวิจัยกับประชาการที่ใช้ในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นเตรียมการ

4.1.1 ขออนุเคราะห์กับทางโรงเรียนบ้านเขาวังแก้ว อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ และผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง โดยจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เรื่อง เศษส่วน เป็นระยะเวลา 22 ชั่วโมง

4.1.2 ผู้วิจัยทำการแนะนำโมเดลเมธอด ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทั้ง 3 รูปแบบ ให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้หลักการใช้เลือกใช้แบบจำลองแต่ละรูปแบบ

4.2 ขั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ผู้วิจัยทำการชี้แจงจุดประสงค์และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

4.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เรื่อง เศษส่วน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งหมด 22 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4.2.3 หลังจากดำเนินการสอนจนครบตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จำนวน 2 ชั่วโมง และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน จำนวน 2 ชั่วโมง

4.2.4 ผู้วิจัยทำการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้เพื่อการประเมินผลที่ได้จากการทดลองและนำผลการทดสอบไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจมีผลกระทบต่อผลลัพธ์ของการวิจัย ดังนี้

4.3.1 ผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้แนวทางการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความแปรปรวนจากปัจจัยผู้สอน

4.3.2 การเก็บข้อมูลดำเนินการทันทีหลังจากจบกิจกรรมการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน ได้แก่ เวลา สถานที่ และสภาพบรรยากาศห้องเรียน เพื่อควบคุมปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

4.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนของผลการวัด

4.3.4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยไม่เคยผ่านการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์หรือโมเดลเมธอดมาก่อน และในระหว่างการทดลองไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ซึ่งช่วยลดอิทธิพลจากตัวแปรภายนอก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ร้อยละ

4. ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ (ร้อยละ 70)	μ	σ	P
คะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	15	96	67.20	74.40	8.07	77.75

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.40 คะแนน จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.07 คิดเป็นร้อยละ 77.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้

จากการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของประชากรที่ศึกษา ตามกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน พบว่า

1. ทำความเข้าใจปัญหา

ในขั้นนี้เป็นขั้นวิเคราะห์ปัญหา จำแนกประเด็นปัญหา ปัญหากำหนดอะไรมาให้ และปัญหาต้องการอะไร การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นทำความเข้าใจของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนในแต่ละข้อของขั้นทำความเข้าใจ จำแนกตามระดับคะแนน

ระดับคะแนน	จำนวนนักเรียน												เฉลี่ย (ร้อยละ)
	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	ข้อที่ 11	ข้อที่ 12	
2 คะแนน	14	15	15	14	14	15	15	15	15	15	14	15	97.78
1 คะแนน	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	2.22

ระดับคะแนน	จำนวนนักเรียน												เฉลี่ย (ร้อยละ)
	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	ข้อที่ 11	ข้อที่ 12	
0 คะแนน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00
รวม	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นทำความเข้าใจของนักเรียนส่วนใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 97.78 อยู่ในระดับคะแนน 2 คะแนน รองลงมาอยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 2.22 และไม่มีนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 12 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นการทำความเข้าใจปัญหาอยู่ในระดับ 2 คะแนน

2. วางแผนการแก้ปัญหา

ในขั้นนี้เป็นขั้นที่วาดรูปบาร์หรือเขียนความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัญหาที่กำหนดมาให้กับสิ่งที่ต้องการหา เพื่อกำหนดแนวทางหรือแผนในการแก้ปัญหา การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นวางแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนในแต่ละข้อของขั้นวางแผนการแก้ปัญหา จำแนกตามระดับคะแนน

ระดับคะแนน	จำนวนนักเรียน												เฉลี่ย (ร้อยละ)
	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	ข้อที่ 11	ข้อที่ 12	
2 คะแนน	11	11	10	12	14	15	12	13	12	12	10	4	75.56
1 คะแนน	4	4	5	3	1	0	3	2	3	2	5	8	22.22
0 คะแนน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	2.22
รวม	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมระดับความสามารถในการวางแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนส่วนใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.56 อยู่ ในระดับคะแนน 2 คะแนน รองลงมาอยู่ ในระดับ คะแนน 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และอยู่ในระดับ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 2.22 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ในข้อที่ 1 - ข้อที่ 11 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ในระดับ 2 คะแนน ส่วนข้อที่ 12 นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิต

สาสตร์ ขั้นวางแผนการแก้ปัญหาอยู่ ในระดับ 1 คะแนน

3. ดำเนินการแก้ปัญหา

ในขั้นนี้เป็นขั้นที่เป็นขั้นที่ลงมือแก้ไขปัญหาตามแนวทางหรือแผนที่วางไว้ โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ดำเนินการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นดำเนินการแก้ปัญหาของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนในแต่ละข้อของขั้นดำเนินการแก้ปัญหา จำแนกตาม ระดับคะแนน

ระดับคะแนน	จำนวนนักเรียน												เฉลี่ย (ร้อยละ)
	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	ข้อที่ 11	ข้อที่ 12	
2 คะแนน	13	10	11	10	8	11	14	12	8	7	4	4	62.22
1 คะแนน	2	5	4	4	5	2	0	3	6	6	8	8	29.44
0 คะแนน	0	0	0	1	2	2	1	0	1	2	3	3	8.33
รวม	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ในภาพรวมระดับความสามารถในการดำเนินการแก้ปัญหาของนักเรียนส่วนใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 62.22 อยู่ ในระดับคะแนน 2 คะแนน รองลงมาอยู่ ในระดับ คะแนน 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.44 และอยู่ในระดับ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 8.33 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ในข้อที่ 1 - ข้อที่ 10 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นดำเนินการแก้ปัญหาในระดับ 2 คะแนน ส่วนข้อที่ 11 และข้อที่ 12 นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตสาสตร์ ขั้นดำเนินการแก้ปัญหาอยู่ ในระดับ 1 คะแนน

4. สรุปและตรวจคำตอบ

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนนี้เป็นการสรุปและตรวจสอบคำตอบที่ได้มาว่ามีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดไว้ หรือไม่ การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นสรุปและตรวจคำตอบของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของนักเรียนในแต่ละข้อของขั้นสรุปและตรวจคำตอบ จำแนกตามระดับคะแนน

ระดับคะแนน	จำนวนนักเรียน												เฉลี่ย (ร้อยละ)
	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	ข้อที่ 5	ข้อที่ 6	ข้อที่ 7	ข้อที่ 8	ข้อที่ 9	ข้อที่ 10	ข้อที่ 11	ข้อที่ 12	
2 คะแนน	4	3	4	6	3	9	8	5	3	4	2	2	29.44
1 คะแนน	11	11	7	4	5	2	6	6	5	3	3	2	36.11
0 คะแนน	0	1	4	5	7	4	1	4	7	8	10	11	34.44
รวม	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ในภาพรวมระดับความสามารถในการสรุปและตรวจคำตอบของนักเรียนส่วนใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36.11 อยู่ ในระดับคะแนน 1 คะแนน รองลงมาอยู่ ในระดับ คะแนน 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.44 และอยู่ในระดับ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.44 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ในข้อที่ 4 ข้อที่ 6 และข้อที่ 7 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นสรุปและตรวจคำตอบในระดับ 2 คะแนน ส่วนข้อที่ 1-3 ข้อที่ 5 และข้อที่ 6-9 นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตสาสตร์ ขั้นสรุปและตรวจคำตอบ อยู่ ในระดับ 1 คะแนน และข้อที่ 11 และ ข้อที่ 12 นักเรียนส่วนใหญ่ มีระดับความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ขั้นสรุปและตรวจคำตอบในระดับ 2 คะแนน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้ผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ (ร้อยละ 70)	μ	σ	P
คะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน	15	40	28	30.21	3.31	75.54

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.31 คิดเป็นร้อยละ 75.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.40 คะแนน จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.07 คิดเป็นร้อยละ 77.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ครูมีหน้าที่นำเสนอปัญหาหรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางปัญญา นักเรียน ค้นคว้า วางแผน ลงมือปฏิบัติ เพื่อลดความขัดแย้งทางความปัญญาที่เกิดขึ้นจนสามารถสรุปหรือสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง และยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ากลุ่มย่อย เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ที่ได้ค้นพบของแต่ละคนร่วมกัน จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อค้นพบหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบความถูกและร่วมกันสรุปความรู้ใหม่ที่ถูกต้อง และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับอัมพร ม้าคนอง (2557) ที่กล่าวว่า ครูควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองและขยายไปสู่ความหมาย ใหม่หรือความรู้เชิงนามธรรมได้ โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมคิดสังเกต วิเคราะห์ อภิปราย และหาข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง โดยการใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นและท้าทายความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2554) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการอภิปรายซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกอบอุ่นสบายใจเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545) ที่ระบุว่า ครูอาจจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ปัญหาสอดแทรกในการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นการนำความรู้และกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงระหว่างความรู้ใหม่และความรู้ส่วนหนึ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้ว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนสร้างและตรวจสอบความรู้ใหม่กับเพื่อนร่วมชั้นและครูแล้ว นักเรียนจะนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหากับสถานการณ์

นักเรียนใช้โมเดลเมธอดซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นการนำเสนอตัวแทนความคิดเกี่ยวกับปริมาณของผู้เรียนด้วยบาร์หรือแผ่นสี่เหลี่ยม ซึ่งอธิบายให้เห็นถึงจำนวนที่ทราบค่าและไม่ทราบค่า ที่มีความสัมพันธ์กันในโจทย์ปัญหา ทำให้สามารถช่วยให้นักเรียนเห็นภาพรวมของโจทย์ปัญหาและตัดสินใจในการดำเนินการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับบ BanHar et al. (2008) ได้กล่าวว่า โมเดลเมธอด เป็นแนวทางการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์วิธีหนึ่งที่ใช้การ

วาดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นแบบจำลองในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และพัฒนาการคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียน และสอดคล้องกับ Ng Swee Fong and Kerry Lee (2005) ที่กล่าวว่า โมเดลเมธอด เป็นวิธีการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสดงออกของข้อมูลในโจทย์ปัญหาที่ใช้หน่วยบาร์ โดยวาดรูปแบบจำลอง นักเรียนจะได้รู้เกี่ยวกับตัวแปรที่กำหนดในปัญหาตัวแปรที่ต้องหา และแม้แต่วิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหา การวาดรูปแบบจำลองแบบนี้ยังมีแนวทางที่หลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่ง่าย ๆ การใช้แบบจำลองยังฝึกให้นักเรียนคิดในลักษณะเชิงพีชคณิตที่หลากหลายมากขึ้น

อีกทั้งเมื่อพิจารณาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้และทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนโดยการถามตอบ เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความขัดแย้งทางความปัญญา ครูนำเสนอปัญหาหรือกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา จากนั้นให้นักเรียนศึกษา สังเกตโดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงข้อมูลแล้วนำมาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมว่าเพียงพอต่อการหาคำตอบหรือไม่ 3) ขั้นแสวงหาคำตอบ นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบจากปัญหาหรือกิจกรรมที่ครูนำเสนอ โดยการค้นคว้า วางแผน ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์และตีความ เพื่อลดความขัดแย้งทางความปัญญาที่เกิดขึ้น จนสามารถสรุปหรือสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง จากนั้นเข้ากลุ่มย่อย นักเรียนร่วมกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้อง จนสามารถสรุปเป็นความรู้ของกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก 4) ขั้นนำเสนอและสรุปผล นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อค้นพบ หน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบความถูกต้องสมเหตุสมผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ใหม่ 5) ขั้นนำความรู้ไปใช้ นักเรียนนำความรู้ใหม่ ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วมาใช้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นการนำเสนอตัวแทนความคิดเกี่ยวกับปริมาณของผู้เรียนด้วยบาร์หรือแผ่นสี่เหลี่ยม จากนั้นดำเนินการแก้ปัญหา สรุปและตรวจสอบคำตอบ จะเห็นว่า ขั้นที่ 5 ขั้นนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ส่งเสริม ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสมและเมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด นำไปสู่การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนวิเคราะห์ปัญหา จำแนกประเด็นปัญหา ว่าปัญหากำหนดอะไรมาให้ และปัญหาต้องการอะไร โดยครูใช้การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจวิเคราะห์ปัญหา เช่น สิ่งที่โจทย์กำหนดให้คืออะไร สิ่งที่โจทย์ถามหาคืออะไร เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจแล้วอธิบายส่วนประกอบสำคัญของสถานการณ์ปัญหา สอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง (2545) กล่าวว่า การทำความ

เข้าใจปัญหาหรือวิเคราะห์ปัญหา ผู้เรียนต้องแยกแยะว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้ โจทย์ต้องการให้หาอะไรหรือถามอะไร หรือให้พิสูจน์อะไร

ขั้นที่ 2 วางแผนการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนวาดรูปบาร์หรือเขียนความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัญหาที่กำหนดมาให้กับสิ่งที่ต้องการหา เพื่อกำหนดแนวทางหรือแผนในการแก้ปัญหา โดยครูใช้คำถามกระตุ้น ให้นักเรียนสังเกตความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้โมเดลเมธอดซึ่งเป็นแบบจำลองแถบรูปสี่เหลี่ยมแทนความสัมพันธ์ของสถานการณ์ปัญหา ทำให้นักเรียนเห็นสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัญหาที่กำหนดมาให้กับสิ่งที่ต้องการหา เช่น “จากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ นักเรียนสามารถวาดบาร์แทนความสัมพันธ์ได้อย่างไร” , “นักเรียนพิจารณาภาพบาร์ว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งที่โจทย์ถามอย่างไร” และ “จากภาพบาร์นักเรียนสามารถวางแผนในการ แก้ปัญหาได้อย่างไร” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้นักเรียนได้สังเกตความสัมพันธ์ของข้อมูลและวางแผนการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของปรีชา เนาว์เย็นผล (2538) กล่าวว่าการพัฒนาความสามารถในการวางแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเขียนแผนภาพ และแบบแผนแสดงลำดับขั้นตอนการคิดออกมาให้ผู้อื่นทราบ ทำให้เกิดการอภิปราย เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ Ng Swee Fong and Kerry Lee (2005) กล่าวว่าโมเดลเมธอด เป็นวิธีการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสดงออกของข้อมูลในโจทย์ปัญหาที่ใช้หน่วยบาร์ โดยวาดรูปแบบจำลองนักเรียนจะได้รู้เกี่ยวกับตัวแปรที่กำหนดในปัญหาตัวแปรที่ต้องหา และแม้แต่วิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหา การวาดรูปแบบจำลองแบบนี้ยังมีแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาที่ง่าย ๆ การใช้แบบจำลองยังฝึกให้นักเรียนคิดในลักษณะเชิงพีชคณิตที่หลากหลายมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ดำเนินการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือแก้ไขปัญหาตามแนวทางหรือแผนที่วางไว้ โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ดำเนินการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง โดยนักเรียนเขียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ และนำองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ Driver and Bell (1986) กล่าวว่าผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้หรือแนวคิดใหม่ ที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้นไปใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้ในขั้นนี้เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมายไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อจำ และจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนักเรียน นักเรียนได้ปรึกษากัน ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนได้รับการกระตุ้นการคิด มีการจัดลำดับความคิดของตนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนมีความละเอียดและรอบคอบในการแก้ปัญหา ให้ความสำคัญกับการคานวณและ ความสมเหตุสมผลของคำตอบเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการดำเนินแก้ปัญหาของนักเรียนดีขึ้น

ขั้นที่ 4 สรุปและตรวจคำตอบ ขั้นตอนนี้นักเรียนสรุปและตรวจสอบคำตอบที่ได้มาว่ามีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดไว้ หรือไม่ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน เช่น “คำตอบที่ได้มาว่ามีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดไว้ หรือไม่” และ “คำตอบที่ได้มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดไว้อย่างไร”

โดยครูต้องเน้นย้ำ นักเรียนให้ เห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบคำตอบ โดยมีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของคำตอบ ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้กับข้อมูลที่โจทย์ถามหรือไม่ หากผิดพลาดก็ทำการปรับปรุงแก้ไขโดย ใช้ขั้นตอนเดิมอีกครั้ง สอดคล้องกับคำกล่าวของ Sternberg (1999) ในขั้นตอนการตรวจสอบการแก้ปัญหา (Monitoring Problem Solving) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้รู้แน่ชัดว่าขั้นตอนต่างๆ ดำเนินไปอย่างถูกต้องและนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ เพราะหากพบว่ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้นแล้ว การตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาจะช่วยให้เราสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันท่วงที

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา เส็งเอี่ยม (2554) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยาและเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่อง การบวก ลบ คูณ และหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนแบบฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยาและเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่องการบวก ลบ คูณ และหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Kevin Mahoney (2012) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาโดยใช้โมเดลเมธอด ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากขึ้น และนักเรียนมีการใช้โมเดลเมธอดมาช่วยในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่มีความซับซ้อน โดยนักเรียนนำโมเดลเมธอดไปใช้กับโจทย์ปัญหาที่มีความแตกต่างกัน 2 แบบคือ โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลต่าง และโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน และผลการวิจัยของ BanHar et al. (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่องโมเดลเมธอด (The Model Method Approach) เพื่อส่งเสริมการคิดทางพีชคณิตของนักเรียนในระดับประถมศึกษา พบว่า การสร้างและใช้แบบจำลองช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการคิดทางพีชคณิตของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นวิธีการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ใช้รูปธรรมอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในโจทย์ปัญหาที่เป็นนามธรรม โดยนำเสนอผ่านแบบจำลองที่เป็นแบบจำลองที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพและเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งโจทย์กำหนดให้ได้ดียิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.31 คิดเป็นร้อยละ 75.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูกระตุ้นนักเรียนด้วยการนำเสนอสถานการณ์

ปัญหาหรือกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา จากนั้นนักเรียนจะลดความขัดแย้งทางปัญญาที่เกิดขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ากลุ่มย่อย เพื่ออภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ที่ได้ค้นพบของแต่ละคนร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เดิม เป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2555) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองและมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนและกับผู้สอน พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียน เนื่องจากจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้คงทน และหากนักเรียนได้รับการฝึกกระบวนการแก้ปัญหาเช่นนี้อย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะเกิดประสบการณ์ในการแก้ปัญหามากพอที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์หรือปัญหาอื่นๆ ได้

นักเรียนนำองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการแก้ปัญหาโดยใช้แนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นการนำเสนอตัวแทนความคิดเกี่ยวกับปริมาณของผู้เรียนด้วยบาร์หรือแผ่นสี่เหลี่ยม จากนั้นดำเนินการแก้ปัญหา สรุปและตรวจสอบคำตอบ สอดคล้องกับ Kho (1987) ได้กล่าวว่าโมเดลเมธอดเป็นเครื่องมือช่วยในการแก้สถานการณ์ปัญหานั้น โดยนักเรียนใช้วิธีการวาดรูปภาพแบบจำลองเพื่อนำเสนอเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาคณิตศาสตร์ในเชิงปริมาณ ทั้งจำนวนที่ทราบค่าและไม่ทราบค่าและอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ในสถานการณ์เหล่านั้น ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองในการเห็นภาพความสัมพันธ์และแก้ปัญหาคณิตศาสตร์นั้นได้ และสอดคล้องกับคำกล่าวของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2555) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาแต่ละครั้งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดและกระบวนการของการแก้ปัญหา ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์และสร้างความรู้ทางคณิตศาสตร์ใหม่ ๆ ผ่านการแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลให้นักเรือนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้นด้วย

จากเหตุผลที่กล่าวมาจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดส่งผลต่อการเรียนรู้ ความรู้ และความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน อันนำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wade (1995) ได้ศึกษาโปรแกรมการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการเข้าใจโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เจตคติและความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 5 ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ผลการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของนัยนา ไพจิตต์ (2557) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เวกเตอร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมถึงงานวิจัยของจิดาภา ลูกเงาะ (2560) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่

มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 4 พบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยข้อจำกัดในการวิจัยในครั้งนี้คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 15 คน เป็นนักเรียนจากโรงเรียนเดียว ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอในการสรุปผลไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้ ดังนั้นผลการวิจัยจึงอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนหรือบริบทอื่น ๆ ได้อย่างครอบคลุม

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ซึ่งสถานการณ์ปัญหาหรือกิจกรรมที่ ครูนำเสนอควรเป็นสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้า วางแผน ลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์และตีความ ซึ่งครูควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และควรให้เวลากับนักเรียนในการลงมือปฏิบัติกิจกรรม และนำความรู้ที่แต่ละคนได้รับไปเข้ากลุ่มเพื่อให้นักเรียนร่วมกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความถูกต้องจนสามารถ สร้างเป็นความรู้ใหม่ขึ้นมามีความถูกต้องมากที่สุด

2. การนำโมเดลเมธอดมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ก่อนที่ครูจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะต้องฝึกให้มักเรียมวาดแถบรูปสี่หลี่ยมรูปแบบต่างๆ ให้คุ้นเคย ฝึกให้นักเรียนหาความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยแสดงในรูปแถบรูปสี่เหลี่ยม เพื่อให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มีความเข้าใจถึงการใช้แถบรูปสี่เหลี่ยมในการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลสถานการณ์ปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่เคยเรียนรู้มาก่อน และครูจะต้องนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้คาบต่อๆ ไป

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด เป็นการจัดกิจกรรมที่นักเรียนจะต้องค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพออาจได้ข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ครูควรตรวจสอบข้อสรุปนั้นทุกครั้ง โดยการใช้คำถามนำ เป็นต้น

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด ในขั้นนำความรู้ไปใช้ นักเรียนนำความรู้ใหม่ ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วมาใช้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยแนวทางในการแก้ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์นั้น ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียน สังเกต วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการปัญหาด้วยการวาดแบบจำลองซึ่งเป็นการนำเสนอตัวแทนความคิดเกี่ยวกับปริมาณของผู้เรียนด้วยบาร์หรือแผ่นสี่เหลี่ยม จากนั้นดำเนินการแก้ปัญหา สรุปและตรวจสอบคำตอบ

5. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ครูควรออกแบบโจทย์ปัญหาให้มีความยากและซับซ้อนอย่างเหมาะสม เช่น การใช้โจทย์ที่มีหลายขั้นตอน หรือโจทย์ที่ต้องวิเคราะห์และเลือกใช้ข้อมูลให้ถูกต้อง การฝึกทำโจทย์ลักษณะนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกวางแผน แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

6. กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นสรุปและตรวจคำตอบ ครูควรใช้คำถามนำเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนกระบวนการคิดของตนเอง และสามารถกลับไปทบทวนวิธีการหาคำตอบได้อย่างมีระบบ และเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบคำตอบว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพราะการแก้ปัญหาไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะคำตอบเพียงอย่างเดียว หากแต่กระบวนการตรวจสอบคำตอบยังเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินความถูกต้องของแนวทางการคิดของตนเองได้อย่างมีเหตุผล โดยเป็นการพิจารณาย้อนกลับว่ากระบวนการที่ใช้ในการหาคำตอบนั้นสอดคล้องกับเงื่อนไขของโจทย์ และคำตอบมีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดไว้หรือไม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น ๆ เช่น ในขั้นที่ 3 ขั้นแสวงหาคำตอบ หากนักเรียนได้มีการเขียนเหตุผลประกอบเพื่อเป็น การสรุปความรู้ใหม่ที่ได้ค้นพบ จากการทำใบกิจกรรม ก็จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล ในขั้นที่ 4 ขั้นนำเสนอและสรุปผล การที่นักเรียนออกมานำเสนอความรู้ใหม่หน้าชั้นเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกมานำเสนอแนวคิด หรือหลักการทางคณิตศาสตร์ที่ค้นพบ และร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อค้นพบ เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ในขั้นที่ 5 ขั้นนำความรู้ไปใช้ การที่นักเรียนนำความรู้ใหม่ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วมาใช้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ถ้าครูนำเสนอโจทย์ปัญหามีความเชื่องโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง ให้มีความหลากหลาย จะกระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับการใช้ในชีวิตประจำวัน จะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวิชาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตจริงมาใช้ในการแก้ปัญหา

2. การนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาระดับอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการ

แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาในระดับประถมศึกษา นำแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอด ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับโจทย์ปัญหา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่นักเรียนมักมีปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2. ควรจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับโมเดลเมธอดเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยควรประกอบด้วยตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกกิจกรรม แบบประเมินผล ตลอดจนแนวทางการใช้แบบจำลอง (บาร์โมเดล) ในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ หาญพิทักษ์. (2559). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องรูปสามเหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. BUUIR. https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/11551

กิตติ พัฒนตระกูลสุข. (2546). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยล้มเหลวจริงหรือ. *วารสารคณิตศาสตร์*, 46(530–532), 54–58.

กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์*. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จิดาภา ลูกเงาะ. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องฟังก์ชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(2), 20–28.

ทิศนา แขมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัยนา ไพจิตต์. (2557). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเวกเตอร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 12(2), 101–108.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. เอส.พริ้นติ้งไทย แฟคตอรี่.

ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2538). *การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์: การพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรสวรรค์ สีป้อ. (2550). *สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่*. อักษรเจริญทัศน์.

ยุพิน พิพิธกุล. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

วิชัย พาณิชย์สวย. (2546). *สอนอย่างไรให้เด็กเก่งคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2555). *ครบเครื่องเรื่องควรรู้สำหรับครูคณิตศาสตร์: หลักสูตร การสอน และการวิจัย*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

สิริพร ทิพย์คง. (2544). *การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์*. ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

สุพัตรา เส็งเอี่ยม. (2554). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยาและเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่องการบวก ลบ คูณ และหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 10(2), 110–123.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). 3 คิว มีเดีย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2556). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. แอดวานซ์ พริ้นติ้ง เซอร์วิส.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2558). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565, 24 มีนาคม). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566*. http://www.onetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx

สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566, 29 มีนาคม). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566*. http://www.onetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx

สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567, 27 มีนาคม). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566*. http://www.onetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx

อัมพร ม้าคนอง. (2546). *คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2553). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2557). *คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องอาจ นัยพัฒน์. (2554). *การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ban Har, Y., et al. (2008). Using a model approach to enhance algebraic thinking in the elementary school mathematics classroom. In *Algebra and algebraic thinking in school mathematics*. National Council of Teachers of Mathematics.

Driver, R., & Bell, B. (1986). Students' thinking and the learning of science: A constructivist view. *The School Review*, 67(240), 443–456.

Kho, T. H. (1987). Mathematical models for solving arithmetic problems. In *Proceedings of the Fourth Southeast Asian Conference on Mathematical Education (ICMI-SEAMS): Mathematical education in the 1990s* (pp. 345–351). Institute of Education.

Mahoney, K. (2012). *Effect of Singapore's model method on elementary student problem solving performance* [Doctoral dissertation, Northeastern University]. Northeastern University Repository. https://repository.library.northeastern.edu/files/neu%3A1189

Ng, S. F., & Lee, K. (2005). How primary five pupils use the model method to solve word problems. *The Mathematics Educator*, 9(1), 60–83.

Sternberg, R. J. (1996). *Successful intelligence: How practical and creative intelligence determine success in life*. Simon & Schuster.

Wade, E. (1995). A study of the effects of a constructivist-based mathematical problem solving instructional program on the attitude, self-confidence, and achievement of post fifth grade students. *Dissertation Abstracts International*, 55(11), 3411-A.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสร่วมกับกลวิธี SQRQCQ ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The effects of Learning Activity Management Based on Constructivist Theory with SQRQCQ Strategy on Mathematical Concepts and Problem Solving Ability of Mathayomsuksa 1 Students

จิราภา ยืดพวก[1*], เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร[2], คงรัฐ นวลแปลง[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ประเทศไทย

Jirapa Yuedpuak[1], Vetcharit Angganapattarakajorn[2], Kongrat Nualpang[3]
[1,2,3]Burapha University, Chonburi, Thailand
✉: [1*]63920318@go.buu.ac.th, [2]vetcharit@buu.ac.th, [3]kongrat@buu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 02 July 2025; Revised: 22 July 2025; Accepted: 23 July 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) จังหวัดชลบุรี จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ จำนวน 8 แผน แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ มีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าร้อยละ 70 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าร้อยละ 70

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์, กลวิธี SQRQCQ, มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to compare the mathematical concepts and problem solving ability on the topic of ratio, proportion and percentage after they had participated in learning activity management based on a constructivist theory with SQRQCQ strategy with the criterion at 70 percent. The research population were selected by purposive sampling. The population for this research consisted of 27 Mathayomsuksa 1 students at Muang Pattaya 10 School (Ban Koh Lan) Chonburi. The research instruments consisted of eight lesson plans of learning management based on constructivist theory with SQRQCQ strategy. a mathematical concepts test with a reliability coefficient of 0.83 and a problem solving ability test with a reliability coefficient of 0.81. The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The result indicated that: 1.The Mathayomsuksa 1 students after learning activity management based on constructivist theory with SQRQCQ strategy achieved scores on mathematical concepts was higher than the 70 percent. 2. The Mathayomsuksa 1 students after learning activity management based on constructivist theory with SQRQCQ strategy achieved scores on mathematical problem solving ability was higher than the 70 percent.

Keyword: Learning Management Based On Constructivist Theory, SQRQCQ Strategy, Mathematical Concepts, Problem Solving Ability

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผนสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆคณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีเป้าหมายเพื่อต้องการให้นักเรียนได้มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ทักษะการคิดคำนวณ หลักการ กฎ สูตร ดังนั้นการที่นักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์พื้นฐานที่ดี จึงช่วยให้เข้าใจเนื้อหานั้นได้ง่ายและถูกต้อง สามารถนำความรู้ที่มีอยู่เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ จนเกิดความรู้ปัจจุบัน (สิริพร ทิพย์คง, 2558) นอกจากนี้ อัมพร ม้าคนอง (2557) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า ในการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย พัฒนาการคิดในลักษณะต่าง ๆ ควบคู่กับการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ออกแบบกิจกรรมและงานให้สอดคล้องกับมโนทัศน์ที่ต้องการพัฒนาให้นักเรียนโดยอาจต้องมีการวิเคราะห์มโนทัศน์ย่อยที่จะสอนก่อน จากนั้น จึงออกแบบกิจกรรมสำหรับแต่ละมโนทัศน์และเมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมคิด สังเกต วิเคราะห์ อภิปราย และหาข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ด้วย

ตนเองโดยใช้กิจกรรมหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นและท้าทายความสามารถของนักเรียนและไม่ยากเกินกว่าที่นักเรียนจะคิดได้ เลือกใช้เอกสารประกอบการสอน นวัตกรรมและ เทคโนโลยีทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับมโนทัศน์ที่ต้องการพัฒนา และผู้สอนจะต้องประเมินผลการพัฒนามโนทัศน์เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อที่จะปรับการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ยังไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนไทยยังมีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ไม่ดีพอทั้งในเรื่องของความรู้พื้นฐาน การคิด และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์มากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งหมายถึงต้องมีความรู้ทางคณิตศาสตร์ดีพอ มีศักยภาพในการคิดที่หลากหลาย ทั้งคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีซึ่งการที่นักเรียนจะมีความรู้ความสามารถดังกล่าวได้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่เรียน นั่นคือ ต้องมีความเข้าใจในมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องหาวิธีการที่จะทำให้มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนต่าง ๆ ของนักเรียนลดน้อยลง (อัมพร ม้าคนอง 2552) นอกจากนี้จากสรุปรายงานวิจัยของ เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2546) เรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในสาระการเรียนรู้อัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละ ในด้านการใช้ทฤษฎี กฎ สูตร และสมบัติผิด พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน คือ 1) จำทฤษฎี กฎ สูตร และสมบัติผิด 2) ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎี กฎ 3) ประยุกต์ใช้ทฤษฎี กฎ สูตร นิยาม และสมบัติไม่ถูกต้อง และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ของผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) พบว่า เนื้อหาเรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนคลาดเคลื่อนบ่อยครั้งอาจเนื่องมาจากนักเรียนยังขาดความเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ เช่น นักเรียนเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าในการหาอัตราส่วนที่เท่ากันสามารถทำได้โดยนำจำนวนมาบวกทั้งจำนวนแรกและจำนวนหลังของอัตราส่วน และนักเรียนแปลความหมายของอัตราส่วนหลาย ๆ จำนวนไม่ถูกต้องและนำปริมาณร่วมที่น้อยกว่าหรือนำปริมาณร่วมทั้งสองจำนวนมาเขียนเป็นปริมาณรวมซึ่งไม่ถูกต้อง และนักเรียนเขียนสัดส่วนแสดงการเท่ากันของอัตราส่วนที่กำหนดให้และอัตราส่วนใหม่ไม่ถูกต้อง ซึ่งการที่นักเรียนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเนื้อหาดังกล่าว จะส่งผลให้การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ไม่ถูกต้องด้วยเช่นกัน (กรณิศ แข็งขัน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2564) และจากการศึกษา ผลคะแนนการสอบ PISA 3 ปีย้อนหลังพบว่า ในปี ค.ศ. 2015 ของนักเรียนไทย พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยคือ 415 (สสวท., 2556) ในปี ค.ศ. 2018 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยคือ 419 คะแนน (สสวท., 2561) และในปี ค.ศ. 2022 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยคือ 394 คะแนน (สสวท., 2566) จากการศึกษาคะแนนสอบ พบว่า ในทุกปีที่มีการจัดสอบนักเรียนไทยมีคะแนนสอบซึ่งต่ำกว่า ค่าเฉลี่ย OECD มากกว่าหนึ่งระดับ นักเรียนไทยเกินครึ่งรู้เรื่องคณิตศาสตร์ต่ำกว่าระดับพื้นฐาน ซึ่งการรู้เรื่อง

คณิตศาสตร์หลายครั้งต้องใช้การสร้างกลยุทธ์สำหรับแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวกับกระบวนการที่ชี้นำให้รู้ถึงคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง การคิดวิธีการและการแก้ปัญหา ทักษะนี้จะเกิดขึ้นจากภารกิจที่กระทำในบริบท และแสดงออกมา ในขณะที่ผู้แก้ปัญหาดำเนินการเลือกหรือออกแบบสร้างกลยุทธ์ ในการใช้คณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหา ความสามารถพื้นฐานนี้อาจต้องใช้ในขณะแก้ปัญหาขั้นตอนใดก็ได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี, 2566) และจากบทสัมภาษณ์ของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์โรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) พบว่า นักเรียนยังไม่สามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ สิ่งที่โจทย์ถามได้ถูกต้อง ส่งผลให้การวางแผนสำหรับการแก้ปัญหาผิดพลาดไปด้วย และนักเรียนยังไม่สามารถหาคำตอบตามแผนที่ได้วางไว้ให้ถูกต้อง เพราะเคยชินกับการตอบคำถามโดยใช้ผลลัพธ์อย่างเดียว นักเรียนจึงไม่ให้ความสำคัญในการแสดงความคิดหรือแสดงวิธีทำอย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกต้อง (กรณิศ แข็งขัน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 มีนาคม 2565) ซึ่งจากประเด็นปัญหาของความสามารถในการแก้ปัญหาทางนั้น ซึ่งสิ่งนี้สำคัญมาก เนื่องจากปัญหาไม่ว่าในเนื้อหาใดหรือหัวข้อใดก็ตาม มีหลากหลายรูปแบบจนไม่สามารถหาเกณฑ์มาจัดเป็นประเภทที่ชัดเจนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้การสร้างประสบการณ์หรือพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้นักเรียนจึงต้องใช้หลักวิชาเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา และจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปคิดประกอบในการแก้ปัญหาทั่ว ๆ ไปให้มีประสิทธิภาพได้ (อัมพร ม้าคนอง, 2553)

จากสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญที่ตัวนักเรียนเน้นนักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ค้นหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้รับผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น (อัมพร ม้าคนอง, 2546) อีกทั้งผู้สอนช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ทำให้มโนทัศน์ที่ยังไม่สมบูรณ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้สอนช่วยนักเรียนตรวจสอบความเข้าใจ จากการพิจารณาว่ามโนทัศน์ที่เกิดขึ้น ได้ประสานกันเป็นระเบียบ เป็นโครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ (วีณา ประชากูลและประสาท เนื่องเฉลิม, 2554) และสอดคล้องกับ Driver and Bell (1986) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีนี้เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและไม่สามารถแก้หรืออธิบายได้ด้วยโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ที่มีอยู่เดิมทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) ซึ่งความขัดแย้งทางปัญญาจะเป็นแรงจูงใจให้เกิดกิจกรรมไตร่ตรองเพื่อขจัดความขัดแย้งนั้นทำให้เกิดการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญาซึ่งส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนโดยให้นักเรียนสร้างความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกลวิธี SQRQCQ มาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เนื่องจากกลวิธี SQRQCQ มุ่งเน้นช่วยให้นักเรียนพัฒนาด้านการอ่าน และการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะส่งเสริมด้านความสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ทำให้นักเรียนเกิด การตระหนักคิดว่าส่วนใดคือข้อมูลที่สำคัญ และรู้ว่าวิธีการไหนที่เหมาะกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากที่สุด และจากงานวิจัยของสิรภพ สินธุประเสริฐ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเอสคิวอาร์คิวซี่คิวร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเอสคิวอาร์คิวซีคิวร่วมกับคำถามระดับสูง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสรัคติวิสต์โดยสอดแทรกกลวิธี SQRQCQ ไปในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสรัคติวิสต์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

แบบแผนการวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้คือ แบบกลุ่มเดียว มีการทดลอง (One – shot case study) ซึ่งเป็นแบบแผนการวิจัยเลือกใช้ประชากร มีการให้ตัวแปรอิสระกับประชากร และการทำทดลอง แล้วพิจารณา ผลการทดลอง (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย แบบกลุ่มเดียว (One – shot case study)

กลุ่ม	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	X	O

เมื่อ E คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
X คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ
O คือ การทดสอบหลังจากที่จัดการทดลอง

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 27 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง และจากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26 ซึ่งมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 11 ข้อ มีค่าดัชนีความมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6-1.00 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.53-0.71 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.42-0.71 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบชนิดอัตนัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละเป็นอัตนัยจำนวน 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6-1.00 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.34-0.57 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.37-0.67และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบชนิดอัตนัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

4. เก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอความร่วมมือกับโรงเรียนเมืองพัทยา 10 (บ้านเกาะล้าน) อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุร ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

4.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์จำนวน 11 ข้อและทดสอบวัดความสามารถในการให้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จำนวน 8 ข้อ มาทำการทดสอบกับนักเรียนโดยใช้เวลา 2 ชั่วโมง

4.4 ตรวจให้คะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.5 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลคะแนนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

5.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และตอนที่ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ กับเกณฑ์ร้อยละ70 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ตารางแสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ (ร้อยละ 70)	μ	σ	P
คะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์	27	33	23.1	23.59	3.50	71.49

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เท่ากับ 23.59 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.49 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตารางที่ 3 ร้อยละของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)				รวม
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
1	44.44	25.93	29.63	0.00	100.00
2	55.56	25.93	18.52	0.00	100.00
3	44.44	25.93	25.93	3.70	100.00
4	48.15	29.63	14.81	7.41	100.00
5	11.11	22.22	59.26	7.41	100.00
6	74.07	0.00	22.22	3.70	100.00
7	7.41	18.52	48.15	25.93	100.00
8	88.89	0.00	11.11	0.00	100.0
9	77.78	7.41	11.11	3.70	100.00

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)				รวม
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
10	48.15	29.63	22.22	0.00	100.00
11	62.96	11.11	14.81	11.11	100.00
เฉลี่ย	**51.18**	**17.85**	**25.25**	**5.72**	**100.00**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.18 รองลงมาอยู่ในระดับ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 25.25 ระดับ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 17.85 และมีส่วนน้อยอยู่ในระดับ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 5.72

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ (ร้อยละ 70)	μ	σ	P
คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	27	64	44.48	45.44	4.17	71.01

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เท่ากับ 45.44 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.01 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นประชากร จำนวน 27 คน หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยจำแนกตามกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

การทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนทำความเข้าใจโดยการอ่านปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับ สิ่งใดที่โจทย์กำหนด สิ่งใดที่โจทย์ต้องการทราบ ได้ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการทำความเข้าใจปัญหา

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)			รวม
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
1. การเขียนอัตราส่วน	66.67	22.22	11.11	100
2. อัตราส่วนที่เท่ากัน	85.19	14.81	0.00	100
3. การตรวจสอบการเท่ากันของอัตราส่วน	96.30	3.70	0.00	100
4. อัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน	81.48	11.11	7.41	100
5. สัดส่วน	92.59	7.41	0.00	100
6. สัดส่วนตรง	92.59	7.41	0.00	100
7. สัดส่วนผกผัน	85.19	7.41	7.41	100
8. ร้อยละ	88.89	11.11	0.00	100
เฉลี่ย	**86.11**	**10.65**	**3.24**	**100**

จากตารางที่ 5 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในขั้นการทำความเข้าใจปัญหาส่วนใหญ่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.11 นักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 10.65 และนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 3.24

การวางแผนการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และความรู้ หลักการ นิยาม หรือสูตรต่างๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา ได้ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ร้อยละของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)			รวม
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
1. การเขียนอัตราส่วน	33.33	55.56	11.11	100
2. อัตราส่วนที่เท่ากัน	37.04	48.15	14.81	100
3. การตรวจสอบการเท่ากันของอัตราส่วน	11.11	81.48	7.41	100
4. อัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน	14.81	85.19	-	100
5. สัดส่วน	22.22	77.78	-	100
6. สัดส่วนตรง	18.52	81.48	-	100
7. สัดส่วนผกผัน	7.41	92.59	-	100
8. ร้อยละ	3.70	96.30	-	100
เฉลี่ย	**18.52**	**77.31**	**4.17**	**100**

จากตารางที่ 6 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในขั้นการวางแผนการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 18.52 นักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.31 และนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 4.17 และเมื่อจำแนกตามข้อสอบ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สัดส่วนผกผัน และอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน ในขั้นการวางแผนการแก้ปัญหานั้นนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ96.30 92.59 และ 85.19

การดำเนินการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงวิธีการหาคำตอบในการหาคำตอบตามแผนที่ได้วางไว้ ได้ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ร้อยละของคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการดำเนินการแก้ปัญหา

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)			รวม
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
1. การเขียนอัตราส่วน	100.00	-	-	100
2. อัตราส่วนที่เท่ากัน	74.07	11.11	14.81	100
3. การตรวจสอบการเท่ากันของอัตราส่วน	74.07	18.52	7.41	100
4. อัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน	33.33	48.15	18.52	100

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)			รวม
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
5. สัดส่วน	77.78	18.52	3.70	100
6. สัดส่วนตรง	77.78	18.52	3.70	100
7. สัดส่วนผกผัน	70.37	18.52	11.11	100
8. ร้อยละ	85.19	7.41	7.41	100
เฉลี่ย	**74.07**	**17.59**	**8.33**	**100**

จากตารางที่ 7 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในขั้นการดำเนินการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.07 นักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 17.59 และนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 8.33

การสรุปคำตอบ เป็นขั้นที่นักเรียนสรุปคำตอบหรือผลของการแก้ปัญหา และมีการพิจารณาความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้ หากผิดพลาดก็ทำการปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ขั้นตอนเดิมอีกครั้ง ได้ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ร้อยละของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการสรุปคำตอบ

ข้อที่	ร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับคะแนน (N=27)			รวม
	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน	
1. การเขียนอัตราส่วน	59.26	7.41	33.33	100
2. อัตราส่วนที่เท่ากัน	37.04	22.22	40.74	100
3. การตรวจสอบการเท่ากันของอัตราส่วน	40.74	29.63	29.63	100
4. อัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน	33.33	7.41	59.26	100
5. สัดส่วน	29.63	22.22	48.15	100
6. สัดส่วนตรง	40.74	7.41	51.85	100
7. สัดส่วนผกผัน	44.44	7.41	48.15	100
8. ร้อยละ	33.33	18.52	48.15	100
เฉลี่ย	**39.81**	**15.28**	**44.91**	**100**

จากตารางที่ 8 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในขั้นการสรุปคำตอบส่วนใหญ่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 44.91 นักเรียนที่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 39.81 นักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 15.28

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ตามลำดับ ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 โดยแต่ละขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำไปสู่การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่ครูแจ้งจุดมุ่งหมายของการเรียนในเนื้อหาบทเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้โดยการใช้คำถาม ซึ่งคำถามที่ครูถามนักเรียนนั้น อาจจะเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน มาถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้นำมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิม มาช่วยในการตอบคำถาม และยังช่วยทำให้นักเรียนได้ทบทวนมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิม จากที่ได้รับการศึกษามาก่อนหน้า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะนำมโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของกาเย่ (Gagne อ้างถึงใน เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร 2555) กล่าวคือ การกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของนักเรียน เป็นขั้นที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน โดยการสร้างแรงจูงใจจากการถามตอบ และการกระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้นักเรียนดึงดูดข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วย ความจำเพื่อมาใช้งาน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด

2.1 ครูนำเสนอสถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่ต้องการให้นักเรียนสร้างขึ้น โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้การสังเกตและใช้มโนทัศน์ที่มีอยู่เดิมมาพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้เพื่อนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ใหม่ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2555) ที่กล่าวว่า ขั้นเกิดความขัดแย้งทางปัญญา คือ นักเรียนจะต้องสังเกต ตีความ เชื่อมโยงข้อมูลแล้วนำมาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมหรือมโนทัศน์ตามความเข้าใจเดิม

2.2 นักเรียนลงมือปฏิบัติใบกิจกรรม โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล หาคำตอบ โดยการตอบคำถามที่อยู่ในแต่ละสถานการณ์ย่อย ๆ ในใบกิจกรรมซึ่งในระหว่างนักเรียนลงมือปฏิบัติใบกิจกรรม ครูใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถสรุปโนทัศน์ได้ด้วยตนเอง ผ่านการใช้คำถามกระตุ้นของครู ซึ่ง

นักเรียนจะต้องศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล จนสามารถสร้างมโนทัศน์ใหม่ด้วยตนเองจากพื้นฐานมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่ โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน ให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่โดยการแสวงหารวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้ศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจโดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ จนนักเรียนสรุปความรู้ที่ได้

ขั้นที่ 3 ขั้นนำเสนอข้อมูลและสรุปความรู้ เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน โดยแต่ละกลุ่มนักเรียนได้ร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนมโนทัศน์ของแต่ละคนที่ได้ค้นพบหลังจากทำใบกิจกรรมมาเข้ากลุ่มร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยน จนเกิดเป็นมโนทัศน์ของกลุ่ม และครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอมโนทัศน์ที่ได้ค้นพบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของมโนทัศน์ที่ค้นพบได้ร่วมกัน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2555) ที่กล่าวว่า การจัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มย่อยแบบคละความสามารถที่ทำให้นักเรียนแต่ละคนได้แสดงแนวคิดของตนเองต่อกลุ่ม และร่วมกันตรวจสอบและสรุปมโนทัศน์ที่ได้เพื่อเตรียมนำเสนอทำให้นักเรียนได้เข้าใจในมโนทัศน์ชัดเจนมากกว่าตอนสรุปด้วยตนเองในครั้งแรก

ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ความรู้ นักเรียนนำมโนทัศน์ใหม่ที่ค้นพบจากขั้นปรับเปลี่ยนความคิดมาใช้ในการแก้ปัญหา รวมไปถึงมโนทัศน์นั้นจะช่วยเป็นพื้นฐานในการวางแผนการแก้ปัญหา การเลือกใช้หลักการนิยาม หรือสูตรต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากไม่มีความแม่นยำในมโนทัศน์จะส่งผลให้การแก้ปัญหาไม่ถูกต้อง ดังนั้นมโนทัศน์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และครูจำเป็นต้องมีกิจกรรมหรือใบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รู้จักการนำมโนทัศน์ที่ถูกต้อง มาเป็นพื้นฐานหรือประยุกต์กับการเรียนคณิตศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของ Klausmeier and Ripper (1971) ที่กล่าวว่า ควรจัดให้มีการเรียนการใช้ประโยชน์จากการเรียนมโนทัศน์นั้น ๆ เพราะการเรียนคณิตศาสตร์ให้ได้ดีนั้น ต้องมีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่ดี และเข้าใจเนื้อหาอย่างท่องแท้จึงจะสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ

2 จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เป็นการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนซึ่งผู้สอนเป็นผู้ที่กระตุ้นยกตัวอย่างสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนนำองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาใหม่นำมาแก้ปัญหาโดยใช้กลวิธี SQRQCQ ที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ และกระตุ้นการอ่านการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อยู่ในโจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อน เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในโจทย์ปัญหา ว่าข้อมูลใดที่เป็น

ข้อมูลจำเป็นสำหรับใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และข้อมูลใดที่ไม่จำเป็นสำหรับในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จนสามารถทำให้การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 S (Survey) เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนได้อ่านสถานการณ์กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนอ่านโจทย์ปัญหาอย่างคร่าวๆ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน เช่น “ข้อมูลที่อยู่ในโจทย์ปัญหากล่าวถึงเรื่องใด” เพื่อให้นักเรียนได้สังเกตบริบทของโจทย์ปัญหาที่ครูได้กำหนดให้ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนของ Lester and Head (1999) ที่กล่าวว่า ขั้น S (Survey) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนอ่านปัญหาอย่างคล่าวๆ เพื่อที่จะได้แนวคิดเบื้องต้นหรือเพื่อที่จะได้ทราบว่าโจทย์ที่ได้รับนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

ขั้นที่ 2 Q (Question) เป็นขั้นที่นักเรียนตั้งคำถาม ถามตนเองว่าสิ่งที่ได้จากปัญหาคืออะไร สิ่งที่โจทย์ต้องการคืออะไร นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ถูกต้อง จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการทำความเข้าใจปัญหา พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในขั้นการทำความเข้าใจปัญหา ส่วนใหญ่นักเรียนได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.11 คะแนนนักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 10.65 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนยังไม่สามารถระบุ สิ่งที่ได้จากปัญหามีข้อมูลใดบ้าง และสิ่งที่โจทย์ต้องการคืออะไร ยังไม่ถูกต้องครบถ้วน โดยขั้นตอนนี้นักเรียนจะต้องฝึกการทำความเข้าใจปัญหา อ่าน วิเคราะห์โจทย์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ในใบกิจกรรมแล้วลงมือเขียนลงใบกิจกรรมด้วยข้อความที่นักเรียนวิเคราะห์ ตีความ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนฝึกอ่านโจทย์ปัญหาให้ละเอียดเพื่อทำความเข้าใจและกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์ ตีความ ข้อมูลในโจทย์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ สิริพร ทิพย์คง (2545) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรเลือกปัญหาที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ และผู้สอนควรตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจปัญหาข้อนั้น ๆ หรือไม่ โดยการถามว่าโจทย์ถามอะไร และโจทย์กำหนดอะไรมาให้ อีกทั้งความสามารถในการทำ ความเข้าใจปัญหา เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 3 R (Reread) เป็นขั้นที่นักเรียนอ่านโจทย์อีกครั้งและพิจารณาว่าข้อมูลใดที่เป็นข้อมูลจำเป็น และข้อมูลใดที่ไม่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง โดยครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน เช่น “จากข้อมูลที่อยู่ในโจทย์ปัญหา นักเรียนสามารถพิจารณาได้หรือไม่ว่า มีข้อมูลใดบ้างที่จำเป็นในการช่วยหาคำตอบ และ“จากข้อมูลที่อยู่ในโจทย์ปัญหา นักเรียนสามารถพิจารณาได้หรือไม่ว่า มีข้อมูลใดบ้างที่ไม่จำเป็นในการช่วยหาคำตอบ” แล้วลงมือเขียนลงใบกิจกรรมโดยผ่านการอ่าน และวิเคราะห์มาแล้วอย่างถี่ถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของปรีชา เนาว์เย็นผล (2556) ที่กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหานั้นมีการอ่านเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำความเข้าใจปัญหา ควรต้องใช้เวลา เพื่อการฝึกอ่านและทำความเข้าใจข้อความในโจทย์ปัญหาเพื่อหาสาระสำคัญของโจทย์ปัญหา

ขั้นที่ 4 Q (Question) เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม ถามตนเองว่าจะใช้ หลักการ นิยาม หรือสูตรใด มาใช้ในการแก้ปัญหา เช่น ตัวอย่างคำถาม “จากสิ่งที่โจทย์ต้องการ นักเรียนคิดว่าควรใช้หลักการ นิยาม หรือสูตรใด มาใช้ในการแก้ปัญหา” และครูกระตุ้นให้นักเรียนเขียนขั้นตอนการวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยใช้คำถาม “จากสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ และสิ่งที่ได้จากปัญหา นักเรียนสามารถวางแผนในการแก้ปัญหาได้อย่างไร” ในขั้นนี้จากการทำแบบทดสอบ พบว่า ส่วนใหญ่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อย 77.31 นักเรียนที่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 4.17 อาจเนื่องมาจาก นักเรียนบางส่วนไม่คุ้นเคยกับการวางแผนการแก้ปัญหามาก่อน ทำให้ไม่สามารถเขียนลำดับขั้นตอนความคิดก่อนที่จะลงมือแก้ปัญหาได้ถูกต้องครบถ้วน รวมไปถึงนักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถระบุหลักการ นิยาม หรือสูตรต่างๆ ที่ถูกต้องมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสามารถในการวางแผนการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของปรีชา เนาว์เย็นผล (2544) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาความสามารถในการวางแผน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ฝึกให้นักเรียนวางแผนก่อนลงมือทำเสมอ เช่น ฝึกให้นักเรียนเขียนแบบแผนการคิดอย่างคร่าว ๆ ก่อนลงมือทำอย่างละเอียดชัดเจน ครูไม่ต้องบอกวิธีการแก้ปัญหากับนักเรียนโดยตรง แต่ควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นนักเรียนให้คิดด้วยตนเอง

ขั้น 5 C (Compute) เป็นขั้นที่นักเรียนนำความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่มาประยุกต์ใช้กับโจทย์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ โดยแสดงแนวคิด หรือแสดงวิธีทำในการหาคำตอบด้วยตนเองโดยยึดขั้นตอนตามการวางแผนที่นักเรียนได้เขียนไว้ในขั้นก่อนหน้า จากการทำแบบทดสอบ พบว่า ในขั้นการดำเนินการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อย 74.07 นักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 17.59 และนักเรียนที่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 8.33 นักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบตามแผนที่วางไว้ได้ถูกต้องบางส่วน โดยนักเรียนบางส่วนไม่ได้พิจารณาอัตราส่วนร่วมว่ามีค่าเท่ากันหรือไม่ และจำไม่ได้ว่า ถ้าในกรณีที่อัตราส่วนร่วมมีค่าไม่เท่ากัน นักเรียนจะต้องดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร ถ้านักเรียนหาค่าของอัตราส่วนร่วมผิด ก็จะส่งผลให้การเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวนผิดไปด้วย ดังนั้นครูจึงกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตอัตราส่วนที่อยู่ในโจทย์ปัญหา และให้นักเรียนฝึกการแก้ไขแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร (2555) ที่กล่าวว่า การให้นักเรียนลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเองจะช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ เนื่องจากการแก้ปญหาแต่ละครั้งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการของการแก้ปัญหา

ขั้น 6 Q (Question) เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม ถามตนเองว่าคำตอบของคำถามที่ได้มามีความถูกต้องและสมเหตุสมผลหรือไม่ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน คือ “คำตอบที่ถูกต้อง ที่ได้จากการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร” หรือ “คำตอบที่ได้เหมือนหรือแตกต่างจากเพื่อน อย่างไร” จากการทำแบบทดสอบ

พบว่า ในขั้นสรุปคำตอบ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการสรุปคำตอบ ส่วนใหญ่ได้ 0 คะแนน คิดเป็นร้อย 44.91 นักเรียนที่ได้ 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 39.81 และนักเรียนที่ได้ 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 15.28 อาจเนื่องมาจาก นักเรียนบางส่วนยังไม่คุ้นเคยกับการตรวจสอบคำตอบ เนื่องจากให้ความสำคัญกับผลลัพธ์อย่างเดียว อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถเรียงลำดับขั้นตอนการคิด หรือวิธีการตรวจสอบคำตอบได้ จึงทำให้นักเรียนเลือกที่จะไม่เขียนหรือแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบคำตอบ โดยครูต้องเน้นย้ำนักเรียนให้เห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบคำตอบ โดยมีการพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบทุกครั้ง ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่โจทย์ให้กับข้อมูลที่โจทย์ต้องการหรือไม่ หากผิดพลาดก็ทำการปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ขั้นตอนเดิมอีกครั้ง สอดคล้องกับคำกล่าวของ ปรีชา เนาว์เย็นผล (2537) ที่กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการทบทวนคำตอบนั้นควรกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ของการตรวจสอบคำตอบที่ได้ให้เคยชินเป็นนิสัย ฝึกให้นักเรียนคาดคะเนคำตอบ รวมถึงฝึกตีความหมายของคำตอบ

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น จะเห็นได้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิรภพ สินธุประเสริฐ (2559) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเอสคิวอาร์คิวซีคิวร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า 1. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเอสคิวอาร์คิวซีคิวร่วมกับคำถามระดับสูง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดยข้อจำกัดในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรห้องเรียนเดียว ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านบริบทการเรียนรู้ ความสามารถพื้นฐาน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้ผลการวิจัยอาจไม่สามารถสรุปหรือขยายผลไปยังนักเรียนในชั้นเรียนอื่น โรงเรียนอื่น หรือบริบทที่แตกต่างออกไปได้

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำวิจัยไปใช้

1. จากการตรวจแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในเรื่อง การหาอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน และการเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเรื่องการหาอัตราส่วนที่เท่ากัน นักเรียนจำหลักการหาอัตราส่วนที่เท่ากันผิด จึงทำให้อัตราส่วนใหม่ที่ได้ไม่เท่ากับอัตราส่วนเดิม ครูควรอธิบายหลักการหาอัตราส่วนที่เท่ากันว่ามีกี่หลักการ แต่ละหลักการมีวิธีคิดอย่างไรให้ชัดเจนมากขึ้น และเรื่องการเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน นักเรียนจำ

การเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวนผิด โดยนักเรียนไม่ได้พิจารณาอัตราส่วนร่วมว่ามีค่าเท่ากันหรือไม่ ทำให้ค่าของอัตราส่วนร่วมที่นักเรียนคำนวณมาได้ผิด ส่งผลให้การเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวนผิดไปด้วย ครูควรอธิบายหลักการเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวน โดยต้องพิจารณาอัตราส่วนร่วมก่อนว่ามีค่าเท่ากันหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนร่วมไม่เท่ากันจะต้องทำให้อัตราส่วนร่วมมีค่าเท่ากันก่อนจึงจะสามารถเขียนอัตราส่วนของจำนวนหลายๆ จำนวนได้

2. จากการตรวจแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา นักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถเขียนขั้นตอนการวางแผนการแก้ปัญหาอย่างคร่าวๆ ก่อนลงมือปฏิบัติได้ ยังระบุหลักการ นิยาม หรือสูตรต่างๆ ยังไม่ถูกต้องครบถ้วน ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และเขียนขั้นตอนการวางแผนการแก้ปัญหาให้บ่อยขึ้น พร้อมทั้งระบุหลักการ นิยาม หรือสูตรต่างๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา ในขั้นการดำเนินการแก้ปัญหา ครูควรฝึกกระตุ้นให้นักเรียนได้ดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้ และฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และในขั้นการสรุปคำตอบ นักเรียนไม่สามารถสรุปคำตอบได้ เนื่องจากไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมีการสรุปคำตอบเป็นขั้นตอนสุดท้าย หากนำไปใช้ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนวางแผนความคิดคร่าวๆ ก่อนลงมือแก้ปัญหาให้บ่อย อีกทั้งกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ในเรื่องการระบุหลักการ นิยาม หรือสูตรต่างๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา และครูควรเน้นย้ำ ขั้นที่ 6 ขั้น Q (Question) เพื่อให้นักเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบคำตอบ ดังนั้นครูควรเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสรุปคำตอบ เนื่องจากต้องมีการสรุปคำตอบและพิจารณาความสมเหตุสมผล เนื่องจากจะทำให้เราได้ทราบว่าคำตอบที่นักเรียนได้มามีความสอดคล้องกับเงื่อนไขที่โจทย์ได้ระบุไว้ข้างต้นหรือไม่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ ที่ส่งผลต่อนักเรียนในการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากในขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ครูควรนำเสนอคำถามที่มีความเชื่องโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริงให้มากขึ้น ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากในขั้นที่ 2 ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการเขียนเหตุผลประกอบเพื่อเป็นการสรุปความรู้ใหม่ที่ได้ค้นพบ และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากในขั้นที่ 3 ขั้นนำเสนอข้อมูลและสรุปความรู้ การที่นักเรียนออกมานำเสนอความรู้ใหม่หน้าชั้นเรียนนั้น เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนคำตอบหรือแนวคิดทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือแนวปฏิบัติ

ควรมีการจัดอบรมพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธี SQRQCQ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควรจัดให้มีครูพี่เลี้ยงหรือครูต้นแบบ (Coaching Teachers) เพื่อให้การพัฒนาเกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. คุรุสภาลาดพร้าว.

ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537). *การพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2544). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. *วารสารคณิตศาสตร์*, 38(434–435), 62–74.

ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2556). หน่วยที่ 9 การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางคณิตศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). *กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีณา ประชากูล, & ประสาท เนืองเฉลิม. (2554). *รูปแบบการเรียนการสอน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ล้วน สายยศ, & อังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สุวีริยาสาส์น.

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2546). *การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Digital Research Information Center. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/65750

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2555). *ครบเครื่องเรื่องควรรู้สำหรับครูคณิตศาสตร์: หลักสูตร การสอน และการวิจัย*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

สิรภพ สินธุประเสริฐ. (2558). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเอสคิวอาร์คิวซีคิวร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. Digital Research Information Center. https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/ejes/article/view/8989

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. 3 คิว มีเดีย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563, 7 ธันวาคม). *รายงานผลการทดสอบ PISA 2015*. https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2015-cps-fullreport/

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564, 25 มีนาคม). *รายงานผลการทดสอบ PISA 2018*. https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2018-fullreport/

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568, 6 ธันวาคม). *รายงานผลการทดสอบ PISA 2022*. https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2022-fullreport/

สิริพร ทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

สิริพร ทิพย์คง. (2558). *มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ความรู้คณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

อัมพร ม้าคนอง. (2546). *คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2552). *การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์และคำถามระดับสูง*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2553). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2557). *คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Driver, R. (1989). Students' conceptions and the learning of science. *International Journal of Science Education*, 11(5), 481–490.

Klausmeier, H. J., & Ripple, R. E. (1971). *Learning and human abilities: Educational psychology* (3rd ed.). Harper & Row.

Lester, H., & Head, M. H. (1999). *Literacy & learning: Reading in the content areas*. Allyn & Bacon.

Research Paper
JBER Scope: Education

The Influence of Parent–Adolescent Attachment and Emotional Regulation Strategies on Aggressive Behavior in Chinese Middle School Students

Yun Cao[1]*, Skol Voracharoensri[2], Patcharaporn Srisawat[3]

[1,2,3]Department of Guidance and Educational Psychology, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
✉: [1]yuncao1126@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 16 July 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 24 July 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

This mixed-methods study examined the relationship between parent-adolescent attachment, emotion regulation, and aggressive behavior among Chinese middle school students. Using convenience sampling, 318 students from the cities of Huangshan and Nanjing were surveyed. Standardized scales measured attachment (α=0.812), emotion regulation (α=0.810), and aggression (α=0.964). Semi-structured interviews were conducted with five parents and five teachers to provide qualitative insights for this study. Results showed that (1) Parent-adolescent attachment and emotion regulation are significantly correlated with aggression; higher attachment and cognitive reappraisal predict lower aggression, while expression suppression predicts higher aggression. (2) Attachment and emotion regulation are significant predictors of aggression. (3) Gender, grade, and region show substantial differences. (4) Interviews highlight home-school cooperation, early intervention, and sustained efforts as key strategies to reduce campus aggression and build a harmonious environment.

Keywords: middle school students, parent-adolescent attachment, emotional regulation strategies, aggressive behavior

1. Introduction

Aggressive behavior refers to actions intended to harm others directly or indirectly, including physical and verbal aggression, as well as the internal emotional states that drive them(Anderson & Bushman, 2002). Middle school (ages 12–15) is a critical transitional stage marked by emotional instability and frequent conflicts(Cheng, 2017). In recent years, adolescent aggression has been rising, becoming a significant public health concern (Li et al., 2019). Research shows that aggression harms both victims and aggressors, leading to physical and psychological damage, antisocial tendencies, and behavioral disorders (Liu & Wang, 2012). Early adolescence is a peak period for such incidents due to heightened emotional reactivity(Blakemore & Mills, 2014). Understanding aggression in this age group is essential for preventing psychological issues, delinquency, and future criminal behavior(Vitaro & Brendgen, 2005). Strong parent-adolescent attachment can reduce aggression, as secure early bonds significantly influence behavioral development. However, middle school students often

struggle with emotional turbulence due to their developmental stage, increasing the risk of outward aggression(Murray, 2021). Despite extensive research, gaps remain. Few studies have explored the link between emotion regulation and aggression in depth(Yang, 2020). Emotional suppression is associated with higher aggression, while effective cognitive reappraisal can reduce it(Roberton et al., 2012). Moreover, most studies focus on college students, overlooking younger adolescents whose self-awareness and emotional regulation are still developing and are especially sensitive to environmental influences

2. Research Methodology

1. Research sample

1.1 Middle School Students : The study targeted Chinese middle school students aged 12–15 years, using convenience sampling. One class per grade was randomly selected from public middle schools in Huangshan City (rural, Anhui Province) and Nanjing City (urban, Jiangsu Province). The planned sample size of 318 students was calculated using Taro Yamane's formula (Yamane, 1973). Students completed questionnaires independently on-site after being informed of the study's purpose and procedures. The final sample comprised 157 males (49.4%) and 161 females (50.6%), with equal distribution across grades (106 students each). Parental informed consent was obtained. Inclusion criteria: age 12–15, current middle school enrollment, voluntary participation. Exclusion criteria: age <12 or >15, not enrolled in middle school, or unwilling to participate.

1. 2 Parents and Teachers :Purposive sampling selected five teachers and five parents from each grade in the two schools to achieve data saturation. Random coding ensured participant confidentiality. Semi-structured interviews, averaging 60 minutes, focused on students' aggressive behavior. All participants provided informed consent.

2. Research tools

2 . 1 Aggressive Behavior Scale : This study used the Buss–Perry Aggression Questionnaire(Buss & Perry, 1992), a 29-item measure covering four dimensions: Physical Aggression (PHY), Verbal Aggression (VER), Anger (ANG), and Hostility (HOS). Items are rated on a 5-point Likert scale (1 = Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree), with higher scores indicating greater aggression. The scale showed excellent internal consistency in this sample, with a total Cronbach's alpha of 0.964 and subscale alphas of 0.936 (PHY), 0.891 (VER), 0.925 (ANG), and 0.927 (HOS).

2 . 2 Parent-Adolescent Attachment Scale : This study used the Parental Attachment Inventory (Armsden & Greenberg, 1987), which contains 25 items covering three dimensions: trust, communication, and alienation, and is scored using a 5-point Likert scale (1=never to 5=always). Trust and communication are positively correlated, while alienation is negatively correlated. The higher the score, the stronger the attachment security. The scale showed good internal consistency in this sample, with an overall Cronbach's alpha coefficient of 0.812 and Cronbach's alpha coefficients of 0.915 (Communication), 0.897 (Trust), and 0.845 (Alienation) for each subscale.

2 . 3 Emotion Regulation Strategies Scale : This study used the Gross Emotion Regulation Scale(Gross, 1998). This questionnaire contains 10 items and 2 dimensions: cognitive reappraisal and expressive suppression. The 7-point Likert scale is used for scoring (1 = false to 7 = completely true), and the higher the score, the more frequent the use of each strategy. The total Cronbach's alpha coefficient is 0.810, including 0.943 for reappraisal and 0.920 for expressive suppression, indicating high reliability.

2 . 4 Semi-structured interviews : To supplement the quantitative data, semi-structured

interviews were conducted with five parents and five middle school teachers from Huangshan and Nanjing. These interviews offered deeper insights into the root causes of school aggression and informed the development of targeted intervention strategies.

3. Results

1. Descriptive Statistical Analysis

1.1 Overall level of parent-adolescent attachment in middle school Mean scores for the Communication and Trust dimensions ranged from 3 to 4, indicating a moderately high level of interaction between parents and adolescents, with some room for improvement. The mean score for Alienation was 2.882. Since higher scores on this dimension reflect greater alienation, values above 4 may indicate family conflict or emotional disconnection, warranting closer monitoring.

Table 1 : Overall level of parent-adolescent attachment(n=318)

Variable	Mean	SD	Level
Communication	3.105	1.052	High
Trust	3.087	1.102	Medium
Alienation	2.882	1.066	Low
attachment	3.050	0.611	Medium

1.2 Overall level of Emotion Regulation Strategies in middle school

The overall mean score (M = 4.040) suggests moderate use of emotion regulation strategies among middle school students. Higher Cognitive Reappraisal scores indicate a capacity for adaptive regulation, while elevated Expressive Suppression scores point to a tendency toward emotional suppression in some students, underscoring the need for targeted psychological guidance.

Table 2 : Overall level of emotion regulation strategies(n=318)

Variable	Mean	SD	Level
Cognitive reappraisal	4.037	1.757	High
Expression suppression	4.035	1.788	High
Emotion regulation	4.040	1.679	High

1.3 Overall level of aggressive behavior in middle school

Statistical analysis indicates that overall aggression among middle school students is moderate and relatively balanced across sub-dimensions. Verbal aggression recorded the highest mean score, while hostility had the lowest, suggesting targeted areas for intervention.

Table 3 : Overall level of aggressive behavior(n=318)

Variable	Mean	SD	Level
Physical aggression	2.941	1.245	Medium
Verbal aggression	2.983	1.271	Medium
Anger	2.949	1.267	Medium
Hostility	2.928	1.249	Low
Aggressive behavior	2.950	1.077	Medium

2. Comparative Statistical Analysis

2.1 Comparison of the characteristics and differences of middle school students' parent-adolescent attachment Attachment Characteristics: During middle school, adolescents seek greater independence, reducing behavioral dependence while still needing emotional support. This shift can create tension, with parents' roles evolving from "caregiver" to "consultant." Positive interactions foster secure attachment, while negative experiences may lead to insecurity(Steinberg, 2001). Analysis of Differences: 1) Grade: Seventh graders often show temporary increased dependence as they adjust to new environments. Eighth graders typically exhibit stronger autonomy needs, sometimes leading to communication challenges. By ninth grade, attachment patterns tend to stabilize(Collins & Laursen, 2004). 2)Gender: Girls generally maintain closer, more emotionally open relationships with parents—especially mothers—while boys tend to be more emotionally reserved(Furman & Buhrmester, 1992). 3)Urban–rural: Urban parents often have higher education levels and use more democratic, emotionally supportive communication styles. In contrast, rural parents may emphasize traditional values, obedience, and academic achievement. 4) Only-child status: No significant differences, suggesting family environment has a greater impact than sibling status alone(Falbo & Poston Jr, 1993).

Table 4 : Descriptive statistics of attachment -1 (N=318)

Variable	Group	Mean	SD	F	p	LSD
Attachment	grade7	3.072	0.659	1.426***	0.242	7、8<9
	grade8	3.100	0.553			
	grade9	2.966	0.612			

Table 5 :Descriptive statistics of attachment -2 (N=318)

variable	group	Mean	SD	t	p
Attachment	male	2.942	0.617	-3.042**	0.003
	female	3.147	0.589		
	urban	3.169	0.584	3.670***	0.001
	rural	2.923	0.613		
	only child	2.998	0.595	-1.231	0.219
	Non-only child	3.083	0.622		

Note: **p<0.01; ***p<0.001

2.2 Comparison of the characteristics and differences in emotion regulation strategies of middle school students

Characteristics of Emotion Regulation Strategies: Middle school students experience emotional volatility and growing self-awareness. Their regulatory abilities are developing but immature. While cognitive reappraisal starts to emerge, it still requires adult guidance. Expressive suppression is common, especially under social pressure(Gross, 1998) Analysis of Differences: 1) Grade: Grade 7 students rely more on support and use reappraisal more. Grade 8 shows peak emotional swings. Grade 9 students increasingly use suppression due to academic stress(Yang, 2020). 2) Gender: Gender: Girls prefer cognitive reappraisal and seek support; boys often suppress emotions(Zimmermann & Iwanski, 2014). 3) Urban–rural: Urban students have better access to mental health resources; rural students face more emotional neglect and stress. 4) Only-child: No major differences found; family dynamics matter more than sibling status(Zhao, 2017).

Table 6 :Descriptive statistics of emotion regulation strategies -1 (N=318)

Variable	Dimension	Group	Mean	SD	f	p	LSD
Emotion Regulation Strategies	cognitive reappraisal	grade7	4.330	1.096	3.798*	0.024	7、8>9
		grade8	4.101	1.571			
		grade9	3.681	1.732			
	expression suppression	grade7	3.634	1.901	4.665**	0.009	7、8<9
		grade8	3.887	1.674			
		grade9	4.375	1.718			

Note: *p<0.05; **p<0.01.

Table 7: Descriptive statistics of emotion regulation strategies -2 (N=318)

Variable	Dimension	Group	Mean	SD	t	p
Emotion Regulation Strategies	cognitive reappraisal	male	3.701	1.736	-3.430***	0.001
		female	4.365	1.72		
		urban	4.188	1.76	1.530	0.127
		rural	3.887	1.747		
		one child	4.054	1.777	0.150	0.881
		not one child	4.024	1.746		
	expression suppression	male	4.199	1.796	-2.316*	0.021
		female	3.738	1.756		
		urban	3.759	1.844	-2.065*	0.040
		rural	4.171	1.712		
		one child	3.831	1.792	1.182	0.238
		not one child	4.070	1.784		

Note: *p<0.05; ***p<0.001

2.3 Comparison of the characteristics and differences of aggressive behaviors among middle school students

Aggressive behavior in middle school students is influenced by adolescent physiological and psychological development, social-cognitive factors, and environmental context. It takes diverse forms—including physical and verbal aggression—with complex, often emotionally driven motivations. Some behaviors may also be covert or indirect(Anderson & Bushman, 2002).

Analysis of differences: 1) Grade: Aggression increases with grade level. 9th graders show significantly higher aggression than 7th graders, likely due to developmental and academic pressures.2) Gender: Boys report higher aggression than girls, reflecting differences in emotion regulation and social expectations(Archer, 2004). 3) Urban-rural: Urban students show higher aggression levels than rural peers, suggesting environmental and social stress differences.4) Only child: No significant differences, indicating that grade, gender, and location have more influence than family structure.

Table 8 : Descriptive statistics of aggressive behavior-1 (N=318)

Variable	Group	Mean	SD	F	p	LSD
Aggressive	grade7	2.729	1.149	11.861***	0.001	7、8<9

Behavior	grade8	2.807	0.949		
	grade9	3.304	1.042		

Note: ***p<0.001

Table 9 : Descriptive statistics of aggressive behavior-2(N=318)

Variable	Group	Mean	SD	t	p
Aggressive Behavior	male	3.178	1.052	3.870***	0.001
	female	2.721	1.056		
	urban	2.77	1.095	-2.962***	0.954
	rural	3.123	1.032		
	one child	2.943	1.092	-0.058***	0.954
	not one child	2.95	1.068		

Note: ***p<0.001

3. Correlation Analysis

Pearson correlation analyses (Table 13) revealed significant relationships among parent–adolescent attachment, emotion regulation strategies, and aggressive behavior. Parent–adolescent attachment was positively correlated with cognitive reappraisal and negatively correlated with aggressive behavior(Li et al., 2025), suggesting that stronger attachment promotes adaptive regulation and reduces aggression. Cognitive reappraisal was negatively associated with aggressive behavior(Roberton et al., 2012), indicating its protective role. Conversely, expressive suppression was positively associated with aggressive behavior, highlighting its potential risk(Gross & John, 2003). Additionally, all aggression subdimensions (physical aggression, verbal aggression, anger, and hostility) were highly correlated with overall aggression. These findings underscore the importance of secure parent–adolescent attachment and positive emotion regulation strategies in mitigating aggressive behavior in adolescents(Buss & Perry, 1992).

Table 10 : Correlation analysis results of attachment, emotion regulation, and aggressive behavior

Variable	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1							
2	.244***	1						
3	.267***	.792***	1					
4	-.303***	-.514***	.529***	1				
5	-.286***	-.531***	.508***	.651***	1			
6	-.305***	-.517***	.546***	.689***	.657***	1		
7	-.264***	-.451***	.466***	.597***	.612***	.654***	1	
8	-.338***	-.583***	.597***	.878***	.819***	.874***	.844***	1

Note: 1= parent-adolescent attachment,2= cognitive reappraisal, 3= expression suppression,4=physical aggression, 5=verbal aggression, 6=anger, 7=hostility,8=aggressive behavior,*p < 0.05; **p < 0.01 ; ***p < 0.001.

4. Regression Analysis

Regression analysis was conducted to examine the effects of parent–adolescent attachment dimensions (communication, trust, alienation) and emotion regulation strategies (cognitive reappraisal, expressive suppression) on aggressive behavior. The results indicated that communication, trust, and cognitive reappraisal were significant negative predictors of aggressive behavior. Conversely, alienation and expressive suppression were significant positive predictors. Stronger parent–adolescent communication and trust, and greater use of cognitive reappraisal, are associated with reduced aggressive behavior. Enhancing family communication and trust, reducing alienation, and fostering adaptive emotion regulation strategies such as cognitive reappraisal may be effective approaches to mitigate aggressive behavior in adolescents(Allen & Land, 1999).

Table 11 :Regression analysis of dimensions of attachment and dimensions of emotion regulation on aggressive behavior

Variable	predictive variables		b	SE	β	t
Aggressive Behavior	Parent adolescent attachment	communication	-0.176	0.062	-0.172	-2.848***
		trust	-0.139	0.057	-0.143	-2.442***
		alienation	0.333	0.058	0.330	5.723***
	emotion regulation strategies	cognitive reappraisal	-0.181	0.044	-0.295	-4.094***
		expression suppression	0.219	0.043	0.363	5.034***

Note: *p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001

5. Model of preventing and reducing aggressive behavior in middle school students

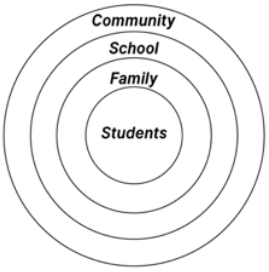

Figure1: Models for Reducing Aggressive Behavior

Traditional psychological theories have emphasized internal factors in shaping behavior, but contemporary research highlights the critical role of environmental influences. Bronfenbrenner's ecological systems theory provides a comprehensive framework for understanding development through dynamic interactions across multiple environmental layers(Bronfenbrenner, 1996). His theory describes five interconnected systems—the microsystem, mesosystem, exosystem, macrosystem, and chronosystem—that continuously interact to shape adolescent behaviors, including aggression(Liu & Meng, 2009).Drawing on this framework, this study conducted structured interviews with teachers and parents in urban (Nanjing) and rural (Huangshan) middle schools to identify factors contributing to aggressive behavior and strategies for its reduction. The resulting model addresses four key domains: students, family, school, and community. By promoting student self-regulation, enhancing family support, strengthening school guidance, and optimizing community environments, this

approach offers an integrated solution that considers both individual and contextual factors to reduce adolescent aggression.

1. Student-Oriented Strategies Keywords: self-awareness, emotional regulation, empathy Core Objective: Help students recognize emotions and develop empathy Specific Measures: 1) Emotional Awareness Training: Integrate mental health classes that use role-playing and scenario simulation to help students identify early signs of anger and other emotions. Encourage the use of emotion diaries to record triggering events and coping strategies. 2)Media-Based Emotional Education: Use emotion-themed educational films to illustrate the harm caused by aggressive behaviors and facilitate reflective discussions. 3)Emotion Regulation Skills: Teach students specific regulation strategies (e.g., deep breathing, cognitive reappraisal). Children with strong emotional regulation skills are less likely to exhibit aggression. When students manage emotions effectively and establish secure attachment relationships, the likelihood of aggressive behavior decreases significantly.

2. Family-Oriented Strategies Keywords: communication, positive modeling, emotional support

Core Objective: Strengthen family dynamics, reduce negative modeling, and provide emotional security

Specific Measures: 1) Positive Role Modeling: Parents should avoid arguments or violent conflict resolution in front of children. Regular family meetings can help establish shared household rules (e.g., no aggression, communication first). 2)Emotional Safe Space: Create an environment where children can freely express negative emotions. Encourage shared responsibilities (e.g., chores), promote empathy through volunteering, and foster emotional bonding. 3)Secure attachment relationships with parents significantly reduce the risk of adolescent aggression. Parents serve as the first emotional educators in a child's life and play a key role in teaching self-regulation.

3. School-Oriented Strategies Keywords: rule-setting, counseling, positive reinforcement Core Objective: Build a non-aggressive, supportive school environment. Specific Measures: 1) Clear Anti-Aggression Policies: Establish transparent school rules against aggression. Enable anonymous reporting to ensure student safety. 2)Behavioral Incentives: Implement a "Kindness Scorecard" system that rewards peer-supportive behaviors. 3)Conflict Resolution Training: Provide communication workshops and conflict management training. 4)A safe, guided, and structured environment led by caring teachers significantly reduces student aggression.

4. Community-Oriented Strategies Keywords: safe environment, extracurricular engagement, media literacy, family-school partnership Core Objective: Leverage community resources to create a positive developmental ecosystem Specific Measures: 1) Youth Partnerships: Collaborate with youth centers to offer free emotional regulation workshops. 2)Parent Support Networks: Establish community-based parent support groups for regular sharing of parenting experiences. 3)Positive Media Curation: Recommend developmentally appropriate, prosocial media content. 4)Mental Health Access: Create local "Youth Mental Health Stations" for free counseling services. 5)Home-School-Community Collaboration: Maintain regular communication between families and schools to co-develop personalized intervention plans.

Expected Outcomes: Short-term: Reduction in overt aggressive behaviors (e.g., physical aggression). Mid-term: Improved student emotional regulation and empathy. Long-term: Formation of a supportive developmental ecosystem, reducing the recurrence of aggression. Based on quantitative analysis and in-depth parent interviews, this intervention framework highlights the critical role of parent-adolescent attachment and emotional regulation in the development of adolescent aggression(Pascuzzo et al., 2013). It emphasizes the importance of coordinated intervention across family, school, and community systems to

enhance emotional competence and relational security. This multi-level model not only clarifies the underlying mechanisms of aggression but also offers practical, multi-dimensional intervention pathways to foster a healthy, supportive environment for adolescent development(Durlak et al., 2011).

4. Conclusion

1) Differences by Demographic Variables : This study found significant differences in parent-adolescent attachment, emotion regulation, and aggressive behavior among middle school students based on gender, grade level, and geographic region. Unequal distribution of educational resources between urban and rural areas, differences in living standards, and variations in the amount of time parents spend with their children may contribute to these differences. Ninth-grade students face greater academic pressure compared to those in seventh and eighth grades, which may account for their higher levels of aggressive behavior. Additionally, physiological and psychological developmental differences between genders contribute to boys showing higher levels of aggression than girls.

2) Correlation Between Parent-Adolescent Attachment, Emotion Regulation, and Aggressive Behavior : The study found a significant negative correlation between parent-adolescent attachment and aggressive behavior. Secure attachment helps adolescents develop positive emotion regulation strategies, reducing the likelihood of aggressive behavior. Conversely, lower levels of attachment weaken emotional regulation abilities and increase the risk of aggression. Parent-adolescent attachment influences aggressive behavior indirectly by shaping emotional regulation capacity. Therefore, fostering secure attachment relationships and improving emotion regulation abilities are essential strategies for reducing aggressive behavior among middle school students.

3) Predictive Role of Parent-Adolescent Attachment and Emotion Regulation : Parent-adolescent attachment and emotion regulation are significant predictors of aggressive behavior in middle school students. Secure attachment supports stable self-concept and emotional management, enabling students to cope with stress and challenges in positive, healthy ways, thereby reducing aggression. In contrast, insecure attachment may lead to emotional distance, alienation, and lack of support in interpersonal relationships. When conflicts arise, these students may adopt aggressive responses due to poor communication skills. Students with strong emotion regulation abilities can better identify, understand, and express their emotions, adopting positive coping strategies to reduce aggressive behavior, while those with poor emotion regulation skills are prone to emotional outbursts and impulsive aggression.

4) Mediating Mechanisms : Parent-adolescent attachment and emotion regulation jointly influence aggressive behavior through partial mediation by cognitive reappraisal and expressive suppression. Secure attachment and strong emotion regulation abilities promote positive cognitive appraisal of emotional experiences and reduce reliance on expressive suppression, thereby lowering the likelihood of aggressive behavior.

5. Discussion

1. Impact of Demographic Variables on Study Variables

The study shows that overall, regardless of grade level, gender, only-child status, or residence, middle school students exhibit moderate levels of aggression, with relatively few displaying high levels of aggressive behavior. Independent-samples t-tests revealed that boys had significantly higher aggression levels than girls. Urban students also showed significantly higher aggression levels than their rural counterparts. This supports Ren (2009), who argued that differences in upbringing and parenting styles between urban and rural families contribute

to disparities in aggression levels.

Grade differences were also significant: seventh-grade students had the lowest aggression levels, eighth-grade students were intermediate, and ninth-grade students exhibited the highest levels. One-way ANOVA results confirmed these differences ($P<0.001$). This trend is likely linked to developmental and academic factors: seventh graders are transitioning from primary to secondary school, with developing independence but less psychological stability; eighth grade represents the peak of adolescence, characterized by imbalances between physical and psychological development, leading to emotional volatility; ninth-grade students face heightened academic pressure, which can intensify negative emotions and aggressive behavior.

The study also found no significant differences in parent-adolescent attachment based on only-child status or place of residence. Similarly, attachment levels did not differ significantly by grade, consistent with Liu (2006), who found no grade-based differences in parent-adolescent attachment. However, girls exhibited significantly higher levels of attachment than boys, possibly due to gender differences in emotional expression and interpersonal sensitivity. Girls may be more emotionally expressive and responsive to parental interactions, while boys may maintain emotional depth but exhibit less overt attachment.

Bivariate correlation analysis showed a negative relationship between parent-adolescent attachment and aggression. Secure and stable attachment relationships facilitate better parent-adolescent communication, provide emotional support, and reduce the likelihood of aggressive behavior.

2. Mechanisms Linking Attachment and Emotion Regulation to Aggressive Behavior

The study demonstrated that parent-adolescent attachment quality significantly predicts aggressive behavior, aligning with attachment theory, which emphasizes the lasting influence of early caregiver relationships on social development. Insecure attachment often stems from early neglect or lack of parental responsiveness, leading to low trust and potential hostility in adolescence. In contrast, secure attachment provides adolescents with emotional security and guidance, helping them develop effective communication and problem-solving skills that reduce aggression.

Emotion regulation ability was also found to be negatively correlated with aggressive behavior. Emotion regulation theory posits that individuals' cognitive assessment and management of negative emotions directly shape their adaptive responses. This study found that expressive suppression was positively associated with aggression: students who habitually suppress emotions may eventually express them explosively as aggression. Conversely, students with strong cognitive reappraisal skills reinterpret negative events as manageable challenges and adopt constructive coping strategies. Schools and families can work together to implement training programs that help parents act as "emotion coaches," improving adolescents' emotion regulation skills and ultimately reducing aggressive behavior.

In summary, this study demonstrates that middle school students' aggressive behavior is influenced by various demographic factors, with parent-adolescent attachment and emotion regulation both showing significant negative correlations with aggression and predictive effects on its occurrence. Building secure parent-adolescent attachment relationships and enhancing emotion regulation abilities—especially in developing cognitive reappraisal and reducing expressive suppression—are critical strategies for mitigating aggression. Collaborative, multi-level interventions involving families, schools, and communities are essential to promoting healthy psychological development and social adaptation in middle school students.

6. Suggestions

Based on data and interviews, this study offers the following concise recommendations to reduce aggressive behavior in middle school students:

1. Adopt a Correct Understanding of Aggressive Behavior

Adolescence is a period of psychological and physiological change, often marked by emotional volatility and academic stress. Aggressive behavior can sometimes be a defensive response rather than deliberate harm. Schools and families should avoid stigmatizing such behavior and instead provide mental health education to build self-awareness and healthy coping strategies.

2. Improving the learning and living environment for middle school students

Aggression can be learned through observation and imitation. Enhancing school facilities, ensuring equitable resources, and fostering supportive classroom climates can reduce aggression.

3. Strengthen School-Based Mental Health Education.

Schools should prioritize the prevention of aggression through legal awareness and nonviolent conflict resolution training. Teachers can guide students in healthy emotional expression and self-regulation via counseling, group activities, and structured lessons. Cognitive reappraisal should be encouraged over expressive suppression. Rural schools should expand mental health resources, while urban schools should address more covert forms of aggression.

4. Enhance Home–School Collaboration

Close cooperation between families and schools is essential to create safe, supportive environments. Joint efforts should focus on clear behavioral expectations, consistent emotional guidance, and timely information sharing about students' emotional and behavioral changes to prevent escalation of conflicts. Strong partnerships help promote positive habits and reduce aggressive behavior among middle school students.

References

Allen, J. P., & Land, D. (1999). *Attachment in adolescence.* https://doi.org/record/1999-02469-015

Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). *Human aggression.* Annu Rev Psychol, 53(1), 27-51. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135231

Archer, J. (2004). *Sex differences in aggression in real-world settings: A meta-analytic review.* Review of general psychology, 8(4), 291-322. https://doi.org/10.1037/1089-2680.8.4.291

Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). *The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence.* J Youth Adolesc, 16(5), 427-454. https://doi.org/10.1007/BF02202939

Bronfenbrenner, M. (1996). *Macroeconomics (2nd ed.).* Houghton Mifflin Company.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). *The aggression questionnaire.* J Pers Soc Psychol, 63(3), 452-459. https://doi.org/10.1037//0022-3514.63.3.452

Cheng, K. (2017). *A study on the relationship between loneliness, class environment, and aggressive behavior among middle school students Hunan Normal University].*

Collins, W. A., & Laursen, B. (2004). *Changing relationships, changing youth: Interpersonal contexts of adolescent development.* The Journal of Early Adolescence, 24(1), 55-62. https://doi.org/10.1177/0272431603260882

Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). *The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions.* Child development, 82(1), 405-432. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x

Falbo, T., & Poston Jr, D. L. (1993). *The academic, personality, and physical outcomes of only children in China.* Child development, 64(1), 18-35. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1993.tb02893.x

Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). *Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships.* Child development, 63(1), 103-115. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb03599.x

Gross, J. J. (1998). *The Emerging Field of Emotion Regulation: An Integrative Review.* Review of general psychology, 2(3), 271-299. https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271

Gross, J. J., & John, O. P. (2003). *Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being.* J Pers Soc Psychol, 85(2), 348-362. https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348

Li, D. Y., Wang, D. X., & Li, D. (2019). *Analysis of Aggressive Behavior and Influencing Factors among Middle School Students in Macau, China.* Chinese Journal of School Health, 40(11), 1682-1685.

Li, H. L., & Song, Y. W. (2004). *New progress in intervention research on adolescent aggressive behavior.* psychological science, 27(4), 1005-1009.

Li, K., Waters, T. E. A., & Bosmans, G. (2025). *Late Adolescents' Early Maladaptive Schemas: Are They Longitudinally Linked with Middle Childhood Temperament Over and Above Attachment?*.Res Child Adolesc Psychopathol, 53(1), 101-112. https://doi.org/10.1007/s10802-024-01256-z

Liu, J., & Meng, H. M. (2009). *About Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory of Developmental Psychology.* Chinese Journal of Health Psychology, 17(2), 250-252.

Liu, J. R. (2006). *A follow-up study on aggressive behavior of school-age children.* Chinese school health, 27(1), 53-54.

Liu, Y. W., & Wang, G. P. (2012). *Review and exploration of intervention research on aggressive behavior among primary and secondary school students.* Journal of Hebei Normal University: Education Science Edition, 14(3), 92-96.

Pascuzzo, K., Cyr, C., & Moss, E. (2013). *Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies.* Attachment & human development, 15(1), 83-103. https://doi.org/10.1080/14616734.2013.745713

Ren, J. (2009). *A Study on the Relationship between Life Satisfaction and Mental Health of Vocational High School Students.* Education Guide (First Half)(6), 20-23.

Roberton, T., Daffern, M., & Bucks, R. S. (2012). *Emotion regulation and aggression.* Aggression and violent behavior, 17(1), 72-82. https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.09.006

Steinberg, L. (2001). *We know some things: Parent–adolescent relationships in retrospect and prospect.* Journal of research on adolescence, 11(1), 1-19. https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001

Wu, C. X., Zhang, Y. M., & Yu, Y. Z. (2018). *The aggressive behavior and influencing factors of left behind children in rural schools in China.* Chinese Journal of Public Health, 34(7), 977-982.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.*

Yang, J. P. (2020). *Childhood maltreatment and bullying perpetration among Chinese adolescents: A moderated mediation model of moral disengagement and trait anger*. Child Abuse & Neglect, 106, 104507. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104507

Zhao, F. Q. (2017). *Sibling relationships and their relationship to the social development of children and adolescents.* Advances in Psychological Science, 25(5), 825. https://doi.org/10.3724/SP.J.1042.2017.00825

Zhu, D. M., Zhu, H. F., & Wang, J. (2019). *Current status of research on intervention of aggressive behavior in children and adolescents.* Chinese school health(2), 311-313.

Zimmermann, P., & Iwanski, A. (2014). *Emotion regulation from early adolescence to emerging adulthood and middle adulthood: Age differences, gender differences, and emotion-specific developmental variations.* International journal of behavioral development, 38(2), 182-194. https://doi.org/10.1177/016502541351

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาศาสตร์ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Development of Academic Achievement and Scientific Mind Toward Learning in the Biology Course Using 7-Step Inquiry-Based Learning (7E) Together with Concept Mapping among Mathayom 4 Students

พิมพ์ชนก โคตรสำราญ[1]*, จิราพร วิชระโภชน์[2]

[1,2]วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Pimchanok Khotsamran[1], Jiraporn Wicharapote[2]

[1,2]College of Asian Scholars, Khon Kaen, Thailand

✉: *yao6733@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 18 July 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 06 August 2025

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ 2) เพื่อศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัย one - group pretest - posttest design โดยผู้วิจัยได้ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนและหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนที่ใช้เทคนิคการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนชุมแพศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้เรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ มีความเหมาะสมอยู่ที่ 4.94 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปรนัยโดยวิเคราะห์เป็นรายข้อใช้เทคนิค ร้อยละ 27 ของจุงเตห์ฟาน ซึ่งได้ค่าความมียากง่าย 0.37-0.70 และอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.29-0.79 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับและความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 แบบทดสอบวัดจิตวิทยาศาสตร์ต่อวิทยาศาสตร์ มีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ และ

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบ One sample ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 14.68, S.D.= 1.12) สูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 6.00, S.D.= 1.15) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2. ผลการวัดจิตวิทยาศาสตร์ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.37, S.D.= 0.19) สูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 2.24 , S.D.= 0.29) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E),จิตวิทยาศาสตร์,แผนผังมโนทัศน์

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop the academic achievement of Mathayom 4 students in Science subject by organizing learning by using 7-step inquiry (7E) with concept mapping. 2) to study the scientific mind of Mathayom 4 students in Science subject by organizing learning by using 7-step inquiry (7E) with concept mapping. This study used a one-group pretest-posttest design. The researcher measured the academic achievement in Science subject and the scientific mind of the sample students before and after completing the learning using the teaching technique using 7-step inquiry (7E) with concept mapping. The sample group used in this research was 40 Mathayom 4/8 students at Chum Phae Suksa School, Chum Phae District, Khon Kaen Province, academic year 2024. The sample was selected by cluster sampling. The research instruments were 1) Lesson plan. The research instruments were lesson plan for Mathayom 4 students by organizing learning through 7-step inquiry learning (7E) with concept mapping. The suitability was 4.94. The multiple choice achievement test was analyzed by each item using Jungtefan's 27% technique. The difficulty value was 0.37-0.70 and the discrimination power was in the range of 0.29-0.79. The discrimination power was equal to and the reliability was equal to 0.86. The science attitude test towards science had the discrimination power and the reliability was equal to 0.83. The statistics used for analysis were percentage, mean, standard deviation, and One sample t-test. The research results found that: 1. The results of the comparison of the academic achievement in science of Mathayom 4 students after learning by organizing the learning activities in the form of 7-step inquiry (7E) with concept mapping, with an average value ($\bar{X}$= 14.68, S.D. =1.12) higher than before learning ($\bar{X}$= 6.00, S.D. =1.15) with statistical significance at the .05 level. 2. The results of measuring the scientific mind towards learning science in the subject of Biology of Mathayom 4 students after organizing the learning activities in the form of 7-step inquiry (7E) with concept mapping, with an average value ($\bar{X}$= 4.37, S.D.= 0.19) higher than before learning with an average value ($\bar{X}$= 2.24, S.D. =0.29) with statistical significance at the .05 level.

Keywords: 7E Inquiry-Based Learning, Psychology, concept map

1.บทนำ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแกนกลาง พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มุ่งหวังให้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์

การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้แก้ปัญหาอย่างเต็มระบบ และแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล รวมทั้งมีสื่อการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมเพื่อที่จะเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันควรจัดการเรียนรู้โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญคือนำความรู้เดิมจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาสร้างความรู้ใหม่ในบริบทที่แตกต่างกันออกไป ในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงจากการบรรยายเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนต้องประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อให้เข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนและประเมินสมรรถะที่ผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรได้รับ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาจใช้สื่อต่าง ๆประกอบและให้ลงมือทำปฏิบัติการจริงเพื่อสร้างทักษะต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนและใช้เป็นเครื่องมือ ในการสืบเสาะและเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ, 2556) วิทยาศาสตร์จะไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแต่ยังช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยังยืนในประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจากการเข้าไปพัฒนาทางด้านการศึกษาซึ่งประเทศไทยเองได้เห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์จึงให้มีการปฏิรูปและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีเป้าหมายหลักคือปฏิรูปกระบวนการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กุณฑรี เพรชทวีพรเดช, 2550) ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่ จะมีความรู้ความเข้าใจโลกธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นและนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์มีคุณธรรมความรู้วิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแต่ยังช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์การดูแลรักษาตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยังยืนและที่สำคัญอย่างยิ่งคือความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถแข่งขันกับนานาประเทศและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข นอกจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการมีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทุกขั้นตอนมีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นโดยกำหนดสาระสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงได้เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรที่เน้นเนื้อหามาเป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการโดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดได้ทำเป็นและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผู้เรียนสามารถนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้แสวงหาความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดเรียนการสอนโดยการนำการทดลองทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมกับรูปแบบ การสอนที่

สามารถสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียนได้โดยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ประกอบด้วย 1.ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม(elicitation phase) เป็นการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้น ให้เด็กได้แสดง ความรู้เดิม คำถามอาจจะเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคมท้องถิ่น หรือประเด็นข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์ 2.ขั้นเร้าความสนใจ (engagement phase) เป็นการนำเข้าสู่เนื้อหาในบทเรียนหรือเรื่องที่ น่าสนใจ ซึ่งอาจเกิดจากความสนใจของนักเรียน หรือเกิดจากการอภิปรายภายในกลุ่ม 3.ขั้นสำรวจค้นหา(exploration phase) เมื่อนักเรียนทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถาม ที่สนใจจะศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว ก็มีการวางแผนกำหนดแนวทาง 4.ขั้นอธิบาย (explanation phase) เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว นักเรียนก็จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำการ วิเคราะห์ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ 5.ขั้นขยายความรู้ (elaboration phase) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม 6.ขั้นประเมินผล (evaluation phase) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่า นักเรียนรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด 7.ขั้นนำความรู้ไปใช้ (extension phase) ครูจะต้องมีการจัดเตรียมโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เป็นการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ คิดและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีระบบของการคิดใช้กระบวนการ ของการค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ครูมีหน้าที่จัดบรรยากาศการสอน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ คิดแก้ปัญหาโดยใช้การทดลองและอภิปรายซักถามเป็นขั้นตอนที่กิจกรรมหลักในการสอน โดยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น(7E) เป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งของการ สอนแบบสืบเสาะหาความรู้ซึ่งได้พัฒนามาจากการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5 ขั้น(5E) เนื่องจากการสอนแบบสืบเสาะ 5 ขั้น นี้เป็นการสอนที่ยังมีขั้นตอนที่ไม่ต่อเนื่องจึงมีการเพิ่มขั้นตอน ของการเรียนรู้อีกสองขั้นตอนคือ ขั้นตรวจสอบความรู้เดิมและขั้นนำไปใช้โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้น ให้เด็กได้มีความสนใจและสนุกกับการเรียน และยังสามารถปรับประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การสร้างประสบการณ์ของตนเอง วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น(7E) เป็นการสอนที่เน้นการถ่ายโอนการเรียนรู้และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบความรู้เดิมของเด็ก นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนสร้างแผนผังมโนทัศน์ ยังเป็นแนวทางที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยในการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งกว่างขวางมากขึ้น ช่วยในการจำ ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดโดยสร้างแผนผังเชื่อมโยงและการคิดที่ชัดเจน สามารถใช้ในการเรียนรู้ทุกวิชา (วัชรา เล่าเรียนดี, 2554) เนื่องจากการสร้างความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมอยู่ในสมอง จำเป็นต้องมีการแสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างเป็นระบบและอย่างประหยัดเวลาด้วย ข้อดีของการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สามารถช่วยคิด จำ บันทึกเข้าใจเนื้อหา และนำเสนอได้อย่างมีระบบทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจสนุกสนานมีชีวิตชีวา (ทิศนา แขมมณี, 2545)

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นให้มีการปลูกฝังจิตวิทยาศาสตร์แก่ผู้เรียน จิตวิทยาศาสตร์เป็นคุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยของบุคคลที่เกิดจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ การมีจิตใจเป็นวิทยาศาสตร์เป็นส่วนสำคัญ ซึ่งเป็นพลังของจิตใจที่ทำให้บุคคลเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ผู้ที่มีจิตใจเป็นวิทยาศาสตร์จะเป็นผู้ที่มีเหตุผลมีจิตเข้มแข็งที่จะต่อสู้เพื่อการมีสุขภาพแข็งแรงมีการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ (สิริลักษณ์ สาระชาติ, 2553) ที่กล่าวไว้ว่า จิตวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในบุคคล เพราะเป็นการพัฒนาคุณภาพของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่ ศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะสร้างบุคคล ให้สมบูรณ์ มีความสามารถในการคิดขั้นสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีระเบียบวิธีการในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีกำลังพัฒนา ผู้ที่มีจิตวิทยาศาสตร์จะเป็นผู้ที่รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติตลอดจน เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพซึ่งทำให้เขาทำงานและอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างดียิ่งดังนั้น จิตวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญช่วยให้บุคคลเกิดการแสวงหาความรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ช่วยให้เข้าใจและสามารถปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้การจัดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ยังสนับสนุนให้นักเรียนให้นักเรียนเกิดความรู้ นำไปสู่การค้นคว้า และทำให้เกิดการพัฒนาความคิดให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ จึงสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างความรู้ ด้วยเหตุผลที่แผนผังมีรูปแบบที่หลากหลาย และการจัดกาเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สังเกต จดบันทึก วางแผน จัดกระทำข้อมูล ตีความ และตั้งสมมติฐานการจัดการเรียนรู้ทั้งสองวิธีการนี้ร่วมกันจึงอาจก่อให้เกิดความหลากหลายต่อการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจึงสามารถปรับใช้ได้ตรงกับความเหมาะสมของผู้เรียนได้ดี ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนำไปสู่การเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของผลที่จะเกิดขึ้นต่อการเรียน จะเป็นแรงจูงใจทางวิชาการ และการเร้าความสนใจด้วยพื้นภูมิหลังที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ (ทิศนา แขมมณี, 2550) การสอนด้วยแผนผังร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) นอกจากจะส่งเสริมความรู้ด้านพุทธพิสัยแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายที่อาจนำไปสู่ความสนใจและจิตวิทยาศาสตร์ที่ดีต่อการเรียนด้วย

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน (Learning Cycle) รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะแบบ ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านได้ความรู้และศึกษาเอกสารต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้นรวมทั้งมีจิตวิทยาศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายจนส่งผลเสียต่อจิตวิทยาศาสตร์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

2.เพื่อศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมแพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 14 ห้อง จำนวน 525 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนชุมแพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง นักเรียน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและบทบาทของนักเรียน ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ เพื่อให้นักเรียนได้ทราบแนวทางในการปฏิบัติตน

2. วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน (Pre-Test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย มีจำนวน 20 ข้อ

3. ดำเนินสอนตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ จำนวน 8 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นเวลา 8 ชั่วโมง และการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-Test) เป็นแบบปรนัย มีจำนวน 20 ข้อ โดยชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) แต่มีการสลับข้อคำถาม เพื่อป้องกันการจดจำได้ของนักเรียน และวัดจิตวิทยาศาสตร์ ด้วยแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์

4. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดของตัวแปรแต่ละรายการ

2. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคะแนนจากนั้นจัดกลุ่มของคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ จำนวน 8 แผน โดยการคำนวณหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence) หรือ IOC

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาตรวจสอบความยาก หาค่าอำนาจจำแนก หาค่าความเชื่อมั่น

3. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตรวจสอบความยาก หาค่าอำนาจจำแนก หาค่าความเชื่อมั่น

หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน และและทดสอบค่าทีแบบสัมพันธ์กัน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์

สถิติทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบแบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์โดยใช้ t-test (t-test dependent Samples) กำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชา วิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

คะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชา วิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (20 คะแนน)	ผลต่างของคะแนน (D)	ผลต่างของคะแนนยกกำลังสอง (D^2)
1	5	15	10	100
2	6	16	10	100
3	4	14	10	100
4	5	15	10	100
5	4	14	10	100
6	5	15	10	100

7	4	14	10	100
8	5	15	10	100
9	7	16	9	81
10	7	15	8	64
11	6	15	9	81
12	7	16	9	81
13	6	15	9	81
14	6	14	8	64
15	7	15	8	64
16	5	16	11	121
17	6	14	8	64
18	7	15	8	64
19	7	13	6	36
20	7	14	7	49
21	7	15	8	64
22	6	16	10	100
23	8	14	6	36
24	9	15	6	36
25	4	15	11	121
26	5	16	11	121
27	6	16	10	100
28	7	13	6	36
29	7	14	7	49
30	6	15	9	81
31	6	13	7	49
32	6	14	8	64
33	6	12	6	36
34	6	15	9	81
35	6	16	10	100
36	7	14	7	49
37	7	17	10	100
38	6	15	9	81
39	4	12	8	64
40	5	14	9	81
ผลรวม	240	587	-	-
ค่าเฉลี่ย	6.00	14.68	-	-
S.D.	1.15	1.12	-	-

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 4 จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบแบบ

สืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดแสดงในตาราง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	40	20	6.00	1.15	35.67	.00
หลังเรียน	40	20	14.68	1.12		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 4 โรงเรียนชุมแพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 6.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 14.68 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

สรุปการศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ หลังการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

ข้อ	รายการ	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
	ด้านที่ 1: ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)	**4.10**	**0.39**	**ทางบวก**
1.	ฉันมักจะตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวฉัน	4.00	0.88	ทางบวก
2.	ฉันชอบค้นคว้าหาคำตอบเมื่อพบเรื่องที่น่าสนใจ	4.63	0.49	ทางบวก
3.	ฉันสงสัยและต้องการทราบเหตุผลเบื้องหลังของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	3.38	0.49	ทางบวก
4.	ฉันสนุกกับการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์	4.38	0.49	ทางบวก
5.	ฉันพยายามเรียนรู้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ฉันยังไม่เข้าใจ	4.13	0.79	ทางบวก
	ด้านที่ 2 : ความซื่อสัตย์ (Intellectual Honesty)	**4.55**	**0.14**	ทางบวก
6.	ฉันยอมรับเมื่อข้อสันนิษฐานของฉันผิดพลาด	4.60	0.50	ทางบวก
7.	ฉันไม่บิดเบือนข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ตรงกับความเชื่อของฉัน	4.40	0.50	ทางบวก
8.	ฉันรายงานผลการทดลองตามที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่ปรับเปลี่ยนข้อมูล	4.48	0.51	ทางบวก

9.	ฉันให้เครดิตแก่แหล่งข้อมูลที่ฉันนำมาใช้อ้างอิง	4.58	0.50	ทางบวก
10.	ฉันสนับสนุนให้ผู้อื่นซื่อสัตย์ต่อข้อมูลทางวิทยาศาสตร์	4.68	0.47	ทางบวก
	ด้านที่ 3 : ความใจกว้าง (Open-mindedness)	**4.47**	**0.17**	ทางบวก
11.	ฉันเปิดใจรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ แม้ว่าจะขัดกับความเชื่อเดิมของฉัน	4.63	0.49	ทางบวก
12.	ฉันสามารถเปลี่ยนความคิดของตนเองได้หากมีหลักฐานใหม่ที่น่าเชื่อถือ	4.43	0.50	ทางบวก
13.	ฉันยอมรับว่าข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการค้นพบใหม่	4.53	0.51	ทางบวก
14.	ฉันให้โอกาสผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น แม้ว่าจะต่างจากความคิดของฉัน	4.53	0.60	ทางบวก
15.	ฉันพยายามมองปัญหาทางวิทยาศาสตร์จากหลายมุมมอง	4.23	0.70	ทางบวก
	ด้านที่ 4: ความรอบคอบ (Caution in Making Conclusions)	**4.39**	**0.40**	ทางบวก
16.	ฉันพยายามใช้เหตุผลเชิงตรรกะเมื่อทำการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางวิทยาศาสตร์	4.50	0.51	ทางบวก
17.	ฉันไม่เชื่อข้อมูลใด ๆ ง่าย ๆ โดยไม่ตรวจสอบที่มา	4.93	0.27	ทางบวก
18.	ฉันมักจะคิดวิเคราะห์ก่อนสรุปผลจากข้อมูลที่ได้รับ	4.50	0.51	ทางบวก
19.	ฉันสามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ได้	3.50	0.51	ทางบวก
20.	ฉันเชื่อว่าข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์ควรได้รับการพิสูจน์ด้วยหลักฐาน	4.50	0.51	ทางบวก
	ด้านที่ 5: ความพยายามมุ่งมั่น (Perseverance)	**4.19**	**0.46**	ทางบวก
21.	ฉันพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาทางวิทยาศาสตร์แม้ว่าจะเป็นเรื่องยาก	4.20	0.69	ทางบวก
22.	ฉันอดทนในการทำการทดลองซ้ำ ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง	4.20	0.61	ทางบวก
23.	ฉันไม่ยอมแพ้เมื่อพบว่าทฤษฎีหรือแนวคิดของฉันผิดพลาด	4.00	0.72	ทางบวก
24.	ฉันพยายามแก้ไขข้อผิดพลาดในกระบวนการทดลองของฉัน	4.15	0.74	ทางบวก
25.	ฉันให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์	4.40	0.67	ทางบวก
	ด้านที่ 6: เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ (Positive Attitude Toward Science)	**4.54**	**0.15**	ทางบวก
26.	ฉันรู้สึกสนุกกับการเรียนวิทยาศาสตร์	4.93	0.27	ทางบวก
27.	ฉันคิดว่าวิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน	4.93	0.27	ทางบวก
28.	ฉันสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียน	3.93	0.27	ทางบวก
29.	ฉันเชื่อว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถแก้ไขปัญหาสังคมได้	3.98	0.36	ทางบวก
30.	ฉันสนับสนุนให้คนรอบตัวเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์	4.93	0.27	ทางบวก
	เฉลี่ยรวม	4.37	0.19	ทางบวก

จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมแพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สรุปได้ว่าผู้เรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ ทิศทางบวกในทุกด้าน หลังการจัดการหลังการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผัง

มโนทัศน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.19 อยู่ใน ระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ระบบนิเวศและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเรื่อง ระบบนิเวศและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญในการถ่ายโอนการเรียนรู้และตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียน ซึ่งทำให้ครูผู้สอนทราบว่านักเรียนมีพื้นฐานในเรื่องที่จะเรียนเป็นอย่างไร และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนได้ อีกทั้งยังเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านการทำกิจกรรมในการเรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากนักเรียนต้องลงมือปฏิบัติจริง มีการวางแผน สรุปและอภิปรายร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถสรุปเป็นความรู้ของตนเองได้ จะเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ผู้วัยได้นำเอาแผนผังมาใช้ในการจัดกิจกรรมขั้นอธิบาย ขั้นลงสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมินผล เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระบบความคิดและความจำที่มาจากความเข้าใจซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่กับความรู้ใหม่ที่เพิ่งเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ม่วงพะเนาว์ และวาสนา กีรติจำเริญ (2560) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับผังมโนทัศน์ การวิจัยในครั้งนี้ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โครงสร้างของพืช และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้โครงสร้างของพืช และความสามรถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนบ้านใหม่พิทยาคม จำนวน 20 คน ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (pre-experimental) มีกลุ่มทดลองแบบกลุ่มเดียว (one group pretest-posttest design) ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 7 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 21 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ จำนวน 7 แผน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้โครงสร้างของพืช และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (7E) ร่วมกับผังมโนทัศน์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับผังมโนทัศน์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับวิจัย ธนวัฒน์ ธรรมกุล

และอนุกูล จินตรักษ์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น วิจัยนี้ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังเรียน 2) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านทรายขาว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม ระยะเวลาในการทำวิจัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 การวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้การวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารในชีวิตประจำวัน จำนวน 5 แผน ซึ่งใช้เวลาในการสอน 15 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเรื่อง "ระบบนิเวศและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต" โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านจิตวิทยาศาสตร์ในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านความสนใจ ความตั้งใจ และทัศนคติเชิงบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความพยายามในการทำความเข้าใจเนื้อหา มีความสามารถในการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างสนุกสนาน อีกทั้งนักเรียนยังเลือกใช้เวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ส่งผลให้จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนพัฒนาไปในระดับที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล ศรีชาทุม และชัยมงคล (2564) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ฟิสิกส์เรื่อง "คลื่น" โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับชุดการทดลอง มีผลทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ในระดับที่ดีมาก โดยเครื่องมือที่ใช้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพ และผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงรุกและมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทดลองสามารถกระตุ้นความสนใจและความคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ดี นอกจากนี้ ยังพบความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีริศรา ลาสอน และนฤมล ภูสิงห์ (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7E เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร" ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โดยพบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นในระดับดีมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้นนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปบูรณาการร่วมกับเครื่องมือที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ เช่น แผนผังมโนทัศน์หรือชุดการทดลอง จากผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถ

สังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมหรือมัธยม และเมื่อนำไปผสมผสานกับสื่อหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น แผนผังมโนทัศน์หรือชุดกิจกรรมทดลอง จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง มีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น และสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับชีวิตประจำวันได้อย่างมีความหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการใช้แผนผังมโนทัศน์ครูผู้สอนควรทำการปฐมนิเทศและแนะนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนเพื่อให้เกิดความใจ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างลุล่วง

2. ครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับรูปแบบการสอน และจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนครูควรเน้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์กับเนื้อหาอื่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น(7E) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์

3. ควรมีการศึกษาพัฒนาและปรับปรุงแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละช่วงเวลาและเนื้อหาที่สอน โดยการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญ วิลัยศร, สิราวรรณ จรัสรวีวัฒน์, & วิมลรัตน์ จตุรานนท์. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการใช้แผนผังมโนทัศน์ เรื่องอาหารและการดำรงชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2), 407–423.

กัลยาณี บุญทรัพย์, กิตติมา พันธ์พฤกษา, & เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาที่มีต่อมโนทัศน์ฟิสิกส์และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(1), 88–98.

จิตราภรณ์ ใจธรรม. (2564). การพัฒนากระบวนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับวิธีสอนแบบปฏิบัติการ เรื่องธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 81–94.

ณัฐญา เจริญพันธ์, ภัทรภร ชัยประเสริฐ, & สมศิริ สิงห์พล. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงเสริม (Augmented Reality) เรื่องอะตอมและสมบัติของธาตุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(2), 64–79.

ทรายทอง พวกสันเทียะ. (ม.ป.ป.). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา* [ดุษฎีนิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ธนวัฒน์ ธรรมกุล, & อนุกูล จินตรักษ์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(2), 113–123.

นิตยา ม่วงพะเนาว์, & วาสนา กีรติจำเริญ. (2561). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับผังมโนทัศน์. *วารสารวิทยบริการ*, 29(3), 40–49.

ประดับ ศิลป์ ชากำนัน. (2557). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Learning Together (LT) ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 8(2), 271–280.

ปราณี กองจินดา. (2549). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทักษะการคิดเลขในใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาโดยใช้แบบฝึกหัดที่เน้นทักษะการคิดเลขในใจกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้คู่มือครู* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา].

พิทธพนธ์ พิทักษ์, และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนฟิสิกส์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(1), 39–52.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2560). กระบวนการสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *Suratthani Rajabhat Journal*, 4(2), 45–70.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์, & พเยาว์ ยินดีสุข. (2548). *วิธีวิทยาการสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป*. สถาบันพัฒนาคุณภาพ

วิชาการ.

ภพ เลาหไพบูลย์. (2542). *แนวการสอนวิทยาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ไทยวัฒนาพานิช.

ภัค อินสิงห์, นพมณี เชื้อวัชรินทร์, & ศรัณย์ ภิบาลชนม์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับเทคนิคแผนผังกราฟิก เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพในรายวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม*, 7(1), 47–54.

ภัทรา อุ่นทินกร, วิษณุ สมัญญา, แคทยา เจริญสุข, & วีรยุทธ พลายเล็ก. (2564). การวิเคราะห์ผังมโนทัศน์การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารวิชาการ*, 6(11), 181–196.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2553). *การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Development of a Basic Khim-Playing Skill Practice Manual for Grade 8 Students

นันทินี นักดนตรี[1*]

[1]กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และดนตรี, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

Nuntinee Nukdontre[1]
[1]Department of Mathematics and Music, Demonstration School of Suan Sunandha Rajabhat University
✉: [1*]nantinee.na@ssru.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 11 July 2025; Revised: 04 August 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มประชากรได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน ใช้เวลาในการทดลอง 10 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกหัดการตีขิม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.00/82.15 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้และมีผลสมฤทธิ์ด้านการเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกหัดการตีขิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา, แบบฝึกหัด, ขิม, ดนตรีไทย

Abstract

The purpose of this research was; (1) to develop the introduction skill practice lesson of the Khim for Grade 8 students to meet the standard efficiency criterion of 80/80, and (2) to compare the students' learning achievement before and after using the Khim skill practice lesson. The sample comprised 25 Grade 8 students from Suan Sunandha Rajabhat University Demonstration School who were enrolled in the second semester of the 2024 academic year. Selection of participants was conducted via purposive sampling. The experimental was set up for 10 hours. The data were analyzed using descriptive statistics (mean, percentage, standard deviation) and an independent-samples t-test. The analysis revealed that the Khim skill practice lesson demonstrated an efficiency of 82.00/82.15, which exceeded the set standard of 80/80. Furthermore, students' post-instruction achievement was significantly higher than their pre-instruction achievement ($p<.05$).

Keyword: Development, Skill practice lesson, Khim, Thai Music

1. บทนำ

ในอดีต การเรียนดนตรีไทยแบบแผนดั้งเดิมไม่ได้ดำเนินการในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเช่นปัจจุบัน หากแต่ต้องเดินทางไปศึกษายัง “บ้าน” ของครูผู้สอน ซึ่งหมายถึงบ้านของครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในวงการ โดยรูปแบบการเรียนรู้จะเริ่มต้นจากการฝึกฝนการบรรเลงฆ้องวง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินทำนองหลักในวงปี่พาทย์ของไทย จากนั้นจึงค่อยพัฒนาไปสู่การบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ โดยใช้เวลาเรียนรู้น้อยลง เนื่องจากผู้เรียนได้มีพื้นฐานด้านทำนองจากการฝึกฆ้องวงมาแล้ว (บุญธรรม ตราโมท, 2481)

การเรียนดนตรีในลักษณะนี้หรือที่เรียกว่าการสอนแบบตามอัธยาศัย จึงถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดศิลปินผู้มีความสามารถในวงการดนตรีไทยมาอย่างต่อเนื่องหลายยุคสมัย โดยลักษณะเด่นของการเรียนการสอนแบบนี้คือ ผู้เรียนจะพำนักอยู่กับครูผู้สอน เพื่อฝึกฝนและเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะดนตรีและทักษะด้านอื่น ๆ เช่น มารยาท การดำรงตน และคุณธรรมจริยธรรมได้ควบคู่กัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันลักษณะของการเรียนดนตรีตามบ้านได้เปลี่ยนแปลงไป โดยนักเรียนมักเดินทางไปเรียนดนตรีที่บ้านครูเพียงสัปดาห์ละไม่กี่ครั้ง และมิได้อาศัยอยู่ร่วมกับครูดังเช่นในอดีตอีกต่อไป ซึ่งส่งผลให้ความลึกซึ้งของการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ลดน้อยลงตามลำดับ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2547) ขณะเดียวกัน การเรียนการสอนทักษะด้านดนตรีไทยในอดีตยังมีรากฐานจากภูมิปัญญาครูไทยที่ยึดหลักการเรียนรู้สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การฟัง การคิด การทำตามอย่างครู และการทำซ้ำจนเกิดความชำนาญ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้บูรณาการทักษะด้านต่าง ๆ อย่างแนบเนียนและมีประสิทธิภาพสูง ทำให้ผู้เรียนสามารถซึมซับองค์ความรู้ด้านดนตรีได้อย่างต่อเนื่อง ต่อมา เมื่อมีการนำนวัตกรรมจากดนตรีตะวันตก เช่น โน้ตเพลง มาใช้ในการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ก็ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงบทเพลงไทยได้ง่ายขึ้น และยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะทางดนตรีในระดับที่สูงขึ้นในอนาคต (วนิดา พรหมบุตร และ เอกพล ช่วยวงศ์ญาต, 2554)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การเรียนการสอนดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในสถานศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งภาคทฤษฎีและสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมทักษะด้านดนตรีแล้ว ยังเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากการฝึกฝนดนตรีช่วยพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียน เช่น ความอดทน ความเพียร การใช้ความคิด ความจำ และความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อันเป็นนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนและยังเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของนักดนตรีไทยในอดีต (สุขุม เทียนสุข, 2546) ทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยมีการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่ม ซึ่งหนึ่งในนั้นคือกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และความซาบซึ้งใน

คุณค่าทางศิลปะ แบ่งเป็น 3 สาระ ได้แก่ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยเฉพาะสาระดนตรีนั้น มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ การผสมวงดนตรี การเชื่อมโยงดนตรีกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนการเห็นคุณค่าดนตรีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากล โดยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้เรียนควรสามารถอธิบายบทบาทและอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อสังคมไทย ตลอดจนสามารถระบุความหลากหลายขององค์ประกอบทางดนตรีในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา เช่น นโยบายของโรงเรียน ผู้สอน ผู้เรียน สื่อการสอน (เครื่องดนตรี) รวมทั้งระดับการให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมทางด้านดนตรีของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน (วนิดา พรหมบุตร,2562) การจะเรียนดนตรีให้เกิดทักษะที่ดีที่สุดคือได้ลงมือปฏิบัติจริง ตามศักยภาพทั้งของผู้เรียน โดยในชั้นเรียนการปฏิบัติดนตรีจะประสบปัญหา คือ ครูผู้สอน 1 คนไม่สามารถจะควบคุมชั้นเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่าได้ หรือผู้เรียนแต่ละคนมีความสนใจใฝ่เรียนที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน และภายหลังจากสถานการณ์โควิด 19 ที่ผ่านมาทำให้การเรียนปฏิบัติถูกจำกัดเครื่องดนตรีที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติ ที่ไม่สามารถใช้เครื่องดนตรีพื้นฐานคือ ขลุ่ยในการจัดเรียนการสอนได้ ปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนในการปฏิบัติดนตรี ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2560) ได้เสนอว่า “การสอนทักษะดนตรีแต่ละเครื่องมือ ย่อมมีเทคนิคการสอนหรือกลวิธีการสอนแตกต่างกันไปตามความเฉพาะของแต่ละเครื่องมือ”

จากปัญหาที่พบในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ดนตรีไทยของนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไข โดยเริ่มจากการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 เพื่อคัดเลือกเครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียน โดยเน้นเครื่องดนตรีที่ช่วยฝึกการฟังเสียง การแยกแยะจังหวะช้า–เร็ว การเข้าใจระดับเสียงสูง–ต่ำ และการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อแขนอย่างเป็นระบบ ซึ่ง “ขิม” ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเครื่องดนตรีหลักในการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ เนื่องจากมีความเหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้างเสียงและการพัฒนาทักษะทางกายภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คัดเลือกบทเพลงที่สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของนักเรียน พร้อมทั้งศึกษาและประยุกต์ใช้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagné) และรูปแบบการสอนเชิงปฏิบัติของเดวีส์ (Davies’ Instructional Model) (ทิศนา แขมมณี, 2553) เพื่อออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยจากการทบทวนวรรณกรรม พบแนวคำสำคัญ 4 ประการในการสอนดนตรี ได้แก่ การเตรียมความพร้อม เพลงสองชั้น การแยกฝึกทักษะย่อย และการจัดลำดับจากง่ายไปยาก (วนิดา พรหมบุตร, 2562) ซึ่งผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาแบบฝึกหัดการตีขิมขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเสริมทักษะก่อนเข้าสู่การฝึกบทเพลงที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดี สามารถบรรเลงขิมได้อย่างถูกต้อง เข้าใจโครงสร้างเพลงไทย และฝึกฝนได้ตามหลักการทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน การใช้แบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาฝ่ายมัธยม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบแบบปรนัย เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการตีขิมสำหรับประเมินก่อนและหลังเรียน

2. แบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน 3 แบบทักษะ ได้แก่

2.1 แบบฝึกทักษะตีไล่เสียง

2.2 แบบฝึกทักษะตีสลับมือ 2 มือกับโน้ต 1 ระดับเสียง ในแบบฝึกทักษะนี้ได้แบ่งย่อยออกเป็นอีก 3 แบบ คือ (1) ตีสลับมือ 2 มือกับไล่เสียงสูงคู่ไปกับเสียงต่ำ (2) สลับมือ 2 มือ ไล่เสียงสูงคู่ไปกับเสียงกลาง (3) สลับมือ ไล่เสียงเสียงกลางคู่ไปกับเสียงต่ำ แบบฝึกทักษะตีเดินมือ

3. แบบประเมินทักษะการตีขิมเพลงแขกบรรเทศ ชั้นเดียว

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างและการพัฒนาแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดหลักการสร้างแบบฝึกทักษะจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1.3 ศึกษาเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ในด้านการคัดเลือกบทเพลง และทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีของแบบฝึกทักษะเพื่อนำมาปรับใช้กับเครื่องดนตรีประเภทขิม

1.4 ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne) และแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Devies' Instructional Model)

1.5 ทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน แล้วกำหนดเป้าหมาย ระบุตัวชี้วัดที่เป็นจุดประสงค์ปลายทางของแบบฝึกทักษะ

1.6 ดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษาเรียงลำดับจากง่ายไปยากพร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำอธิบายรายการใช้แบบฝึกทักษะ โน้ตแบบฝึกทักษะ แผนผังหน้าฆิมที่กำหนดตำแหน่งการตี

1.7 นำแบบฝึกทักษะที่สร้างเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

1.8 นำแบบฝึกทักษะที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการตีฆิม การใช้ภาษา ความเหมาะสมของกิจกรรมกับเวลาที่ใช้ในการฝึกแล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สาระดนตรี จากหลักสูตรสถานศึกษา พร้อมทั้งทบทวนเนื้อหาสาระที่นักเรียนได้เรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้เดิมทางดนตรีและแนวทางในการต่อยอดความรู้ใหม่ต่อไป

2.2 ศึกษากรอบเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2553 ในระดับเตรียมความพร้อม และทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีของแบบฝึกทักษะเพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงที่นำมาใช้สอน

2.3 ศึกษาเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ของเกณฑ์มาตรฐานทางดนตรีไทย ขั้นเตรียมความพร้อมและทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีของแบบฝึกทักษะ เพื่อนำมาปรับใช้กำหนดของเขตเนื้อหาและกลวิธีการตีฆิมที่เหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียน

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 ข้อเป็นปรนัยเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก เกณฑ์การให้คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 15 คะแนน

2.5 สร้างเกณฑ์ประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการตีฆิมขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งประเด็นของเกณฑ์การประเมินทักษะเป็น 4 ด้าน คือ แต่ละด้านแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 3 คะแนน ตามลักษณะย่อย 4 ข้อ ได้แก่

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินทักษะขั้นพื้นฐาน เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

ประเด็นการประเมิน	**ระดับคะแนน**		
	3	**2**	**1**
1. การนั่งและการวางมือ	ท่านั่งถูกต้อง และการวางมือถูกต้อง	ท่านั่งถูกต้อง แต่การวางมือถูกต้องเพียงมือ	ท่านั่งไม่ถูกต้อง แต่การวางมือต้องถูกต้องมือใดมือ

		เดียว	หนึ่ง
2. การบรรลงตรงตามจังหวะ	สามารถปฏิบัติเล่นโน้ตจังหวะเพลงได้อย่างถูกต้อง	สามารถปฏิบัติเล่นโน้ตจังหวะเพลงผิด 1-2 ครั้ง	ปฏิบัติเล่นโน้ตจังหวะเพลงผิด 3 ครั้งขึ้นไป
3. การบรรลงตรงตามทำนอง	สามารถปฏิบัติเล่นโน้ตทำนองเพลงได้อย่างถูกต้อง	สามารถปฏิบัติเล่นโน้ตทำนองเพลงผิด 1-2 ครั้ง	ปฏิบัติเล่นโน้ตทำนองเพลงผิด 3 ครั้งขึ้นไป
4. การบรรลงตรงตามเสียง	บรรเลงโน้ตตรงตามเสียง ได้อยางถูกต้อง	บรรเลงโน้ตตรงตามเสียงบางท่อนเพลง	บรรเลงโน้ตได้ไม่ดี ส่วนใหญ่ไม่ตรงตามเสียง

2.6 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการตีขิมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามของแบบฝึกทักษะกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ - สวนสุนันทา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ข้อสอบปรนัยที่ใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน และแบบประเมินทักษะการตีขิม

3. การทดลอง ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ชี้แจงนักเรียนทราบวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการใช้แบบฝึกทักษะให้เข้าใจ

3.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยให้นักเรียนทำแบบทอสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการตีขิมเพื่อนำคะแนนไปคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐานครบทุกแบบฝึกทักษะเป็นเวลา 4 คาบเรียน โดยใช้นักเรียนอ่านและฝึกทักษะตามแผนผังขิมที่กำหนดให้ทุกครั้ง ที่เรียนแบบฝึกผู้สอนจะให้นักเรียนมีเวลาฝึกซ้อมทบทวนตัวเอง หลังเรียนแบบฝึกทักษะครบ มีการทดสอบเก็บคะแนนด้วยแบบประเมินทักษะการตีขิมที่พัฒนาขึ้น

3.4 ต่อเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ท่อนที่ 1 เป็นเวลา 4 คาบเรียน เพื่อใช้ประเมินทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน โดยจัดลำดับกิจกรรมการต่อเพลงในชั้นเรียน 5 ขั้นตอน คือ 1) ทบทวนแบบฝึกทักษะทั้ง 4 แบบฝึกทักษะ 2) ทบทวนความรู้เดิม 3) ต่อทำนองวรรคใหม่ 4) ให้เวลาฝึกทักษะส่วนตัว 5) ทบทวนความรู้ใหม่

3.5 ทดสอบหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้แบบทดสอบแบบประนัยที่เป็นชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียนมาทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการตีขิมด้วยบท เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว โดยใช้เกณฑ์ประเมินทักษะการตีขิมที่ได้พัฒนาขึ้น

3.6 นำผลมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และหาผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนใช้ -หลังใช้แบบฝึกทักษะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบฝึกทักษะ ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division: S.D.) แล้วนำเสนอในรูปของตารางพร้อมคำอธิบายใต้ตาราง

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนใช้ -หลังใช้แบบฝึกทักษะใช้การทดสอบค่า t-test (Dependent Sample) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4. ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และนำเสนอผลวิจัยดังนี้

1. แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 แบบทักษะ ได้แก่ แบบฝึกทักษะตีไล่เสียง แบบฝึกทักษะตีสลับมือ 2 มือกับโน้ต 1 ระดับเสียง และแบบฝึกทักษะตีเดินมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบฝึกทักษะที่ 1 : การตีไล่เสียง

ฝึกตีมือซ้าย : ฟังจังหวะเสียงฉิ่ง 1 2 3 แล้วตีหย่องเสียงที่ 1 เสียง ที (ท) ของแถวซ้าย ด้วยมือซ้าย เลื่อนขึ้นไปเรื่อย ๆ ทีละเสียงจนครบ 7 เสียง (ท ด ร ม ฟ ซ ล)

ฝึกตีมือขวา : ฟังจังหวะเสียงฉิ่ง 1 2 3 แล้วตีหย่องเสียงที่ 1 เสียง ลา (ล) ของแถวขวา ด้วยมือขวา เลื่อนขึ้นไปเรื่อย ๆ ทีละเสียงจนครบ 7 เสียง (ล ท ด ร ม ฟ ซ)

ตารางที่ 2 โน้ตแบบฝึกทักษะไล่เสียง ฝึกมือซ้าย

แถวซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล
แถวกลาง								
แถวขวา								

ตารางที่ 3 โน้ตแบบฝึกทักษะไล่เสียง ฝึกมือขวา

แถวซ้าย	
แถวกลาง	

แถวขวา	- - - -	- - - ล̣	- - - ท̣	- - - ด̣	- - - ร̣	- - - ม̣	- - - ฟ̣	- - - ซ̣

แบบฝึกทักษะที่ 2 : การตีสลับมือ (ซ้าย - ขวา , ซ้าย-ขวา)

ฟังจังหวะเสียงฉิ่ง 1 2 3 แล้วตีเสียงที (ท) แถวซ้ายหย่องที่ 1 ด้วยมือซ้ายหนึ่งครั้ง ต่อจากนั้นตีเสียงที (ท) แถวขวาหย่องที่ 2 ด้วยมือขวาหนึ่งครั้ง ตีในลักษณะนี้ด้วยการสลับมือ ซ้าย-ขวา-ซ้าย-ขวาจำนวนชุดละ 4 พยางค์ ด้วยโน้ต ท ท ท ท ครบแล้วรอจังหวะ เลื่อนมือขึ้นไปตีโน้ตต่อไปในลักษณะแบบเดียวกัน ไปจนครบ 6 เสียง (ท̣ ด ร ม ฟ ซ)

ตารางที่ 4 โน้ตแบบฝึกทักษะการตีสลับมือ 2 มือกับไล่เสียงสูงคู่ไปกับเสียงต่ำ(ซ้าย - ขวา , ซ้าย-ขวา)

แถวซ้าย	- - - -	ท̍ - ท̍ -	ด̍ - ด̍ -	ร̍ - ร̍ -	ม̍ - ม̍ -	ฟ̍ - ฟ̍ -	ซ̍ - ซ̍ -	ล̍ - ล̍ -
แถวกลาง								
แถวขวา	- - - -	- ท̣ - ท̣	- ด̣ - ด̣	- ร̣ - ร̣	- ม̣ - ม̣	- ฟ̣ - ฟ̣	- ซ̣ - ซ̣	- ล̣ - ล̣

ตารางที่ 5 โน้ตแบบฝึกทักษะการสลับมือ 2 มือ ไล่เสียงสูงคู่ไปกับเสียงกลาง (ซ้าย - ขวา , ซ้าย-ขวา)

แถวซ้าย	- - - -	ท̍ - ท̍ -	ด̍ - ด̍ -	ร̍ - ร̍ -	ม̍ - ม̍ -	ฟ̍ - ฟ̍ -	ซ̍ - ซ̍ -	ล̍ - ล̍ -
แถวกลาง	- - - -	- ท - ท	- ด - ด	- ร - ร	- ม - ม	- ฟ - ฟ	- ซ - ซ	- ล - ล
แถวขวา								

ตารางที่ 6 โน้ตแบบฝึกทักษะการสลับมือ 2 มือ ไล่เสียงกลางคู่ไปกับเสียงต่ำ (ซ้าย - ขวา , ซ้าย-ขวา)

แถวซ้าย								
แถวกลาง	- - - -	ม - ม -	ฟ - ฟ -	ซ - ซ -	ล - ล -	ท - ท -	ด - ด -	ร - ร -
แถวขวา	- - - -	- ม̣ - ม̣	- ฟ̣ - ฟ̣	- ซ̣ - ซ̣	- ล̣ - ล̣	- ท̣ - ท̣	- ด̣ - ด̣	- ร̣ - ร̣

แบบฝึกทักษะที่ 3 : การตีเดินมือ

แถวซ้าย : เริ่มตีด้วยมือซ้ายที่เสียงทีสูง(ท̍) แล้วสลับมือตีด้วยมือขวาเสียงโดสูง (ด̍)สลับมือตีซ้ายขวาคล้ายลักษณะการก้าวเดิน ขึ้นไปเรื่อย ๆ จากโน้ตเสียงทีสูง ขึ้นไปจนถึงหย่องสุดท้ายเสียงลา (ล̍) (ท̍-ด̍-ร̍-ม̍-ฟ̍-ซ̍-ล̍) หยุดรอจังหวะแล้วจึงยกมือเปลี่ยนไปเริ่มต้นที่แถวกลาง

แถวกลาง : เริ่มตีด้วยมือขวาที่เสียงเร (ร) แล้วสลับมือตีด้วยมือซ้ายเสียงโด (ด) สลับมือตีซ้ายขวาคล้ายลักษณะการก้าวเดิน จากโน้ตเสียงเร (ร-ด-ท-ล-ซ-ฟ-ม) ขึ้นไปจนถึงหย่องสุดท้าย เสียงมี (ม) หยุดรอจังหวะแล้วจึงยกมือเปลี่ยนไปเริ่มต้นที่แถวขวา

แถบขวา : เริ่มตีด้วยมือขวาที่เสียงลาต่ำ (ล̣) แล้วสลับมือตีด้วยมือซ้ายเสียงทีต่ำ (ท̣) สลับมือตีซ้ายขวา คล้ายลักษณะการก้าวเดิน ขึ้นไปเรื่อย ๆ จากโน้ตเสียงลา ขึ้นไปจนถึงหย่องสุดท้ายเสียงซอล (ซ) (ล̣-ท̣-ด-

ร-ม-ฟ-ซ)

ตารางที่ 7 โน้ตแบบฝึกทักษะตีเดินมือ

แถวซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ดำ	- - - รำ	- - - มำ	- - - ฟำ	- - - ซำ	- - - ลำ
แถวกลาง								
แถวขวา								
แถวซ้าย								
แถวกลาง	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม
แถวขวา								
แถวซ้าย								
แถวกลาง								
แถวขวา	- - - -	- - - ลฺ	- - - ทฺ	- - - ดฺ	- - - รฺ	- - - มฺ	- - - ฟฺ	- - - ซฺ

2. แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏตามตารางที่ 8 9 และ 10 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงผลการหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 ตัวแรก (E_1) แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แบบฝึกทักษะ	**คะแนนเต็ม**	**จำนวนนักเรียน**	**จำนวนนักเรียนทั้งหมด**	**จำนวนนักเรียนที่สอบผ่าน**	**ประสิทธิภาพ 80 ตัวแรก (E_1)**
1. แบบฝึกทักษะตีไล่เสียง	5	3	25	25	82.00
2. แบบฝึกทักษะการตีสลับมือ	5	2	25	25	
3. แบบฝึกทักษะตีเดินมือ	5	3	25	25	
4. เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว	5	3	25	25	
ประสิทธิภาพ 80 ตัวแรก มีค่าเฉลี่ย 82.00					

จากตารางที่ 8 พบว่า จำนวนร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์แต่ละแบบฝึกหัดทั้ง 3 แบบฝึกหัดสูงกว่าร้อยละ 80 และนำค่าร้อยละทั้ง 4 แบบฝึกทักษะ มาหาค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็น 82.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80 ตัวแรก (E_1)

ตารางที่ 9 แสดงผลการหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 ตัวหลัง (E_2) แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐาน สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แบบฝึกทักษะ	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	จำนวนนักเรียนที่สอบผ่าน	ประสิทธิภาพ 80 ตัวแรก (E_1)
วัดผลสัมฤทธิ์	10	6	25	25	82.15

จากตารางที่ 9 พบว่า จำนวนร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทำแบบฝึกทักษะโดยบรรเลงเพลงแขกบรรเทศ ชั้นเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 82.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80 ตัวแรก (E_2)

3. การหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 1 แสดงการหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	เกณฑ์ประสิทธิภาพ E_1/E_2	ประสิทธิภาพ E_1/E_2	ความหมาย
แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐาน	25	80/80	82.00/82.15	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลการประเมินด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.00 และผลการประเมินผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

2. การเปรียบเทียบทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน ก่อนและหลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน ก่อนและหลังการเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig
ก่อนเรียน	25	15.08	1.98	24.81	.00*
หลังเรียน	25	25.24	1.72		

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.24 สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 15.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยพัฒนาแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มประชากรได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

(Purposive Sampling) สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ช่วยให้เกิดการเรียนสาระดนตรีได้ง่าย มีความความรู้และเข้าใจการเรียนปฏิบัติดนตรี และสามารถเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อย่างแท้จริง จึงส่งผลให้แบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.00/82.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดอาจเนื่องมาจาก ดังนี้

1.1 การสร้างพัฒนาแบบฝึกทักษะการตีขิมขั้นพื้นฐาน ได้มีการเรียงลำดับจากง่ายไปหายากที่ได้มีการแก้ไขและปรับเปลี่ยนจากหลายขั้นตอนที่มาจากการทดลองให้บุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง การแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะจนทำให้แบบฝึกทักษะมีความสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้องและภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียน (ลดา ชินสาโรจน์ และ อนรรฆ จรัณยานนท์, 2563)

1.2 มีกระบวนการสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา เกณฑ์การวัดและประเมินผลมาตรฐานทางวิชาดนตรี ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gange) และแนวการทักษะปฏิบัติของเดวีร์ (Devies's Instructional Model) จึงทำให้แบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพในเชิงกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ จากการที่นักเรียนได้ปฏิบัติตามแบบฝึกทักษะย่อยแต่ละแบบ ส่งผลให้ภาพรวมให้นักเรียนสามารถบรรเลงเพลง แขกบรเทศชั้นเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัญ กาญจนประดิษฐ์ (2554) ที่ระบุว่า รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์สามารถนำมาปรับใช้กับการพัฒนาทักษะทางดนตรีไทยได้ การแยกฝึกทักษะย่อยก่อนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเชื่อมโยงทักษะในภาพรวมได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับแบบฝึกหัดการตีขิมในงานวิจัยนี้ ที่ได้แยกทักษะย่อยมาให้นักเรียนได้ฝึกฝนก่อนเรียนบทเพลงจริง ในขณะที่การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne) มาปรับใช้กับงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิรัตน์ บรรยายกิจ (2562) ที่ระบุว่า แบบฝึกทักษะขิม สามารถของพัฒนาทักษะการตีขิมขึ้นอย่างรวดเร็วตามลักษณะเกิดข้อมูลย้อนกลับ (Provide feedback) การทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) ที่กานเย ได้วางหลักการไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการตีขิมพื้นฐาน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยหลังฝึกตีขิมด้วยแบบฝึกทักษะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจาก

2.1 การใช้แบบฝึกทักษะการขิมพื้นฐานให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจและสามารถฝึกปฏิบัติขิมอย่างมีขั้นตอน ก่อนจะเริ่มการเรียนเพลงจริง จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในหลายด้าน เช่น วิธีการนั่ง วิธีการจับไม้ การกะระยะสายตา การเคลื่อนไหวของมือกับความสัมพันธ์กับการจำตำแหน่งตัวโน้ตตามหลักการของเดวีส์ (Devies's Instrutional Model) ดังที่ ทิศนา แขมมณี (2562) ได้เสนอไว้ ในขณะเดียวกันการเรียงลำดับ แบบฝึกหัดจากง่ายไปยากที่เป็นหลักการหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne) ยังช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจหลักการ วิธีการการตีขิมได้รวดเร็ว

2.2 การใช้ตารางแถวซ้ายมือ แถวกลาง และแถวขวามือ การใช้จุดการแบ่งระดับเสียงสูง เสียงกลาง และเสียงต่ำ โดยวางไว้ใต้สายขิมเพื่อกำหนดตำแหน่งเสียงให้ตรงตามเสียงเป็นการช่วยให้นักเรียนสามารถแยกระดับเสียงและรู้ตำแหน่งเสียงของขิมได้ถูกต้อง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนักเรียนสามารถตีขิมได้ตรงตำแหน่งและเสียง จึงทำให้ผลการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน (กันตภน เรืองลั่น,2563)

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาแบบฝึกทักษะการตีขิมสามารถสร้างขึ้นได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ แต่สิ่งสำคัญที่จะทำแบบฝึกหัดนั้นสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติของนักเรียนได้ดีมากยิ่งขึ้น คือการเรียงลำดับจากง่ายไปยาก และสร้างแบบฝึกหัดที่มีทักษะการบรรเลงที่ครอบคลุมกับทักษะที่ได้นำไปใช้บรรเลงบทเพลงจริง

2. แนวทางการสร้างแบบฝึกหัดการตีขิมเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางดนตรี โดยพิจารณากรอบจากเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ร่วมกับแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Devies' Instructional Model)ในครั้งนี้ สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้กับเครื่องดนตรีชนิดอื่น รวมถึงนักเรียนในระดับชั้นอื่นได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น เช่น โรงเรียนต่างภูมิภาค หรือต่างบริบททางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทดสอบความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะในบริบทที่หลากหลาย

2. ควรศึกษาผลระยะยาวของการใช้แบบฝึกทักษะ เช่น การติดตามพัฒนาการทางทักษะการตีขิมของนักเรียนหลังจากเรียนจบแบบฝึกทักษะในช่วงระยะเวลา 3–6 เดือน เพื่อประเมินความคงทนในการเรียนรู้และการนำไปใช้จริงในกิจกรรมดนตรีต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.

จรัญ กาญจนประดิษฐ์. (2554). การศึกษาพัฒนาการทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies' instruction model for psychomotor domain) และสอดแทรกคุณธรรมด้านความเพียรของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา 864 382 ทักษะดนตรีไทย 2. *Journal of Fine and Applied Arts Khon Kaen University*, 3(2), 93–117.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2547). *ประวัติดนตรีไทยศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2560). *วิธีวิทยาการสอนดนตรี*. พรรณีพริ้นติ้งเซ็นเตอร์.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12).

ด่านสุทธาการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม ตราโมท. (2481). *คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. กองทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

ลดา ชินสาโรจน์, & อนรรฆ จรัณยานนท์. (2563). การพัฒนาชุดการสอนขิมสำหรับใช้ในการเรียนการสอนตามระบบการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(2), 68–82.

วนิดา พรหมบุตร, เอกพล ช่วยวงศ์ญาติ, & ภัสสรา อินทรกำแหง. (2554). การศึกษาผลการเรียนรู้ทักษะการตีขิมโดยใช้สีและแผนผังเพื่อกระตุ้นทักษะการจำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 36(3), 103–118.

วนิดา พรหมบุตร. (2563). การพัฒนาแบบฝึกหัดการตีขิมขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารดนตรีและการแสดง*, 6(2), 45–59.

ศศิรัตน์ บรรยายกิจ. (2562). การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะขิมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเดี่ยวขิมเพลงสารถีอัตราจังหวะสามชั้น. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(3), 437–453.

สุขุม เทียนสุข. (2546). *ดนตรีไทย...การสอนที่ไม่ควรลืม*. https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/10000/arts/10000-8903.html

Gagné, R. M. (1985). *The conditions of learning* (4th ed.). Holt, Rinehart & Winston.

Hill, M., & Susan, S. (2002). The effects of targeted mathematics/science curriculum and instruction on mathematics achievement and student attitudes in grade six. *Dissertation Abstracts International*, 63(6), 2168–A.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม: การพัฒนาโครงสร้างเชิงกลยุทธ์เพื่อความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

Educational Leadership for Social Justice: A Strategic Framework for Equity and Inclusion in School Administration

กณสิทธิ์ จตุเทน[1*]

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Kanasith Jatuten[1]
[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: *NameName@mcu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 11 July 2025; Revised: 04 August 2025; Accepted: 04 December 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา และนำเสนอโครงสร้างเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในบริบทการศึกษาระดับโลกปัจจุบันที่เผชิญกับความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมได้เปลี่ยนสถานะจากทางเลือกเชิงอุดมการณ์สู่ความจำเป็นเร่งด่วนเชิงกลยุทธ์ การศึกษานี้ใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมต่างชาติร่วมสมัยเพื่อวิพากษ์และปรับรื้อพลวัตอำนาจในการบริหารสถานศึกษาผ่านเลนส์ของทฤษฎีวิพากษ์และภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ ผู้ศึกษาได้นำเสนอ “กรอบกลยุทธ์ภาวะผู้นำแบบรวมพลังเพื่อความยุติธรรมทางสังคม” (CFSJL) ซึ่งยึดโยงกับ 4 เสาหลักสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการปรับรื้อกฎระเบียบที่ไม่เป็นธรรมและการจัดสรรงบประมาณฐานความเสมอภาค 2) ด้านการนำทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมหลักสูตรที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (CRP) และการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (UDL) 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เน้นการสร้างพื้นที่สุนทรียสนทนาเชิงวิพากษ์และการเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางชุมชน และ 4) ด้านการพัฒนาสมรรถนะและจิตสำนึกวิพากษ์ เพื่อลดอคติที่ไม่ได้ตั้งใจในบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงความย้อนแย้งระหว่างระบบมาตรฐานและความเป็นธรรม โดยยืนยันว่าความเป็นเลิศทางวิชาการที่แท้จริงไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากความเสมอภาคเชิงโครงสร้าง บทสรุปของการศึกษาเสนอว่าเพื่อให้กรอบกลยุทธ์นี้เกิดความยั่งยืน ผู้บริหารต้องปรับบทบาทจากการกำกับดูแลตามระเบียบไปสู่ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน (Advocacy Leadership) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือการปฏิรูปเกณฑ์การประเมินผู้บริหารสถานศึกษาโดยบรรจุ “ตัวชี้วัดด้านความเสมอภาค” (Equity Metrics)

เช่น การลดช่องว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มเปราะบาง และการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียน ทิศทางการศึกษาในอนาคตควรเน้นการศึกษาเชิงลึกในบริบทข้ามวัฒนธรรมและพื้นที่ห่างไกล บทความนี้ยืนยันว่าเมื่อผู้บริหารเปลี่ยนผ่านจากเจ้าพนักงานรัฐสู่การเป็นนักเคลื่อนไหวทางการศึกษา สถานศึกษาจะสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม, ความเสมอภาคทางการศึกษา, การบริหารสถานศึกษาเชิงรวม

Abstract

This academic article aims to analyze the essential components of leadership that promote social justice in educational institutions and to present a comprehensive strategic framework encompassing policy, instructional management, and community engagement. In the current global educational landscape, characterized by deepening structural inequalities, educational leadership for social justice has evolved from an ideological preference to a strategic necessity. This study utilizes a qualitative synthesis of contemporary international literature to deconstruct power dynamics within school administration through the lenses of Critical Theory and Transformative Leadership. The proposed "Collaborative Framework for Social Justice Leadership" (CFSJL) is anchored in four pivotal dimensions: 1) Policy and Governance, focusing on deconstructing inequitable regulations and implementing equity-based budgeting; 2) Instructional and Pedagogical Leadership, advocating for Culturally Responsive Pedagogy (CRP) and Universal Design for Learning (UDL); 3) Community and Stakeholder Agency, emphasizing the creation of critical dialogue spaces and the transformation of schools into "Community Hubs"; and 4) Capacity Building and Critical Consciousness, aimed at mitigating implicit biases among educators. The discussion highlights the inherent tension between standardized accountability and social justice, arguing that true academic excellence cannot exist without structural equity. The study concludes that for this framework to be sustainable, educational authorities must shift from traditional administrative oversight to "Advocacy Leadership." Key policy implications include the reform of school administrator evaluations to incorporate "Equity Metrics," such as the reduction of achievement gaps for marginalized groups and increased sense of belonging. Future research should prioritize longitudinal and cross-cultural studies in remote or diverse contexts to refine the framework's applicability. Ultimately, this article asserts that when administrators transition from bureaucratic functionaries to educational activists, schools can function as primary agents for social equity and sustainable societal change.

Keyword: Social Justice Leadership, Educational Equity, Inclusive School Administration

1. บทนำ

ในอุดมคติของระบบการศึกษาสมัยใหม่ สถานศึกษาถูกคาดหวังให้เป็น "กลไกแห่งความเท่าเทียม" (Great Equalizer) ที่สามารถปลดปล่อยศักยภาพของผู้เรียนทุกคนโดยปราศจากข้อจำกัดทางชนชั้น ชาติพันธุ์ หรือสถานะทางสังคม ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDG 4) ที่มุ่งเน้นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม (UNESCO, 2021) ภาวะ

ผู้นำทางการศึกษาในบริบทนี้จึงไม่ใช่เพียงการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเชิงสมรรถนะเท่านั้น แต่ต้องเป็นภาวะผู้นำที่วางรากฐานบน “ความยุติธรรมทางสังคม” (Social Justice) ซึ่งมุ่งเน้นการขจัดอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการเรียนรู้ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนทุกคนรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่ง (Belonging) และได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Shields, 2020)

ปัจจุบัน งานวิจัยในระดับสากลต่างยืนยันว่า “ผู้นำสถานศึกษา” คือปัจจัยที่สำคัญเป็นอันดับสองรองจากครูผู้สอนที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Grissom et al., 2021) ทิศทางการบริหารสถานศึกษาทั่วโลกเริ่มเปลี่ยนผ่านจากโมเดลการบริหารเชิงเทคนิค (Managerialism) ไปสู่ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงสภาพ (Transformative Leadership) ที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ข้อมูลจาก Organization for Economic Co-operation and Development (OECD, 2023) ระบุว่าสถานศึกษาที่มีนโยบายการบริหารเชิงรวม (Inclusive Administration) อย่างชัดเจน สามารถลดช่องว่างทางคะแนนสอบระหว่างนักเรียนกลุ่มเปราะบางและนักเรียนกลุ่มปกติได้อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์เรื่องความยุติธรรมทางสังคมได้กลายเป็นวาระหลักในการปฏิรูปการบริหารสถานศึกษาในหลายประเทศ

แม้จะมีการยอมรับในเชิงทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะหลังวิกฤตการณ์โลกที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ “ช่องว่างทางดิจิทัล” (Digital Divide) และความยากจนข้ามรุ่นกลายเป็นอุปสรรคใหม่ในการบริหารจัดการ (Brooks & Heffernan, 2021) ปัญหาสำคัญที่พบคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากยังขาด “กรอบกลยุทธ์” (Strategic Framework) ที่ชัดเจนในการแปลงอุดมการณ์ความยุติธรรมทางสังคมไปสู่การปฏิบัติงานประจำวัน งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์นโยบายในระดับมหภาค (Macro-level) แต่ยังขาดรายละเอียดยุทธศาสตร์การบริหารในระดับสถานศึกษา (School-level) ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทที่มีความซับซ้อน (Keddie, 2021) นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารเพื่อความเสมอภาคยังกระจัดกระจายและขาดการบูรณาการเป็นโครงสร้างเชิงระบบ

ยิ่งไปกว่านั้น องค์ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมักติดอยู่ในกับดักของการประเมินผลสัมฤทธิ์แบบมาตรฐานเดียว (Standardization) ซึ่งในหลายกรณีกลับกลายเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมซ้ำเติมต่อกลุ่มนักเรียนที่มีต้นทุนชีวิตต่างกัน (Furman, 2020) ช่องว่างทางความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า หากปราศจากโครงสร้างเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงระหว่าง “จริยธรรมของผู้นำ” กับ “กลไกการบริหาร” สถานศึกษาก็ไม่อาจก้าวข้ามบทบาทของการเป็นผู้สืบทอดความเหลื่อมล้ำไปสู่การเป็นผู้สร้างความยุติธรรมทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

เพื่อปิดช่องว่างดังกล่าว บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอการพัฒนา “กรอบกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม” โดยเป็นการบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมเข้ากับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ร่วมสมัย วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาคือ 1) เพื่อวิเคราะห์

องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่ส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษา และ 2) เพื่อนำเสนอโครงสร้างเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งด้านนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะทำหน้าที่เป็นแนวทาง ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ออกแบบนโยบายในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความเสมอภาค ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานของสังคมที่ยุติธรรมผ่านกระบวนการบริหารจัดการศึกษาในระดับฐานราก

2. รากฐานทางทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่ไม่ได้มองเพียงแค่กระบวนการบริหารจัดการเชิงหน้าที่ (Functional Management) แต่ต้องเป็นกรอบที่สามารถเปิดเปลือยโครงสร้างที่ซ่อนเร้นอยู่ในสถานศึกษาได้ ทฤษฎีวิพากษ์จึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์บริบทนี้

2.1 ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) การตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจในโรงเรียน (Power Dynamics) ทฤษฎีวิพากษ์ในบริบทของการบริหารการศึกษายุคปัจจุบัน ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การวิพากษ์วิจารณ์สังคม แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารในการตรวจสอบ “พลวัตอำนาจ” (Power Dynamics) ที่ฝังตัวอยู่ในนโยบาย วัฒนธรรมองค์กร และหลักสูตร ภายใต้เลนส์ของทฤษฎีวิพากษ์ สถานศึกษาไม่ได้เป็นพื้นที่ที่เป็นกลางทางวัฒนธรรม แต่เป็นพื้นที่ที่มีการปะทะสังสรรค์และผลิตซ้ำทางอำนาจ (Reproduction of Power) ซึ่งมักเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มประชากรที่เป็นกระแสหลักของสังคม (Shields, 2020; Wilkinson et al., 2023) จากการทบทวนวรรณกรรมล่าสุด พบประเด็นสำคัญที่ทฤษฎีวิพากษ์นำมาใช้ตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจในสถานศึกษา ดังนี้

1) การท้าทายสภาวะ “ความเป็นกลางที่จอมปลอม” (Challenging Neutrality): ผู้นำสถานศึกษาภายใต้แนวคิดวิพากษ์ต้องตระหนักว่า นโยบายการบริหารที่อ้างว่า “ใช้มาตรฐานเดียวกันกับทุกคน” (One-size-fits-all) แท้จริงแล้วอาจเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง เพราะเป็นการละเลยต้นทุนชีวิตและภูมิหลังที่แตกต่างของผู้เรียน (Brooks & Heffernan, 2021) ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมจึงต้องใช้ทฤษฎีวิพากษ์เพื่อรื้อถอน (Deconstruct) มาตรฐานเหล่านั้น และสร้างกลไกที่ตอบสนองต่อ “ความต้องการเฉพาะบุคคล” เพื่อมุ่งสู่ความเสมอภาคที่แท้จริง

2) พลวัตอำนาจในกระบวนการตัดสินใจ (Power in Decision-making): ทฤษฎีวิพากษ์ชี้ให้เห็นว่า อำนาจในการบริหารมักจะรวมศูนย์อยู่ที่ผู้บริหารหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานะทางสังคมสูง (Elite Groups) การบริหารสถานศึกษาเชิงรวม (Inclusive Administration) จึงต้องอาศัยการกระจายอำนาจ (Distributive Power) โดยเฉพาะการเพิ่มเสียง (Voice) ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มักถูกละเลย เช่น ผู้ปกครองในกลุ่มเปราะบาง หรือนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสถานะทางเศรษฐกิจ (Keddie, 2021) การสร้าง “พื้นที่แห่งการวิพากษ์” (Critical Spaces) ภายในโรงเรียนจะช่วยให้การกำหนดนโยบายไม่ได้มาจากมุมมองบนลงล่าง (Top-down) เพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3) การสร้างจิตสำนึกวิพากษ์ (Critical Consciousness): วรรณกรรมร่วมสมัยระบุว่า บทบาทสำคัญของผู้นำคือการสร้าง “Conscientization” หรือการสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นถึงอคติที่ไม่ได้ตั้งใจ (Implicit Bias) ซึ่งอาจแฝงอยู่ในวิธีการสอน หรือการประเมินผลนักเรียน (Furman, 2020) หากผู้นำไม่มีจิตสำนึกวิพากษ์ สถานศึกษาจะกลายเป็นเครื่องมือในการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำทางสังคมต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด

สรุปได้ว่า ทฤษฎีวิพากษ์เป็นเสมือน “เข็มทิศทางจริยธรรม” ที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษากล้าที่จะตั้งคำถามกับกฎระเบียบเดิมที่ขัดขวางความเสมอภาค และเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาโครงสร้างเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา (Santander & Alarcón, 2024)

2.2 มิติของความยุติธรรมทางสังคมในมิติการบริหารสถานศึกษา (Social Justice Dimensions in School Administration) การบริหารสถานศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในทศวรรษที่ 2020 ก้าวข้ามความหมายเชิงนามธรรมสู่กรอบแนวปฏิบัติที่วัดผลได้ โดยวรรณกรรมร่วมสมัยมักอ้างอิงและขยายความจากแนวคิดพหุมิติของความยุติธรรมทางสังคม (Multidimensional Social Justice) ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ได้ (Fraser, 2021; Gümüş et al., 2021) ดังนี้

1) การจัดสรรทรัพยากรตามความจำเป็น (Redistribution: Equity over Equality) มิตินี้มุ่งเน้นที่ความยุติธรรมเชิงเศรษฐกิจและทรัพยากร (Economic Justice) ภายใต้เลนส์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ “ความเสมอภาค” (Equality) ที่จ่ายทรัพยากรให้ทุกคนเท่ากันถูกมองว่าเป็นความไม่เป็นธรรมรูปแบบหนึ่ง หากไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนชีวิตที่ต่างกัน ผู้นำสถานศึกษาต้องใช้กลยุทธ์ “ความเท่าเทียม” (Equity) ในการจัดสรรทรัพยากร ทั้งที่เป็นงบประมาณ บุคลากรที่มีคุณภาพสูง และเวลาในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มนักเรียนที่เผชิญภาวะเปราะบางเชิงโครงสร้างเป็นลำดับแรก (Ainscow, 2021) งานวิจัยของ Coyne et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาที่ใช้การจัดสรรทรัพยากรเชิงรุก (Proactive Redistribution) เช่น การเพิ่มการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและอาหารกลางวันในกลุ่มยากจนพิเศษ สามารถลดช่องว่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญในโลกหลังวิกฤตสุขภาพ

2) การยอมรับในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่าง (Recognition: Valuing Diversity) ในมิตินี้ ความยุติธรรมหมายถึงการขจัด “ความไม่เท่าเทียมทางวัฒนธรรม” (Cultural Injustice) ผู้นำสถานศึกษาต้องก้าวข้ามการมองข้ามความแตกต่าง (Color-blindness) ไปสู่การยืนยันตัวตนและวัฒนธรรมของผู้เรียน (Identity Affirmation) ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในมิตินี้ต้องการผู้บริหารที่มี “ภาวะผู้นำที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม” (Culturally Responsive Leadership) ซึ่งมุ่งรื้อถอนอคติในหลักสูตรและสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกอัตลักษณ์ - ไม่ว่าจะเป็นด้านชาติพันธุ์ เพศสภาพ หรือความหลากหลายทางกายภาพ - ได้รับการยกย่องและมองเห็นเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) มากกว่ามองว่าเป็นข้อด้อย (Khalifa, 2022; Rigney, 2021)

3) การเพิ่มเสียงและอำนาจการตัดสินใจให้กลุ่มเปราะบาง (Representation: Political Agency)

มิติสุดท้ายคือความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice) หรือมิติทางการเมืองของการบริหาร ผู้นำสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจากระบบสั่งการตามลำดับชั้น (Hierarchy) ไปสู่ระบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Democracy) โดยการสร้างกลไกที่รับประกันว่าเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่เคยมีอำนาจต่อรอง (Marginalized Voices) เช่น ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ หรือนักเรียนที่เรียนรู้แตกต่าง จะถูกนำมาใช้ในการกำหนดทิศทางนโยบายของโรงเรียนอย่างแท้จริง (Mette & DeMatthews, 2022) การเป็นตัวแทน (Representation) ในที่นี้จึงไม่ใช่เพียงการให้เข้าร่วมประชุม แต่คือการมอบ “อำนาจการตัดสินใจ” (Decision-making Power) เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างรอบด้าน (Wilkinson et al., 2023)

สรุปได้ว่า การพัฒนาโครงสร้างเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษาไม่อาจสำเร็จได้หากขาดมิติใดมิติหนึ่งไป การจัดสรรทรัพยากร (Redistribution) จะไร้ประสิทธิภาพหากปราศจากการยอมรับตัวตน (Recognition) และทั้งสองสิ่งจะขาดความยั่งยืนหากกลุ่มเป้าหมายไม่มีอำนาจในการเป็นตัวแทนของตนเอง (Representation) ภายในโครงสร้างการบริหาร

2.3 ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ (Transformative Leadership) การนำด้วยวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความอยุติธรรมเชิงโครงสร้าง ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม มโนทัศน์เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ” (Transformative Leadership) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะแนวคิดที่ก้าวข้ามข้อจำกัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) แบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในช่วงปี 2021–2026 ที่ความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างถูกเปิดเปลือยผ่านวิกฤตการณ์โลก (Shields, 2024) ขณะที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและแรงจูงใจภายในองค์กรภายใต้โครงสร้างเดิม แต่ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพมุ่งเน้นการวิพากษ์และปรับรื้อ (Deconstruct) โครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมเพื่อสร้างบรรทัดฐานใหม่ที่มีความเท่าเทียม (DeMatthews et al., 2021) งานวิจัยและวรรณกรรมร่วมสมัยได้ระบุคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพในการแก้ปัญหาความอยุติธรรมเชิงโครงสร้างไว้ดังนี้

1) การยึดถืออาณัติทางศีลธรรมและการวิพากษ์ (Moral Mandate and Critique): ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามต่อสถานะเดิม (Status Quo) ที่ขัดขวางความเสมอภาค โดย Shields (2020) และ Wang (2022) อธิบายว่าผู้นำกลุ่มนี้จะมองเห็นปัญหาในโรงเรียน (เช่น อัตราการออกกลางคันของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการจัดสรรงบประมาณที่ไม่สมดุล) ว่าเป็น “ปัญหาเชิงระบบ” ไม่ใช่ปัญหาของตัวบุคคล การนำด้วยวิสัยทัศน์เช่นนี้ต้องการความกล้าหาญทางจริยธรรมในการสื่อสารว่า ความอยุติธรรมในสถานศึกษาคือสิ่งที่ยอมรับไม่ได้และต้องได้รับการแก้ไขผ่านนโยบายที่กล้าหาญ

2) การสร้างประชาธิปไตยในเชิงลึก (Deep Democracy): ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง “บุคคล” และ “สังคม” โดยการส่งเสริมเสรีภาพและการให้เกียรติในความหลากหลาย วรรณกรรมล่าสุดของ Wilkinson et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าในสถานศึกษาที่นำโดยผู้นำแบบ

เปลี่ยนแปลงสภาพ จะมีการเปลี่ยนพื้นที่โรงเรียนให้กลายเป็น “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ที่ทุกกลุ่มเสียงสามารถวิพากษ์วิจารณ์และร่วมกำหนดเป้าหมายการศึกษาร่วมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถูกทำให้กลายเป็นคนชายขอบ (Marginalization) จากกระบวนการบริหาร

3) การบูรณาการความเสมอภาคสู่การจัดการเรียนรู้ (Equity-centered Pedagogy): ผู้นำในกลุ่มนี้ไม่ได้บริหารเพียงแค่ด้านธุรการ แต่ยังใช้อำนาจหน้าที่ในการขับเคลื่อนหลักสูตรและการสอนให้สะท้อนถึงความหลากหลายทางสังคม ในบริบทของโลกหลังปี 2024 ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพให้ความสำคัญกับการขจัดอคติในสื่อการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีที่ครอบคลุม (Inclusive Technology) เพื่อให้มั่นใจว่าโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลจะไม่กลายเป็นเครื่องมือชิ้นใหม่ในการสร้างความเหลื่อมล้ำ (Santamaría & Santamaría, 2023)

โดยสรุป ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพคือกระบวนการบริหารที่ต้องการ “ความตระหนักรู้เชิงวิพากษ์” (Critical Consciousness) ของผู้บริหารในการเชื่อมโยงภารกิจของโรงเรียนเข้ากับภารกิจของสังคม การนำด้วยวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความอยุติธรรมเชิงโครงสร้างจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพดีขึ้น แต่คือการทำให้โรงเรียนเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น (Mette & DeMatthews, 2022)

3. การพัฒนาโครงสร้างเชิงกลยุทธ์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างสถานศึกษาที่เป็นธรรมและรวมกลุ่ม (Inclusive) บทความนี้ขอนำเสนอ “กรอบกลยุทธ์ภาวะผู้นำแบบรวมพลังเพื่อความยุติธรรมทางสังคม” (Collaborative Framework for Social Justice Leadership - CFSJL) ซึ่งบูรณาการมิติด้านทรัพยากร การยอมรับ และการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน โดยมีรายละเอียดในเสาหลักแรกดังนี้

3.1 เสาหลักด้านนโยบายและธรรมาภิบาล (Policy & Governance) เสาหลักนี้ถือเป็น “รากฐานเชิงอำนาจ” (Power Base) ที่กำหนดทิศทางของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมต้องก้าวข้ามการบริหารจัดการตามระเบียบส่วนกลาง (Bureaucratic Compliance) ไปสู่การสร้างธรรมาภิบาลที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Equity-focused Governance) โดยมีจุดเน้น 2 ประการ

1) การปรับรื้อกฎระเบียบที่สร้างความเหลื่อมล้ำและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Deconstructing Inequitable Regulations) ระเบียบปฏิบัติในสถานศึกษาหลายประการทำหน้าที่เป็น “หลักสูตรซ่อนเร้น” (Hidden Curriculum) ที่ตอกย้ำความเหลื่อมล้ำเชิงอัตลักษณ์ ผู้นำสถานศึกษาภายใต้วิสัยทัศน์ใหม่ต้องดำเนินการประเมินนโยบาย (Policy Auditing) เพื่อระบุและปรับรื้อกฎเกณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางอย่างไม่เป็นธรรม ดังนี้ 1.1) การแสดงออกทางอัตลักษณ์: การยกเลิกกฎระเบียบด้านทรงผมและการแต่งกายที่เคร่งครัดเกินจำเป็น ซึ่งมักกลายเป็นเครื่องมือในการควบคุมร่างกายและลดทอนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเพศสภาพ (Niesche & Gowlett, 2022) และ 1.2) ความยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์ (Restorative Justice): การปรับเปลี่ยนระบบการลงโทษจากการสั่งพักการเรียนหรือการทำทัณฑ์บน (Punitive Approach) มาเป็นการใช้วิธีสมานฉันท์เพื่อลดอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา (School-to-prison Pipeline) ของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งงานวิจัยของ Heffernan (2023) ชี้ให้เห็นว่าการปรับปรุงนโยบายวินัยให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนช่วยเพิ่มความรู้สึกปลอดภัยและความเป็นส่วนหนึ่งของนักเรียนได้อย่างชัดเจน

2) กลไกความโปร่งใสและการจัดสรรงบประมาณฐานความจำเป็น (Equity-based Budgeting & Fiscal Transparency) ในมิติของการจัดสรรทรัพยากร (Redistribution) ผู้นำต้องเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงบประมาณจากแบบ “เฉลี่ยเท่ากัน” (Equal distribution) เป็น “การจัดสรรตามความจำเป็น” (Need-based allocation) เพื่อสนับสนุนนักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2.1) การวิเคราะห์งบประมาณเชิงลึก (Fiscal Equity Analysis): ผู้บริหารต้องพัฒนาโครงสร้างการเงินที่ระบุได้ว่าทรัพยากรไปถึงมือผู้ที่ขาดแคลนที่สุดจริงหรือไม่ โดยมีการใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ตรวจสอบได้ (Baker et al., 2023) และ 2.2) ธรรมาภิบาลที่ตรวจสอบได้โดยชุมชน: การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณ (Participatory Budgeting) เพื่อให้มั่นใจว่ากองทุนช่วยเหลือเด็กยากจนหรือทุนปัจจัยพื้นฐานถูกบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและตรงเป้าหมาย (UNESCO, 2024) การเปิดเผยข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านการเงินนี้ไม่เพียงแต่สร้างความเชื่อมั่น แต่ยังเป็นการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อสังคมในการลดช่องว่างทางการศึกษา (Coyne et al., 2024)

สรุปได้ว่า เสาหลักด้านนโยบายและธรรมาภิบาลคือการใช้อำนาจทางการบริหารเพื่อ “ทำลายกำแพง” ที่ขวางกั้นโอกาส และสร้าง “ระบบที่มองเห็น” ทุกชีวิตในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกันผ่านกฎกติกาและทรัพยากรที่เป็นธรรม

3.2 สาหลักด้านการนำทางวิชาการและการจัดการเรียนรู้ (Instructional & Pedagogical Leadership) ในเสาหลักที่สองนี้ ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างมิติด้านการยอมรับอัตลักษณ์ (Recognition) และการจัดสรรโอกาสทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียม ภารกิจของผู้บริหารไม่ใช่เพียงการตรวจสอบแผนการสอนตามระเบียบ แต่คือการสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ลดทอน “ความแปลกแยก” (Marginalization) ผ่านกลยุทธ์หลัก 2 ประการ

1) การส่งเสริมหลักสูตรและการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Culturally Responsive Pedagogy: CRP) ผู้นำสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการผลักดันให้ “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) ของนักเรียนทุกคนปรากฏอยู่ในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่ง Khalifa (2022) ระบุว่าผู้นำที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมต้องก้าวข้ามการจัดกิจกรรมแบบผิวเผิน (Tokenism) ไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงลึกดังนี้ 1.1) การตรวจสอบหลักสูตร (Curricular Audit): ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์และปรับปรุงเนื้อหาที่อาจแฝงอคติหรือละเลยประวัติศาสตร์และความสำเร็จของกลุ่มคนชายขอบ (Santamaría & Santamaría, 2023) และ 1.2) การสร้างความปลอดภัยทางอัตลักษณ์: ผู้นำต้องสร้างบรรยากาศที่นักเรียนไม่จำเป็นต้องทิ้งตัวตน

ทางวัฒนธรรมหรือภาษาแม่ไว้ที่หน้าประตูโรงเรียนเพื่อให้ได้การยอมรับทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และสังคม (Wilkinson et al., 2023)

2) การบริหารจัดการที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning: UDL) หากความยุติธรรมทางสังคมคือเป้าหมาย UDL คือ “กลไก” ในการไปถึงเป้าหมายนั้น ผู้นำสถานศึกษาต้องเปลี่ยนวิธีคิดจากการจัดระบบช่วยเหลือเด็กรายบุคคล (ซึ่งมักจะสร้างตราบาปให้นักเรียน) มาเป็นการ “บริหารจัดการเพื่อลดสิ่งกีดขวาง” (Barrier-free Management) ตั้งแต่ต้น 2.1) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อความยืดหยุ่น: ผู้บริหารต้องสนับสนุนงบประมาณและเวลาสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้สามารถใช้วิธีการสอนและสื่อที่หลากหลาย (Multi-modal) ตามกรอบ UDL ซึ่งเน้นการให้ทางเลือกในการเข้าถึงเนื้อหา (Representation) การแสดงออก (Action & Expression) และการมีส่วนร่วม (Engagement) (Rao et al., 2021) และ 2.2) การประเมินผลที่ยืดหยุ่น: ผู้นำต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายการประเมินผลที่ยึดติดกับมาตรฐานเดียว (Standardized Testing Bias) ไปสู่การประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหรือมีข้อจำกัดด้านภาษาได้แสดงศักยภาพที่แท้จริง (Cast, 2024; UNESCO, 2024)

โดยสรุป เสาหลักด้านการนำทางวิชาการภายใต้กรอบความยุติธรรมทางสังคมนี้ เปลี่ยนบทบาทผู้บริหารจาก “ผู้ควบคุมระบบ” (Manager) ไปสู่ “ผู้ชี้นำปัญญา” (Pedagogical Leader) ที่ตระหนักว่าความล้มเหลวทางการเรียนรู้มักไม่ได้มาจากตัวผู้เรียน แต่มาจากโครงสร้างการสอนที่ไม่สามารถโอบรับความหลากหลายได้นั่นเอง

3.3 เสาหลักด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย (Community & Stakeholder Agency) ภายใต้กรอบความยุติธรรมทางสังคม ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเพียงแค่รั้วโรงเรียน แต่ต้องขยายขอบเขตไปสู่การสร้าง “ตัวแทนเชิงอำนาจ” (Agency) ให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่มักถูกกีดกันออกจากกระบวนการตัดสินใจ (Marginalized Stakeholders) เสาหลักนี้จึงมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนสถานะของชุมชนจาก “ผู้รับบริการ” มาเป็น “หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” ผ่านแนวทางดังนี้

1) การสร้างพื้นที่สุนทรียสนทนาและการรับฟังเสียงเชิงวิพากษ์ (Critical Dialogue and Relational Accountability) ผู้นำสถานศึกษาต้องจัดเตรียมโครงสร้างที่เอื้อต่อการสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” (Safe Spaces) เพื่อให้เกิดการสื่อสารสองทางที่เท่าเทียมกัน (Dialogue) ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองกลุ่มเปราะบาง 1.1) การทลายกำแพงเชิงลำดับชั้น: ผู้บริหารต้องใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Culturally Responsive Communication) เพื่อลดช่องว่างระหว่างความเป็นวิชาชีพของครูกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้ปกครอง โดยเปลี่ยนการประชุมผู้ปกครองแบบเดิมให้เป็นเวที “สุนทรียสนทนา” ที่เน้นการรับฟังความต้องการที่แท้จริงและข้อกังวลด้านความเหลื่อมล้ำ (Wilkinson et al., 2023) และ 1.2) ความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ (Relational Accountability): งานวิจัยของ Mette และ DeMatthews (2022) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความยุติธรรมทางสังคม คือผู้ที่สามารถสร้างความไว้วางใจ

(Trust) กับครอบครัวนักเรียนกลุ่มชายขอบ โดยการยอมรับและเห็นคุณค่าในประสบการณ์ชีวิตของผู้ปกครองในฐานะข้อมูลสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2) การเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางชุมชนเพื่อลดช่องว่างทางสังคม (Schools as Community Hubs) ในมิตินี้ สถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางเชิงโครงสร้าง” (Structural Mediator) ที่ช่วยเชื่อมต่อทรัพยากรทางสังคมสู่ครอบครัวผู้เรียน เพื่อลดผลกระทบจากความยากจนและความเหลื่อมล้ำข้ามรุ่น 2.1) การบูรณาการบริการแบบองค์รวม: ผู้นำสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงเครือข่าย (Network Leadership) ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สาธารณสุข พัฒนาสังคม และภาคเอกชน เพื่อเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็น “ศูนย์กลางบริการชุมชน” (Full-service Community Schools) ซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคภายนอกที่ขัดขวางการเรียนรู้ของนักเรียน (O’Malley et al., 2024; OECD, 2023) และ 2.2) การใช้ทรัพยากรสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น: การเปิดพื้นที่สถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับชุมชน ไม่เพียงแต่ช่วยลดช่องว่างทางทักษะ (Skill Gap) ของผู้ปกครอง แต่ยังเป็นการสร้างความรู้สึกเป็น “เจ้าของร่วม” (Collective Ownership) ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินนโยบายความยุติธรรมทางสังคมได้อย่างเข้มแข็งท่ามกลางความผันผวนของนโยบายระดับมหภาค (UNESCO, 2024)

โดยสรุป เสาหลักด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้เปลี่ยนนิยามของ “ผู้บริหาร” จาก “ข้าราชการที่ทำงานตามระเบียบ” ไปสู่ “นักสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน” (Community Organizer) ที่ตระหนักว่าความยุติธรรมทางการศึกษาจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนก็ต่อเมื่อชุมชนมีอำนาจในการปกป้องและเรียกร้องสิทธิของผู้เรียนไปพร้อมกับสถานศึกษา

3.4 เสาหลักด้านการพัฒนาสมรรถนะและจิตสำนึกวิพากษ์ (Capacity Building & Critical Consciousness) ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการยกระดับ “ทุนทางปัญญาและจริยธรรม” (Intellectual and Ethical Capital) ของบุคลากร ผู้นำสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ครูและบุคลากรสามารถตรวจสอบฐานคติของตนเอง โดยมุ่งเน้นที่ 2 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อลดอคติที่ไม่ได้ตั้งใจ (Mitigating Implicit Bias in Assessment and Discipline) อคติที่ไม่ได้ตั้งใจ (Implicit Bias) เป็นหนึ่งในอุปสรรคที่อันตรายที่สุดต่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพราะมันฝังรากลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกและส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจของครู ทั้งในการประเมินผลการเรียนและการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียน (Starck et al., 2021) ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมต้องจัดการกับปัญหานี้เชิงรุก 1.1) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development): การเปลี่ยนรูปแบบจากการอบรมระยะสั้น (One-off workshop) ไปสู่การตั้ง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเชิงวิพากษ์” (Critical Professional Learning Communities: CPLCs) ที่ครูสามารถ

นำข้อมูลผลการประเมินนักเรียนมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อค้นหาความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากอคติทางชาติพันธุ์ เพศสภาพ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ (Galloway & Ishimaru, 2021) และ 1.2) การทบทวนระบบการประเมินผล: ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย (Multiple Measures) และสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) ที่มีความโปร่งใส เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจส่วนตัวที่อาจถูกครอบงำโดยอคติ ซึ่งนำไปสู่การประเมินศักยภาพของนักเรียนกลุ่มเปราะบางต่ำกว่าความเป็นจริง (Milner et al., 2023)

2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่กล้าตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม (Cultivating a Culture of Critical Inquiry) ผู้นำสถานศึกษาต้องสร้าง “ความปลอดภัยทางจิตวิทยา” (Psychological Safety) เพื่อให้สถานศึกษากลายเป็นพื้นที่ที่อนุญาตให้เกิดการถกเถียงเชิงวิพากษ์ (Critical Dialogue) โดยไม่ถือเป็นการต่อต้านหรือก้าวร้าว 2.1) การบ่มเพาะจิตสำนึกวิพากษ์ (Critical Consciousness): ผู้นำต้องเป็นแบบอย่าง (Role Model) ในการแสดงความเปราะบาง (Vulnerability) และกล้าที่จะยอมรับข้อผิดพลาดในเชิงนโยบาย การสนับสนุนให้ครูและบุคลากรตั้งคำถามต่อ “สถานะเดิม” (Status Quo) เช่น “ทำไมนักเรียนกลุ่มนี้ถึงสอบตกซ้ำซาก?” หรือ “กฎระเบียบข้อนี้เอื้อประโยชน์ต่อใครและกีดกันใคร?” ถือเป็นการเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นพลังในการพัฒนานวัตกรรมการบริหาร (Shields, 2024) และ 2.2) การเสริมพลังอำนาจให้บุคลากร (Teacher Empowerment): วัฒนธรรมที่กล้าตั้งคำถามจะเติบโตได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ครู เพื่อให้พวกเขารู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการรื้อถอนโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมร่วมกัน (Mette & DeMatthews, 2022)

สรุปได้ว่า เสาหลักที่สี่นี้มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านบุคลากรจาก “ผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง” (Compliant Workers) ไปสู่ “ตัวแทนแห่งการเปลี่ยนแปลง” (Agents of Change) ที่มีเลนส์วิพากษ์ติดตัวอยู่เสมอ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้ในการทำให้ความยุติธรรมทางสังคมเป็น “วิถีชีวิต” ของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

4. การวิเคราะห์และการวิพากษ์

4.1 ความย้อนแย้งระหว่างมาตรฐานและความเป็นธรรม (Standardization vs. Justice) จะบริหารอย่างไรให้โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงไปพร้อมกับการไม่ทิ้งเด็กกลุ่มเสี่ยง ข้อถกเถียงที่ท้าทายที่สุดสำหรับภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในทศวรรษปัจจุบัน คือการบริหารความขัดแย้งระหว่าง “ระบบความรับผิดชอบที่เน้นมาตรฐาน” (Standardized Accountability) และ “อุดมการณ์ด้านความเสมอภาค” (Equity Imperative) ภายใต้นโยบายการศึกษาแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal Education Policies) สถานศึกษามักถูกประเมินคุณภาพผ่านคะแนนสอบระดับชาติและอันดับของโรงเรียน (School Rankings) แรงกดดันนี้บีบบังคับให้ผู้บริหารหลายแห่งต้องใช้กลยุทธ์ “การเอาตัวรอดเชิงสถาบัน” (Institutional Survival) เช่น การกวดวิชาเพื่อการสอบ (Teaching to the test) หรือเลวร้ายที่สุดคือการผลักดันนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีผลการเรียนต่ำออกจากระบบ เพื่อรักษาสถิติของโรงเรียน ซึ่งถือเป็นการผลิตซ้ำความอยุติธรรมอย่างชัดเจน (Wilkinson et al., 2023) วรรณกรรมร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ

(Transformative Leaders) สามารถก้าวข้ามสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (Dilemma) นี้ได้ โดยไม่ต้องปฏิเสธมาตรฐานทางวิชาการ แต่ใช้การรื้อถอนและนิยามแนวปฏิบัติใหม่ ดังนี้

1) การเปลี่ยนผ่านสู่ “ความรับผิดชอบฐานความเสมอภาค” (Equity-Driven Accountability) ผู้นำสถานศึกษาต้องเปลี่ยนมุมมองต่อ “ข้อมูลและตัวชี้วัด” (Data) จากเดิมที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินและคัดกรองนักเรียน (Deficit Framing) มาเป็นการใช้ข้อมูลเพื่อระบุ “ความล้มเหลวของระบบ” Mandinach และ Schildkamp (2021) เสนอแนวคิดการตัดสินใจบนฐานข้อมูลเชิงวิพากษ์ โดยเมื่อพบว่านักเรียนกลุ่มเปราะบางมีคะแนนทดสอบต่ำ ผู้นำจะไม่มองว่าเป็นความบกพร่องของเด็ก แต่จะใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตั้งคำถามต่อการจัดสรรทรัพยากร และดึงงบประมาณหรือครูที่มีความเชี่ยวชาญสูงเข้าไปสนับสนุนเด็กกลุ่มดังกล่าวโดยตรง (Targeted Interventions) แนวทางนี้ทำให้ผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยของโรงเรียนเพิ่มขึ้นจากการ “ดันฐานรากให้สูงขึ้น” (Raising the floor) ไม่ใช่การตัดฐานรากทิ้ง

2) การประเมินผลแบบองค์รวมและพลวัต (Holistic and Dynamic Assessment) ผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมต้องต่อรองกับนโยบายส่วนกลางโดยการขยายขอบเขตคำว่า “ผลสัมฤทธิ์” ให้กว้างกว่าคะแนนสอบแบบปรนัย องค์กรระดับโลกอย่าง UNESCO (2024) และงานวิจัยของ Karakose et al. (2023) ย้ำว่าสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศอย่างแท้จริง ต้องให้ความสำคัญกับ “ความมีชีวิตชีวาทางวิชาการ” (Academic Vitality) และการวัด “ความก้าวหน้า” (Value-added Growth) ของผู้เรียนรายบุคคล การบริหารงานจึงมุ่งเน้นไปที่การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ที่เอื้อให้นักเรียนที่มีความหลากหลายทางสติปัญญาและภาษาได้แสดงศักยภาพของตนเอง ซึ่งท้ายที่สุด การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและยุติธรรมนี้ จะส่งผลสะท้อนกลับไปเป็นแรงจูงใจที่ทำให้คะแนนสอบมาตรฐานสูงขึ้นตามมาโดยธรรมชาติ

3) การต่อต้านการแสดงออกถึงความหลากหลายแบบผิวเผิน (Resisting Performative Diversity) ในเชิงวิพากษ์ ผู้นำต้องระวังสิ่งที่ Popp et al. (2021) เรียกว่า “ความเบี่ยงเบนเชิงการปฏิบัติตามกฎ” (Compliance Drift) ซึ่งคือการที่โรงเรียนทำเอกสารรายงานว่ามีการจัดการศึกษาเรียนร่วมหรือดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยงอย่างดีเพียงเพื่อตอบสนองการประเมินภายนอก แต่ในห้องเรียนจริงกลับไม่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนใดๆ ผู้นำที่แท้จริงต้องขับเคลื่อนความยุติธรรมลงลึกถึงระดับ “หลักสูตรและการสอนในชีวิตประจำวัน” เพื่อให้แน่ใจว่าความเป็นธรรมไม่ได้เป็นเพียงข้อความสวยหรูในแผนพัฒนาโรงเรียน

สรุปได้ว่า การทำให้โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงไปพร้อมกับการไม่ทิ้งเด็กกลุ่มเสี่ยง ไม่ใช่เรื่องของการเลือกระหว่าง “ความเป็นเลิศ” (Excellence) หรือ “ความเป็นธรรม” (Equity) แต่คือการตระหนักว่า ความเป็นเลิศทางวิชาการที่แท้จริง จะไม่มีวันเกิดขึ้นได้หากปราศจากความเป็นธรรมเชิงโครงสร้าง

4.2 อุปสรรคเชิงระบบ (Systemic Barriers) กฎหมายส่วนกลางที่แข็งตัวและการขาดแคลนทรัพยากรในระดับท้องถิ่น แม้ว่ากรอบกลยุทธ์ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมที่นำเสนอจะมีรากฐานทางทฤษฎีที่เข้มแข็ง แต่การนำไปปฏิบัติจริงมักถูกจำกัดด้วย “อุปสรรคเชิงโครงสร้าง” (Structural

Impediments) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง วรรณกรรมร่วมสมัยระบุถึงอุปสรรคสำคัญ 2 ประการที่ขัดแย้งกับหลักการกระจายอำนาจและการสร้างความเป็นธรรมในระดับฐานราก (DeMatthews et al., 2021; Wilkinson et al., 2023) ดังนี้

1) ความแข็งตัวของนโยบายรวมศูนย์ (Centralized Policy Rigidity): ในหลายบริบททางการศึกษา ผู้นำสถานศึกษาต้องทำงานภายใต้ “อำนาจกำกับดูแลแบบรวมศูนย์” (Centralized Governance) ที่เน้นความสอดคล้อง (Compliance) มากกว่าความยืดหยุ่น (Flexibility) กฎระเบียบส่วนกลางที่ถูกออกแบบมาในลักษณะ “เดียวใช้ได้ทุกที่” (One-size-fits-all) มักจะมองข้ามความซับซ้อนของสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง ภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในมิตินี้จึงเผชิญกับสิ่งที่ Shields (2024) เรียกว่า “ความขัดแย้งเชิงนโยบาย” (Policy Conflict) เมื่อความพยายามในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบสนองต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น (ตามที่นำเสนอในเสาหลักที่ 3.2) กลับขัดต่อตัวชี้วัดความสำเร็จระดับชาติที่แข็งตัว ทำให้ผู้นำต้องเผชิญกับความเสี่ยงในอาชีพเมื่อเลือกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องตามจริยธรรมเพื่อนักเรียน มากกว่าสิ่งที่ถูกต้องตามระเบียบที่ไร้ความยืดหยุ่น

2) ความเหลื่อมล้ำของการจัดสรรทรัพยากรระดับท้องถิ่น (Fiscal Decentralization Gaps): แม้ทฤษฎีจะเน้นการจัดสรรทรัพยากรตามความจำเป็น (Redistribution) แต่ในโลกความเป็นจริง สถานศึกษาในพื้นที่ยากจนมักเผชิญกับ “ภาวะขาดแคลนซ้อนทับ” (Double Disadvantage) งานวิจัยของ Baker et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าระบบการเงินเพื่อการศึกษาในหลายประเทศยังคงผูกติดกับฐานภาษีหรือทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนที่ต้องการการสนับสนุนมากที่สุดกลับได้รับงบประมาณน้อยที่สุด เมื่อขาดแคลนทรัพยากรพื้นฐาน (เช่น เทคโนโลยี ครูผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคลากรสนับสนุนการเรียนรวม) กลยุทธ์การสร้างความเสมอภาคจึงมักถูกลดทอนลงเหลือเพียงการ “จัดการความขาดแคลน” แทนที่จะเป็นการ “พัฒนาคุณภาพเชิงลึก” (OECD, 2023)

3) ภาวะผู้นำในฐานะ “ผู้บริหารจัดการความตึงเครียด” (Navigating the Tension): อุปสรรคเชิงระบบเหล่านี้ส่งผลให้ผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมต้องมีสมรรถนะเพิ่มเติมในการเป็น “นักเคลื่อนไหวเชิงนโยบาย” (Policy Entrepreneur) และ “ผู้เจรจาต่อรองอำนาจ” Mette และ DeMatthews (2022) ย้ำว่าการก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านี้ต้องการมากกว่าแค่ทักษะการบริหาร แต่ต้องการการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิชาชีพเพื่อสร้าง “อำนาจต่อรองร่วม” (Collective Agency) ต่อหน่วยงานส่วนกลาง เพื่อเรียกร้องการปรับปรุงกฎหมายและระบบการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและคำนึงถึงบริบทพื้นที่ (Place-based Equity)

โดยสรุป อุปสรรคเชิงระบบทั้งด้านกฎหมายและงบประมาณทำหน้าที่เป็น “เพดานแก้ว” (Glass Ceiling) ที่ขวางกั้นประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ การขับเคลื่อนความยุติธรรมทางสังคมในสถานศึกษาจึงไม่อาจสำเร็จได้เพียงลำพังด้วยตัวผู้บริหาร แต่ต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างในระดับนโยบายที่กล้าหาญพอจะคืนอำนาจและทรัพยากรสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง (UNESCO, 2024)

4.3 **บทบาทของผู้บริหารในฐานะ “ผู้สนับสนุน” (Advocacy)** การก้าวข้ามบทบาท “เจ้าพนักงาน”

ไปสู่ “นักเคลื่อนไหวทางการศึกษา” มโนทัศน์ดั้งเดิมของการบริหารสถานศึกษา มักวางบทบาทผู้บริหารไว้ในฐานะ “เจ้าพนักงานรัฐ” (State Functionary) ที่มีหน้าที่หลักคือการรักษาระเบียบและปฏิบัติตามคำสั่งจากส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม ภายใต้เลนส์ของภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม บทบาทนี้ถูกท้าทายให้เปลี่ยนไปสู่การเป็น “นักเคลื่อนไหวทางการศึกษา” (Educational Activist) หรือผู้สนับสนุนสิทธิของผู้เรียน (Advocate) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทลายกำแพงความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษายุคใหม่ (Shields, 2024; Wilkinson et al., 2023) จากการวิเคราะห์ผ่านงานวิจัยเชิงประจักษ์ พบประเด็นวิพากษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1) การสนับสนุนเชิงนโยบายจากภายในสู่ภายนอก (Internal to External Advocacy): ผู้นำที่เป็นผู้สนับสนุน (Advocacy Leaders) จะไม่หยุดเพียงแค่การบริหารจัดการภายในโรงเรียน แต่จะใช้ “อำนาจหน้าที่” และ “ความเชี่ยวชาญ” ในการตั้งคำถามและเสนอแนะต่อผู้ออกแบบนโยบายระดับที่เหนือกว่า เพื่อเรียกร้องทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่ขัดขวางความเสมอภาค งานวิจัยของ Mette และ DeMatthews (2022) ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่กล้าเป็นตัวแทนเรียกร้องความยุติธรรมให้กับนักเรียนกลุ่มเปราะบาง (เช่น นักเรียนไร้สัญชาติ หรือนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ) สามารถสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้จริง

2) การต่อสู้กับ “ความเป็นกลางที่นิ่งเฉย” (Combating Neutrality and Silence): ในมิติของทฤษฎีวิพากษ์ การวางตัวเป็นกลาง (Neutrality) ท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรม ถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการสนับสนุนโครงสร้างอำนาจเดิม ผู้นำที่ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนต้องเปลี่ยนจากความนิ่งเฉยไปสู่การ “ส่งเสียง” (Speaking up) เพื่อปกป้องนักเรียนที่ถูกลดทอนคุณค่าโดยระบบ Santamaría และ Santamaría (2023) ย้ำว่าสมรรถนะที่สำคัญที่สุดของผู้นำยุคนี้คือ “ความกล้าหาญทางจริยธรรม” (Moral Courage) ในการเผชิญหน้ากับความอยุติธรรม แม้ว่านั่นจะหมายถึงการขัดแย้งกับกระแสหลักของสังคมหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่าก็ตาม

3) การสร้างพื้นที่ให้นักเรียนและชุมชนเป็นผู้สนับสนุนตนเอง (Fostering Self-Advocacy): บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนที่แท้จริงไม่ใช่การไป “ทำแทน” กลุ่มเปราะบางเสมอไป แต่คือการสร้างโครงสร้างที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนและชุมชนมีพลังอำนาจในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง (Empowerment) ผู้นำในฐานะนักเคลื่อนไหวจะเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่ง “พลเมืองศึกษาที่ลงมือทำ” (Active Citizenship) โดยการสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิและความเท่าเทียม ซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับอุดมการณ์ความยุติธรรมทางสังคมเกินกว่าวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารคนใดคนหนึ่ง (Brooks & Heffernan, 2021; UNESCO, 2024)

โดยสรุป การก้าวข้ามบทบาทเจ้าพนักงานไปสู่การเป็นนักเคลื่อนไหวทางการศึกษา คือการยืนยันว่า “การบริหารคือการกระทำทางการเมืองและจริยธรรม” (Administration is a political and ethical act) ผู้นำสถานศึกษาจึงไม่ใช่เพียงผู้รับคำสั่ง แต่คือผู้พิทักษ์ความยุติธรรมที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่ออนาคตของผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

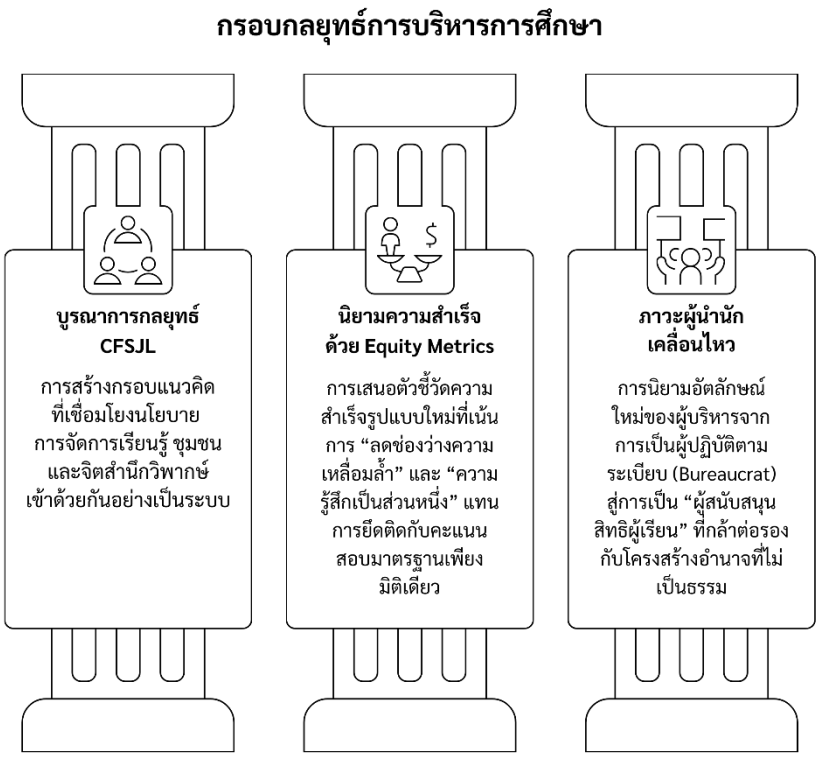
การบริหารสถานศึกษาเพื่อความยุติธรรมทางสังคมในปัจจุบันมิใช่เพียงทางเลือกเชิงอุดมการณ์ แต่เป็นความจำเป็นเร่งด่วนเชิงกลยุทธ์ท่ามกลางวิกฤตความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก ภาวะผู้นำยุคใหม่ต้องก้าวข้ามการบริหารเชิงหน้าที่ (Functional Management) สู่การเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ (Transformative Leadership) ที่กล้าเผชิญหน้ากับความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง การบูรณาการยุทธศาสตร์ทั้งมิตินโยบาย การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม และการเสริมพลังอำนาจชุมชน คือกลไกสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสถานศึกษาจากพื้นที่ผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำ สู่การเป็นพื้นที่แห่งโอกาสและความเสมอภาคที่โอบรับความหลากหลายของผู้เรียนทุกคนอย่างแท้จริง

เพื่อให้กรอบแนวคิดนี้เกิดผลเชิงรูปธรรม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือการปฏิรูประบบประเมินวิทยฐานะและผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โดยเปลี่ยนผ่านจากตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมิติเดียว ไปสู่การใช้ “ตัวชี้วัดด้านความเสมอภาค” (Equity Metrics) ที่มุ่งวัดผลจากการลดช่องว่างทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มเปราะบางอย่างเป็นระบบ การปรับเกณฑ์ดังกล่าวจะกระตุ้นให้ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรตามความจำเป็น (Need-based Allocation) และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปราศจากอคติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายจากระดับมหภาคสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

สำหรับทิศทางการศึกษาในอนาคต ควรขยายผลการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการนำโมเดลภาวะผู้นำเพื่อความยุติธรรมทางสังคมไปปรับใช้ในบริบทเฉพาะ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง ซึ่งมักเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอุปสรรคเชิงระบบที่ซับซ้อน การศึกษาเชิงคุณภาพในพื้นที่เหล่านี้จะช่วยให้ค้นพบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้ความยุติธรรมทางสังคมหยั่งรากลึกได้อย่างยั่งยืน อันนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารการศึกษาที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและตอบโจทย์ความเป็นธรรมในทุกมิติอย่างแท้จริง

6. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการศึกษาชิ้นนี้ คือการนำเสนอโมเดลการบริหารที่เปลี่ยนผ่านจาก การจัดการเชิงเทคนิค (Technical Management) ไปสู่ การบริหารเชิงจริยธรรมวิพากษ์ (Critical Ethical Administration) โดยมีกรอบกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในทุกระดับของสถานศึกษา

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ของการศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่ “ผู้นำเชิงรุกเพื่อความยุติธรรม” (The Proactive Justice Leadership Paradigm)

เอกสารอ้างอิง

Ainscow, M. (2021). Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 7(3), 113–127. https://doi.org/10.1080/20020317.2021.1929111

Baker, B. D., Di Carlo, M., & Weber, M. (2023). *The adequacy and equity of state school finance systems* (5th ed.). Albert Shanker Institute.

Brooks, J. S., & Heffernan, A. (2021). *The principalship in the 21st century: A social justice and educational equity approach*. Routledge.

CAST. (2024). *Universal design for learning guidelines version 3.0*. https://udlguidelines.cast.org

Coyne, M. D., McCoach, D. B., Ware, S. M., Austin, C. R., Loftus-Rattan, S. M., & Baker, D. L. (2024). Resource redistribution and educational equity: Impact on achievement gaps in post-pandemic settings. *Journal of Educational Equity and Leadership*, 14(1), 45–62.

DeMatthews, D. E., Knight, D., Reyes, P., Benedict, A., & Hoppe, R. (2021). From theory to practice: Retaining equity-oriented administrators in the post-pandemic era. *Educational Administration Quarterly*, 57(5), 723–758. https://doi.org/10.1177/0013161X211043911

Fraser, N. (2021). *Climates of capital: For a trans-environmental social justice*. Verso.

Furman, G. (2020). Social justice leadership in education: Hierarchies of meaning. In *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.626

Galloway, M. K., & Ishimaru, A. M. (2021). Equitable leadership on the ground: Converging on high-leverage practices. *Education Policy Analysis Archives*, 29(2), 1–36. https://doi.org/10.14507/epaa.29.5437

Grissom, J. A., Egalite, A. J., & Lindsay, C. A. (2021). *How principals affect students and schools: A systematic synthesis of two decades of research*. Wallace Foundation.

Gümüş, S., Bellibaş, M. S., Gümüş, E., & Hallinger, P. (2021). Science mapping the landscape of educational leadership and management: A bibliometric analysis of 40 years of research. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(3), 365–390. https://doi.org/10.1177/1741143220903333

Heffernan, A. (2023). *Leadership for social justice: Disciplinary policies and the inclusive school*. Routledge.

Karakose, T., Tülübaş, T., & Papadakis, S. (2023). Career aspirations: A structural equation model analyzing the role of academic vitality and academic self-regulation. *Educational Studies*, 1–18. https://doi.org/10.1080/02673843.2025.2559814

Keddie, A. (2021). School autonomy, leadership and social justice: The importance of context and agency. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(3), 390–406. https://doi.org/10.1177/1741143220905084

Khalifa, M. (2022). *Culturally responsive school leadership* (Rev. ed.). Harvard Education Press.

Mandinach, E. B., & Schildkamp, K. (2021). Misconceptions about data-based decision making in education: An exploration of the literature. *Studies in Educational Evaluation*, 69, 100842. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100842

Mette, I. M., & DeMatthews, D. (2022). *The essential role of critical social justice in school leadership*. Routledge.

Milner, H. R., Cunningham, H. B., Delale-O'Connor, L., & Kestenberg, E. G. (2023). *These kids are out of control: Why we must reimagine "classroom management" for equity*. Corwin Press.

Niesche, R., & Gowlett, C. (2022). *Social justice leadership and the decolonization of school rules*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99000-8

O'Malley, M. P., Shields, C. M., & Anderson, G. L. (2024). *The Palgrave handbook of educational leadership and social justice* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). *Equity in education: Breaking down barriers to social mobility*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/g2g9v8f3-en

Popp, J., Gerdin, G., & Misiaszek, G. (2021). Transformative educational leadership for social justice: Moving beyond performative diversity. *Journal of Critical Education Policy Studies*, 19(2), 45–68.

Rao, K., Ok, M. W., Smith, S. J., Evmenova, A. S., & Edyburn, D. (2021). Validation of the UDL reporting criteria: An analysis of UDL research. *Exceptional Children*, 87(4), 428–445. https://doi.org/10.1177/0014402921998830

Rigney, L. I. (2021). Culturally responsive pedagogy and the politics of recognition. In *International Encyclopedia of Education* (4th ed.). Elsevier.

Santamaría, L. J., & Santamaría, A. P. (2023). *Leading for social justice: Critical international perspectives and innovative practice*. Routledge.

Santander, P., & Alarcón, P. (2024). Transformative leadership and social justice: A critical analysis of school management in complex environments. *Journal of Educational Administration and History*, 1–18. https://doi.org/10.1080/00220620.2024.2314567

Shields, C. M. (2020). *Transformative leadership: A response to systemic racism and social injustice*. Palgrave Macmillan.

Shields, C. M. (2024). *Transformative leadership in education: Equitable and socially just change in an uncertain world* (3rd ed.). Routledge.

Starck, J. G., Riddle, T., Sinclair, S., & Warikoo, N. (2021). Teachers are people too: Examining the racial bias of teachers compared to other American adults. *Educational Researcher*, 50(4), 273–284. https://doi.org/10.3102/0013189X20982436

UNESCO. (2021). *Global education monitoring report 2021/2: Non-state actors in education: Who chooses? Who loses?* UNESCO.

UNESCO. (2024). *Global education monitoring report 2024: Leadership in education: Lead for learning*. UNESCO Publishing.

Wang, L. H. (2022). Sustainable leadership for social justice: A case study of transformative practices in urban schools. *Journal of Educational Administration*, 60(2), 185–201. https://doi.org/10.1108/JEA-05-2021-0102

Wilkinson, J., Niesche, R., & Eacott, S. (2023). *Challenges for educational leadership: Policy, values and the public good*. Routledge.

Wilkinson, J., Santamaría, L. J., & Santamaría, A. P. (2023). Inclusive and equitable education: High-stakes testing and the leadership of social justice. *Educational Management Administration & Leadership*. https://doi.org/10.1177/17411432231182741

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Developing Learning Activities Based on the Model-Eliciting Activities Concept to Promote Mathematical Literacy for 7th Grade

กาญจนาพร นาคสิงห์[1*], เอื้อมพร หลินเจริญ[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Kanchanaporn Naksing[1], Aumporn Lincharoen[2]
[1,2]Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
✉: * kacnchanapornn66@nu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 02 July 2025; Revised: 27 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2.1) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.2) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 75 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดหางไหล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 14 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) แบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติค่าของการทดสอบ Wilcoxon signed rank test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.10/76.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ 2) ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้

ตามแนวแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2.1) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์, แนวคิด Model Eliciting Activities

Abstract

The objectives of this research were: 1) develop and evaluate the effectiveness of learning activities based on the Model Eliciting Activities approach to enhance mathematical literacy for Mathayomsuksa 1 Grade 7 students, using the 75/75 efficiency criterion; 2) investigate the outcomes of implementing Model Eliciting Activities based learning activities in promoting students' mathematical literacy as follows: 2.1) a comparison of students' mathematical literacy before and after participating in the activities, and 2.2) a comparison of students' mathematical literacy after learning activities with the 75 percent; and 3) examine the students' satisfaction towards the implementation of Model Eliciting Activities to enhance mathematical literacy. The study employed Research and Development (R&D) methodology. The sample consisted of 14 Grade 7 students, enrolled in the second semester of the 2024 academic year at Wat Hang Lai School, under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3. The participants were selected by purposive sampling. The research instruments included: (1) Learning activities based on MEAs to enhance mathematical literacy, (2) instructional lesson plans, (3) a mathematical literacy assessment, and (4) Satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Wilcoxon signed rank test. The research findings were as follows: 1) The effectiveness of the Model Eliciting Activities based learning activities was 75.10/76.13, meeting the 75/75 criterion; (2) regarding the learning outcomes: 2.1) students' mathematical literacy after Model Eliciting Activities learning activities was significantly higher than pre-intervention at the .05 level, while 2.2) students' post-intervention scores did not exceed the criteria of 75 percent; and (3) Students' satisfaction with the Model Eliciting Activities based learning activities was at a high level.

Keyword: Learning activities, Mathematical literacy, Model Eliciting Activities

1. บทนำ

เมื่อโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ข้อมูลในบริบทโลกชีวิตจริงมีอยู่มากมายและมีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี จึงต้องมีการแยกแยะข้อมูลและนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจในบริบทที่หลากหลาย ทั้งการตัดสินใจในเรื่องส่วนบุคคล เช่น การวางแผนประกอบอาชีพ สุขภาพ การลงทุน ไปจนถึงการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสังคมและส่วนรวม เช่น การเปลี่ยนแปลงของประชากร การแพร่ระบาดของโรค และการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การใช้เพียงทักษะเชิงคณิตศาสตร์และกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์นั้นไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์หรือบริบทที่มีความซับซ้อน แต่จำเป็นต้องมีการคิดอย่างเป็นตรรกะ มีความสามารถในการอธิบายที่มาที่ไปและมีการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ร่วมด้วย ดังนั้น PISA จึงได้มีการประเมินสมรรถนะด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและเพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองใน

ศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องมีวิจารณญาณ มีการคิดอย่างไตร่ตรอง และมีส่วนร่วมรับผิดชอบและตระหนักถึงสังคมส่วนรวม (สสวท., 2563) โดยการประเมินของ PISA จะเน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนที่เรียกว่า “ความฉลาดรู้ (Literacy)” ซึ่งเป็นสมรรถนะในการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริง ประกอบด้วย ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy)

จากการประเมิน PISA 2022 พบว่า นักเรียนไทยมีทักษะด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD คือ 472 คะแนน นับตั้งแต่การประเมินครั้งแรกใน PISA 2000 ประเทศไทยมีคะแนนคณิตศาสตร์น้อยกว่าค่าเฉลี่ย OECD ซึ่งเมื่อย้อนดูคะแนนของประเทศไทยก่อนหน้านี้ พบว่าเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในรอบ 20 ปีของประเทศไทย โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย ไม่ได้มีการพัฒนาขึ้น ซึ่งพบว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคะแนนตั้งแต่การประเมินรอบแรกจนถึงปัจจุบัน ผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์ของไทยมีแนวโน้มลดลง (สสวท., 2566) การประเมินทักษะด้านคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องสามารถนำความรู้จากเนื้อหาคณิตศาสตร์ มาใช้แก้ปัญหาในบริบทที่ท้าทายหรือปัญหาที่พบเจอในโลกชีวิตจริง เริ่มตั้งแต่การแปลงสถานการณ์ของปัญหาให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถใช้คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้ แล้วใช้หลักการกระบวนการ และเครื่องมือทางคณิตศาสตร์เพื่อหาวิธีแก้ปัญหานั้น จากนั้นประเมินวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาและตีความผลลัพธ์ที่ได้ให้อยู่ในบริบทของโลกชีวิตจริงซึ่งในแต่ละกระบวนการแก้ปัญหาต้องอาศัยการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (สสวท., 2563) โดยแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การคิดเชิงคณิตศาสตร์ โดยใช้การให้เหตุผลร่วมกับหลักการพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ผ่านสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกรอบแนวคิดด้านจำนวนและตัวเลข พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมและแบบฝึกที่สนับสนุนทักษะการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งจะเป็นการฝึกคิดฝึกแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจนกลายเป็นทักษะความรู้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงการสอนนักเรียนให้กล้าที่จะแสดงข้อคิดเห็นในการสนับสนุนหรือโต้แย้ง ด้วยการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อย่างเหมาะสมโดยมีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง (สสวท., 2565)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ในหลากหลายรูปแบบและพบว่า แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Model Eliciting Activities (MEAs) คือ การจัดการเรียนรู้ที่ครูนำหลักการสำคัญไปจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเริ่มต้นจากปัญหาจากสถานการณ์ในชีวิตจริง มีปัญหาจากโลกแห่งความจริงซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เรียน ครูชี้ให้

นักเรียนเห็นถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงสถานการณ์นั้นๆ เข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครูสร้างปัญหาที่ลักษณะเหมือนจริงในชั้นเรียน และให้โอกาสนักเรียนแก้ปัญหาด้วยการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 - 4 คน ในการสร้างกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนผ่านคำอธิบายโดยการพูดการเขียนจะทำให้เกิดกระบวนการทำซ้ำ ๆ ของนักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบการกลั่นกรอง หรือขยายวิธีการทางการคิดของนักเรียน (Lesh, et al., 2000)

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พร้อมทั้งศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งผลที่ ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนและเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

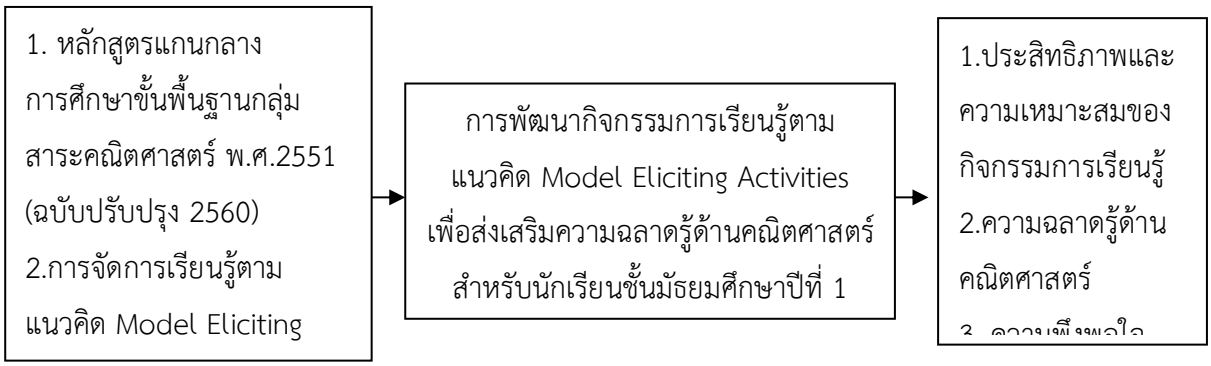
2.1 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities กับเกณฑ์ร้อยละ 75

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และการนำไปใช้ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ Model Eliciting Activities ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดหางไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 14 คน

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เวลาเรียน เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิเคราะห์เนื้อหาสอดคล้องกับสถานการณ์คณิตศาสตร์ในชีวิตจริงที่เลือกนำมาใช้ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities โดยได้มีการสังเคราะห์และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการอ่านบทความและตอบคำถามเตรียมความพร้อม โดยมีครูเตรียมบทความสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ที่นักเรียนจะต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนอ่านบทความและตอบคำถามเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างความคุ้นเคยในสถานการณ์ต่างๆ จากนั้นก็ร่วมกันสรุปความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น

2. ขั้นการจัดสถานการณ์ปัญหา แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3-4 กลุ่ม ครูนำใบงานสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจริง แจกให้กับนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา รวมถึงศึกษาประเด็นความรู้ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาด้วย

3. ขั้นนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปความสมเหตุสมผลของวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหาและออกมานำเสนอวิธีการแก้ปัญหาหน้าชั้นเรียน โดยมีครูคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น

4. ขั้นการประเมินผล นักเรียนแต่ละกลุ่มที่ฟังเพื่อนจะต้องมองให้เห็นความถูกต้องหรือความผิดพลาดของวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม จากนั้นนำวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มมาเข้าวงอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน และร่วมกันสรุปความรู้หรือทักษะที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตจริง

โดยนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาวิเคราะห์ร่วมกับสถานการณ์คณิตศาสตร์ในชีวิตจริงของนักเรียน นำมาจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้ 1) อัตราส่วน เรื่อง การทำพริกแกง 2) สัดส่วน เรื่อง การผสมปุ๋ย 3) ร้อยละ เรื่อง สินค้าและการลดราคา 4) กำไร-ขาดทุน เรื่อง การซื้อขายในชุมชน 5) ดอกเบี้ย เรื่อง ดอกเบี้ยเงินฝาก และ 6) ภาษี นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปประเมินประสิทธิภาพ ตามขั้นตอนของรัตนะ บัวสนธ์ (2554) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดวังวน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มี 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และ 2) การประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มของนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนวัดวังวน จำนวน 9 คน โดยอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม เก็บคะแนนจากใบกิจกรรมระหว่างทำกิจกรรมและเก็บคะแนนจากการทำแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ จากนั้นทำการวิเคราะห์และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 1 ชั่วโมง โดยใช้วัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ 3 ด้านคือ ด้านที่ 1 การแปลงสถานการณ์เป็นคณิตศาสตร์ ด้านที่ 2 การใช้หลักการ วิธีการและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และด้านที่ 3 การตีความและประเมิน ผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ให้ครอบคลุมองค์ประกอบที่จะวัด ที่ประกอบด้วยสถานการณ์ที่มีลักษณะสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน จำนวน 6 ข้อ และปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนในการทำแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์จากของ พจีพัชร ช้างน้อย (2566) นำแบบวัดแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงแก้ไขและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งอยู่ในช่วง 0.5 - 1.00 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่อง อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละมาก่อนแล้ว และนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.36 - 0.64 หาค่าความยาก ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.38 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค พบว่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.90 นำไปใช้จริงได้

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการประเมินความพึงพอใจ และกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยประกอบไปได้วยความพึงพอใจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านครูผู้สอน นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ปรับปรุงแก้ไขและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม ความถูกต้องด้านภาษา คัดเลือกข้อประเมินที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้น มีความคล้องตรงกับเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมดจำนวน 17 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ทราบ

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 ข้อ เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ตารางเรียนปกติสัปดาห์ละ 3 วัน ใช้แผนการเรียนรู้ทั้งหมด 6 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยด้วยแบบวัดฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 ข้อ เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้สอบก่อนเรียน (Pre-test) และนักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สถิติทดสอบแบบ Nonparamatic โดยใช้สถิติ Wilcoxon signed rank test

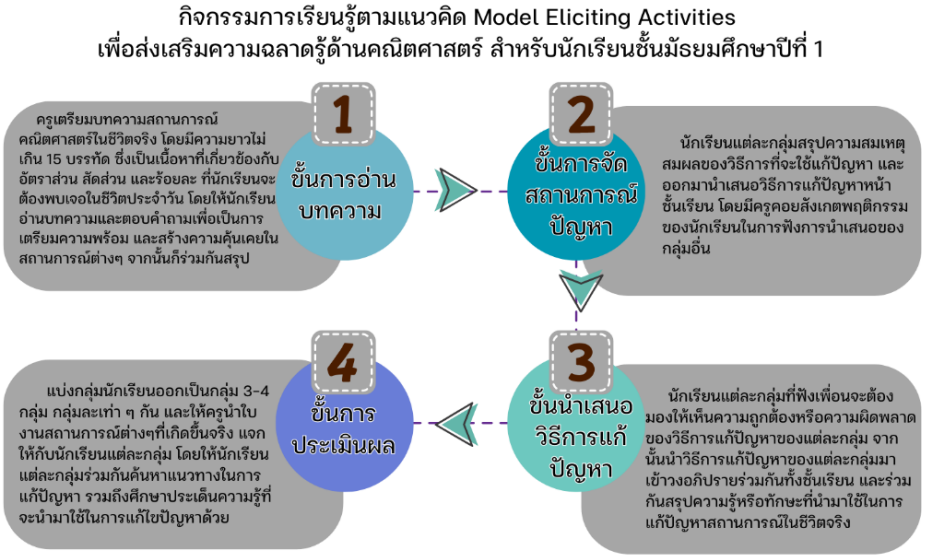
2. สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนกับเกณฑ์ โดยสถิติทดสอบแบบ Nonparamatic โดยใช้สถิติ One-Sample Wilcoxon signed rank test

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการอ่านบทความ และตอบคำถามเตรียมความพร้อม 2. ขั้นการจัดสถานการณ์ปัญหา 3. ขั้นนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา 4. ขั้นการประเมินผล ดังนี้

ภาพที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities

โดยมีผลการประเมินความเหมาสมของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64 , S.D.= 0.32) และพบข้อเสนอแนะจากการหาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ คือ ในขั้นตอนที่ 1 ควรคัดเลือกบทความที่จะนำมาให้นักเรียนศึกษาให้มีความสอดคล้องและใกล้ตัวนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น มีจำนวน 6 แผนการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง ทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73 , S.D.= 0.31)

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ด้านเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนอ่านเนื้อหาแล้วอาจจะมีนักเรียนบางส่วนที่ยังเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ไม่ชัดเจน จึงต้องได้รับการชี้แนะจากครูผู้สอนให้เห็นประเด็นความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น ด้านภาษา นักเรียนบางส่วนอ่านโจทย์คำถามแล้ว เกิดความสับสนกับคำบางคำ เช่น ความสมเหตุสมผล เหมาะสมกับการจ่าย เป็นต้น ครูจึงมีการอธิบายความหมายของคำเพิ่มเติม มีการปรับคำว่าเหมาะสมกับการจ่าย เป็นคำว่า คุ้มค่า และในการนำเสนอนักเรียนยังคงสื่อสารได้ไม่ค่อยชัดเจน ทำให้ผู้ฟังมีความสับสนและไม่ชัดเจนในขณะการนำเสนอ ครูควรจะช่วยถามคำถามกับกลุ่มที่นำเสนอเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายขึ้น และด้านเวลาในการจัดกิจกรรมในขั้นที่ 2 การจัดสถานการณ์ปัญหา ไม่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนแก้ปัญหาของสถานการณ์นั้นๆ จึงได้มีการปรับเวลาให้เหมาะสมมากขึ้นและเพียงพอในการทำกิจกรรม และผลประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 75.10 และประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 76.13 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.10/76.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)						คะแนนระหว่างเรียน จากการทำแบบทดสอบ (E_2)
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6	
คะแนนเฉลี่ย	82.10	65.43	79.01	76.54	68.52	79.01	76.13
รวมเฉลี่ย			**75.10**				**76.13**

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1)						คะแนนระหว่างเรียน จากการทำแบบทดสอบ (E_2)
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6	
รวมเฉลี่ย E_1/E_2 = 75.10/76.13							

ขั้นตอนที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยของด้านที่สูงที่สุดคือด้านที่ 2 การใช้หลักการ วิธีการและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา เท่ากับ 15.29 รองลงมาคือด้านที่ 1 การแปลงสถานการณ์เป็นคณิตศาสตร์เท่ากับ 13.86 และต่ำที่สุดคือด้านที่ 3 การตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 12.64 และผลการทดสอบด้วยสถิติ Wilcoxon signed rank test เท่ากับ -3.305 พบว่าความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

	n	ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์			$\bar{x}$	S.D.	z	sig
		ด้านที่1	ด้านที่2	ด้านที่3				
ก่อนเรียน	14	8.79	10.21	6.29	25.29	5.34	-3.305	0.0001
หลังเรียน	14	13.86	15.29	12.64	41.86	4.83		

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 41.86 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.83 ($\bar{x}$= 41.86, S.D. = 4.83) คิดเป็นร้อยละ 77.52 และผลการทดสอบด้วยสถิติ One-Sample Wilcoxon signed rank test มีค่า w = 72.0 พบว่าความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ	w	p
คะแนนหลังเรียน	14	54	41.86	4.83	77.52	72.0	0.116

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.25, S.D. = 0.65) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านครูผู้สอน ($\bar{x}$= 4.51, S.D. = 0.54) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}$= 4.31, S.D. = 0.64) ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{x}$= 4.22, S.D. = 0.65) ด้านเนื้อหา ($\bar{x}$= 3.95, S.D. = 0.77) และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักเรียนคือ ต้องการให้มีการนำเกมมาเล่นประกอบในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และต้องการให้มีการจัดกลุ่มของนักเรียนตามใจชอบ ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

ด้านที่	รายการประเมิน		n = 14		ระดับความพึงพอใจ
			$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านเนื้อหา	เฉลี่ย	3.95	0.77	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	เฉลี่ย	4.31	0.64	มาก
3	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	เฉลี่ย	4.22	0.65	มาก
4	ด้านครูผู้สอน	เฉลี่ย	4.51	0.54	มากที่สุด
		เฉลี่ยรวม	**4.25**	**0.65**	**มาก**

5. อภิปรายผล

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ตามเกณฑ์ 75/75 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.10/76.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และศึกษาหลักสูตรของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิด

การจัดการเรียนรู้ของ Lesh, et al., (2000) มาประยุกต์เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มี 4 ขั้นตอน และกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งออกเป็น 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) อัตราส่วน 2) สัดส่วน 3) ร้อยละ 4) กำไร-ขาดทุน 5) ดอกเบี้ย และ 6)ภาษี แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ของ รัตนะ บัวสนธ์ (2554) ที่กล่าวว่าการประเมินประสิทธิภาพมี 2 ครั้ง ได้แก่ 1) การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน 2) การประเมินแบบกลุ่มเล็ก ใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.10/76.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา ถาวรสุภเจริญ (2565) ได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.09/75.37 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เมื่อนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้จริงส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities พบว่าความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ และหลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง โดยให้นักเรียนคิดค้นตัวแบบหรือวิธีการในการแก้ปัญหาสถานการณ์จริง ให้เข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบ การกลั่นกรอง หรือขยายวิธีการทางการคิดของนักเรียนด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็น 4 ขั้นตอน ในขั้นตอนที่ 1 โดยมีครูเตรียมบทความสถานการณ์คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ที่เกี่ยวข้องกับอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ที่นักเรียนจะต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนอ่านบทความและตอบคำถามเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และสร้างความคุ้นเคยในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้นักเรียนได้มองเห็นเนื้อหาที่มีความใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น ได้เข้าใจถึงสถานการณ์ที่ใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น ดังที่ Chamberlin, S.A. and Moon

(2008) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของแนวคิด Model Eliciting Activities คือ Realistic Problems ปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นปัญหาที่นักเรียนสามารถเจอได้ในชีวิตจริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจถึง ปัญหาจริงมากกว่าปัญหาที่ไม่มีบริบทใด ๆ จากนั้นนักเรียนก็ร่วมกันสรุปความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นเพื่อที่จะได้นำไปแยกเป็นสถานการณ์ปัญหา เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา ทำให้ในขั้นที่ 1 นักเรียนสามารถแปลงสถานการณ์เป็นคณิตศาสตร์ได้ ในขั้นตอนที่ 2 นักเรียนจะได้ทำงานเป็นกลุ่มและครูนำใบงานสถานการณ์ต่างๆ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยในขั้นตอนนี้นักเรียนจะได้ร่วมกันปรึกษากับเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนเพื่อที่จะได้แก้ไขสถานการณ์ที่กำหนดให้ นั่นคือการที่นักเรียนแต่ละกลุ่มจะสามารถคิดและนำวิธีการทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ระบุไว้จากขั้นที่ 1 ทำให้ในขั้นที่ 2 นักเรียนสามารถใช้หลักการ วิธีการ ทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้โดยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านนี้สูงที่สุด ในขั้นตอนที่ 3 นักเรียนให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนกระบวนการแก้ปัญหาของตนเองและร่วมกันสรุปความสมเหตุสมผลของวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวเองว่าถูกต้องหรือไม่ ทำให้ในขั้นที่ 3 นักเรียนสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้ และในขั้นตอนที่ 4 แต่ละกลุ่มจะต้องประเมินความถูกต้องหรือความผิดพลาดของวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม จากนั้นนำข้อผิดพลาดและวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มมาเข้าวงอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อเป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สิริกาญจน์ มนต์สันต์ (2566) ที่ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว Model Eliciting Activities เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีระดับความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ นักเรียนสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลจากสถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทีกำหนดให้ได้ สามารถหาข้อสรุปของปัญหาของสถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้และสามารถพิจารณาความสมเหตุสมผลของข้อสรุปของปัญหา โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์สนับสนุนหรือคัดค้านได้อย่างสมเหตุสมผล จากนั้นนักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปความรู้หรือทักษะที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตจริงนั้น ๆ ทำให้ในขั้นที่ 4 นักเรียนสามารถตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ได้พิจารณาครบทุกด้านของความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์แล้วพบว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2563) ที่กล่าวว่าแนวทางการส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การคิดเชิงคณิตศาสตร์ โดยใช้การให้เหตุผลร่วมกับหลักการพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ผ่านสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยเสริมสร้างกรอบแนวคิดด้านจำนวนและตัวเลขพร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมและแบบฝึกที่สนับสนุนทักษะการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งจะเป็นการฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจนกลายเป็นทักษะความรู้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงการสอนนักเรียนให้กล้าที่จะแสดงข้อคิดเห็นในการสนับสนุนหรือโต้แย้ง ด้วยการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อย่างเหมาะสมโดยมี

พื้นฐานอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับ Jan de Lange (2005) ที่กล่าวว่าความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ คือความสามารถของบุคคลในการระบุหลักการ วิธีการ ในขณะที่พวกเขาพยายามแก้ไขปัญหาและใช้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การจัดระเบียบความรู้ การแก้ปัญหาและเข้าใจบทบาทที่คณิตศาสตร์มีต่อโลก(การสร้างคณิตศาสตร์) การรู้คิดเชิงอภิปัญญา การใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกัน และการมีส่วนสนับสนุนในการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มแต่ยังรวมถึงการเป็นตัวแทนเชื่อมโยงโลกแห่งความเป็นจริงกับคณิตศาสตร์ การตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม และมีส่วนร่วมในคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการปัจจุบันของ บุคคลนั้นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงพื้นฐาน แต่เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีจำนวนน้อย เมื่อจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แล้วมีการวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ด้วยแบบวัดความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 54 คะแนน และได้กำหนดเกณฑ์ไว้ร้อยละ 75 โดยมีผลการทดสอบทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตมีค่าเท่ากับ 41.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.52 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 75 และในการทดสอบด้วยสถิติในครั้งนี้ใช้สถิติการทดสอบด้วยสถิติแบบไม่ใช้พาราเมตริก คือ One-Sample Wilcoxon signed rank test ได้ค่าสถิติ w = 72.0 ทั้งนี้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนั้นเล็กเกินไปที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมดได้ ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาตัวอย่างไม่สามารถนำไปอ้างอิงหรือสรุปไปยังประชากรทั้งหมดได้อย่างน่าเชื่อถือ นั่นคือกลุ่มตัวอย่างมีน้อยเกินไปไม่เพียงพอที่จะสรุปไปยังประชากรได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gordon & Porter(2009) ที่ได้กล่าวว่ากลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยต้องมีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร (Representativeness) ซึ่งทำให้ผลการวิจัยมีการประมาณค่าที่ถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น ทั้งนี้หากขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีน้อยเกินไปจะทำให้นักวิจัยไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติได้ และสอดคล้องกับ ชไมพร กาญจนกิจสกุล(2555) ผลการวิจัยจะเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสูง นั่นคือ ความ ถูกต้องแม่นยำของข้อมูลก็จะน้อยตามไปด้วย ดังนั้น การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักวิจัยจะต้องคำนึง ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ ทำให้สรุปได้ว่าความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.25, S.D. = 0.65) และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักเรียนคือต้องการให้มีเกมมาเล่นในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการให้มีการจัดกลุ่มตามใจชอบ ทั้งนี้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเนื้อหาที่นำมาให้นักเรียนศึกษาเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ ซึ่งมีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียนเพราะครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวกับการทำเกษตร และการค้าขายสินค้า ทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนได้ร่วมกันศึกษากับเพื่อนเป็นกลุ่ม ได้มีการเสนอแนะความคิดเห็นในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง ได้เห็นความคิดในด้านต่าง ๆ ของเพื่อน ๆ สอดคล้อง

กับ Applewhite (1965) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความสุข ความสบายที่ได้รับจากการทำงาน ความสุขที่ได้รับจากการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานและทัศนคติที่ดีต่องานภายในกลุ่ม เพราะนักเรียนได้ร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ที่กำหนดให้แล้ว สามารถนำความรู้ หลักการ และวิธีการทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาได้ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการประเมินผลจากครูจากการทำกิจกรรมจริงๆ รวมถึงนักเรียนยังมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อน ๆ ด้วย และด้านครูผู้สอน มีการชี้แจง อธิบายให้กับนักเรียนเพิ่มเติม มีการเอาใจใส่นักเรียน ในขั้นตอนกระบวนการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพราะเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ หรือมีข้อสงสัยที่ต้องการคำอธิบายก็จะได้รับความช่วยเหลือจากครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1970) ว่าความต้องการความรักและความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีคนรักใคร่ชอบพอ เป็นผู้ที่ต้องการให้ ความรักและได้รับความรัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตุลา ประทับ (2565) ได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรม MEAs ร่วมกับเกมกระดานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้กิจกรรม MEAs ร่วมกับเกมกระดานอยู่ในระดับมีความสุขมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Eliciting Activities เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้แก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพกับนักเรียนมากยิ่งขึ้น

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องช่วยกันหาวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งในขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม ครูผู้สอนจะต้องคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่มจริง ๆ มากกว่านักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสนอความคิดเพียงฝ่ายเดียว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เกมการสอน เกมมิฟิเคชั่น หรือสื่ออื่นๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและน่าสนใจกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับแนวคิดหรือวิธีการอื่น ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ในด้านของการตีความและประเมินผลลัพธ์ของนักเรียนให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กุลจิรา ถาวรสุภเจริญ. (2565). *การพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยแนวคิด Model Eliciting Activities เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ตุลา ประทับ. (2565). *การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรม MEAs ร่วมกับเกมกระดานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. ตาก: บริษัท โพรเจ็คท์ ไฟฟ์-โฟว์ จำกัด.

รัตนะ บัวสนธ์. (2554). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*(พิมพ์ครั้งที่ 2). นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัดริมปิงการพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (พฤษภาคม 2563). *บทความ Focus ประเด็นจากPISA.* PISA THAILAND. https://drive.google.com/file/d/17ux3hZDXcFhEs1I_GOMRdrxUZcbh-JGm/view

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (10 มิถุนายน 2563). *PISA2021 กับการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์.* PISA THAILAND. https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-53/

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (24 มิถุนายน 2565*). PISA2021 กับการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์*. PISA THAILAND. https://pisathailand.ipst.ac.th/infographics-pisa2022-math-framework/

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (31 ตุลาคม 2566). *กรอบการประเมินด้านคณิตศาสตร์.* PISA THAILAND. https://pisathailand.ipst.ac.th/about-pisa/mathematical_literacy_framework/

สิริกาญจน์ มนต์สันต์. (2566). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว Model Eliciting Activities เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Applewhite, P.B. (1965). *Organization Behavior*. New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc.

Chamberlin, S.A., and Moon, S.M. (2008). *How does the problem based learning approach compare to the mode-eliciting activity approach in mathematics?* [Online]. International Journal for Mathematics Teaching and Learning.

Gordon & Porter. (2009). *Reading and understanding academic research in accounting: A guide for students*. Global Perspectives on Accounting Education. University of Idaho.

Jan de Lange (2005). *Encyclopedia of Social Measurement*. Utrecht University, Utrecht, The Netherlands.

Lesh, R., Hoover, M., Hole, B., Kelly, A., & Post, T. (2000). *Principles for Developing Thought-Revealing Activities for Students and Teachers. Research Design in Mathematics and Science Education*, p591-646.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจารย์ตำรา ตำบลท่าหลวง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

Development of a Health Promotion Model for the Elderly: A Case Study of the Elderly School at Charntamra Subdistrict Health Promoting Hospital, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province

นพดล ครุธน้อย[1]*, ถวัลย์ ชูแสง[2]

[1]กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, นนทบุรี, ประเทศไทย

[2]โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจารย์ตำรา, นครราชสีมา, ประเทศไทย

Noppadol Krutnoi[1] , Tawal Chooseang[2]
[1]Department of Health Service Support, Nakhon Ratchasima Province, Thailand
[2]Charntamra Subdistrict Health Promoting Hospital, Nakhon Ratchasima Province, Thailand
✉: * Dol.kru2560@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 14 July 2025; Revised: 23 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจารย์ตำรา จังหวัดนครราชสีมา แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสำรวจโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เพื่อทราบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว สามารถออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ มีอาการนอนไม่หลับ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุได้ ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมคือ การกำหนดกิจกรรมการเรียน ควรได้รับการพิจารณาร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้จัดการเรียนการสอน ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา ประกอบด้วย 1) โครงสร้างหลักสูตร 7 หัวข้อ 2) กิจกรรมในหลักสูตร 10 กิจกรรม 3) ระยะเวลา จัดกิจกรรมสัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 2 วิชา 4) ขั้นตอนการจัดการสอนเริ่มด้วยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เล่าเรื่องทั่วไป 5) กลวิธีการสอน เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน มีความรู้เชิงวิชาการ แทรกกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายและความบันเทิง ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.53, S.D.=0.69) การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสำรวจความต้องการ และการมีส่วนในการตัดสินใจออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการยอมรับของผู้เรียนได้มาก

คำสำคัญ : โรงเรียนผู้สูงอายุ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, การส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This mixed-method research aimed to develop a health promotion activity model for the elderly at the Elderly School of Charntamra Subdistrict Health Promoting Hospital in Nakhon Ratchasima Province, Thailand. The study was conducted in two phases. In Phase 1 a qualitative survey was carried out through interviews with elderly participants to explore their health needs and experiences related to health promotion activities. Phase 2 applied action research to develop a suitable activity model for the elderly school. The interviews showed that most elderly participants had chronic illnesses, troubled sleeping, and were willing to engage in health activities. The developed model indicated that the most effective approach involved co-designing the curriculum between learners and facilitators. The final model consisted of: 1) a curriculum structure covering seven main topics; 2) 10 specific health activities; 3) weekly sessions held once a week, each lasting two hours and covering two subjects; 4) a routine that begins with meditation and casual conversation; and 5) interactive teaching methods that combine knowledge sharing, light physical movement, and fun activities. The overall satisfaction with the program was very high level ($\overline{x}$ = 4.53, S.D. = 0.69). This study showed that assessing health needs and involving elderly participants in planning process significantly increased their acceptance and participation in health promotion activities.

Keywords: Elderly School, Subdistrict Health Promoting Hospital, Health Promotion

1. บทนำ

ผู้สูงอายุ ตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หมายถึงบุคคลที่มีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทยโดยกำเนิด กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนด้านบริการการแพทย์และสาธารณสุขที่จัดไว้ โดยให้ความสะดวกรวดเร็วเป็นพิเศษ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ซึ่งผู้สูงอายุจะมีภาวะการเสื่อมถอยของร่างกายและจิตใจตามธรรมชาติ การจะคงไว้ซึ่งการมีภาวะสุขภาพสุขภาพที่ดี การป้องกันภาวะทุพพลภาพ ภาวะแทรกซ้อนจากการเจ็บป่วย ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเองนั้น จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล (Walker, 1999) โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการดูแลเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้ดีหรือกลุ่มติดสังคม (Well Elder) 2) ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน (Home Bound Elder) และ 3) ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง (Bed Bound Elder) (วรรณภา ศรีธัญรัตน์ และลัดดา ดำริการเลิศ, 2553) ผลการสำรวจในปี 2564 มีผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง ร้อยละ 1.3 กลุ่มติดบ้านร้อยละ 1.8 กลุ่มติดสังคม ร้อยละ 96.9 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในระดับตำบล จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ซึ่งเป็นหน่วยบริการสาธารณสุขที่มีบทบาทการดูแลผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ คือ Health Promotion, Home Visit, Home Health Care, Home Ward ซึ่ง Health promotion หรือการส่งเสริมสุขภาพ เป็นภารกิจแรกที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มติดสังคม เพื่อชะลอการเสื่อมของร่างกายตามวัย ช่วยให้คงสภาพการทำกิจวัตรประจำวันให้ได้นานขึ้น ลดภาวะแทรกซ้อน ลดภาระการดูแลหากต้องมีภาวะเจ็บป่วยที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมที่ได้รับการยอมรับคือ รูปแบบ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545- 2564) (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559) ซึ่งที่ผ่านมาผู้สูงอายุได้รับบริการส่งเสริมสุขภาพเพียงแค่ร้อยละ 15 มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ เพียงร้อย

ละ 26 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข, 2557) และความรอบรู้สุขภาพด้านการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับที่เป็นปัญหา ร้อยละ 38 (ศรีเสาวลักษณ์ อุ่นพรมมี และคณะ, 2563)

จังหวัดนครราชสีมา มีผู้สูงอายุจำนวน 550,475 คน มากเป็นลำดับสองของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) โดยที่อำเภอพิมายได้ดำเนินการคัดกรองผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ ร้อยละ 68.78 มีผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม ร้อยละ 70.17 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2565) ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีสัดส่วนมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่ยังสามารถเข้ารับการฝึกฝน เรียนรู้ การส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องได้ เพื่อลดภาวะพึ่งพิงเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจารย์ตำรา เป็นสถานบริการสาธารณสุขระดับตำบล และมีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด 2,477 คน มีผู้สูงอายุ 710 คน (ร้อยละ 28) โดยได้เปิดดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุมาระยะหนึ่ง มีผู้ขึ้นทะเบียนเรียนจำนวน 80 คน ต่อมามีผู้เข้าเรียนน้อยลง และมีกิจกรรมการเรียนไม่สม่ำเสมอ ซึ่งจากการทบทวนองค์ความรู้พบว่าการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งผลดีต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุคงสภาพการทำกิจวัตรประจำวันให้ได้นานขึ้น ลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพโดยรวม แต่ที่สำคัญคือกิจกรรมต้องเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียนตามหลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งที่ผ่านมา การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับผู้จัดการเรียนการสอนฝ่ายเดียว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ที่เหมาะสมเป็นที่สนใจของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจารย์ตำรา จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research: MMR) (Creswell, 2014) แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อทราบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่ผู้สูงอายุเห็นว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและตัวผู้สูงอายุเอง ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยนำผลการศึกษาระยะที่ 1 มาเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Kemmis & McTaggart, 1982)

3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 คือ ผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา จำนวน 80 คน เก็บข้อมูลด้วยอ่านตามแบบสอบถามให้ฟัง ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต.จารย์ตำรา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเข้า คือ มีความสมัครใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตลอดการดำเนินการวิจัย จำนวน 30 คน และคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 14 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม เรื่องรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สุงอายุ 2) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.63-1.00 และตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.79

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2566

1.1 การทบทวนสถานการณ์ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ภาวะสุขภาพและบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง ทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และออกแบบการวิจัย

1.2 กำหนดช่วงเวลาเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ และอุปกรณ์ในการวิจัย

1.3 เก็บข้อมูลโดยการอ่านแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ (เครื่องมือชุดที่ 1) เพื่อให้ได้กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ผู้สูงอายุเห็นว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและตัวผู้สูงอายุเอง

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ช่วงเดือน เมษายน - สิงหาคม 2566

2.1 ขั้นวางแผน (Planning)

- คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่สมัครใจและเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเข้าของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน

- ประชุมเตรียมการกับคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 14 คน

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่าง กลุ่มผู้เรียน และคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ในการนำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพมาจัดการเรียนการสอน โดยการกำหนดเป็นรูปแบบวิธีการ และวางแผนปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นระยะของการนำแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา ไปใช้สอน

2.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) เป็นระยะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในโรงเรียนฯ

2.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflect)

- ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ หลังดำเนินการ (เครื่องมือชุดที่ 2)

- วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ

- สรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดย

การจำแนกและจัดหมวดหมู่ (typology and taxonomy) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (inductive analysis) โดยเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

- ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (59.80%) ช่วงอายุที่มีมากที่สุดคือช่วงอายุ 60-69 ปี (39.50%) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด่วยกัน (42.50%) มีรายได้เพียงพอใช้จ่าย (52.20%) เป็นครอบครัวขยาย (51.25%) ส่วนใหญ่มีน้ำหนักตัวอยู่ระหว่าง 45-65 ก.ก. (72.30%) มีความสูง 150-170 ซม. (73.50%) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว (59.20%) สามารถออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้บางครั้ง (69.50%) มีความรู้สึกเหงา เศร้าเป็นบางครั้ง (70%) มีอาการนอนไม่หลับบางครั้ง (69.25%) สามารถเข้ากับคนอื่นได้ง่ายเป็นบางครั้ง (65.00%) และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุได้ (75.00%) ระยะเวลาจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม ส่วนใหญ่เห็นว่า 50 นาที (51.50%)

- ผลการศึกษากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือสนใจใคร่รู้ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก

1) ทางด้านร่างกาย ได้แก่ 1) ออกกำลังกายด้วยไม่พลอง 2) เดินเพื่อสุขภาพ 3) เปตอง

2) ด้านจิตใจ ได้แก่ 1) งานประดิษฐ์ 2) การสนทนาธรรม 3) การปลูกผักหรือต้นไม้

3) ด้านอารมณ์ สติปัญญา ได้แก่ 1) ความรู้สมุนไพร 2) ปัญหาที่พบบ่อยในวัยสูงอายุ 3) อาหารที่เหมาะสมในวัยสูงอายุ

4) ด้านสังคม ได้แก่ 1) กิจกรรมเข้าจังหวะ 2) เกมส์ใบ้ท่า 3) การสนทนา

แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมเบา ๆ ที่สามารถเลือกได้ตามความต้องการและเหมาะสมแต่ละบุคคล

- ผลการประเมินกิจกรรมสุขภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสรุปกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรกในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านกิจกรรมทางกาย ได้แก่ 1) ทำกิจวัตรประจำวันของตนเองได้ ค่าเฉลี่ย 3.25 2) เคลื่อนไหวร่างกายทำงานบ้านจนเหงื่อออก ค่าเฉลี่ย 2.95 3) ทำสวน ทำไร่ ทำนาเป็นประจำ ค่าเฉลี่ย 2.89

2) ด้านจิตใจ ได้แก่ 1) รู้สึกสุขใจเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 2.96 2) รู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ค่าเฉลี่ย 2.95 3) รู้สึกว่าชีวิตยังต้องเดินต่อไป ค่าเฉลี่ย 2.90

3) ด้านสังคม ได้แก่ 1) ได้พูดคุยกับเพื่อนบ้านเสมอ ค่าเฉลี่ย 2.90 2) ได้ให้การดูแล แสดงความห่วงใยคนใกล้ชิด ค่าเฉลี่ย 2.89 3) สบายใจเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 2.87

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต.จารย์ตำรา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สรุปรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างเนื้อหากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ความรู้ 4) ระยะเวลากิจกรรม 5) วิธีจัดกิจกรรม 6) ประโยชน์ 7) ประเมินผล

2.2 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุได้แก่ 1) ออกกำลังกายด้วยไม้พลอง 2) เดินเพื่อสุขภาพ 3) เปตอง 4) งานประดิษฐ์ 5) สนทนาธรรม 6) ความรู้สมุนไพร 7) ปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ 8) กิจกรรมเข้าจังหวะ 9) เกมส์ใบ้ท่า 10) การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดและการเล่าเรื่อง

2.3 กำหนดจัดกิจกรรมสัปดาห์ ละ 1 ครั้ง (ในวันพฤหัสบดี) ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 2 วิชา วิชา ละ 50 นาที ช่วงพัก 10 นาที เริ่มเวลา 13.00-15.00 น.

2.4 ขั้นตอนการจัดการสอน เริ่มจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยโดยใช้ชื่อกลุ่มเป็นสีต่าง ๆ เมื่อทุกคนมาพร้อมจะเริ่มด้วยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และก่อนเข้าสู่บทเรียน จะให้ตัวแทนกลุ่มเล่าเรื่องทั่วไป 5 นาที

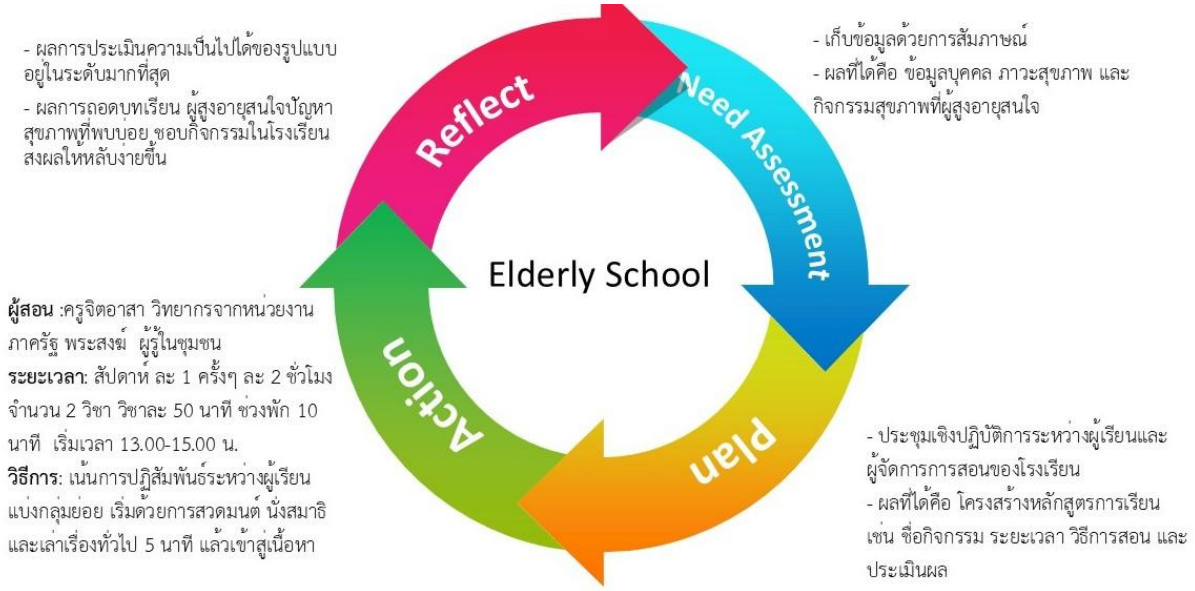
2.5 กลวิธีการสอน ถ่ายทอดความรู้โดยครูจิตอาสา วิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน การสอนจะเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ช่วงเริ่มต้นจะให้ความรู้เชิงวิชาการ ถัดมาเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อมิให้เบื่อเกิดความเบื่อหน่าย

ผลการจากการสังเกต (Observe) การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุช่วงแรกๆ มีผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่กล้าแสดงออกในการทำกิจกรรมแบบเดี่ยว แต่เมื่อมีกิจกรรมในกลุ่มย่อยบ่อยขึ้น ได้มีโอกาสแสดงออกในกลุ่มย่อย จึงมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยรวมผู้สูงอายุสนใจตั้งใจเรียนสนใจในกิจกรรมในห้องเรียน มีการซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออก กระตือรือล้นในการตอบคำถาม ปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้ดี สนใจกิจกรรมของชุมชน สามารถเป็นผู้นำทำกิจกรรมกลุ่มได้

ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา ที่ผ่านการดำเนินการระยะเวลา 5 เดือน ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) ด้านความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง

เวทีถอดบทเรียน พบว่าผู้สูงอายุสนใจเรื่องปัญหาที่พบบ่อยในวัยสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงร่างกายแต่ละช่วงอายุ มีความกระตือรือล้นทำกิจวัตรประจำวันของตนเองเพื่อเตรียมตัวมาโรงเรียน รู้สึกว่านอนหลับได้ง่ายขึ้น แต่หลายท่านก็มีปัญหาเรื่องการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ต้องมีการนัดแนะกับเพื่อนๆ หรือลูกหลานเพื่อมาส่ง

ปัจจัยความสำเร็จ เกิดจากแนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนที่มาจากหลายภาคส่วน มีการวางแผนการดำเนินการร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน มีผู้สูงอายุที่เป็นแกนนำ มีพระสงฆ์ที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและหลักศาสนา มีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ในกลุ่มคณะกรรมการดำเนินการ และกลุ่มนักเรียน มีการสื่อสารพูดคุย มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทการให้ความรู้จัดกิจกรรม มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณบุคลากร และการประสานงานอื่นๆ มีการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดงานประจำปีของโรงเรียน เพื่อนำเสนอเผยแพร่สู่สาธารณชน

5. อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา ครั้งนี้สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ และสร้างจิตสำนึกให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2545) ซึ่งแมคคลัสกี้ (McClusky, 1975) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้สูงอายุเป็นแนวคิดการแก้ไขปัญหาเรื่องสังคมสูงวัยที่ยั่งยืน การเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้ และดำรงชีวิตที่ดีในสังคม ความต้องการการรียนรู้ของผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วยความต้องการ ที่สำคัญ 5 อย่าง คือ 1) ความต้องการความรู้พื้นฐานในการปรับตัว 2) ความต้องการการแสดงออก 3) ความต้องการที่จะให้และถ่ายทอดแก่ผู้อื่น 4) ความต้องการควบคุมสถานการณ์ 5) ความต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้จัดขึ้น ในโรงเรียนผู้สูงอายุ รพ.สต. จารย์ตำรา เช่นเดียวกันกับที่ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2560) กล่าวว่า กิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมเบา ๆ ที่ผู้สูงอายุเลือกทำตามความต้องการ หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย หรือกิจกรรมงานอดิเรก

ผลของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่เกิดต่อผู้สูงอายุ จากการสังเกตพบว่า ผู้สูงอายุสนใจตั้งใจเรียน มีการซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้ดี สนใจกิจกรรมของชุมชน สามารถเป็นผู้นำทำกิจกรรมได้ และจากการถอดบทเรียนพบว่า ผู้สูงอายุใส่ใจการดูแลตนเอง เรื่องอาหาร การดูสุขภาพตนเอง และกิจวัตรประจำวันของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาเปรียบเทียบ

กิจกรรมทางสังคมระหว่างกลุ่มที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุและที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่พบว่าหลังจบการเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุมีกิจกรรมทางสังคมที่ดีกว่าก่อนเข้าโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (อุไรรัชต์ บุญแท้และคณะ, 2567) เช่นเดียวกันกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุด้วยกระบวนการโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองวังสะพุง ที่พบว่าภายหลังการนำกระบวนการโรงเรียนผู้สูงอายุมาส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เกศรา โกมาสถิตย์, 2567) ในทำนองเดียวกันกับการศึกษา ของยุพิน ทรัพย์แก้ว ที่พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มีผลทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและสามารถดูแลตนเองได้ มีสุขภาพกายที่ สมบูรณ์ แข็งแรง อาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ ดีขึ้น ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจ มั่นใจ มีสมาธิดีขึ้น (ยุพิน ทรัพย์แก้ว, 2559)

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการค้นหากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ผ่านการสอบถามและประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำมาใช้ เป็นวิธีการทบทวนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในทุกๆ ปี เพื่อให้กิจกรรมการเรียนในโรงเรียนมีความตรงตามความต้องการของผู้เรียน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ผ่านกระบวนการครั้งนี้ มาจัดทำเป็นหลักสูตรการสอนเตรียมไว้เป็นชุดวิชา เพื่อให้นำมาใช้ได้อย่างทันท่วงที

3. ชุมชนควรร่วมกันค้นหาวิธีสนับสนุนการเดินทางเข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุนอกโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. ควรศึกษาติดตามรูปแบบการจัดการของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อความยั่งยืน เช่น การให้การจัดการและสนับสนุนงบประมาณ หรือการสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

Kemmis, S., McTaggart, R., & Deakin University. (1982). *The action research planner*. Deakin University Press.

McClusky, H. Y. (1975). *Education for aging: The scope of the field and perspective for the future*. Adult Education Association of the U.S.A.

Pender, N. J. (1996). *Health promotion in nursing practice* (3rd ed.). Appleton & Lange.

Walker, A. (1999). *Managing an ageing workforce: A guide to good practice*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

World Health Organization. (2011). *Global health and aging*. World Health Organization.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2557). *ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

เกศรา โกมาสถิตย์. (2567). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุด้วยกระบวนการโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองวังสะพุง. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน*, 9(2), 449–458.

กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. (2559). *คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ*. กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545–2564)*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2560). *การเสริมสร้างสุขภาวะและทักษะอาชีพของผู้สูงอายุตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชยุต ชำนาญเนาว์. (2558). รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุตำบลหัวถนน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 18(2), 5–18.

ยุพิน ทรัพย์แก้ว. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 9(2), 26–39.

ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. ราชกิจจานุเบกษา, 120(130ก), 31 ธันวาคม 2546.

วรรณภา ศรีธัญรัตน์, & ลัดดา ดาริการเลิศ. (2553). *การจัดการความรู้และสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล: แนวปฏิบัติในการบริการผู้สูงอายุ*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ศรีเสาวลักษณ์ อุ่นพรมมี, ขนิษฐา ดีเริ่ม, & ยุพาพร หอมสมบัติ. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(33), 88–106.

สุวิมล ว่องวานิช. (2555). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2565*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *สถิติสาธารณสุข ปี 2556*. กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. (2565). *ระบบฐานข้อมูล HDC*. https://nma.hdc.moph.go.th/hdc/reports/report.php

อุไรรัชต์ บุญแท้, ธีรนันท์ วรรณศิริ, & จุฑารัตน์ ผู้พิทักษ์กุล. (2567). ผลของการเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตสุขภาพที่ 5. *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 11(1), 17–33.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

Evaluation of Reading Promotion Project in School of the Lum Nam Ping Academic Group under Tak Secondary Educational Service Area Office

วรุตม์ เครือแก้ว[1*], สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์[2]

[1,2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Warut Kruakaeo[1], Supaporn Kittiratchadanon[2]
[1,2]Northern College, Tak, Thailand
✉: * warut.k@tps.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 06 July 2025; Revised: 25 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการและหาแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ประชากร กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน จำนวน 563 คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1.ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ คือ ด้านงบประมาณ 2. ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ คือ การดำเนินกิจกรรม 3. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ คือ นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนาการดำเนินการโครงการส่งเสริมการอ่านในแต่ละด้านได้แก่ สถานศึกษาควรสร้างกลไกการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ผ่านกิจกรรมการอ่านที่หลากหลาย และควรมีการการสร้างชุมชนแห่งการอ่านที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านร่วมกัน สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมอ่านเป็นกลุ่มทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอ่านแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการส่งเสริมการอ่าน, แนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการ, สหวิทยาเขต

Abstract

This research aimed to evaluate the reading promotion project and identify guidelines for its development in schools of the Lum Nam Ping Academic Group under Tak Secondary Educational Service Area Office. The population, sample group, and data sources comprised 563 individuals, including experts, school administrators, teachers, educational personnel, and students. The research instruments employed were questionnaires and interview protocols. Data analysis involved the calculation of frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed the following: 1. Regarding input factors, the overall and item-level analyses indicated that the conditions of the reading promotion project were at a high level for all aspects. However, the budgetary aspect exhibited the lowest mean compared to other factors. 2. Concerning the process factors, the overall and item-level analyses demonstrated that the conditions of the reading promotion project were at a high level across all aspects. Nevertheless, activity implementation showed the lowest mean in comparison to other factors.3. In terms of project outputs, the overall and item-level analyses indicated that the conditions of the reading promotion project were at a high level for all aspects. Notably, students' reading habits and learning engagement presented the lowest mean when compared to other factors. For guidelines in developing the implementation of the reading promotion project in each aspect, it is suggested that educational institutions should establish mechanisms for resource sharing among schools within the academic group to reduce costs and enhance project efficiency. Furthermore, promoting participation among students, teachers, parents, the community, and external agencies through diverse reading activities is recommended. Establishing a reading community that provides opportunities for learners to exchange reading experiences collaboratively, creating networks among schools, and organizing group reading activities in both online and offline formats are also proposed to foster a participatory reading culture.

Keyword: Project Evaluation, Reading Promotion Project, Development Guidelines for Project Implementation, Academic Group

1. บทนำ

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเฉพาะในวัยเด็กที่เมื่อได้รับการส่งเสริมให้รู้จักหนังสือและการอ่านที่เร็วขึ้นเท่าไหร่ยิ่งส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการและความพร้อมที่จะเรียนรู้เร็วขึ้นเท่านั้นเพราะช่วยให้เด็กได้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2567) ด้วยความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ทั้งนี้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 ได้บรรจุให้การส่งเสริมการอ่านเป็นนโยบายสำคัญ โดยกำหนดให้ส่งเสริมการอ่านเพื่อเป็นวิถีในการค้นหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ที่สูงขึ้น รวมถึงพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตามแนวทางการประเมิน PISA (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเด็กไทยเกิดปัญหาด้านการอ่านซึ่งสะท้อนจากผลการประเมิน PISA ในปี 2565 ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านอยู่ที่ 379 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในรอบ 20 ปี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566)

ปัญหาการอ่านในสังคมไทยเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ระบบการเรียนการสอนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอ่านเป้าหมายของการอ่านหนังสือเป็นเพียงเพื่อการสอบเท่านั้น ความสำคัญของใบปริญญามากกว่าความรู้ การวัดผลที่ไม่เอื้อต่อการอ่าน และปัจจัยด้านครูผู้สอน รวมทั้งปัจจัยสนับสนุน เช่น ปัญหาด้านหนังสือ ปัญหาด้านห้องสมุด ปัญหาในการบริหารจัดการโครงการทางด้านการอ่านที่ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ (พงศศักดิ์ สังขภิญโญ, 2563)

โรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ได้ดำเนินการจัดโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เกิดนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก, 2567) แต่การดำเนินการที่ผ่านมาเป็นเพียงการสรุปโครงการโดยยังขาดการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญและได้ดำเนินการเมื่อปีการศึกษา 2567 เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบ (System Approach) มีกรอบในการประเมินเป็น 3 ด้าน คือการปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) การประเมินประเมินผลผลิต (Output) เพื่อให้ทราบข้อมูลการดำเนินการแต่ละขั้นตอน ตลอดจนจุดเด่น จุดด้อย ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการว่ามีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการอ่านมากเพียงใดและเพื่อให้ได้ข้อมูลของโครงการที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2.เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยใช้แนวคิดการประเมินเชิงระบบ(System Approach) โดยทำการประเมิน 3 ด้านได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) เป็นหลัก และดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษากรอบแนวคิด เอกสาร รายงานโครงการส่งเสริมการอ่าน 2) สร้างแบบสอบถาม 3) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล 4) รายงานการประเมิน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ประจำปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำนวน 5 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน ครูผู้สอน จำนวน 192 คน และนักเรียน จำนวน 3,685 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน จำนวน 351 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด เทียบสัดส่วนของแต่ละโรงเรียนแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 120 - 128) ดัง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567

ที่	โรงเรียน	ประชากร (คน)				กลุ่มตัวอย่าง(คน)			
		ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	นักเรียน	รวม	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้สอน	นักเรียน	รวม
1	ตากพิทยาคม	5	134	2,781	2,920	5	134	260	399
2	นาโบสถ์พิทยาคม	1	23	384	408	1	23	40	64
3	วังประจบวิทยาคม	2	14	234	250	2	14	21	37
4	วังเจ้าวิทยาคม	2	11	226	239	2	11	20	33
5	วังหินกิตติวิทยาคม	1	10	60	71	1	10	10	21
	รวม	**11**	**192**	**3,685**	**3,888**	**11**	**192**	**351**	**554**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมการอ่าน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเป็นแบบสอบถามแบบกำหนดคำตอบ (Multiple Choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมการอ่านแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเป็นแบบสอบถามแบบกำหนดคำตอบ (Multiple

Choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู และสำหรับนักเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์ความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ที่ 1.00 แบบสอบถามแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.983 และ แบบสอบถามสำหรับนักเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมคอมพิวเตอร์ ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงานและผลผลิตของโครงการส่งเสริมการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และค่าร้อยละ แล้วนำค่ามาแปลความหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่าน ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structural interview) ซึ่งได้จากการนำผลการวิจัยที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 เกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน มาสังเคราะห์ เรียบเรียง เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำมาแจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางการประเมินส่งเสริมการอ่าน

4. ผลการวิจัย

1. การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านผลผลิต รองลงมาคือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น และมากที่สุดคือ ด้านกระบวนการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยรวมและรายด้าน

ที่	รายการ	ระดับความเหมาะสม		ระดับความเหมาะสม	ผลการประเมิน
		μ	σ		
1	ด้านปัจจัยเบื้องต้น	4.06	0.65	มาก	ผ่านเกณฑ์
2	ด้านกระบวนการ	4.07	0.69	มาก	ผ่านเกณฑ์

ที่	รายการ	ระดับความเหมาะสม		ระดับความเหมาะสม	ผลการประเมิน
		μ	σ		
3	ด้านผลผลิต	3.97	0.69	มาก	ผ่านเกณฑ์
รวมเฉลี่ย		**4.03**	**0.67**	**มาก**	**ผ่านเกณฑ์**

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก อยู่ในระดับมาก (μ =4.05,σ= 0.73) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ ใน 3 อันดับสุดท้าย คือ ด้านงบประมาณ (μ =3.87,σ= 0.76) รองลงมา คือ ด้านสถานที่ (μ =4.10,σ= 0.72) และ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (μ =4.10,σ= 0.73) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บุคลากรดำเนินงาน (μ =4.14,σ= 0.72)

2.1 ด้านบุคลากรดำเนินงาน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (μ =4.14, σ=0.80) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ คือ มีความรู้ ความเข้าใจในประเมินผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.09,σ= 0.82) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอ่าน และมีความรู้ ความเข้าใจในการขับเคลื่อนการบริหารงานโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.09,σ= 0.77) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรู้ ความเข้าใจด้านการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.21,σ= 0.76) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.10, σ=0.79) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ มีมีข้อมูลสารสนเทศด้านการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.09,σ= 0.77) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีสื่อและวัสดุอุปกรณ์ เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (μ =4.19,σ= 0.84) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และความสะดวกในการใช้วัสดุต่าง ๆ เอื้อเวลาในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนและมีความต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (μ =4.12,σ= 0.76) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ มีประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (μ =4.13,σ= 0.77) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.3 ด้านสถานที่ โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.11, σ=0.82) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ มีการจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.02,σ= 0.88) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีมุมส่งเสริมการอ่านโรงเรียน อยู่ในระดับมาก (μ =4.03,σ= 0.87) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่เอื้อต่อการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.10,σ= 0.83) ซึ่ง

มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนมีสถานที่และบริเวณที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (μ =4.22,σ= 0.72) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.4 ด้านงบประมาณ โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =3.88, σ=0.83) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ งบประมาณที่ใช้มีความเหมาะกับโครงการและตามความจำเป็น อยู่ในระดับมาก (μ =3.84,σ= 0.87) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก (μ =3.87,σ= 0.79) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และงบประมาณเพียงพอ และเหมาสมกับการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก (μ =3.87,σ= 0.82) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ งบประมาณเหมาะสมกับระยะเวลาในการดำเนินงานกิจกรรมและจำนวนนักเรียนและเกิดความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก (μ =3.92,σ= 0.86) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ด้านกระบวนการ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่นๆ ใน 3 อันดับสุดท้าย คือ การดำเนินกิจกรรมรองลงมา คือ การเตรียมการจัดกิจกรรม และการปรับปรุงและแก้ไข ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประเมินผลตรวจสอบผลการดำเนินงาน

3.1 ด้านการเตรียมการจัดกิจกรรม โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.07, σ= 0.81) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนมีการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก เพื่อนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก (μ =4.00,σ= 0.74) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมไว้อย่างเป็นรูปธรรม อยู่ในระดับมาก (μ =4.03,σ= 0.88) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และ โรงเรียนได้มีการประชุมครู สร้างความรู้ ความตระหนัก แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมในโครงการส่งเสริมการอ่าน อยู่ในระดับมาก (μ =4.06,σ= 0.85) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.15,σ= 0.86) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.2 ด้านการดำเนินกิจกรรม โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.02, σ=0.83) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (μ =3.96,σ= 0.80) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก (μ =3.99,σ= 0.85) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีการสร้างแรงจูงใจ

สนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก (μ =4.00,σ= 0.80) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก (μ =4.07,σ= 0.83) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.3 ด้านการประเมินผลตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.12, σ=0.79) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการนิเทศและติดตามการดำเนินกิจกรรมในโครงการ อยู่ในระดับมาก (μ =4.02, σ=0.84) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมาคือ มีกระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และครู ผู้รับผิดชอบมีการประชุมเพื่อรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ อยู่ในระดับมาก (μ =4.09, σ=0.81) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (μ =4.22, σ=0.79) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.4 ด้านการปรับปรุงและแก้ไข โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.11, σ=0.78) ซึ่งมีผลการประเมินตามเกณฑ์การตัดสิน ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ มีการแนะนำปัญหา และแนวทางปรับปรุงแก้ไขโดยผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (μ =4.08, σ=0.72) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมา คือ มีการประชุมครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน อยู่ในระดับมาก (μ =4.08, σ=0.76) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีการนิเทศ กำกับ และมีการยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนวิธีการระยะเวลาตามความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.11, σ=0.83) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (μ = 4.18, σ=0.82) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

4. ด้านผลผลิตของโครงการ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายข้อพบว่า ทุกข้อมีสภาพการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยเมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ ใน 3 อันดับสุดท้าย คือ นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ ลำดับต่อมา คือ นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนบันทึกเรื่องราวที่อ่านในสมุดบันทึกการอ่าน และ นักเรียนได้อ่านและศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ตามลำดับ

4.1 ด้านนักเรียนได้อ่านและศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ของผู้บริหารและครู โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.01,σ= 0.80) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนใช้เวลาที่ในการอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมาก (μ =3.86,σ= 0.86) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับ

ต่อมา คือ จำนวนหนังสือที่นักเรียนอ่านเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมาก (μ =3.95,σ= 0.83) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และนักเรียนสามารถสร้างผลงานจากการอ่านได้อยู่ในระดับมาก (μ = 3.99,σ= 0.77) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตจริง อยู่ในระดับมาก (μ =4.02,σ= 0.77) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ด้านนักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนบันทึกเรื่องราวที่อ่านในสมุดบันทึกการอ่าน ของผู้บริหารและครู โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =4.00,σ= 0.81) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนเขียนบันทึกการอ่านอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (μ =3.95,σ= 0.87) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมา คือ นักเรียนสรุปและสังเคราะห์ข้อมูลจากการอ่านเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง อยู่ในระดับมาก (μ =3.96,σ= 0.81) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และนักเรียนสามารถในการอ่านจับใจความและวิเคราะห์เนื้อหาที่ซับซ้อน อยู่ในระดับมาก (μ =3.97,σ= 0.83) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนสามารถนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ผ่านสิ่งที่อ่าน อยู่ในระดับมาก (μ = 4.09,σ= 0.82) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.3 ด้านนักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ ของผู้บริหารและครู โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (μ =3.93,σ= 0.85) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนมักชวนเพื่อนอ่านหนังสือ อยู่ในระดับมาก (μ =3.78,σ= 0.99) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ลำดับต่อมา คือ เวลาไปสถานที่ต่าง ๆ นักเรียนมักจะนำหนังสือไปอ่านด้วยเสมอ อยู่ในระดับมาก (μ =3.82,σ= 0.98) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน และนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนหนังสืออ่านกับเพื่อนเสมอ อยู่ในระดับมาก (μ =3.84,σ= 0.92) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนเลือกหนังสือที่ชอบอ่านด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก (μ = 4.09,σ= 0.79) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. แนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จากการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการอ่าน จำนวน 9 คน โดยการจัดลำดับและความถี่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

5.1 ด้านปัจจัยเบื้องต้น ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรสร้างกลไกการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ หรือแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากภาคเอกชน หน่วยงานภายนอก หรือกองทุนสนับสนุนการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาระบบการติดตามการใช้งบประมาณที่โปร่งใสตรวจสอบได้รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะทางด้านการส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรผ่านการอบรม การ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาคลังความรู้ออนไลน์เกี่ยวกับเทคนิคการส่งเสริมการอ่าน และสถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและติดตามประเมินผลพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนรายบุคคลและใช้เทคโนโลยีข้อมูลในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จัดขึ้น

5.2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ผ่านกิจกรรมการอ่านที่หลากหลาย เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการพัฒนากิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ และทันสมัย เช่น กิจกรรมการแสดงละคร การทำหนังสือทำมือ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแนะนำหนังสือที่ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และสถานศึกษาควรมีการผสมผสานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้ากับการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้แนวคิด Active Learning ให้การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และสอดแทรกกิจกรรมการอ่านเข้าไปในเนื้อหารายวิชาที่สอน

5.3 ด้านผลผลิต ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการการสร้างชุมชนแห่งการอ่าน เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมนักอ่านที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านร่วมกัน สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมอ่านเป็นกลุ่มทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอ่านแบบมีส่วนร่วม รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันแพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกระตุ้นการอ่าน ติดตามความก้าวหน้า และบันทึกการอ่าน รวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้การอ่านและการบันทึกสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สถานศึกษาควรมีการการพัฒนาระบบการบันทึกการอ่านที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย เช่น Reading Passport หรือแอปพลิเคชันบันทึกการอ่าน การกำหนดเป้าหมายการอ่านที่ชัดเจนและวัดผลได้ และการนำข้อมูลการบันทึกมาใช้ในการประเมิน และสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแข่งขันในรูปแบบกลุ่มหรือทีม เช่น การประกวดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัด Reading Challenge การอภิปรายหลังการอ่าน โดยเน้นการให้นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้นำและผู้ริเริ่มกิจกรรม

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ดังนี้ ด้านผลผลิต ด้านปัจจัยเบื้องต้น และ ด้านกระบวนการ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการส่งเสริมการอ่านได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญ ครูผู้รับผิดชอบมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน และนักเรียนมีความสนใจในกิจกรรม อีกทั้งโครงการมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการประเมิน IPO Model (ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์, 2545

อ้างถึงใน บรรจบ จันทอง, 2565) ว่าการประเมินโครงการที่มีประสิทธิภาพต้องประเมินทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตโดยการมองว่าโครงการเป็นระบบที่มีองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกัน ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหมด นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพโดยใช้วงจร PDCA ของเดมมิ่ง (Deming) ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) ซึ่งโครงการส่งเสริมการอ่านมีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพนี้ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา กรองทิพย์ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2565) ที่ประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิต ของโรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จคือความร่วมมือของทุกฝ่ายและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการทำงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามขั้นตอน โดยมีการวางแผนการทำงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

2.1 บุคลากรดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มีความรู้ความสามารถ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินโครงการ ครูผู้รับผิดชอบมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริมการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาจารี เกษมสุข (2566) ที่พบว่า ความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการอ่านขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนและครูที่มีความเข้าใจเป้าหมายของโครงการ

2.2 วัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการจัดเตรียมหนังสือ สื่อในการอ่าน และวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่านอย่างเพียงพอและหลากหลาย มีการจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งเสริมการอ่าน เช่น E-book หรือแอปพลิเคชันการอ่านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเข้มชอบกิตติ์วรกุล (2560) ที่พบว่า การมีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการอ่านที่หลากหลายและทันสมัยช่วยกระตุ้นความสนใจในการอ่านของนักเรียน

2.3 สถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน มีห้องสมุดที่ทันสมัย สะอาด สว่าง และมีบรรยากาศที่เชิญชวนให้เข้าใช้บริการ มีมุมการอ่านในห้องเรียนและบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน และมีการจัดพื้นที่การอ่านที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชา ครสิงห์ (2560) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม โดยเฉพาะห้องสมุดที่มีบรรยากาศดึงดูดใจและมุมการอ่านที่สะดวกสบาย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน

2.4 งบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเพียงพอ มีการระดมทุนจากผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุนโครงการ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า และมีการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา กรองทิพย์ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2565) ที่พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณและการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการอ่าน

3. ด้านกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนที่ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์ (2563) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับวงจรคุณภาพ PDCA ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 การเตรียมการจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างละเอียด มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงาน มีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเข้ม ชอบกิตติ์วรกุล (2560) ที่พบว่า การเตรียมการที่ดีโดยเฉพาะการวางแผนอย่างรอบคอบและการมอบหมายงานที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

3.2 การดำเนินกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอและออกแบบกิจกรรม และมีการบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้ากับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันตชัย ทองปาน (2564) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น

3.3 การประเมินผลตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน มีการพัฒนาเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งระหว่างและหลังการดำเนินโครงการ มีการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และมีการรายงานผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา กรองทิพย์ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2565) ที่พบว่า การประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องช่วยให้เห็นพัฒนาการของการดำเนินโครงการและสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที

3.4 การปรับปรุงและแก้ไขโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไข มีการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม

กับสถานการณ์ และมีการพัฒนากิจกรรมให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดนยา แย้มภู่ (2566) ที่พบว่า การนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพโครงการ

4. ด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการส่งเสริมการอ่านส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการอ่านเพิ่มขึ้น แต่อาจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 นักเรียนได้อ่านและศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีโอกาสได้อ่านหนังสือที่หลากหลายทั้งหนังสือเรียน หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสือสารคดี และหนังสือบันเทิงคดี นักเรียนสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน และนักเรียนเห็นคุณค่าของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกชนิภา รัตนมณเฑียรชัย และวีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2564) ที่พบว่า โครงการส่งเสริมการอ่านช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการอ่านทั้งด้านวิชาการและการใช้ชีวิต

4.2 นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนบันทึกเรื่องราวที่อ่านในสมุดบันทึกการอ่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านจับใจความ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์จากเรื่องที่อ่าน นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นและการสรุปความ และนักเรียนได้ฝึกทักษะการเขียนผ่านการบันทึกเรื่องราวที่อ่านในสมุดบันทึกการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาจารี เกษมสุข (2566) ที่พบว่า การจดบันทึกการอ่านช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเขียนของนักเรียน

4.3 นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการตัดสินตามเกณฑ์การประเมินผ่านเกณฑ์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน มองว่าการอ่านเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์และน่าสนใจ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการอ่านและค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และนักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเข้ม ชอบกิตติ์วรกุล (2560) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน

5. แนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาว่าควรดำเนินการดังนี้

5.1 ด้านปัจจัยเบื้องต้น ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรสร้างกลไกการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ หรือแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากภาคเอกชน หน่วยงานภายนอก หรือกองทุนสนับสนุนการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาระบบการติดตามการใช้งบประมาณที่โปร่งใสตรวจสอบได้รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะทางด้านการส่งเสริมการอ่านเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรผ่านการอบรม การ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาคลังความรู้ออนไลน์เกี่ยวกับเทคนิคการส่งเสริมการอ่าน และสถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและติดตามประเมินผลพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนรายบุคคลและใช้เทคโนโลยีข้อมูลในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จัดขึ้นทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณจากภาครัฐมีจำกัดและไม่เพียงพอต่อการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่เน้นการแสวงหาความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา อีกทั้งบุคลากรทางการศึกษายังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูแบบเฉพาะทางที่เน้นการสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการขาดระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพทำให้การติดตามพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนและการประเมินผลกิจกรรมขาดความแม่นยำ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานที่เน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ผ่านกิจกรรมการอ่านที่หลากหลาย เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการพัฒนากิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ และทันสมัย เช่น กิจกรรมการแสดงละคร การทำหนังสือทำมือ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแนะนำหนังสือที่ตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และสถานศึกษาควรมีการผสมผสานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้ากับการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้แนวคิด Active Learning ให้การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และสอดแทรกกิจกรรมการอ่านเข้าไปในเนื้อหารายวิชาที่สอนทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างวัฒนธรรมการอ่านที่ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของผู้เรียนยุคใหม่ และการผสมผสานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้ากับการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแยกกิจกรรมส่งเสริมการอ่านออกจากการเรียนการสอนปกติทำให้ขาดความต่อเนื่องและเชื่อมโยง สอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงทักษะการอ่านเข้ากับการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชา

5.3 ด้านผลผลิต ควรดำเนินการในอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการการสร้างชุมชนแห่งการอ่าน เช่น การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมนักอ่านที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านร่วมกัน สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน การสร้างกิจกรรมอ่านเป็นกลุ่มทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอ่านแบบมีส่วนร่วม รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันแพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกระตุ้นการอ่าน ติดตามความก้าวหน้า และบันทึกการอ่าน รวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้การอ่านและการบันทึกสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สถานศึกษาควรมีการการพัฒนาระบบการบันทึกการอ่านที่น่าสนใจและเข้าถึง

ง่าย เช่น Reading Passport หรือแอปพลิเคชันบันทึกการอ่าน การกำหนดเป้าหมายการอ่านที่ชัดเจนและวัดผลได้ และการนำข้อมูลการบันทึกมาใช้ในการประเมิน และสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแข่งขันในรูปแบบกลุ่มหรือทีม เช่น การประกวดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัด Reading Challenge การอภิปรายหลังการอ่าน โดยเน้นการให้นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้นำและผู้ริเริ่มกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างวัฒนธรรมการอ่านต้องอาศัยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกระตุ้นการอ่าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ดิจิทัลที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และการพัฒนาระบบการบันทึกการอ่านที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการบันทึกแบบดั้งเดิมขาดความน่าสนใจและไม่จูงใจให้นักเรียนติดตามความก้าวหน้าของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่เน้นการใช้การประเมินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแข่งขันในรูปแบบกลุ่มหรือทีม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้แบบร่วมมือและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาพัฒนานโยบายการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขต รวมทั้งกำหนดแนวทางการหาแหล่งทุนจากภาคเอกชนและหน่วยงานภายนอก

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาสร้างนโยบายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการส่งเสริมการอ่าน และกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

2.1 สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมในการส่งเสริมการอ่านทั้งด้านพื้นที่ ป้ายนิเทศ และการจัดหารวมทั้งการบริหารทรัพยากร

2.2 สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานส่งเสริมการอ่าน และสร้างวัฒนธรรมการอ่านแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน

3. ข้อเสนอแนะระดับบุคคล

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำผลการวิจัยนี้มาสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจ

ให้กับผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการสร้างสังคมแห่งการอ่าน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนและพัฒนาระบบติดตามความก้าวหน้า และรายงานผลการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรสอดแทรกกิจกรรมการอ่านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนเรียน โดยพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการส่งเสริมการอ่าน รวมไปถึงการสอดแทรกกิจกรรมการอ่านเข้าไปในเนื้อหารายวิชาที่สอนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาโครงการให้มีความเหมาะสมในทุกด้าน
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาโครงการให้ก้าวหน้าต่อไป
3. ควรเพิ่มการประเมินรูปแบบอื่น ๆ ในการประเมินครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กชนิภา รัตนมณเฑียรชัย, & วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2564). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโรงเรียนอนุบาลควนขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. *รัชต์ภาคย์*, 15(42), 163–174.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566, 23 พฤศจิกายน). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568*. https://moe360.blog/2023/12/06/p55122/

กุสุมา กรองทิพย์, & ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2565). การประเมินโครงการห้องสมุดมีชีวิตของโรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 5(10), 1–13.

เข้ม ชอบกิตติ์วรกุล. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโรงเรียนอมก๋อยวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10, 2009–2023.

ดนยา แย้มภู่. (2566). การประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรีสำหรับนักศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. *มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 6(1), 1–17.

ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์. (2563). *การสร้างทฤษฎีฐานรากภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา: พหุกรณีศึกษา* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

บรรจบ จันทอง. (2565). *การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดน่าน* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พงศศักดิ์ สังขภิญโญ. (2563). ปัญหาการอ่านในสังคมไทย: บริบทระบบการศึกษาและปัจจัยสนับสนุน. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 1–32.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566, 6 ธันวาคม). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022*. https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. (2567). *แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้น และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. https://drive.google.com/file/d/1Q2G3rZMrWV0-TuW9jSrullPZWRdpSWAb/view

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *วิสัยทัศน์ นโยบาย และจุดเน้น Quick Win*. https://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/2023/11/นโยบาย-จุดเน้น-67-68-และ-Quick-Win-67-2.11.66.pdf

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2567, 26 พฤษภาคม). *เด็กทุกคนอ่านได้*. https://www.unicef.org/thailand/th/every-child-can-read

อนันตชัย ทองปาน. (2564). *การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพด้านการอ่าน การเขียน และคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].

อนุชา ครสิงห์. (2560). *การประเมินโครงการรักการอ่านโรงเรียนเปรมประชา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].

อาจารี เกษมสุข. (2566). *การประเมินโครงการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน การเขียน และการพูดสื่อสารของโรงเรียนมงคลวิทยา จังหวัดลำพูน* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Teachers' Beliefs and Teaching Strategies to Enhance Learner Autonomy in English Language Teaching in China

Yao Lu[1*], Anchalee Chayanuvat[2]

[1,2]Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand
✉: * 853007831@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 10 July 2025; Revised: 31 July 2025; Accepted: 06 August 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aimed to (1) explore college English teachers' beliefs about learner autonomy and (2) identify the teaching strategies that college English teachers adopt to promote their students' learner autonomy. Utilizing a mixed-methods approach, the research selected 92 teachers from a total of 120 English teachers at College A in Henan Province after a random sampling technique was used based on the formula of Krejcie and Morgan. Both quantitative and qualitative data were collected from the questionnaires and analyzed using descriptive statistics, while semi-structured interviews were analyzed with Litchman's 3Cs Cycle. The findings revealed significant insights into the pivotal role of teachers' beliefs in fostering learner autonomy. College English teachers widely recognized the importance of learner autonomy in enhancing language learning efficiency, with the belief that it effectively promotes language learning (Mean = 4.41, SD = 0.87). These teachers recognized that teaching strategies encouraged self-regulated learning (Mean = 4.23, SD = 0.866) and fostered critical thinking skills (Mean = 4.37, SD = 0.75). Quantitative findings revealed a significant correlation between teachers' beliefs and their adoption of specific teaching strategies. Educators with stronger learner autonomy (LA) beliefs demonstrated a clear preference for learner-centered methods, such as inquiry-based learning and collaborative approaches. Qualitative interviews further illuminated the diverse strategies employed to foster LA, including technology integration in the classroom, the design of personalized learning paths, and the creation of collaborative tasks. However, the study also identified challenges, namely accurately assessing students' autonomy levels and striking a balance between providing guidance and encouraging independence. The study emphasized the importance of continuous innovation in curriculum design, technological application, and cultural sensitivity to support the dynamic development of learner autonomy. It offered valuable theoretical and practical insights for reforming college English teaching and suggested that future studies should focus on expanding sample diversity and deepening the application of mixed methods research.

Keywords: Learner autonomy, Teachers' beliefs, Teaching strategies

1. Introduction

The concept of Learner Autonomy (LA) was first proposed by Holec (1981) and defined as "learner's ability to be responsible for their own learning". This concept emphasizes that the ultimate goal of education should be to cultivate learners' ability to manage their own learning processes, determine their own learning objectives, choose their own learning content and methods, and thus achieve effective learning (Hu, 2002). Since then, the academic community has carried out continuous research around the concept of LA. Western scholars such as Dickinson (1987), Little (1991), Schunk and Zimmerman (1998), Benson and Voller (1997), Benson (2012) have continuously enriched and improved the Theory of Learner Autonomy.

China has introduced the concept of learner autonomy since the 1980s (Du & Sun, 1986), initiating gradual explorations in the early 21st century (Hua, 2002; Pang, 2001; Wei, 2002).

Although LA originated from Western educational ideas, its connotation has long been contained in Chinese traditional Confucian and neo-Confucian educational ideas. In 2007, the Ministry of Education issued “the Teaching Requirements for College English Courses”, which clearly stated that one of the goals of college English teaching is to "cultivate students' autonomous learning ability", and paid special attention to it in the reform of college English courses (Shen, Bai & Xue, 2020). The policy promotes the cultivation of students' independent learning ability and highlights the application and research of LA concept in college English teaching. In the meantime, International, Hong Kong and Macao have also established such as HASALD (Hong Kong Association for Self-Access Learning & Development) and IATEFL (International Association of Teachers of English as a Foreign Language) and other professional institutions have further promoted the development of LA theory on a global scale.

In terms of international research, Asmari (2013) and Borg and Al-Busaidi (2012) explored the beliefs of English teachers in Oman language centers about independent learning through questionnaires and interviews. Balcikanli (2010) and Yunus and Arshad (2015) also conducted a similar study among middle school English teachers in Turkey and Malaysia. Despite different social and cultural backgrounds, the research results were consistent: teachers generally recognized the concept of independent learning, but its application in classroom practice was low. It is mainly influenced by students, teachers, schools and social and cultural factors.

In reviewing the 60-year development of Chinese language education, domestic scholars Shu and Hua (2019) pointed out that although LA research has become a hot topic, the research from the perspective of teachers’ beliefs is still relatively weak. In fact, as an important external factor in the cultivation of learner autonomy, teachers' beliefs have a direct impact on the development of students' autonomous learning ability (Borg & Al-Busaidi, 2012; Liu & Xu, 2018). Borg (2011) defined teachers’ beliefs as teachers' understanding and views on teaching, learners, subjects and their own roles, and believed that teachers’ beliefs are the core of teaching behavior and play an important guiding role in teaching activities and classroom decision-making (Little, 2022).

With the continuous advancement of China's new curriculum reform, college English teaching pays more and more attention to the cultivation of students' independent learning ability and learning habits, advocates the student-centered teaching concept, and actively applies new teaching methods such as observation, experience and inquiry to improve students' learning initiative and learning efficiency. Wang and Mei (2017) showed that teachers generally recognized the effectiveness of teacher-student interaction, independent learning, task-based teaching and cooperative inquiry teaching methods, among which independent learning ranked second in teaching efficiency, highlighting its positive role in promoting English learning.

To sum up, based on a number of studies in the field, the beliefs of college English teachers play a crucial role in the development of learner autonomy. Therefore, this study intended to investigate the current status of college English teachers' cognition of the concept of learner autonomy and the application of teaching strategies through a combination of the questionnaire and the interview, so as to provide theoretical basis and practical reference for the subsequent college English teaching reform and academic research.

2. Research Objectives

The study aimed to do the following:

1) To explore college English teachers' beliefs about learner autonomy

2) To identify the classroom teaching strategies that college English teachers adopt to promote learner autonomy among their students in learning English

The questions for the study were as follows:

1) What are teachers’ beliefs about learner autonomy in learning English?

2) What are the classroom teaching strategies that college English teachers have adopted to promote learner autonomy among their students in learning English?

3. Research Methodology

This section presents how the study was conducted.

3.1 Research method and design

This study employed a mixed methods research design, collecting both quantitative and qualitative data to answer both research questions. Its main purpose was to explore teachers' views on learner autonomy and their classroom strategy practice. In order to supplement the limitations of questionnaire survey, the researcher also collected in-depth data through semi-structured interviews with nine teachers. Combining quantitative and qualitative methods for this research design can greatly improve the quality of research results, and most importantly, qualitative and quantitative data can help the researcher understand unexpected results (Mander, 2017).

3.2 Research Population and Sample

This study was conducted at A university in Henan Province, China. The population for the study included 120 English teachers of College A following random sampling using Krejcie and Morgan's formula (1970), it was found that essentially 92 teachers would serve as the study sample. In short, the number of the questionnaire respondents was 92, while the number of the teachers interviewed was nine. These nine teachers were willing to participate in the study. Based on Creswell (2009), nine interviewees in a range of 8 to 12 is acceptable.

3.3 Research Instruments

The questionnaire of this study was based on the questionnaire designed by Borg and Busaidi (2012) to explore the perceptions of learner autonomy among teachers at a university in Xinyang City. The questionnaire used Likert scale (1=Strongly Disagree; 2=Disagree; 3= Unsure; 4 = Agree; 5= Strongly Agree). Likert scales can help avoid placing a huge workload on participants and ensure a holistic view of the focus of the study (Hinkin, 1995). See the table below for interpretation of the scores.

Table 1 Interpretation of Score Range

Mean Score	Interpretation
4.21-5.00	Strongly agree
3.41-4.20	Agree
2.61-3.40	Unsure
1.81-2.60	Disagree
1.00-1.80	Strongly disagree

Source: Hinkin, 1995

This questionnaire, which was divided into two parts, consisted of 31 questions. Questions 1-5 were designed to investigate learners' autonomy beliefs, while Questions 6-31were designed to study the teaching strategies of college English teachers have adopted in their teaching.

During the semi-structured interviews, the researcher prepared some prompt questions, as shown in Table 2 below, for use. To avoid any misunderstanding, the interviews were conducted in Chinese.

Table 2 Semi-Structured Interview Questions

NO.	Interview Questions
1	In your opinion, what is the value of learner autonomy for the students?
2	Do you plan your lessons by considering how to improve students' learner autonomy? Why? Or why not?
3	What teaching strategies do you use to promote learner autonomy in the classroom and why do they use them?
4	What challenges do English teachers face in helping learners improve

	their autonomy?
5	Are there any other things you would like to talk about learner autonomy?

3.4 Data Analysis

This section explained how the two kinds of data were analyzed. Descriptive statistics was used to analyze the quantitative data collected through the questionnaires sent to the respondents. Descriptive statistics such as average and standard deviation were used to analyze the questionnaire responses. For qualitative data derived from the semi-structured interviews, Litchman's Three Cs (Coding-Category-Concept) Process was adopted. See Figure 1 below.

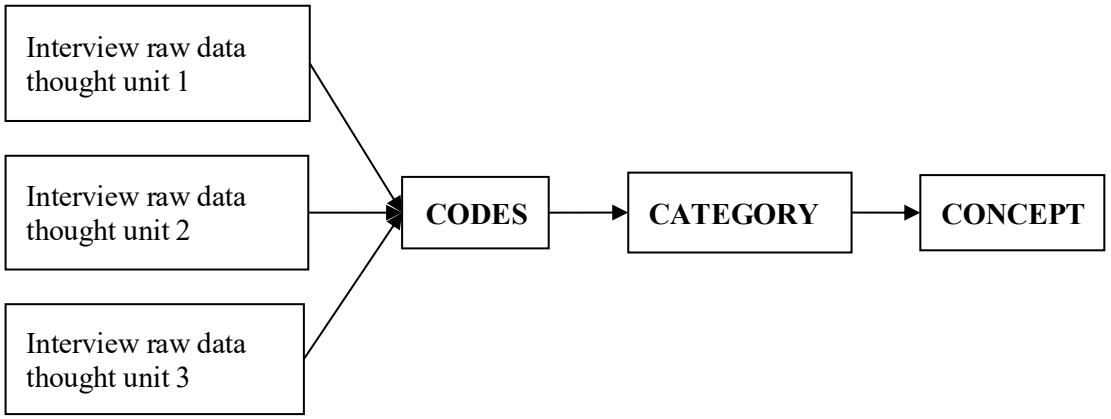

Figure 1 Structure of Qualitative Data Analysis of Litchman's 3 Cc Model (2013)

4. Results

4.1 Responses to Research Question 1: What are college English teachers' beliefs about learner autonomy in learning English?

The following tables show the data collected from 92 college English teachers' beliefs about learner autonomy in learning English.

Table 3 College English Teachers' Beliefs about Learner Autonomy in Learning English

Items	Mean	S.D.
1. Learner autonomy allows language learners to learn more effectively than they otherwise would.	4.41	0.87
2. Learning how to learn is key to developing learner autonomy.	4.37	0.75
3. Learner autonomy means a capacity that teachers could help learners to develop in the learning process.	4.14	0.85
4.To become autonomous, learners need to develop the ability to evaluate and monitor their own learning.	4.23	0.80
5.Confident and motivated language learners are more likely to develop learner autonomy.	4.33	0.83
Total	4.28	0.83

According to the collected quantitative data, college English teachers demonstrated their awareness of the significance of learner autonomy and a good attitude towards it. The total means score of Items 1-5 is Mean =4.28 /S.D.=0.83 which can be interpreted as "Strongly Agree".

As for the following section which consists of Items 6-31, the items can be divided into three groups that show the score ranges which indicate "Strongly Agree" and "Agree" but three items of three items in the "Agree" group scored the lowest as shown below.

Table 4 Seven Items Obtaining the Highest Scores in the "Strongly Agree" Group

Items	Mean	S.D.

8.The teacher should train students to develop their skills and strategies to become autonomous.	4.33	0.76
14.Activities in which learners can learn from each other enhance learner autonomy.	4.28	0.76
18.Learners can choose the type of classroom activities, which helps to improve their autonomy.	4.24	0.82
20.Cultivating learners' self-evaluation of learning can promote students' learning autonomy.	4.33	0.67
22.Mastering learning methods is the key to learner autonomy	4.21	0.85
25.Learners with strong independent learning ability can identify their own needs.	4.26	0.72
30.Students with higher motivation are more likely to improve learner autonomy than those with relatively lower motivation.	4.29	0.78

As can be seen from Table 4, based on the average scores shown, most teachers or observers who participated in the survey had a positive view of these strategies and believed that they helped promote learner autonomy. Among them, the average value of Item 8 (Teachers should train students to develop skills and strategies for autonomous learning) is the highest (Mean 4.33/S.D. 0.76), which indicates that teachers generally believe that providing training in skills and strategies for autonomous learning is very important and thus, there is still room for teachers to improve their grasp of students' autonomy in actual teaching. Besides, it is beneficial to learn from one another, choosing the activities themselves, assessing their own abilities and being fully motivated in learning enabled a learner to be an autonomous learner. In analyzing the survey results, it is evident that teachers exhibit varying levels of agreement regarding different teaching strategies to support learner autonomy. The seven highest-scoring items were: Item 8 (M = 4.33, SD = 0.76), Item 20 (M = 4.33, SD = 0.67), Item 30 (M = 4.29, SD = 0.78), Item 14 (M = 4.28, SD = 0.76), Item 25 (M = 4.26, SD = 0.72), Item 18 (M = 4.24, SD = 0.82), and Item 22 (M = 4.21, SD = 0.85). The highest rated item was Item 8, “The teacher should train students to develop their skills and strategies to become autonomous” (M = 4.33, SD = 0.76), and Item 20, “Cultivating learners' self-evaluation of learning can promote students' learning autonomy” (M = 4.33, SD = 0.67), both of which reflect strong support for instructional practices that directly empower learners. This was closely followed by Item 30, “Students with higher motivation are more likely to improve learner autonomy than those with relatively lower motivation” (M = 4.29, SD = 0.78), suggesting strong agreement that learner motivation plays a crucial role in developing autonomy. Item 14, “Activities in which learners can learn from each other enhance learner autonomy” (M = 4.28, SD = 0.76), highlights the role of peer interaction in fostering autonomy. Item 25, “Learners with strong independent learning ability can identify their own needs” (M = 4.26, SD = 0.72), and Item 18, “Learners can choose the type of classroom activities, which helps to improve their autonomy” (M = 4.24, SD = 0.88), also received high ratings, emphasizing teachers’ recognition of learner choice and self-awareness as essential components of autonomy. Item 22, “Mastering learning methods is the key to learner autonomy” (M = 4.21, SD = 0.85), underscores the importance of equipping students with effective learning strategies.

Table 5 Fifteen Items within the Score Ranges that Show “Agree”

Items	Mean	S.D.
7.The teacher should evaluate students’ autonomy periodically.	4.11	0.94
10.Involving learners in decisions about what to learn promotes learner autonomy.	4.18	0.81
11.Learner autonomy is promoted when learners had some choice in the kinds of activities they do.	4.14	0.88
12.Learner-centered classrooms and library provide ideal conditions for developing learner autonomy.	4.09	0.90

13.Out-of-class tasks which require learners to use the Internet to promote learner autonomy.	4.09	0.97
15.Group cooperation activities help to improve learners' autonomy.	4.18	0.85
16.The participation of learners in classroom management improves their autonomy.	4.09	1.00
17.Learners choose learning materials independently, which can enhance learners' autonomy.	4.10	0.92
19.The determination of learners' participation in the course objectives will foster their learning autonomy.	4.16	0.91
21.Independent learning is the core of learner autonomy.	4.10	0.79
23.Self-monitoring is the core of learner autonomy.	4.04	0.94
24.Self-directed students are able to identify their strengths and weaknesses in learning.	4.13	0.79
27.Learner autonomy can be fostered among the learner of any age	4.03	1.00
28.Learner autonomy can be enhanced in both children and adult learners.	4.16	0.84
29.Learner autonomy can be promoted in the learner of any cultural background.	4.13	0.85

Based on the data shown in the above table, the teachers agreed that there were various strategies to use and learner autonomy can be developed in people of different ages, cultural backgrounds if they choose what to do and how to do it. In addition to the strongly endorsed strategies, several other items received mean scores within the "agree" range (Mean between 4.00 and 4.18), reflecting a generally positive but slightly less intense level of agreement among teachers. These include Item 10 (Involving learners in decisions about what to learn promotes learner autonomy, M = 4.18, SD = 0.81) and Item 15 (Group cooperation activities help to improve learners' autonomy, M = 4.18, SD = 0.85), both of which highlight the value of learner participation and collaboration in fostering autonomy. Similarly, Item 19 (The determination of learners' participation in the course objectives will foster their learning autonomy, M = 4.16, SD = 0.91) and Item 28 (Learner autonomy can be enhanced in both children and adult learners, M = 4.16, SD = 0.84) suggest that autonomy is both contextually adaptable and developmentally achievable.

Table 6 Four Items in the ‘Agree” Group that Got the Lowest Scores

6.The teacher knows the students’ degree of autonomy.	3.70	1.10
9.The teacher is responsible for conducting co-operative group work activities.	3.87	0.98
26.Learner autonomy means independent learning.	3.78	1.14
31.Students who have learner autonomy need little attention from the teacher.	3.58	1.27

The information from the above table presents some food for thought shows that the teachers may know the students’ degree of autonomy but may not be fully sure. This may be the reason why they cannot support students to be fully autonomous learners. They could have done better if they did. Besides, it is probably one area that the teachers must explore in-depth to find out how autonomous their students are. The teachers may not be fully confident to say that they are responsible for cooperative group work activities and that learner autonomy and independent learning are related. Finally, by being autonomous learners, it does not mean that they cannot seek help and support from the teachers. The true meaning of learner autonomy is “control over one’s own learning or ways of learning but it does not mean that they do not need advice or some guide from the teachers. The four lowest-scoring items were: Item 31 (M = 3.58, SD = 1.27), Item 26 (M = 3.78, SD = 1.14), Item 6 (M = 3.70, SD = 1.10), Item 9 (M = 3.87, SD = 0.98). While most items scored within the “Agree” to “Strongly Agree” range, Item 31, “Students who have learner autonomy need little attention from the teacher” (M = 3.58, SD = 1.27), received the lowest score. This suggests that although learners may develop independence, teachers still perceive their ongoing guidance as necessary. Similarly, Item 26, “Learner autonomy means independent learning” (M = 3.78, SD = 1.14), received a relatively lower rating, indicating that

teachers may view autonomy as more than just self-directed learning and acknowledge its multifaceted nature. In addition, Item 6 "The teacher knows the students' degree of autonomy" (M = 3.70, SD = 1.10) received a relatively low score, suggesting that teachers may face difficulties in assessing individual student differences. This could be due to factors such as large class sizes, a lack of assessment tools, or time constraints in teaching. This issue warrants attention, especially in the context of advancing personalized and precision-based education, where teachers' ability to identify students' autonomy levels is crucial. Item 9 "The teacher is responsible for conducting co-operative group work activities" (M = 3.87, SD = 0.98), though still falling within the "Agree" range, scored lower than most other items, indicating that some teachers remain skeptical about the effectiveness or manageability of cooperative learning. This suggests that teachers may still lack systematic tools or mechanisms for evaluating learner autonomy and feel uncertain about how to assess it effectively.

In summary, the findings indicate that college English teachers widely adopt and endorse diverse teaching strategies to support learner autonomy. They place particular emphasis on encouraging learner motivation, promoting self-assessment, offering choices in learning tasks, and developing students' independent learning skills. These strategies reflect a learner-centered approach that aligns closely with contemporary autonomy-supportive pedagogy.

4.2 Qualitative Findings

Responses to Research Question 2: What are the teaching strategies the teacher adopt to promote learner autonomy in learning English?

The opinions of teachers were analyzed by Lichtman's 3Cs Steps of Analysis. In this section, the teacher interview data went through coding and categorization. The concepts that emerged from the interviews with 9 teachers were shown in Table 4: There was diversity in coding and categorization among the teachers, indicating that they had a variety of viewpoints and methods in their teaching approaches. Nine categories emerged: 1) Learning Strategies; 2) Teaching Techniques; 3) Technological Integration; 4) Role of the Educator; 5) Curriculum Design; 6) Assessment and Feedback; 7) Cultural and Social Aspects; 8) Personal Development; 9) Learning Environment.

Table 7 The Number of Codes, Categories and Concepts

Teacher 1-9	Number of Codes	Number of Categories	Number of Concepts
Teacher Chen	12	4	2
Teacher Jin	8	3	2
Teacher Li	7	4	2
Teacher Liu	6	2	2
Teacher Sun	5	1	2
Teacher Yang	12	8	2
Teacher Yang	8	4	2
Teacher Yi	7	5	2
Teacher Zhang	8	6	2
Total	71	37	18

Promoting learner autonomy in the classroom can be achieved through a variety of learning/teaching strategies.

"*I would choose the following common approaches: inquiry learning, collaborative learning, personalized learning, designing interdisciplinary projects, and feedback and mentoring. This can develop students' interest and ability level, encourage students to cooperate, find solutions on their own, and optimize learning paths and resource selection.*" (Teacher Yi, personal communication, January 2, 2024)

"Specifically, I encourage active thinking and questioning among students during the teaching process. It's not about the traditional one-way communication where the teacher imparts knowledge and that's it. Instead, I allow for full discussions and the expression of their opinions because we live in an open world where knowledge and perspectives are constantly

evolving."(Teacher Liu, personal communication, December 30, 2023)

"In the context of today's emphasis on lifelong learning and the emergence of a learning society, I believe that the cultivation of independent learning ability is not only related to students' academic performance and learning quality, but also has a profound impact on their future personal development."

"These teaching strategies should not be one-dimensional or boring. Therefore, in different courses, we need to adapt and adjust our teaching strategies according to the specific course content or objectives." (Teacher Chen, personal communication, January 2, 2024)

"These teaching strategies should not be one-dimensional or boring. Therefore, in different courses, we need to adapt and adjust our teaching strategies according to the specific course content or objectives." (Teacher Sun personal communication, December 30, 2023)

"Personally, I prefer to use more targeted strategies, which mainly include lecture-based teaching methods, task-based teaching methods, the occasional flipped classroom approach, and communicative pedagogy." (Teacher Chen, personal communication, January 2, 2024)

"First of all, in the teaching process, we should fully stimulate students' learning interest and initiative. This requires teachers to conduct in-depth and thorough preparation and research before teaching, so that we can design engaging learning tasks and activities that transform students from passive recipients into active participants. Secondly, in class, we will use multimedia animation and wonderful music to stimulate students' imagination, so that they can easily imagine vivid and rich scenes, which greatly improves their interest in learning. Third, teachers should learn to appreciate students' unique innovative thinking, we should allow students to have different opinions, express different views, and provide them with the freedom to explore and express themselves."(Teacher Yang, personal communication, January 3, 2024)

"First, we should learn how to involve students in our teaching programs. Secondly, it is crucial to pay attention to students' mental health. " (Teacher Zhang, personal communication, December 30, 2023)

Technological Integration is an important factor for learning that is related to learning autonomy.

"With the development of technology, our teaching methods have gone beyond the traditional chalk and blackboard and are now using more advanced teaching resources. So, in terms of student autonomy, we can use various platforms and websites to assign tasks or follow the guidance provided by the websites to facilitate their learning process." (Teacher Yang, personal communication, December 29, 2023)

"Indeed, learner autonomy emphasizes that students are the drivers of their own learning process. This method is very different from the traditional way of learning, and different from the teacher leading the learning, the purpose and direction of students' learning become clearer, making them more self-aware in learning."(Teacher Liu, personal communication, December 30, 2023)

Autonomous learners develop various roles.

"I think learner autonomy is a new way of teaching, which can cultivate students' ability to take the initiative to develop. In traditional teaching methods, students are the recipients of education, and student development is a passive goal without a clear purpose and direction. In this new role, students can explore and acquire scientific knowledge through self-directed learning. Students take control of the entire learning process and immerse themselves in their learning with enthusiasm and self-awareness. This increased autonomy in their learning responsibilities greatly enhances their initiative." (Teacher Yang, personal communication, December 29, 2023)

Teachers should design curriculum that encourages learner autonomy.

"I believe that as a college English teacher, it's important to incorporate elements into course design that enhance and help students recognize the importance of learner autonomy. Including tasks that promote and cultivate self-directed learning skills is essential. "(Teacher Chen, personal communication, January 2, 2024)

"In my course design, considering the enhancement of student autonomy is certainly a key point." (Teacher Yang, personal communication, December 29, 2023)

"When planning a course, it's crucial to consider how to enhance student autonomy. Doing so helps stimulate students' interest in learning, increases their engagement, and promotes deeper learning."(Teacher Yi, personal communication, January 2, 2024)

Autonomous learners assess their own learning.

"I think students cannot rely entirely on the teacher's assessment; they can evaluate themselves." Based on the learning process and feedback results, students can assess for themselves what they did not do well or what they need to improve." (Teacher Yang, personal communication, January 3, 2024)

"Secondly, as discussed in the previous question, students can engage in self-directed learning online and access their own learning analytics. Once they have this information, it's important for teachers to guide them on what to do next. This leads us to the second point, which is emphasizing the need for teachers to develop strategies that encourage students to engage in self-assessment. Teachers can instruct students on how to assess their own work and, after assessment, how to make improvements for significant progress. One strategy here is to provide detailed guidelines and standards for assessment."(Teacher Yang, personal communication, January 3, 2024)

Cultural and Social Aspects

"Taking two humanities classes and two science classes as an example, I might be more inclined to focus on the ideological and political education part when assigning tasks to the humanities class, because we are university teachers."(Teacher Chen, personal communication, January 2, 2024)

"Their inner feelings and students' needs or interests are aspects that may lack resonance among our older teachers. In the process of setting up classes, the advantage of our age can help build closer relationships with students."(Teacher Zhang, personal communication, December 30, 2023)

Personal Development

"Learner autonomy is a skill that benefits people of all ages. Specifically, it allows learners to choose their own study content, plan their own study time, and use the method that works best for them. Throughout the learning process, they follow their own choices and execute their own learning plan. I think this is a responsible way to learn. And, in the process, they also need to manage themselves effectively both academically and in their personal lives. I believe these are essential skills for personal growth." (Teacher Chen, personal communication, January 2, 2024)

Learning Environment

"First, educators need to provide support and guidance: provide the resources, advice, and feedback necessary to help students overcome challenges and uncertainties. Secondly, create flexible learning environments, such as libraries, multimedia devices, collaborative learning websites or apps, so that students have space and options to explore."(Teacher Yi, personal communication, January 2, 2024)

"All of these positive, fun learning environments with challenges and feedback mechanisms can help learners better focus on learning and improve learning efficiency." (Teacher Jin, personal communication, December 27, 2023)

"The reason why our learning environment is better is not only because of the teacher's guidance, but also because the students accept and digest the information independently, and then self-regulate the learning. Therefore, the value of students' self-directed learning is enormous, and this is what I have considered in the course planning." (Teacher Yang, personal communication, January 3, 2024).

In brief, through the analysis of semi-structured interview data of teachers, it is confirmed that their views on teaching methods and methods of teaching strategies are diverse.

The following table shows how the qualitative data and the interviewed data were similar or different. In fact, The qualitative data from the interviews and the quantitative data from the questionnaire both reflect a shared recognition among teachers regarding the significance of learner autonomy in language learning.

Table 8 Similarities and differences between quantitative and qualitative methods

Similarities	Differences
1.Both quantitative and qualitative results indicate that teachers hold a positive attitude towards learner autonomy. The mean scores from the questionnaire are above 4.0 for most items, and the qualitative interviews reflect a variety of teaching methods and philosophies that support the development of learner autonomy.	1.The quantitative results provide numerical data that show the extent of teachers' beliefs and attitudes towards learner autonomy and specific teaching strategies, offering a measurable understanding of the teachers' perspectives.
2.There is a consensus among teachers that learner autonomy is important for language learning efficiency, as seen in the high mean scores for items 1 and 2 in the questionnaire and the emphasis on self-regulated learning and critical thinking in the interviews.	2.The qualitative results offer a deeper insight into the teachers' approaches and philosophies, including the diversity in coding and categorization among teachers, which indicates a range of complex and detailed to more focused or simplified teaching methods.
3.Both sets of results suggest that teachers believe in the importance of adapting teaching methods to student needs, with the questionnaire showing agreement on the need for personalized learning paths and the interviews highlighting the use of diverse teaching techniques.	3.While the questionnaire quantifies teachers' beliefs and attitudes, the interviews provide context and explanations for these beliefs, allowing for a richer understanding of how teachers conceptualize learner autonomy and implement it in their teaching practices.

5. Conclusion

Based on the collected data, a total of 92 Chinese English teachers participated in the questionnaire and 9 teachers participated in the semi-structured interview in this study. By analyzing the questionnaire data and the semi-structured interviews, the following conclusions can be drawn.

In brief, our goals as teachers should be to support our students as best as we can to promote learner autonomy. The teaching methods that were earlier used to make every student learn the same thing at the same pace and in the same way are no longer suitable. The teachers' roles as facilitators and the need for personalized learning content and realistic learning goals should be highlighted. Asa result, students should be allowed to their own ways and strategies to master their own learning. All the questionnaire answers and interview answers were determined by descriptive statements.

6. Discussion

Through quantitative and qualitative analysis, the author can explore and prospect teachers' views on learner autonomy in English learning. The research results of this paper are consistent with the research views of Willenet al. (2009, p. 208), and both support the play of learners' autonomous learning ability.

To be specific:

First, teachers clearly recognize their important role in promoting learner autonomy. Smith, J (2020) believes that teachers are not only the transmitters of knowledge, but also the facilitators who guide, support and motivate students to become autonomous learners. This role includes creating learning environments that encourage exploration, providing personalized learning pathways, and providing regular feedback. Second, teachers recognize the need to strike a balance between providing guidance and allowing independence. While autonomy is the goal,

the process of becoming autonomous requires guided learning experiences. This balance is essential to ensure that students are not overwhelmed by total freedom, which can backfire for those who are still developing self-regulation skills. (Jones,2019). Third, some teachers express uncertainty when assessing students' level of autonomy. Furthermore, this challenge points to the need for more effective tools and strategies to assess learner autonomy and adjust teaching practices accordingly (Miller & Peterson, 2021). Finally, the integration of technology in teaching is seen as an important tool to promote learner autonomy. Technology not only provides diverse learning resources, but also enables personalized learning experiences to meet the individual needs and preferences of students (Lee & Bonk, 2020).

Future research should integrate diverse content and theories. While culturally responsive teaching (CRT) promotes equity, critics contend it may become symbolic – resembling liberal multiculturalism – thereby hindering critical thinking and anti-racism efforts (Kyle, 2024). To understand the complexity of CRT, a multi-case study design that included structured observations and interviews with five secondary school teachers in Germany explored the interplay between CRT practices, teacher beliefs, and microaggressions. Multi-dimensional understanding of learner autonomy: Teachers' comprehensive understanding of learner autonomy goes beyond mere autonomous learning. It includes developing critical thinking, fostering reflective learning practices, and enhancing self-regulation. This broader view reflects a recognition of the complexities involved in developing autonomous learners who can adapt to different learning situations and challenges.

The results of qualitative analysis show that teachers adopt a series of strategies to cultivate learners' autonomy. These include collaborative learning, student-centered approaches, and teaching methods adapted to the needs of individual students (McCombs & whistler, 1997). This diversity suggests an understanding that autonomy can be developed through a variety of pedagogical pathways, each catering to different aspects of the learning process (Johnson & Johnson,2017). The use of technology in teaching has always been an important strategy. By integrating digital tools and resources, teachers can create more engaging, interactive, and personalized learning experiences that encourage self-directed learning behaviors (Belland & Walker,2017; Kim & Lefler, 2017). In addition, teachers recognize their role as facilitators in the process of learning autonomy. Hattie and Timperley (2007) This includes guiding students to self-regulate their learning, encouraging reflective practice, and providing regular feedback. The shift from the traditional role of authority to a more supportive, facilitating role marks a major change in teaching practice. While teachers acknowledge the importance of promoting autonomy, there are challenges in implementation (Palfreyman, 2003). These difficulties include assessing levels of autonomy, ensuring student participation in autonomous tasks, and balancing instructional guidance with learner independence. Moreover, the design of curriculum and assessment methods plays a crucial role in fostering learner autonomy (Boud & Falchikov,2006). Teachers are exploring how to integrate elements that enhance autonomy into their curriculum design and seeking more effective ways to evaluate autonomous learning. Finally, the strategies adopted by teachers also take into account the cultural and social context of learning. This includes creating learning environments that are sensitive and inclusive to different cultural backgrounds and social contexts (Gay,2010).

In summary, strategies and their practical applications that influence college English teachers' beliefs about learner autonomy are moving toward a more dynamic, learner-centered and technology-integrated direction. The prospects for this field indicate a continued emphasis on innovative teaching practices, professional development, technological advancement, and curriculum innovation, all aimed at developing autonomous and adaptable learners in a rapidly changing global environment.

7. Suggestions

7.1 Suggestions for the use of the research findings

The research findings could bring benefits to the professional work of other researchers who are interested in the same topic areas, but they must be aware that the findings from this study can only be applied to other similar contexts. In others, the findings may not emerge in the same way.

7.2 Suggestions for Future Research

1) The sample can further cover more than one school or a larger population and sample size.

2) The data processing methods could be richer, and the analysis results could be more comprehensive. This study mainly used SPSS data analysis software for descriptive analysis of the data. However, we can also add or explore other technologies. For example, observation of students in the classroom or collection of teachers' teaching logs in the study.

3) Finally, this study explored English teachers' views on learner autonomy and what strategies teachers should use in the classroom to promote learner autonomy.

Wang and Jonathon (2020) pointed out that it is recommended that future research will continue to focus on mixed methods research. Therefore, there is an ongoing trend towards more indirect research using different research methods, with the help of various scientific analysis software to comprehensively explore this topic from different angles. At the same time, it is suggested that LA in English learning differs from different standpoints, so it is recommended to develop more research tools based on domestic theories, such as teacher logs and classroom observation sheets. Finally, a case study could be conducted on more experienced teachers and novice teachers to demonstrate their beliefs and the reasons behind their practice (Wu & Xiang, 2016) to promote the development of LA.

References

Al-Asmari, A. (2013). Practices and prospects of learner autonomy: Teachers' perceptions. *English Language Teaching, 3*, 1–10.

Balçıkanhı, C. (2010). Learner autonomy in language learning: Student teachers' beliefs. *Australian Journal of Teacher Education, 35*(1), 90–103.

Benson, P. (2012). Learner-centred teaching. In A. Burns & J. C. Richards (Eds.), *The Cambridge Guide to Pedagogy and Practice in Second Language Teaching* (pp. 30–37). Cambridge: Cambridge University Press.

Benson, P. & P. Voller (Eds.).(1997).*Autonomy and independence in language learning* (pp. 18–34). London: Longman.

Borg, S. (2011). The impact of in-service teacher education on language teachers' beliefs. *System, 39*(3), 370–380.

Borg, S., & Al-Busaidi, S. (2012). Teachers' beliefs and practices regarding learner autonomy. *ELT Journal, 66*(3), 283–292.

Belland, B. R., Walker, A. E., Kim, N. J., & Lefler, M. (2017). Synthesizing results from empirical research on computer-based scaffolding in STEM education: A meta-analysis. *Review of Educational Research,* 87(2), 309–344.

Dickinson, L. (1987). *Self-instruction in language learning.* Cambridge: Cambridge University Press.

Du, R. Q., & Sun, J. R. (1986). Xue xi jie jian qian jin: Can jia "zhong guo ying yu jiao xue guo ji tao lun hui" de gan shou [Review of the International Symposium on Teaching English in the Chinese Context]. *Foreign Language Education, 1986*(1), 54–56.

Jones, R. (2019). The balance between teacher guidance and student independence: Strategies for promoting autonomy. *Teaching and Teacher Education, 73*, 21-32.

Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning.* Pergamon Press. (First published 1979, Council of Europe).

Hu, G. (2002). Potential cultural resistance to pedagogical imports: The case of communicative language teaching in China. *Language, Culture and Curriculum, 15*(2), 93–105.

Huang, M., & Bond, X. (2018). Self-directed college English learning: The perspective of teacher beliefs and teacher behavior. *Foreign Language Teaching Theory and Practice, 8*(2), 57–64.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2017). Cooperative learning and learner autonomy: A review of the literature. *Journal of Educational Psychology, 109*(2), 276-290.

Little, D. (1991). *Learner autonomy 1: Definitions, issues, and problems*. Dublin: Authentik.

Liu, Y., & Xu, H. C. (2018). A study on college English teachers' beliefs about learners' autonomous learning. *Foreign Languages and Foreign Language Teaching, 8*(1), 92–100.

Little, D. (2022). Language learner autonomy: Rethinking language teaching. *Language Teaching, 55*(1), 64–73.

Lee, M. J. W., & Bonk, C. J. (2020). The role of technology in fostering learner autonomy. *Educational Technology Research and Development, 68*(4), 1935-1950.

Miller, K. A., & Peterson, L. (2021). Challenges in assessing and understanding learner autonomy. *Journal of Educational Assessment, 38*(1), 45-58.

McCombs, B. L., & Whisler, J. S. (1997). *The learner-centered classroom and school: Strategies for increasing student motivation and achievement.* Jossey-Bass.

Mansfield, K. C., & Lambrinou, M. (2024). Culturally responsive leadership: A critical analysis of one school district's five-year plan. *Frontiers in Education,* 9, Article 1385788.

Pang, W. G., & Xue, Q. G. (2001). Zhong guo gu dai de zi zhu xue xi si xiang tan xi [The thought of self-regulated learning in ancient China]. *Psychological Science, 24*(1), 56–62, 127.

Palfreyman, D. (2003). The challenges of fostering learner autonomy in practice. *Language Teaching Research, 7*(3), 227-245.

Qin, X. B. (2008). Jianchi renben zhuyi jiaoxueguan, quanmian luoshi daxue yingyu kecheng jiaoxue yaoqiu [Adhering to the humanistic concept of teaching and learning and implementing College English Curriculum Requirements in an all-round way]. *CAFLEC, 2008*(5), 3–7.

Timperley, H., Wilson, A., Barrar, H., & Fung, I. (2007). *Teacher professional learning and development: Best evidence synthesis iteration (BES)*. Wellington, New Zealand: Ministry of Education.

Shen, B., Bai, B., & Xue, W. (2020). The effects of peer assessment on learner autonomy: An empirical study in a Chinese college English writing class. *Studies in Educational Evaluation, 64*, 100821.

Shu, D. F., & Hua, W. F. (2019). Foreign language teaching theories in China in the last 60 years: Reviews and prospects. *Foreign Language Education, 30*(6), 37-44.

Smith, J. (2020). Teacher's role in fostering autonomy: An overview of effective practices. *Journal of Educational Psychology, 45*(2), 123-136.

Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (Eds.). (1998). *Self-regulated learning: From teaching to self-reflective practice.* Guilford Press.

Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teachers College Press.

Wang, Y., & Ryan, J. (2023). The complexity of control shift for learner autonomy: A mixed-method case study of Chinese EFL teachers' practice and cognition. *Language Teaching Research, 27*(3), 417–437.

Yunus, M. M., & Arshad, A. A. (2015). ESL teachers' perceptions towards the practice of learner autonomy. *International Journal of Asian Social Science, 5*(1), 177–185.

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

Guidelines for the Development of Academic Administration in the Digital Era of Educational Institutions Under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6

สันติ ทาทิพย์[1*], ธนาศักดิ์ ศิริปุณยนันท์[2], สมศักดิ์ ภูมิกอง[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Santi Thathip[1], Thanasak Siripunyanan[2], Somsak Poomkong[3]

[1,2,3]Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asia scholars, Khon Kaen, Thailand

✉: *scinceoat22@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 26 July 2025; Revised: 06 August 2025; Accepted: 28 August 2025

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบตอบสนองคู่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรานข้อ อยู่ระหว่าง 0.48-0.89 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.32) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.32) และการประเมินความต้องการจำเป็น โดยรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.26) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.25) ด้านการวัดประเมินผลและ

ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา, ด้านการนิเทศการศึกษา, ด้านการแนะแนวทางการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากัน ($PNI_{modified}$ = 0.24) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.23) ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 7 ด้าน 21 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 3 แนวทาง 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 3 แนวทาง 3) ด้านการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 3 แนวทาง 4) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 3 แนวทาง 5) ด้านการแนะแนวทางการศึกษา มี 3 แนวทาง 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 3 แนวทาง และ7) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มี 3 แนวทาง และโดยภาพรวม มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.49) และมีผลการประเมินความเป็นได้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.42)

คำสำคัญ : แนวทาง, การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล, สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

The research aims to study 1) the current situation, the desired situation and the necessary requirements for academic administration in the digital age of educational institutions under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6. And 2) to study the development guidelines for academic administration in the digital age of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Ratchasima Area 6. This research was a mixed-method research. The sample group was 306 educational institution administrators and teachers. The research instruments were a five-point rating scale questionnaire, a dual-response questionnaire, a semi-structured interview questionnaire, and an appropriateness and feasibility assessment. The content validity using IOC value was 0.80-1.00, the item discrimination power was between 0.48-0.89 and the reliability of the whole questionnaire was 0.89. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis. The results of the research were as follows: 1. Current conditions, desired conditions and necessary needs of academic administration in the digital age of educational institutions under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6 found that: The current condition of academic administration in the digital age of educational institutions under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6 was at a moderate level, with an average value of ($\overline{X}$ = 3.32). The desired condition of academic administration in the digital age of educational institutions under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6 was at a high level, with an average value of ($\overline{X}$ = 4.32). And the assessment of the overall needs had a need index value ($PNI_{modified}$ = 0.24). When considering each aspect, by ranking the index of necessity from highest to lowest, they were: In terms of teaching management in educational institutions, there was a need index ($PNI_{modified}$ = 0.26). In terms of learning process development, there was a need index ($PNI_{modified}$ = 0.25). In terms of measurement, evaluation and transfer of learning results, in terms of educational supervision, in terms of educational guidance and development of internal quality assurance systems in educational institutions, the need index values were the same ($PNI_{modified}$ = 0.24), and in terms of educational institution curriculum development, the need index values were the same ($PNI_{modified}$ = 0.23), respectively.

2. Guidelines for the development of academic administration in the digital age of educational institutions under the Office of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6, consisting of 7 areas and 21 guidelines as follows 1) In terms of curriculum development, there were 3 approaches. 2) In terms of learning process development, there were 3 approaches. 3) In terms of assessment and transfer of learning results, there were 3 approaches. 4) In terms of educational supervision, there were 3 approaches. 5) In terms of educational guidance, there were 3 approaches. 6) In terms of developing the quality assurance system within the educational institution, there were 3 approaches. 7) In terms of organizing teaching and learning in the educational institution, there were 3 approaches. And overall, the results of the evaluation of suitability were at a high level, with an average value of ($\overline{X}$ = 3.49) and the results of the evaluation of feasibility were at a high level, with an average value of ($\overline{X}$ = 4.42).

Keywords: Guidelines, Academic Administration in the Digital Age, Current condition, Desired condition

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งในมาตรา 28 กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมและมาตรา 39 ระบุว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ขอบข่ายของเนื้อหาและหลักการบริหารงานวิชาการ รวมไปจนถึงจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์ จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อจะได้วางแผนได้ถูกต้อง มีการจัดการบริหารที่ดี โดยมีเทคนิควิธีการที่จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพได้ การบริหารงานด้านวิชาการเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าเป็นไปอย่างมีคุณภาพได้ตามเป้าหมายและความคาดหวังของหลักสูตร (สนั่น มีสัตย์ธรรม, 2540) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องถือเอางานวิชาการมาเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครูและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกัน หรือเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (ดำริ บุญชู, 2546)

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เป็นกระบวนการวางแผน มอบหมายความรับผิดชอบ สร้างแรงจูงใจ และกำกับติดตามการดำเนินกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการ

เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลให้การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการมีความสะดวกรวดเร็ว และไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ ด้วยการนำอุปกรณ์ดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานวิชาการ หรือนิยามอย่างสั้นได้ว่า เป็นกระบวนการวางแผน มอบหมายความรับผิดชอบ สร้างแรงจูงใจและกำกับติดตามการดำเนินกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน ดังนั้น สิ่งที่ต้องหาคำตอบต่อไปคือ เทคโนโลยีดิจิทัลที่จะนำมาใช้มีอะไรบ้าง (ประภาส จันทร์โคตร, 2567)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566 ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ทั้งระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่น่าพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินระดับประเทศ และถ้าเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาจะมีบางรายวิชาที่มีคะแนนพัฒนาดีขึ้น ตามลำดับ อาทิ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่าระดับประเทศและคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่าระดับประเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน อาทิ การทดสอบโดยความสมัครใจแบบไม่บังคับของปีการศึกษา 2566 อาจจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการทดสอบน้อยลง ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำแบบทดสอบการบริหารจัดการเวลาในการทำแบบทดสอบ การเตรียมความพร้อมก่อนการทดสอบ อาจจะทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวของนักเรียนในการกำกับดูแลเอาใจบุตรหลานให้มีความพร้อมในการเรียน 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอนที่ส่งผลต่อการทดสอบของผู้เรียน อาทิ ครูขาดความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำหลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติในระดับชั้นเรียน การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียน กระบวนการจัดกิจกรรมการวัดและประเมินผล การผลิตและเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้เต็มที่ 3) ปัจจัยด้านผู้บริหารและการบริหารจัดการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการทดสอบให้ชัดเจน ควรให้สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ร่วมวางแผนการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนให้ความสำคัญในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึง และเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลผลการประเมินและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน หรือเพื่อวิเคราะห์ว่าในสภาพบริบทของโรงเรียนมีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งหากเป็นผลในทางบวกจะต้องส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น แต่หากเป็นปัจจัยในทางลบจะต้องหาแนวทางแก้ไข เพื่อไม่ให้ปัจจัยเหล่านั้นเป็นเงื่อนไขหรืออุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์มาอย่างดีเหล่านี้จะเป็นส่วนที่ ช่วยให้การวางแผนเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กลุ่มนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2566)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มุ่งวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา แก้ไขปัญหา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคุณภาพผู้เรียน สังคม ชุมชนและประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 143 คน ครู 1,324 คน รวมจำนวน 1,467 คน จากโรงเรียน จำนวน 180 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จำนวน 306 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครู จำนวน 276 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random) ตามพื้นอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual – Response Format) ค่าความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.48-0.89 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.89 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index : $PNI_{modified}$ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่มีแนวทางการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นที่ยอมรับและมีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน

9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 306 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.27	0.23	ปานกลาง	4.23	0.09	มาก	0.23
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.38	0.27	ปานกลาง	4.49	0.10	มาก	0.25
3. ด้านการวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.32	0.28	ปานกลาง	4.39	0.14	มาก	0.24
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.29	0.25	ปานกลาง	4.34	0.22	มาก	0.24
5. ด้านการแนะแนวทางการศึกษา	3.32	0.27	ปานกลาง	4.38	0.20	มาก	0.24
6. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.33	0.32	ปานกลาง	4.37	0.11	มาก	0.24
7.ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.31	0.30	ปานกลาง	4.48	0.13	มาก	0.26

รวม	**3.32**	**0.16**	**ปานกลาง**	**4.38**	**0.09**	**มาก**	**0.24**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.32, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.38, S.D. = 0.27) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.32) และ ด้านการแนะแนวทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.32, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.27, S.D. = 0.23)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.13) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.10) และด้านการวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.14) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.09)

การประเมินความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) โดยรวม พบว่า มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.24) เมื่อเรียงตามลำดับของค่าความต้องการจำเป็นโดยด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.26) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.25) ด้านการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน, ด้านการนิเทศการศึกษา, ด้านการแนะแนวทางการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากัน ($PNI_{modified}$ = 0.24) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น น้อยที่สุด ($PNI_{modified}$ = 0.23) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 7 ด้าน 21 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 3 แนวทาง 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 3 แนวทาง 3) ด้านการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 3 แนวทาง 4) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 3 แนวทาง 5) ด้านการแนะแนวทางการศึกษา มี 3 แนวทาง 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 3 แนวทาง และ7) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มี 3 แนวทาง และโดยภาพรวม มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.49) และมีผลการประเมินความเป็นได้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.42)

สรุปผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 คน ได้แนวทางในการพัฒนาแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีจุดเน้นร่วมกันคือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การติดตามประเมินผล และการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยโรงเรียนได้วางแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และการบูรณาการสาระวิชาเข้ากับชีวิตจริง พร้อมทั้งวางแผนและดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วม โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครู ผู้บริหาร ชุมชน และผู้ปกครอง กระบวนการสื่อสารเน้นการใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดีย เพื่อเผยแพร่และสร้างความเข้าใจที่เข้าถึงง่ายและทั่วถึง ขณะที่การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวิชาการนั้นมีการใช้ระบบดิจิทัลช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ และจัดประชุม PLC เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ครูและผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีจุดเน้นร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยโรงเรียนมีการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักการ Active Learning และ Project-based Learning ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ แพลตฟอร์ม e-Learning และแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตามความสนใจได้ทุกที่ทุกเวลา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โรงเรียนได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากสถานการณ์รอบตัว และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมชนมาใช้ เช่น การเรียนรู้นอกสถานที่ การจัดค่ายวิชาการ และการฝึกทักษะอาชีพร่วมกับภาคีเครือข่าย อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง หน่วยงานรัฐ และเอกชนในการจัดกิจกรรมที่บูรณาการความรู้กับการปฏิบัติจริง สำหรับการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นและทันสมัย โรงเรียนได้สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ การเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมถึงจัดอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูจากโรงเรียนอื่น

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีจุดเน้นร่วมกันในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยโรงเรียนได้กำหนดแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับทักษะและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การใช้การประเมินตามสภาพจริงผ่านโครงงานและกิจกรรมที่เน้นทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลและประเมินผล ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงความสามารถและทักษะได้หลากหลายวิธี ในส่วนของการส่งเสริมการประเมินตามสภาพจริง ผู้ทรงคุณวุฒิระบุว่าโรงเรียนมีการนำวิธีการประเมินที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น การ

ประเมินผ่านโครงงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาจริงได้ โดยในบางโรงเรียนยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผล เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการเก็บข้อมูลและติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียน การเทียบโอนผลการเรียนมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างมากในยุคดิจิทัล เนื่องจากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอาจเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นว่าการเทียบโอนผลการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงถึงความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคนี้ได้ สำหรับการพัฒนาเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับการสอน โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานี้ได้พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยให้การประเมินผลเป็นไปอย่างแม่นยำและรวดเร็ว

องค์ประกอบที่ 4 การนิเทศการศึกษา

แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตุ้นให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ได้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในโรงเรียน ให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้หลักการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งมีแนวทางที่หลากหลายและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัล โรงเรียนแต่ละแห่งมีการพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ทันสมัย โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Form, Classroom, Kahoot, Quizziz รวมถึงการประเมินผลผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงงาน การแสดงผลงาน และแฟ้มสะสมงาน เพื่อสะท้อนความสามารถจริงของผู้เรียนได้ดีที่สุด ในส่วนของการเทียบโอนผลการเรียน มีการใช้ระบบที่โปร่งใสและยืดหยุ่น โดยการพิจารณาจากหลักฐานการเรียนรู้และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีการสะดุดในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่ย้ายมาจากสถานศึกษาอื่น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ โดยผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลที่ดีต้องสะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงเน้นการประเมินที่หลากหลาย และเน้นความโปร่งใสและยุติธรรมในการพิจารณาผลการเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บข้อมูลและประเมินผล นักเรียนมีโอกาสได้แสดงความสามารถในหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะในห้องสอบอีกต่อไป การพัฒนาเครื่องมือวัดผลนั้นมุ่งเน้นการใช้การประเมินที่สามารถสะท้อนทักษะในชีวิตจริงของนักเรียน เช่น การประเมินผ่านกิจกรรม Active Learning เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 5 การแนะแนวทางการศึกษา

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีการส่งเสริมการแนะแนวทางการศึกษาในยุคดิจิทัลให้ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเข้าใจตนเองและเลือกเส้นทางการเรียนรู้หรืออาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น กระบวนการแนะแนวในหลายโรงเรียนถูกออกแบบให้มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม การแนะแนวรายบุคคล และการใช้เครื่องมือดิจิทัล อาทิ แบบวิเคราะห์ความถนัด ระบบออนไลน์ในการค้นหาเส้นทางอาชีพ และการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการแนะแนวเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินตนเองได้อย่างเป็นระบบและแม่นยำมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนบางแห่งยังจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้สัมผัสกับอาชีพจริงในชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสร้างแรงบันดาลใจในเส้นทางที่ตนสนใจ ในด้านของ

ความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โรงเรียนส่วนใหญ่ได้เน้นการสร้างความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสนใจ และศักยภาพของนักเรียน ครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือเหล่านี้ เพื่อให้เกิดการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผู้ปกครองได้รับข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนและเส้นทางอาชีพของบุตรหลาน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีส่วนรับผิดชอบ ด้านชุมชนก็เข้ามามีบทบาทในการให้คำปรึกษาและเป็นต้นแบบอาชีพ ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เห็นภาพจริงของการประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในส่วนของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการแนะแนว โรงเรียนจำนวนมากมีการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่น ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและภาคีเครือข่ายนอกโรงเรียน โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมอบรม สัมมนา และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติที่ดีในด้านการแนะแนว รวมถึงการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการแนะแนวร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเข้าใจตนเองและเลือกเส้นทางการเรียนรู้หรืออาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง การแนะแนวในหลายโรงเรียนได้มีการออกแบบกระบวนการที่หลากหลายทั้งในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม การแนะแนวรายบุคคล และการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบวิเคราะห์ความถนัด ระบบออนไลน์ในการค้นหาเส้นทางอาชีพ และการใช้แอปพลิเคชันในการแนะแนว เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินตนเองได้อย่างเป็นระบบและแม่นยำในบางโรงเรียน ยังมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้สัมผัสกับอาชีพจริงในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสนใจ และศักยภาพของนักเรียน ซึ่งครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือเหล่านี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ โรงเรียนยังสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นและภาคีเครือข่ายนอกโรงเรียน โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการอบรม สัมมนา และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติที่ดีในด้านการแนะแนว รวมถึงการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการแนะแนวร่วมกัน ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการแนะแนวให้สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลกิจกรรมแนะแนวเป็นสิ่งที่โรงเรียนให้ความสำคัญ โดยใช้การเก็บข้อมูลผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์แฟ้มสะสมผลงาน และการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครอง

องค์ประกอบที่ 7 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยมีการวางแผนและดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเข้าใจตนเองและเลือกเส้นทางการเรียนรู้หรืออาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถประเมินตนเองได้อย่างแม่นยำ ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาอาชีพและเส้นทางการเรียนรู้ ในด้านการแนะแนว โรงเรียนหลายแห่งได้ออกแบบ

กระบวนการที่หลากหลาย เช่น การแนะแนวในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม การแนะแนวรายบุคคล และการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบวิเคราะห์ความถนัด ระบบออนไลน์ในการค้นหาเส้นทางอาชีพ หรือแอปพลิเคชันในการแนะแนว เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินตนเองได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สัมผัสกับอาชีพจริงในชุมชนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยโรงเรียนบางแห่งยังให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและมีความรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจการประสานความร่วมมือของโรงเรียนมีการประชุมร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสนใจ และศักยภาพของนักเรียน ซึ่งครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือเหล่านี้ โรงเรียนยังสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นและภาคีเครือข่ายนอกโรงเรียน เช่น การจัดอบรม สัมมนา และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติที่ดีในการแนะแนว โดยยังมีการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการแนะแนวร่วมกัน ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการแนะแนวให้สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

5.1 การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา พบว่า มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านบุคลากร ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงขาดเครื่องมือหรือระบบสนับสนุนที่เหมาะสม ส่งผลให้กระบวนการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรยังขาดความทันสมัย และไม่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ในด้านการนิเทศการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน พบว่ายังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการติดตามและพัฒนาครู ทำให้กระบวนการนิเทศยังคงอิงอยู่กับรูปแบบเดิม ๆ และขาดความต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการด้านวิชาการของสถานศึกษาให้ทันสมัย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่คาดหวังว่าจะมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ทำให้สามารถระบุถึงความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในแต่ละด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตร และการนิเทศการศึกษา ที่มีความแตกต่างระหว่างสภาพจริงกับสิ่งที่ควรจะเป็นอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในระดับนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพล สันโดษ (2566) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6” ที่พบว่า ผู้บริหารยังขาดศักยภาพในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนยังไม่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วารุณี ภาวงค์ และ พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2565) ที่ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล” ที่เสนอให้

สถานศึกษาปรับกระบวนการบริหารด้านวิชาการผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การสร้างระบบฐานข้อมูลนักเรียน ระบบวัดผล และระบบติดตามการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหาร

5.2 แนวทางการพัฒนา พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางหลากหลายที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การแนะแนวทางการศึกษา การประกันคุณภาพและการจัดการเรียนการสอน แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมให้มีการใช้สื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการเรียนการสอน การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับครูอย่างต่อเนื่อง แนวทางเหล่านี้มีทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้จริงในบริบทของสถานศึกษา และยังส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและกระบวนการทำงานของครูและผู้บริหารให้สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงศ์ กลั่นไพฑูรย์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่เน้นว่าผู้บริหารควรมีทักษะและวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และควรจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในทุกกระบวนการทางวิชาการ รวมถึงสอดคล้องกับ พระอนันต์ ธมฺมวิริโย (นามทอง) และคณะ. (2564) ที่ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1” ที่เสนอว่า การจัดระบบฐานข้อมูล การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร และการนำระบบออนไลน์มาใช้ในการนิเทศภายใน จะช่วยเพิ่มความมีประสิทธิภาพและโปร่งใสในการดำเนินงานทางวิชาการอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

6.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ควรนำแนวทางการพัฒนาทั้ง 21 แนวทางที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางนโยบาย ส่งเสริม และกำกับดูแลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูง เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา

6.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้ผลการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการวางแผนพัฒนางานวิชาการภายในโรงเรียน โดยเน้นยกระดับด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูง และดำเนินการตามแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด เช่น การจัดอบรมเสริมทักษะครูด้านเทคโนโลยี หรือการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการประเมินและนิเทศการสอน

6.1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรปรับตัวและพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ

จัดการเรียนการสอน โดยอาศัยแนวทางที่เสนอ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การพัฒนาแอปพลิเคชันสนับสนุนการเรียนรู้ และการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดตามผลการเรียนของนักเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ทันสมัยและตรงตามความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาหรือไม่เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการนำแนวทางการพัฒนาพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางพัฒนาไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

6.2.3 ควรให้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

7.1 ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

7.2 ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2566). *รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6.

ดำริ บุญชู. (2546). *การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. ชวนพิมพ์.

ประภาส จันทร์โคตร. (2567). *รูปแบบการวัดการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

พระอนันต์ ธมฺมวิริโย (นามทอง), และคณะ. (2564). *การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

วารุณี ภาวงค์, และคณะ. (2565). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

วีระพล สันโดษ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน].

สนั่น มีสัตย์ธรรม. (2540). *ทางสายใหม่ของการปฏิบัติราชการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ประสานการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา*. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

Bennis, W. G. (2013). Leadership in a digital world: Embracing transparency and adaptive capacity. *MIS Quarterly*, 31(2), 635–636.

Brophy, G. M. (2016). *A study of the process used by academic affairs administrators at participating institutions of higher education to select instructional technology tools for faculty use in instruction in undergraduate classes* [Doctoral dissertation]. *Dissertation Abstracts International*, 67(8), 183–A.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัวการประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา

Effects of Physical Education Learning Activity using Hoop Sepak takraw on Balance, Neuromuscular Co-ordination and Response Time in Elementary School Students

ระวิวรรณ เขียวโสภา[1], ปทุมพร ศรีอิสาณ[2], ธัญญาวัฒน์ หอมสมบัติ[3]*

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี, อุดรธานี, ประเทศไทย

Rawiwan Kiewsopa[1], Patumporn Sriisan[2], Thanyawat Homsombat[3]
[1,2,3]Faculty of Education, Thailand National Sports University Udonthani Campus, Udonthani, Thailand
✉: *Cscc1902@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 31 July 2025; Revised: 23 August 2025; Accepted: 28 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบคะแนนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษา จำนวน 8 แผน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ แบบทดสอบการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Dependent sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า ทั้งการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง ระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนรวมผลการทดสอบ พบว่า ทั้งระหว่างก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงสามารถพัฒนาการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง ของนักเรียนประถมศึกษาให้ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กิจกรรมพลศึกษา, ตะกร้อวง, การทรงตัว, การประสานสัมพันธ์, และเวลาในการตอบสนอง

Abstract

This preliminary experimental study aimed to investigate and compare the effects of a physical education activity program using circle takraw on balance, coordination, and reaction time among elementary school students. The participants consisted of 31 Grade 5 students, selected through purposive sampling. The instruments used in the study included an 8-week physical education activity plan specifically designed around circle takraw, along with standardized tests measuring balance, coordination, and reaction time. The data were analyzed using descriptive statistics as percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics (dependent samples t-test), with the level of statistical significance set at 0.05. The findings demonstrated that the students' balance, coordination, and reaction time improved significantly as a result of their participation in the circle takraw–based physical education program. Statistically significant differences were observed across the three assessment points—prior to training, after the fourth week, and after the eighth week. Pairwise comparisons further confirmed significant improvements in all measured variables between each set of time points: before and after the fourth week, before and after the eighth week, and between the fourth and eighth weeks. In conclusion, these results indicate that the integration of circle takraw into physical education programs is effective in enhancing balance, coordination, and reaction time among elementary school students.

Keywords: Physical education activities, hoop sepak takraw, balance, coordination, reaction time

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดความมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนทุกคน บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยกำหนดตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ข้อที่ 5 เล่นกีฬาไทยและกีฬาสากล ประเภทบุคคลและประเภททีมได้อย่างละ 1 ชนิด ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางที่ระบุใจความสำคัญว่า การเล่นกีฬาสากล ได้แก่ กรีฑาประเภทลู่ แบดมินตัน เปตอง ฟุตบอล เทเบิลเทนนิส ว่ายน้ำ เป็นต้น และการเล่นกีฬาไทย ได้แก่ กระบี่กระบอง มวยไทย ตี่จับว่าวไทย หมากกระดาน วิ่งชักธง และตะกร้อวง กิจกรรมพลศึกษาเป็นวิชาการศึกษาแขนงหนึ่ง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยอาศัยกิจกรรมการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง กิจกรรมพลศึกษามีส่วนในการตอบสนองความต้องการของเด็กในการเคลื่อนไหวร่างกาย รวมทั้งการประสานสัมพันธ์ของอวัยวะและการทรงตัว ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในการเคลื่อนไหว ซึ่งมีกิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2548) การศึกษาของของภัทร อัญชลีนุกูล และ สุธนะ ติงศภัทิย์ (2561) พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมกีฬาเปตองด้วยกลวิธี Think-Pair-Share กลุ่มทดลองมีความสามารถในการแก้ปัญหาการเล่นกีฬาเปตองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาได้เข้าค้นหากิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาพื้นบ้านไทย แต่ยังขาดการศึกษากิจกรรม พลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อ ซึ่งกีฬาตะกร้อก็เป็นหนึ่งในชนิดของกีฬาพื้นบ้านไทย

กีฬาไทยนับเป็นภูมิปัญญาของคนไทย มีความสำคัญในการพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ได้ออกกำลังกายเป็นประจำ ทำให้มีสุขภาพร่างกาย

แข็งแรง มีการพัฒนาด้านสมอง ความคล่องแคล่วว่องไว ตลอดจนมีสมรรถภาพทางกายที่ดี จึงได้มีการนำเอากิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน มาช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย (รัฐพล มากพูน, 2563) และแนวคิดของ (คามิน คมนีย์, 2550) ได้ให้แนวคิดว่ากีฬาตะกร้อเป็นกีฬาประจำชาติของไทยที่มีพัฒนาการมาช้านาน สามารถเล่นได้หลายรูปแบบ ได้แก่ ตะกร้อวง เซปักตะกร้อ ตะกร้อลอดห่วง ตะกร้อพลิกแพลงหรือตะกร้อลีลา โดยกีฬาตะกร้อวง คือการละเล่นประเภทหนึ่งที่ผู้เล่นจะล้อมวงกัน เพื่อเตะลูกตะกร้อโต้ตอบกัน โดยมีจุดหมายเพื่อให้ลูกเคลื่อนไหวไปมาในวงโดยไม่ตกพื้น จากการศึกษาข้อมูลโปรแกรมการฝึกซ้อมของนักกีฬาตะกร้อพบว่า นักกีฬาตะกร้อส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ เกิดจากการฝึกซ้อมด้านทักษะกีฬาและเพิ่มขีดความสามารถด้านการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง ตามโปรแกรมการฝึกซ้อมที่ผู้ฝึกสอนสร้างขึ้น หากขาดข้อบกพร่องด้านใดด้านหนึ่ง จะส่งผลให้นักกีฬาขาดประสิทธิภาพในด้านนั้น รวมทั้งไม่สามารถเล่นตะกร้อในขณะทำการแข่งขันได้เต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบกับนักกีฬา ที่มีประสิทธิภาพด้านการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองที่ดี จะส่งผลให้การเล่นตะกร้อที่ดีตามมา การเล่นกีฬาตะกร้อวง ต้องอาศัยการเสริมสร้างร่างกายด้านการทรงตัวของนักกีฬา ช่วยให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมทางกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นกีฬาได้เป็นอย่างดี

ด้านการทรงตัว (Balance) เป็นความสามารถในการรักษาความสมดุลของร่างกายเอาไว้ได้ ทั้งในขณะอยู่กับที่และเคลื่อนที่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเล่นตะกร้อ ดังเช่นการศึกษาของชยานนท์ อวิคุณประเสริฐ และคณะ (2563) ที่ศึกษาการทรงตัวนักกีฬาเซปักตะกร้อระดับเยาวชนทดสอบ ด้านความสามารถในการทรงตัว เมื่อเปรียบเทียบในท่ายืนขาขวาและขาซ้ายของนักกีฬาจำนวน 26 คน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า หลังการฝึกความสามารถในการทรงตัวของนักกีฬาดีขึ้นส่งผล ให้มีประสิทธิภาพ ในการเล่นกีฬาเซปักตะกร้อเพิ่มมากขึ้นด้วยประสิทธิภาพ เมื่อนักกีฬามีการทรงตัวที่ดีแล้วยังต้องเสริมสร้างร่างกายอีกด้านที่สำคัญคือ การประสานสัมพันธ์ การศึกษาของธนายุทธ จิตรหาญ และ รุ่งระวี สมะวรรธนะ (2564) กล่าวว่าบุคคลที่มีความสามารถของการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อกับระบบประสาทดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ruchi et al (2018) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เวลาตอบสนองของนักกีฬามวยปล้ำ จำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่า ในขณะที่เวลาตอบสนองของขาของนักกีฬามวยปล้ำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพมวยปล้ำต่ำ นอกจากสมรรถภาพด้านการประสานสัมพันธ์ แล้วสมรรถภาพที่สำคัญอีกด้าน คือ เวลาในการตอบสนอง

การฝึกเวลาในการตอบสนอง (Reaction time) เป็นระยะเวลาที่ร่างกายใช้ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น แสง เสียง สัมผัส ซึ่งได้ศึกษางานวิจัยของ เกรียงไกร ชูศักดิ์ (2555) ที่ศึกษาการฝึกเวลาในการตอบสนองของกีฬาเทเบิลเทนนิสนิสิตชาย จำนวน 26 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ทำการฝึกเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการศึกษา พบว่า การฝึกช่วยให้เวลาในการตอบสนองลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร พาขุนทด และคณะ (2565) ได้ศึกษาผลของการฝึกลูกบอลปฏิกิริยาที่มีต่อเวลาในการตอบสนองการรับลูกแบบเคลื่อนที่ของนักกีฬาฮอกกี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 20 คน ทำการฝึก 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาฮอกกี้และการฝึกรับลูกแบบเคลื่อนที่ควบคู่กับโปรแกรมการฝึกลูกบอลปฏิกิริยา สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของเวลาในการตอบสนองและทักษะการรับลูกฮอกกี้

ได้ดีขึ้น นอกจากการมีเวลาในการตอบสนองดียังต้องมีการพัฒนาด้านทักษะอีกด้วย

แม้การศึกษากิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาพื้นบ้านไทย เช่น ตะกร้อวง จะสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสุขภาพและทักษะทางกาย แต่ในระดับสากลการส่งเสริมกีฬาพื้นบ้านหรือกีฬาประจำชาติยังได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่กับการเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกาย ขณะเดียวกันงานวิจัยด้านพลศึกษาในต่างประเทศชี้ว่า การบูรณาการกีฬาพื้นบ้านเข้ากับการเรียนการสอนสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความสนุกสนาน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้มากกว่าการใช้กีฬาแบบสากลเพียงอย่างเดียว ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา ไม่เพียงแต่ในเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย แต่ยังสอดคล้องกับแนวโน้มระดับนานาชาติที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความหลากหลายทางการเรียนรู้ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพพลศึกษาไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (SDGs) ได้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัวการประสานสัมพันธ์และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา ก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 และหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 8

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลา ในการตอบสนอง และเพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง

3.2 ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 124 คน งานทะเบียนโรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี, (2568: ออนไลน์)

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจักราชราษฎร์สามัคคี จำนวน 31 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการอาสาสมัคร (Volunteer) ได้มาจากเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 22 ของกลุ่มประชากร ได้จำนวน 27 คน เพื่อป้องกันการถอนตัว (Drop-out) ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.4 เครื่องมือการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1) แผนการจัดกิจกรรมทางพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง จำนวน 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง โดยทำการวิจัยในวันจันทร์ พุธ และศุกร์

2) นำแผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง ที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ของแผนกิจกรรมพลศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.88

3) นำแผนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 31 คน

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.4.2.1 การทดสอบการกระโดดของจอห์นสัน สแท็กเกอร์ (Johnson Stagger Test)

3.4.2.2 การทดสอบการประสานสัมพันธ์ (Soccer Wall Kick Test)

3.4.2.3 การทดสอบเวลาในการตอบสนอง

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทำการทดลองจากผู้บริหาร และ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย แบบประเมินผลแก่ผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ ผู้ร่วมวิจัย ผู้ปกครอง และครูประจำชั้นร่วมกันกำหนดตารางเวลาการจัดกิจกรรม

2. ทำการประเมินกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่มีต่อการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จะได้รับการทดสอบการทรงตัว และเวลาในการตอบสนองในสัปดาห์แรก ก่อนการทดลอง ประกอบด้วย

1) การทรงตัว โดยการทดสอบการกระโดดของจอห์นสัน สแท็กเกอร์ (Johnson Stagger Test)

2) การประสานสัมพันธ์ โดยใช้แบบทดสอบ Soccer Wall Kick Test

3) เวลาในการตอบสนอง จะได้รับการทดสอบโดยเครื่องวัดเวลาในการตอบสนอง

3. ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 แผน ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 16.00 ถึง 17.00 น.

4. ดำเนินการทดสอบการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง ของกลุ่มตัวอย่าง หลังการจัดกิจกรรมพลศึกษาในสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 บันทึกผลการทดสอบของกลุ่มตัวอย่าง

5. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบแต่ละรายการมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

3.5.2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ประกอบด้วย

3.5.2.1 วิเคราะห์ความแปรปรวน การทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - way analysis of variance with repeated measures) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธี Least Significant Different (LSD)

3.5.2.2 ก่อนการนำสถิติอิงพารามิเตอร์ (One - way analysis of variance with repeated measures) มาใช้ ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติดังกล่าว ถ้าไม่ผ่านข้อตกลงเบื้องต้นจะเปลี่ยนมาใช้สถิติไม่อิงพารามิเตอร์ (Friedman test) ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนในการทดสอบเบื้องต้น ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการอาสาสมัคร (Volunteer)

2) ทดสอบการแจกแจงของประชากรเป็นโค้งปกติด้วยสถิติ (Shapiro wilk test)

3) ข้อมูลอยู่ในมาตราอันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป

3.5.2.3 กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (n=31)

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
ชาย	17 (54.83)
หญิง	14 (45.17)
อายุ (ปี)	
10	7 (22.58)
11	22 (70.97)
12	2 (6.45)

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 31 คน มีอายุเฉลี่ย 10-12 ปี โดยจำนวน 31 คน แบ่งเป็นเพศชาย 17 คน (ร้อยละ 54.83) และเพศหญิง 14 คน (ร้อยละ 45.17)

2. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการทดสอบการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง

ผลการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลด้วยสถิติ Shapiro-Wilk Test ของการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง ทั้งในช่วงก่อนการจัดกิจกรรม หลังสัปดาห์ ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 มีการแจกแจงแบบปกติ ทุกตัวแปรและทุกช่วงของการทดสอบ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการทดสอบการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง (n=31)

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.
การทรงตัว (คะแนน)		
ก่อนการจัดกิจกรรม	6.58	0.53
หลังสัปดาห์ที่ 4	7.47	0.38
หลังสัปดาห์ที่ 8	8.35	0.31
การประสานสัมพันธ์ (คะแนน)		
ก่อนการจัดกิจกรรม	6.64	0.38
หลังสัปดาห์ที่ 4	7.59	0.32
หลังสัปดาห์ที่ 8	8.33	0.27
เวลาในการตอบสนอง (มิลลิวินาที)		
ก่อนการจัดกิจกรรม	0.80	0.13
หลังสัปดาห์ที่ 4	0.73	0.10
หลังสัปดาห์ที่ 8	0.65	0.10

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านการทรงตัว ก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย = 6.58 (S.D. = 0.53) หลังสัปดาห์ที่ 4 มีค่าเฉลี่ย = 7.47 (S.D. = 0.38) และหลังสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ย = 8.35 (S.D. = 0.31) ด้านการประสานสัมพันธ์ ก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย = 6.64 (S.D. = 0.38) หลังสัปดาห์ที่ 4 มีค่าเฉลี่ย = 7.59 (S.D. = 0.32) และหลังสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ย = 8.33 (S.D. = 0.27) ด้านเวลาในการตอบสนอง ก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย = 0.80 (S.D. = 0.13) หลังสัปดาห์ที่ 4 มีค่าเฉลี่ย = 0.73 (S.D. = 0.10) และหลังสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ย = 0.65 (S.D. = 0.10)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการทดสอบการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง ระหว่างก่อนการจัดกิจกรรม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	P
การทรงตัว (คะแนน)					
ภายในกลุ่ม	48.383	1	48.383	305.691	.000
ความคาดเคลื่อน	4.748	30	.158		
รวม	53.131	31			
การประสานสัมพันธ์ (คะแนน)					
ภายในกลุ่ม	44.084	1	44.084	394.045	.000
ความคาดเคลื่อน	3.356	30	.112		
รวม	47.44	31			
เวลาในการตอบสนอง (มิลลิวินาที)					
ภายในกลุ่ม	.364	1	.364	67.044	.000
ความคาดเคลื่อน	.163	30	0.005		
รวม	96.766	31			

จากตารางที่ 3 พบว่า ทั้งสามตัวแปรมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนการจัดกิจกรรม หลังการการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 และหลังการการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จึงต้องทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของ LSD p = .000, .000 และ .000, ตามลำดับ)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของ LSD ของการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง

แหล่งความแปรปรวน	$\bar{x}$	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังสัปดาห์ที่ 4	หลังสัปดาห์ที่ 8
การทรงตัว				
ก่อนการจัดกิจกรรม	6.589	-	.885*	1.767*
หลังสัปดาห์ที่ 4	7.474		-	.882*
หลังสัปดาห์ที่ 8	8.356			-
การประสานสัมพันธ์				
ก่อนการจัดกิจกรรม	6.64	-	.945*	1.686*
หลังสัปดาห์ที่ 4	7.59		-	.742*

หลังสัปดาห์ที่ 8	8.33			-
เวลาในการตอบสนอง				
ก่อนการจัดกิจกรรม	0.807	-	.075*	-.153*
หลังสัปดาห์ที่ 4	0.732		-	-.078*
หลังสัปดาห์ที่ 8	0.654			-

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของ LSD ของการทรงตัว การประสานสัมพันธ์และเวลาในการตอบสนองของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวง พบว่า ทั้งสามตัวแปรมีค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนการจัดกิจกรรม หลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 4 ก่อนการจัดกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 8 เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษานี้พบว่า การจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงส่งผลต่อการทรงตัวของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมลักษณะนี้สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพที่ดีขึ้นได้ เพราะการทรงตัวเป็นกิจกรรมที่ช่วยรักษาสมดุลของร่างกายให้สามารถตั้งตรงอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นในขณะที่ร่างกายเคลื่อนไหว หรือแม้กระทั่งหยุดนิ่ง ซึ่ง Bryan (2002, p. 71-79) ได้กล่าวว่า การฝึกตะกร้อส่งผลต่อการทรงตัวในเชิงสรีรวิทยาอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากกีฬาตะกร้อเป็นกีฬาที่ต้องใช้การเคลื่อนไหวที่รวดเร็วและแม่นยำ โดยเฉพาะการเตะลูกในลักษณะต่างๆ ซึ่งล้วนต้องอาศัยการทรงตัวที่ดี เพื่อให้สามารถควบคุมร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเคลื่อนไหวในตะกร้อต้องอาศัยการรับรู้ตำแหน่งของร่างกาย ทำให้ระบบประสาทรับความรู้สึกในข้อต่อ กล้ามเนื้อ และเส้นเอ็นพัฒนาอย่างมากระบบประสาทรับความรู้สึกนี้ ช่วยส่งข้อมูลไปยังสมองเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวและการทรงตัวได้แม่นยำขึ้น ตรงกับงานวิจัยของ Ramli et al (2023) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการทรงตัวของนักกีฬาตะกร้อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความแม่นยำในการเสิร์ฟลูก โดยผู้ที่มีการควบคุมการทรงตัวและสมดุลร่างกายที่ดีจะสามารถเสิร์ฟลูกได้แม่นยำ ดังนั้นการฝึกทักษะการทรงตัวควรเป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรมการฝึกของนักกีฬาตะกร้อระดับเยาวชนและทั่วไป เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการเล่นอย่างรอบด้านสอดคล้องกับ นุจรินทร์ วาระสิทธิ์ (2564) พบว่า การฝึกเชิงซ้อนแบบเฉพาะเจาะจงด้วยขาทีละข้างที่มีต่อความสามารถในการกระโดดขึ้นฟาดในนักกีฬาเซปักตะกร้อเยาวชนชาย ภายหลังจากการฝึก 6 สัปดาห์ กลุ่มฝึกเชิงซ้อนแบบเฉพาะเจาะจงด้วยขาทีละข้าง มีการทรงตัวแตกต่างกับก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการทรงตัวสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการควบคุมทิศทางและการเคลื่อนไหวของผู้เข้าร่วมได้อย่างแม่นยำ

โดยรวมแล้วการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงยังส่งผลต่อการประสานสัมพันธ์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าผู้เข้าร่วมมีการพัฒนาความสามารถด้านการประสานสัมพันธ์อย่างชัดเจนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม เพราะการทำงานร่วมกันของร่างกายระหว่างตาและเท้าไปพร้อมๆ กัน ตาเป็นตัวรับข้อมูล แล้วส่งข้อมูลไปยังสมองเพื่อประมวลผล แล้วสั่งการไปยังเท้าของเรา เมื่อได้รับการเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการประสานสัมพันธ์ ทำให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพิ่มประสิทธิภาพได้

ซึ่ง วรพงษ์ พูนสวัสดิ์ และคณะ (2562) ได้กล่าวว่า การฝึกตะกร้อวงช่วยให้กล้ามเนื้อทำงานสัมพันธ์กับระบบประสาทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้ามเนื้อขา ลำตัว และตา ส่งเสริมการทำงานของ proprioceptors (ตัวรับความรู้สึกของการเคลื่อนไหว) ที่อยู่ในกล้ามเนื้อและข้อต่อ ซึ่งช่วยให้ควบคุมทิศทางและแรงของการเตะลูกได้แม่นยำ สมองส่วนซีรีเบลลัม (Cerebellum) มีบทบาทหลักในการควบคุมการเคลื่อนไหวที่ละเอียดและแม่นยำ การฝึกตะกร้อวงอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยกระตุ้นการทำงานของส่วนนี้ให้ดีขึ้น นักเรียนที่ฝึกตะกร้อวงเป็นประจำมีค่าคะแนนด้านการประสานสัมพันธ์ของร่างกายสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดของ วายุ แวงแก้ว และ สริน ประดู่ (2565) ได้กล่าวว่า การทดลอง และเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบกิจกรรมทางกายที่พัฒนาทักษะการประสานงานของกล้ามเนื้อ (ตา-มือ) พบว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการของทักษะการประสานงานของกล้ามเนื้อ (ตา-มือ) สูงขึ้นตามลำดับ ยิ่งใช้เวลาฝึกปฏิบัติตามโปรแกรม และปฏิบัติตามรูปแบบกิจกรรมนานเท่าไหร่ความสามารถของทักษะการประสานงานของกล้ามเนื้อ (ตา-มือ) ยิ่งพัฒนาและสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม แสดงว่ารูปแบบกิจกรรมทางกายและระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติมีผลต่อการพัฒนาทักษะการประสานงานของกล้ามเนื้อ (ตา-มือ) ตรงกับแนวคิดของ Magill (2011) ได้กล่าวว่า การประสานสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็น และการเคลื่อนไหวของเท้ามีผลต่อความสามารถในกีฬาที่ต้องใช้การควบคุมลูก เช่น กีฬาตะกร้อ การฝึกอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ระบบประสาทและกล้ามเนื้อทำงานสัมพันธ์กันมากขึ้น การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การประสานสัมพันธ์สามารถควบคุมท่าทางการเคลื่อนไหวของเท้า และส่วนต่างๆ ได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ เมื่อร่างกายและสมองทำงานประสานกัน จะทำให้มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้รวดเร็วส่งผลให้การประสานสัมพันธ์พัฒนาได้ดี

นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงยังส่งผลต่อเวลาในการตอบสนองอีกด้วย หลังจากการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา โดยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้เร็วขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการฝึกที่เน้นการเคลื่อนไหวภายใต้แรงกดดันของเวลา และสิ่งเร้าที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา ราชิวงค์ และ ภาณุพล รัตนปนัดดา (2568) พบว่า ผลของการฝึกด้วยโปรแกรมป้อนลูกและการฝึกซ้อมเทเบิลเทนนิสปกติ (กลุ่มทดลองที่ 1) ที่มีต่อเวลาในการตอบสนองของผู้เล่นกีฬาเทเบิลเทนนิสผลการศึกษา พบว่า ภายหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเวลาในการตอบสนองที่เร็วขึ้นกว่าช่วงก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการที่ผู้เล่นเทเบิลเทนนิสมีเวลา ในการตอบสนองที่รวดเร็วขึ้น บ่งบอกว่าการฝึกด้วยโปรแกรมป้อนลูกส่งผลต่อประสิทธิภาพ การทำงาน ของระบบประสาทในด้านการประมวลผล ตรงกับแนวคิดของ สถาพร พาขุนทด (2565) จากการวิเคราะห์ผล พบว่า โปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาฮอกกี้และการฝึกรับลูกแบบเคลื่อนที่ควบคู่กับโปรแกรมการฝึกลูกบอลในการตอบสนองสามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของเวลาในการตอบสนองและทักษะการรับลูกฮอกกี้ได้ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับโปรแกรมการฝึกทักษะกีฬาฮอกกี้และการฝึกรับลูกแบบเคลื่อนที่ ซึ่งเหมาะสมกับการฝึกซ้อมที่ต้องการพัฒนาเวลาในการตอบสนองและทักษะการรับลูกฮอกกี้ รวมไปถึงทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการแข่งขัน เนื่องจากเวลาในการตอบสนองนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เมื่อนักกีฬามีเวลาในการตอบสนองดี จึงส่งผลให้นักกีฬาหรือทีมได้เปรียบคู่ต่อสู้มากขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ไกรทองสุข (2565) พบว่า นักกีฬาเทควันโด เพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเร็ว ใน

การเตะขวางลำตัวที่ดีกว่านักกีฬาปันจักสีลัตและนักกีฬามวยไทย ค่าเฉลี่ยของเวลาในการตอบสนอง ในนักกีฬาต่อสู้มีระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการประสานสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเคลื่อนไหวของผู้เข้าร่วมได้ ซึ่งสามารถควบคุมท่าทางการเคลื่อนไหวของเท้าและส่วนต่างๆ ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เมื่อร่างกายและสมองทำงานประสานกัน จะทำให้มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้รวดเร็วส่งผลให้การประสานสัมพันธ์พัฒนาได้ดี งานวิจัยนานาชาติชี้ชัดว่าการฝึกเพื่อพัฒนาเวลาในการตอบสนองไม่เพียงช่วยเสริมระบบประสาทในการประมวลผล แต่ยังส่งเสริม neuroplasticity ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเคลื่อนไหว โดยการฝึกในสภาวะแสงต่ำ (visual resistance training) สามารถลดเวลาในการรับรู้และเวลาปฏิกิริยาทางประสาทของนักฟุตบอลอาชีพได้มากถึง 36.3% (Rodrigues et al., 2024) ขณะที่การฝึกด้วย ระบบ FITLIGHT ที่กระตุ้น visual–motor reaction ก็แสดงให้เห็นว่าสามารถพัฒนา reaction time และความสามารถด้านมอเตอร์ของเด็กนักกีฬาได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ บทวิเคราะห์ด้านวิทยาศาสตร์ประสาทยังชี้ว่าความรวดเร็วในการประมวลผลข้อมูลของสมองถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสามารถในการตัดสินใจในระดับนานาชาติ (JMIR Games, 2025) โดยสรุป การวิจัยภายในประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเวลาในการตอบสนองควรพิจารณาแนวทางจากหลักฐานนานาชาติที่ยืนยันว่าการฝึกในสภาวะแสงควบคุมหรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้น visual–motor processing สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทั้งต่อการเคลื่อนไหวและการตัดสินใจ

สรุป ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองของกลุ่มทดลอง พบว่า กิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาตะกร้อวงมีผลต่อการพัฒนาทักษะการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนอง แสดงให้เห็นว่าการเล่นกีฬาตะกร้อวงสามารถส่งเสริม การทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองในการเล่นกีฬา การเคลื่อนไหวของร่างกาย อย่างราบรื่น ตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้รวดเร็วขึ้น โดยสรุป การใช้กีฬาตะกร้อวงในกิจกรรมพลศึกษามีศักยภาพ ในการพัฒนาทักษะในหลายมิติ แต่อาจต้องมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมเพิ่มเติม หากต้องการส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหาให้ดียิ่งขึ้น

6. ข้อจำกัดของงานวิจัย

6.1 ข้อจำกัดด้านการวิจัย งานวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย ระยะเวลาในการทดลองสั้น และไม่มีการควบคุมปัจจัยแทรกซ้อน ทำให้ผลลัพธ์อาจไม่สามารถสรุปทั่วไปได้อย่างชัดเจน

6.2 ข้อจำกัดด้านการประเมินและกิจกรรม การวัดผลเน้นเพียงสมรรถภาพทางกาย ไม่ครอบคลุมทักษะด้านจิตสังคมหรือความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งรูปแบบกิจกรรมยังไม่สมบูรณ์ในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยเฉพาะ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรดำเนินการวิจัยในระยะเวลานานขึ้นเพื่อดูผลของการพัฒนาในระยะยาว และควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์รวมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และ

สติปัญญา ของนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ

7.2 ในการออกแบบกิจกรรมพลศึกษา ควรพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เนื้อหาในรายวิชารูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นๆ ร่วมด้วย และควรพัฒนารูปแบบของการจัดกิจกรรมให้มีหลากหลาย ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความเร็ว ความคล่องแคล่วว่องไว และความแข็งแรง

7.3 เนื่องจากการศึกษานี้ใช้การออกแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวและไม่มีกลุ่มควบคุม จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลลัพธ์เหล่านี้ด้วยการออกแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาเหล่านี้ได้ช่วยให้เห็นถึงผลของการฝึกกีฬาตะกร้อวงของนักเรียนประถมศึกษา และยังเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริม การทรงตัว การประสานสัมพันธ์ และเวลาในการตอบสนองในนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงไกร ชูศักดิ์, และคณะ. (2555). การเปรียบเทียบผลของการฝึกเวลาปฏิกิริยาก่อนและหลังด้วยโปรแกรมป้อนบอลและลูกบอล Reaction ในกีฬาเทเบิลเทนนิส. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและเทคโนโลยี*, 12(2), 51–59.

คามิน คมนีย์. (2550). *ช่วยกันเตะ... อย่าให้ตาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์เดือนตุลา.

ชยานนท์ อวิคุณประเสริฐ, และคณะ. (2563). ผลของการฝึกด้วยโปรแกรมการทรงตัวและการกระโดดในนักกีฬาเซปักตะกร้อระดับเยาวชน. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 7(2), 30–36.

ธนายุทธ จิตรหาญ, & รุ่งระวี สมะวรรธนะ. (2564). ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้กีฬาลาครอสที่มีต่อสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะและความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *An Online Journal of Education*, 16(1), 2–13.

ธวัชชัย ไกรทองสุข, & ธวัชชัย กาญจนะทวีกุล. (2565). การเปรียบเทียบเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในการเตะขวางลำตัวของนักกีฬาต่อสู้. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 6(1), 118–130.

นุจรินทร์ วาระสิทธิ์. (2564). *ผลของการฝึกเชิงซ้อนแบบเฉพาะเจาะจงด้วยขาทีละข้างที่มีต่อความสามารถในการกระโดดขึ้นฟาดในนักกีฬาเซปักตะกร้อเยาวชนชาย* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต].

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ภัทร อัญชลีนุกูล, & สุธนะ ติงศภัทิย์. (2561). ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษากีฬาเปตองด้วยกลวิธี Think–Pair–Share ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *An Online Journal of Education*, 13(2), 374–385.

รัฐพล มากพูน. (2563). *ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

วายุ กาญจนศร, ธนากร ศรีชาพันธุ์, & โรจพล บูรณรักษ์. (2559). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อทักษะการเล่นตะกร้อด้วยข้างเท้าด้านในและความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *Journal of Education Khon Kaen University*, 39(4), 53–64.

วรพงษ์ พูนสวัสดิ์, สมเกียรติ แสนทวีสุข, & นรินทร์ อินทรักษ์. (2562). ผลของการฝึกตะกร้อวงต่อความสามารถทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา*, 10(2), 45–56.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2548). *ปรัชญา หลักการ วิธีสอน และการวัดเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาพร พาขุนทด. (2565). ผลของการฝึกลูกบอลปฏิกิริยาที่มีต่อเวลาปฏิกิริยาตอบสนองการรับลูกแบบเคลื่อนที่ของนักกีฬาฮอกกี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *Journal of Health, Physical Education and Recreation*, 48(1), 75–86.

สุนิสา ราชิวงค์, & ภาณุพล รัตนปนัดดา. (2568). ผลของการฝึกซ้อมด้วยโปรแกรมโรบอทเทรนนิ่งร่วมกับการฝึกป้อนลูกที่มีต่อเวลาปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เล่นกีฬาเทเบิลเทนนิส. *Academic Journal of Thailand National Sports University*, 17(2), 73–84.

Bryan, J. (2002). *Motor learning and development in youth sports* (pp. 71–79). Human Kinetics.

Magill, R. A. (2011). *Motor learning and control: Concepts and applications* (9th ed.). McGraw-Hill.

Ramli, R., Aji, T., Suwardi, S., Yanti, N., & Hanafi, M. (2023). Eye–foot coordination and balance with serving ability: A correlation study in sepak takraw game. *Jurnal SPORTIF*, 9(3), 483–495. https://doi.org/10.29407/js_unpgri.v9i3.23574

Rodrigues, P., et al. (2024). Light-based manipulation of visual processing speed during soccer-specific training has a positive impact on visual and visuomotor abilities in professional soccer players. *Ophthalmic and Physiological Optics*. Advance online publication.

JMIR Serious Games. (2025). FITLIGHT training and its influence on visual-motor reactions and athletes' performance. https://games.jmir.org/2025/1/e70519

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

Guidelines for Developing Student Support Management Systems in the Era of Global Disruption: A Case Study of the Lum Nam Ping School Network under the Secondary Educational Service Area Office, Tak

นรภัทร มีชัย[1*]

[1]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น, ตาก, ประเทศไทย

Noraphat Meechai[1]
[1]Northern College, Tak, Thailand
✉ : *kainoraphat@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 31 July 2025; Revised: 23 August 2025; Accepted: 28 August 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ประชากรและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งหมด 241 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการส่งเสริมนักเรียน รองลงมาด้านการป้องกันและแก้ปัญหา รองลงมาด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน พบว่า ปัญหาสถานศึกษาไม่มีการนิเทศ กำกับติดตามการรายงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในด้านการส่งต่อ มีปัญหามากที่สุด รองลงมาสถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมนักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา และรองลงมาสถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets

เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน พบว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยี AI และระบบคลาวด์คอมพิวติงในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ จัดตั้งทีมสหวิชาชีพ สร้างเครือข่ายชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและทักษะให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

This research aims to study the current conditions and challenges of student support management systems in the era of global disruption within the Lum Nam Ping School Network under the Secondary Educational Service Area Office, Tak. Additionally, it seeks to develop guidelines for improving these management systems. The study's population and data sources included school administrators, teachers, and educational personnel within the Lum Nam Ping School Network under the Secondary Educational Service Area Office, Tak, for the academic year 2024. The total sample comprised 241 individuals (excluding the researcher) and 9 experts. Research tools included questionnaires and interviews. Data analysis was conducted using percentage, frequency, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that the overall development of student support management systems in this era of global disruption was at a high level. When considering specific aspects, the highest-rated component was personalized student recognition, followed by student promotion, problem prevention and resolution, student screening, and finally, student referral, which had the lowest average rating. The key challenges identified in the development of student support management systems included the lack of continuous supervision, monitoring, and evaluation in the student referral process, which was reported as the most significant issue. Other challenges included the absence of student promotion activities aligned with school policies and the lack of cloud computing applications (e.g., Google Drive, Google Docs, and Google Sheets) for systematic data storage in problem prevention and resolution. To enhance student support management, the study suggests that schools should develop an integrated information system incorporating AI and cloud computing technologies for efficient data collection and analysis. Additionally, establishing a multidisciplinary team, creating community networks, and fostering the professional development of teachers and educational personnel are crucial strategies for improvement.

Keywords : guidelines for Development, the management of the student support system, The Era of World Transformation

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (2553 : 5) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ รวมทั้งมาตรา 23 (5) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดกระบวนการเรียน ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญงอกงาม ก้าวหน้าทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม วัฒนธรรม และสติปัญญา โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงมีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือ อบรมสั่งสอนฝึกฝนจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์แบบ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพจึงต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

ตามที่กรมสุขภาพจิต (ออนไลน์.2567) ได้กำหนดหลักการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้จักข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทาง เมื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วจะต้องมีการคัดกรองนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ อีกกลุ่ม คือ กลุ่มเสี่ยง เป็นนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน และกลุ่มที่มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้นและมีความภาคภูมิใจในทุก ๆ ด้าน เมื่อมีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ก็จะนำไปสู่ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการป้องกันแก้ไขอย่างจริงจัง ขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการส่งต่อ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรก คือ การส่งต่อภายใน เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือครูฝ่ายปกครอง เป็นต้น ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา และรูปแบบที่สอง คือ การส่งต่อภายนอก เช่น ครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง เป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก การส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองควรจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณีที่ยากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตของเด็กและเยาวชนมากขึ้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ซึ่งนอกจากจะส่งผล

กระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน จากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารแบบไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการหลั่งไหลแลกเปลี่ยนของวัฒนธรรมทั่วโลก ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีการรับรู้ ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคมมีมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่นที่นิยม ความฟุ่มเฟือยและไม่เหมาะสม ปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ทั้งในด้านการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงอายุที่เร็วขึ้น ปัญหาการพนัน ปัญหาการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากการควบคุมตัวเองไม่ได้จากฤทธิ์ของยาเสพติดล้วนกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสงบสุขของสังคม ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคนโดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคมต่อไป และจากการสอบถามข้อมูลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากผู้ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือของแต่ละโรงเรียนในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง ได้ข้อมูลที่สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น พบว่ามีนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น นักเรียนมีปัญหาการแต่งกายไม่เรียบร้อย ความประพฤติไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมก้าวร้าว นักเรียนเสี่ยงต่อการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ประกอบกับข้อมูลจากการประชุมและสะท้อนปัญหาร่วมกันของคณะครูในโรงเรียน พบว่าสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเกิดจากปัจจัยภายในองค์กร ซึ่งเป็นจุดอ่อนของโรงเรียน คือ ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู กระบวนการและวิธีการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ มีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาทุกปี และครูไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้แก้ไขปัญหาผู้เรียนไม่ถูกจุด และประกอบกับโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกพลิกผัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในสภาวะความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัฒน์ การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงความเป็นใหญ่ของเงินทุนอย่างเข้าใจ เพื่อพัฒนาและปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก พบว่าการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบางแห่งยังคงเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและพัฒนา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ ส่งผลให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่ทั่วถึง

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก และหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้สถานศึกษามีมาตรฐานในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา คิดเป็น ทำเป็นและประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการงานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของกรมสุขภาพจิต (2546 : 10) ซึ่งองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ปัญหา 5) การส่งต่อ

ผู้วิจัยจะศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคพโลกพลิกผัน ซึ่งมาจาก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความผันผวน(Volatility) 2) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) 3) ความสลับซับซ้อน(Complexity) และ 4) ความคลุมเครือ (Ambiguity) เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย (Giles, 2018)

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 230 คน รวมทั้งหมด 241 คน (ไม่รวมผู้ศึกษา)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก 2) ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

1. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของกรมสุขภาพจิต (ออนไลน์.2567) ซึ่งองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ปัญหา 5) การส่งต่อ ผู้วิจัยจะศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ซึ่งมาจาก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความผันผวน(Volatility) 2) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) 3) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และ 4) ความคลุมเครือ (Ambiguity) เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย (Giles, 2018)

2. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ 1) ผู้บริหารการศึกษา หรือหัวหน้าส่วนการศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 3 คน 3) ศึกษานิเทศก์หรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

การดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นแบบผสม (mixed-method research) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยใช้คำถามแบบกำหนดข้อคำตอบให้เลือก (Multiple Response) จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำนวน 5 ด้าน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วจัดลำดับของปัญหา

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เพื่อกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ได้ขอบเขตที่จะศึกษา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา 5) ด้านการส่งต่อ

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ได้ข้อคำถามเพื่อสอบถามการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก จำนวน 50 ข้อ จำแนกรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำนวน 10 ข้อ 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน จำนวน 9 ข้อ 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน จำนวน 10 ข้อ 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา จำนวน 10 ข้อ 5) ด้านการส่งต่อ จำนวน 11 ข้อ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไขจำนวน 5 คน

6. นำเสนอแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตลุ่มน้ำวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204 อ้างถึงในสุวิมล ติรกานันท์, 2557 : 161) ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ .800 ขึ้นไป ได้ค่าความเชื่อมั่นระดับ .941

8. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขอรับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือของคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก และแบบสอบถามจำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียนด้วยตนเอง

3. ขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก แจกแบบสอบถาม ชี้แจงวัตถุประสงค์ และแจ้งกำหนดนัดหมาย เพื่อรับแบบสอบถามคืน

4. เมื่อถึงกำหนดนัด ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพและปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก หาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของแบบสอบถามในแต่ละด้านและแต่ละข้อ โดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121-128) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วจัดลำดับของปัญหา ที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมากำหนดเป็นเครื่องมือ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านแนวทางพัฒนาตามกระบวนการศึกษา ในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก

แหล่งผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา หรือหัวหน้าส่วนการศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป จำนวน 3 คน

3. ศึกษานิเทศก์หรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์รายด้าน เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured interview) ข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์หาแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากที่มีค่าเฉลี่ยน้อยและปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากที่มีค่าร้อยละสูงมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาทั้ง 5 ด้าน

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก แล้ววิเคราะห์เนื้อหา เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายการศึกษารายด้าน ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

2. นำผลการศึกษาในแบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนั้น และแบบสอบถามตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาการดำเนินงานที่มีค่าร้อยละสูงในแต่ละด้าน มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ข้อ ด้านการคัดกรองนักเรียน จำนวน 1 ข้อ ด้านการส่งเสริมนักเรียน จำนวน 1 ข้อ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา จำนวน 1 ข้อ ด้านการส่งต่อ จำนวน 1 ข้อ

3. นำเครื่องมือเก็บข้อมูลที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา และความครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษา พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับใหม่เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วเสนอรายนามผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มละ 3 คน รวม 9 คน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อเสนอแนะและตรวจสอบคุณสมบัติ แล้วเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เพื่อขออนุญาตเสนอชื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

3. แจ้งรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิต่อคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ส่งหนังสือของคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น โครงร่างการค้นคว้าอิสระและเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้ศึกษาล่วงหน้าก่อนให้สัมภาษณ์

5. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางโทรศัพท์ เพื่อขอกำหนดการเข้าสัมภาษณ์

6. เมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

7. ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบในการสัมภาษณ์เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วสรุปอุปนัยนำเสนอแบบความเรียง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.0 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.0 ด้านตำแหน่ง ประกอบด้วยผู้บริหาร ร้อยละ 4.6 และครูผู้สอน ร้อยละ 95.4 ด้านวุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 51.0 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.7 และระดับการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 1.2 ด้านวิทยฐานะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวิทยฐานะ ต่ำกว่าครูชำนาญการ คิดเป็นร้อยละ 39.8 ครูชำนาญการ คิดเป็นร้อยละ 31.1 และครูชำนาญการพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 29.0 ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.4 ระหว่าง 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.8 มากกว่า 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.3 และต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ

12.4 และด้านขนาดสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 69.7 ขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 24.9 และขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 5.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยรวม แสดงตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยรวม

ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.21	0.47	มาก
2	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.12	0.38	มาก
3	ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา	4.01	0.36	มาก
4	ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.98	0.38	มาก
5	ด้านการส่งต่อ	3.93	0.45	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.05**	**0.40**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.05, σ = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ตามลำดับ พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.21, σ = 0.47) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.12, σ = 0.38) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.01, σ = 0.36) ด้านการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 3.98, σ = 0.38) และด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 3.93, σ = 0.45)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยจำแนกผลการวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และค่าร้อยละปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก รายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับของปัญหา	
		ร้อยละ	ลำดับ

1	สถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา	32.37	4
2	สถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการคัดกรองนักเรียน	29.88	5
3	สถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมนักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา	35.27	2
4	สถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	33.20	3
5	สถานศึกษาไม่มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการรายงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่องในด้านการส่งต่อ	39.42	1

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เมื่อพิจารณาระดับปัญหารายด้าน จากค่าความถี่และค่าร้อยละ พบว่า ปัญหารายด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีปัญหามากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ด้านการส่งต่อ สถานศึกษาไม่มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการรายงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่องในด้านการส่งต่อ มีปัญหามากที่สุด (f = 95) คิดเป็นร้อยละ 39.42 รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน สถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมนักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา มีปัญหามากที่สุด (f = 85) คิดเป็นร้อยละ 35.27 รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีปัญหามากที่สุด (f = 80) คิดเป็นร้อยละ 33.20 รองลงมา คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา มีปัญหามากที่สุด (f = 78) คิดเป็นร้อยละ 32.37 และด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการคัดกรองนักเรียน มีปัญหามากที่สุด (f = 72) คิดเป็นร้อยละ 29.88

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดอันดับ สรุปอุปนัยนำเสนอแบบความเรียง ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบบูรณาการ มีการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยี AI และใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติงในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์ข้อมูล สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและนักเรียน มีระบบที่ยืดหยุ่น จัดตั้งทีมสหวิชาชีพ สร้างเครือข่ายชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพและทักษะครูที่ปรึกษา การพบปะระหว่างครูที่ปรึกษาและนักเรียน สร้างความสำคัญของการรู้จักนักเรียนรายบุคคลผ่านกิจกรรมและการฝึกอบรม

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ได้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบคัดกรองดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยสร้างแพลตฟอร์มการคัดกรองบนระบบคลาวด์คอมพิวติงที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายด้าน พร้อมการแสดงผลเป็นกราฟิก นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลอัตโนมัติและแจ้งเตือนเมื่อตรวจพบว่านักเรียนมีแนวโน้มเข้าข่ายกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา พัฒนาเกณฑ์การคัดกรองที่เป็นมาตรฐานและยืดหยุ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การออกแบบระบบคัดกรองให้สามารถทำงานได้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการอบรมการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง จัดทำคู่มือการใช้งาน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขต รวมถึงการกำหนดให้มีการประเมินและพัฒนาระบบคัดกรองอย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการ มีการใช้ข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองบนระบบคลาวด์คอมพิวติงมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มนักเรียนโดยใช้เครื่องมือ เช่น Google Sheets และ Google Drive เพื่อให้สะดวกในการจัดเก็บและส่งต่อข้อมูล พร้อมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Line เป็นช่องทางสื่อสารสำหรับการรายงานสรุปผลการคัดกรองให้กับผู้เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ได้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรมีการบูรณาการระบบดิจิทัล โดยสร้างแพลตฟอร์มกลาง ที่รวบรวมกิจกรรมส่งเสริมทั้งหมดให้ครูสามารถเลือกใช้และปรับให้เหมาะกับบริบทของนักเรียน นอกจากนี้ควรใช้ระบบการประเมินและติดตามผลแบบอัตโนมัติ เช่น Google Forms และ Google Sheets เพื่อติดตามพัฒนาการของนักเรียน ซึ่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมและการประเมินผล เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถเข้าถึงและพัฒนาได้อย่างครบวงจร

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลบนคลาวด์ การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการติดตามและประเมินผลการป้องกันปัญหานักเรียน สร้างคลังความรู้และการให้คำปรึกษาออนไลน์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Line เพื่อให้การติดต่อและประสานงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวก การสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างหน่วยงานต่างๆ และการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในแต่ละพื้นที่

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน ได้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบการส่งต่อนักเรียนแบบดิจิทัล โดยการสร้างแพลตฟอร์มบนระบบคลาวด์คอมพิวติงที่เชื่อมโยงข้อมูลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สามารถเข้าถึงและติดตามสถานะการส่งต่อได้แบบเรียลไทม์ มีระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลนักเรียน มีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับโรงเรียนในสหวิทยาเขต พัฒนาระบบการรายงานผลการส่งต่อนำเสนอข้อมูลผ่านอินโฟกราฟิกที่แสดงข้อมูลเชิงสถิติและแนวโน้มเพื่อช่วยในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย รวมถึงการพัฒนาระบบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาแนวโน้มและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของกระบวนการส่งต่อ มีการเสริมสร้างความรู้และทักษะเฉพาะด้านแก่บุคลากรทางการศึกษา และการเตรียมความพร้อมในการรับนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบหลังการช่วยเหลือ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเป็นประจำทุกปี ควรใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Sheet, Google Docs หรือ Google Drive ในการบันทึกข้อมูลและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการติดตามผลและประสานงาน นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบการนิเทศออนไลน์ที่สามารถประชุมทางไกลและรายงานข้อมูลแบบเรียลไทม์ได้ ควรบูรณาการการส่งต่อกับระบบสุขภาพดิจิทัลของจังหวัด เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ของ สหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันเป็นอย่างมาก อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมาศึกษา สร้างวิสัยทัศน์ วางแผน แก้ปัญหา พัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม สนับสนุน ก้าวนำการเปลี่ยนแปลงคุณภาพ การจัดการบริหารสถานศึกษา การจัดการศึกษาให้มีการเรียนรู้อย่างแท้จริง นำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิผลในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสภาวะความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ ต้องก้าวนำการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันอย่างเข้าใจ เพื่อพัฒนาและปรับตัวให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ ซึ่งในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักประยุกต์ นำความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. ปัญหาการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก แต่ละด้านมีผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอและอภิปรายผล ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าสถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่ามีสถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า สถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมนักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่าสถานศึกษาไม่มีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง (cloud computing) เช่น Google Drive, Google Docs, Google Sheets เพื่อการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ พบว่าสถานศึกษาไม่มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการรายงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่องในด้านการส่งต่อ

3. แนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความคิดเห็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา สรุปผลแต่ละด้านเพื่ออภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีแนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบบูรณาการ มีการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยี AI และใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติงในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์ข้อมูล สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและนักเรียน มีระบบที่ยืดหยุ่น จัดตั้งทีมสหวิชาชีพ สร้างเครือข่ายชุมชน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพและทักษะครูที่ปรึกษา การพบปะระหว่างครูที่ปรึกษาและนักเรียน สร้างความสำคัญของการรู้จักนักเรียนรายบุคคลผ่านกิจกรรมและการฝึกอบรม

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน มีแนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบคัดกรองดิจิทัลแบบบูรณาการ โดยสร้างแพลตฟอร์มการคัดกรองบนระบบคลาวด์คอมพิวติงที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายด้าน พร้อมการแสดงผลเป็นกราฟิก นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลอัตโนมัติและแจ้งเตือนเมื่อตรวจพบว่านักเรียนมีแนวโน้มเข้าข่ายกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา พัฒนาเกณฑ์การคัดกรองที่เป็นมาตรฐานและยืดหยุ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การออกแบบระบบคัดกรองให้สามารถทำงานได้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการอบรมการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวติง จัดทำคู่มือการใช้งาน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในสหวิทยาเขต

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แนวทางในการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการบูรณาการระบบดิจิทัล โดยสร้างแพลตฟอร์มกลางที่รวบรวมกิจกรรมส่งเสริมทั้งหมดให้ครูสามารถเลือกใช้และปรับให้เหมาะกับบริบทของนักเรียน นอกจากนี้ ควรใช้ระบบการประเมินและติดตามผลแบบอัตโนมัติ เช่น Google Forms และ Google Sheets เพื่อติดตามพัฒนาการของนักเรียน

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีแนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลบนคลาวด์ การพัฒนาแอปพลิเคชัน

สำหรับการติดตามและประเมินผลการป้องกันปัญหานักเรียน สร้างคลังความรู้และการให้คำปรึกษาออนไลน์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้น

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน แนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีการพัฒนาระบบการส่งต่อนักเรียนแบบดิจิทัล โดยการสร้างแพลตฟอร์มบนระบบคลาวด์คอมพิวติงที่เชื่อมโยงข้อมูลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าถึงและติดตามสถานะการส่งต่อได้แบบเรียลไทม์ มีระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลนักเรียน มีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปสู่นโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อผลการปฏิบัติจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพงานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคของสถานศึกษาในการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผันในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน แบบบูรณาการ

4. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน โดยนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

5. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรศึกษาและทำความเข้าใจแนวการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคโลกพลิกผัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาและเพื่อให้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่และมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี โดยส่งเสริมเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนางานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในยุคโลกพลิกผันของสหวิทยาเขตลุ่มน้ำปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก แยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อ

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา*. การศาสนา.

กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

กมลวรรณ จันทร. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ* มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

จักรพงษ์ ตระการไทย. (2565). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษายุคดิจิทัล* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี].

ชลินทรา ศรีวิชัย. (2567). *การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนสายใต้ อำเภอปาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1* [การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่].

ชานนท์ คำปิวทา. (2565). *รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

ธรรม น้ำพรหม. (2562). VUCA world: ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ. สืบค้นจาก http://www.reder.red/vuga-world-18-12-2019

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2562). การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA. สืบค้นจาก https://www.trueplookpanya.com/education/content/76134

นุชรีย์ ผึ้งคุ้ม. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

พิมพ์ชนก สังข์สี. (2565). *แนวทางการส่งเสริมการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์].

มธุรส ผุดผ่อง. (2563). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). *ครุสภาวิทยาจารย์*.

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (ม.ป.ป.). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3–4 (มัธยมศึกษาปีที่ 1–6)*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.dmh.go.th/ebook/view.asp?id=26

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

Guidelines for Developing Innovative Leadership among Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Provincial Office of Vocational Education

อาทิตย์ เสาวกุล[1]*, กษมา ชนะวงศ์[2], วีระพงษ์ เทียมวงษ์[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Aitit Saowakul[1], Kasama Chanawongse[2], Veerapong Tiamvong[3]
[1,2,3]Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asia scholars, Khon Kaen, Thailand
✉ : * atitsaowakul23.2525@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 08 July 2025; Revised: 04 September 2025; Accepted: 04 September 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นและ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น วิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 214 คน จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นพบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 2.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 2.69) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.89) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X}$ = 4.87) และ **ความต้องการจำเป็นของ**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวม ($PNI_{Modified}$ = 0.781) เรียงลำดับ

ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย **ได้แก่** ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($PNI_{Modified}$ = 0.814) รองลงมาด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.800) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.785) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ($PNI_{Modified}$ = 0.764และด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.762) ตามลำดับ 2. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 5) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม จำนวน 3 แนวทาง 2) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม จำนวน 3 แนวทาง 1) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม จำนวน 3 แนวทาง 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง จำนวน 3 แนวทาง และ 3) ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม จำนวน 3 แนวทาง รวมทั้งหมด 15 แนวทาง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.87) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.89)

คำสำคัญ : แนวทาง, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current state, desired state, and priority needs of innovative leadership among school administrators under the Vocational Education Office in Khon Kaen Province; and 2) propose guidelines for developing such innovative leadership. The study employed a mixed-methods approach. The sample consisted of 214 school administrators and teachers, determined using the Krejcie and Morgan table, selected through stratified random sampling and simple random sampling. Research instruments included a five-point rating scale questionnaire, a semi-structured interview, and an evaluation form for suitability and feasibility. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Priority Needs Index (PNI Modified), and content analysis. The findings revealed that: 1) the overall current state of innovative leadership was at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.73), with all aspects rated at a moderate level; the highest mean was in innovative strategy ($\bar{x}$ = 2.77), while the lowest was in teamwork and participation ($\bar{x}$ = 2.69). The desired state was at the highest level overall ($\bar{x}$ = 4.88), with all aspects rated at the highest level; the highest mean was in innovative creativity ($\bar{x}$ = 4.89), while the lowest was in vision for change ($\bar{x}$ = 4.87). The overall priority needs index (PNI Modified = 0.781) ranked from highest to lowest as follows: teamwork and participation (0.814), creating an innovative climate (0.800), innovative creativity (0.785), vision for change (0.764), and innovative strategy (0.762). 2) The guidelines for developing innovative leadership consisted of five aspects, each with three approaches, totaling 15 approaches: teamwork and participation (3 approaches), creating an innovative climate (3 approaches), innovative creativity (3 approaches), vision for change (3 approaches), and innovative strategy (3 approaches). Overall, the guidelines were rated at the highest level in terms of suitability ($\bar{x}$ = 4.87) and feasibility ($\bar{x}$ = 4.89).

Keywords: Approach, Innovative Leadership, Current Situation, Desired Situation

1.บทนำ

ในปจจุบันทุกองคกรต่างเผชิญหนาต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อระบบการวิจัย ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการวิจัย เพื่อให้ระบบการวิจัยเป็นกลไก

หลักของการขับเคลื่อนประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดเป้าหมายหลักไว้ 5 ประการ ได้แก่ การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ ซึ่งเป้าหมายที่กล่าวไปนั้นมีจุดเน้นประการหนึ่ง คือ การพัฒนานวัตกรรมและการนำนวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) สำนักงานเลขาธิการสภาการวิจัย ได้กำหนดในแผนการวิจัยแห่งชาติ 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าจะต้องให้ความสำคัญกับการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการวิจัย, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการบริหารการวิจัย จึงได้มีการส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการวิจัย จึงได้จัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการวิจัยตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการวิจัย พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการวิจัยขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการวิจัย พื้นที่นวัตกรรมการวิจัย (Education Sandbox) ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการวิจัยรูปแบบใหม่ ที่มีเป้าหมาย 4 ประการ ดังนี้ 1) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเจตคติ ด้านทักษะ และด้านความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่ระดับประเทศ 2) พัฒนานวัตกรรมการบริหารการวิจัยระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการวิจัยสู่ระดับชาติและพื้นที่อื่น 3) ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการวิจัย โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอ่อนและยากจน และ 4) ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดการวิจัย การพัฒนาและการขยายผลนวัตกรรมการวิจัย (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการวิจัย, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการวิจัยในสถานศึกษารวมถึงความก้าวหน้าและเป็นเสาหลักในการพัฒนาความสามารถของครูโดยผู้บริหารที่ดีต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถใช้พลังและความสามารถของตนในการโน้มน้าวจูงใจและกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการที่หลากหลายมุ่งให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติงานและคิดสร้างสรรค์แนวทางการดำเนินงานใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและสถานศึกษาสูงสุดรวมทั้งใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ (กุลชลี จงเจริญ, 2562) และจากผลการสำรวจของ Robert and Jeff (2010) พบว่า ผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำขององค์การ (CEO) เป็นผู้ที่สามารถผลักดันให้เกิดนวัตกรรมในองค์การมากที่สุด การที่ผู้นำมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่จะช่วยสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่องค์การและประเทศชาติในระยะยาว ส่งผลดีต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์การและประเทศชาติได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์การเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งของ

ผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ซึ่งจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative leadership) อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นภาวะผู้นำที่สำคัญและจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าไปยังจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จนสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารจัดการระบบการวิจัยของสถานศึกษา กระตุ้นให้บุคลากรทุกคนมีแนวคิด ความเข้าใจและมีพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นผู้นำนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม และให้บรรลุเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมูลค่าแก่สถานศึกษาโดยใช้แนวคิด วิธีการ และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อครูและบุคลากรทางการวิจัยในการพัฒนาการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

อาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย สถานศึกษาของรัฐที่จัดการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 แห่ง ดังต่อไปนี้ 1) วิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น 2) วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น 3) วิทยาลัยเทคนิคนครขอนแก่น 4) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น 5) วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น 6) วิทยาลัยการอาชีพบ้านไผ่ 7) วิทยาลัยการอาชีพพล 8) วิทยาลัยการอาชีพหนองสองห้อง 9) วิทยาลัยเทคนิคชุมแพ 10) วิทยาลัยเทคนิคน้ำพอง 11) วิทยาลัยการอาชีพกระนวน 12) วิทยาลัยเทคโนโลยีเกษตรอุตสาหกรรมชั้นสูงขอนแก่น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 แม้ว่าอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการวิจัยให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่จากการสำรวจข้อมูลที่ผ่านมา พบว่าการบริหารงานของผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ยังไม่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีแห่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ดังที่ กุลชลี จงเจริญ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานท่ามกลางวัฒนธรรมองค์การที่เน้นการสร้างนวัตกรรม และกระบวนการเชิงกลยุทธ์ในการนำองค์การเพื่อสร้างสรรค์งานนวัตกรรมสู่ผลผลิตขององค์การที่เป็นเลิศ ทั้งนี้การบริหารงานของผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น สะท้อนผ่านข้อมูลด้านคุณภาพการจัดการวิจัย ผลการทดสอบทางการวิจัยระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 (ปวช.3) ปีการวิจัย 2566 เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่ามีคะแนนเฉลี่ย ซึ่งไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการวิจัยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 กำหนดเป้าหมายให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสมรรถนะจากการทดสอบระดับชาติ มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2567) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานด้านการจัดการวิจัยยังไม่บรรลุตามเป้าประสงค์ที่ต้องการพัฒนา หากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้ได้นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา จะสามารถทำให้การพัฒนาการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยค้นคว้าเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 52 คน ครู 429 คน รวมจำนวน 481 คน จากวิทยาลัย จำนวน 12 วิทยาลัย ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการวิจัย 2566 จำนวน 214 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 52 คน และครู จำนวน 162 คน โดยวิธีการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)การได้มาของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ชนิดตอบสนองคู่ (Dual – Response Format) ค่าความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.48-0.87 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับและมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index : $PNI_{modified}$ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและมีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการเลือก

แบบ เจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม และด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{Modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
1) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	2.74	0.47	ปานกลาง	4.89	0.27	มากที่สุด	0.785	3
2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	2.69	0.53	ปานกลาง	4.88	0.32	มากที่สุด	0.814	1
3) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง	2.76	0.44	ปานกลาง	4.87	0.36	มากที่สุด	0.764	4
4) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม	2.71	0.52	ปานกลาง	4.88	0.32	มากที่สุด	0.800	2
5) ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม	2.77	0.43	ปานกลาง	4.88	0.33	มากที่สุด	0.762	5
เฉลี่ยรวม	**2.73**	**0.47**	ปานกลาง	**4.88**	**0.33**	มากที่สุด	**0.781**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 2.77) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X}$ = 2.76) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\overline{X}$ = 2.74) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 2.71) และด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 2.69) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.88) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\overline{X}$ = 4.89) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม และด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 4.88) และด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X}$ = 4.87) ตามลำดับ และการประเมินความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.814) รองลงมาด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.800) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.785) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.764) และด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.762) ตามลำดับ

2.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีแนวทาง 5 ด้านประกอบด้วย 15 แนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มี 3 แนวทาง 2) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม มี 3 แนวทาง 3) ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม มี 3 แนวทาง 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง มี 3 แนวทาง และ 5) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มี 3 แนวทาง และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า โดยรวมผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และโดยรวมมีผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89

5. อภิปรายผล

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ตามลำดับ ซึ่ง

ผลที่ปรากฏเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้เชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลางโดยเฉพาะด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ให้ทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่าของนวัตกรรมที่ได้พร้อมทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนการให้ความสำคัญต่อบุคคล ผลักดันให้บุคลากรแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและต่อยอดแนวคิดนวัตกรรม ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนับสนุนให้หาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) ที่ทำการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจำนวน 5 องค์ประกอบ โดยมีด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ สอดคล้องกับ แพรวพรรณ เปรมลาภ (2565) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของศิริพร พงษ์เนตร (2564) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมและด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประรัดดา ใจเมตตา (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับสภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารจึงต้องใช้รูปแบบการปฏิบัติงานที่หลากหลาย กำหนดทิศทางโครงสร้างองค์กรและวัตถุประสงค์ กลยุทธ์เชิงนวัตกรรมที่ชัดเจน มุ่งเน้นและผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กร ด้วยการเล็งเห็นคุณค่าของนวัตกรรมเป็นสำคัญ มีการเสริมสร้างแรงจูงใจ สร้างความไว้วางใจ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนในการต่อยอดแนวคิดใหม่ๆ ด้านนวัตกรรม ตลอดจนสร้างบรรยากาศในการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนให้มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์ และการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา สอดคล้องกับ แนวคิดของ ทิศ

นา แขมมณี (2548) ที่สรุปว่าบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม มีองค์ประกอบ คือ มีการเรียนรู้ทั้งส่วนบุคคลและองค์การ มีการคิดเป็นระบบ การสร้างองค์ความรู้และการแบ่งปัน ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนในการเรียนรู้ และ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ และมีการสร้างเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ ซาซิโย (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ **ด้านการทำงานเป็นทีมและมี**ส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง และด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมตามลำดับ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารและครู**สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น** เล็งเห็นว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจุดเริ่มต้นของการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาต้องเริ่มต้นจากการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม จากนั้นจะต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์นวัตกรรมซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาวิทยาลัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมถึงความเป็นผู้นำองค์กรของผู้บริหารวิทยาลัยที่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการดำเนินงานด้านการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือการมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญนั่นเอง ทุกกระบวนการดำเนินงานล้วนมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับครูและบุคลากรที่เปรียบเสมือนกำลังในการช่วยกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งในและนอกวิทยาลัย ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของณิชาภา สุนทรไชย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นหนึ่งในสามด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด แม้จะเป็นการวิจัยในวิทยาลัยเอกชนแต่ก็สามารถชี้ให้เห็นได้ว่า การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับ Ubaidillah (2018) ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้นเป็นภาวะผู้นำที่สามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรม รวมถึงผู้บริหารเองที่เป็นบุคคลสำคัญซึ่งบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารนั้นจะส่งผลต่อการบริหารการศึกษาโดยตรง การที่จะเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้สำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **Couros (2019)** ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยสำคัญของนวัตกรรมการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้อำนาจใน

การคิดสร้างสรรค์การเรียนรู้จากประสบการณ์การเป็นผู้เรียนรู้ที่มีแรงขับในตนเองและการเป็นนักการศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยได้สะท้อนถึงสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงของสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในรายข้ออยู่ในระดับที่ต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นจริงในวิทยาลัย จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาหรือหาแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพมาปรับประยุกต์ใช้ให้บรรลุตามสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการ

5.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน มีจำนวน 15 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมากจากแนวทางได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยมีการศึกษาและได้มาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแนวทาง ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 15 แนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 9 คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้างาน งานวิจัยพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ ที่เป็นผู้นำในการบริหารจัดการนวัตกรรมการศึกษาในสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากรด้านนวัตกรรมการศึกษา และหลังจากนั้นเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 9 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูหัวหน้างาน งานวิจัยพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของแนวทาง ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสามารถนำแนวทางการปฏิบัติไปใช้ได้จริงในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถารศึกษา ทั้ง 5 ด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมของวิทยาลัยได้ มีค่าดัชนี

ความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับห้า ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ เพื่อยกระดับสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เป็นการตั้งเป้าหมายในระยะยาวที่องค์กรจะก้าวไปให้ชัดเจน เพื่อทำให้ทุกคนในองค์กรมุ่งไปทางเดียวกัน

6.1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ดังนั้น ผู้บริหารควรทำวิธีการต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา เหมาะกับการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูบุคลากรท้าทาย ความรู้ความสามารถ ใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกเพื่อเกิดแนวคิดใหม่ๆรวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม

6.1.3 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ดั้งนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องอาศัยความร่วมมือจากครูและบุคลากรในการนำไปสู่เป้าหมาย จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เป้าหมายเพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ในการทำงานเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นเรื่องที่ผู้บริหารต้องตระหนักและให้ความสำคัญ

6.1.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 15 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความสำคัญของแนวทางการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการนำนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางพัฒนาไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

6.2.3 ควรให้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์และองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

7.1 ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

7.2 ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้กรอบในการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมครั้งนี้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง
4. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม
5. ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

8. เอกสารอ้างอิง

กุลชลี จงเจริญ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ* (หน่วยที่ 8–15, น. 1–36). สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

ทิศนา แขมมณี. (2548). *การปฏิรูปทั้งโรงเรียนเรื่องยากทำได้จริง*. เมธีทิปส์.

ณิชาภา สุนทรไชย. (2561). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

ประรัดดา ใจเมตตา. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 20(2), พฤษภาคม–สิงหาคม.

แพรวพรรณ เปรมลาภ. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2* [การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

ลัดดาวัลย์ ซาซิโย. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม].

ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). *พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานอาชีวศึกษาขอนแก่น. (2567). *ผลการทดสอบทางการวิจัยระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566*. สำนักงานอาชีวศึกษาขอนแก่น.

Couros, G. (2019). Innovative leadership in education. Retrieved from https://georgecouros.ca/blog/archives/tag/innovative-leadership-in-education

Robert, F. B., & Jeff, Z. (2010). Leadership vacuums and overcoming barriers to innovation. Retrieved from http://www.business-strategy-innovation.com/2010/04/leadershipvacuums-and-overcoming.html

Ubaidillah, M. (2018). Innovation leadership in improving the quality of education. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 9(7), 1288–1299.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณากา รสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Development of an Integrated Interdisciplinary Learning Model for the Subject of Humanities and Living in the Digital Age for First-Year Students in the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

พรชัย วันทุม[1*], ปาณจิตร สุกุมาลย์[2], ประยูร แสงใส[3], หาญ เถาตาจันทร์,[4] พีรพงษ์ เคนทรภักดิ์[5]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่นม ประเทศไทย

[4,5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์, กาฬสินธุ์, ประเทศไทย

Pornchai Wanthum [1], Panjitr Sukumal [2], Prayoon Saengsai[3], Han Thaotachan[4], Peerapong Kenthoraphak[5]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
[4,5]Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College, Kalasin, Thailand
✉ : * pornchaiwanthum@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 05 September 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนารูปแบบ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 96 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน และผู้บริหาร จำนวน 10 รูป/คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 25 รูป/คน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และคู่มือหลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณา การสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณากา

รสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบโครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 1. ความเป็นมา 2.หลักการของรูปแบบ 3.วัตถุประสงค์ 4.กระบวนการของรูปแบบ 5.โครงสร้างการออกแบบ 6.เนื้อหา 7. สื่อ - วัสดุอุปกรณ์ 8.การวัดและประเมินผล มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2. การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3. การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4. การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5. การคิดสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา พบว่า คะแนนก่อนอบรม (Pretest) และหลังอบรม (Posttest) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 4) การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed: 1) to study the current problems and guidelines for developing the model, 2) to develop the model, 3) to implement the model, and 4) to evaluate the integrated interdisciplinary learning management model for the course "Humanity and Life in the Digital Era" for first-year students at the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University. The research employed a research and development (R&D) approach. The sample group consisted of 96 monks/students. The key informants included 10 instructors and administrators. A group of 5 experts was engaged to verify content validity (IOC). A focus group discussion was conducted with 10 experts selected through purposive sampling. The target group for model implementation consisted of 25 monks/students. Another group of 10 stakeholders was involved to evaluate the model's efficiency, effectiveness, and impact. Research instruments included questionnaires, interview forms, focus group discussion guides, and the curriculum manual. Statistical tools used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test. The findings of the research were as follows: 1. The current state of learning management in the course "Humanity and Life in the Digital Era" using an integrated interdisciplinary approach for first-year students at the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University was overall at a high level. The highest mean score was in creative thinking and the use of digital technology in learning management, while the lowest mean score was in integrating digital technology into learning management. 2. The integrated interdisciplinary learning management model for the course "Humanity and Life in the Digital Era" for first-year students was developed using a curriculum structure comprising: (1) Background, (2) Principles of the Model, (3) Objectives, (4) Process of the Model, (5) Design Structure, (6) Content, (7) Media and Materials, and (8) Measurement and Evaluation. The model consisted of six key components: (1) Integration of digital technology into learning management, (2) Development of digital fluency, (3) Creation of learning innovations using digital technology, (4) Digital literacy, (5) Creative thinking in applying digital technology in learning management, and (6) Ethics, morals, and professional code of conduct in using digital technology. 3. The implementation of the integrated interdisciplinary learning management

model showed a statistically significant difference at the 0.05 level between pretest and posttest scores. 4. The evaluation of the model indicated that the overall assessment was at a high level. The efficiency and effectiveness dimensions had mean scores at a high level, while the impact dimension had a mean score at the highest level.

Keywords: Model development, Learning management, digital age

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยผ่านการถ่ายทอดความรู้ การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษา จึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านการสอนที่มีประสิทธิภาพ การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือต้องใช้ทั้งความรู้ด้านการศึกษาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของมนุษย์ซึ่งจะต้องมีการเรียนและฝึกฝนในสถานบันการศึกษาที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนการสอน และที่เป็นศิลป์ เพราะการสอนต้องใช้ทักษะด้านการสื่อสาร ทางวาจาและภาษาร่างกายและใช้จิตวิทยาในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้ และอุปนิสัยใจคอ อันเกิดจากสภาพแวดล้อมของการเลี้ยงดูและปลูกฝังตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ดังนั้นผู้สอนต้องมีหลักจิตวิทยาผสมผสานกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้และวิธีการต่าง ๆ ตามประสบการณ์และความสามารถของผู้สอนแต่ละคน ซึ่งนานวันก็จะกลายมาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล หรือเป็นรูปแบบเฉพาะตัวของผู้สอนแต่ละคนนั่นเอง

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ยุคดิจิทัลและประเทศไทย 4.0 คือ ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก มิใช่เพียงด้านเศรษฐกิจเพียงเท่านั้น แต่ในด้านการศึกษาก็ได้รับผลกระทบอย่างมากเช่นกัน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีได้ก้าวเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งการเดินทาง การติดต่อสื่อสาร การศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีได้เข้ามาช่วยให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี โดยระบุไว้ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 63 ถึง มาตรา 69 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาโดยตลอด การที่จะพัฒนาคนในชาติให้ทันการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องอาศัย ระบบการศึกษาเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างรีบด่วน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครู เป็นองค์ประกอบสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

มหาวิทยาลัยสงฆ์มีบทบาทในการผลิตครู และมีหลักสูตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เน้นด้านการศึกษาพระไตรปิฎก และวิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธวิธี หรือ วิธีการ

สอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ทุกยุคทุกสมัย พระพุทธเจ้าทรงเผยแพร่พระธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้เรียนรู้ แนวการสอนของพระพุทธเจ้า มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1. สันทัสสนา ในการอบรมสั่งสอนธรรมะของพระองค์ จะชี้แจงให้ผู้ฟังอย่างเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน เห็นจริง 2. สมาทปนา พระองค์จะอธิบายให้ผู้ฟังเห็นว่าเรื่องที่พูดถึงนั้นเป็นความจริง 3. สมุตเตชนา พระองค์จะใช้วิธีปลุกเร้าใจให้ผู้ฟังคึกคัก กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จ และ 4. สัมปหังสนา ในการบรรยายธรรมะ พระองค์จะสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก การจัดการเรียนรู้มีการทำในลักษณะเชิงสหวิทยาการมากขึ้น และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้เกี่ยวกับการเงินเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องนำเอาพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้าที่วางหลักการสอนไว้ นำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่รู้เท่าทันโลกและไม่ทิ้งธรรมตามแนวพระพุทธเจ้า ดังวลีที่ ว่า “มีความรู้คู่คุณธรรม นำสันติสุข”

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษากระบวนการ วิธีการว่าด้วยเรื่องธรรมชาติ ทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ ดิจิทัลกับการเรียนรู้ การคิดเชิงการออกแบบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายดิจิทัล หลักศาสนากับดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศดิจิทัล การแก้ปัญหาสังคมในยุคดิจิทัลและมีสมรรถนะดิจิทัล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป ผู้วิจัยต้องการนำเสนอผลจากการวิจัยครั้งนี้ต่อผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชันปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณากา

รสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.4 เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณากา รสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.ขอบเขตของการวิจัย

3.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) เนื้อหาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณา การสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ในการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 6 ด้าน

1 ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

2 ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล

3 ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

4 ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล

5 ด้านการคิดสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

6 ด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3.4.2 ขอบเขตด้านแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณากา รสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยระยะที่ 1

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปี 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิต ในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 127 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปี 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้ ชีวิตในยุคดิจิทัล ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย จำนวน 96 รูป/คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ปีการศึกษา 2567 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 8 รูป/คน ผู้บริหาร จำนวน 2 รูป/คน

รวม 10 รูป/คน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC)

การวิจัยระยะที่ 2

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 3 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการสอน จำนวน 3 รูป/คน รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การวิจัยระยะที่ 3

กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลในปี 2567 จำนวน 25 รูป/คน

การวิจัยระยะที่ 4

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทดล

องใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 2 รูป และอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลจำนวน 9 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล จำนวน 3 รูป/คน เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

3.4.4 ขอบเขตด้านสถานที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ตั้ง 9/37 หมู่ 12 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ที่ตั้ง 84/1 วัดประชานิยม ต.กาฬสินธุ์ อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ 46000

3.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมิถุนายน 2567 ถึงเดือน มีนาคม 2568

4. ผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 1. ความเป็นมา 2.หลักการของรูปแบบ 3.วัตถุประสงค์ 4.กระบวนการของรูปแบบ 5.โครงสร้างการออกแบบ 6.เนื้อหา 7. สื่อ - วัสดุอุปกรณ์ 8.การวัดและประเมินผล มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2. การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3. การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4. การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5. การคิดสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา พบว่า คะแนนก่อนอบรม (Pretest) และหลังอบรม (Posttest) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4) การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

สรุปผลการสำรวจ: สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 96 รูป/คน พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 เป็นเพศชาย จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อย 31.3 โดยมากเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 46 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 และน้อยที่สุดเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล

แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบหลัก 6 ประการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หลักการของรูปแบบเน้นการบูรณาการสหวิทยา ร่วมกับแนวคิด Active Learning และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยี วัตถุประสงค์ของรูปแบบครอบคลุมการพัฒนาทักษะชีวิต การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาภายในรูปแบบถูกออกแบบให้ครอบคลุม 6 องค์ประกอบ เช่น การบูรณาการ ICT การคิดสร้างสรรค์ ความคล่องทางดิจิทัล และคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ทั้งหมดนี้ดำเนินการผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการเตรียมความพร้อม การเรียนแบบ Active Learning และการสะท้อนผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเน้นแบบประเมินจริง (Authentic Assessment) ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Portfolio และ Rubric และเพื่อให้รูปแบบนี้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งรวมถึงโครงสร้างรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือประเมิน และเกณฑ์การผ่านหลักสูตรไว้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในบริบทการเรียนการสอนจริง

หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ โดยนำสาระของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบมาเป็นรูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน หลักการ แนวคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมการ ทบทวนของผู้สอนและผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการสอน การประเมินผล ระบบการบริหารจัดการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และต่อยอดสืบสาน มีการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย มีการวัดและประเมินผล ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน มีมาตรฐานตัวชี้วัด เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ง่ายต่อการใช้งาน หลักการ แนวคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมการ ทบทวนผู้สอนผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการสอน การประเมินผล เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ สู่แนวปฏิบัติ มีหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล มีหลักการ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระบบการบริหารจัดการศึกษา

5.1.2 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบ คือ 1)

ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5)ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นำทั้ง 6 องค์ประกอบ

ผลของการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการอบรมอาจารย์ผู้สอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แต่ต้องเพิ่มรายละเอียดให้ครบถ้วน ดังนี้ (1) ความเป็นมา (2) หลักการของรูปแบบ (3) วัตถุประสงค์ (4) กระบวนการของรูปแบบ (5) โครงสร้างการออกแบบ (6) เนื้อหา (หน่วยที่ 1 – 6) (7) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ (8) การวัดและประเมินผล เป็นต้น

5.1.3 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 3

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา จำนวน 25 รูป/คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลของการวิจัยมีดังนี้ (1) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ คะแนนก่อนอบรม (Pretest) โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ต่ำกว่าคะแนนหลังอบรม (2) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกด้าน (3) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน (4) ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยาก่อนที่จะมีการพัฒนารูปแบบฯและความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลแบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก

5.1.4 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 4

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านคุณธรรม จริยธรรม

จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับน้อยที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1.จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถนำข้อมูลที่ได้นี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษา พัฒนาอาจารย์ ยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษายุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นเรื่องกระบวนการสอนไปสู่การพัฒนาผู้เรียน

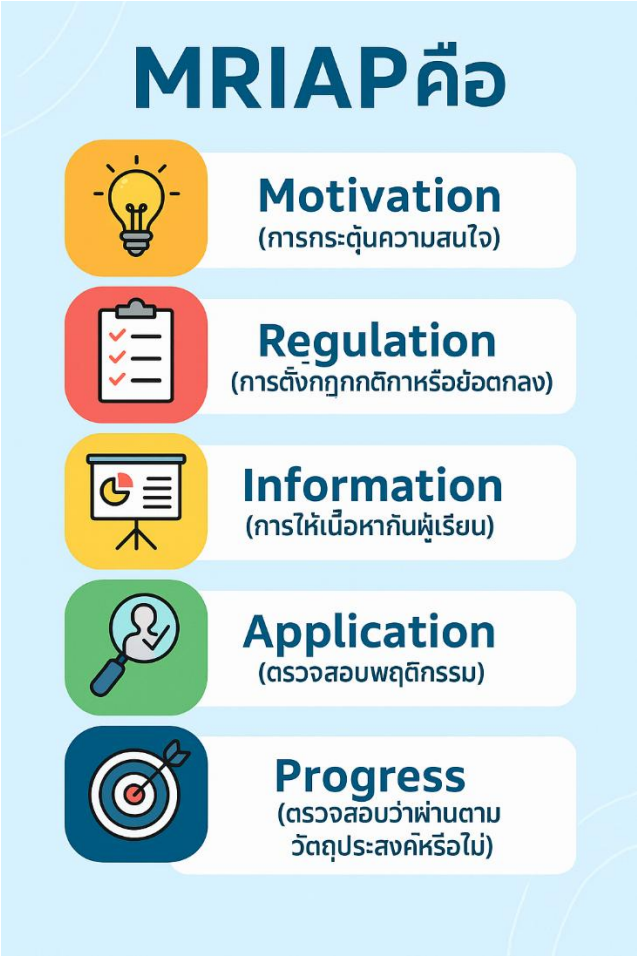
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือแตกต่างกัน หากมีความแตกต่างจะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่าง ถ้ามีความศึกษาเหมือนกันจะได้เป็นเครื่องยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้มี

2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแบบการพัฒนาผู้เรียนยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ในภูมิภาคอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้รายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล แบบบูรณาการสหวิทยา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. ศิริธรรมออฟเซ็ท.

ทรงเกียรติ พืชมงคล และคณะ. (2559). การจัดการเรียนรู้ของประเทศไทย. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/264153

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). *รายงานประจำปี 2560*. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์. (2527). *ทฤษฎีการเรียนรู้กระบวนแบบ MIAP*. โรงพิมพ์แห่งประเทศไทย.

กรองทิพย์ นาควิเชียร. (ม.ป.ป.). คุณลักษณะครูมืออาชีพยุคการศึกษา 4.0: กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี รางวัลครูคุณากร และรางวัลครูยิ่งคุณ. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/264153

กัญชพร ค้าทอง. (2563). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์และ*

มานุษยวิทยาเชิงพุทธ.

อินทิรา ชูศรีทอง. (2563). *รูปแบบการพัฒนาครูการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

WICE Logistics Public Company Limited. (2018). *Underpricing of initial public offerings: The Thai stock market evidence*.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Development of a 21st Century Social Studies Learning Management Model Using the Threefold Training (Tri-Sikkha) to Enhance Social Skills for Students in the Social Studies Teaching Program, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

พระครูวุฒิธรรมสาร[1*], อานันท์ กรมน้อย[2], แสงอาทิตย์ ไทยมิตร[3], พระณัฐวุฒิ พันทะลี[4], ธนกร ชูสุขเสริม[5]

[1,2,3,4,5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Phrakhru Wuddhidhammasara[1], Anan Komnoi[2], Saeng-a-thit Thaimit[3], PhraNatthawut Phanthali[4], Thanakorn Choosukhserm[5]
[1,2,3,4,5] Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Khon Kaen, Thailand
✉ : * surawutsung@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 17 March 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 4) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 132 รูป/คน และ 2.นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น จำนวน 39 รูป/คน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และใช้การวิจัยเชิงทดลอง (one group pretest-posttest design) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบ แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม และแบบสอบถามความพึงพอใจ เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) = 4.46, (S.D.) = 0.58 มีระดับของสภาพปัจจุบันและความต้องการที่ระดับมาก 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต

อีสาน ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3)เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$) = 4.30, (S.D.) = 0.60 3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบวัดทักษะทางสังคมของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$) = 4.63, (S.D.) = 0.57 4. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$) = 4.60, (S.D.) = 0.33

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา; หลักไตรสิกขา; ทักษะทางสังคม

Abstract

This research aims to: 1) study the current state and needs of learning management; 2) develop a learning management model; 3) implement the learning management model; and 4) evaluate and improve the model. The study focuses on a 21st-century social studies learning management model that applies the Trisikkha (Threefold Training) principles to enhance social skills for students in the Social Studies Education program at Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. The target population included 1) 132 undergraduate students in the Social Studies Education program and 2) 39 undergraduate students enrolled in the Introduction to Sociology and Anthropology course. The research utilized a Research and Development (R&D) approach, with an experimental one-group pretest-posttest design. The research instruments were: a learning management model, a user manual, a social skills test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The research findings revealed the following: 1. The current state and needs of learning management to enhance social skills among students in the Social Studies Education program showed a high level of agreement, with a mean of ($\bar{x}$) = 4.46 (S.D.) = 0.58. 2. The developed 21st-century social studies learning management model, based on Trisikkha principles, consists of five components: 1) principles of the model, 2) objectives, 3) content, 4) learning process, and 5) measurement and evaluation. The overall quality of the model, verified by experts, was at a high level of consistency, with a mean of ($\bar{x}$) = 4.30 (S.D.) = 0.60. 3. The implementation of the model showed that the students' average social skills test scores were significantly higher after the intervention than before, at a statistical significance level of .05. The students' overall satisfaction with the model was at the highest level, with a mean of ($\bar{x}$) = 4.63 (S.D.) = 0.57. 4. The evaluation and improvement of the learning management model, based on expert opinions, showed the overall evaluation was at the highest level, with a mean of ($\bar{x}$) = 4.60 (S.D.) = 0.33.

Keyword: Development of Social Studies Learning Management Model; Trisikkha Principles; Social Skills

1. บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งพัฒนา “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” หรือที่รู้จักกันในชื่อ 4Cs ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน

และความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประเด็นนี้นับเป็นเรื่องสำคัญที่ครูจำเป็นต้องพิจารณา ศึกษา และพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเตรียมรับมือกับความท้าทายและความต้องการของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทดังกล่าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และมุมมองเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การศึกษาเอกสาร (literature study) ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์อ้างอิงที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การเรียนรู้องค์รวม การเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้เชิงบริบท การเรียนรู้เชิงบูรณาการตามหัวข้อ การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ขณะที่รูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมสร้าง (Collaborative Learning) การเรียนรู้เชิงบริบท (Contextual Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) และการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) (Wulandari, 2021)

ทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ทำให้บุคคลมีความสามารถทางสังคม (social competence) กล่าวคือสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการต่อผู้อื่นได้ ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ การฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นขยันทำงานมากขึ้น (Riggio, 1986) งานส่วนใหญ่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้คน สำหรับครู ผู้จัดการ พนักงานขาย และอาชีพอื่น ๆ สิ่งนี้ถือเป็นภารกิจหลัก ผู้จัดการที่ขาดทักษะทางสังคมมักก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในระดับสูงและส่งผลให้เกิดการขาดงานและการลาออกของผู้ใต้บังคับบัญชา (Argyle, 1994)

การพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมี การศึกษาที่เรียกว่าสิกขาคือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเอง อยู่เสมอดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคม และสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์การเป็นประชาชนที่ดีของสังคมทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกนึก คิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภสูญเสีย มียศเสื่อมยศติเตียนสรรเสริญความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 (พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548) ดังนั้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาที่มีต่อสังคมได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาม

กุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับนักศึกษา โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทาง ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่นักศึกษาในสาขาวิชาอื่นหรือในระดับอุดมศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2.4 เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 132 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดกการตรวจหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา IOC พบว่ามีค่าความสอดคล้องที่ระดับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ร้อยละ (%) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ

ในขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 132 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดกการตรวจหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา IOC พบว่ามีค่าความสอดคล้องที่ระดับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ร้อยละ (%) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม/ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของคู่มือ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อประเมินความสอดคล้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักการ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ด้านเนื้อหา 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและการประเมินผล และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เรียนในระดับชั้นปีที่ 3 จำนวน 39 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1.คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2.แบบวัดทักษะทางสังคม 3.แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย t-tent Dependent

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 3 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษาและจริยธรรม จำนวน 3 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือ แบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยทำการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และ 4) สาระการเรียนรู้ความถูกต้องของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 76 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 โดยมีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 คิดเป็นร้อยละ 82.85 และสถานภาพที่เป็นบรรพชิตจำนวน 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.42 มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 132 คิดเป็นร้อยละ 100.00 พบว่าสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{\boldsymbol{x}}$) = 4.46, (S.D.) = 0.58 นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามีสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ในระดับมาก

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานระยะที่ ๑ มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อให้ได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3)เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงจูงใจ (Motivation Stage) คือ การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และสร้างความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หรือสถานการณ์จำลอง ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษาจริง เช่น ความขัดแย้งในชุมชน หรือปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น และให้นักศึกษาร่วมวิเคราะห์ การตั้งคำถามเชิงปัญหา (Problem Posing) ให้นักศึกษาคิดว่า "ทำไมความสามัคคีในทีมจึงสำคัญ ?", "ทำไมเราต้องเข้าใจผู้อื่นก่อนตัดสินใจ?"

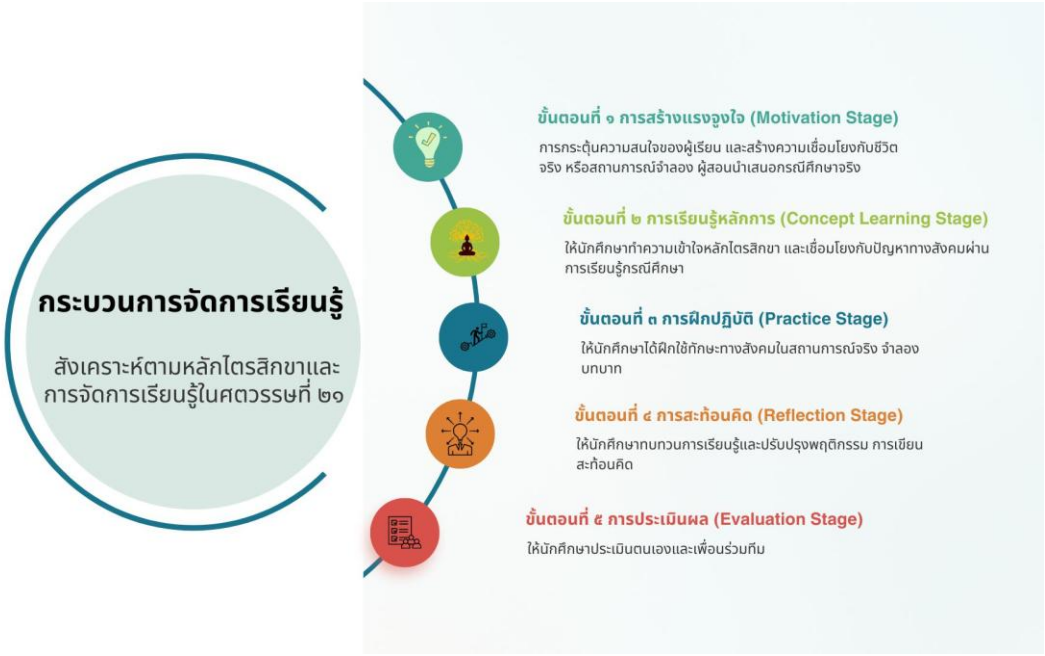
ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้หลักการ (Concept Learning Stage) ให้นักศึกษาทำความเข้าใจหลักไตรสิกขา และเชื่อมโยงกับปัญหาทางสังคมผ่านการเรียนรู้กรณีศึกษา (Case Study Learning) ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มศึกษากรณีจริง เช่น การใช้สื่อโซเชียลอย่างมีจริยธรรม การบรรยายแบบโต้ตอบ (Interactive Lecture) ครูอธิบายหลักไตรสิกขา และนักศึกษาวิเคราะห์กับปัญหาทางสังคม

ขั้นตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ (Practice Stage) ให้นักศึกษาได้ฝึกใช้ทักษะทางสังคมในสถานการณ์จริงจำลองบทบาท (Role-Playing) ให้นักศึกษาแสดงบทบาท เช่น "ผู้นำกลุ่ม" หรือ "ผู้ประสานงานในทีม" การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning): นักศึกษาแบ่งกลุ่มทำโครงการเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น การรณรงค์เรื่องวินัยจราจร หรือการพัฒนาแผนแก้ไขปัญหาชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนคิด (Reflection Stage) ให้นักศึกษาทบทวนการเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรม การเขียนสะท้อนคิด (Reflective Journal) ให้นักศึกษาสะท้อนว่าพวกเขารู้สึกอย่างไรกับบทบาท

ของตนเอง การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion): ให้นักศึกษาพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้และวิธีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Evaluation Stage) การวัดผลสัมฤทธิ์และทักษะที่นักศึกษาได้รับ รวบรวมผลงานและสะท้อนความก้าวหน้าของตนเอง Peer & Self-Assessment: ให้นักศึกษาประเมินตนเองและเพื่อนร่วมทีม

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาในการเรียนรู้รายวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้นก่อนเรียน และหลังเรียน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ปรากฏดัง

ตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้รายวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น

ผลการสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	df	t	Sig
ก่อนเรียน	39	40	15.58	2.03	39	22.140	.000
หลังเรียน		40	31.58	3.91			

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

พบว่า คะแนนการเรียนรู้รายวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น หลังเรียน ($\overline{X}$ = 31.58, S.D. = 3.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 15.58, SD.= 2.03) ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ความพึงพอใจของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับ

นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, S.D.= 0.57)

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/คน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อการทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, S.D.= 0.33)

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 จากสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พบว่านักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามีสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Trilling & Fadel (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญ 4 ด้าน (4Cs) ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะทางสังคมถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทักษะเหล่านี้ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ระบุว่าผู้เรียนในยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมควบคู่กับความรู้เชิงวิชาการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการทำงาน ทั้งนี้ พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548) ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมี การศึกษาที่เรียกว่าสิกขาคือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาท การฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเอง อยู่เสมอดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคม และสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์การเป็นประชาชนที่ดีของสังคม ทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกนึก คิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภสูญเสีย มียศเสื่อมยศติเตียนสรรเสริญความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาม

กุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3)เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 4.30, (S.D.) = 0.60 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทการเรียนการสอนการที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้รับการประเมินในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, Weil, & Calhoun (2015) ที่ระบุว่า โมเดลการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล ซึ่งทั้งหมดนี้มีอยู่ครบถ้วนในรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่ารูปแบบมีคุณภาพสูง ยังสะท้อนถึงการออกแบบที่สอดคล้องกับ ความต้องการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะทางสังคม (Trilling & Fadel, 2009) การบูรณาการ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ากับการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นจุดเด่นสำคัญ เพราะเป็นการเสริมสร้างทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2548) ที่อธิบายว่า ไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมและทักษะทางสังคมได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Argyle (1967) ที่เน้นว่าทักษะทางสังคมมีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนในกระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจนดังนั้น ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 จึงชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่มีคุณภาพในเชิงโครงสร้างตามการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ แต่ยังมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางการศึกษาและหลักพุทธธรรม ซึ่งช่วยเสริมให้การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้และมีความยั่งยืนในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 3 ผลคะแนนการเรียนรู้รายวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น หลังเรียน ($\overline{X}$ = 31.58, S.D. = 3.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 15.58, SD.= 2.03) ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักศึกษาได้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานของ Riggio (1986) ที่ชี้ว่าทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Argyle (1994) ที่อธิบายว่าการขาดทักษะทางสังคมส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง การทำงานกลุ่ม และการสะท้อนคิดในรูปแบบนี้ จึงช่วยให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Trilling และ Fadel (2009) ที่เน้นว่าทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของทักษะทางสังคม การที่นักศึกษามีคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นจึงสะท้อนว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้จริง ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ระบุว่าผู้เรียนยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมควบคู่กับความรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน อีก

ประเด็นสำคัญคือ การบูรณาการหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2548) ที่อธิบายว่าไตรสิกขาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ การนำหลักนี้เข้าสู่การจัดการเรียนรู้จึงช่วยสร้างสมดุลระหว่างคุณธรรมกับความรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลของความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.57) แสดงว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล ผลนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ Wulandari (2021) ที่ศึกษาลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (active learning) และการทำงานร่วมกันในรูปแบบโครงการ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน หลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/คน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อการทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, S.D.= 0.33) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและคุณภาพสูง ทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ชี้ว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมควบคู่กับการเรียนรู้เชิงวิชาการ การที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีคุณภาพในระดับสูงจึงยืนยันได้ว่าโมเดลที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาไทยในปัจจุบัน อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ (2557) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการบูรณาการคุณธรรมเข้ากับการเรียนการสอนจะช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้และคุณลักษณะพึงประสงค์ ซึ่งตรงกับรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักไตรสิกขาเป็นฐานการพัฒนา อักทั้งการที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่ารูปแบบนี้เหมาะสมในระดับมากที่สุด ยังสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2561) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่เป็นระบบ ชัดเจน และสามารถวัดประเมินผลได้จริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาที่หลากหลาย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ส่งเสริมและบูรณาการหลักไตรสิกขาในการเรียนการสอนในหลักสูตรโดยเน้นการพัฒนาทักษะทางสังคมควบคู่กับความรู้เชิงวิชาการ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอาชีพในอนาคต

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียว (One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งยังมีข้อจำกัดด้านการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มควบคุม (Control Group) หรือการทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์อย่างชัดเจนและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลวิจัย

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวิทย์ มูลคำ. (2557). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

Argyle, M. (1967). *The psychology of interpersonal behavior*. Penguin Books.

Argyle, M. (1994). *The psychology of interpersonal behavior* (5th ed.). Penguin Books.

Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649–660. https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.3.649

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching* (9th ed.). Pearson.

Wulandari, R. (2021). Characteristics and learning models of the 21st century. *SHEs: Conference Series*, 4(3), 8–16.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

A Study of the Current Conditions and Learning Management Needs in Social Studies for the 21st Century through the Application of the Threefold Training to Enhance Social Skills of Social Studies Education Students at Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

พระครูวุฒิธรรมสาร[1*], อานันท์ กรมน้อย[2], แสงอาทิตย์ ไทยมิตร[3], พระณัฐวุฒิ พันทะลี[4], ธนกร ชูสุขเสริม[5]

[1,2,3,4,5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Phrakhru Wuddhidhammasara[1], Anan Komnoi[2], Saeng-a-thit Thaimit[3], PhraNatthawut Phanthali[4], Thanakorn Choosukhserm[5]
[1,2,3,4,5] Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Khon Kaen, Thailand
✉ : * surawutsung@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 17 March 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุงประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 132 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเพื่อสอบถามนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.46, (σ) = 0.58 มีระดับของสภาพปัจจุบันและความต้องการที่ระดับมาก

คำสำคัญ: การศึกษาสภาพปัจจุบัน, การศึกษาความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้

Abstract

The objective of this study was to investigate the current situation and the needs regarding instructional management for enhancing social skills among students majoring in Social Studies Education at Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. The target group consisted of 132 undergraduate students enrolled in the Social Studies Education program at Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire administered to the students. Data were analyzed using mean (μ) and

standard deviation (σ). The findings revealed that the issues faced by Social Studies Education students in relation to the current situation of developing an instructional model for 21st-century social studies learning, based on the principles of the Threefold Training, to enhance social skills, had a mean score of (μ) = 4.46 and (σ) = 0.58, indicating that the current situation and the needs were at a high level.

Keyword: Current Situation Study; Instructional Management Needs Assessment

1. บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งพัฒนา “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” หรือที่รู้จักกันในชื่อ 4Cs ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประเด็นนี้นับเป็นเรื่องสำคัญที่ครูจำเป็นต้องพิจารณา ศึกษา และพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเตรียมรับมือกับความท้าทายและความต้องการของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทดังกล่าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และมุมมองเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การศึกษาเอกสาร (literature study) ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์อ้างอิงที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การเรียนรู้องค์รวม การเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้เชิงบริบท การเรียนรู้เชิงบูรณาการตามหัวข้อ การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ขณะที่รูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบร่วมสร้าง (Collaborative Learning) การเรียนรู้เชิงบริบท (Contextual Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) และการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) (Wulandari, 2021)

ทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ทำให้บุคคลมีความสามารถทางสังคม (social competence) กล่าวคือ สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการต่อผู้อื่นได้ ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ การฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นขยันทำงานมากขึ้น (Riggio, 1986) งานส่วนใหญ่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้คน สำหรับครู ผู้จัดการ พนักงานขาย และอาชีพอื่น ๆ สิ่งนี้ถือเป็นภารกิจหลัก ผู้จัดการที่ขาดทักษะทางสังคมมักก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในระดับสูง และส่งผลให้เกิดการขาดงานและการลาออกของผู้ใต้บังคับบัญชา (Argyle, 1994)

การพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมี การศึกษาที่เรียกว่าสิกขาคือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเอง อยู่เสมอดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคม และสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์การเป็นประชาชนที่ดีของสังคมทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกนึก คิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภสูญเสีย มียศเสื่อมยศติเตียนสรรเสริญ

ความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 (พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548) ดังนั้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ยังพบว่านักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามีความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน วิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 132 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดกการตรวจหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา IOC พบว่ามีค่าความสอดคล้องที่ระดับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ร้อยละ (%) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\boldsymbol{\sigma}$)

4. ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ (%)
เพศ	ชาย	56	42.42

	หญิง	76	57.58
สถานภาพ	บรรพชิต	23	17.42
	คฤหัสถ์	109	82.58
ระดับการศึกษา	ชั้นปีที่ 1	32	24.24
	ชั้นปีที่ 2	35	26.52
	ชั้นปีที่ 3	32	24.24
	ชั้นปีที่ 4	33	25.00
รวม		**132**	**100.00**

นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 76 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 โดยมีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 คิดเป็นร้อยละ 82.85 และสถานภาพที่เป็นบรรพชิตจำนวน 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.42 มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 132 คิดเป็นร้อยละ 100.00

4.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

รายการ	**ระดับดับสภาพปัจจุบันและความต้องการ**		**ระดับ**
	(μ)	**(σ)**	
ความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอน/วิธีสอน			
1. ต้องการให้ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เน้นทักษะให้คิด	4.33	0.53	มาก
2. ต้องการให้ผู้สอนบอกขั้นตอนการสอนเพื่อส่งเสริมให้มีทักษะทางสังคม	4.53	0.62	มากที่สุด
3. ต้องการให้ผู้สอนสาธิตปัญหาในสังคมเพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหาได้	4.66	0.56	มาก
4. ต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงและมีการสะท้อนผลกลับ	4.53	0.56	มากที่สุด
5. ต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยทำงานเป็นกลุ่ม หรือร่วมกันเป็นทีม	4.53	0.62	มากที่สุด

รายการ	ระดับดับสภาพปัจจุบันและความต้องการ		ระดับ
	(μ)	(σ)	
6. ต้องการให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสอภิปรายร่วมกันในห้องเรียน	4.50	0.62	มากที่สุด
7. ต้องการให้ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการสื่อสาร	4.50	0.56	มากที่สุด
ความต้องการด้านทักษะทางสังคม (Social Skills)			
8. ต้องการให้จัดการเรียนรู้โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม	4.50	0.56	มากที่สุด
9. ต้องการให้ฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และให้รู้หลักการอยู่ร่วมกับสังคม	4.30	0.62	มาก
10. ต้องการให้ส่งเสริมกระบวนการสอนเน้นแก้ปัญหาตามสภาพความเป็นจริง	4.50	0.62	มากที่สุด
11. ต้องการให้ฝึกการควบคุมอารมณ์เมื่อเจอปัญหาด้วยหลังธรรมทางพระพุทธศาสนา	4.50	0.62	มากที่สุด
12. ความต้องการด้านการการนำหลักธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	4.53	0.62	มากที่สุด
13. ต้องการให้มีการฝึกเจริญสติการรู้สึกตัวในชั้นเรียน	4.50	0.62	มากที่สุด
14. ต้องการให้นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน	4.53	0.62	มากที่สุด
15. ต้องการให้เน้นการเจริญปัญญาเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้อง	4.33	0.53	มาก
ผลรวมทุกด้าน	**4.46**	**0.58**	**มาก**

พบว่าสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยมีค่าเฉลี่ย **(μ)** = 4.46, (σ) = 0.58 นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามีสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ในระดับมาก

5. อภิปรายผล

จากสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พบว่านักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามีสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทาง

สังคม ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Trilling & Fadel (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญ 4 ด้าน (4Cs) ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะทางสังคมถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทักษะเหล่านี้ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ระบุว่าผู้เรียนในยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมควบคู่กับความรู้เชิงวิชาการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการทำงาน ทั้งนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548) ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่าสิกขาคือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคมและสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์การเป็นประชาชนที่ดีของสังคมทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภสูญเสียมียศเสื่อมยศติเตียนสรรเสริญความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการหลักไตรสิกขาและควรมีนโยบายส่งเสริมให้นำหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ, ปัญญา) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์และทำการสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปและนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*. กระทรวงศึกษาธิการ.

Wulandari, R. (2021). Characteristics and learning models of the 21st century. *SHEs: Conference*

Series, 4(3), 8–16. https://doi.org/10.20961/shes.v4i3.57075

Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649–660. https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.3.649

Argyle, M. (1994). *The psychology of interpersonal behavior* (5th ed.). Penguin Books.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

The Relationship between English Reading Comprehension and Mathematical Literacy among English Program Students at Thanyaburi School in Pathumthani Province

Phaithun Ueabunpradit[1*], Kris Lietz[2], Araya Ariya[3], Pikul Ekwarakul[4]

[1,2] North Bangkok University, Bangkok, Thailand
[3] Lampang Rajabhat University, Thailand
[4] Kasetsart University, Thailand
✉ : *thun96709_kt@hotmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 22 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 19 September 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

This study investigated the levels of English reading comprehension and mathematical literacy, and the relationship between these competencies, among 56 students who were enrolled in the English Program at Thanyaburi School, Pathumthani Province, during the 2025 academic year. English reading was assessed using the TOEFL Junior Reading section, while mathematical literacy was measured with a researcher-developed test aligned with the PISA framework. The mathematical literacy test demonstrated strong content and construct validity (IOC = 0.60–1.00; CFA factor loadings = 0.31–1.04) and high reliability (Cronbach's α = 0.763–0.842; EPA = 0.868–0.920). Results indicated moderate-to-high English reading proficiency (M = 233.30, SD = 30.97) and a wide range of mathematical literacy scores (M = 18.32, SD = 5.72). Pearson correlation revealed a very strong positive and statistically significant relationship ($r = 0.897$, $p < .001$), and regression analysis showed that English reading comprehension significantly predicted mathematical literacy, explaining 80.4% of the variance ($R^2 = 0.804$). These findings underscore the critical role of reading skills in facilitating mathematical reasoning, problem-solving, and real-life application in English-medium instruction. The results suggest integrating targeted reading strategies, vocabulary support, and teacher collaboration between language and mathematics educators to enhance students' academic outcomes.

Keywords: English reading comprehension, Mathematical literacy, English Program

1. Introduction

In Thailand, English proficiency has become increasingly important for students' academic success and future opportunities, particularly in English Program (EP) schools where core subjects such as mathematics, science, and computer studies are taught in English. As English serves as the lingua franca of science, technology, and higher education, students are expected to develop not only basic communication skills but also academic language proficiency, which is crucial for understanding subject content. In this context, the Ministry of Education has promoted EP curricula nationwide, including at Thanyaburi School in Pathumthani Province, to simultaneously enhance students' language competence and subject knowledge. English reading comprehension is particularly critical in EP settings. Mathematics instruction frequently involves word problems, instructions, and assessment items written in English, requiring students to accurately interpret and process textual information before applying mathematical reasoning. Research demonstrates that reading proficiency directly influences students' ability to engage in higher-order mathematical thinking, interpret complex data, and solve real-life problems (Alonso

et al., 2022; Chan & Chiu, 2023). Students with strong reading skills can decode mathematical vocabulary, follow multi-step reasoning processes, and integrate information more effectively. Despite widespread implementation of EP curricula, challenges persist. National and international assessments, including PISA, indicate that Thai students often perform below the OECD average in reading and mathematics, suggesting difficulties in integrating language and content learning. Internal reports from Thanyaburi School reveal substantial variation in students' English reading abilities, with some learners struggling to access mathematical knowledge presented in English. This gap may limit learning, reduce problem-solving efficiency, and hinder overall achievement. Given these challenges, this study aims to examine the relationship between English reading comprehension and mathematical literacy among EP students at Thanyaburi School. By analyzing how reading skills contribute to mathematical reasoning, problem-solving, and application, the research seeks to inform curriculum design, teaching strategies, and collaborative practices between language and mathematics educators. The findings are expected to provide evidence-based guidance for improving learning outcomes in English-medium mathematics instruction in Thailand.

2. Research Objectives

1. To investigate the level of English reading comprehension and mathematical literacy of English Program students at Thanyaburi School.
2. To examine the relationship between English reading comprehension and mathematical literacy among English Program students at Thanyaburi School.

3. Literature Review

3.1 Concepts and Related Theories

The relationship between English reading comprehension and mathematical literacy among secondary school students in English Program (EP) curricula involves several key concepts and theoretical perspectives. These frameworks provide insights into how language proficiency—particularly reading comprehension—affects students' ability to learn mathematics in an English-medium context.

3.1.1 English Reading Comprehension

English reading comprehension refers to the ability to decode, interpret, and analyze written English texts, ranging from general vocabulary to subject-specific terminology. In EP programs such as at Thanyaburi School, reading comprehension is essential for understanding mathematics textbooks, instructions, and assessments presented in English.

Canale and Swain's (1980) Communicative Competence Theory emphasizes that effective language use involves grammatical, sociolinguistic, and strategic competence, which go beyond linguistic form to include meaning in context. This is particularly relevant in mathematics classrooms where students must interpret context-specific word problems.

Similarly, Cummins' (1979) BICS/CALP framework distinguishes between Basic Interpersonal Communicative Skills (BICS), which involve conversational English, and Cognitive Academic Language Proficiency (CALP), which involves the complex language required for academic learning. Mathematics learning in EP settings relies heavily on CALP, as students must understand abstract terminology and complex sentence structures in problem-solving tasks.

3.1.2 Mathematical Literacy

Mathematical literacy refers to the ability to apply mathematical knowledge and reasoning to solve real-life problems and communicate mathematical ideas effectively. According to the OECD (2019), mathematical literacy goes beyond procedural computation to encompass reasoning, interpretation of data, and application in practical contexts.

Piaget's (1973) Constructivist Theory suggests that learners build mathematical knowledge through active engagement, connecting new ideas with prior knowledge. In English-medium classrooms, this process requires dual proficiency in mathematics and the language of

instruction.

Vygotsky's (1978) Sociocultural Theory also highlights the role of language as a mediator of thought. In EP contexts, English proficiency directly supports students' mathematical reasoning and collaborative problem-solving, as learners communicate mathematical concepts in a second language.

3.1.3 Bilingual Education Theory

Cummins' (2000) Bilingual Education Theory emphasizes the interdependence of first and second language proficiency in supporting academic development. Strong skills in the first language (Thai) can scaffold second-language (English) learning, which in turn facilitates content mastery. For EP students, bilingual competence is crucial for accessing mathematical knowledge, as cognitive transfer occurs across languages.

3.1.4 Reading Process Theory

Kintsch's (1998) Construction-Integration Model of Reading explains comprehension as a cognitive process involving decoding, integration of information, and connecting new input with prior knowledge. In EP mathematics classrooms, reading comprehension determines whether students can interpret problem statements and apply mathematical reasoning effectively. Weak reading skills increase cognitive load, leaving fewer mental resources available for mathematical processing.

3.2 Related Research

A growing body of research has explored the intersection of language proficiency and mathematics achievement across different contexts. Earlier studies (Rambely et al., 2013; Cinkara et al., 2014) established that students with higher English proficiency performed better in mathematics courses, particularly in English-medium instruction. Recent research from 2021 onward provides more nuanced insights into the cognitive, linguistic, and educational factors influencing this relationship.

Cognitive Overlap Studies

Bernabini, Bonifacci, and de Jong (2021) found that verbal working memory and phonological awareness predicted both reading and mathematics performance among European primary students, underscoring the shared cognitive basis of these skills. Similarly, Giofrè, Donolato, and Mammarella (2018) highlighted that verbal working memory is crucial for solving text-based math problems, while visuospatial memory supports calculation. These studies emphasize that language-related cognitive skills provide a foundation for mathematical cognition, especially in tasks requiring reading comprehension and reasoning.

Bilingual and English-Medium Contexts

Balci and Lynch (2022) demonstrated that English reading proficiency and self-efficacy strongly predicted mathematics achievement among Thai international school students. International evidence aligns with this pattern: Tanko et al. (2022) in Nigeria and Al-Amri and Awaji (2023) in Saudi Arabia found significant positive correlations between English proficiency and mathematics performance. Similarly, du Plooy, Stander, and Scheckle (2025) reported that poor English proficiency hindered South African technical college students' success in mathematics-related subjects, and that English course performance was a better predictor of academic outcomes than standardized language test scores. Collectively, these findings underscore the critical role of functional English proficiency in supporting mathematics learning in bilingual and English-medium education contexts.

Cross-Domain Interactions

Steinhauer, Becker, and Neumann (2022) provided evidence from Germany that reading and mathematics have a bidirectional relationship: gains in one domain support growth in the other over time. Similarly, Galang et al. (2023) in the Philippines found that college students with stronger reading comprehension achieved higher scores in general mathematics courses, further supporting the idea of interdependence between language and mathematics skills.

Large-Scale and Systematic Studies

Karacaoğlu and Kasap (2023), analyzing PISA 2018 data in Turkey, concluded that reading comprehension is a stronger predictor of math performance than some content-specific skills. González-Martín et al. (2024), through a systematic review of 71 studies,

emphasized that language proficiency—not bilingualism per se—explains differences in mathematics performance across contexts. These large-scale findings corroborate the importance of English reading comprehension for achieving high mathematical literacy.

Summary

Taken together, these studies consistently demonstrate that English reading comprehension is a key determinant of mathematics achievement, particularly in bilingual and English-medium instruction settings. The findings align with Cummins' CALP theory and support the notion that strengthening reading skills can directly enhance mathematical literacy.

4. Research Methodology

4.1 Population

The population of this study comprised all students enrolled in the English Program (EP) at Thanyaburi School during the 2025 academic year, specifically those consistent with the OECD PISA target population. These students studied various subjects, including mathematics, using English as the medium of instruction. Because the number of students within this population was relatively small (N = 56), the study included all students to ensure comprehensive coverage and avoid sampling bias.

Table 1 Participants in the Study by Gender

Participants	Male	Female	Total
English Program Students	30	26	56

According to table 1, the participants comprised 30 male and 26 female students, totaling 56 students in the study.

4.2 Research Instruments

4.2.1 The TOEFL Junior® Standard Test

The TOEFL Junior® Standard Test was employed to assess students' English reading comprehension through its Reading Comprehension section. This internationally recognized and standardized instrument, developed by ETS, measures students' ability to understand and interpret both academic and non-academic texts. The use of this test ensured high validity and reliability, providing objective and comparable data relevant to English-medium instruction.

4.2.2 The test of Mathematical Literacy

A researcher-developed test was employed to measure mathematical literacy, aligned with the PISA framework. The development process included the following steps:

Test Design: The test contained eight real-life problem situations, each with four sub-questions, covering four cognitive attributes:

1. Identifying mathematical aspects
2. Translating problems into mathematical language
3. Applying mathematical principles and processes
4. Interpreting, applying, and evaluating results

Content Areas: Quantity, Uncertainty and Data, Change and Relationships, Space and Shape (two scenarios per area)

Item Formats: Sub-questions 1–2 were multiple-choice; sub-questions 3–4 were short-answer. Scoring was dichotomous (1 = correct, 0 = incorrect).

4.2.3 Instrument Quality

Content Validity: Index of Item–Objective Congruence (IOC) evaluated by five experts, with values ranging 0.60–1.00. Items were revised based on expert suggestions.

Reliability: Cronbach's alpha (0.763–0.842) and multidimensional EPA reliability (0.868–0.920) indicated high internal consistency. Item-total correlations (0.360–0.687) exceeded the threshold of 0.20.

Item Analysis: Three-parameter IRT model (discrimination a, difficulty b, guessing c) confirmed acceptable quality for most items.

Construct Validity: Confirmatory Factor Analysis (CFA) confirmed the

four-component model with acceptable factor loadings (0.31–1.04) and excellent model fit indices (GFI = 0.99, AGFI = 0.99, RMSEA = 0.00).

These combined procedures ensured that the mathematical literacy test is both valid and reliable for assessing students' ability to apply mathematics in real-life contexts. Together with the TOEFL Junior Reading test, the instruments provide a comprehensive assessment of English reading comprehension and mathematical literacy.

Table 2 The quality of the Mathematical Literacy Test

Evidence	Method	Results	Conclusion
Content Validity	IOC (5 experts)	0.60–1.00	Adequate
Reliability	Cronbach's α	0.763–0.842	High consistency
Reliability	EPA Reliability	0.868–0.920	Strong
Item Analysis	IRT (a, b, c)	Mostly acceptable	Revised few items
Construct Validity	CFA	Factor loadings 0.31–1.04, GFI=0.99, AGFI=0.99, RMSEA=0.00	Excellent model fit

4.3 Data Collection

Permissions were obtained from Thanyaburi School, and teachers, students, and staff were informed about the procedures. All 56 eligible students participated in the study. The TOEFL Junior Reading test and the mathematical literacy test were administered under standardized conditions. Responses were collected, checked for completeness, and compiled into a dataset. Ethical procedures were observed; participation was voluntary and confidential.

4.4 Data Analysis

Descriptive statistics (mean and SD) were used to summarize students' performance in English reading comprehension and mathematical literacy. Inferential statistics included Pearson Product-Moment Correlation to examine the relationship between reading and mathematical literacy scores, and simple linear regression to predict mathematical literacy scores from English reading comprehension scores.

5. Results

5.1 Levels of English Reading Comprehension and Mathematical Literacy

To address Research Objective 1, descriptive statistics were used to examine the levels of English reading comprehension and mathematical literacy among the 56 English Program students at Thanyaburi School.

Table 3 Descriptive Statistics of English Reading Comprehension and Mathematical Literacy

Variable	Mean	SD	Minimum	Maximum
English Reading Comprehension	233.30	30.97	200	300
Mathematical Literacy	18.32	5.72	8	31

The results indicate that participants demonstrated moderate-to-high English reading proficiency and a wide variation in mathematical literacy, suggesting diverse abilities in applying mathematical reasoning to real-life problems.

5.2 Relationship between English Reading Comprehension and Mathematical Literacy

To examine the relationship between English reading comprehension and mathematical literacy, Pearson correlation analysis and simple linear regression were conducted.

5.2.1 Correlation Analysis

The Pearson correlation analysis showed a very strong, positive, and statistically significant relationship between English reading comprehension and mathematical literacy ($r = 0.897$, $p < .001$). This indicates that students who scored higher in English reading comprehension also tended to achieve higher scores in mathematical literacy.

This strong positive correlation suggests that English reading skills play an important role in understanding and solving mathematical problems presented in English. In other words, students' ability to read and comprehend English texts can directly support their mathematical learning, especially in an English-medium program like the one at Thanyaburi

School. Improving students' reading comprehension may therefore contribute to better mathematical performance, highlighting the need for teaching strategies that integrate both language and mathematical skills.

Table 4 Correlation between English Reading Comprehension and Mathematical Literacy

Variable	1	2
1. English Reading Comprehension	—	
2. Mathematical Literacy	$r = 0.897$, $p < .001$	—

5.2.2 Regression Analysis

A simple linear regression analysis examined the predictive effect of English reading comprehension on mathematical literacy. The regression model was statistically significant, $F(1, 54) = 221.926$, $p < .001$, accounting for 80.4% of the variance in mathematical literacy ($R^2 = 0.804$). The regression equation was: $Y = -20.326+0.166X$, where Y represents the mathematical literacy score and X represents the English reading comprehension score.

This indicates that for each one-point increase in English reading comprehension, the mathematical literacy score increases by 0.166 points, demonstrating that English reading comprehension is a strong predictor of mathematical literacy among EP students.

Table 5 Results of Regression Coefficients Predicting Mathematical Literacy from English Reading Comprehension

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-20.326	3.565	–	-5.702	.000
English Reading Comprehension	.166	.0107	.897	15.525	.000

Table 6 ANOVA Table of the Regression Model

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	1447.906	1	1447.906		
Residual	352.310	54	6.524	221.926	.000
Total	1800.214	55			

6. Conclusion

This study investigated the relationship between English reading comprehension and mathematical literacy among 56 English Program students at Thanyaburi School. Using TOEFL Junior Reading scores and a validated researcher-developed mathematical literacy test, the findings revealed that students generally demonstrated moderate to high English reading proficiency and varying levels of mathematical literacy. Statistical analyses showed a very strong, positive correlation between the two variables, with regression results indicating that English reading comprehension significantly predicted mathematical literacy, accounting for over 80% of the variance. These results underscore the critical role of English reading skills in supporting students' mathematical understanding and problem-solving in an English-medium context.

7. Discussion

The findings of this study clearly affirm the crucial role that English reading comprehension plays in enhancing mathematical literacy among students receiving instruction in English. The very strong positive correlation ($r = 0.897$) and the substantial predictive power of English reading comprehension on mathematical literacy (explaining approximately 80.4% of variance) support the hypothesis that students with stronger English reading skills are better equipped to interpret mathematical problems, understand instructions, and apply reasoning skills effectively. This relationship highlights the interdependence between language proficiency and the cognitive skills required for mathematical problem solving, particularly in English-medium instruction contexts such as the English Program at Thanyaburi School.

These results align closely with previous studies that emphasize the significance of language in mathematics education. Erdoğan and Aycan (2021) and Alonso et al. (2022) similarly found that reading comprehension is a fundamental skill enabling students to decode and comprehend complex mathematical language, including vocabulary, syntax, and discourse structures inherent in problem statements. This is especially relevant in bilingual or English immersion programs, where students must navigate both language and content learning simultaneously. Bernabini, Bonifacci, and de Jong (2021) and Giofrè, Donolato, and Mammarella (2018) also highlight the role of verbal working memory and language-related cognitive skills in supporting both reading and mathematical problem solving, confirming that strong reading skills facilitate more efficient cognitive processing in mathematics.

The high reliability and validity of the mathematical literacy test used in this study lend strong credibility to the results. Content validity was ensured by expert review (IOC values 0.60–1.00), construct validity was confirmed through Confirmatory Factor Analysis (factor loadings 0.31–1.04, excellent model fit indices), and reliability coefficients indicated consistent measurement across cognitive attributes (Cronbach's α = 0.763–0.842; EPA reliability = 0.868–0.920). This comprehensive evaluation minimizes concerns that the observed strong relationships were artifacts of poor measurement or test design, giving educators and policymakers confidence in applying these findings to instructional strategies and curriculum development.

However, the study does have limitations that should be acknowledged. The sample size, though covering the entire eligible population at Thanyaburi School (N = 56), is relatively small and drawn from a single educational institution. Consequently, while the findings are robust for this specific context, caution should be exercised in generalizing them to other schools or regions without further validation. Additionally, this study focused exclusively on students aligned with the OECD PISA framework, which constrains the understanding of how this relationship might vary across other age groups or educational levels. Another consideration is that English reading comprehension was measured using TOEFL Junior scores, which reflect general reading ability but may not fully capture nuances specific to mathematical language proficiency. Future research could explore more specialized instruments assessing reading comprehension in mathematical contexts more directly, potentially yielding deeper insights into language-content interactions.

The findings underscore the urgent need for integrated instructional approaches that simultaneously foster English reading skills and mathematical competencies. Curriculum designers should consider embedding targeted language support into mathematics teaching, including explicit instruction in mathematical vocabulary, sentence structures commonly found in problem statements, and reading strategies that enhance comprehension of complex texts. Scaffolding techniques such as pre-teaching key terms, using visual aids, modeling problem-solving steps aloud, and providing worked examples can help bridge gaps for students with weaker English skills. Implementing collaborative learning strategies and peer-assisted problem-solving can also reinforce both language and content mastery.

Teacher professional development programs must equip educators with the skills and resources needed to implement such integrated instruction effectively. Language teachers and mathematics teachers should collaborate closely to align teaching objectives, share expertise, and create cohesive learning experiences that reinforce both content mastery and language proficiency. This collaboration is particularly important in English Program settings where students face the dual challenge of learning a new language while mastering academic content. Regular monitoring of student progress in both English reading comprehension and mathematical literacy can help identify learners requiring additional support. Tailored interventions, such as remedial reading workshops or math-language tutoring sessions, could be implemented to help struggling students catch up and build confidence. Altogether, these strategies support the intertwined development of language and mathematical skills, enhancing overall academic achievement and preparing students for success in increasingly globalized and knowledge-driven contexts.

8. Suggestions

Based on the findings, it is recommended that educators and curriculum planners integrate

English reading development into mathematics instruction, using scaffolding and explicit vocabulary support to address language-related barriers. School administrators should provide professional development and promote collaboration between language and mathematics teachers to ensure cohesive instruction. Future research should involve larger and more diverse samples, examine additional factors such as socio-economic status and motivation, and develop specialized assessment tools for bilingual and English-medium mathematics education.

References

Al-Amri, H., & Awaji, B. (2023). English language proficiency as a predictor of Saudi undergraduates' mathematics scores. *Journal of Educational and Social Research, 13*(5), 99. https://doi.org/10.36941/jesr-2023-0158

Balci, M., & Lynch, R. (2022). The relationship of English language usage skills, English reading proficiency and English self-efficacy with mathematics academic achievement of grades 3-4 and grades 5-6 students at Pan-Asia International School, Bangkok, Thailand. *Scholar: Human Sciences, 14*(2), 42. http://www.assumptionjournal.au.edu/index.php/Scholar/article/view/5319

Bernabini, L., Bonifacci, P., & de Jong, P. F. (2021). The relationship between reading skills and mathematical cognition: A cross-linguistic study. *Frontiers in Psychology, 12*, Article 577488. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.577488

Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics, 1*(1), 1–47.

Chan, K. L., & Chiu, L. F. (2023). Language proficiency and its impact on academic achievement in bilingual mathematics classrooms. *Education Studies, 51*(1), 19–35.

Cinkara, E., Bagceci, B., & Kutlar, L. (2014). The relationship between English and math success and some variables at freshman level. *Journal of Education and Practice, 5*(3), 6–10.

Cummins, J. (1979). Cognitive/academic language proficiency, linguistic interdependence, the optimum age question, and some other matters. *Working Papers on Bilingualism, 19*, 121–129.

du Plooy, B., Stander, L., & Scheckle, E. (2025). The link between English language proficiency and academic performance among NC(V) first-year engineering students at a South African TVET college. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies, 1–12*. https://doi.org/10.2989/16073614.2024.2367435

Erdoğan, M., & Aycan, M. (2021). The impact of English proficiency on mathematics achievement in bilingual education settings. *Educational Research International, 15*(3), 112–120.

Galang, R. T., Arrozal, J. Y., Regala, A., & Manlutac, A. C. (2023). Reading comprehension level and academic performance of college students in their mathematics course. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research, 4*(10), 3516–3520. https://doi.org/10.11594/ijmaber.04.10.07

Giofrè, D., Donolato, E., & Mammarella, I. C. (2018). The differential role of verbal and visuospatial working memory in mathematics and reading. *Trends in Neuroscience and Education, 12*, 15–23. https://doi.org/10.1016/j.tine.2018.02.001

González-Martín, A. M., Berd-Gómez, R., Saura-Montesinos, V., Biel-Maeso, M., & Abrahamse, E. (2024). On the relationship between bilingualism and mathematical performance: A systematic review. *Education Sciences, 14*(11), 1172. https://doi.org/10.3390/educsci14111172

Karacaoğlu, Ö. C., & Kasap, Y. (2023). The effect of reading comprehension skills on mathematics and science achievement according to PISA data. *International Journal of Educational Research Review, 8*(3), 623–637. https://doi.org/10.24331/ijere.134880

Piaget, J. (1973). *To understand is to invent: The future of education*. Grossman Publishers.

Rambely, A. S., Ahmad, R., Majid, N., & Jaaman, S. H. (2013). The relationship of English proficiency and mathematics achievement. In *Proceedings of the International Conference on Teaching and Learning in Higher Education*. University Kebangsaan

Malaysia.
Steinhauer, C., Becker, M., & Neumann, M. (2022). Bidirectional relations between reading and mathematics across secondary school: A longitudinal analysis using NEPS data. *Journal for Educational Research Online, 14*(1), 85–111. https://doi.org/10.31244/jero.2022.01.05
Tanko, I. Z., Yushau, B., & Arhyel, I. (2022). Relationship between mathematics performance and English language proficiency among senior secondary school students in Bauchi metropolis, Nigeria. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10*(5), 509–516. http://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/1897
Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.
Zamanzadeh, V., et al. (2015). Design and implementation of a content validity study of a questionnaire: A practical approach. *Nursing and Midwifery Studies, 4*(3), 103–108.

Research Paper
JBER Scope: Education

Problems and Proposed Strategies for the Enhancement of Speaking Skill for Undergraduate Chinese Students Studying in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University

Nittayanan Natee[1*], Kris Lietz[2], Araya Ariya[3]

[1,2] North Bangkok University, Bangkok, Thailand
[3] Lampang Rajabhat University, Thailand
✉ : * nitayanan.na@northbkk.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 27 August 2025; Revised: 05 September 2025; Accepted: 19 September 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

The objectives of this study were: 1) to investigate the speaking skill problems of undergraduate Chinese students studying in the Hospitality Industry Program, and 2) to construct proposed strategies for enhancement. This study employed a mixed-methods approach and was conducted at North Bangkok University. The participants included 1) 27 undergraduate Chinese students, 2) 15 English teachers of the Faculty of Liberal Arts, and 3) 5 teachers and administrators of the Hospitality Industry Program. The data collection was carried out through questionnaires and focus group discussion meetings. Statistical analysis was used for the quantitative data, while the content analysis was applied to the qualitative findings. The results revealed that Chinese students faced speaking problems at a high level, with the mean scores ranging from 4.21 to 4.65. The constructed enhancement strategies were categorized into five aspects: 1) strategies for learners, 2) strategies for instructors, 3) strategies for classroom management, 4) strategies for teaching-learning materials, and 5) strategies for evaluation. These findings should be applied for practical solutions for improving students' English speaking competence in the hospitality program.

Keywords: Speaking Skills, Enhancement Strategies, Chinese Students, Hospitality Industry Program

1. Introduction

The ability to communicate effectively in English has become essential in today's globalized world. As the lingua franca for international communication, English proficiency is highly valued across academic, professional, and cultural domains (Willis, 1996; Coury & Carlos, 2001). In particular, speaking skills play a central role in enabling learners to express ideas, attitudes, and emotions, and are critical for success in international business, tourism, and hospitality sectors (McGrath, 2008). In Thailand, English proficiency is increasingly important in both the education system and the labor market. The hospitality industry, a significant contributor to the Thai economy, relies heavily on effective English communication to ensure quality service and customer satisfaction. For foreign students enrolled in hospitality programs, particularly Chinese undergraduates, speaking competence is vital to both academic achievement and future employment opportunities. Despite the inclusion of English courses in university curricula, many students continue to struggle with oral communication. Common problems include lack of vocabulary, weak pronunciation, limited fluency, and low confidence (Chantanont, 2012; Siwayingsuwan, 2015). The issue is especially important because Thailand has become a major educational hub for international students from China. These students face

not only linguistic challenges but also cultural adjustments, which can make speaking English even more difficult. Inadequate speaking skills not only affect classroom performance but also reduce students' readiness to handle real-life interactions in the hospitality workplace. Since this industry demands fast, clear, and polite communication with international guests, the ability to speak English effectively is non-negotiable. Previous research has pointed out the gap between academic training and workplace requirements. Many students can pass written exams yet remain unable to communicate naturally in real situations. This gap highlights the urgent need for systematic strategies to enhance speaking skills. Without targeted interventions, students risk being underprepared for their professional careers. Therefore, research that explores specific speaking problems and proposes practical strategies is both timely and necessary. While prior studies in Thailand and other Asian contexts have identified general difficulties in English communication among students and employees, there is limited research focusing specifically on Chinese undergraduates studying in Thai hospitality programs. Few studies have systematically examined both linguistic and psychological barriers to speaking, and even fewer have proposed concrete strategies that directly connect classroom instruction with professional hospitality demands. This study addresses this gap by combining quantitative and qualitative methods to identify key speaking problems and constructing targeted strategies for improvement. The present study seeks to investigate the speaking problems of undergraduate Chinese students in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University and to propose enhancement strategies that respond directly to their needs. By focusing on a specific group of international learners, the study aims to contribute to both the academic field of English for Specific Purposes (ESP) and the practical improvement of hospitality education.

2. Literature Review

Previous studies have highlighted the ongoing challenges in English speaking among learners in Asia, particularly in hospitality and service-related fields. Chenaksara (2005) examined Thai Airways cabin crew and found a gap between training and practical communication needs, showing that many employees lacked confidence and accuracy in real interactions. Similarly, Chantanont (2012) reported that hotel front office staff struggled with fluency, vocabulary, and pronunciation despite receiving formal instruction, which limited their ability to provide professional service. These findings demonstrate the persistent gap between classroom learning and workplace communication requirements. Research in English for Specific Purposes (ESP) has emphasized the importance of tailoring instruction to professional contexts. Hutchinson and Waters (1987) argued that ESP courses must respond directly to learners' needs and future use of language, while McGrath (2008) highlighted that authentic materials and tasks are crucial for developing practical communication skills. Such perspectives are particularly relevant in hospitality education, where students must be prepared to interact with international clients in real-world settings.

Other studies have pointed out that speaking problems are not limited to linguistic issues but also involve psychological and cultural factors. Willis (1996) suggested that learners' lack of confidence and limited opportunities for real communication hinder fluency development. Coury and Carlos (2001) noted that English is widely used as a lingua franca in international business, yet many learners remain underprepared due to limited exposure. Siwayingsuwan (2015), in her study of tourist police officers at Suvarnabhumi Airport, also emphasized the importance of English in frontline services, underscoring the need for specific training programs. More recent research has reinforced these insights. Richards (2015) stressed that fluency cannot be developed without sustained communicative practice, while Thornbury (2005) emphasized that pronunciation teaching should be integrated with meaningful communication to avoid fossilization of errors. In addition, Goh and Burns (2012) highlighted the importance of strategy-based instruction in speaking, arguing that learners must be explicitly taught techniques to plan, monitor, and evaluate their spoken output. Within the Thai context, several studies have identified barriers to effective English speaking. Kanoksilapatham (2016) pointed out that despite years of instruction, Thai students often lack confidence and accuracy in oral performance. Similarly, studies of Chinese students abroad (Wen & Clément, 2003) revealed that cultural differences and

fear of negative evaluation often reduce their willingness to communicate in English. These findings are directly relevant to the present study, as they underscore the interaction between linguistic competence, cultural adjustment, and psychological readiness. Taken together, the literature indicates that while learners recognize the importance of speaking skills, traditional classroom approaches are often insufficient. A focus on authentic practice, learner-centered strategies, strategy-based instruction, and context-specific materials is essential. These insights provide a strong foundation for the present study, which seeks to identify the problems faced by Chinese undergraduates in a hospitality program and propose strategies that respond directly to their academic and professional needs.

3. Research Objectives

The objectives of this study were: 1) to investigate the specific problems in English speaking skills experienced by undergraduate Chinese students in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University and 2) to construct and propose effective strategies for enhancing these speaking skills, with an emphasis on practical applications that align with the professional demands of the hospitality industry.

4. Research Methodology

4.1 Participants

The participants of this study consisted of three groups, namely 1) the first group included 27 undergraduate Chinese students enrolled in the Hospitality Industry Program during the first semester of the academic year 2025, 2) the second group comprised 15 English teachers from the Faculty of Liberal Arts, who were responsible for teaching English courses to students across various programs, and 3) the third group involved 5 teachers and administrators from the Hospitality Industry Program, who provided additional insights into curriculum requirements and the practical needs of the hospitality field. These participants were selected to provide diverse perspectives on both the problems faced by students and the strategies suitable for improving their English speaking skills.

Table 1: Participants' Information

Group	Number of Participants	Role/Position
Undergraduate Students	27	Chinese students in Hospitality Program
English Teachers	15	Faculty of Liberal Arts
Teachers/Administrators	5	Hospitality Industry Program (management/teaching)

4.2 Research Instrument

The two main research instruments were: 1) a questionnaire was employed for the investigation of problems of speaking skill of undergraduate Chinese students studying in the Hospitality Industry Program . All items in the questionarire were evaluated by the three specialists for the suitability and correctness in terms of the index of Congruence (IOC) . All the items were found in the IOC of 0.66 and 1.0, meaning the questionnaire was suitable for the data collection , and 2) a set of questions for 3 focus group discussion meetings was used for the evaluation and approval of the proposed strategies for the enhancement of speaking skill of undergraduate Chinese students studying in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University. The proposed strategies were then evaluated for its suitability and correctness by the three specialists through the content analysis method.

4.3 Data Collection

Data collection for this study was conducted in two main stages. In the first stage, questionnaires were distributed to the 27 undergraduate Chinese students enrolled in the Hospitality Industry Program. The questionnaire consisted of both closed-ended and open-ended

items designed to measure their self-reported difficulties in speaking English, including aspects of vocabulary, pronunciation, fluency, grammar, and confidence. The closed-ended questions used a Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree) in order to quantify the level of speaking problems, while the open-ended items allowed participants to elaborate on their personal challenges and experiences. In the second stage, focus group discussions were organized with the 15 English teachers and 5 teachers and administrators of the Hospitality Industry Program. Each focus group session lasted approximately 60–90 minutes and was moderated by the researcher. The sessions were designed to explore participants' perspectives on the speaking problems identified by students and to solicit suggestions for practical strategies to enhance speaking skills. All discussions were conducted in English, audio-recorded with participants' consent, and later transcribed for analysis.

The combination of questionnaires and focus groups enabled triangulation of data, ensuring both breadth and depth of understanding. The quantitative data provided measurable insights into the level of speaking problems, while the qualitative discussions added rich details about the causes of these problems and potential strategies for improvement.

4.3 Data Analysis

1) For the data and information from the questionnaire concerning problems of speaking skill of undergraduate Chinese students studying in the Hospitality Industry Program The data and information collected were analyzed and then interpreted and presented in terms of frequency court, percentage, mean, standard deviation (S.D.). In addition, the information and data from the 3 focus group discussion meetings were analyzed through the content analysis then used for the evaluation and approval of the proposed strategies for the enhancement of speaking skill of undergraduate Chinese students studying in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University. 2) For the approval of the enhancement strategies for English speaking skill: The data information concerning the strategies were collected, interpreted and presented through the content analysis technique

5. Findings

5.1 Problems of Speaking English

The analysis revealed that the speaking problems of undergraduate Chinese students were found at the highest level. Specific difficulties included vocabulary limitation, pronunciation problems, fluency issues, grammatical errors, and lack of confidence. Mean scores for these problems ranged from 4.21 to 4.65, indicating a consistently high level of difficulty.

Student comments also supported these results. For example, one participant noted, "I often know the word in Chinese, but I cannot find the English word quickly when speaking." Another explained, "I am afraid to speak because I worry about pronunciation mistakes." Teachers confirmed these observations, with one stating, "Students hesitate to join discussions because they feel their grammar is not correct, and this reduces their confidence."

Table 2: Mean Scores of Speaking Problems

Problem Area	Mean Score	Level of Difficulty
Vocabulary Limitation	4.65	High
Pronunciation Issues	4.48	High
Fluency	4.36	High
Grammatical Errors	4.28	High
Lack of Confidence	4.21	High

These results demonstrate consistent difficulties across all aspects of speaking.

5.2 Strategies for the Enhancement of English Speaking Skill

Based on the findings, the proposed strategies were organized into five categories:

Table 3: Proposed Enhancement Strategies

Category	Key Strategies
Strategies for Learners	Self-directed learning, active participation, technology-assisted practice
Strategies for Instructors	Supportive classroom environment, constructive feedback, interactive teaching
Strategies for Classroom Management	Group discussions, role plays, pair work
Strategies for Teaching Materials	Authentic hospitality materials (dialogues, menus, reservation scripts)
Strategies Evaluation	Formative assessments, oral presentations, feedback-based evaluations

Based on the findings, the proposed strategies were organized into five categories: (1) strategies for learner, (2) strategies for instructors, (3) strategies for classroom management, (4) strategies for teaching-learning materials, and (5) strategies for evaluation

Overall, the results show that Chinese undergraduate students in the hospitality program face significant challenges in all aspects of English speaking. The most severe problem was vocabulary limitation, followed closely by pronunciation and fluency issues. Grammatical errors and lack of confidence also hindered communication, although to a slightly lesser extent. The findings further indicate that solutions must be comprehensive, addressing both classroom practices and learner motivation. The results clearly demonstrate that the students' speaking problems are widespread and deeply rooted, requiring more than traditional classroom methods to address. The strategies identified through this study offer a framework for practical interventions that involve learners, instructors, classroom practices, instructional materials, and evaluation methods. These conclusions support the development of targeted programs to improve English speaking skills in hospitality education and confirm the importance of aligning language learning with real-world professional requirements.

6. Conclusion

This study examined the challenges faced by undergraduate Chinese students in the Hospitality Industry Program at North Bangkok University and proposed strategies for enhancing their English speaking skills. The findings revealed that problems such as limited vocabulary, weak pronunciation, lack of fluency, grammatical errors, and low confidence are significant barriers to effective communication. These difficulties not only hinder academic learning but also limit students' ability to perform confidently in real-world hospitality settings. The analysis highlighted that linguistic challenges were strongly linked to psychological barriers. For example, students reported that fear of mistakes and embarrassment often prevented them from speaking in class, even when they had sufficient knowledge of grammar and vocabulary. Instructors observed similar behaviors, noting that hesitation and anxiety reduced students' willingness to communicate. These findings suggest that language improvement must go hand in hand with confidence building and the creation of supportive learning environments. The strategies proposed in this study emphasize learner-centered approaches, interactive classroom practices, authentic materials, and continuous assessment. Role-playing, pair work, and group discussions can provide students with safe spaces to practice real-life communication, while feedback from teachers can help them gradually build confidence. Integrating hospitality-related materials such as hotel check-in dialogues, restaurant service interactions, and customer complaint handling tasks can make classroom practice directly relevant to professional demands. Performance-based assessments, such as oral presentations and role-play evaluations, can also provide more accurate reflections of students' speaking ability than written tests alone. Beyond the classroom, the findings carry significant implications for curriculum development and institutional policies. Universities offering hospitality programs should ensure that English

courses are aligned with the specific communication needs of the industry. Administrators should encourage collaborations with hotels and tourism organizations, offering students opportunities for internships and workshops that expose them to authentic communication contexts. Professional development for instructors is also essential to equip them with updated methods and resources for teaching speaking effectively. At the theoretical level, this research contributes to the field of English for Specific Purposes (ESP) by demonstrating how language instruction can be adapted to the needs of a specific professional domain. It reinforces the idea that language learning is not only about mastering grammar and vocabulary but also about developing the confidence and communicative competence required for workplace success. The study also shows the value of mixed-methods research in capturing both measurable trends and personal experiences, providing a more holistic understanding of students' challenges. In conclusion, improving English speaking skills among Chinese hospitality students is a complex but essential task. It requires a multifaceted approach that addresses linguistic limitations, psychological barriers, and contextual factors simultaneously. By implementing the recommended strategies, institutions can better prepare students for both academic success and professional readiness in the hospitality industry. Ultimately, this study underscores the importance of bridging the gap between classroom instruction and workplace expectations, ensuring that students are not only proficient in theory but also confident and capable communicators in practice.

7. Discussion

The results of this study confirm that Chinese undergraduates in the hospitality program face serious challenges in English speaking, a finding consistent with earlier research in similar contexts. The most significant problems identified were vocabulary limitations, pronunciation difficulties, and fluency issues, with grammatical errors and lack of confidence also contributing to communication breakdowns. These problems mirror those found in Chantanont's (2012) study of hotel staff and Chenaksara's (2005) study of Thai Airways crew, suggesting that learners in service-oriented professions often struggle with the same fundamental aspects of oral communication. The persistence of these challenges points to systemic issues in how English speaking is taught and practiced in academic programs. A key factor influencing these problems is the lack of authentic communicative exposure. Many students rely heavily on textbook learning, which does not adequately prepare them for the fast-paced, unpredictable nature of real conversations with international guests. This is consistent with Hutchinson and Waters' (1987) argument that English for Specific Purposes should be based on learners' future needs rather than traditional classroom structures. The absence of sufficient real-world practice reduces students' confidence, which in turn limits their willingness to take risks in speaking. This cycle creates a barrier to fluency development. The strategies proposed in this study respond directly to these challenges. For learners, activities such as peer discussions, self-practice, and role-playing can help build confidence and increase active speaking time. For instructors, shifting from lecture-based teaching to interactive methods—such as group work, debates, and corrective feedback—can foster more meaningful speaking opportunities. Classroom management strategies, including small-group speaking tasks and supportive environments, are essential to encourage participation, especially for students who are shy or anxious. Authentic teaching materials, such as role-play dialogues, multimedia resources, and case studies from the hospitality industry, make learning more relevant and practical. Finally, continuous assessment through performance-based tasks ensures that students' progress is monitored in real communicative situations rather than abstract tests. Another important discussion point is the role of culture and psychology in speaking difficulties. Many Chinese students are accustomed to education systems that emphasize accuracy over fluency, leading to hesitation and fear of making mistakes. As Willis (1996) argued, focusing excessively on correctness can hinder natural language production. In the context of hospitality, however, fluency and the ability to interact naturally are often more important than grammatical perfection. Therefore, strategies must not only address linguistic competence but also aim to change attitudes and reduce anxiety. The findings of this study have implications beyond the specific case of North Bangkok University. They suggest that hospitality programs across Asia,

where large numbers of international students are enrolled, may need to rethink their approach to English language teaching. Integrating ESP principles, authentic practice, and supportive learning environments could better prepare students for international workplaces. Moreover, the study highlights the importance of collaboration between English teachers and hospitality program administrators to ensure that language training is aligned with industry needs.

8. Recommendations

Based on the findings, several recommendations are proposed to improve English speaking competence among Chinese hospitality students. First, students should be provided with increased opportunities for authentic practice. This can be achieved through role-playing, simulations, and group discussions that replicate workplace situations. For example, simulated hotel check-in scenarios or restaurant service dialogues can give students the chance to practice in realistic contexts.

Second, instructors should adopt more learner-centered teaching approaches. Instead of focusing heavily on grammar and memorization, teachers should encourage interaction, critical thinking, and problem-solving in English. Professional development workshops for instructors can help them integrate communicative language teaching methods and hospitality-specific materials.

Third, classroom management strategies should foster supportive environments where students feel comfortable speaking without fear of mistakes. Confidence-building activities, peer support systems, and constructive feedback can help reduce anxiety. Instructors should also encourage students to reflect on their progress and set personal speaking goals.

Fourth, the integration of teaching-learning materials directly related to the hospitality industry is highly recommended. Using real hotel manuals, restaurant menus, service scripts, and case studies ensures that students develop vocabulary and expressions relevant to their future work. Multimedia tools such as videos of professional interactions can also enrich learning.

Fifth, evaluation methods should move beyond written tests to include performance-based assessments. Oral presentations, role-play assessments, and interactive tasks provide more accurate measures of students' speaking abilities. Regular formative assessment can give both students and teachers insights into progress and areas needing improvement.

Finally, collaboration among students, instructors, and administrators should be strengthened. Institutions can create partnerships with hotels and tourism organizations to provide students with internships or guest speaker sessions that expose them to real-world communication. Administrators should support these initiatives by allocating resources and ensuring curriculum flexibility.

Together, these recommendations form a practical framework that addresses both the linguistic and psychological dimensions of speaking problems. If consistently applied, they can significantly enhance students' English communication skills, thereby improving their academic performance and professional readiness.

References

Antara, I. M. A. R., & Anggreni, N. P. Y. (2022). Problems faced by management business hospitality students in speaking English and their strategies to improve them. *Journal Manajemen Pelayanan Hotel Akademi Komunitas Manajemen Perhotelan Indonesia*, 6(1), 39–43.

Asmilawati, S. (2020). *An analysis of students' problem in reading comprehension through questioning technique* [Unpublished undergraduate thesis, Raden Intan State Islamic University].

Baidya, T. K. (n.d.). Developing English speaking skills of the students of BRAC University: Problems and solutions. *ENH Community Journal*, 1(1).

Chamnan, V. (2017). *An analytical study of English speaking skills of Cambodian students of Preah Sihanouk Raja Buddhist University, Battambang Branch* [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].

Chiablaem, P. (2020). A needs analysis of Thai massage employees' English communication skills in Pattaya, Chonburi. *Kasetsart University Journal of Social Sciences*, 27(2), 45–56.

Eamjoy, A. (2015). *A study of needs and barriers in English communication skills of Thai secretaries at the Women Secretaries and Administrative Professionals Association of Thailand (WSAT)* [Master's thesis, Thammasat University].

Ella, R. B., & Dapudong, R. C. (2014). Oral communication achievement of Bachelor of Arts students majoring in English at Rajamangala University of Technology.

Higgins, J. (2022). *Needs analysis of English skills for Thai resort workers in Koh Samet, Thailand* [Master's independent study, Thammasat University].

Khamklin, N. (2007). *Needs analysis of English usage for OTOP officers at Thailand Export Mart in Bangkok* [Master's thesis, Christian University of Thailand].

Khasawneh, M. A. S. (2021). The degree of practicing effective communication skills among teachers of learning disabilities in English language. *Journal Educational Verkenning*, 2(2), 1–9.

Lebnark, S. (2018). *A study of attitudes toward English speaking ability of students in the hotel industry sector* [Master's independent study, Thammasat University].

Nanthaboot, P. (2012). *Using communicative activities to develop English speaking ability of Matthayomsuksa 3 students* [Master's thesis, Srinakharinwirot University].

Oradee, T. (2012). Developing speaking skills using three communicative activities (discussion, problem solving, and role-playing). *International Journal of Social Science and Humanity*, 2(6), 533–535.

Parnroch, T. (2018). *English speaking skills of graduate students in a public university in Thailand: Problems and solutions* [Master's independent study, Thammasat University].

Phannukit, P. (2022). *Needs analysis on English communication for hotel food and beverage staff* [Master's independent study, Thammasat University].

Phisutthangkoon, K. (2012). *The use of communicative activities to develop English speaking ability of first-year diploma vocational students* [Master's thesis, Srinakharinwirot University].

Phonsomboon, W. (2020). *English oral communication needs analysis of Thai vendors on Khaosan Road* [Master's independent study, Thammasat University].

Poshana, T. (2021). *The effects of cooperative learning techniques on Thai secondary school students' reading comprehension* [Unpublished master's thesis, Mahasarakham University].

Promrak, W., Wimolkasem, N., & Kongsom, T. (2015). Orientation training course for tourism and hotel student internship on English listening and speaking skills. In *Proceedings of the International Conference on Language, Literature, Culture and Education*.

Rahayu, N., Suprina, R., Amrullah, & Pitchayadejanant, K. (2021). English competency of hospitality workers and tourist satisfaction: Policy recommendations. *Journal of Hunan University (Natural Sciences)*, 48(8), 23–34.

Sae-Jeng, S. (2018). *Problems and needs of occupational English language skills for Thai tourist police officers at an international airport* [Master's independent study, Thammasat University].

Sittitoon, N. (2018). *Needs analysis in English skills for hotel settings: A case study of business English student trainees* [Master's independent study, Thammasat University].

Wiriyakulchai, P. (2015). *Analysis of self-assessment in English-speaking need by proficiency among Thai pharmacists* [Master's independent study, Thammasat University].

Wattanawong, S. (2020). *Attitudes towards English speaking skills among Thai pre-engineering students* [Master's independent study, Thammasat University].

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Education

The Phenomenon of Code-Mixing of Phu Thai Language and Isan Language in the Society of Phu Thai Native Speakers

Bovornphubes Phupadna[1], Sakchai Posai[2]*

[1,2]Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
✉ : *Niraj_rs@outlook.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 20 September 2025; Accepted: 20 September 2025
© The Author(s) 2026

Abstract

This article explores the sociolinguistic dynamics of code-mixing between Phu Thai and Isan speakers in northeastern Thailand, focusing on the bilingual community in Nongyasai Subdistrict, Wang Sam Mo District, Udon Thani Province. Rooted in the Southwestern Tai language family, the Phu Thai dialect serves as a vehicle of ethnic identity and cultural transmission, yet faces increasing pressure from the dominance of Standard Thai in formal domains and the widespread use of Isan in public life. Through qualitative data from interviews, natural speech recordings, and field observations, the study examines the structural patterns, functional domains, and sociocultural motivations for code-mixing among bilingual speakers. The author presents the code-mixing frequently occurs in informal and semi-formal settings such as markets, family interactions, and community events, with lexical borrowing and pragmatic adaptation serving to express identity, negotiate social relationships, and facilitate communication across dialects. The phenomenon reflects both linguistic resilience and shifting language ecologies, highlighting the role of everyday speech in balancing tradition and modernity. This research contributes to the fields of contact linguistics and minority language maintenance by demonstrating how multilingual speakers actively shape their communicative repertoires in response to social, cultural, and institutional pressures.

Keywords: Code-Mixing, Phu Thai dialect, Bilingual society, Sociolinguistics, Language Maintenance

1. Introduction

In the multilingual landscape of Southeast Asia, language contact and bilingualism have become common features among ethnic minority groups. The Phu Thai people, an ethnolinguistic community primarily located in northeastern Thailand, represent a rich cultural and linguistic heritage rooted in the Southwestern Tai language family. While the Phu Thai dialect serves as a vital medium for cultural transmission and community bonding, its status is increasingly challenged by the national prominence of Standard Thai, which dominates formal education, governance, and media. In such sociolinguistic

contexts, bilingualism often leads to code-mixing; an integrative process in which elements from two or more languages are combined within the same utterance or discourse. Unlike code-switching, which often preserves structural boundaries between languages, code-mixing involves a deeper interweaving of grammatical, lexical, and phonological features. For Phu Thai speakers, this manifests in the incorporation of Thai words, sentence patterns, and expressions into their native dialect, especially among younger generations exposed to Thai-medium schooling and digital communication. This phenomenon is not merely linguistic but reflects broader social changes, including modernization, mobility, and shifting identity constructs. Code-mixing, thus, becomes both a communicative strategy and a symbol of sociocultural hybridity. While some scholars interpret such mixing as a sign of language erosion, others view it as a marker of creative linguistic adaptation and resilience. Understanding how code-mixing functions in the Phu Thai bilingual community is essential for developing policies and practices that support linguistic diversity and intercultural competence.

The northeastern region of Thailand, commonly known as Isan, is home to a complex multilingual society where multiple Tai dialects coexist. Among these, the Phu Thai language is spoken by the Phu Thai ethnic group, while Lao Isan (often simply referred to as Isan) is the dominant regional dialect. The linguistic interaction between Phu Thai and Isan exemplifies a form of community-level bilingualism where individuals are fluent in both varieties and use them functionally based on context, social roles, and interlocutor relationships. This summary discusses how bilingualism operates among Phu Thai speakers, how it affects language maintenance, and the broader sociolinguistic implications for minority language survival in Thailand.

This article aims to investigate the structural patterns and sociocultural functions of code-mixing among Phu Thai speakers through the code-mixing of Phu Thai language used by the native speakers and Lao Isan native speakers in the social contexts in which mixing occurs, and the underlying motivations of the Phu Thai-speaking community in Nongyasai Subdistrict, Wang Sam Mo District, Udon Thani Province. The author explores the functional distribution and language domains, sociolinguistic implications and code-mixing of Phu Thai language and Isan language draws on qualitative data collected through interviews, natural speech recordings, and field observations, contributing to the broader field of contact linguistics and sociolinguistic diversity.

2. **Functional Distribution and Language Domains**

The Phu Thai ethnic group is a Tai-speaking ethnolinguistic minority primarily residing in northeastern Thailand, with significant populations in provinces such as Kalasin, Nakhon Phanom, Mukdahan, and Sakon Nakhon. The origins of the Phu Thai trace back to migrations from the regions of present-day Laos and Vietnam over two centuries ago (Smalley, 1994). As one of the culturally distinct groups in Thailand, the Phu Thai maintain a rich cultural heritage, including traditional dress, ceremonies, and language practices. Their dialect, which belongs to the Southwestern Tai language family, exhibits unique phonological and lexical features distinct from both Central Thai and other regional dialects (Trudgill, 2000).

The Phu Thai dialect serves not only as a practical medium of daily communication but also as a crucial marker of group identity and cultural continuity. Language plays a

pivotal role in affirming ethnic belonging and reinforcing ties across generations. In festivals, storytelling, and oral traditions, the use of the dialect underscores shared history and regional pride (Fishman, 1991). However, despite its cultural significance, the dialect faces challenges due to social and institutional pressures that prioritize Standard Thai as the national language.

Bilingualism has become increasingly common among Phu Thai speakers, especially with the nationwide implementation of Thai-medium education and mass media dominated by Central Thai. Children grow up speaking Phu Thai at home while acquiring Standard Thai through formal schooling, resulting in a diglossia environment where different languages are used for different functions (Rappa & Wee, 2006). This sociolinguistic shift has introduced widespread code-switching practices and has led to a decline in the exclusive use of Phu Thai among the younger generation. The dominance of Thai in public and educational domains has contributed to linguistic assimilation, though many Phu Thai speakers continue to use the dialect in private and cultural settings as a means of maintaining their ethnic identity.

Bilingualism in the Phu Thai–Isan context follows a functional distribution pattern. According to Tingsanchali (2001), Phu Thai is primarily reserved for intra-ethnic communication; it is used within families, during traditional rituals, and in community-specific cultural settings such as folk songs, oral storytelling, and local festivals. This specialized use underscores Phu Thai's symbolic role in maintaining ethnic identity.

In contrast, Isan is the dominant language for broader social communication. It is widely spoken in markets, schools, workplaces, and local government offices. As a dialect of Lao with strong Thai influence, Isan is mutually intelligible with Lao and enjoys widespread acceptance in everyday communication throughout northeastern Thailand. Due to its functional utility and wider currency, Isan acts as the lingua franca in multiethnic communities (Enfield, 2007).

In bilingual communities, the concept of language domains helps explain how speakers use different languages according to specific contexts or areas of life. A language domain refers to a sphere of activity in which a particular language or dialect is regularly used (Fishman, 1972). In the case of the Phu Thai–Isan bilingual setting in northeastern Thailand, language choice is strongly domain-specific. This structure not only reflects sociolinguistic realities but also helps maintain ethnic identity while accommodating regional communication needs. The analysis of language domains offers insight into how both Phu Thai and Isan are maintained and functionally balanced in society.

The author describes the major language domains as a summary in the following

1. Home and Family Domain

The home domain is the strongest stronghold for the Phu Thai language. Within the family, particularly among older generations, Phu Thai is the dominant means of communication. It is the first language learned by many children in rural or ethnically concentrated areas. In this setting, Phu Thai fulfills affective and cultural functions, reinforcing familial bonds, transmitting traditions, and maintaining ethnic pride.

However, in younger generations, especially in urbanized areas or mixed-ethnic families, Isan or even Thai may begin to replace Phu Thai in domestic conversation. This gradual shift suggests that language transmission at home is a critical domain for preservation efforts (Miller, 2007).

2. Religion and Ceremonial Domain

In religious and ceremonial life, Phu Thai retains an important role. It is used during community-based rituals, traditional blessings, and religious storytelling. Buddhist monks or village elders often employ Phu Thai during sermons and chants in Phu Thai villages. These ceremonial domains reinforce language loyalty and connect the Phu Thai people with their ancestral heritage.

3. Education Domain

In the education domain, Isan and Thai are more dominant. While Thai is the language of formal education, students often speak Isan informally with peers and teachers. Phu Thai has minimal presence in schools unless specific community-based programs are established. The lack of Phu Thai in formal education contributes to its decreasing usage among children and adolescents (Tingsanchali, 2001).

4. Marketplace and Public Services

The marketplace and public service domains are almost exclusively Isan-dominated. Vendors, customers, and public service workers communicate in Isan due to its widespread intelligibility across northeastern Thailand. Phu Thai may occasionally be used between known ethnic peers, but Isan is the language of default in these functional settings.

5. Media and Technology Domain

In the media and technology domain, Thai dominates, followed by Isan. Television, internet content, and social media often promote Thai or Thai-influenced Isan usage. Phu Thai has limited visibility in mass media, although recent efforts include producing Phu Thai folk music, local radio broadcasts, and YouTube channels aimed at preserving the language.

The concentration of Phu Thai in private domains like home and ritual, contrasted with the expansion of Isan and Thai in public, institutional, and technological domains, reflects a classic case of language domain shrinkage. If younger generations stop acquiring Phu Thai in the home and fail to use it in religious and cultural functions, the language risks being confined to passive use or ceremonial recitation without communicative vitality.

3. **Sociolinguistic Implications**

The bilingualism observed among Phu Thai speakers reflects broader themes in sociolinguistics, particularly regarding language ecology, identity formation, and linguistic hierarchy. While bilingualism enables effective communication and cultural exchange, it also introduces asymmetrical power dynamics between dominant and minority languages. In this context, Phu Thai remains deeply tied to ethnic identity, while Isan functions as a regional medium of exchange and Thai as the national standard.

Importantly, this bilingual dynamic does not represent simple language replacement, but rather a complex balancing act between linguistic loyalty and sociocultural adaptation. As long as functional and emotional value is attached to the Phu

Thai language, and community structures support its use, it will likely endure alongside Isan despite external pressures.

Sociolinguistics examines the relationship between language and society, addressing how language reflects and shapes social structures, identities, and cultural practices (Wardhaugh & Fuller, 2015). In multilingual communities like those in Isan, where bilingualism is the norm, the choice of language is seldom neutral. Language choice encodes power relations, cultural identity, group solidarity, and socio-economic access (Fishman, 1972).

The Phu Thai language, though mutually intelligible with Isan, is used mainly in private or ritual contexts and is often viewed as less prestigious. In contrast, Isan functions as the dominant spoken variety in northeastern Thailand but is still marginalized in formal domains due to the dominance of Central Thai (Smalley, 1994). These contrasting roles make the study of their sociolinguistic implications critical to understanding linguistic inequality, language shift, and the potential for revitalization.

Language serves as a key marker of ethnic and regional identity. Phu Thai, spoken in provinces such as Sakon Nakhon, Kalasin, and Nakhon Phanom, is deeply intertwined with ethnic heritage and cultural practices. It is used in family conversations, oral storytelling, and religious rituals. By speaking Phu Thai, community members express their ethnic distinctiveness and ancestral continuity (Tingsanchali, 2001).

On the other hand, the Isan language while derived from Lao, it has come to represent a regional identity that transcends ethnic divisions. It is spoken by ethnic Lao Isan, Phu Thai, Khmer, and other minority groups as a common communication tool. Its widespread use in popular culture (e.g., Mor Lam music, radio, and comedy) enhances its social function but does not necessarily grant it formal status or power.

This dual linguistic reality illustrates the concept of “unequal bilingualism”, where languages are spoken side-by-side, but only one enjoys broader institutional or societal support (Diller, Edmondson, & Luo, 2008).

In many multilingual communities, languages are distributed across specific domains: home, education, religion, media, and markets, according to their perceived utility and prestige (Fishman, 1972). This functional distribution is evident in the Phu Thai–Isan context:

1.Phu Thai is used in the private sphere: family communication, village rituals, traditional performances, and community gatherings.

2. Isan is used in the public and semi-formal sphere: market interactions, regional schools (informally), community meetings, and media.

3. Central Thai is used in formal education, administration, and national media.

Such distribution results in domain shrinkage for Phu Thai, especially as younger generations adopt Isan and Thai for education and employment. If unaddressed, this pattern may lead to a gradual language shift from Phu Thai to Isan and eventually to Thai threatening the linguistic diversity of the region (Miller, 2007).

Thus, a sociolinguistic study is needed to assess not only how languages are used, but also how they are perceived, valued, and transmitted. The aim is to understand whether functional bilingualism supports heritage language maintenance or merely delays language attrition.

Another key sociolinguistic implication is the prevalence of code-switching and code-mixing between Phu Thai, Isan, and Thai. Speakers often fluidly alternate between

these varieties depending on context, interlocutor, and purpose. These linguistic strategies serve multiple social functions:

1.Signaling group membership
2.Indexing formality or informality
3.Expressing solidarity or hierarchy
4.Accessing different linguistic capital

For example, a Phu Thai speaker may use Phu Thai in greeting an elder, switch to Isan in market conversation, and use Thai in an official school setting. Such practices reveal speakers' linguistic agility and social navigation skills (Gumperz, 1982). At the same time, the reduced use of Phu Thai in public discourse may contribute to its symbolic relegation.

Studying these phenomena helps to document the ways language is used not only for communication but for performing identities, building relationships, and negotiating power in everyday life.

4. **Code-Mixing of Phu Thai Language and Isan Language**

Most Phu Thai speakers are bilingual or even trilingual, as they typically acquire Phu Thai at home, Isan in their local environment, and Central Thai through formal education and media. This results in a high degree of code-switching and code-mixing, especially among the younger generation (Gumperz, 1982). Code-switching between Phu Thai and Isan often depends on the speaker's setting, intention, and interlocutor. For instance, a speaker may use Phu Thai to express solidarity with ethnic peers but switch to Isan when addressing a broader audience.

Additionally, language mixing occurs when lexical items from one language are embedded into the grammatical structure of the other. This is common in informal speech and reflects the fluid nature of linguistic boundaries in bilingual communities. However, it also leads to concerns about the erosion of distinct Phu Thai features, particularly as younger speakers increasingly blend Isan or Thai words into their Phu Thai usage (Miller, 2007).

As the author has presented the information taken from the areas of both languages spoken in each other by the local people, the author has presented as the sample conversation between code-mixing of Phu Thai and Lao Isan language as the follows.

Sample: Communication between Phu Thai and Lao Isan Speakers

Context: Two neighbors, one Phu Thai speaker (Kaem) and one Lao Isan speaker (Yupin), meet at the market in Wang Sam Mo market.

Yupin (Lao Isan speaker): "สวัสดีจ้า! ไปไสมาแต่เช้าแท้น้อ?"

(*Sawasdee ja! Pai sai maa tae zao thae na?*)

"Good morning! Where have you been this early?"

Kaem (Phu Thai speaker): "ไปตลาดน่ะ ไปซื้อของกินจักน่อย เห็นว่าเจ้ามี**มีะโม้ง**ใหม่บ่น้อ?"

(*Pai talaad na, pai seu kong kin jak noi. Hen waa jao mee **ma mong** mai bor no?*)

"I went to the market to get some food. I heard you have new mangoes, is that right?"

Yupin: "มีอยู่เด้อ! จ้า หวานคักๆ ข่อยเก็บเมื่อวานนี้ละ ถ้าอยากได้นะ เอาไปโลนึงก่อนกะได้"

(*Mee yoo der! Ja waan khak khak. Khoy kep muea waan nee la. Tha yak dai na, ao pai lo neung gon ka dai*)

"Yes, I do! Super sweet, I picked them yesterday. If you want some, I'll give you a kilo first."

Kaem: **"ขอบเจ๋อหลายๆเด้อเอ้อย** จักบาทละ?"

(*Khop **jer lai lai der ury**. Jak baht la?*)

"Thanks a lot! How much per kilo?"

Yupin: "เอาแบบบ้านๆ กะโลละห้าสิบพอ ให้ราคาคนกันเอง"

(*Ao baep baan baan, ka lo la haa sip por. Hai rakhaa khon kan eng*)

"Just a local price: 50 baht per kilo, for a friend."

Kaem: "เอาโลนึงเด้อ แล้วสิพ้อเด๋วงานบุญหน้าวัดมื้อเสาร์นี้บ่ละ?"

(*Ao lo neung der. Laew si por doew ngaan bun naa wat muea sao nee bor la?*)

"I'll take one kilo then. See you at the temple fair this Saturday?"

Yupin: "ไปแน่นอน! อย่าลืมใส่ชุดพื้นเมืองเด้อ จะได้ถ่ายรูปงามๆ"

(*Pai nae non! Ya luem sai chut pheun mueang der, ja dai thai ruup ngaam ngaam*)

"Absolutely! Don't forget to wear your traditional clothes, so we can take nice pictures!"

From the above conversation, the author has explained that the conversational exchange between Kaem, a Phu Thai speaker, and Yupin, a Lao Isan speaker, in the Wang Sam Mo market offers a rich lens into the sociolinguistic realities of northeastern Thailand, where inter-dialectal communication is fluid and natural. Though Phu Thai and Lao Isan are linguistically related, both originating from the Tai-Kadai language family, their speakers often maintain distinct ethnic identities. This interaction demonstrates functional bilingualism, mutual intelligibility, and subtle code-mixing that typifies language use in ethnolinguistically diverse rural markets.

Markets serve as informal domains where ethnic boundaries soften, and language choice is often dictated by interpersonal relationships, community solidarity, and ease of communication. This sample, therefore, provides important data for sociolinguistic research concerning language maintenance, language shift, and interethnic cohesion through language.

Language Choice and Functional Distribution

From the dialogue, it is evident that both speakers understand and accommodate each other's dialects. Although Kaem is a Phu Thai speaker, and Yupin primarily speaks Isan, both converses comfortably using shared vocabulary and overlapping phonological features. This supports the notion of mutual intelligibility, particularly common in regions where interethnic interaction is part of daily life (Enfield, 2007).

For example, Yupin greets with: *"**สวัสดีจ้า! ไปไสมาแต่เช้าแท้น้อ?**"*. This greeting blends a Thai/Isan greeting ***(สวัสดี)*** with Isan lexicon and structure. Kaem responds naturally using expressions like ***"มะโม้ง"*** (mango), a Phu Thai-specific lexeme, indicating that localized vocabulary may persist even in cross-dialectal communication.

The choice of language is not strictly separated but rather functionally flexible. The interaction remains intelligible because both dialects share syntactic and semantic frameworks, while variation exists more prominently in lexical items and idiomatic expressions. This confirms Fishman's (1972) view of domain-based functional distribution in bilingual/multilingual societies.

Code-Mixing and Identity Signaling

Code-mixing and borrowing are prominent in this exchange, particularly in Kaem's speech. For instance: "***ขอบเจ๋อหลายๆเด้อเอ้อย***" (Thanks a lot!)

The word "***เจ๋อ***" (jer) is a Phu Thai term for "thank you", not found in standard Isan or Thai, which typically use "ขอบใจ" or "ขอบคุณ."

"มะโม้ง" (ma mong - mango) is another Phu Thai lexeme not commonly used in standard Isan speech, where "มะม่วง" would be more common.

The deliberate use of these words signals ethnic identity, while the rest of the sentence remains structurally intelligible to the Isan speaker. This kind of selective lexical insertion into an otherwise mutually intelligible syntactic framework is a marker of intra-ethnic identity reinforcement during inter-ethnic discourse (Gumperz, 1982).

Meanwhile, Yupin, while speaking Isan, adjusts her tone and expression to maintain communal politeness and shared cultural norms, using familiar suffixes like "เด้อ" and "บ่ละ" which are widespread in both dialects, further softening boundaries.

Cultural Functions Embedded in Language Use

The conversation is rich with cultural markers, reinforcing how language encodes traditional values and practices. Consider the concluding lines:

Kaem: "แล้วสิพ้อเด๋วงานบุญหน้าวัดมื้อเสาร์นี้บ่ละ?"

Yupin: "ไปแน่นอน! อย่าลืมใส่ชุดพื้นเมืองเด้อ จะได้ถ่ายรูปงามๆ"

This exchange touches on religious events (**งานบุญ**), social gatherings, and the importance of traditional clothing (**ชุดพื้นเมือง**). These references are not merely social niceties; they reflect how language functions to preserve cultural continuity and group cohesion.

The implicit cultural understanding allows both speakers to communicate not just meaning, but shared value systems. Thus, language acts as a cultural vehicle, conveying the nuances of community life, mutual support, and ethnic pride especially in rural Isan communities where festivals and temple fairs play a vital social role (Smalley, 1994).

This conversation offers clear evidence of community-based multilingualism, where cooperation across dialects facilitates both functional communication and identity preservation. Although each speaker exhibits dialect-specific traits, their ability to engage with ease suggests:

1. A high degree of receptive bilingualism.
2. An informal code-switching norm that does not require translation or clarification.
3. Shared discourse strategies and pragmatic norms that prioritize harmony, friendliness, and reciprocity.

These interactions strengthen interethnic relationships while allowing individuals to retain their distinct identities. The community, therefore, models what Hymes (1974) calls communicative competence: the ability not only to use language correctly but appropriately within social contexts.

Moreover, such exchanges emphasize the role of everyday communication—rather than formal schooling or media as a primary site of linguistic and cultural preservation in multilingual settings.

5. Summary

In the multilingual setting of northeastern Thailand, particularly among the Phu Thai ethnic group, code-mixing between Phu Thai and Isan languages illustrates a dynamic sociolinguistic adaptation shaped by cultural identity, communicative function, and language hierarchy. While Phu Thai remains central to ethnic expression in private and ritual domains, Isan serves as the regional lingua franca in public life, and Thai dominates formal institutions. This layered bilingualism results in frequent code-mixing, especially among younger generations who incorporate Thai and Isan lexical and syntactic elements into their Phu Thai speech. Such linguistic blending, as exemplified in market conversations and daily interactions, not only facilitates mutual intelligibility across ethnic lines but also reflects a deeper negotiation of identity, tradition, and modernity. Studying these patterns helps illuminate the ways language functions as both a cultural anchor and a flexible tool for social integration in contemporary Thai society.

References

Diller, A., Edmondson, J. A., & Luo, Y. (2008). *The Tai-Kadai languages*. Routledge.

Enfield, N. J. (2007). *A grammar of Lao*. Walter de Gruyter.

Fishman, J. A. (1972). *The sociology of language: An interdisciplinary social science approach to language in society*. Newbury House.

Fishman, J. A. (1991). *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Multilingual Matters.

Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge University Press.

Hymes, D. (1974). *Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach*. University of Pennsylvania Press.

Miller, C. (2007). Language shift and language maintenance in Thailand's minority groups. *International Journal of the Sociology of Language*, *186*, 99–123. https://doi.org/10.1515/IJSL.2007.060

Rappa, A. L., & Wee, L. (2006). *Language policy and modernity in Southeast Asia: Malaysia, the Philippines, Singapore, and Thailand*. Springer.

Smalley, W. A. (1994). *Linguistic diversity and national unity: Language ecology in Thailand*. University of Chicago Press.

Tingsanchali, T. (2001). Language contact and language choice in a Thai-Lao bilingual community in Thailand. In D. Bradley & M. Bradley (Eds.), *Language endangerment and language maintenance: An active approach* (pp. 211–218). RoutledgeCurzon.

Trudgill, P. (2000). *Sociolinguistics: An introduction to language and society* (4th ed.). Penguin Books.

Wardhaugh, R., & Fuller, J. M. (2015). *An introduction to sociolinguistics* (7th ed.). Wiley-Blackwell.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Academic Paper
JBER Scope: Education

การเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นไทยในยุคโลกาภิวัตน์: บริบทภาษาภูไท
Thai Dialect Change and Globalization: Phu Thai Dialect Context

บวรภูเบศวร์ ภูพาดนา[1], ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย[2]

[1,2]คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Bovornphubes Phupadna[1], Sakchai Posai[2]*
[1,2]Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
✉ : *Niraj_rs@outlook.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 August 2025; Revised: 20 September 2025; Accepted: 20 September 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้กรณีศึกษาภาษาภูไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นภาษาถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนาน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาสากลที่แพร่หลายในระบบการศึกษาและสื่อสารมวลชน ส่งผลให้ภาษาภูไทเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ละทิ้งการใช้ภาษาดั้งเดิมและหันไปใช้ภาษาที่มีสถานะสูงกว่า การศึกษาพบว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนกระบวนการกลมกลืนทางภาษา (language shift) และภาวะภาษากำลังสูญ (endangered language) ซึ่งนำไปสู่การลดบทบาทของภาษาถิ่นในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม บทความยังนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู เช่น การบูรณาการภาษาภูไทในหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างสื่อออนไลน์ และการจัดกิจกรรมชุมชน เพื่อธำรงความหลากหลายทางภาษาและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยในยุคสมัยใหม่

คำสำคัญ: ภาษาภูไท, ภาษาถิ่น, โลกาภิวัตน์, การกลมกลืนทางภาษา, การอนุรักษ์ภาษา

Abstract

This article examines the transformation of Thai dialects in the era of globalization, focusing on the Phu Thai dialect in Northeastern Thailand. The Phu Thai language, a vital repository of cultural identity and indigenous knowledge, has undergone significant changes under the influence of Standard Thai and global languages, particularly through education systems and mass media. The study reveals that Phu Thai has experienced phonological, lexical, and syntactic shifts, with younger generations abandoning traditional forms in favor of socially dominant languages. These changes highlight processes of language shift and endangerment, which reduce

the dialect's role as a medium for cultural transmission. The article also explores revitalization strategies, including integrating Phu Thai into local curricula, promoting creative use in online media, and organizing community-based activities. Such measures are essential for preserving linguistic diversity and strengthening ethnic identity in contemporary Thai society.

Keywords: Phu Thai language, dialect, globalization, language shift, language revitalization

1. บทนำ

ภาษาถิ่นไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ ทั้งในด้านระบบเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ และวิถีการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตของชุมชน หนึ่งในภาษาถิ่นที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ "ภาษาภูไท" ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทที่กระจายตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เช่น จังหวัดสกลนคร มุกดาหาร กาฬสินธุ์ และอุดรธานี ภาษาภูไทไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นคลังแห่งภูมิปัญญา ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่สืบทอดผ่านชั่วอายุคน อย่างไรก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาสากลเข้ามามีบทบาทครอบงำทั้งในระบบการศึกษา สื่อสารมวลชน และการใช้ชีวิตในเมือง ภาษาภูไทเริ่มเผชิญกับภาวะเสื่อมถอย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มละทิ้งการใช้ภาษาท้องถิ่น และเปลี่ยนมาใช้รูปแบบภาษาที่มีสถานะสูงกว่าแทน ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภาษาศาสตร์ ตลอดจนแรงกดดันทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังกระทบต่อการคงอยู่ของภาษาภูไท

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ผ่านกรณีศึกษาภาษาภูไท โดยเน้นวิเคราะห์ในสามมิติหลัก ได้แก่ มิติทางภาษาศาสตร์ (phonology, lexicon, syntax) มิติทางสังคมภาษาศาสตร์ และมิติทางวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาในฐานะตัวแทนอัตลักษณ์ และนำไปสู่การออกแบบแนวทางการอนุรักษ์ภาษาถิ่นอย่างยั่งยืนในบริบทไทยร่วมสมัย

ความหมายของภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น หมายถึง ระบบภาษาที่ใช้ในการสื่อสารภายในกลุ่มประชากรซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เฉพาะแห่งหนึ่ง โดยมักมีความแตกต่างจากภาษากลาง ทั้งด้านสำเนียง คำศัพท์ และรูปแบบทางไวยากรณ์ ภาษาถิ่นจึงสะท้อนถึงเอกลักษณ์และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นอย่างชัดเจน การแบ่งแยกภาษาถิ่นมักพิจารณาจากลักษณะทางสังคมและภูมิศาสตร์ โดยแสดงถึงวิถีชีวิต ความคิด และการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในแต่ละภูมิภาค

สาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเกิดภาษาถิ่น มีได้หลากหลายปัจจัย โดยเรืองเดช ปันเขื่อนขัตต์ (2525) ได้สรุปชี้ให้เห็นว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านภูมิประเทศและการเดินทางระหว่างถิ่นฐาน ซึ่งเอื้อต่อการถ่ายทอดภาษาเฉพาะกลุ่มภายในพื้นที่เดียวกัน (2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนคำศัพท์หรือรูปแบบภาษาตามบริบทของยุคสมัย และ (3) การได้รับอิทธิพลจากภาษา

ใกล้เคียง เช่น ภาษาในกลุ่มชนที่มีจำนวนประชากรมากกว่า ซึ่งอาจทำให้เกิดการยืมคำหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของภาษาเดิม

แม้ว่าภาษาถิ่นจะใช้สำหรับการสื่อสารเฉพาะกลุ่มเป็นหลัก แต่ก็มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ภาษาถิ่นไม่เพียงแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงมิติทางสังคม เช่น ความรักในถิ่นฐาน ความภาคภูมิใจในรากเหง้า และการเชื่อมโยงกับประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การเล่านิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก หรือคำอุทานที่ใช้เฉพาะกลุ่ม ล้วนเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนนั้น ๆ

ฉันทัส ทองช่วย (2534) ให้ความเห็นว่า ภาษาถิ่นคือภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันของผู้คนในถิ่นฐานเดิม โดยมีบทบาทเป็นทั้งสื่อกลางในการดำรงชีวิต และเป็นคลังสะสมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ภาษาถิ่นจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่ช่วยธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในระดับชาติ การรักษาและส่งเสริมภาษาถิ่น จึงถือเป็นภารกิจสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคมร่วมสมัย

ดังนั้นผู้เขียนสรุป ภาษาถิ่นหมายความว่า ภาษาที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนอย่างมีชีวิตชีวา จึงนิยมนำมาใช้ในงานวรรณกรรมเพื่อเพิ่มสีสันและความสมจริงให้กับตัวละครและเรื่องราว ขณะที่ในมุมทัศนะของนักภาษาศาสตร์ ภาษาถิ่นถือเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษาที่มีระบบเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์เฉพาะซึ่งพัฒนาขึ้นตามบริบททางภูมิศาสตร์ สังคม และประวัติศาสตร์ การศึกษาภาษาถิ่นจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการอนุรักษ์ภาษาและความเข้าใจในพัฒนาการของภาษาหลักในแต่ละภูมิภาค

2. สถานการณ์ภาษาศาสตร์ของภาษาถิ่นในประเทศไทย

มิติทางภาษาศาสตร์ของภาษาถิ่นในประเทศไทยปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้ในหลากหลายแง่มุมทั้งทางทฤษฎีภาษาศาสตร์และบริบททางสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างประเทศไทย ภาษาถิ่นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประชาชนในแต่ละภูมิภาค ภาษาถิ่นไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารภายในกลุ่มเท่านั้น แต่ยังเป็นคลังข้อมูลทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และโลกทัศน์ที่ตกทอดผ่านชั่วรุ่น ภาษาศาสตร์ในฐานะศาสตร์ที่ศึกษาภาษาอย่างเป็นระบบ จึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ภาษาถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งในระดับเสียง (phonology) โครงสร้างคำ (morphology) วากยสัมพันธ์ (syntax) ความหมาย (semantics) และการใช้ภาษาในบริบทจริง (pragmatics) ซึ่งช่วยอธิบายถึงลักษณะเฉพาะของภาษาถิ่นแต่ละภาค และเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลางหรือภาษามาตรฐาน

ในปัจจุบัน ภาษาถิ่นในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์และการใช้นโยบายภาษามาตรฐานในระบบการศึกษา ส่งผลให้การใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันลดลง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและพื้นที่เมือง อย่างไรก็ตาม ภาษาถิ่นยังคงมีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่น และมีความพยายามใน

การอนุรักษ์และฟื้นฟูผ่านการศึกษาทางภาษาศาสตร์ สื่อท้องถิ่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์มิติทางภาษาศาสตร์ของภาษาถิ่นในประเทศไทยในบริบทปัจจุบัน ทั้งในเชิงทฤษฎีและบริบททางสังคมวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมไทยในระยะยาว

สถานการณ์ด้านภาษาศาสตร์ของภาษาถิ่นในประเทศไทยปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้ในหลากหลายแง่มุมทั้งทางทฤษฎีภาษาศาสตร์และบริบททางสังคมวัฒนธรรม ผู้เขียนจึงขอเสนอมุมมอง ยกตัวอย่างและการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ แยกส่วนดังนี้

มิติทางโครงสร้างภาษา (Linguistic Structure)

เสียง (Phonology)

ภาษาถิ่นมีระบบเสียงเฉพาะตัว เช่น ภาษาถิ่นอีสานมีวรรณยุกต์ต่างจากภาษากลาง การแปรเสียง (sound variation) ระบบเสียงเฉพาะตัวในภาษาถิ่น ของไทย โดยเฉพาะในแง่ของ การแปรเสียง (sound variation) ที่พบได้ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลาง:

<u>ตัวอย่าง</u> การแปรเสียงในภาษาถิ่น (Sound Variation Examples):

1.1.1 คำว่า **"น้ำ"**

- ภาษากลาง: น้ำ /náː̀m/
- ภาษาถิ่นเหนือ (ล้านนา): ฮ้ำ /hâː̀m/
- เปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นจาก /n/ เป็น /h/ และมีการเปลี่ยนวรรณยุกต์

1.1.2. คำว่า **"หนาว"**

- ภาษากลาง: หนาว /nǎːw/
- ภาษาถิ่นอีสาน: ซ้าว /sáː̀w/
- มีการเปลี่ยนพยัญชนะต้นจาก /n/ ⟶ /s/ และเปลี่ยนเสียงสระบางส่วน

1.1.3 คำว่า **"พูด"**

- ภาษากลาง: พูด /pʰûːt/
- ภาษาถิ่นใต้: เว้า /wáo/ (ในอีสาน) หรือ พู้ด /pʰút/ (บางสำเนียงใต้)
- ในอีสานใช้คำต่างโดยสิ้นเชิง (lexical substitution) แต่ภาคใต้บางพื้นที่ออกเสียงต่าง

คำศัพท์ (Lexicon)

คำศัพท์หรือหน่วยคำ (lexicon) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของภาษาที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอย่างลึกซึ้ง ในบริบทของประเทศไทยซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและพหุภาษา คำเฉพาะถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ภาษาถิ่นในแต่ละภูมิภาค เช่น

ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ล้วนมีคลังคำศัพท์ที่เฉพาะตัว ซึ่งไม่เพียงแต่แตกต่างกันในเชิงรูปแบบเสียงหรือโครงสร้างคำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความหมายเชิงนัย (semantic variation) ที่แฝงบริบททางวัฒนธรรมไว้อย่างเด่นชัด

การศึกษาคำเฉพาะถิ่นที่มีความหมายต่างกันในแต่ละภาคจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งในทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะในสาขาภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ (comparative linguistics) และสังคมภาษาศาสตร์ (sociolinguistics) เพราะช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและสังคม การเปลี่ยนแปลงของภาษา ตลอดจนบทบาทของภาษาในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ การทำความเข้าใจความหลากหลายทางศัพท์ยังส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม และมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ภาษาถิ่นที่กำลังเสื่อมถอยในยุคโลกาภิวัตน์อีกด้วย

คำศัพท์เฉพาะถิ่น (Lexical Items) และความหมายที่แตกต่างกันใน 4 ภาคของประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ภาคกลาง

- **คำว่า:** *หรา*
- **ความหมาย:** จริงหรือ, เหรอ
- **ภาษาถิ่นอื่น:** ไม่มีใช้ในภาคเหนือหรืออีสานในรูปแบบเดียวกัน
- **ตัวอย่างประโยค:** “วันนี้เธอไปกับเขาใช่ไหม...หรา?”

ทางวิชาการ: แม้ภาคกลางจะถือเป็นฐานของภาษาไทยมาตรฐาน แต่ก็มีศัพท์เฉพาะวัยรุ่นหรือภาษาพูดที่ต่างจากถิ่นอื่น อ้างอิง สุกัญญา สุจฉายา (2561)

2. ภาคเหนือ

- **คำว่า:** *หยั๋ง*
- **ความหมาย:** อะไร
- **ภาษาไทยกลาง:** อะไร
- **ตัวอย่างประโยค:** “จะไปไหนหยั๋ง?” = จะไปไหน?

ทางวิชาการ: คำว่า “หยั๋ง” สะท้อนลักษณะของภาษาถิ่นล้านนา ซึ่งมีการคงรูปคำจากภาษาไทยโบราณไว้บางส่วน อ้างอิง ภัทราวดี มีสุวรรณ (2559)

3. ภาคอีสาน

- **คำว่า:** *ซั่ว*
- **ความหมาย:** แย่, ไม่ดี, โง่
- **ภาษาไทยกลาง:** แย่ หรือ โง่
- **ตัวอย่างประโยค:** “เฮ็ดงานซั่วแท้” = ทำงานแย่มาก

ทางวิชาการ: เป็นคำที่มีนัยยะทางลบอย่างชัดเจน และใช้ทั่วไปในภาษาถิ่นลาว-อีสาน อ้างอิงธำรงค์ ทัศนาญชลี (2546)

4. ภาคใต้

- **คำว่า:** *เหนียว*
- **ความหมาย:** ขี้เหนียว
- **ภาษาไทยกลาง:** ขี้เหนียว, ตระหนี่
- **ตัวอย่างประโยค:** “ไอ้นี่เหนียวหลาย” = คนนี้ขี้เหนียวมาก

ทางวิชาการ: คำว่า “เหนียว” มีความหมายเชิงพฤติกรรมที่ต่างจากความหมายกายภาพในไทยกลาง อ้างอิง อารีย์ สวัสดี (2552)

ไวยากรณ์ (Syntax) รูปแบบการเรียงคำในภาษาถิ่น 4 ภาคของประเทศไทย

การเรียงคำ (word order) เป็นองค์ประกอบสำคัญของไวยากรณ์ที่ส่งผลต่อความหมายและการตีความข้อความในแต่ละภาษา แม้ว่าโดยทั่วไปภาษาไทยจะมีโครงสร้างพื้นฐานแบบ SVO (Subject-Verb-Object) เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง แต่ภาษาถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยก็มีลักษณะเฉพาะทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะในการจัดวางส่วนประกอบของประโยค เช่น กริยา (verb) ตำแหน่งของคำวิเศษณ์ (adverb) หรือคำบอกเวลา (temporal markers) ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของแต่ละภูมิภาค

- **1. ภาษาถิ่นภาคเหนือ (ล้านนา)**
  - **ประโยคตัวอย่าง:** *เปิ้นไปตลาดแล้วเจ้า*
  - **การวิเคราะห์:** คำว่า "เปิ้น" (เขา) เป็นประธาน ส่วน “ไปตลาด” เป็นกริยาและกรรมเรียงแบบภาษาไทยกลาง แต่คำว่า “แล้วเจ้า” แสดงการจบประโยคและน้ำเสียงสุภาพในแบบเฉพาะถิ่น
  - **ลักษณะเด่น:** ใช้คำลงท้ายประโยคเพื่อแสดงระดับความสุภาพ **อ้างอิง:** ธนพร เนาว์สุวรรณ (2556)

2. ภาษาถิ่นภาคอีสาน

- **ประโยคตัวอย่าง:** *ข้อยกินข้าวอยู่เด้อ*
- **การวิเคราะห์:** ใช้ “ข้อย” แทน “ฉัน” และกริยา “กินข้าวอยู่” แสดงการกระทำต่อเนื่อง โดยวางคำว่า “อยู่” หลังคำกริยา ซึ่งต่างจากภาษาไทยกลางที่ใช้ “กำลัง” นำหน้า
- **ลักษณะเด่น:** การใช้คำว่า “อยู่” หลังคำกริยาแสดง progressive aspect อ้างอิง สมเจตน์ วงศ์ปิยะ (2547)

3. ภาษาถิ่นภาคกลาง

- **ประโยคตัวอย่าง:** *พี่จะไปไหนเหรอ*

- **การวิเคราะห์:** แม้มีโครงสร้างแบบ SVO เช่นภาษาไทยมาตรฐาน แต่คำว่า “เหรอ” มีลักษณะเฉพาะในภาษาพูดของภาคกลาง และทำหน้าที่เป็นภาคแสดงการถาม
- **ลักษณะเด่น:** คำลงท้ายมีหน้าที่กำหนดโทนและชนิดของประโยค (คำถาม, คำยืนยัน) **อ้างอิง** สุรางค์ ภาคเครือ (2560)

4. ภาษาถิ่นภาคใต้

- **ประโยคตัวอย่าง:** *หลบไปไหนมาเมื่อวานนี้ล่ะ*
- **การวิเคราะห์:** คำว่า “หลบ” แทนคำว่า “กลับ” ซึ่งแสดงความแตกต่างทางศัพท์ ส่วนโครงสร้างคำถามใช้รูปแบบตรง (direct question) โดยไม่ต้องเปลี่ยนโครงสร้างประโยค
- **ลักษณะเด่น:** ภาษาถิ่นใต้ใช้โครงสร้างตรงในคำถามบ่อยครั้ง โดยไม่ต้องกลับคำกริยา-ประธาน (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2555)

3. มิติทางสังคมภาษาศาสตร์ (Sociolinguistic Dimensions)

2.1 การใช้ภาษาตามบริบท (Language Use in Contexts)

ในบริบทของสังคมไทย ภาษาถิ่นยังคงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารภายในครอบครัวและชุมชน เช่น ภาษาอีสาน ภาษาเหนือ หรือภาคใต้ มักใช้ในการพูดคุยในชีวิตประจำวัน แสดงถึงความใกล้ชิดและความไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ทางการ เช่น โรงเรียน สถานที่ราชการ หรือองค์กรธุรกิจ กลับนิยมใช้ภาษาไทยกลางมากกว่า ส่งผลให้ผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษา หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาถิ่น เพราะไม่ต้องการให้ถูกมองว่าล้าสมัยหรือไม่เป็นมาตรฐาน (Holmes, 2013) ปรากฏการณ์นี้นำไปสู่ "ภาวะถดถอยของภาษาถิ่น" (language shift) โดยเฉพาะเมื่อภาษาถิ่นไม่มีโอกาสถูกใช้อย่างต่อเนื่องในบริบทที่หลากหลาย ยิ่งส่งผลให้ภาษาถิ่นเสี่ยงต่อการสูญหายในระยะยาว จากปรากฏการณ์มิติทางสังคมภาษาศาสตร์ (Sociolinguistic Dimensions)ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาตามบริบท ผู้เขียนได้เสนอมุมมองในประเด็นส่วนส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้มีการคงไว้ซึ่งภาษาในประเด็นที่เกี่ยวกับ 1) *นโยบายสองภาษา (Bilingual Policy):* ควรส่งเสริมให้โรงเรียนใช้ภาษาถิ่นควบคู่กับภาษาไทยกลางในชั้นเรียน โดยเฉพาะในวิชาสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความคุ้นเคย และ 2)*สนับสนุนสื่อท้องถิ่น:* ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ หรือคอนเทนต์ออนไลน์ที่ใช้ภาษาถิ่นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนรู้สึกว่าเป็นภาษาที่มีคุณค่า และสุดท้าย 3) *ฝึกอบรมครูให้เข้าใจมิติภาษาท้องถิ่น:* ครูควรตระหนักว่าภาษาถิ่นเป็นทรัพยากรที่ควรแก่การอนุรักษ์แก่อนุชนรุ่นหลังให้ตระหนักถึงภูมิหลังและความเป็นมาของตนเอง ไม่ใช่อุปสรรคต่อการเรียนรู้

2.2 อัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในภาษา (Linguistic Identity and Pride)

ภาษาถิ่นมิใช่เพียงเครื่องมือสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ (identity) และความภาคภูมิใจของผู้พูด เช่น สำเนียงใต้ที่หนักแน่น หรือคำศัพท์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนโลกทัศน์ท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เชื่อมโยง

ผู้คนเข้ากับรากเหง้าและวัฒนธรรมของตน (Fishman, 1991) แต่ในกระแสโลกาภิวัตน์และการสื่อสารข้ามภูมิภาค การใช้ภาษากลางมากเกินไปอาจทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่า ภาษาถิ่นของตนไม่มีคุณค่า หรือเป็นเพียงภาษาของผู้สูงวัย ส่งผลให้เกิดการ “ละทิ้งอัตลักษณ์ทางภาษา”

2.2.1.จัดกิจกรรมฟื้นฟูภาษาถิ่นอย่างต่อเนื่อง: เช่น วันภาษาแม่โลก (International Mother Language Day) โดยให้เยาวชนร่วมประกวดการเล่านิทาน พูดสุนทรพจน์ หรือแสดงละครภาษาถิ่น การพูดภาษาถิ่นเป็นการแสดงอัตลักษณ์ เช่น คนใต้มีสำเนียงที่แสดงถึงถิ่นฐาน การรณรงค์ฟื้นฟูภาษาถิ่น เช่น เทศกาล “วันภาษาแม่” การบูรณาการภาษาถิ่นในหลักสูตรการศึกษา: เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความหมายและที่มาของคำท้องถิ่นในเชิงภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม

2.2.2 การสร้างสื่อเชิงบวกเกี่ยวกับภาษาถิ่น: สนับสนุนผู้ผลิตเนื้อหาท้องถิ่นใน YouTube หรือ TikTok ที่ใช้ภาษาถิ่นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความนิยมและสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในภาษาของตน

4. มิติการเปลี่ยนแปลงและการเสื่อมถอยของภาษาถิ่นภูไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

ภาษาถิ่นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท (Phu Thai) ที่มีภาษาของตนเองสืบทอดมาจากรากฐานของภาษาตระกูลไท-กะได (Tai-Kadai language family) ภาษาภูไทมีลักษณะเฉพาะทางระบบเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ที่แตกต่างจากภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการกลมกลืนทางวัฒนธรรม ภาษาภูไทกำลังเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและเสี่ยงต่อการสูญหาย (endangered language) เช่นเดียวกับภาษาถิ่นอื่น ๆ ทั่วโลก (UNESCO, 2003)

การเสื่อมถอยของภาษาภูไทในบริบทสังคมปัจจุบัน

ในหลายพื้นที่ของภาคอีสาน เช่น จังหวัดนครพนม สกลนคร และกาฬสินธุ์ ที่มีประชากรภูไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก พบว่าการใช้ภาษาภูไทในชีวิตประจำวันลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มใช้ภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นหลักในการสื่อสาร ทั้งในโรงเรียน ที่ทำงาน และแม้แต่ในครอบครัว (พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์, 2562) ภาษาภูไทจึงค่อย ๆ ถูกผลักให้กลายเป็นเพียง “ภาษาของผู้สูงอายุ” ซึ่งมีการใช้จำกัดอยู่ในพิธีกรรมท้องถิ่นและการสนทนาเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

จากการศึกษาของ Crystal (2000) และ Fishman (1991) พบว่า เมื่อภาษาใดไม่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งผ่านบริบทในครอบครัวและชุมชน ภาษาเหล่านั้นจะอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในระยะเวลาไม่กี่ชั่วคน สถานการณ์นี้สอดคล้องกับชุมชนภูไทหลายแห่งที่เยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือเข้าใจภาษาภู

ไทได้อย่างคล่องแคล่ว ส่งผลให้ภาษาไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาได้อย่างสมบูรณ์

การกลมกลืนทางภาษาและอัตลักษณ์ที่ถูกเจือจาง

แนวคิดเรื่องการกลมกลืนทางภาษา (language shift) ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการที่กลุ่มผู้พูดภาษาหนึ่งค่อย ๆ เปลี่ยนไปใช้ภาษาหลักอย่างถาวร โดยที่ภาษาเดิมไม่ถูกนำกลับมาใช้อีกต่อไป (Holmes, 2013) ในกรณีของกลุ่มภูไท การกลมกลืนเกิดขึ้นผ่านกลไกของรัฐ เช่น การใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลักในการศึกษาและสื่อมวลชน การไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาภูไทในระบบการศึกษา ตลอดจนทัศนคติของผู้ปกครองที่มองว่าภาษาภูไทไม่จำเป็นในอนาคตของลูกหลาน ทั้งหมดนี้นำไปสู่การลดทอนบทบาทของภาษาภูไทในฐานะภาษาท้องถิ่น

ตัวอย่างเช่น ในชุมชนภูไท ตำบลหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่าภาษาภูไทถูกจำกัดการใช้ในพิธีกรรม เช่น ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เท่านั้น และเมื่อไม่มีเวทีสำหรับการใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการใช้ภาษาก็ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด (อำพร วงศ์คำจันทร์, 2563) แม้จะมีความพยายามจากผู้นำชุมชนบางกลุ่มในการจัดกิจกรรมส่งเสริมภาษาภูไท เช่น การสอนภาษาผ่านเพลงพื้นบ้านหรือกลอนลำภูไท แต่หากไม่มีการสนับสนุนเชิงนโยบายและการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบก็ยากที่จะหยุดยั้งกระแสการเปลี่ยนภาษา

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาถิ่น

การอนุรักษ์ภาษาภูไทและภาษาถิ่นอื่น ๆ ควรดำเนินไปในหลายระดับ ทั้งระดับชุมชน รัฐ และสถาบันการศึกษา โดยเน้นให้เกิดการใช้จริงในชีวิตประจำวันและการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมให้ภาษาภูไทมีสถานะทางสื่อ เช่น รายการวิทยุชุมชน การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรือการบูรณาการภาษาภูไทในหลักสูตรท้องถิ่น ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยลดความเสี่ยงของการสูญหายของภาษา

ในขณะเดียวกันควรมีการจัดทำคลังข้อมูลภาษาภูไท ทั้งในรูปแบบเสียง คำศัพท์ และเรื่องเล่าพื้นบ้าน เพื่อเก็บรักษาภาษาสำหรับการศึกษาในอนาคต ตามแนวทางของ UNESCO (2003) ที่เน้นการสร้างฐานข้อมูลภาษากำลังสูญ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ภาษาอย่างยั่งยืน

ภาษาถิ่นภูไทถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่น ภาษาภูไท ซึ่งเป็นหนึ่งในภาษาถิ่นสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ ถือเป็นภาษาที่มีความหลากหลายทั้งในด้านระบบเสียง คำศัพท์ และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และนโยบายภาษาแห่งรัฐ ภาษาภูไทกำลังเผชิญกับภาวะเสื่อมถอยและเสี่ยงต่อการสูญหายอย่างรวดเร็ว ในบริบทของสังคมร่วมสมัย พบว่าคนรุ่นใหม่ในชุมชนภูไทมีแนวโน้มใช้ภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยอีสานในการสื่อสารแทนภาษาภูไท เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากระบบการศึกษา สื่อกระแสหลัก และความจำเป็นในการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสื่อสารด้วยภาษาหลัก ภาษาภูไทจึงกลายเป็นเพียง "ภาษาของผู้สูงอายุ" ที่ใช้เฉพาะในบางบริบท เช่น พิธีกรรมหรือการแสดงพื้นบ้าน ส่งผลให้การถ่ายทอดภาษาระหว่างรุ่นลดลง และเข้าสู่

กระบวนการ “การกลมกลืนทางภาษา” (Language Shift) ที่อาจนำไปสู่ภาวะ “ภาษากำลังสูญ” (Endangered Language)

การศึกษามิติของการเปลี่ยนแปลงและการเสื่อมถอยของภาษาภูไทจึงมีความสำคัญในฐานะที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสถานะของภาษาในชุมชน การวิเคราะห์ดังกล่าวจะนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภาษาถิ่น และการพัฒนานโยบายทางภาษาและการศึกษาที่สนับสนุนความหลากหลายทางภาษาต่อไปอย่างยั่งยืน ผู้เขียนในฐานะที่เป็นเจ้าของภาษา พูดและสื่อสารด้วยภาษาภูไทด้วยตนเองได้ ขอยกตัวอย่างสรุปในประเด็นดังต่อไปนี้พอสังเขป

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในระดับเสียง (Phonological Change) และ **วรรณยุกต์ (Tonal Change)** ที่เกิดขึ้นจริงใน **ภาษาภูไทในปัจจุบัน** โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและผู้ใช้ภาษาที่อยู่ในเขตเมืองหรือได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงในระดับเสียง (Phonological Change)

ตัวอย่างที่ 1: การแทนเสียงพยัญชนะเฉพาะถิ่นด้วยเสียงมาตรฐาน

คำเดิมในภาษาภูไท: *“กะปู๊น”* [kapúːn] หมายถึง “ประทัด”

ปัจจุบัน: มักออกเสียงว่า *“ประทัด”* [pràtʰát] โดยตรงตามภาษาไทยกลาง

การเปลี่ยนแปลง: การเลิกใช้เสียงยาว “อู๊” และรูปแบบการเน้นเสียงเฉพาะถิ่นที่ถูกแทนด้วยเสียงมาตรฐานที่เข้าใจกันทั่วไป

ตัวอย่างที่ 2: การเปลี่ยนเสียงควบกล้ำหรือกลายเสียง

คำเดิมในภาษาภูไท: *“จั๊ก”* [t͡ɕák] หมายถึง “ไม่รู้”

ปัจจุบัน: เยาวชนมักใช้คำว่า *“ไม่รู้”* หรือ *“บ่ฮู้”* [bɔ̀ hûː] ที่มาจากอีสานทั่วไป

การเปลี่ยนแปลง: เสียงพยัญชนะต้น “จ” ที่ชัดในคำภูไทเริ่มถูกแทนด้วยคำที่ฟังดู “กว้างขวาง” กว่าในอีสานหรือไทยกลาง

ตัวอย่างที่ 3: การยืดเสียงสระท้ายคำเพื่อล้อภาษาโซเชียล

คำเดิม: *“หนาว”* [náːw]

ปัจจุบัน: *“หนาววววว”* [náːwːːː] หรือ *“หน่าววววว”*

การเปลี่ยนแปลง: การยืดเสียงเป็นผลจากวัฒนธรรมออนไลน์ ทำให้เกิดรูปแบบการออกเสียงใหม่ที่ไม่เป็นแบบแผนในภาษาเดิม

2. การเปลี่ยนแปลงในระดับวรรณยุกต์ (Tonal Change)

ตัวอย่างที่ 1: การลดทอนวรรณยุกต์ที่เด่นชัดในภาษาภูไท

คำเดิม: *“แม่”* ออกเสียงแบบ วรรณยุกต์สูงตก (falling tone)

ปัจจุบัน: เยาวชนบางคนออกเสียงคล้ายไทยกลางเป็น เสียงเอก หรือ เสียงกลาง

การเปลี่ยนแปลง: แสดงถึงความพยายามทำให้เสียงเข้าใกล้ “กลางทางวัฒนธรรม”

ตัวอย่างที่ 2: การหลอมรวมวรรณยุกต์จากหลายสำเนียง

ตัวอย่าง: คำว่า *“บาด”* (ใช้ในความหมายว่า “พอ...แล้ว”) เดิมออกเสียงด้วย เสียงจัตวา [bàːt͡]

ปัจจุบัน: ออกเสียงเป็น [bâːt] หรือ [bàːt] ไม่แน่นอนในกลุ่มวัยรุ่น

การเปลี่ยนแปลง: แสดงถึงความไม่เสถียรของวรรณยุกต์ในกลุ่มที่ใช้ภาษาภูไทร่วมกับภาษาไทยกลางบ่อย

การเปลี่ยนแปลงระดับเสียงและวรรณยุกต์ในภาษาภูไทในปัจจุบันมีลักษณะดังนี้:

ประเภทการเปลี่ยนแปลง	ลักษณะ	ปัจจัยกระตุ้น	ผลที่เกิดขึ้น
Phonological	การกลายเสียง ยืดเสียง, เปลี่ยนเสียงควบกล้ำ	สื่อดิจิทัล การศึกษา การใช้ไทยกลาง	เสียงเฉพาะถิ่นลดลง
Tonal	การปรับวรรณยุกต์ใกล้เคียงไทยกลาง	ความไม่มั่นใจ การสื่อสารข้ามถิ่น	ระบบวรรณยุกต์ไม่เสถียร

2) การเปลี่ยนแปลงในระดับคำศัพท์ (lexical change)

การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในภาษาถิ่นไทยเกิดขึ้นจากการรับอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานและภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นผลจากการบริโภคสื่อ การศึกษา และการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนที่มีการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียเป็นหลัก คำศัพท์ภาษาถิ่นดั้งเดิมจำนวนมากถูกลดบทบาทและแทนที่ด้วยคำใหม่ที่ถูกมองว่า “เข้าใจง่าย” หรือ “ดูทันสมัย” ตัวอย่างเช่น คำว่า “แม่น” (ใช่) ถูกแทนที่ด้วย “ใช่” หรือ “โอเค” คำว่า “กิ๋นข้าว” (กินข้าว) ถูกแทนที่ด้วย “กินข้าว” ตามภาษาไทยมาตรฐาน

ภาษาภูไทเป็นภาษาถิ่นที่มีระบบคำศัพท์เฉพาะซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คำศัพท์จำนวนมากในภาษาภูไทมีความหมายเฉพาะถิ่นที่ต่างจากภาษาไทยกลางหรืออีสานทั่วไป เช่น คำว่า “อุ๊บ” (แปลว่า ทำอาหารประเภทแกงแห้ง), “ซาน” (แปลว่า หัวเราะเยาะ), และ “บอง” (แปลว่า น้อง) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสังคมและการรับอิทธิพลจากภาษาไทยกลางในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ภาษาภูไทเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับคำศัพท์อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มเลิกใช้คำศัพท์ดั้งเดิม และหันไปใช้คำที่ยืมจากภาษาไทยกลางหรือภาษาสากลแทน (สมพร อุ่นอ่อน, 2561)

การเปลี่ยนแปลงในระดับคำศัพท์ของภาษาภูไทสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะหลัก ได้แก่ (1) การลดการใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่น เช่น คำว่า “ช่วง” (สุขสบาย) ถูกแทนที่ด้วย “สบายดี”; (2) การยืมคำจากภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า “โทรศัพท์” แทนคำเดิมว่า “เครื่องสื่อ”; และ (3) การเปลี่ยนความหมายของคำบางคำให้ใกล้เคียงกับภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า “ม่วน” ที่ในภาษาภูไทเดิมมีความหมายถึงความสงบหรือรื่นรมย์ในระดับลึก แต่ปัจจุบัน

ถูกใช้ในความหมายกว้างขึ้นตามความนิยมของภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น “ม่วนหลาย” (สนุกมาก) (ศศิธร จันทร์คำ, 2562) ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำศัพท์ ภาษาภูไทที่พูดในอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในระดับคำศัพท์ (lexical change) โดยเฉพาะในหมวด บ้านเรือนหรือของใช้ในบ้าน ดังนี้

คำในภาษาภูไทดั้งเดิม	**ความหมาย (ไทยกลาง)**	**คำที่ใช้แทนในปัจจุบัน**	**ลักษณะการเปลี่ยนแปลง**
เกิบ	รองเท้า	อีแต๋ะ/เกือบ	ยืมคำจากไทย-อีสานทั่วไปแทนคำภูไท
ขี้ตม	โคลน	ตม	คำเฉพาะถิ่นลดการใช้
กะเสน	เกษียณ	กะเสียน	ยืมคำจากไทยกลางเน้นพยางค์แรก
กิ๋นเค้า	รับประทาน	กิ๋นเข่า	ยืมคำจากไทย-อีสานทั่วไปแทนคำภูไท
คันได๋	บันได	กะได๋	ยืมคำจากไทย-อีสานทั่วไปแทนคำภูไท

การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ (syntactic change)

โครงสร้างประโยคหรือไวยากรณ์ของภาษาถิ่นไทยมีความหลากหลายและมีรูปแบบเฉพาะ เช่น การลงท้ายประโยคด้วยคำเฉพาะ เช่น “เด้อ”, “เน่อ”, “นา” หรือการใช้คำเชื่อมเฉพาะ เช่น “แล้วกะ”, “จั่งใด๋” หรือ “อิหลี” อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นรุ่นใหม่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างไวยากรณ์โดยเลียนแบบรูปแบบประโยคของภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้น เช่น แทนที่ “สิมาเด้อ” ด้วย “จะมาแล้วนะ” หรือ “เฮ็ดอิหยังอยู่” ด้วย “กำลังทำอะไรอยู่”

ลักษณะไวยากรณ์ดั้งเดิมของภาษาภูไทในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดสกลนคร มุกดาหาร และนครพนม มีแนวโน้มของการใช้ประโยคที่มี "กรรม" นำหน้ากริยาในบางบริบท เช่น ประโยคว่า “ข้าว เจ้ากินแล้ว” หรือ “หนัง เขาเบิ่งอยู่” ซึ่งสะท้อนโครงสร้างคำที่ให้ความสำคัญกับกรรม (object prominence) มากกว่าประธาน (subject) ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยกลางที่มักใช้โครงสร้าง SVO (Subject – Verb – Object) เช่น “เจ้าได้กินข้าวแล้ว” หรือ “เขากำลังดูหนังอยู่” (บุญมี แก้วมณี, 2558) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามในชุมชนภูไท พบว่าเยาวชนรุ่นใหม่มักหลีกเลี่ยงการใช้โครงสร้างดั้งเดิมดังกล่าว และหันไปใช้โครงสร้างที่เหมือนกับภาษาไทยกลางแทน ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของภาษาสถานะสูงที่กำลังกลืนโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาถิ่นดั้งเดิม

อีกด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ในภาษาภูไท คือการลดทอนหรือเลือนหายของคำช่วย (auxiliary particles) และคำลงท้ายที่มีบทบาททางปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรม เช่น คำว่า “เนาะ”, “ดอก”, “แน” ที่ใช้เพื่อแสดงอารมณ์ ความสุภาพ หรือการเน้นย้ำในประโยค เช่น “เจ้ากินข้าวแล้วเนาะ” หรือ “เขาบ่ไปดอก”

คำเหล่านี้มีหน้าที่ใกล้เคียงกับคำลงท้ายในภาษาญี่ปุ่นหรือคำเสริมในภาษาไทอื่น ๆ แต่กลับถูกมองว่า “ไม่เป็นทางการ” หรือ “เชย” ในสายตาของเยาวชนปัจจุบัน ส่งผลให้คำเหล่านี้ค่อย ๆ หายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันและถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างที่เรียบง่ายแบบภาษาไทยกลาง (วิเชียร ดวงแก้ว, 2561)

ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hopper & Traugott (2003) ซึ่งเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์เกิดจากแรงผลักดันทางการสื่อสาร การเลือนลางของบริบท และแรงกดดันทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อผู้พูดต้องปรับตนให้เข้ากับบริบทที่ใช้ภาษาส่วนกลางหรือภาษาราชการ ความเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ในภาษาภูไทจึงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจทางภาษาและการปรับตัวของชุมชนต่อบริบทใหม่ หากไม่มีการบันทึก วิจัย และฟื้นฟูการใช้โครงสร้างภาษาดั้งเดิมผ่านสื่อการเรียนรู้ วรรณกรรมพื้นบ้าน หรือกิจกรรมในโรงเรียนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจกลายเป็นการสูญเสียทางภาษาที่ไม่อาจย้อนกลับได้

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นในทั้งสามระดับดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านทางภาษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการปรับตัวของชุมชนในสภาวะที่ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาสากลกลายเป็นกลไกหลักในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบแนวทางการอนุรักษ์ภาษาถิ่นให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่

5. มิติทางสังคม: การลดลงของการใช้ภาษาถิ่นและการเปลี่ยนผ่านระหว่างรุ่น

ในสังคมยุคใหม่ การใช้ภาษาถิ่นถูกจำกัดอยู่ในบริบทเฉพาะกลุ่ม เช่น การพูดกับผู้สูงอายุหรือในงานประเพณีท้องถิ่น ในขณะที่การศึกษาและการทำงานกลับส่งเสริมการใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่า ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่สามารถใช้ภาษาถิ่นได้คล่อง หรือแม้กระทั่งหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาถิ่นด้วยเหตุผลด้านภาพลักษณ์ การย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองและการบริโภคสื่อดิจิทัลที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาสากลมากขึ้น เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ภาษาถิ่นไทยหลายกลุ่มเริ่มอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ โดยเฉพาะในชุมชนที่ไม่มีระบบการถ่ายทอดภาษาอย่างต่อเนื่อง การลดลงของการใช้ภาษาถิ่นในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในภูมิภาคที่ภาษาถิ่นมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏการณ์นี้เกิดจากหลายปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พฤติกรรมทางภาษา และนโยบายทางการศึกษา ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ประการแรก เด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ภาษา โดยเลือกใช้ภาษาถิ่นเฉพาะในบริบทครอบครัว เช่น กับปู่ย่าตายาย ขณะที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในโรงเรียนหรือในที่สาธารณะ เพื่อความเหมาะสมทางสังคมและเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกมองว่า “ล้าสมัย” หรือ “บ้านนอก” (ปราโมทย์ เมืองนิล, 2559) ลักษณะนี้แสดงถึงการลดบทบาทของภาษาถิ่นในพื้นที่สาธารณะและการดำรงอยู่เพียงในระดับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

ประการที่สอง บทบาทของพ่อแม่และโรงเรียนในการถ่ายทอดภาษาถิ่นมีแนวโน้มลดลง พ่อแม่บางกลุ่มเลือกพูดภาษาไทยมาตรฐานกับลูกเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ระบบการศึกษาและโลกแห่งการแข่งขัน โดยมองว่าภาษาถิ่นไม่เอื้อต่อความก้าวหน้าในชีวิต เช่น การสอบเข้ามหาวิทยาลัยหรือสมัครงาน ขณะที่ในโรงเรียน หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่มุ่งเน้นภาษาไทยมาตรฐาน ส่งผลให้ภาษาถิ่นไม่มีพื้นที่ในระบบการศึกษาอย่างแท้จริง (Thompson, 2013)

ประการที่สาม ภาวะ “ภาษาใกล้สูญ” (endangered languages) เริ่มเกิดขึ้นในบางชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ผู้ไทย กะเหรี่ยง หรือมอแกลน ที่มีประชากรลดลงและไม่มีระบบการถ่ายทอดทางภาษาที่ต่อเนื่อง การใช้ภาษาถิ่นในหมู่เยาวชนลดลงจนเกิดช่องว่างของผู้ใช้ระหว่างรุ่น และไม่สามารถสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนรุ่นก่อนหน้า (UNESCO, 2003)

ประการสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เช่น การย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง หรือจากท้องถิ่นสู่ต่างประเทศ ทำให้การใช้ภาษาถิ่นไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในชีวิตประจำวัน เพราะบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนไป การอยู่ร่วมในสังคมพหุภาษาและพหุวัฒนธรรมส่งเสริมให้เยาวชนเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาสากลเพื่อให้สามารถสื่อสารได้กว้างขึ้นและสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (Crystal, 2000)

โดยสรุป การลดลงของผู้ใช้ภาษาถิ่นในคนรุ่นใหม่เป็นผลสะท้อนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนโยบายที่เน้นความเป็นหนึ่งเดียวทางภาษา การดำเนินนโยบายการศึกษาที่เอื้อต่อพหุภาษาและการฟื้นฟูภาษาถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางภาษาของชาติ

6. มิติทางวัฒนธรรม: การต่อรองอัตลักษณ์และการฟื้นฟูภาษาถิ่น

แม้จะมีการลดลงของผู้ใช้ภาษาถิ่น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีความพยายามในการฟื้นฟูภาษาถิ่นเพื่อรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน เช่น การจัดค่ายภาษาในโรงเรียน การผลิตสื่อวิดีโอหรือเพลงในภาษาถิ่นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น TikTok, YouTube และ Facebook ซึ่งทำให้ภาษาถิ่นถูกนำเสนอในรูปแบบที่ร่วมสมัยและเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้มากขึ้น

ภาษาถิ่นมิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร หากแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญา วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาสากลมีบทบาทครอบงำพื้นที่สื่อและการศึกษา ภาษาถิ่นกลับถูกลดทอนบทบาทและถูกมองว่าเป็นภาษาที่ล้าสมัยหรือไม่จำเป็น ส่งผลให้เกิดการต่อรองทางอัตลักษณ์ระหว่างการรักษารากเหง้ากับการเข้าสู่โลกสมัยใหม่ (Hall, 1996; Bourdieu, 1991)

ปรากฏการณ์นี้ก่อให้เกิดขบวนการฟื้นฟูภาษาถิ่นในหลายพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อยืนยันและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดค่าย

ภาษาในโรงเรียน การสร้างคลิปวิดีโอ TikTok หรือ YouTube ด้วยภาษาท้องถิ่น การฟื้นฟูคำศัพท์โบราณในหลักสูตรวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือพจนานุกรมภาษาถิ่นสำหรับเยาวชน

แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด "linguistic revitalization" ซึ่งหมายถึงกระบวนการฟื้นฟูภาษาให้กลับมาใช้งานได้อย่างมีชีวิต โดยเฉพาะในบริบทที่ภาษาอยู่ในสภาวะใกล้สูญพันธุ์ (Grenoble & Whaley, 2006) ความพยายามนี้มักอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมวัฒนธรรมและสื่อร่วมสมัย เพื่อให้ภาษาถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในรูปแบบที่เข้ากับสังคมปัจจุบัน

นอกจากนี้ กระแสการฟื้นฟูภาษาถิ่นยังเป็นพื้นที่ของ "การต่อรองอัตลักษณ์" (identity negotiation) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ต้องดำรงอยู่ระหว่างแรงกดดันของภาษาไทยมาตรฐานกับความรู้สึกผูกพันต่อภาษาของบรรพบุรุษ ผู้ใช้ภาษาในยุคใหม่อาจไม่เลือกกลับไปสู่การใช้ภาษาถิ่นในรูปแบบดั้งเดิม แต่เลือกนำเสนอภาษาถิ่นผ่านช่องทางใหม่ที่แสดงถึงความร่วมสมัย เช่น การใช้ภาษาถิ่นในเพลงอินดี้ การ์ตูนออนไลน์ หรือรายการวาไรตี้บน YouTube ซึ่งแสดงถึงการประยุกต์ใช้ภาษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ในบริบทใหม่ ไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์แบบหยุดนิ่ง (Pennycook, 2010)

กล่าวโดยสรุป มิติทางวัฒนธรรมในการเปลี่ยนแปลงภาษาถิ่นไม่ใช่เพียงการเสื่อมถอยของภาษาเดิม แต่ยังเป็นกระบวนการที่ชุมชนเลือกต่อรอง ปรับเปลี่ยน และสร้างความหมายใหม่ให้กับภาษาในบริบทของโลกสมัยใหม่ การฟื้นฟูภาษาถิ่นจึงไม่ควรถูกมองว่าเป็นความพยายามย้อนยุค หากแต่เป็นการออกแบบภาษาท้องถิ่นให้มีพลังในการดำรงอัตลักษณ์ร่วมสมัยและเสริมสร้างทุนวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

7.บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเน้นกรณีศึกษาภาษาภูไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางภาษาในสามมิติหลัก ได้แก่ ภาษาศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้อิทธิพลของภาษาไทยกลาง เทคโนโลยี และระบบการศึกษา ภาษาภูไทเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาดั้งเดิม และหันไปใช้ภาษาที่มีสถานะสูงกว่าในบริบทสาธารณะมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนกระบวนการ “กลมกลืนทางภาษา” และภาวะ “ภาษากำลังสูญ” ที่อาจส่งผลให้ภาษาภูไทสูญเสียอัตลักษณ์และบทบาททางวัฒนธรรมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม บทความยังชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการฟื้นฟูภาษาในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ การศึกษา และกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน การส่งเสริมภาษาภูไทในฐานะทุนวัฒนธรรมจึงควรได้รับความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางภาษาและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยอย่างยั่งยืนในยุคสมัยใหม่

อ้างอิง

บุญมี แก้วมณี. (2558). การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ของภาษาภูไทในจังหวัดนครพนม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 12*(1), 45–62.

ปราโมทย์ เมืองนิล. (2559). ภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยยุคใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์, 14*(1), 89–104.

ธำรงค์ ทัศนาญชลี. (2546). *ภาษาถิ่นอีสาน: การเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลาง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร เนาว์สุวรรณ. (2556). การวิเคราะห์ภาษาถิ่นล้านนาในมิติทางสังคมวัฒนธรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัทราวดี มีสุวรรณ. (2559). คำถามและโครงสร้างประโยคคำถามในภาษาเหนือ. *วารสารภาษาศาสตร์ไทย, 13*(2), 80–90.

เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์. (2525). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2555). *ไวยากรณ์ภาษาใต้: การศึกษาทางภาษาศาสตร์เชิงพรรณนา.* สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิเชียร ดวงแก้ว. (2561). การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของภาษาภูไทในชุมชนผู้สูงอายุ. *วารสารภาษาศาสตร์ไทย, 17*(2), 101–119.

สมเจตน์ วงศ์ปิยะ. (2547). *ลักษณะไวยากรณ์ของภาษาอีสาน.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุกัญญา สุจฉายา. (2561). ภาษาวัยรุ่นกับอัตลักษณ์การสื่อสาร. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 20*(3), 140–150.

สุรางค์ ภาคเครือ. (2560). *ภาษาพูดในภาคกลาง: โครงสร้างและหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารีย์ สวัสดี. (2552). *ลักษณะทางสังคมภาษาของคำในภาษาถิ่นใต้.* สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power.* Harvard University Press.

Crystal, D. (2000). *Language death.* Cambridge University Press.

Fishman, J. A. (1991). *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages.* Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Grenoble, L. A., & Whaley, L. J. (2006). *Saving languages: An introduction to language revitalization.* Cambridge University Press.

Hopper, P. J., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Holmes, J. (2013). *An introduction to sociolinguistics* (4th ed.). Routledge.

Hall, S. (1996). Cultural identity and diaspora. In P. Mongia (Ed.), *Contemporary postcolonial theory* (pp. xx–xx). Arnold.

Pennycook, A. (2010). *Language as a local practice.* Routledge.

Thompson, R. (2013). Language and identity in multilingual Thailand: The fading voices of the Tai Phuan. *Journal of Southeast Asian Linguistics, 8*(2), 112–130.

UNESCO. (2003). *Language vitality and endangerment.* UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Social Sciences

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ศึกษาเฉพาะกรณี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

Political Behavior of Bangkok Residents in the 2022 Bangkok Gubernatorial Election: A Case Study of BangBamru Subdistrict, Bang Phlat District, Bangkok.

ช่อทิพย์ กิจสมัย[1*], สุริยะ ประภายสาธก[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

Chorthip Kitsamai[1] and Suriya Prapysatok[2]
[1-2]Suan Sunandha Rajabha University, Thailand
✉ :* s64563825014@ssru.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 26 July 2025; Revised: 19 September 2025; Accepted: 22 September 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 2) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพหมานคร จำนวน 392 ท่าน เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36 – 45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และมีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท สถานภาพสมรส มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ด้านสนับสนุนพรรคการเมือง และด้านการเข้าไปเป็นแนวร่วมทางการเมือง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 การวิเคราะห์พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ เช่น facebook, Twitter หรือ X, Instagram, google, Youtube, Tiktok, Line เป็นต้น เป็นสื่อที่ประชาชนใช้ติดตามข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด และรองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเมือง, การเลือกตั้ง

Abstract

This study aimed to: (1) examine public opinions on the political behavior of residents in Bang Bamru Subdistrict, Bang Phlat District, Bangkok, in relation to the 2022 Bangkok Gubernatorial Election, and (2) analyze their political news consumption behavior. A quantitative research design was employed, with a sample of 392 residents. Data were collected through a structured questionnaire. The findings revealed that most respondents were female, aged 36–45, held a bachelor's degree, worked in government or state-owned enterprises, had a monthly income not exceeding 15,000 baht, and were predominantly married. Overall, their opinions on political behavior were at a moderate level. The most prominent behaviors, ranked from highest to lowest, were voting, following political news, participating in general elections, supporting political parties, and engaging in political movements. Personal factors such as age, education, occupation, and marital status were significantly associated with political behavior. In terms of political news consumption, social media platforms—including Facebook, Twitter (X), Instagram, Google, YouTube, TikTok, and Line—were the most frequently used sources, followed by television. Furthermore, political news consumption was found to be significantly related to political behavior during the 2022 Bangkok Gubernatorial Election.

Keyword: Political Behavior, Election

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีสถานะเป็นองค์กรปกครองรูปแบบพิเศษตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ทำให้การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นกลไกทางการเมืองที่สะท้อนความคิดเห็นและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นการเลือกตั้งที่มีความสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาของเมืองหลวงโดยตรง

จากการเลือกตั้งในอดีต ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่สังกัดพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งสามารถครองตำแหน่งได้หลายสมัยติดต่อกัน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในอดีตให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่มีพรรคการเมืองสนับสนุน เนื่องจากมีความพร้อมด้านนโยบายและทีมงานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ได้สร้างจุดเปลี่ยนสำคัญ เมื่อ นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้สมัครอิสระ ได้รับชัยชนะด้วยคะแนนเสียงกว่า 1.38 ล้านเสียง ซึ่งเป็นสถิติสูงสุดในประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนต่อการเมือง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการหาเสียง การเผยแพร่ข้อมูล และการสร้างภาพลักษณ์ผู้สมัคร ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองได้สะดวก และรวดเร็วมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาการแพร่กระจายของข่าวสารที่ไม่ผ่านการตรวจสอบและการโต้เถียงทางการเมืองในโลกออนไลน์ ซึ่งล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งในมิติของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจและทัศนคติ ตลอดจนมิติของปัจจัยเชิงสถาบัน เช่น กติกาหรือวิธีการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นกรณีพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองและการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง และคาดการณ์แนวโน้มพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสื่อในช่องทางต่าง ๆ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) เป็นกรอบแนวคิดหลัก ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในทางการเมือง 5 ด้าน ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป, การลงคะแนนเลือกตั้ง, การเข้าไปเป็นแนวร่วมทางการเมือง, การสนับสนุนพรรคการเมือง, การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

รวมถึงการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่าง ๆ โดยเน้น สื่อสังคมออนไลน์ และ สื่อโทรทัศน์ และศึกษาความสัมพันธ์ของ ปัจจัยส่วนบุคคล (เช่น อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส) กับพฤติกรรมทางการเมือง

การวิจัยใช้แนวทางเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ โดยมีตัวแปรต้นคือลักษณะทางประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง และตัวแปรตามคือพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

4. สมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจากสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

5. ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนหรือสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมทุกอย่างทั้งการพูด การเขียน และรวมไปถึงเรื่องอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย สัญลักษณ์ทั้งวัจนกรรมและอวัจนกรรมเพื่อให้ได้การยอมรับ เสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ในเนื้อหาสาระของข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดออกสู่ประชาชนได้การติดต่อสื่อสารทางการเมืองเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของระบบการเมือง (Political System) เนื่องจากการติดต่อสื่อสารนั้นถือเป็นการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของระบบเข้าด้วยกัน ดังนั้น การทำหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองจะต้องผ่านขั้นตอนการสื่อสารก่อนจึงจะกล่าวถึงการสื่อสารทางการเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองต่อไป

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง คือ กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัว ผู้บริหารประเทศและการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครองด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลหรือเป็นการที่ประชาชนได้ แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) โดยการออกเสียง (voting) ลงคะแนนเลือกตัวแทนของเขาตามความเห็นโดยอิสระว่า จะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจอธิปไตย
ทั้งในทางนิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้น จะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

ความหมายของพฤติกรรมทางการเมือง

พฤติกรรมทางการเมืองเป็นการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดังนั้นพฤติกรรมทางการเมืองจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระดับต่าง ๆ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การช่วยพรรคการเมืองหาเสียง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การเดินขบวนหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านรัฐบาล การเลือกพรรคการเมืองที่เห็นว่าดีที่สุด การเลือกอุดมการณ์ทางการเมืองที่เห็นว่าดีที่สุด รวมไปถึงพฤติกรรมของผู้นำการเมือง เป็นต้น พฤติกรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเด่น คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมืองสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมในบริบทต่าง ๆ เช่น บริบท สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น และปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล ที่ถูกกระทบจากสิ่งเร้า การรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยแตกต่างกันออกไป

รูปแบบพฤติกรรมทางการเมือง

ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะคติและมีส่วนในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมทางการเมืองระบบประชาธิปไตย โดยรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองอาจแบ่งได้ด้วยเกณฑ์หลายประเภท เช่น การแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสมัครใจ (Voluntary Participation) การมีส่วนร่วมแบบระดม (Mobilized Participation) หรือแบ่งเป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นแบบที่ถูกกฎหมายและแบบที่ผิดกฎหมาย หรือแบ่งออกเป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสันติกับการใช้ความรุนแรง หรือแบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมแบบปกติ (Conventional Participation) กับการมีส่วนร่วมแบบไม่ปกติ (Unconventional Participation) หรืออาจจะแบ่งออกตามประเภทของกิจกรรมซึ่ง รสลิน ศิริยะพันธุ์ และคณะ (2565) ได้กำหนดรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยยึดตามประเภทของกิจกรรมเฉพาะพฤติกรรมที่เรียกว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ (Conventional Participation) ดังนี้

1. การให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง
2. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม องค์กรทางการเมือง
4. การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ต่อการดำเนินการของพรรคการเมืองและรัฐ
5. การให้การสนับสนุนพรรคการเมือง

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 17,466 คน (สำนักงานเขตบางพลัด ณ เดือนธันวาคม 2565) อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 392 คน โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Taro Yamane 1967)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับการพฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ด้านการเข้าไปเป็นแนวร่วมทางการเมือง ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง และด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน One way Anova และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้น คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ศึกษาเฉพาะกรณี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ด้านการเข้าไปเป็นแนวร่วมทางการเมือง ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง และด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

7. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร นั้น ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนและพฤติกรรมทางการเมืองที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรสของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองทางสื่อสังคมออนไลน์ และสื่อโทรทัศน์ของสถานีต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

3. พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 มีด้วยกัน 3 ด้าน คือ

3.1. ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ประชาชนมีความต้องการเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต ต่อประชาชนและสังคม ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่เข้ามาทำหน้าที่ต้องเป็นผู้นำที่ทำคุณประโยชน์ต่อชุมชน และประชาชนยังให้ความสำคัญต่อการไปเลือกตั้งในครั้งนี้ด้วยการเตรียมความพร้อม มีการตรวจสอบรายชื่อ สถานที่เลือกตั้งก่อนถึงวันเลือกตั้งและก่อนการเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อีกความคิดเห็นที่น่าสนใจคือประชาชนนั้น ให้ความสำคัญในการพิจารณาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจากตัวบุคคลมากกว่าเลือกผู้สมัครที่มาจากพรรคการเมือง ซึ่งจากสถิติการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่นั้นผู้ที่ชนะการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในแต่ละครั้งมักมาจากผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมือง แต่การเลือกตั้งในครั้งผู้ที่ชนะการเลือกตั้งคือผู้สมัครอิสระ ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และนโยบายของผู้สมัครก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ประชาชนใช้ตัดสินใจในการเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รวมถึงวิธีการหาเสียงของผู้สมัครแต่ละคน ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนด

นโยบายอีกด้วย และอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลในการลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครคืออิทธิพลของหัวคะแนน หัวคะแนนในพื้นที่เป็นที่รู้จักของประชาชนและสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ประชาชนลงคะแนนเสียงให้กับบุคคลที่หัวคะแนนเหล่านั้นหาเสียงให้

3.2. ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ประชาชนให้ความสนใจต่อการติดตามข่าวสารทางการเมือง ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก โดยแต่ละบุคคลมีช่องทางการติดตามข่าว รับฟัง หาข้อมูลเกี่ยวการเมือง และการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามความสนใจหรือตามความสะดวกของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นช่องทางจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

3.3. ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ในครั้งนี้ เพราะเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประชาชนชนนั้นต้องการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำ และเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่สามารถแก้ไขปัญหาของชาวกรุงเทพมหานครได้ ในขณะเดียวกันประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเป็นหน้าที่ของตน แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองอย่างมาก ไม่จำเป็นจะต้องถูกชักชวนจากบุคคลใด และไม่ได้กลัวจะเสียสิทธิทางการเมือง แต่ต้องการที่จะเลือกบุคคลที่ชื่นชอบ มาทำงานในฐานะผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนต่อไป

3.4 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันประชาชนในพื้นที่แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น facebook, Twitter หรือ X, Instagram, google, Youtube, Tiktok, Line เป็นต้น ในการรับข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง มากกว่าสื่ออื่น ๆ ในส่วนของสื่อโทรทัศน์ยังมีประชาชนติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองและการเลือกตั้งอยู่ในระดับมากเนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และหลากหลาย สำหรับช่องทางสื่ออื่น ๆ เช่น บุคคลในครอบครัว สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อน,เพื่อนร่วมงาน รถประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง ญาติสนิท นักการเมือง เพื่อนบ้าน ข้าราชการ/พนักงานหน่วยงานของรัฐ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มพลังมวลชน อาจจะไม่ดึงดูดความสนใจ การพูดคุยกับบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่บุคคลที่มีความสนิทสนมหรือไม่มั่นใจอาจจะไม่มีการสนทนาเกี่ยวเรื่องการเมือง ไม่มีการแบ่งปันหรือแสดงออกทางความคิดเห็นด้านการเมือง และนักการเมืองมากนัก การแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการเมืองให้บุคคลอื่นได้ฟังเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ความชอบที่แตกต่างกันเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีโอกาสค่อนข้างสูงที่เมื่อสนทนาเรื่องการเมืองแล้วจะทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และบางกรณีอาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ สำหรับการรับสื่อจากกลุ่มบุคคลอย่างนักการเมือง ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มพลังมวลชน และข้าราชการหรือพนักงานหน่วยงานของรัฐ ประชาชนไม่ค่อยได้พบเจอกับคนกลุ่มนี้ และไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัวกับคนกลุ่มนี้ ทำให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็นส่วนน้อย แต่จะได้ฟังบทความ บทสัมภาษณ์ ของคนกลุ่มนี้ผ่านทางสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์มากกว่า

8. อภิปรายผล

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมิได้เกิดขึ้นโดยอิสระ หากแต่ได้รับอิทธิพลจากลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ทั้งด้านประสบการณ์ชีวิต หน้าที่การงาน และบริบททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Verba, Nie และ Kim (1978) ที่เสนอว่า ปัจจัยพื้นฐานของบุคคลมีผลต่อโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาสูงหรือมีสถานภาพทางสังคมที่มั่นคง มักจะแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนและมีเป้าหมาย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ภวัต พัฒนนิภากร (2563) ที่ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ และพบว่าลักษณะประชากรศาสตร์ เช่น อายุและการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดระดับความสนใจและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์และโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารการเมืองในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการแสดงออกของประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีสูง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ McCombs และ Shaw (1972) ในทฤษฎีวาระข่าวสาร (Agenda-Setting Theory) ที่ระบุว่า สื่อมีบทบาทในการกำหนดประเด็นสำคัญที่ผู้รับสารจะให้ความสนใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ผลการวิจัยนี้ยังสนับสนุนข้อค้นพบของ โกมล ศรีทองสุข (2560) ที่ระบุว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อดิจิทัล ส่งผลให้ประชาชนเกิดการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือบุคคลทางการเมืองได้อย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

3. ลักษณะของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565

พฤติกรรมทางการเมืองที่พบมากที่สุด คือ การลงคะแนนเลือกตั้งและการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ประชาชนให้ความสำคัญกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สมัครมากกว่าสังกัดพรรคการเมือง ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางการเมืองในเขตเมืองใหญ่ สอดคล้องกับผลการศึกษาโดย วีระศักดิ์ จินารัตน์ (2565) ที่พบว่า ความน่าเชื่อถือ ภาพลักษณ์ และบุคลิกภาพของผู้สมัครมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของคนรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานครอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน หลังจากเว้นว่างจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไปนานถึง 9 ปี โดยเฉพาะการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2565 ที่มีผู้สมัครอิสระชนะการ

เลือกตั้งเป็นครั้งแรกด้วยคะแนนสูงสุดเป็นประวัติการณ์ แสดงให้เห็นว่าประชาชนเริ่มตัดสินใจจากความสามารถและวิสัยทัศน์ของตัวบุคคล มากกว่าการยึดติดกับพรรคการเมือง ซึ่งสะท้อนแนวโน้มของการเมืองแบบยึดตัวบุคคล (Candidate-Centered Politics) ที่กำลังขยายตัวในสังคมไทย

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กกต. กรุงเทพมหานคร ควรส่งเสริมการให้ความรู้และสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิ หน้าที่ และพฤติกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในชุมชนเมือง ผ่านกิจกรรมรณรงค์ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประชาชนมีการเปิดรับมากที่สุด

2. ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรออกแบบนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตพื้นที่ และใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

3. สถาบันการศึกษาและองค์กรภาคประชาสังคมควรบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นและกระบวนการเลือกตั้งเข้าสู่หลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่วัยเรียน

4. หน่วยงานราชการหรือองค์กรที่ทำงานด้านนโยบายสาธารณะควรนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมทางการเมืองและสื่อสารสาธารณะให้สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่เมืองหลวง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมเขตอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเมืองในเขตเมืองชั้นในกับเขตชานเมือง และเพิ่มความแม่นยำของผลการวิเคราะห์

2. ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อิทธิพลของโซเชียลมีเดีย แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ หรือความเชื่อทางการเมือง ที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์มุมมอง แรงจูงใจ และปัจจัยภายในของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

4. ควรศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมการเลือกตั้งต่อการบริหารท้องถิ่นหลังการเลือกตั้ง เช่น ความพึงพอใจต่อผู้ว่าราชการที่ได้รับเลือก และการติดตามนโยบายที่เสนอไว้ช่วงหาเสียง เพื่อเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางการเมืองกับพฤติกรรมของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

จตุรงค์ ศรีสุมล. (2566). *พฤติกรรมในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครของผู้มีสิทธิ์*

เลือกตั้งในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2564). ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 4(1), 167–180.

นันทวัชร โคตรรวงค์, วิทยาธร ท่อแก้ว, และกานต์ บุญศิริ. (2564). *การสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของว่าที่ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงชน จังหวัดสกลนคร*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปวีณ์นุช ยิ้มภักดี, และธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2563). *ปัจจัยในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562: กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขตเลือกตั้งที่ 4* [รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยรังสิต].

ปิยะรัตน์ สนแจ้ง. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก].

ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2565). การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565. สืบค้น 25 ธันวาคม 2566 จาก http://www.wiki.kpi.ac.th

อรทัย ก๊กผล. (2565). กรุงเทพมหานคร. สืบค้น 25 ธันวาคม 2566 จาก http://www.wiki.kpi.ac.th

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

พระสังวาน เขมปญโญ (สายเนตร), พระสิริชัย ธมมจาโร (สายสิงห์), สมนึก จันทร์โสดา, และศราวุธ ขันธวิชัย. (2565). *การสื่อสารทางการเมือง*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการวรวุฒิ สุเมโธ. (2563). *พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].

ภวัต พัฒนนิภากร. (2563). *รูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ภายใต้อิทธิพลของพลวัตทางการเมือง* [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

ยุทธพร อิสรชัย. (2550). *รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทย ช่วง พ.ศ. 2547–2559*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัชฎากร เอี่ยมอำไพ, ธัชชนันท์ อิศรเดช, และสุรพล สุยะพรหม. (2564). รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งทั่วไป. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 22(2), 195–210.

วรัญญา ประเสริฐ. (2559). *การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ: ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2557–2559* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2565). *องค์ประกอบลักษณะบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ส่วนบุคคลของนักการเมืองที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการไปออกเสียงเลือกตั้งของกลุ่มคนเจนเนอเรชัน X, Y และ Z ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น].

ศักดิ์สิน อุดมวิทยไพศาล, ยุภาพร ยุภาศ, และสัญญา เคณาภูมิ. (2562). *กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สกลรัตน์ สร้างสมวงษ์. (2557). บทวิเคราะห์ระบบรัฐสภาและระบบการเลือกตั้งเพื่อปรับใช้กับระบบการเมืองของราชอาณาจักรไทย. *จุลนิติ*, 11(6), 47–48.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2563). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระบอบประชาธิปไตยไทย*. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.

อาลี คาน. (2566). นวัตกรรมการสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองวิถีใหม่. *วารสาร มจร เลยปริทัศน์*, 4(2), 4–15.

เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (2557). *การเลือกตั้ง: ดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล, วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ.

Pye, L. W. (1972). Introduction. In *Communication and political development*. Princeton University Press.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Social Sciences

การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์(Medical Hub) เชิงท่องเที่ยวและกรณีศึกษาผู้ บริการทางการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ Gulf Cooperation Council (GCC)

Driving the Policy of a Medical Hub for Tourism and Case Studies of Medical Service Providers from the Gulf Cooperation Council

กรภัทร ขัมพานนท์[1*], มาโนชญ์ อารีย์[2]

[1,2]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

Kornpatara Khumpanont[1], Manoch Aree[2]
[1,2]Master of Public Administration Program, Srinakharinwirot University, Thailand
✉ :* manmmumspider7788@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 20 August 2025; Revised: 06 November 2025; Accepted: 03 December 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ของประเทศไทยที่มุ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์ในประเทศไทย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกและกึ่งโครงสร้างกับผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนที่ได้รับมาตรฐาน JCI และล่ามทางการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยมีนโยบาย Medical Hub ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสามารถถ่ายทอดสู่การปฏิบัติจริงในระดับโรงพยาบาล เช่น การพัฒนาบุคลากร การลงทุนเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้ป่วยจาก GCC ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม ความเป็นส่วนตัว และบริการครอบครัว ปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ คุณภาพและเทคโนโลยีการรักษาที่ทันสมัย การให้บริการแบบองค์รวมและอบอุ่นแบบไทย การจัดบริการที่เคารพหลักศาสนาอิสลาม ความโปร่งใสด้านค่าใช้จ่าย สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพักฟื้น และความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลการศึกษาชี้ว่า ปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและทำให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวจาก GCC ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คือ ควรพัฒนาบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น ห้องพักที่เหมาะสมกับครอบครัวและบริการแพทย์หญิง เสริมระบบ Telemedicine และสร้างฐานข้อมูลกลางเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ คือ ควรศึกษาเชิงลึกประสบการณ์ผู้ป่วย GCC และเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเพื่อยกระดับขีดความสามารถของไทยในฐานะ Medical Hub ระดับนานาชาติ

คำสำคัญ: ศูนย์กลางทางการแพทย์, การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์, กลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าว

อาหรับ, ปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว

Abstract

This study aims to examine the situation of Thailand's Medical Hub policy in attracting medical tourists from the Gulf Cooperation Council (GCC) countries and to analyze the key factors influencing their decision to seek medical services in Thailand. A qualitative research methodology was employed, combining document analysis with in-depth and semi-structured interviews involving executives from JCI-accredited private hospitals and medical interpreters. The findings reveal that Thailand's Medical Hub policy has been implemented consistently and effectively translated into hospital-level practices, such as human resource development, investment in advanced medical technologies, and tailored services that meet the specific needs of GCC patients in terms of religion, culture, privacy, and family-oriented care. The major factors attracting medical tourists include high-quality and advanced medical treatments, holistic and hospitable Thai-style services, respect for Islamic practices, transparent pricing, favorable recovery environments, and convenient infrastructure. These elements build confidence and position Thailand as a leading medical tourism destination for GCC patients. Practical recommendations include the development of customized services, such as family-oriented accommodations and female physicians, the enhancement of Telemedicine systems, and the establishment of centralized information databases to increase credibility. Academic recommendations suggest further research on the lived experiences of GCC patients and comparative studies with regional competitors to strengthen Thailand's competitive capacity as an international Medical Hub.

Keyword: medical hub, medical tourism, gulf cooperation council, attracting factors, international medical services

1. บทนำ

ประเทศไทยมีเป้าหมายเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ในเอเชีย โดยเน้นการยกระดับบริการสุขภาพควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ ด้วยคุณภาพการรักษาที่ได้มาตรฐานในราคาที่เข้าถึงได้ จึงเป็นจุดหมายปลายทางที่ได้รับความนิยม อีกทั้งยังส่งผลดีต่อภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น โรงแรมและบริการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศ GCC ที่ให้ความสำคัญกับบริการที่สอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรม เช่น อาหารฮาลาล ซึ่งช่วยเสริมความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในการรับบริการทางการแพทย์ (ณัฏฐพัชร มณีโรจน์, 2558) ประเทศในกลุ่มความร่วมมืออ่าวอาหรับ (GCC) ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ คูเวต กาตาร์ บาห์เรน และโอมาน เป็นประเทศที่มีกำลังซื้อสูง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวอยู่ในระดับสูง เช่น กาตาร์กว่า 60,000 ดอลลาร์ฯ และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์กว่า 43,000 ดอลลาร์ฯ (World Bank, 2023; IMF, 2023) แม้จะมีการพัฒนาด้านสาธารณสุข แต่ยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง การกระจายบริการที่ไม่ทั่วถึง เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่จำกัดในบางพื้นที่ และระบบประกันสุขภาพที่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด (WHO, 2018; อริสรา อัครพิสิฐ, 2564) ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากเลือกเดินทางไปรับการรักษาในต่างประเทศ โดยในปี 2021 มีชาวสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์กว่า 350,000 คน และชาวซาอุดีอาระเบียกว่า 200,000 คนเดินทางออกนอกประเทศเพื่อรับบริการทางการแพทย์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 10,000–20,000 ดอลลาร์ฯ ต่อครั้ง ทำให้ประเทศไทยซึ่งมีโรงพยาบาลคุณภาพและบริการเฉพาะทาง

กลายเป็นจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจ (สาริกา ค้าสุวรรณ, 2560)

การผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ดำเนินผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การขยายศักยภาพโรงพยาบาลขนาดใหญ่ และการจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น หุ่นยนต์ผ่าตัด การรักษาโรคทางชีวการแพทย์ และการวินิจฉัยที่ซับซ้อน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ระดับโลก นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาทักษะบุคลากรทางการแพทย์ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทาง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการบริการรักษาคุณภาพสูง (World Bank, 2020) ความสำเร็จของไทยได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ผ่านการเข้าร่วมงานประชุมและนิทรรศการระดับโลก เช่น Arab Health และ World Medical Tourism & Global Healthcare Congress ตลอดจนความร่วมมือทางการแพทย์กับกลุ่มประเทศ GCC โดยคำนึงถึงบริบทวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้ป่วย ทำให้ประเทศไทยได้รับความเชื่อมั่นและสามารถรักษาตำแหน่งในตลาดการแพทย์ระหว่างประเทศได้อย่างมั่นคง อีกทั้งยังเปิดโอกาสในการพัฒนาความร่วมมือด้านการแพทย์และการวิจัยกับต่างประเทศ (กริช อึ้งวิฑูรสถิตย์ และคณะ, 2567)

จากรายละเอียดและความสำคัญของการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศ รวมถึงความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากทั่วโลก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council: GCC) ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูงและมีความต้องการการบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพสูง จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ในเชิงท่องเที่ยวและกรณีศึกษาผู้ใช้บริการจากกลุ่มประเทศ GCC เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านสาธารณสุข และการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีระดับโลก อย่างไรก็ตาม แม้งานศึกษาที่ผ่านมาได้กล่าวถึงศักยภาพของประเทศไทยในการเป็น Medical Hub อยู่บ้าง แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศ GCC โดยตรง งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) ด้วยการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ อันจะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ รวมถึงสนับสนุนการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ที่มุ่งเน้นการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับให้เลือกใช้

บริการทางการแพทย์ของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ ทำการศึกษาโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) เพื่ออธิบายการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการดึงดูดผู้ป่วย และกรอบความสามารถด้านวัฒนธรรม (Cultural Competence Framework) เพื่อทำความเข้าใจการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้ป่วย GCC อย่างเหมาะสม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีเจาะจง (purposive sampling) เฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่ม GCC โรงพยาบาลที่เลือกได้รับการรับรอง JCI เพื่อยืนยันคุณภาพบริการตามมาตรฐานสากล และมีความพร้อมด้านภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและล่ามโรงพยาบาลเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน JCI (Joint Commission International) ได้แก่

1) ผู้บริหารสถานพยาบาล ในประเทศไทยที่ให้บริการด้านการแพทย์แก่นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศ GCC โดยเฉพาะโรงพยาบาลที่มีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ของประเทศไทย ได้แก่ โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ 1 ท่านและโรงพยาบาลสมิติเวช 1 ท่าน

2) ล่ามในสถานพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวจากกลุ่ม GCC ได้แก่ ล่ามในโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ 5 ท่านและล่ามในโรงพยาบาลสมิติเวช 5 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์โดยการศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้ได้คำตอบตรงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนตามข้อคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้ได้คำตอบตรงตามประเด็นที่ต้องการศึกษามากที่สุด โดยให้ผู้ตอบได้อธิบายถึงสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ ศึกษาปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ ให้เลือกใช้บริการทางการแพทย์ของประเทศไทย ที่สัมพันธ์กับการขับเคลื่อนนโยบาย

ศูนย์กลางทางการแพทย์ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ ที่มุ่งเน้นดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ ศึกษาปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ ให้เลือกใช้บริการทางการแพทย์ของประเทศไทย ที่สัมพันธ์กับการขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ ที่มุ่งเน้นดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ การศึกษาจากหนังสือ เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แผนงานหรือนโยบายที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ และการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เชิงท่องเที่ยว: กรณีศึกษาผู้บริการทางการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ Gulf Cooperation Council (GCC)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เชิงท่องเที่ยว กรณีศึกษาผู้บริการทางการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ Gulf Cooperation Council (GCC)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการเข้ารหัสข้อมูล (Coding) เพื่อจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นประเด็นสำคัญ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องด้วย การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) อย่างเป็นระบบ

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ที่มุ่งเน้นการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ (GCC)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและล่ามในโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำ ได้แก่ โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ และโรงพยาบาลสมิติเวช ซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากกลุ่มประเทศ GCC พบว่า การขับเคลื่อนนโยบายศูนย์กลางทางการแพทย์ของประเทศไทยมีลักษณะและผลลัพธ์ที่ชัดเจนในหลายมิติ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายระดับชาติที่มีทิศทางชัดเจน

รัฐบาลไทยได้แสดงเจตจำนงเชิงยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศให้เป็น “ Medical Hub” ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางการแพทย์ การอำนวยความสะดวกด้านวีซ่า การพัฒนากำลังคน

ทางการแพทย์ และการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในตลาดตะวันออกกลาง ตัวอย่างเช่น การจัดงาน Medical Tourism Expo และการส่งเสริมการตลาดผ่านสถานเอกอัครราชทูตในกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจของรัฐในการวางรากฐานเพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีกำลังซื้อสูง

2. แนวโน้มการเติบโตของผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC อย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลที่ได้พบว่า หลังจากนโยบาย Medical Hub ได้รับการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม จำนวนผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน ผู้ป่วยมักเดินทางมาพร้อมครอบครัวเพื่อเข้ารับบริการทางการแพทย์และพักผ่อนในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้โรงพยาบาลไทยต้องปรับระบบการให้บริการให้ครอบคลุมทั้งมิติทางการแพทย์และการบริการเชิงครอบครัวมากยิ่งขึ้น

3. การตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้ป่วยจาก GCC

ผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC มีความต้องการเฉพาะทางสูง เช่น บริการรักษาระดับพรีเมียม ความเป็นส่วนตัว การมีแพทย์หญิง ห้องละหมาด อาหารฮาลาล และการให้ความเคารพในความเชื่อทางศาสนา โรงพยาบาลเอกชนของไทยได้ปรับตัวรองรับสิ่งเหล่านี้อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านโครงสร้าง บริการ และการอบรมบุคลากร เช่น การออกแบบห้องพักให้เหมาะสมกับครอบครัวใหญ่ และการจัดระบบบริการที่ยืดหยุ่นตามรอบเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิม

4. บทบาทของล่ามในฐานะกลไกเชื่อมโยงข้ามวัฒนธรรม

ล่ามในโรงพยาบาลไม่เพียงทำหน้าที่แปลภาษา แต่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกกลางกับระบบสุขภาพของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เพศ หรือการตัดสินใจของครอบครัว ล่ามที่เข้าใจวัฒนธรรมอิสลามสามารถอธิบายแนวทางการรักษาได้อย่างไม่ขัดต่อหลักศรัทธา ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความไว้วางใจที่ผู้ป่วยมีต่อระบบสุขภาพของไทย และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำ และการแนะนำต่อภายในเครือญาติ

5. การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติการในระดับโรงพยาบาล

ผู้ให้ข้อมูลจากระดับปฏิบัติการสะท้อนว่า นโยบาย Medical Hub ไม่ได้เป็นเพียงแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐ แต่มีผลต่อการดำเนินงานจริงในโรงพยาบาล เช่น การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยต่างชาติ การลงทุนด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ การสร้างทีมสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการจัดโครงสร้างหน่วยบริการเฉพาะสำหรับผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC สิ่งเหล่านี้เป็นผลลัพธ์จากการบูรณาการนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

6. ศักยภาพและข้อได้เปรียบของประเทศไทย

ในมุมมองของผู้ป่วย GCC ประเทศไทยมีจุดแข็งที่แตกต่างจากประเทศอื่นในตลาด Medical Tourism ได้แก่ ค่ารักษาที่คุ้มค่า คุณภาพการรักษาเทียบเท่าประเทศตะวันตก บริการที่เข้าใจวัฒนธรรมอิสลาม และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการพักฟื้นและท่องเที่ยวพร้อมกัน ปัจจัยเหล่านี้เป็นเสน่ห์ที่ช่วยยกระดับความเชื่อมั่นของกลุ่ม GCC ต่อประเทศไทยในฐานะจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพ

ดังนั้น สถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบาย Medical Hub ของประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงความ

เชื่อมโยงระหว่างนโยบายสาธารณะกับการพัฒนาระบบบริการสุขภาพเชิงนานาชาติ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นตอบสนองตลาดที่มีศักยภาพสูงอย่างกลุ่มประเทศ GCC ความต่อเนื่องของนโยบาย การมีเจตจำนงทางการเมืองอย่างชัดเจน และการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติในระดับหน้างาน คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ไทยสามารถขยายฐานผู้ป่วย GCC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมบทบาทของประเทศในตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

4.2 ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ (GCC) ให้เลือกใช้บริการทางการแพทย์ของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและล่ามจากโรงพยาบาลเอกชนชั้นนำของประเทศไทย ได้แก่ โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์และโรงพยาบาลสมิติเวช ซึ่งเป็นสถานพยาบาลที่มีประสบการณ์ตรงในการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติ โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ พบว่า การตัดสินใจเลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพของผู้ป่วยกลุ่มนี้ เกิดจากการผสานกันของปัจจัยหลายมิติที่ตอบสนองทั้งด้านสุขภาพ วัฒนธรรม และความต้องการเฉพาะของผู้ป่วยกลุ่มนี้อย่างรอบด้าน โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัจจัยทางการแพทย์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

คุณภาพของระบบการแพทย์และการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC ซึ่งมักมีความคาดหวังสูงเกี่ยวกับมาตรฐานการรักษา ผู้ให้ข้อมูลทั้งจากฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติงานต่างเน้นว่า โรงพยาบาลไทย โดยเฉพาะในภาคเอกชน ได้ลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจวินิจฉัยด้วย MRI ความละเอียดสูง การผ่าตัดด้วยหุ่นยนต์ การใช้ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ (EMR) และเทคโนโลยี AI เพื่อช่วยในการวินิจฉัย ตลอดจนการให้บริการ Telemedicine ที่ตอบโจทย์ผู้ป่วยต่างชาติ ทำให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้กับประเทศตะวันตกทั้งในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพการรักษา

4.2.2 การให้บริการแบบองค์รวมและ Hospitality แบบไทย

หนึ่งในจุดแข็งของประเทศไทยที่สร้างความประทับใจอย่างลึกซึ้งให้แก่ผู้ป่วย GCC คือ “บริการที่เป็นมิตรและอบอุ่นแบบไทย” ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การต้อนรับที่สุภาพ การอำนวยความสะดวกแบบครบวงจร (One-stop Service) การจัดเตรียมห้องพัก VIP สำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ ไปจนถึงการให้บริการแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Care) ที่คำนึงถึงรายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละเคส การมีล่ามที่สามารถสื่อสารภาษาอาหรับได้อย่างเข้าใจวัฒนธรรม และการติดตามหลังการรักษา เป็นองค์ประกอบที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจในระบบบริการของไทย

4.2.3 ความเข้าใจและการเคารพต่อศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม

การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC โดยโรงพยาบาลไทยสามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดอาหารฮาลาลที่ผ่านการรับรองจากองค์กรศาสนา การจัดห้องละหมาดแยกชายหญิง การให้บริการโดยแพทย์

หญิงในกรณีผู้ป่วยหญิง และการอบรมบุคลากรให้เข้าใจข้อปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม เช่น การไม่สัมผัสร่างกายหากไม่จำเป็น สิ่งเหล่านี้ช่วยลดความรู้สึกแปลกแยก และทำให้ผู้ป่วยรู้สึกปลอดภัย ได้รับเกียรติ และสามารถเข้ารับการรักษาในบรรยากาศที่เอื้อต่อความไว้วางใจ

4.2.4 ค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลและโปร่งใส

แม้ว่าผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC ส่วนใหญ่จะมีศักยภาพทางการเงินสูง แต่กลับให้ความสำคัญกับ “ความคุ้มค่า” และ “ความโปร่งใส” มากกว่าค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์สะท้อนว่า ค่ารักษาในประเทศไทยอยู่ในระดับกลางถึงสูง แต่มีความเหมาะสมกับคุณภาพที่ได้รับ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศตะวันตกหรือสิงคโปร์ นอกจากนี้ การมีแพ็กเกจแบบเหมาจ่าย (Package-based Care) ที่ชัดเจน โปร่งใส และสามารถประเมินค่าใช้จ่ายล่วงหน้าได้ ยังช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกมั่นใจและลดความกังวลในการตัดสินใจ

4.2.5 แหล่งท่องเที่ยวและบรรยากาศการพักฟื้นที่เอื้อต่อครอบครัว

ประเทศไทยมีจุดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและบรรยากาศที่เหมาะกับการพักผ่อน ซึ่งเอื้อต่อการผสมผสานระหว่าง “การรักษา” กับ “การท่องเที่ยว” หรือที่เรียกว่า Medical Vacation โดยเฉพาะผู้ป่วย GCC ซึ่งมักเดินทางมาพร้อมครอบครัว การที่ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต หรือหัวหิน ซึ่งสามารถวางแผนพักฟื้นต่อได้ จึงกลายเป็นข้อได้เปรียบเหนือประเทศอื่น

4.2.6 ความสะดวกด้านการเดินทาง การสื่อสาร และระบบสนับสนุน

ประเทศไทยมีความพร้อมในเชิงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับผู้ป่วยต่างชาติ ทั้งการมีเที่ยวบินตรงจากหลายเมืองในกลุ่มประเทศ GCC การมีตัวแทนที่ช่วยประสานเรื่องวีซ่าทางการแพทย์ และการจัดล่ามที่เข้าใจทั้งภาษาและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ และทำให้ผู้ป่วยเกิดความมั่นใจในการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์ไทย

4.2.7 ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว

ผู้ป่วย GCC ให้ความสำคัญกับมาตรการด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว ซึ่งโรงพยาบาลไทยสามารถจัดให้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การจัดห้องพักส่วนตัวสำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ การรักษาข้อมูลส่วนบุคคลและเวชระเบียน การมีระบบรักษาความปลอดภัยภายในโรงพยาบาล และการบริหารจัดการที่เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งล้วนแต่เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของระบบสุขภาพไทย

ดังนั้น การดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ (GCC) ให้มาใช้บริการทางการแพทย์ในประเทศไทย ไม่ได้เกิดจากปัจจัยเพียงด้านเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการหลายมิติ ทั้งในด้านคุณภาพการรักษา เทคโนโลยี ความเข้าใจวัฒนธรรม การบริการที่อบอุ่น และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพักฟื้นและการใช้ชีวิตของผู้ป่วยอย่างรอบด้าน ประเทศไทยจึงมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในฐานะ Medical Hub ระดับนานาชาติ ที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC ได้อย่างครบถ้วน ทั้งในเชิงกายภาพ จิตใจ และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยกลุ่มนี้เลือกประเทศไทย และกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

1. สถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบาย Medical Hub ของประเทศไทยที่มุ่งเน้นกลุ่มประเทศ GCC

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินนโยบาย Medical Hub ของประเทศไทยมีลักษณะเด่นคือความต่อเนื่องและความชัดเจนในการแปลงนโยบายสู่ระดับปฏิบัติในโรงพยาบาล อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการมีนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายเชิงนโยบายกับการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Kaplan และ Norton (2004) เรื่อง *Strategy Execution* ที่ชี้ว่ากลยุทธ์จะเกิดผลได้ก็ต่อเมื่อถูกปรับให้เข้ากับระบบการดำเนินงานจริง

ในกรณีของผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC ถือเป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นการแปลงนโยบายไปสู่บริการเฉพาะกลุ่ม โดยมีการออกแบบบริการที่ตอบสนองความต้องการเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นส่วนตัวที่แตกต่างออกไป การพัฒนาระบบล่ามทางการแพทย์ในการสื่อสารด้านภาษา เป็นการสะท้อนการนำกรอบ *Culturally Competent Healthcare* ของ Campinha-Bacote (2002) มาปรับใช้ในบริบทไทย เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดความตึงเครียด และเพิ่มคุณภาพผลลัพธ์ทางการแพทย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการพัฒนา Medical Hub ระดับสากล เช่น สิงคโปร์หรือดูไบ จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจเชิงลึกทางวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งไม่ใช่การฝึกอบรมด้านภาษาเท่านั้น

นอกจากนี้ แม้ว่าปัจจัยภายนอก เช่น สภาพอากาศ การเชื่อมต่อเส้นทางบิน และการสนับสนุนจากภาครัฐ จะช่วยเสริมความได้เปรียบให้แก่ไทย แต่ Hanefeld et al. (2014) และ Lunt et al. (2011) ได้เสนอว่า ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขึ้นอยู่กับการสร้าง “โครงสร้างพื้นฐานเชิงระบบ” ที่สามารถรักษามาตรฐานคุณภาพการแพทย์ในระยะยาว ดังนั้น แม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังจำเป็นต้องลงทุนในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อให้ Medical Hub ของไทยก้าวสู่การเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค

2. ปัจจัยในการดึงดูดผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC

การที่ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพของผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC เกิดจากคุณภาพทางการแพทย์ และเป็นผลลัพธ์จาก “การบริการแบบองค์รวม” (Holistic Medical Tourism) ที่เชื่อมโยงมิติทางกายภาพ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และครอบครัวเข้าด้วยกัน หากวิเคราะห์ในเชิงแนวคิด Pine และ Gilmore (1999) ซึ่งเสนอว่าการแข่งขันทางบริการกำลังเคลื่อนจากการ “ขายบริการ” ไปสู่การ “ขายประสบการณ์” จะพบว่าประเทศไทยสามารถสร้าง “ประสบการณ์การรักษา” ที่มากกว่าการดูแลสุขภาพทั่วไปได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการจัดอาหารฮาลาล การมีแพทย์หญิง ห้องละหมาด และการออกแบบห้องพักสำหรับครอบครัว ล้วนเป็นการเพิ่มคุณค่าที่ตอบสนองความคาดหวังเชิงวัฒนธรรมของผู้ป่วย GCC ได้ดีกว่าหลายประเทศในภูมิภาค (Lertputtarak, Thongra-ar, & Samokhin, 2022)

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น อินเดียและมาเลเซีย แม้อินเดียจะมีข้อได้เปรียบด้านค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่า และมาเลเซียได้รับการยอมรับในด้านการจัดการระบบฮาลาลที่ดี แต่ประเทศไทยมีจุดแข็งในด้านการสร้าง “คุณค่าทางอารมณ์” ผ่านความไว้วางใจและความรู้สึกปลอดภัยที่เกิดจากบุคลากรที่มีความเข้าใจด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้ป่วย ข้อได้เปรียบนี้สอดคล้องกับแนวคิด *culturally sensitive care* ที่แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจเชิงลึกต่อวัฒนธรรมสามารถลดความกังวลและเพิ่มความพึงพอใจในการรักษาพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าผู้ป่วย GCC จะมีศักยภาพในการจ่ายค่ารักษาพยาบาลสูง แต่ Turner (2007) ได้กล่าวว่ากลุ่มนี้ยังคงให้ความสำคัญกับ “ความคุ้มค่า” และความโปร่งใสของราคา การที่โรงพยาบาลไทยนำเสนอแพ็กเกจการรักษาแบบเหมาจ่ายและการกำหนดราคาที่ชัดเจน จึงถือเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยรักษาความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การแข่งขันด้านราคาอาจกลายเป็นแรงกดดันในอนาคต โดยเฉพาะจากอินเดียที่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า และมาเลเซียที่มีนโยบายรัฐสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ แม้ว่าปัจจัยเสริมด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเดินทางที่สะดวก และความหลากหลายของการท่องเที่ยวในประเทศไทยจะเป็นจุดแข็งที่เหนือกว่าประเทศคู่แข่ง (Lunt et al., 2011; Hanefeld et al., 2014) แต่หากวิเคราะห์ในมุมข้อจำกัด จะเห็นได้ว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพและการจัดการทรัพยากรบุคคลยังเป็นจุดอ่อนที่อาจบั่นทอนศักยภาพในระยะยาว กล่าวคือ หากประเทศไทยไม่ลงทุนยกระดับระบบบริการและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จุดแข็งด้านประสบการณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมอาจยังไม่อาจรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน Medical Tourism ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทระดับภูมิภาค

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงพยาบาลควรพัฒนาบริการเฉพาะกลุ่ม (Customized Services) สำหรับผู้ป่วยจากกลุ่ม GCC เช่น การออกแบบห้องพักที่เป็นสัดส่วน ห้องละหมาดในตัวอาคาร บริการผู้ดูแลเพศเดียวกัน และเจ้าหน้าที่ดูแลประจำครอบครัว

2. เพิ่มการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติ เช่น การวินิจฉัยทางไกล (Telemedicine) ระบบติดตามอาการผ่านแอปพลิเคชันหลายภาษา และการเชื่อมต่อข้อมูลกับโรงพยาบาลในประเทศต้นทางของผู้ป่วย

3. สร้างระบบข้อมูลกลางเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่น เช่น เว็บไซต์รวมรายชื่อโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองฮาลาล หรือมีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อให้ผู้ป่วยตัดสินใจได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ ประสบการณ์ของผู้ป่วยจากกลุ่มประเทศ GCC ที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลของไทย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความพึงพอใจ ความคาดหวัง และความรู้สึกไว้วางใจอย่างแท้จริงในเชิงวัฒนธรรมและจิตวิทยา

2. ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย หรือตุรกี ในการดึงดูดผู้ป่วยจาก GCC เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการยกระดับนโยบาย Medical Hub ของไทยในเวทีระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กริช อึ้งวิฑูรสถิตย์, จรินทร์ เจริญศรีวัฒนกุล, และพิชา คนกาญจน์. (2567). รูปแบบการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับชาวตะวันออกกลางในประเทศไทย: บุคลากรทางสุขภาพควรตระหนัก. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี (ออนไลน์)*, 10(1), 1–15. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ISCJ/article/view/268587

จิตรลดา ปิ่นทอง, และกมลวรรณ รอดห์ริง. (2568). ปัจจัยขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีฐานะดีในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก: กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี. *วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และกลยุทธ์การจัดการ*, 12(1), 190–204. https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jems/article/view/6210

ชมพูขนิษฐ์ สูตะบุตร, และทักษิณา แสนเย็น. (2564). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมุสลิมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการการท่องเที่ยวฮาลาลในประเทศไทย. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค*, 7(1), 307–314.

ณัฏฐพัชร มณีโรจน์. (2558). ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของประเทศไทย. *วารสารปาริชาต*, 29(1), 196–215.

บุศรินทร์ เขียวไพรี. (2565). *โอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาศูนย์การแพทย์ครบวงจร (Medical hub)* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

พรมิตร กุลกาลยืนยง. (2560). การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในประเทศไทย: ความท้าทายและการพัฒนา. *วารสารนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(1), 125–132.

สาริกา ค้าสุวรรณ. (2560). พฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากตะวันออกกลาง: มุมมองจากผู้ให้บริการทางการแพทย์. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 11(1), 53–76.

อริสรา อัครพิสิฐ. (2564). อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรของประเทศไทย: ศักยภาพและโอกาส. *สยามวิชาการ*, 22(2), 18–36.

Campinha-Bacote, J. (2002). The process of cultural competence in the delivery of healthcare services: A model of care. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 181–184. https://doi.org/10.1177/10459602013003003

International Monetary Fund. (2023). *World economic outlook database*.

https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2004). *Strategy maps: Converting intangible assets into tangible outcomes*. Harvard Business School Press.

Lertputtarak, S., Thongra-ar, J., & Samokhin, D. (2022). Factors attracting Arab patients to travel for medical services in Thailand. *Journal of Liberal Arts and Service Industry*, 5(1), 283–303.

Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Harvard Business School Press.

World Bank. (2020). *Thailand's healthcare infrastructure development report*. World Bank Group.

World Bank. (2023). GDP per capita (current international $): Saudi Arabia, Qatar, United Arab Emirates, Kuwait, Bahrain, Oman. https://data.worldbank.org

World Health Organization. (2018). Healthcare systems in the Gulf Cooperation Council countries. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 24(5), 437–446.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

Technological Leadership of Educational Administrators under the Local Administrative Organization in Rayong Province

นฤมล การสร้าง[1], กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์[2], ธนาศักดิ์ ศิริปุณยนันท์[3]

[1,2,3]วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Naruemon Kansrang[1], Kissadapan Pongboriboon [2], Tanasak Siripunyanan[3]
[1,2,3]College of Asian Scholars, Khon Kaen, Thailand
✉ :* mew822104@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 24 November 2025; Revised: 26 December 2025; Accepted: 06 January 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยองการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 19 คน และครูผู้สอน 177 คน รวมทั้งสิ้น 196 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับลักษณะแบบตอบสนองคู่ และแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.41) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNImodified = 0.109) รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 ด้าน รวม 18 แนวทาง โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา ; ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

Abstract

The research aims to study 1) the current state, desired state, and needs of technological leadership among school administrators under local government organizations in Rayong Province, and 2) guidelines for developing technological leadership among school administrators under local government organizations in Rayong Province. The research is a mixed-methods study. The sample consists of 19 school administrators and 177 teachers, totaling 196 people. The sample size was determined by comparing it to the table of Krejcie and Morgan. Stratified random sampling and simple random sampling were used. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire, paired-choice questions, and an interview. The questionnaire had an item content validity index (IOC) between 0.80–1.00 and a total reliability of 0.947. The statistics used for data analysis included percentages, means, standard deviations, the Priority Needs Index (PNImodified), and content analysis. The research findings indicate that the current state of educational administrators' overall technological leadership is at a high level ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.41). The overall desired condition was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.33). Considering the needs, it was found that the vision for using technology had the highest need index (PNImodified = 0.109), followed by the use of technology for measurement and evaluation, and support for management and operationalizing the development guidelines for technology leadership of school administrators, which consisted of 6 areas and 18 approaches. The overall assessment of suitability and feasibility was at the highest level.

Keywords: guidelines for development; technological leadership

1. บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีความจำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้นในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางและมีความใกล้ชิดกับการทำงานของบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ทั้งฝ่ายการสอนและฝ่ายสนับสนุน ส่งผลให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้นำจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นิคม นาคอ้าย (2549) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้นำจึงต้องสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรและบุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Center for Advance Study of Technology Leadership in Education: CASTLE) ที่ได้พัฒนากรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยี การเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างกว้างขวาง และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ผู้บริหารควรมีความรู้ในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สุนันทา สมใจ, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยเทคโนโลยีทางการศึกษามีส่วนช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้

ครูควรให้ความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี รวมถึงมีความเชื่อว่าการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน (Efeoglu & Coruk, 2019) นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่เห็นความสำคัญของการศึกษา และพร้อมลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพคนในท้องถิ่น โดยมีผู้อำนวยการสำนักหรือกองการศึกษา รวมถึงหัวหน้าส่วนการศึกษาที่มีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรและบริหารจัดการทั้งแผนปฏิบัติงาน แผนงบประมาณ และแผนพัฒนาบุคลากร สำหรับโรงเรียนซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนมีครูที่มีคุณภาพและทรัพยากรที่เพียงพอ รวมถึงกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่มีความคล่องตัว (อภิรดี กลกิจ, 2554)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยผลการวิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 19 คน และครูผู้สอน 177 คน รวมทั้งสิ้น 196 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual response format) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNIMODIFIED) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับและการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34 S.D.= 0.41) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.90 S.D.= 0.23) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.33 S.D.= 0.40) ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ($\overline{X}$ = 4.25 S.D.= 0.44) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ($\overline{X}$ = 4.23 S.D.= 0.50) และด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.10 S.D.= 0.47) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69 S.D.= 0.33) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.92 S.D.= 0.22) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.65 S.D.= 0.34) ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ($\overline{X}$ = 4.65 S.D.= 0.34) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.63 S.D.= 0.38) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ($\overline{X}$ = 4.61 S.D.= 0.35) และด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.10 S.D.= 0.35) ตามลำดับ

การประเมินความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNImodified = 0.109) รองลงมาด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.094) ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ (PNImodified = 0.094) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified = 0.089) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คือ (PNImodified = 0.073) และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น คือ (PNImodified = 0.004) ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง มีแนวทาง 6 ด้านประกอบด้วย 18 แนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี มี 3 แนวทาง 2) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มี 3 แนวทาง 3) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานมี 3 แนวทาง 4) การสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการมี 3 แนวทาง 5) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล มี 3 แนวทาง 6) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มี 3 แนวทาง โดยภาพรวมมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ =4.69

S.D. = 0.43) และมีผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.83 S.D. = 0.31)

5. การอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี นอกนั้นทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน และด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้เชิงเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีทั้งในงานประจำวันและการจัดการเรียนการสอน ด้วยการวางนโยบาย จัดอบรม ติดตามผล และจัดหาเครื่องมือที่เหมาะสม ทำให้บุคลากรทำงานสะดวก มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและงานธุรการด้วยเทคโนโลยี ผ่านการกำหนดนโยบาย จัดหาเครื่องมือ การอบรมพัฒนาทักษะ และการใช้ระบบสารสนเทศที่ช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อน เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีแนวทางการพัฒนาด้านเทคโนโลยี จะไม่เน้นแค่การจัดหาอุปกรณ์ แต่รวมถึงการ อบรมบุคลากร พัฒนาระบบสารสนเทศ ประสานงานกับภายนอก และติดตามประเมินผล เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเจนจิรา จุ้ยประโคน (2566) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่ปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของชูพงศ์ อยู่ภักดี (2564) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน และด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี

ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครู ส่วนใหญ่มีความพึงประสงค์ให้โรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีทุกด้าน เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้จัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจิราพัชร ไผ่วุฒิพันธ์ (2565) การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ 2 ผลการวิจัยพบวา สภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชูพงศ์ อยู่ภักดี (2564) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำบุคลากรใน โรงเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ภายในสถานศึกษา 3) ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนใช้เทคโนโลยีในการจัดการและการปฏิบัติงานของตนเอง 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นและมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีร่วมกับกลยุทธ์ในการสอน 6) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ตามลำดับ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารและครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง เล็งเห็นว่า ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและส่งเสริมทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคดิจิทัล อีกทั้งวิสัยทัศน์ยังเป็นแรงขับเคลื่อนที่ช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการปรับตัว เปิดรับนวัตกรรม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยี ทั้งในมิติของการบริหารจัดการ ทรัพยากร และการพัฒนาศักยภาพครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ชี้ว่า การมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และตอบสนองความต้องการผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยนาม บุญนิตย์ (2563) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มี 8 ด้าน ความจำเป็นต้องการมากที่สุดคือด้านการสร้างความตระหนักและความเข้าใจ จริยธรรมในการใช้งานเทคโนโลยีและนวัตกรรมสู่องค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชูพงศ์ อยู่ภักดี (2564) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็น (PNI Modified) คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

5.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ทั้ง 6 ด้าน มีจำนวน 18 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมากจากแนวทางได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาแนวทางตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง โดยมีการศึกษาและได้มาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาแนวทาง ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ทั้ง 6 ด้าน จำนวน 18 แนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 9 คน ประกอบไปด้วยจำนวน 9 คน ได้แก่ อาจารย์อุดมศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ รองผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และครูเทคโนโลยี วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ และหลังจากนั้นเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น อาจารย์อุดมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและดัชนีความต้องการจำเป็นในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง ทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า ด้านที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก นอกนั้นทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำแนวทางการปฏิบัติไปใช้ได้จริงในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมและต่อยอดการสร้างความตระหนักด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีให้ครอบคลุมทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน

1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการสร้างและส่งเสริมมาตรการด้านจริยธรรมดิจิทัลในทุกระดับของการบริหารและการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และเป็นไปตามหลักคุณธรรม นอกจากนี้ยังควรบูรณาการด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการเรียนการสอนควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม

1.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 18 แนวทาง ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ หรือในเขตการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีตามบริบทของแต่ละพื้นที่

2.2 ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางพัฒนาไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

2.3 ควรให้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

7.องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง มีแนวทาง 6 ด้านประกอบด้วย 18 แนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี มี 3 แนวทาง 2) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มี 3 แนวทาง 3) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานมี 3 แนวทาง 4) การสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการมี 3 แนวทาง 5) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล มี 3 แนวทาง 6) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มี 3 แนวทาง

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง
ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ ได้แก่
๑) วิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี
๒) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน
๓) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน
๔) การสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ
๕) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผล และประเมินผล
๖) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระยอง

8. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ โพธิ์ทอง. (๒๕๕๙). *ผลของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนและบรรยากาศโรงเรียน* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต].

กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง, และคณะ. (๒๕๖๔). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑. ใน *การประชุมวิชาการสหวิทยาการพุทธรัฐศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ ๑*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กัลยา กิตยวัฒน์. (๒๕๖๑). *การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหาดใหญ่* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่].

คมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง. (๒๕๕๘). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์, และกุหลาบ ปุริสาร. (๒๕๖๑). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารบัณฑิตเอเชีย*.

เจนจิรา จุ้ยประโคน. (๒๕๖๖). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๒. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*.

ชัญญาภัค ใยดี. (๒๕๖๐). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*.

ชวลิต เกิดทิพย์. (๒๕๕๐). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].

ชูพงศ์ อยู่ภักดี. (n.d.). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม].

ชวิกา ทีเจริญ. (๒๕๖๒). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, ๑๔(๒), ๘–๒๐.

ตระกูล เสมานอก. (๒๕๕๘). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

ทิศนา แขมมณี. (๒๕๖๑). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒๒). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกฤต พราหมน์นก. (๒๕๕๙). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

ธีรโชติ หล่ายโท้. (๒๕๖๐). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

นิคม นาคอ้าย. (๒๕๔๙). *องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลภาวะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

บรรจบ บุญจันทร์. (๒๕๕๔). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

บุญชม ศรีสะอาด. (๒๕๖๐). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ ๑๐). สุวีริยาสาส์น.

วสันต์ อติศัพท์. (๒๕๕๐). *ทิศทางใหม่ของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วสันต์ชัย สดคมขำ. (๒๕๖๓). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครู* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

สุกัญญา แช่มช้อย. (๒๕๕๘). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*.

สุนันทา สมใจ. (๒๕๖๑). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*.

สุภัททรา สังขวร. (๒๕๖๐). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].

อดิศักดิ์ ดงสิงห์. (๒๕๖๐). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].

อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (๒๕๖๐). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Social Sciences

แนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองที่สะท้อนผ่านเนื้อหาเรื่องเล่านโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

Political Concepts of the Coalition of Political Parties Reflected through Policy Narratives Aimed at Dismantling the Power and Legacy of the National Council for Peace and Order (NCPO)

ศุทธวีร์ แก้วสิงห์[1]*, กัลยา แซ่อึ้ง[2]

[1,2]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

Suttawee Kaewsing[1], Kanlaya Saeoung[2]
[1,2]Master of Public Administration Program in Public Policy and Management, Srinakharinwirot University, Thailand
✉ :* mee.kaewsing@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 16 November 2025; Revised: 29 December 2025; Accepted: 06 January 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านและกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าทางนโยบาย ในระหว่างการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่า ทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย ตลอดจนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นบนฐานของการต่อสู้ตีความเชิงอุดมการณ์ของการเมืองประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาของเรื่องเล่าที่ได้จากถ้อยคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตลอดจนถ้อยคำการปราศรัยหาเสียงต่อประชาชนในวาระโอกาสต่าง ๆ ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 การแถลงข่าวโดยพรรคการเมือง ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบายดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนออกมาผ่านทางเนื้อหาของเรื่องเล่าในระหว่างการผลักดันนโยบาย ในส่วนของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ได้สะท้อนแนวคิดดังนี้ (1) แนวคิดอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน (2) แนวคิดประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ (3) แนวคิดสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย (4) แนวคิดกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยต้องผ่านกระบวนการตราของรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (5) แนวคิดหลักกฎหมายต้องมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ขณะที่แนวคิดของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ได้สะท้อนแนวคิดดังนี้ (1) แนวคิดคุณสมบัติของผู้นำกับความเป็นประชาธิปไตย และ (2) แนวคิดการมองกฎหมายว่าเป็นคำสั่งของรัฏฐาธิปัตย์

คำสำคัญ: กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมือง, แนวคิดทางการเมือง, เรื่องเล่าทางนโยบาย

Abstract

This research aims to analyze the political concepts of the coalition of opposition parties and the coalition of government parties in the 25th House of Representatives of Thailand, as reflected through the content of policy narratives during the process of promoting policies to dismantle the power and legacy of the National Council for Peace and Order (NCPO). This study employs a qualitative research approach using documentary research methods and applies conceptual frameworks related to political thought and the public policy process, the Narrative Policy Framework (NPF), the Advocacy Coalition Framework (ACF), as well as studies on democracy based on ideological struggles within democratic politics that have emerged since the 2006 coup d'état to the present. Data were collected from policy narratives expressed in speeches and debates of members of the 25th House of Representatives who participated in promoting policies to dismantle the NCPO's power and legacy, as well as from campaign speeches delivered to the public during the 2019 general election, political party press conferences, and social media content related to the promotion of such policies. The research findings reveal that the political concepts reflected through the narratives during the policy promotion process among the opposition parties coalition include: (1) the concept of popular sovereignty, (2) the concept of procedural democracy, (3) the concept of rights and freedoms in a democratic regime, (4) the concept that laws in a democracy must be enacted through the legislative process of a parliament elected by the people, and (5) the concept that the rule of law must align with the principle of justice. In contrast, the political concepts reflected through the narratives of the government party coalition include: (1) the concept of leadership qualifications and democracy, and (2) the concept of law as a command of the sovereign power.

Keyword: Coalition of Political Parties, Political Concepts, Policy Narrative

1. บทนำ

การรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เป็นที่ประจักษ์ว่า เครื่องมือสำคัญที่คณะรัฐประหารใช้ในการควบคุมและบริหารประเทศ คือ “กฎหรือข้อบังคับที่มาจากกลุ่มผู้ก่อการรัฐประหาร” โดยผ่านการใช้อำนาจในฐานะรัฏฐาธิปัตย์ หรือที่เรียกว่า “คำสั่งคณะรัฐประหาร” (นภาจรี จิวะนันทประวัติ, 2557) ด้วยการใช้กลไกและเครื่องมือทางด้านกฎหมายที่สำคัญ เช่น การออกกฎเกณฑ์หรือที่เรียกว่าการออก “ประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ” ทั้งกรณีที่เป็นกฎเกณฑ์บังคับใช้เป็นการทั่วไปและเป็นคำสั่งที่ใช้บังคับกับบุคคลเฉพาะราย รวมแล้วมีจำนวนมากถึง 456 ฉบับ (กุลธิดา สามะพุทธิ, 2562) อาทิ การใช้ประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. หรือคำสั่งหัวหน้า คสช. เป็นเครื่องมือและข้ออ้างในการควบคุมประชาชน การประกาศให้พลเรือนมาขึ้นศาลทหารในคดีความผิดบางประเภท การเรียกบุคคลให้มารายงานตัว การสั่งห้ามชุมนุมทางการเมือง ฯลฯ (นพพล อาชามาส และคณะ, 2562) อันเป็นการทำลายอุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตยของประเทศและเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งการออกประกาศและคำสั่งของ คสช. นั้นล้วนแต่เป็นการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของ คสช. เสียเองทั้งสิ้น (อุมาพร สังขะเลขา, 2565)

ต่อมาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 แม้อำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจะได้สิ้นสุดลง

ประกอบกับการมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งบริหารประเทศแล้ว แต่ทว่าบรรดาประกาศและคำสั่ง คสช. บางฉบับที่ยังมิถูกยกเลิกหรือสิ้นผลการบังคับใช้ภายหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจในระหว่างทาง จึงทำให้บรรดาประกาศและคำสั่งที่คงเหลืออีกจำนวนหลายฉบับยังคงมีสถานะในการบังคับใช้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญต่อไป หากไม่ได้มีการยกเลิก แก้ไขหรือสิ้นผลไปเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจที่กำหนดไว้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามบทบัญญัติในบทเฉพาะกาลมาตรา 279 ได้บัญญัติรับรองถึงความชอบด้วยกฎหมายให้กับบรรดาประกาศ คำสั่ง และการกระทำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้มีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป ทั้งนี้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าวยังได้กำหนดให้การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวได้นั้นจะต้องมีการตราเป็นพระราชบัญญัติ เว้นเสียแต่ประกาศหรือคำสั่งนั้นมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางการบริหาร จึงจะสามารถกระทำได้โดยคำสั่งนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรี (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

อย่างไรก็ตามในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 สิ่งที่ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนทั้งของพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ การแบ่งจุดยืนทางการเมืองออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุน คสช. ที่ฝ่ายตรงข้ามมักจะเรียกว่าฝ่ายเผด็จการ กับฝ่ายที่ต่อต้าน คสช. ที่มักจะขนานนามตนเองว่าเป็นฝ่ายประชาธิปไตย (ธนกร วงษ์ปัญญา, 2561) และท้ายที่สุดเมื่อการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 สิ้นสุดลง ปฏิเสธไม่ได้ว่าในสภาผู้แทนราษฎรต่างก็มีพรรคการเมืองที่ได้ประกาศจุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจนมาตั้งแต่ต้นว่าจะไม่สนับสนุนและต่อต้าน คสช. ก็ได้รับเลือกตั้งให้เข้ามาทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเฉพาะพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ดังนั้น ด้วยธรรมชาติของปัญหาสาธารณะที่มีความเกี่ยวพันกับมุมมองทางด้านแนวคิด ค่านิยมของปัจเจกบุคคลหรือตัวแสดงทางการเมืองที่จะมองว่าอะไรเป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาตามที่ตัวแสดงแต่ละฝ่ายได้มีการยึดถืออย่างแตกต่างกัน (โกวิทย์ กังสนันท์, 2546, น. 45-56) จนนำมาสู่การกำหนดจุดยืนทางการเมืองที่จะอยู่ตรงข้ามกับ คสช. ของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

เหตุนี้จึงทำให้บรรดาพรรคการเมืองฝ่ายค้าน โดยเฉพาะพรรคก้าวไกล (ผู้เสนอนโยบาย) ที่เดิม คือ พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ได้ประกาศจุดยืนทางการเมืองด้วยการชูประเด็นนโยบายเกี่ยวกับการอาสาเข้ามาเพื่อที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองแบบเก่า (พันธกานต์ ทานนท์, 2563) เพื่อให้ประเทศเดินหน้าไปสู่การเป็นประชาธิปไตยและหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจของ คสช. มาตั้งแต่ช่วงของการเลือกตั้ง (สุภชาติ เล็บนาค, 2567) ก็มีความพยายามที่จะมองและแสดงให้เห็นถึงปัญหาสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในที่นี้คือ การมองปัญหาของการมีกฎหมายที่เกิดจากการใช้อำนาจเผด็จการจากคณะรัฐประหาร อันเป็น “มรดกของ คสช.” ที่ยังคงดำรงสถิตอยู่ในระบบกฎหมาย โดยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เป็นประชาธิปไตยในระบบการเมืองและระบบกฎหมายของไทยภายหลังที่ได้มีการเลือกตั้งตามกระบวนการประชาธิปไตยมาแล้ว ซึ่งวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาสาธารณะเรื่องนี้อันเป็นการทำให้ “มรดกของ คสช.” ที่มีอยู่ก่อนหน้าหรือที่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ได้ถูกยกเลิกไปและสามารถนำพาระบบการเมืองไทยกลับมาสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้อีกครั้งนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามบทบัญญัติ

ในบทเฉพาะกาลมาตรา 279 ได้กำหนดว่า การดำเนินการจะต้องมีการตราเป็นพระราชบัญญัติ เหตุนี้จึงเป็นที่มาของการนำเสนอนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยการผลักดันนโยบายดังกล่าวผ่านกลไกดำเนินงานของสภาผู้แทนราษฎรในฐานะผู้ใช้อำนาจทางนิติบัญญัติในระบบการเมืองแบบรัฐสภา ด้วยวิธีการเสนอร่างกฎหมายและการเสนอญัตติเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเกี่ยวกับการรื้อถอนอำนาจและมรดกของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (ไทยพีบีเอส, 2562)

ฉะนั้น การวิจัยนี้จึงมิได้มองปัญหาสาธารณะหรือนโยบายสาธารณะในลักษณะของผลผลิตที่มาจากการคิดคำนวณอย่างเป็นเหตุเป็นผลของผู้กำหนดนโยบาย หากแต่มองว่ามาจากการมองเห็นถึงปัญหาในลักษณะที่แตกต่างหลากหลายกันไปตามมุมมองของแนวคิดที่ปัจเจกแต่ละคนมีหรือได้ยึดถือ โดยการจะวิเคราะห์ถึงแนวคิดของตัวแสดงทางการเมืองในฐานะพรรคการเมือง ซึ่งในที่นี้ คือ การวิเคราะห์ถึงแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติผ่านการใช้อำนาจในกระบวนการทางนิติบัญญัติได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ผ่าน “เรื่องเล่า (Narrative)” อันเป็นชุดของเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะถ่ายทอดให้เห็นถึงแบบแผนของแนวคิดหรือการสร้างความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ที่สะท้อนออกมาจากการต่อสู้ถกเถียงกันภายใต้มุมมองทางด้านแนวคิดผ่านการเล่าเรื่องของบรรดาตัวแสดงทางนโยบายดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความรับรู้และความเข้าใจถึงบทบาทของการเมืองและการบริหารที่สถิตอยู่เบื้องหลังของการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นทางนโยบายสาธารณะ (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2561) ดังความต้องการตอบคำถามในงานวิจัยนี้ที่ว่า กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองใดออกมาผ่านทางเนื้อหาของเรื่องเล่า เพื่อให้เป็นชุดข้อมูลประกอบการตัดสินใจในทางเลือกเชิงนโยบายให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายในครั้งนี้ ทั้งยังจะเป็นการบ่งบอกถึงจุดยืนแห่งแนวคิดอันเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ทางการเมืองที่แต่ละกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองได้มีการยึดถืออีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าทางนโยบายในระหว่างการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนวิธีวิจัยเชิง

เอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ มีหน่วยในการศึกษา คือ กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ซึ่งจำกัดการศึกษาเฉพาะพรรคอนาคตใหม่ พรรคก้าวไกล และพรรคเพื่อไทย และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ได้จำกัดการศึกษาเฉพาะ พรรคพลังประชารัฐ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคภูมิใจไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาจากเรื่องเล่าทางนโยบายเกี่ยวกับการรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ถูกถ่ายทอดโดยกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 25 ทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเรื่องเล่าให้ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 ช่วงเวลาของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และการพิจารณาญัตติเรื่องขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญ ที่ปรากฏผ่านถ้อยคำการอภิปรายของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม ตลอดจนการปรากฏเนื้อหาของเรื่องเล่าที่ได้จากการสื่อสารเล่าเรื่องของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองทั้ง 2 กลุ่มต่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการปราศรัยหาเสียงกับประชาชนในวาระโอกาสต่าง ๆ ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 การแถลงข่าวโดยพรรคการเมือง หรือการปรากฏข้อมูลเรื่องเล่าจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคการเมืองในประเด็นดังกล่าว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ อาทิ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่ครอบคลุมในส่วนของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่า (Narrative Policy Framework :NPF) ทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework : ACF) ตลอดจนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นบนฐานของการต่อสู้ตีความเชิงอุดมการณ์ของการเมืองประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 25 ทั้ง 2 กลุ่ม ที่สะท้อนออกมาจากเนื้อหาของเรื่องเล่าในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

3.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานข่าว สื่อสิ่งพิมพ์ของภาครัฐ รวมถึงข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน (พรรคอนาคตใหม่, พรรคก้าวไกล, พรรคเพื่อไทย) และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล (พรรคพลังประชารัฐ , พรรคประชาธิปัตย์ , พรรคภูมิใจไทย) ที่มีเนื้อหาเป็นการอธิบายถึงสภาพปัญหา เหตุผลความจำเป็น ตลอดจนเนื้อหาสาระสำคัญของการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เช่น เนื้อหาหรือถ้อยคำจากการอภิปรายในการนำเสนอและผลักดันร่างรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ที่นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 135,247 คนเป็นผู้เสนอ (สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564ก) การผลักดันร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ พ.ศ. (สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564ข) การเสนอญัตติเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาผลกระทบจากการกระทำประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติและการใช้อำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติตามมาตรา 44 (สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) และการเสนอญัตติ เรื่องขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต (สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563) ในลักษณะที่เป็นการเล่าเรื่องของตัวแสดงทางนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้ ชุดข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวมมาได้มีวิธีการคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดว่า เนื้อหาของเรื่องเล่าที่จะนำมาใช้ในการวิจัยจะต้องมีที่มาจากการสื่อสารเล่าเรื่องผ่านบุคคลที่มีสถานะเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง รวมทั้งข้อมูลจากการสื่อสารโดยวิธีการอื่นที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าวอันมีที่มาจากพรรคการเมืองที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่มาแตกต่างกัน โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์หาแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่สะท้อนออกมาผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อยู่ 2 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นบนฐานของการต่อสู้ตีความเชิงอุดมการณ์ของการเมืองประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่หลังการรัฐประหารปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกว่า 2 ทศวรรษนี้ ในโลกทางวิชาการได้ปรากฏให้เห็นถึงการนำเสนอประชาธิปไตยออกเป็น 2 แนวทาง คือ ประชาธิปไตยที่เน้นเรื่องของกระบวนการหรือ ความชอบธรรมด้านกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจอย่าง “กระบวนการการเลือกตั้ง” กับ ประชาธิปไตยที่ให้ความสนใจกับมิติในเรื่องของคุณธรรมหรือคุณสมบัติของผู้ปกครองที่เป็น “คนดี” ทั้งนี้เพื่อนำแนวคิดประชาธิปไตยทั้ง 2 แนวทางข้างต้นมาเป็นแกนหลักในการกำหนดหาคำสำคัญ (Keyword) เพื่อเป็นการค้นหาและยืนยันตัวแนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนออกมาภายใต้ชุดเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าที่ได้จากการปราศรัยหาเสียงต่อประชาชนในวาระโอกาสต่าง ๆ ในช่วงของการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 การแถลงข่าวโดยพรรคการเมือง ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคการเมือง

ตลอดจนเนื้อหาของเรื่องเล่าที่ได้จากถ้อยคำอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ผ่านการนำเสนอและการผลักดันร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม ที่นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 135,247 คน เป็นผู้เสนอ การผลักดันร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ การเสนอญัตติเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาผลกระทบจากการกระทำประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติและ การใช้อำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติตามมาตรา 44 และ การเสนอญัตติ เรื่องขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อศึกษาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกในอนาคต

4.2 ขั้นตอนที่ 2 ในการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของตัวแนวคิดทางการเมืองกับเนื้อหาของเรื่องเล่าที่สะท้อนผ่านการเล่าเรื่องของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และ กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ผ่านกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องเพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยอาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ เพื่อเป็นการค้นหาและยืนยันความถูกต้องของตัวแนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนออกมาภายใต้ชุดเรื่องเล่าทางนโยบายดังกล่าว ประกอบกับการใช้ทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่า (Narrative Policy Framework :NPF) ร่วมกับทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework : ACF) มาทำการวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของเรื่องเล่า ได้แก่ การวิเคราะห์ถึง 1) ฉากหลังหรือบริบท (Setting or Context) 2) ตัวละคร (Characters) 3) โครงเรื่อง (Plot) และ 4) ฐานคุณค่าทางศีลธรรม (Moral) ที่สะท้อนออกมาผ่านการเล่าเรื่องในระหว่างที่มีการผลักดันนโยบายดังกล่าวของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านและกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบคำถามงานวิจัยที่ว่า กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบาย เพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองใดออกมาผ่านทางเนื้อหาของเรื่องเล่าในระหว่างที่มีการผลักดันนโยบายดังกล่าว

4. ผลการวิจัย

4.1 แนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนผ่านเนื้อหาเรื่องเล่านโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

4.1.1 แนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนผ่านเนื้อหาเรื่องเล่านโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

4.1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้สะท้อนแนวคิดทางการเมืองอยู่ 3 แนวคิด คือ 1) **“แนวคิดอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน”** บนฐานแห่งมุมมองว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของ

อำนาจอธิปไตย” หาใช่อำนาจอื่นใดที่มิได้มาจากประชาชนและเข้าใช้อำนาจที่เป็นของประชาชนเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียวไม่ ดังการอธิบายถึง การรัฐประหารหรือการเข้าใช้อำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ภายหลังจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ด้วยการตั้งตนเป็นรัฏฐาธิปัตย์ และมีการใช้อำนาจดังกล่าวออกประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมและบริหารประเทศว่าเป็นความพยายามของชนชั้นนำที่ต้องการจะหยุดยั้งประชาธิปไตยโดยไม่สนใจว่าอำนาจสูงสุดในประเทศนี้เป็นของประชาชน และยังมองว่าการรัฐประหารถือเป็นกบฏต่อระบอบประชาธิปไตยและกบฏต่ออำนาจของประชาชน ดังนั้น เมื่ออำนาจอื่นใดที่มิเป็นประชาธิปไตยไม่อยู่บนฐานแห่งการเคารพอำนาจประชาชน หรือเคยทำลายอำนาจสูงสุดที่เป็นของประชาชนไป ดังการรัฐประหารหรือเศษซากจากการใช้อำนาจของคณะรัฐประหาร สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรื้อถอน หรือทำให้บรรดามรดกของเผด็จการทั้งหลายได้สลายหายไป เพื่อเป็นการคืนประชาธิปไตยและทำให้ประชาชนกลับมาเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดอีกครั้งหนึ่ง 2) **“แนวคิดประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ”** ได้ปรากฏถึงการตอกย้ำว่า การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. เป็นการก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองที่ไม่ผ่านกระบวนการของการเลือกตั้งตามวิถีทางประชาธิปไตย หากแต่เป็นการเข้าสู่อำนาจด้วยวิธีการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งสวนทางกับหลักการแห่งแนวคิดประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ ที่การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของบุคคลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามกระบวนการทางประชาธิปไตยเท่านั้น หากผู้ใดที่เข้าสู่อำนาจโดยไม่ผ่านกระบวนการของการเลือกตั้ง ถึงแม้คนผู้นั้นจะเข้ามาเพื่อสร้างผลลัพธ์โดยมีเป้าหมายที่ดีเพียงใดก็ตาม แต่คนผู้นั้นก็หาได้เป็นผู้นำหรือผู้แทนของประชาชนที่มีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยไม่ เพราะคุณค่าของประชาธิปไตยอยู่ที่รูปแบบของกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบนฐานของการยอมรับและเคารพเสียงของประชาชนในฐานะผู้ทรงอำนาจสูงสุด อย่างเช่น “กระบวนการของการเลือกตั้ง” และ 3) **“แนวคิดสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย”** ได้ปรากฏการเล่าเรื่องของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่มีการกล่าวตอกย้ำว่า ภายหลังการรัฐประหารทุกครั้งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมักจะถูกย่ำยี ลิดรอนหรือถูกพรากไป ด้วยการรัฐประหารนั้นถือเป็นต้นเหตุแห่งการใช้อำนาจของเผด็จการในลักษณะที่ไม่เพียงแต่ไม่ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน หนำซ้ำยังเป็นการใช้อำนาจที่เหยียบย่ำทำลายเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อีกด้วย ดังกรณีที่ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มาจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งในห้วงเวลาดังกล่าวนั้น คสช. ได้มีการใช้อำนาจรัฏฐาธิปัตย์ออกมาตรการต่าง ๆ ผ่านบรรดาประกาศหรือคำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนของสื่อมวลชน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจัดการกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองและละเมิดสิทธิมนุษยชน อาทิ การห้ามชุมนุมทางการเมือง การเรียกบุคคลให้มารายงานตัว การกำหนดให้การกระทำความผิดบางประการอยู่ในการพิจารณาของศาลทหารตามประกาศ คสช. ฉบับที่ 37/2557 ฉบับที่ 38/2557 และฉบับที่ 50/2557 และให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ทหารในการกระทำการอันลิดรอนต่อสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชน ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 13/2559 (นพพล อาชามาส และคณะ, 2562) เป็นต้นนั้น เหตุนี้จึงเป็นสาระสำคัญที่ทำให้กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านในฐานะผู้เสนอนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของ คสช. ต้องดำเนินการผลักดันนโยบายดังกล่าว เพื่อเป็นการเดินหน้าสร้างประชาธิปไตยบนฐานแห่งการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

4.1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย พบอยู่ด้วยกัน 2 แนวคิด คือ 1) **“แนวคิดกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยต้องผ่านกระบวนการตราของรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน”** โดยกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านได้มองว่า การใช้อำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติจำนวน 133 ฉบับ การออกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 214 ฉบับ การออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่อาศัยการใช้อำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 จำนวน 217 ฉบับ ตลอดจนการออกกฎหมายอีกกว่า 444 ฉบับ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. อันเป็นสภาที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยสมาชิกของ สนช. ทั้งหมดก็คือกลุ่มบุคคลที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. แต่งตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ล้วนแล้วแต่เป็นการใช้อำนาจเผด็จการของคณะกลุ่มบุคคลที่ตั้งตนเป็นรัฏฐาธิปัตย์ และองคาพยพของผู้มีอำนาจภายหลังจากการรัฐประหารในทางนิติบัญญัติทั้งสิ้น หาใช่เป็นการตรากฎหมายหรือการกระทำทางนิติบัญญัติด้วยวิถีทางปกติตามครรลองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ ซึ่งในการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนแห่งแนวคิดที่ว่า “หากกฎหมายใดที่มิได้มาจากประชาชน หรือมาด้วยวิธีการที่ไม่ชอบตามวิถีทางการปกครอง แบบประชาธิปไตย ก็ถือว่ากฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่ขัดกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ซึ่งในระบบรัฐสภาอย่างประเทศไทย การออกกฎหมายขึ้นใช้บังคับจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายนั้นจะต้องถูกตราขึ้นโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านตัวแทนของประชาชนที่มาจากการเลือกตั้งเท่านั้น และ 2) **“แนวคิดหลักกฎหมายต้องมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม”** กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ได้มีการกล่าวตอกย้ำผ่านการเล่าเรื่องของสมาชิกในการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยได้แสดงให้เห็นว่า การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จและตั้งตนเป็นรัฏฐาธิปัตย์ คสช. ได้ออกประกาศ คสช.คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองและบริหารประเทศ โดยชี้ให้เห็นว่า การกระทำของ คสช. ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการออกคำสั่งต่าง ๆ แล้วแปลงออกมาให้อยู่ ในรูปของกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับประชาชน ตลอดจนการตรากฎหมายผ่านทางสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มาจากการแต่งตั้งจากคณะ คสช. ภายหลังจากการรัฐประหารถือเป็นการใช้หลักนิติวิธี หรือ The rule by law มาเป็นหลักในการปกครองและเป็นเครื่องมือหรือเป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับบรรดาประกาศหรือคำสั่งที่ออกมาโดยคณะตนหรือกลุ่มตน แม้ว่าในด้านเนื้อหา

ของกฎหมายที่ คสช. ได้ตราขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน และเป็นการทำลายกระบวนการยุติธรรมที่ขัดกับหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเห็นได้ชัดก็ตาม ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นระบอบการปกครองที่ยึดถือหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรมย่อมไม่อาจที่จะยอมรับมรดกของระบอบเผด็จการเช่นนั้นได้ ฉะนั้นเพื่อให้ระบบกฎหมายของไทยเป็นไปตามครรลองและเจตนารมณ์ของกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมโดยแท้ กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการนำเสนอและผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาตินี้ขึ้นมา

4.1.2 แนวคิดทางการเมืองที่สะท้อนผ่านเนื้อหาเรื่องเล่านโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

4.1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้สะท้อนแนวคิดทางการเมืองบนฐานของ **“แนวคิดคุณสมบัติของผู้นำกับความเป็นประชาธิปไตย”** ผ่านการที่สมาชิกของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ได้กล่าวให้ความเห็นในเรื่องของประชาธิปไตยในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง แต่กลับใช้อำนาจที่ได้มาในทางมิชอบ อันเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า นักการเมืองแม้จะมีที่มาจากการเลือกตั้งที่มีความชอบธรรมในแง่ของตัวกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจตามวิถีทางของประชาธิปไตย แต่หากใช้อำนาจที่ตนได้มาในทางมิชอบ โดยไม่เคารพในหลักการของประชาธิปไตย ถือว่านักการเมืองผู้นั้นนับเป็นผู้ที่สร้างเงื่อนไขหรือเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของผู้คนในสังคมขึ้น และท้ายที่สุดก็นำมาสู่การรัฐประหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ ได้มีการอธิบายถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วงปี 2556 - 2557 ถึงสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติจำเป็นที่จะต้องเข้ามาทำการรัฐประหารเพื่อใช้อำนาจในการยับยั้ง แก้ไขบรรเทาสถานการณ์ความรุนแรงในสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจพิจารณาจากเหตุผลและความจำเป็นในการทำรัฐประหารผ่านคำแถลงการณ์ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ที่ว่า “ตามสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล และพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศหลาย ๆ พื้นที่ เป็นผลให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง และเหตุการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัวจนอาจเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยรวมนั้น เพื่อให้สถานการณ์ดังกล่าวกลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ประชาชนในชาติเกิดความรักความสามัคคีเช่นเดียวกับห้วงที่ผ่านมา ตลอดจนเพื่อเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมกับทุกฝ่าย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย กองทัพบก กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16.30 เป็นต้นไป” (ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 1/2557, 2557) ดังนั้น การเข้ามาควบคุมอำนาจการปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติเช่นนี้ หากมองตามแนวคิดประชาธิปไตยเชิงเนื้อหาในเรื่องของสาระและผลลัพธ์

(Outcome) มากกว่าการมองว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามาสู่อำนาจได้อย่างถูกต้องชอบธรรมตรงตามกระบวนการประชาธิปไตยหรือไม่ ในแง่มุมนี้อาจมองได้ว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ แม้จะไม่ได้เข้ามาสู่อำนาจทางการเมืองตามกระบวนการทางประชาธิปไตย แต่การเข้ามานั้น มีเจตนารมณ์หรือเป้าหมายในการเข้ามาก็เพื่อที่ต้องการขจัดความขัดแย้ง อันเป็นการพิทักษ์รักษาคุ้มครองประเทศชาติและประชาชนก็ถือว่ามีความชอบธรรมในแง่ของความเป็นผู้นำตามแนวคิดประชาธิปไตยเชิงเนื้อหา หรือ Substantive Democracy ดังที่สมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลได้ให้ความเห็นผ่านมุมมองดังกล่าวไว้เช่นกัน

4.1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย ได้สะท้อนถึง **“แนวคิดการมองกฎหมายว่าเป็นคำสั่งของรัฏฐาธิปัตย์”** กล่าวคือ เรื่องเล่านโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ได้ปรากฏถึงคำกล่าวของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่มีการแสดงความเห็นผ่านการหยิบยกและยึดถือแนวทางคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับการรับรองถึงการรัฐประหารที่วางเป็นบรรทัดฐานว่า หากผู้ที่ยึดอำนาจการปกครองประเทศสำเร็จย่อมมีฐานะเป็นรัฏฐาธิปัตย์ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ ทำอะไรก็ไม่มีความผิด จะออกประกาศหรือคำสั่งใดมาบังคับใช้กับประชาชนก็ย่อมที่จะกระทำได้ ดังกรณีของการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะรัฐประหารที่ได้กระทำการสำเร็จ คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงย่อมมีฐานะเป็นรัฏฐาธิปัตย์ ดังนั้น การออกประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. จึงมีสถานะเป็นกฎหมาย และแน่นอนว่าเมื่อเป็นกฎหมายแล้วจึงไม่อาจปฏิเสธได้ด้วยเหตุผลใดที่จะไม่ยอมรับต่อการบังคับใช้ของประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. หรือคำสั่งหัวหน้า คสช. เหล่านั้นได้อีก เพราะถือว่าเป็นกฎหมายของรัฏฐาธิปัตย์ผู้ทรงอำนาจสูงสุด

4.2 องค์ประกอบเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ภายใต้การผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ทั้ง 2 กลุ่ม ได้ปรากฏถึงความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในองค์ประกอบเรื่องเล่าที่สะท้อนออกมาผ่านการเล่าเรื่องในระหว่างการผลักดันนโยบายดังกล่าว ซึ่งจะแสดงให้เห็นดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

องค์ประกอบเรื่องเล่า	พรรคการเมืองฝ่ายค้าน			พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล		
ฉากหลังหรือบริบท	บริบททางการเมืองในเชิงโครงสร้างอำนาจ			บริบททางการเมืองประชาธิปไตยที่มีปัญหาในระดับบุคคล กล่าวคือ นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง มีการทุจริตและประพฤติมิชอบ		
ตัวละคร	**พระเอก**	**ตัวร้าย**	**เหยื่อ**	**พระเอก**	**ตัวร้าย**	**เหยื่อ**

	ส.ส. ที่ลงมติและพรรคการเมืองที่เห็นด้วยกับการยกเลิกมรดกของ คสช. และยุติการสืบทอดอำนาจ	คณะรัฐประหารและผลพวงจากการใช้อำนาจ อาทิ บรรดาประกาศและคำสั่งของ คสช.	ประชาชนและประชาธิปไตย	คณะรัฐประหารและประกาศและคำสั่ง คสช. ที่เข้ามากอบกู้ปัญหา	นักการเมืองในคาบประชาธิปไตยที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ	ประชาชน
โครงเรื่อง	การต่อสู้กันระหว่างการเมืองบนฐานการเลือกตั้งของประชาชนกับการเมืองที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง			การรัฐประหารคือการเข้ามาเพื่อแก้ไขวิกฤตปัญหาที่เกิดขึ้นจากนักการเมืองในคาบประชาธิปไตยที่มาจาก การเลือกตั้ง		
ฐานคุณค่าทางศีลธรรม	การหยุดวงจรการรัฐประหาร การสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริง			คุณูปการของคณะรัฐประหารในการแก้ไขวิกฤตปัญหาบ้านเมือง		

5. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าในระหว่างการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

5.1 นโยบายสาธารณะในฐานะสิ่งประกอบสร้างทางสังคม

หากมองตามสมมติฐานในแนวทางประกอบสร้างนิยม (Constructionism) ที่เชื่อว่า “ความจริง” ในโลกนี้ไม่มีความจริงแท้ เพราะทุกสิ่งล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับความจริงกับสิ่งที่เราเรียกว่า “นโยบายสาธารณะ” ก็หาใช่มีความจริงแท้ในตัวเองไม่ หากแต่เป็นการถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ผ่านการหยิบยกเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ขึ้นมาแล้วก็ให้ความหมายบางอย่างกับเหตุการณ์นั้นตามการรับรู้หรือความเข้าใจของตน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ นโยบายสาธารณะถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับการรับรู้ของมนุษย์ (Human perception) บนฐานของการมองว่านโยบายสาธารณะนั้นถูกสร้างขึ้นโดยที่ตัวมันเองไม่ได้มีเนื้อหาถูกหรือผิดมาตั้งแต่ต้น แต่ว่าการที่จะถูกมองว่าถูกหรือผิดจะจริงหรือเท็จนั้นขึ้นอยู่ที่การให้ความหมายของตัวแสดงต่าง ๆ ต่อปรากฏการณ์หรือนโยบายนั้น เหตุนี้จึงทำให้เราสามารถเห็นหรือรับรู้ได้ว่า แม้แต่นโยบายหรือเหตุการณ์เดียวกัน การให้ความหมายของตัวแสดงต่าง ๆ ก็ยังให้ความหมายต่อนโยบายหรือเหตุการณ์นั้นอย่างไม่เหมือนกัน ดังผลการวิจัยทั้งในส่วนของแนวคิดที่ปรากฏผ่านทางเนื้อหาของเรื่องเล่า หรือองค์ประกอบของเรื่องเล่าของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ทั้ง 2 กลุ่มที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่แต่ละกลุ่มพันธมิตรต่างก็ยังมองถึงนโยบายดังกล่าวนี้ได้อย่างแตกต่างกัน ก็เพราะนั่นมีผลมาจากการรับรู้และการให้คุณค่าหรือให้ความหมายต่อนโยบายของแต่ละกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองที่ต่างกัน

ทั้งนี้ ต้องย้อนกลับไปศึกษาถึงธรรมชาติของมนุษย์ เราจะทราบได้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนต่างล้วนมีแนวคิด มีค่านิยม มีอุดมการณ์ ตลอดจนมีอารมณ์ความรู้สึกเป็นของตนเอง ซึ่งการมีสิ่งเหล่านี้ของมนุษย์ก็ย่อมทำให้มนุษย์สามารถสร้างและแปลความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือที่ตนสัมผัสได้ แน่นอนว่ามนุษย์ทุกคนไม่อาจที่จะมีแนวคิด ค่านิยม อุดมการณ์ หรือมีอารมณ์ความรู้สึกที่เหมือนกันตรงกันได้ทั้งหมด หากแต่มีความแตกต่างหลากหลายกันไป ดังนั้นแม้จะอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์หรือปัญหาเดียวกัน มนุษย์ก็อาจมองหรือให้ความหมายต่อสิ่งนั้นที่แตกต่างหลากหลายกันไปอย่างแน่นอน (Rein, 1983) เช่นเดียวกับในทางนโยบายสาธารณะกว่าที่จะเป็นความคิดในเชิงนโยบายได้ บรรดาตัวแสดงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นกลุ่มต่าง ๆ จึงจะต้องต่อสู้แข่งขันกันอย่างจริงจัง ผ่านการใช้ข้อถกเถียงเชิงนโยบายที่แต่ละฝ่ายต่างมองเห็นถึงปัญหาอย่างไม่เท่ากันตามมุมมองของแนวคิดที่บรรดาตัวแสดงแต่ละฝ่ายได้มีการยึดถือที่แตกต่างกัน (โกวิทย์ กังสนันท์, 2546, น. 45-56) อันจะทำให้การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะ นอกจากจะศึกษาผ่านการทำความเข้าใจถึงแนวคิดของตัวแสดงทางนโยบายแล้ว ยังจะต้องไปศึกษาถึงการนำแนวคิดนั้นไปถ่ายทอดโต้ตอบผ่านการสร้างชุดความจริงหนึ่ง ๆ ขึ้นมาของตัวแสดงทางนโยบายอีก ซึ่งในการศึกษานี้ได้มุ่งไปศึกษาถึง “เรื่องเล่า (narrative)” เพราะเชื่อว่าเรื่องเล่าที่ถูกสื่อสารถ่ายทอดออกมาผ่านการเล่าเรื่องของตัวแสดงทางนโยบาย ดังเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ถูกถ่ายทอดสื่อสารออกมาผ่านการเล่าเรื่องของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 25 ทั้ง 2 กลุ่มนั้น สามารถนำมาค้นหารากฐานหรือที่มาของเรื่องเล่าอันจะปรากฏให้เห็นถึงแนวคิดเชิงอุดมการณ์และโครงสร้างในเชิงอำนาจที่อยู่เบื้องหลังในนโยบายนี้ได้ (Fischer, 2007) ดังการสะท้อนของเรื่องเล่านโยบายดังกล่าว ที่ปรากฏให้เห็นถึงแนวคิดทางการเมืองที่กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านได้ถ่ายทอดออกมาผ่านการเล่าเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น แนวคิดที่ว่าด้วยอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน แนวคิดประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ แนวคิดสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย แนวคิดกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยต้องผ่านกระบวนการตราของรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และแนวคิดหลักกฎหมายต้องมีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ขณะที่กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลก็ได้มีการถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องของกลุ่มตนออกมาเช่นกัน อาทิ การปรากฏให้เห็นถึง แนวคิดคุณสมบัติของผู้นำกับความเป็นประชาธิปไตย และแนวคิดแห่งการมองกฎหมายว่าเป็นคำสั่งของรัฏฐาธิปัตย์

ดังนั้น จากผลการวิจัยและการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานศึกษานี้ จึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า “แท้จริงแล้วนโยบายสาธารณะมีฐานะเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม” ภายใต้ความเชื่อที่ว่า ในโลกนี้ไม่มีความจริงแท้ เพราะทุกสิ่งล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ และเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกนี้ไม่มีอะไรที่จะถูกหรือผิดโดยตัวมันเองมาตั้งแต่ต้น หากแต่อยู่ที่การรับรู้และการให้ความหมายต่อสิ่งนั้นของผู้ใดเป็นอย่างไรมากกว่า (Jones et al., 2014, pp. 9-10) เช่นเดียวกับการที่ตัวแสดงทางนโยบายแต่ละกลุ่มต่างเห็นถึงปัญหาและให้ความหมายต่อนโยบายเดียวกันแบบไม่เหมือนกัน ก็เป็นเพราะธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีฐานะเป็นปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลก็ต่างมีแนวคิด มีค่านิยม มีอุดมการณ์ ตลอดจนมีอารมณ์ความรู้สึกเป็นของตนเอง ซึ่งการมีสิ่งเหล่านี้ของมนุษย์ก็ล้วนเกิดขึ้นมาจากกระบวนการการรับรู้ของมนุษย์ (Human

perception) ทั้งสิ้น ขณะเดียวกันการที่มนุษย์จะสื่อสารอะไรออกไปนั้น สิ่งที่จะควบคุมหรือจำกัดทิศทางของการสื่อสารว่าจะต้องเป็นไปอย่างไรก็คือตัวแนวคิด ค่านิยมหรืออุดมการณ์ที่ตนหรือกลุ่มตนได้มีการยึดถือ ดังในการสื่อสารเล่าเรื่องทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่การสร้างชุดความจริงหนึ่ง ๆ ขึ้นมาของแต่ละกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองเพื่อใช้ในการผลักดันหรือยับยั้งนโยบายดังกล่าวก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการสร้างชุดความจริงขึ้นมาโดยปราศจากอิทธิพลของความเชื่อ แนวคิด ค่านิยมหรืออุดมการณ์ที่ตนหรือกลุ่มพันธมิตรตนได้มีการยึดถือ เพราะนั่นถือเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกต่อการกำหนดนโยบายตลอดจนถึงการกำหนดผลลัพธ์ของนโยบายนั้น ๆ ดังที่ทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) หรือ ACF ได้อธิบายไว้ว่า การก่อตัวหรือการรวมกลุ่มขึ้นมาเป็นเครือข่ายพันธมิตรนโยบายได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นภายใต้การรวมตัวกันของบรรดาพันธมิตรที่มีความเชื่อและมีผลประโยชน์ในประเด็นนโยบายร่วมกัน กล่าวคือ การมีค่านิยมพื้นฐาน (Basic values) การมีข้อสมมติเชิงเหตุผล (Causal assumptions) การมีวิธีการมองปัญหา (Problem perception) ร่วมกัน และมองสิ่งที่ควรจะเป็น (Normative axioms) ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อต้องการที่จะประสานความร่วมมือระหว่างกันของสมาชิกในการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์หรือสถาบันในระบบรัฐให้เป็นไปตามระบบความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน (Sabatier and Jenkins-Smith,1999 อ้างถึงใน วรัญญู เสนาสุ, 2559, 9) เหตุนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่า แท้จริงแล้วนโยบายสาธารณะไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นมาได้เองโดยไร้ซึ่งเหตุปัจจัย หากแต่เกิดขึ้นมาได้จากการประกอบสร้างทางสังคม หรือ Social Constructionism ภายใต้การรับรู้ของมนุษย์ทั้งสิ้น

5.2 ผลประโยชน์ทางการเมืองผ่านแนวคิดของตัวแสดงทางนโยบาย

การมองแนวคิด (Concept) ของตัวแสดงทางนโยบายว่าเป็นตัวกำหนดให้เกิดเรื่องเล่า (Narrative) ขึ้นมาเพื่อผลักดันนโยบายหนึ่ง ๆ เสมือนเรื่องเล่านั้นเป็นร่างทรงของแนวคิดที่ทำให้เกิด การตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะกระทำการทางนโยบายอาจไม่เพียงพอ หากแต่ต้องมุ่งไปพิจารณาถึงผลประโยชน์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจทางการเมืองของตัวแสดงทางนโยบาย เนื่องจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดย่อมต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์หรือผลกระทบที่ตนเองจะได้รับเช่นเดียวกับการตัดสินใจทางการเมืองก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าจะปราศจาก การพิจารณาถึงอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้น แต่การตัดสินใจทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของมนุษย์ หรือในที่นี้ คือ บรรดากลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 อันเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่มีส่วนในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ย่อมอยู่ภายใต้หลักการของเหตุผล เพียงแต่เหตุผลที่มนุษย์จะยกกล่าวมานั้นก็หาได้มีความสมบูรณ์ในตัวมันเองไม่ เพราะในโลกความเป็นจริงแม้มนุษย์จะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อที่จะแสวงหาว่าอะไรคือสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตนเองสูงสุด แต่การใช้เหตุผลของมนุษย์ก็มักจะถูกจำกัดด้วยขอบเขตของเหตุผล (Bounded Rationality) อันเนื่องมาจาก ความเชื่อ แนวคิด ค่านิยม อุดมการณ์ที่หยั่งรากลึกอยู่ในหัวและจิตใจของมนุษย์หรือเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เลือกที่จะเชื่อหรือยึดถืออะไรบางอย่างจนทำให้มนุษย์มองเห็นหรือทำความเข้าใจ ตลอดจนการ

ตัดสินใจไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งตามกรอบแนวคิดหรือการรับรู้ของมนุษย์ที่ประหนึ่งเป็นแว่นหรือเลนส์ที่มีสี (Colored lenses) เป็นกรอบให้มนุษย์ได้มองหรือพิจารณาตีความให้ความหมายว่าอะไรคือผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนจนนิยามเหตุผลแบบนั้นออกมา (Swinkels, 2020)

เช่นเดียวกับการสะท้อนออกมาของแนวคิดทางการเมืองที่อยู่ภายใต้เรื่องเล่า (Narrative) ของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองในกระบวนการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ทางกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลต่างก็ได้สื่อสารเล่าเรื่องที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดทางการเมืองที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 2 ฐานแนวคิด ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยหรือแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย ดังที่ได้นำเสนอมาในส่วนของผลการวิจัยข้างต้นแล้วนั้น นั่นก็เป็นผลมาจากการสะท้อนของการมีขอบเขตของเหตุผลที่จำกัด (Bounded Rationality) ภายใต้การมีความเชื่อ แนวคิด ค่านิยม อุดมการณ์ที่ตนยึดถือมาเป็นทุนเดิม ซึ่งนั่นจึงทำให้แนวทางในการนิยามเหตุผลหรือการสมาทานว่าอะไรคือผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนต่อการตัดสินใจผลักดันหรือยับยั้งนโยบายดังกล่าวของทั้ง 2 กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมือง จึงมีความแตกต่างกัน จนนำมาสู่การตัดสินใจในกระบวนการทางนโยบายที่ฝ่ายหนึ่งก็ต้องการผลักดันนโยบาย ให้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่อีกฝ่ายก็ต้องการยับยั้งนโยบายนี้ให้จงได้ ทั้งนี้ก็มาจากการมีขอบเขตของเหตุผลที่จำกัดของแต่ละกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองนั่นเอง

5.3 องค์ประกอบเรื่องเล่าทางนโยบาย

การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะผ่าน “เรื่องเล่า (Narrative) ดังการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ นอกจากจะใช้เรื่องเล่าในการวิเคราะห์เพื่อค้นหารากฐานหรือที่มาของเรื่องเล่าในกระบวนการนโยบาย อันจะเป็นการสะท้อนให้ทราบว่าตัวแสดงทางนโยบายมีแนวคิดทางการเมืองใดที่เป็นตัวกำกับควบคุมหรือจำกัดทิศทางของการสร้างชุดความจริงหนึ่ง ๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสารทางนโยบายแล้ว ในการศึกษาเรื่องเล่าทางนโยบายผ่านการใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะ แบบเรื่องเล่า (Narrative Policy Framework) หรือ NPF จะเห็นได้ว่า สิ่งที่ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดในเนื้อหาของเรื่องเล่า คือ การปรากฏออกมาขององค์ประกอบเรื่องเล่าที่ตัวแสดงทางนโยบายได้มีการสื่อสารกัน ทั้งนี้ หากพิจารณาตามสมมติฐานเกี่ยวกับเรื่องเล่าของนโยบายสาธารณะที่มองว่า ในเรื่องเล่าหนึ่ง ๆ ย่อมที่จะมีโครงสร้างแบบเฉพาะเจาะจงและมีลักษณะซ้ำ ๆ กันในองค์ประกอบของเรื่องเล่า ไม่ว่าจะเป็น ฉากหลังหรือบริบท (Setting or Context) ตัวละคร (Characters) โครงเรื่อง (Plot) และฐานคุณค่าศีลธรรมหรือการเชิดชูคุณค่าของเรื่องเล่านั้น (Moral) (Stone, 2011)

ประกอบกับการปรากฏข้อเท็จจริงจากผลการวิจัยในส่วนขององค์ประกอบเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังที่ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 4.2 ข้างต้นแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของเรื่องเล่าที่สะท้อนออกมาจากการเล่าเรื่องของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ไม่ว่าจะเป็นการปรากฏเนื้อหาของเรื่องเล่าจากการสื่อสารเล่าเรื่องของสมาชิกจากพรรคอนาคตใหม่ สมาชิกจากพรรคก้าวไกล และสมาชิกจากพรรคเพื่อไทย อันเป็นกลุ่มพันธมิตรเดียวกัน จะพบได้ว่า ไม่ว่า

สมาชิกท่านไหนจะเป็นผู้กล่าวเล่าเรื่องหรือผู้อภิปรายในวาระใดที่เกี่ยวกับการผลักดันนโยบายดังกล่าว การเล่าเรื่องของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองกลุ่มนี้ก็จะมีการเล่าเรื่องหรือการปรากฏเนื้อหาของเรื่องเล่าที่สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของเรื่องเล่าชุดเดียวกัน แบบเดียวกัน เช่นเดียวกับกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ที่ประกอบไปด้วยพรรคพลังประชารัฐ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคภูมิใจไทย การสื่อสารเล่าเรื่องของสมาชิกจากกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองกลุ่มนี้ที่ไม่ว่าใครจะเป็นผู้สื่อสารเล่าเรื่อง การปรากฏถึงองค์ประกอบของเรื่องเล่าในการผลักดันนโยบายดังกล่าวของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองกลุ่มนี้ก็มีลักษณะในองค์ประกอบของเรื่องเล่าแบบเดียวกันเช่นกัน

ดังนั้น จากผลการวิจัยในส่วนองค์ประกอบเรื่องเล่าทางนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงสามารถยืนยันสมมติฐานของทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่า (Narrative Policy Framework) หรือ NPF ที่ว่า ในเรื่องเล่าหนึ่ง ๆ จะมีโครงสร้างแบบเฉพาะเจาะจงและมีลักษณะซ้ำ ๆ กันในองค์ประกอบของเรื่องเล่า (Jungrav-Gieorgica, 2020) ที่ไม่ว่าใครจะเป็นผู้เล่าหากมีฐานะเป็นกลุ่มพันธมิตรกลุ่มเดียวกัน ก็มักที่จะมีจุดยืนแห่งแนวคิดและอุดมการณ์อย่างเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition) ที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของบรรดาพันธมิตรที่มีความเชื่อ (Beliefs) แนวคิด (Concept) ค่านิยม (Values) หรือมีผลประโยชน์ในประเด็นเชิงนโยบายร่วมกัน จนมีวิธีการมองปัญหา (Problem perception) หรือมองสิ่งที่ควรจะเป็น (Normative axioms) ในทิศทางเดียวกันเสมือนว่าระบบความเชื่อและแนวคิดมีฐานะเป็นกาวที่ใช้ยึดติดกลุ่มพันธมิตรไว้ด้วยกันและให้มีมุมมองทางนโยบายที่สอดคล้องกัน อันนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางนโยบายที่สะท้อนมาจากความเชื่อ แนวคิดหรือโลกทัศน์ของตัวแสดงทางนโยบายร่วมกัน ดังที่ทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) หรือ ACF ได้มีการอธิบายมา เหตุนี้จึงส่งผลทำให้เนื้อหาของเรื่องเล่าที่สะท้อนออกมาจากการเล่าเรื่องก็ย่อมที่จะมีโครงสร้างในองค์ประกอบของเรื่องเล่าแบบเดียวกันอย่างชัดเจน (Shanahan et al., 2011) ดังจะเห็นได้ว่ากลุ่มพันธมิตร พรรคการเมืองฝ่ายค้านก็มีโครงสร้างในองค์ประกอบเรื่องเล่าไปแบบหนึ่ง ขณะที่กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลก็มีโครงสร้างในองค์ประกอบเรื่องเล่าไปอีกแบบหนึ่ง เพียงแต่ความแตกต่างกันขององค์ประกอบเรื่องเล่าของแต่ละกลุ่มพันธมิตรนั้นจะต่างกันก็อยู่ที่การเลือกชุดข้อมูลหรือการเลือกชุดความจริงแบบใดเข้ามาใส่ ทั้งนี้ ก็ต้องย้อนกลับไปดูที่การสร้างชุดความจริงหนึ่ง ๆ ขึ้นมาของแต่ละกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองผ่านการมองนโยบายดังกล่าวนี้ภายใต้การรับรู้ (Human perception) ของตนหรือกลุ่มพันธมิตรตนจนนำมาสู่การเกิดขึ้นของความเชื่อ แนวคิด ค่านิยมหรืออุดมการณ์ที่ตนหรือ กลุ่มพันธมิตรตนได้มีการยึดถือว่าเป็นอย่างไร ซึ่งนั่นก็คือตัวกำหนดทิศทางของเรื่องเล่าและถ่ายทอดออกมาผ่านการเล่าเรื่องอันเป็นการเติมชุดข้อมูลนั้น ๆ ลงไปในองค์ประกอบของเรื่องเล่าที่แต่ละตัวแสดงทางนโยบายต่างเห็นและให้ความหมายต่อนโยบายเดียวกันแบบไม่เหมือนกัน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับฝ่ายการเมืองในฐานะผู้กำหนดหรือผลักดันนโยบายของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา กล่าวได้ว่า นอกจากการใช้ทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่ามาเป็นเครื่องมือในการสร้างเรื่องเล่าเพื่อถ่ายทอดสื่อสารถึงตัวแนวคิดของตนออกมา โดยมุ่งหวังที่จะให้เรื่องเล่านั้น ๆ เป็นตัวช่วยในการดึงแนวร่วมพันธมิตรตามกรอบทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย เพื่อให้การผลักดันนโยบายนั้นประสบความสำเร็จ อาจยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ อาจจะต้องอาศัยวิธีการสร้างความโน้มน้าวหรือวิธีการสร้างเรื่องเล่าแบบอื่น เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพของเรื่องเล่าที่จะสื่อสารออกไปในเวทีนโยบายเพิ่มเติม ประกอบกับในการผลักดันนโยบายหรือประเด็นสาธารณะอาจจะต้องมีการพิจารณาเงื่อนไขปัจจัยทางการเมืองอื่น ๆ ในช่วงเวลานั้นร่วมด้วย เพราะการผลักดันนโยบาย หากเกิดขึ้นจากพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างมากแนวโน้มความสำเร็จของการผลักดันนโยบายย่อมที่จะมีมากกว่าการผลักดันนโยบายที่เกิดขึ้นมาจากพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างน้อยอย่างเป็นปกติในเวทีของการผลักดันนโยบายสาธารณะผ่านกลไกของระบบรัฐสภา ดังจะเห็นได้จากการผลักดันร่างพระราชบัญญัติและการเสนอญัตติเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเกี่ยวกับการรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในวาระรับหลักการร่วมกันของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร แม้กลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้านในฐานะผู้นำเสนอและต้องการผลักดันนโยบายนี้จะมีการถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองผ่านการสื่อสารเล่าเรื่องในมุมมองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองตนออกมา เพื่อตอกย้ำถึงสภาพปัญหา เหตุผลความจำเป็น ตลอดจนเนื้อหาสาระสำคัญที่จะต้องผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติให้เกิดขึ้นจงได้ หากแต่ผลการลงมติกลับปรากฏว่า สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติไม่รับหลักการแห่งร่างกฎหมายหรือการเสนอญัตติเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเกี่ยวกับการผลักดันนโยบายดังกล่าวแม้แต่ญัตติเดียว ดังนั้นข้อสังเกตนี้จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาคประชาชน อาจกล่าวได้ว่า ในการผลักดันนโยบายสาธารณะผ่านเวทีของการใช้เรื่องเล่ามาเป็นเครื่องมือในการกำหนดหรือผลักดันนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลักดันนโยบายของพรรคการเมืองหรือการผลักดันนโยบายสาธารณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ภาคประชาชนจึงต้องให้ความสนใจกับการผลักดันนโยบายในลักษณะนี้เป็นสำคัญ เพราะจะทำให้ทราบถึงจุดยืนแห่งแนวคิด ค่านิยม ตลอดจนอุดมการณ์ของแต่ละพรรคการเมืองที่สะท้อนออกมาผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าได้อย่างชัดเจนมากที่สุด และนั่นอาจจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการตัดสินใจในการเลือกสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดในการเลือกตั้งครั้งต่อไปได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การนำกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดกับกระบวนการนโยบายสาธารณะกรอบทฤษฎีนโยบายสาธารณะแบบเรื่องเล่า (Narrative Policy Framework) และกรอบทฤษฎีเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) มาทำการวิเคราะห์ถึงแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ที่สะท้อนผ่านเนื้อหาของเรื่องเล่าในระหว่างการผลักดันนโยบายเพื่อรื้อถอนอำนาจและมรดกของคณะรักษาความสงบ

แห่งชาติ นอกจากจะทำให้เห็นถึงจุดยืนแห่งแนวคิดที่แต่ละกลุ่มพันธมิตร พรรคการเมืองได้ยึดถือผ่านการผลักดันนโยบายดังกล่าว ก็น่าจะเพียงพอต่อการอนุมานต่อไปได้ว่า แต่ละพรรคการเมืองน่าจะมีแนวคิดที่จะมองประเด็นปัญหาสาธารณะในประเด็นอื่น ๆ เป็นอย่างไรได้เช่นกัน แต่สิ่งที่น่าสนใจต่อการศึกษาวิจัยในอนาคต คือ การพิจารณาต่อไปว่า หากบริบทการเมืองเปลี่ยนผลการเลือกตั้งเปลี่ยน อันเป็นเหตุให้การรวมกลุ่มพันธมิตรพรรคการเมืองเปลี่ยนไปและในบางครั้งอาจจะมีการสลับขั้วสลับข้างด้วยเหตุผลทางการเมืองอื่นใดก็ตาม จุดยืนแห่งแนวคิดที่จะถูกถ่ายทอดออกมาผ่านทางเนื้อหาของเรื่องเล่าในการผลักดันนโยบายสาธารณะทำนองเดียวกันยังจะคงเหมือนหรือแตกต่างไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีเหล่านี้ มาทำการวิเคราะห์หรืออธิบายนโยบายหรือประเด็นสาธารณะในเรื่องอื่น ๆ ได้เช่นกัน เพียงแต่นโยบายหรือประเด็นสาธารณะในเรื่องที่จะนำมาศึกษานั้น อาจจะต้องเป็นประเด็นที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งหรือการต่อสู้กันทางความคิดของตัวแสดงทางนโยบาย อันจะทำให้เนื้อหาของงานศึกษาวิจัยในอนาคตเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ยังสามารถนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวไปใช้ในการศึกษากับตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวแสดงทางการเมืองเพียงตัวแสดงเดียวได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา สามะพุทธิ. (2562, 11 กรกฎาคม). คำสั่ง คสช.: ภาคประชาชนชี้สถานการณ์ด้านสิทธิและสิ่งแวดล้อมยังน่าห่วง แม้ยกเลิกคำสั่ง-ประกาศ คสช. *BBC News ไทย*. https://www.bbc.com/thai/48947743

โกวิทย์ กังสนันท์. (2546). ค่านิยมและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 1(2), 45–56.

ไทยพีบีเอส. (2562, 11 กันยายน). “ปิยบุตร” แถลงยื่นญัตติกฎหมายยกเลิกประกาศ คสช. 17 ฉบับ. https://www.thaipbs.or.th/news/content/284097

ธนกร วงษ์ปัญญา. (2561, 5 พฤศจิกายน). ศึกเลือกตั้ง 62 เอา VS ไม่เอา คสช. สืบทอดอำนาจ มุมมองจากนักรัฐศาสตร์. *THE STANDARD*. https://thestandard.co/thailand-election-2019-interview-01/

นพพล อาชามาส, พูนสุข พูนสุขเจริญ, ภัทรานิษฐ์ เยาดำ, มนทนา ดวงประภา, ศุภณัฐ บุญสด, และอิทธิพล โคตะมี. (2562). *ข้อเสนอต่อการจัดการผลพวงรัฐประหารทางกฎหมาย นโยบาย และกระบวนการยุติธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน*. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.

นภาจรี จิวะนันทประวัติ. (2557). หลักนิติธรรมกับการรัฐประหาร. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1288

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2557, 26 พฤษภาคม). *ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ*. ราชกิจจานุเบกษา, 131(83 ง), 1–2.

ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2561). *นโยบายสาธารณะแนวการตีความ (Interpretive public policy)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อภิชาติการพิมพ์.

พันธกานต์ ทานนท์. (2563). กลยุทธ์การตลาดการเมืองไทยปี 2562: กรณีศึกษาพรรคอนาคตใหม่. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า*, 7(2), 96–116.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก).

วรัญญู เสนาสุ. (2559). *เส้นทางกฎหมายสุขภาพแห่งชาติ: จากรัฐบาลทักษิณถึงรัฐบาลสุรยุทธ์* [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:90354

สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 1 ครั้งที่ 6*. https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=9479

สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). *รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 1 ครั้งที่ 26*. https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=9553

สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564ก). *รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 2*. https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=10446

สำนักรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564ข). *รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 3 ครั้งที่ 14*. https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=10464

สุภชาติ เล็บนาค. (2567, 4 มิถุนายน). บทบันทึก “อนาคตใหม่”: เกือบลืมไปแล้วว่าเรามีฝันร่วมกันแบบไหน. *The Momentum*. https://themomentum.co/screenandsound-breakingthecycle/

อุมาพร สังขะเลขา. (2565). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบประกาศและคำสั่งคณะรัฐประหารโดยองค์กรตุลาการ. *วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 10(12), 26–55.

Fischer, F. (2007). Deliberative policy analysis as practical reason: Integrating empirical and normative arguments. In F. Fischer, G. J. Miller, & M. S. Sidney (Eds.), *Handbook of public policy analysis: Theory, politics, and methods* (pp. 223–236). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315093192

Jones, M. D., McBeth, M. K., & Shanahan, E. A. (2014). Introducing the narrative policy framework. In M. D. Jones et al. (Eds.), *The science of stories* (pp. 1–25). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137485861_1

Jungrav-Gieorgica, N. (2020). Narrative policy framework: Public policy as a battle of narratives. *Studia z Polityki Publicznej*, 7(2), 109–135. https://doi.org/10.33119/KSzPP/2020.2.5

Rein, M. (1983). Value-critical policy analysis. In D. Callahan & B. Jennings (Eds.), *Ethics, the social sciences, and policy analysis* (pp. 83–111). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-7015-4_5

Shanahan, E. A., Jones, M. D., & McBeth, M. K. (2011). Policy narratives and policy processes. *Policy Studies Journal*, 39(3), 535–561. https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2011.00420.x

Stone, D. (2011). *Policy paradox: The art of political decision making* (3rd ed.). W. W. Norton & Company.

Swinkels, E. M. (2020). How ideas matter in public policy: A review of concepts, mechanisms, and methods. *International Review of Public Policy*, 2(3), 281–316. https://doi.org/10.4000/irpp.1343

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

Guidelines for Developing Super Leadership of School Administrators in Kumphawapi District, Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2

ธัญญารัตน์ ศรีเตชะ[1*], อำนาจ ชนะวงศ์[2]

[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ประเทศไทย

Tanyarat Sritecha[1], Amnat Chanawong[2]
[1,2]Education and Liberal Arts, Asia Graduate College, Thailand
✉ :* tk.tanyarat.kha@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 07 November 2025; Revised: 29 December 2025; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครูผู้สอน จำนวน 285 คน วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual response format) ชนิด 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ(Discrimination) ด้านสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.51- 0.86 และด้านสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.42 - 0.85 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค โดยการหาค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.95 เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ = 0.35 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง และการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ตามลำดับ 2) แนว

ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 7 ด้าน 39 แนวทาง และผลการความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D.= 0.55) อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.28, S.D.= 0.43) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, ความต้องการจำเป็น, ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to investigate the current state, desirable state, and priority needs concerning the Superleadership of school administrators in Kumphawapi District, under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2. It also sought to explore guidelines for developing Superleadership among these school administrators. The sample group consisted of 34 school administrators and 285 teachers. The research methodology employed was a Mixed Methods Research design. The primary tool was a questionnaire utilizing a Dual Response Format on a 5-point rating scale. The tool demonstrated good Content Validity (IOC values ranging from 0.67 to 1.00) and item Discrimination, with values ranging from 0.51 to 0.86 for the current state and 0.42 to 0.85 for the desirable state. Reliability was high, calculated using Cronbach's Alpha coefficient, with the current state registering 0.93 and the desirable state 0.95. Other instruments included a semi-structured interview form and an evaluation form for appropriateness and feasibility. Statistical analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified) technique for prioritizing needs. The findings of the study were as follows: 1. The current state of Super leadership among school administrators, both overall and by dimension, was rated at a high level. The desirable state of Super leadership, both overall and by dimension, was rated at the Highest level. The priority need for developing Super leadership among school administrators in Kumphawapi District was found to be PNImodified Needs Index = 0.35. When considering individual dimensions, the needs, ranked from highest to lowest priority, were: Encouraging followers to set their own goals; Supporting self-leadership through teamwork; Fostering positive thought patterns; Facilitating a self-leadership culture; Promoting personnel's self-leadership; Modeling self-leadership; and facilitating self-leadership through creative rewarding and suggestion. 2. The guidelines for developing Super leadership among school administrators comprised 7 dimensions and 39 sub-guidelines. The evaluation of these guidelines showed that the overall appropriateness was at a high level ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.08), and the overall feasibility was also at a high level ($\overline{X}$ = 4.14, S.D = 0.09).

Key words: current condition, desired condition, necessary needs, super leadership of school administrators

1. บทนำ

อิทธิพลการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั่วโลก ผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ภาวะการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมอย่างพลิกผัน ทำให้ทุกภูมิภาคทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบ และตระหนักถึงการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ผันผวนขึ้นเรื่อย ๆ (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2561) คนที่จะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสังคมในยุคใหม่จึงต้องฝึกความสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การศึกษาค้นคว้าและนวัตกรรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2560) ซึ่งในการผลิตและพัฒนากำลังคน ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้ประชาชนไทยในทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ระบุในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 คือ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) ผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่า และบรรลุเป้าหมาย และ 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งนี้ แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570) ยังได้ระบุวิสัยทัศน์ว่า ภายในปี 2570 ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะที่จำเป็น พร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิตและปรับตัวสอดคล้องกับวิถีชีวิตโลกยุคใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

การจัดการศึกษาที่ดี เริ่มต้นจากผู้นำที่มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลังขับเคลื่อนสถานศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลวัต มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และสามารถนำพาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เฉลิมพล เอกพันธ์, 2564) การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนต่างๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง, 2562) นอกจากผู้บริหารที่เป็นพลังขับเคลื่อนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) การบริหารสถานศึกษา ถือเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนต่างๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง, 2562) และพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกตลอดเวลา

การศึกษาไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมาก ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียน ต้องเร่งปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการแต่เดิม ทั้งมาตรฐานการจัดการศึกษาใบทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในยุควิถีชีวิตใหม่ที่ระบบการศึกษา ทั่วทั้งประเทศกำลังเผชิญหน้าอยู่ในขณะนี้

สิ่งสำคัญที่ผู้นำองค์กรที่เหมาะสมกับยุคสมัยพึงมี คือ การมีความสามารถในการปรับตัว หรือความสามารถในการเปลี่ยน (หรือถูกเปลี่ยน) เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ (Maxwell, 2562)

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เกิดขึ้นจากแนวคิดของ Manz and Sims (2001) โดยตัวผู้นำจะต้องมีทักษะที่ทำให้บุคลากรสามารถนำตนเอง ได้พบกับความสามารถของตนเอง โดยผู้นำทำตนเป็นผู้สอน และแนะนำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนากรอบความคิดเชิงเหตุผล จนได้ค้นพบความสามารถของตน และใช้ความสามารถให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยการสร้างแรงบันดาลใจผู้อื่นให้สามารถจูงใจตนเองและนำตนเองได้ (เทพรัตน์ ศรีคราม, 2562) การยกระดับภาวะผู้นำ คือ ความสามารถและความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าด้านดีขององค์กรและตนเอง (Maxwell, 2562) การที่ผู้นำมีภาวการณ์นำ ในการนำตนเองและนำคนอื่นจนเกิดการสร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในองค์กรได้นั้นเรียกว่า “สุดยอดของผู้นำ” หรือ “ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ” เป็นพฤติกรรมที่กระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติตามและเป็นผู้นำตนเองได้ (ปณิลิน จันภักดี, 2565) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ได้กล่าวว่าภาวะ ผู้นำสมัยใหม่เป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ผู้นำที่สามารถเป็นแบบอย่างในการนำตนเองได้ กระตุ้น ส่งเสริม แนะนำและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง และมีความสามารถในการนำตนเองในการทำงานภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล Manz and Sims (2001) กล่าวว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำมี 7 ประกการคือ 1) การเป็นผู้นำตนเอง 2) การเป็นแบบอย่างที่ เป็นผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5) การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะ ผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน และ 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ซึ่งผู้นำจะทำหน้าที่เป็นเหมือนโค้ชให้กับลูกทีมพาไป ทำให้ดู ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อให้ทุกคนในทีมเกิดความมั่นใจในการเริ่มต้นคิดงานเหล่านั้นด้วยทีมของเขาเอง เมื่อผู้นำทำครบทั้งสี่ขั้นตอนนี้แล้วผลที่เห็นได้คือจะเกิดทีมงานที่มีวุฒิภาวะและการขับเคลื่อนงานขององค์กรจะราบรื่นขึ้น (สุชาติ เสนาสี, 2565)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเหนือผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งกุญแจที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำเหนือผู้นำ คือ การมีความสามารถในการสอนและให้กรอบความคิดที่ถูกต้อง (ดาวรุ่งรรณ ถวิลการ, 2558) โดยเริ่มจากการสอนให้บุคลากรสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ เมื่อบุคคลนั้นมีการนำตนเองได้จะมีความต้องการการควบคุมจากบุคคลภายนอกน้อยมาก ซึ่งบรรยากาศการทำงานจะเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการควบคุม ทำให้การทำงานเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และมีบรรยากาศการทำงานที่มีความสุข อันจะนำไปสู่การเกิดวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็ง เนื่องจากบุคลากรในองค์การเห็นคุณค่าในตนเอง และมีโอกาสได้แสดงความสามารถอย่างเต็มศักยภาพในงานที่ตนเองถนัด ภายใต้ความไว้วางใจและการเสริมพลังอำนาจจากผู้นำหรือผู้บริหาร การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารให้ได้ผลนั้น จำเป็นจะต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารได้มีโอกาสฝึกและใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ (Manz and Sims ,2001)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีพันธกิจและแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ส่งเสริม พัฒนาระบบการจัดการศึกษา

ทุกระดับโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีจิตวิญญาณความเป็นครู และรวมทั้งส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ พร้อมทั้งมีเป้าประสงค์ที่พร้อมรับต่อยุควิถีชีวิตใหม่ คือ มีการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาได้รับความปลอดภัย จากภัยพิบัติภัยคุกคามทุกรูปแบบ ตลอดทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี 2568, 2568) แสดงให้เห็นถึงการเตรียมพร้อมสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนของโลกในปัจจุบัน ผนวกกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ผ่านมาทำให้มวลมนุษย์ต้องปรับตัว ซึ่งถือเป็นการวางแผนในการรับมือที่ดี หากแต่ยังขาดหลักสำคัญ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ให้เกิดขึ้นกับทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการวางแผนการรับมือกับโลกในยุคปัจจุบัน และส่งต่อทักษะและการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำนี้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนต่อไปในอนาคต โดยเริ่มจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ ซึ่งจะต้องใช้รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม และมีสมรรถนะในการบริหารงาน การใช้เพียงอำนาจตามกฎหมายสั่งการให้ครูทำงานโดยปราศจากการเข้าถึงจิตใจ สถานการณ์ปัญหา และปัจจัยแห่งการจูงใจต่าง ๆ ย่อมทำให้เกิดทัศนคติที่เป็นลบต่อผู้บริหาร และต่อองค์กรทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพ ส่งผลให้ระบบการทำงานขาดการเชื่อมโยงกัน การทำงานติดขัดและไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ครูจะทำงานเพื่อเอาตัวรอดหรือทำตามคำสั่งเท่านั้น ดังนั้น จึงต้องมีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำ โดยการกำหนดแนวทางเพื่อเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ทำให้องค์กรหรือสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

จากสาเหตุข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำ มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยการพัฒนาครู และบุคลากรสามารถนำตนเองในการทำงานและการมีส่วนร่วมใน สถานศึกษาได้บุคลากรทุกคนต่างทำงานภายใต้บรรยากาศองค์การแห่งการเสริมพลังอำนาจ และบริบทที่ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ โดยผู้บริหารเป็นเพียงผู้ที่คอยเป็นแบบอย่างในการนำตนเอง และสร้างบรรยากาศให้เกิดการนำตนเองแก่บุคลากร รวมทั้งการเสริมสร้างความคิดในทางบวก และการสร้างทีม ทีมเข้มแข็งจนก่อเกิดวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็ง (ชรินทร์ทิพย์ วงศ์ธรรม, 2565) ทั้งนี้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถหลากหลายรอบด้าน มีทักษะและสมรรถนะในการบริหารงาน และบริหารคน พร้อมกันนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำตนเป็นแบบ ฉบับผู้นำตนเอง ส่งเสริมให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถเป็นผู้นำตนเองมีความรับผิดชอบ รู้จักการตั้งเป้าหมาย และมีโอกาสในการแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ และมีความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้มีพลังในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มคุณภาพ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นวิธีการในการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทีมงานเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันอย่างอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การสร้างบรรยากาศองค์กรและวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี (ดาวรุวรรณ ถวิลการ ,2558)

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ทั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา พัฒนาพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้ได้รับการยอมรับจากครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน และครู จำนวน 592 คน รวม 648 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 285 คน กำหนดขนาดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดย คำนวณจากสูตรของท่าโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 319 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู จำนวน 285 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling technique) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ แล้วสุ่มแบบง่าย (Simple Random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual response format) ชนิด 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งได้ค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 0.60 ขึ้นไป มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) อยู่ระหว่าง 0.43 - 0.78 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ได้ ต้องมากกว่า 0.70 (Cronbach, L. J. ,1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุใภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุดรธานี เขต 2 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	PNI Modified	ลับดับ
1. การส่งเสริมให้บุคลากร เป็นผู้นำตนเอง	3.66	0.15	มาก	4	4.93	0.20	มากที่สุด	7	0.35	5
2. การแสดงตนเป็นแบบ ฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง	3.70	0.14	มาก	2	4.94	0.20	มากที่สุด	3	0.34	6
3. การสร้างรูปแบบความ คิดทางบวก	3.62	0.16	มาก	5	4.95	0.19	มากที่สุด	1	0.37	3
4. การกระตุ้นให้ผู้ตาม ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	3.57	0.16	มาก	7	4.93	0.21	มากที่สุด	6	0.38	1
5. การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้าง	3.59	0.09	มาก	6	4.93	0.23	มากที่สุด	5	0.37	2

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	PNI Modified	ลับดับ
6. การอำนวยความสะดวก ให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	3.67	0.18	มาก	3	4.94	0.21	มากที่สุด	2	0.35	4
7. การอำนวยความสะดวก ให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์	3.75	0.04	มาก	1	4.94	0.20	มากที่สุด	4	0.32	7
โดยรวม	3.65	0.13	มาก		4.94	0.21	มากที่สุด		0.35	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า **สภาพปัจจุบัน** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.65, S.D.= 0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำ ตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ =3.75, S.D.= 0.04) รองลงมาคือ การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง ($\bar{x}$=3.70, S.D.= 0.14) และการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ($\bar{x}$=3.67, S.D.= 0.18) ตามลำดับ ด้านที่มีที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ($\bar{x}$=3.57, S.D.= 0.16) **สภาพที่พึงประสงค์** ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.94, S.D.= 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความพึงประสงค์มากที่สุด คือ การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ($\bar{x}$=4.95, S.D.= 0.19) รองลงมา คือ การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ($\bar{x}$=4.94, S.D.= 0.21) และการแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง ($\bar{x}$=4.94, S.D.= 0.20) ด้านที่มีความพึงประสงค์น้อยที่สุด คือ การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ($\bar{x}$=4.93, S.D.= 0.20) **ความต้องการจำเป็น** ในภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified = 0.35) ผู้วิจัยได้ จัดลำดับความต้องการจำเป็นตามค่าดัชนี (PNI modified) โดยกำหนดให้ด้านที่มีค่า (PNI modified) เกินกว่า 0.30 ถือว่าเป็นด้านที่ต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สุวิมล ว่องวานิช 2550) จากผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านมีค่า (PNI modified) เกินกว่า 0.30 ผู้วิจัยได้

จัดลำดับความต้องการจำเป็น ดังต่อไปนี้ 1) การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด 2) การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 3) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง 5) การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 6) การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง และ 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

5. สรุปผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ปรากฏผลดังนี้

สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์, การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง, การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง, การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง, การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก, การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน และการกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก, การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำ, การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง, การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์, การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน, การกระตุ้นให้ผู้ตาม ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง และการส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ตามลำดับ

การประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง, การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน, การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก, การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง, การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง, การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง และการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ได้แนวทางในการพัฒนาจาก 7 ด้าน 41 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 ส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเอง ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทางชัดเจน 2) เสริมสร้างขวัญ และกำลังใจครูในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง 3) ส่งเสริมให้ครูเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียนที่ปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลง 4) ส่งเสริมให้ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างเต็มศักยภาพ และมี

ประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่า และประโยชน์ของงานที่ปฏิบัติ 6) ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างทีมเติมเต็ม ได้แก่ 1) ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) ส่งเสริมการประชุมเพื่อระดมความคิด และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 3) ส่งเสริมให้ครูสร้างทีมงานที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 4) เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง 5) ส่งเสริมให้ครูมีการประสานงานที่ดี และสร้างความสามัคคีระหว่างเพื่อนครู 6) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ และมอบหมายงานตามศักยภาพของครู

ด้านที่ 3 เสริมสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ครูคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2) เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ครูสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา 4) ส่งเสริมการสื่อสารหลายช่องทางเพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และเพื่อให้ครูมีเจตคติที่ดีในการทำงาน 5) ส่งเสริมให้ครูเคารพในความสามารถ ความคิดเห็นของตนเอง และเพื่อนร่วมงาน พร้อมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน 6) พัฒนาทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 7) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นคงทางอารมณ์ 8) สร้างเสริมความไว้ใจและความเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคลากร

ด้านที่ 4 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ได้แก่ 1) เสริมสร้างกำลังใจและเสริมแรงครูในการเป็นผู้นำตนเอง 2) ให้คำปรึกษาข้อชี้แนะแก่ครูในการปฏิบัติงาน 3) ส่งเสริมให้ครูมีความรัก ความผูกพันต่อสถานศึกษา และมีความสมัครสมานสามัคคีในการทำงานร่วมกัน 4) อำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการเป็นผู้นำตนเองของครู 5) ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการประชุมอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน 6) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ด้านที่ 5 ส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ครูได้ทำงานตามความถนัดอย่างเต็มศักยภาพ 2) ส่งเสริมการทำงานของครูให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) ส่งเสริมให้ครูกล้าคิด กล้าตัดสินใจในการทำงานด้วยตนเอง 4) กระตุ้นการทำงานของครูให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด 5) ส่งเสริมให้ครูเป็นผู้นำตามบทบาทหน้าที่ของตน 6) เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิด อย่างสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานด้านการสอน และงานอื่น ๆ

ด้านที่ 6 ส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง 3) ประพฤติตนเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน 4) ประพฤติตนเป็นผู้มีวินัยในเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู 5) ประพฤติตนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี 6) เสริมสร้างการปฏิบัติตนต่อครูและบุคลากรอย่างเท่าเทียม

ด้านที่ 7 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดภาวะผู้นำของครูโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) พัฒนาครูตามความถนัด ความสนใจ และสนับสนุนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนางานตาม

สมควรเป้าหมายยิ่งขึ้น 2) เสริมสร้างขวัญ และกำลังใจโดยการให้รางวัล ยกย่องชมเชยแก่ครูที่ปฏิบัติงานบรรลุ 3) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานแก่ครูเสมอ

ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จากทั้งหมด 7 ด้าน 41 แนวทาง มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ดังนี้ โดยภาพรวม ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สามารถนำมาอภิปราย เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง อาจจะเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการในการส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ และมีทิศทางที่ชัดเจนไม่เพียงพอ ซึ่งในการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ผู้บริหารจะต้องมีพฤติกรรมที่สนับสนุน ช่วยเหลือให้ บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้ พร้อมทั้งมีการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสม จะช่วยส่งเสริมการ ทำงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ (พิชญาภา ยืนยาว, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับกฤติยา มามีชัย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารต้องมีการสนับสนุนและช่วยเหลือให้บุคลากร สามารถตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้ รองลงมา คือ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน อาจจะเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานน้อย

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีเป้าหมายเพื่อยกระดับภาวะผู้นำ เหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเอง ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทางชัดเจน และเสริมสร้างขวัญกำลังใจครูใน การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายของตนเอง เพื่อให้การทำงานของครูบรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการพัฒนาวิชาชีพ ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ได้กล่าวว่าหน้าที่สำคัญของผู้นำ คือ การสร้างคนไม่เพียงแต่สร้างงานที่ทำต้องสร้างคนด้วย ต้องทำให้เขาเติบโตขึ้นอย่างมีศักยภาพ เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าแข่งขันได้อย่างมั่นคงในอนาคต โดยการ “ชี้ทิศทาง” ผู้นำควรให้ทิศทาง เพื่อให้ทุกคนรู้ว่างานที่ทำนั้นจะก้าวหน้าไปอย่างไร ผู้นำจะต้องเน้นให้สมาชิกทุกคนภายในทีมเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันให้ดีที่สุด โดยการแบ่งปันความรับผิดชอบ และพูดคุยเกี่ยวกับเป้าหมายของงานที่ต้องทำร่วมกันว่าต้องการทำอะไรบ้าง เพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบร่วมกัน “แนะนำและทำให้ดู” ผู้นำต้องทำหน้าที่เหมือนมัคคุเทศก์และเป็นเหมือนโค้ชให้กับทุกคนในทีม พาไปทำให้ดู ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้ทุกคนในทีมเกิดความมั่นใจในการเริ่มต้นคิดงานเหล่านั้นด้วยทีมของเขาเอง ทั้งยังสอดคล้องกับ สายใจ ชูฤทธิ์ (2561) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความตระหนักต่อเป้าหมายและตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ส่งเสริมการทำงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นต่อตนเองและงาน มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

ด้านที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างทีมเติมเต็ม ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการประชุม เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีความสมัครสมานสามัคคี พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำหนดนโยบายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับดาวรุวรรณ ถวิลการ (2558) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำแบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่าการที่ผู้นำหรือผู้บริหารสนับสนุนให้ บุคลากรสามารถสร้างคณะทำงานได้เป็นอย่างดี ให้คำแนะนำปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็น ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการปรึกษาหารือระหว่างเพื่อนร่วมงาน และยึดแนวทางการปฏิบัติงานตามความรู้สึกนึกคิดและมติของทีม และยังสอดคล้องกับพิชญาภา ยืนยาว (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงานเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีการปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างผู้ร่วมงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ฝึกการทำงานร่วมกัน เคารพ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสรุปเป็นข้อตกลงร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้พัฒนาตนเอง และทีมงานอยู่เสมอ

ด้านที่ 3 เสริมสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ส่งเสริมให้ครูคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา เพื่อให้ ครูมีแผนพัฒนาตนเองรายบุคคลอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับดารารัตน์ เกื้ออนันต์ และเสาวนี ศิริสุขศิลป์ (2567) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่าผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย และแนวทางการปฏิบัติงาน โดยจัดให้มี

การระดมความคิดและแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และยังสอดคล้องกับ Manz & Sims (2001) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีภาวะผู้นำเหนือผู้นำจะสามารถนำตนเองที่สร้างแรงบันดาลใจให้ความไว้วางใจ และให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน สามารถนำผู้อื่นให้นำตนเองได้ โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบข่าย มาตรฐาน และวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน มีความคิดทางบวก และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรในองค์กร

ด้านที่ 4 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง เสริมสร้างกำลังใจ และเสริมแรงครูในการเป็นผู้นำตนเอง และให้คำปรึกษาข้อชี้แนะแก่ครูในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ ครูและบุคลากรสร้างวัฒนธรรมในการเป็นผู้นำตนเอง มีแนวการปฏิบัติในการทำงานที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร สอดคล้องกับ แสงอนันต์ น้อยแสง (2566) ที่ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดระหว่างผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยังสอดคล้องกับ Cardona (2000) กล่าวว่า การสร้างวัฒนธรรมการนำตนเองว่าการสร้างแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อผู้อื่น การมอบหมายงานตามศักยภาพ กระตุ้นให้ผู้อื่นสามารถนำตนเองและสร้างสรรค์งานให้กับองค์กร

ด้านที่ 5 ส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้ทำงานตามความ ถนัดอย่างเต็มศักยภาพ และส่งเสริมการทำงานของครูให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้ครูและ บุคลากรมีภาวะผู้นำตนเองสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการงานอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ พันธุ์พรม (2565) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกในการปฏิบัติถึงความสามารถกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติตามและเป็นผู้นำของตนเองได้ โดยการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ ความสามารถและความถนัด พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในงาน เพิ่มความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ใช้ความคิดริเริ่ม สามารถนำข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจได้ถูกต้อง รวมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติงานด้วยตนเองได้

ด้านที่ 6 ส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ วิมลพันธ์ ไวคูนา (2565) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่าการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความเป็นผู้นำทั้งในด้านความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับ อนุวัตร ศรีพระนาม และดาวรุวรรณ ถวิลการ (2560) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 25 พบว่า ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์อยู่ในระดับสูง พร้อมทั้งปฏิบัติตัวในการครองตน ครองคน ครองงานในทางที่สร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างในความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นตัวเสริมสร้างผู้ร่วมงานให้เป็นบุคลากรที่ดี

ด้านที่ 7 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดภาวะผู้นำของครูโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาครูตามความถนัด ความสนใจ และสนับสนุนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนางานตามสมควร และเสริมสร้างขวัญและกำลังใจโดยการให้รางวัล ยกย่องชมเชยแก่ครูที่ ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับสุชาติ เสนาสี (2565) ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรได้รับการพัฒนา การพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถตามศักยภาพ และการให้รางวัลแก่บุคลากรเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่บุคคลากร เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับ Kouzes and Posner (1997) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องเสริมสร้างกำลังใจ เพื่อทำให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมช่วยในทำงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์และองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

7.1 ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

7.2 ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้นและได้กรอบในการวิจัยภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ครั้งนี้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบได้องค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง
2. การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง
3. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก
4. การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง
5. การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเอง
6. การอำนวยความสะดวก ให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

8. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอกุมภวาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย 2 สาระสำคัญ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเองมาใช้ โดยการกระตุ้นให้ครูและบุคลากร ตั้งเป้าหมายการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของสถานศึกษา

2) จากผลการวิจัยพบว่า สภาพพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มี ความพึงประสงค์มากที่สุด คือ การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำ แนวทางการเสริมสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวกมาใช้ โดยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และการปฏิบัติงานร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาองค์ประกอบ ด้านที่ 1 ส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการ ดำเนินงานของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กิตติศักดิ์ พันธุ์พรม. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *สุดยอดภาวะผู้นำ*. ซัคเซสมีเดีย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). การนำและบริหารยามวิกฤต: บทเรียนจากโควิด-19. *ซัคเซสพับลิชชิ่ง*, 1–9.

กฤติยา มามีชัย. (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].

ชรินทร์ทิพย์ วงศ์ธรรม. (2565). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2558). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำแบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(2), 25–32.

เทพรัตน์ ศรีคราม. (2562). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์].

นลธวัช ยุทธวงศ์. (2564). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(7), 149–164.

ปณิลิน จันภักดี. (2565). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

พระมหาเดวิศณ์ สุขถาวโร (ยิ้มเนียน). (2564). *การพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น* [ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พิชญาภา ยืนยาว. (2561). ผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 11(1), 2886–2899.

ภคพร งามประเสิรฐสิทธิ์. (2565). *ความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019* [การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].

ยงยุทธ สงพะโยม. (2565). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคปกติใหม่* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิมลพันธ ไวยคูหา. (2565). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง].

สายใจ ชูฤทธิ์. (2561). *การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่* [การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].

สุชาติ เสนาสี. (2565). องค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิจัยและวิชาการ*, 6(1), 105–118.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2562). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). วี.พริ้นท์ (1991).

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงอนันต์ น้อยแสง. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 13(2), 154–162.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. (2568). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2.

อนุวัตร ศรีพระนาม, & ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2560). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 25. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(2), 256–264.

Cardona, P. (2000). Transcendental leadership. *Leadership & Organization Development Journal*, 21(4), 201–206.

Maxwell, J. C. (2562). *Leadershift* (ศิริลักษณ์ มานะวงศ์เจริญ, ผู้แปล). เนชั่นบุ๊ค.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2008). Transformational leadership model in practice: The case of Jordanian school. *Leadership & Organization Development Journal*, 29(8), 648–660.

Manz, C. C., & Sims, H. P. (1991). *The new superleadership: Leading others to lead themselves*. Berrett-Koehler.

Manz, C. C., & Sims, H. P. (2001). *Superleadership: Leading others to lead themselves*. Prentice Hall.

Stannard, J. G. (1990). *Leadership and personality characteristics of dental healthcare professionals: Implications for program development* [Doctoral dissertation]. *Dissertation Abstracts International*, 51(8), 351.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

The Guideline for Ethical Leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3

ศิรินญา มั่นดอนเรือ[1], สมศักดิ์ ภูมิกอง[2], ธนาศักดิ์ ศิริปุณยนันท์[3]

[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, ประเทศไทย

Sirinya Mandonruea[1], Somsak Phumikong[2], Thanasak Siripunyannan[3]
[123]Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asian Scholars, Thailand
✉ :* Sirinyaparew@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 23 November 2025; Revised: 05 January 2026; Accepted: 12 January 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 2)แนวทางการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 298 คน โดยการเปิดตาราง เครซี่และมอร์แกน และการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 9 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 และ 0.89 ตามลาดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแนวทางการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยุติธรรม รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเป็นพลเมืองดี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม รองลงมา คือ ด้านความ

ซื่อสัตย์ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ได้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.184) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งหมด 7 ด้าน รวมทั้งสิ้น 21 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา ; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) the current and desirable conditions and needs of the ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 2) the guideline for ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3.The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table consisted of 298 administrators and teachers and stratified random sampling he key research informants 9 experts purposively selected persons comprised educational supervisors, school administrators, and teachers. The employed research instruments were a questionnaire concerning the current and desirable conditions of being ethical leadership, were 5-level estimation scale and reliability coefficients of .87 and .89 respectively and an interview form on guidelines for development of being professional learning community. The statistics for data analysis included percentage, mean, standard deviation, $PNI_{modified}$ and content analysis. The research findings were as following: 1) The current of ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 at a high level when considering each aspect, it was found that justice was second, followed by responsibility and citizenship, and the aspect with the lowest average score was trust. The desirable conditions of ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 at a highest level when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was justice, followed by honest and empowerment, and the aspect with the lowest average value was trust. The needs of the ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 the need index was obtained. ($PNI_{modified}$= 0.184) when considering each aspect, rank from most to least important, the top three areas were empowerment, honest and trust. 2) The guideline for ethical leadership of School Administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3. The researcher has presented guidelines for developing ethical leadership of School Administrators, in 7 areas, totaling 21 guidelines. The appropriate and the possibility are at the highest level.

Keywords: guidelines for development; ethical leadership

1.ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสังคม วัฒนธรรมและการศึกษา ทำให้สังคมโลกนั้นเกิดการแข่งขันกันมากยิ่งขึ้นเป็นเหตุให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารการศึกษา ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น การพัฒนามนุษย์ จะต้องคำนึงถึงการสร้างคนให้มีความรับผิดชอบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตและการสร้างคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดรับกับพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ที่ว่าด้วยมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อเป็นแม่บทในการจัดทำประมวลจริยธรรมให้กับองค์การกลางบริหารงานบุคคลประเภทต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐ โดยหมวดที่ 1 มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม ไว้ว่า “มาตรฐานทางจริยธรรม” ของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ซึ่งจะต้องประกอบด้วย การยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศอันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ การกล้าตัดสินใจและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ประสิทธิภาพและคุณภาพของงาน การปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในสถาบันการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา และเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีศักยภาพสมรรถภาพคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพครูและคุณภาพผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุรัตน์ ไชยชมภู, 2557) โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีข้อตกลงร่วมกันของทุกคน โดยข้อตกลงดังกล่าว ต้องถือเป็นระเบียบที่สำคัญของโรงเรียน สามารถใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินพฤติกรรมของสมาชิกหรือบุคลากร ที่แสดงออกว่าประพฤติเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในเชิงจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญไม่เพียงแค่กำหนดข้อตกลง กฎระเบียบ แต่ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมในการนำข้อตกลงไปใช้อย่างแท้จริง และเมื่อมีผู้กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ผู้บริหารต้องกล้าตัดสินใจและลงโทษต่อผู้กระทำผิด โดยอยู่ในหลักของคุณธรรมและจริยธรรม เห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ควรเริ่มจากตัวของผู้บริหารเอง (Moral Leadership Begins with Moral Leaders) การประพฤติตนปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ต้องไม่เพียงแค่การพูด การสั่งเท่านั้น ต้องประพฤติปฏิบัติดี มี

คุณธรรมในใจอย่างแท้จริงด้วยสามารถช่วยลดอัตราการย้ายเข้า ย้ายออก ลดการขาดงาน ลดการมาทำงานสาย ผลักดันให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ลดการแทรกแซงจากบุคคลและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ครูมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี มีขวัญและกำลังใจ มีความพึงพอใจ ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้น (ชุติมา รักษ์บางแหลม, 2559)

ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้นยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

1.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 124 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,189 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,313 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3, 2568) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970, pp. 607–610 อ้างถึงใน วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) ได้จำนวน 298 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 100 คน ครูผู้สอน จำนวน 198 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษาใน แต่ละอำเภอเป็นชั้นในเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากตำรา เอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual – Response Format) โดยจำแนกองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 7 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความยุติธรรม 2.ด้านความซื่อสัตย์ 3.ด้านความรับผิดชอบ 4.ด้านความไว้วางใจ 5.ด้านความเคารพนับถือ 6. ด้านความเป็นพลเมืองดี 7.ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ โดยกำหนดเกณฑ์ ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ(บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระยะที่ 2

การศึกษาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับและการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา

4. ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	PNI modified	ลำดับ
1.ด้านความยุติธรรม	4.16	0.65	มาก	4.87	0.38	มากที่สุด	0.170	5
2.ด้านความซื่อสัตย์	3.94	0.67	มาก	4.80	0.40	มากที่สุด	0.218	2
3.ด้านความรับผิดชอบ	4.14	0.60	มาก	4.76	0.36	มากที่สุด	0.149	7

4.ด้านความไว้วางใจ	3.90	0.60	มาก	4.71	0.42	มากที่สุด	0.207	3
5.ด้านความเคารพนับถือ	4.00	0.62	มาก	4.77	0.51	มากที่สุด	0.192	4
6.ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.01	0.60	มาก	4.66	0.50	มากที่สุด	0.162	6
7.ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ	3.92	0.58	มาก	4.78	0.56	มากที่สุด	0.219	1
รวม	**4.01**	**0.45**	**มาก**	**4.75**	**0.30**	**มากที่สุด**	**0.184**	**-**

จากตารางที่ 1พบว่า **สภาพปัจจุบัน** ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.01, S.D.=0.15) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม ($\overline{X}$=4.16, S.D.=0.65) รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ ($\overline{X}$=4.14, S.D.=0.60) และด้านความเป็นพลเมืองดี ($\overline{X}$=4.01, S.D.=0.60) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ($\overline{X}$=3.90, S.D.=0.60)

สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่สุด ($\overline{X}$=4.75, S.D.=0.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม ($\overline{X}$=4.87, S.D.=0.38) รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.40) ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ($\overline{X}$=4.78, S.D.=0.56) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ($\overline{X}$=4.71, S.D.=0.42)

การประเมินความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ได้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$ = 0.184) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ($PNI_{modified}$ = 0.219) ด้านความซื่อสัตย์ ($PNI_{modified}$ = 0.218) ด้านความไว้วางใจ ($PNI_{modified}$ = 0.207) ด้านความเคารพนับถือ (PNI modified = 0.192) ด้านความยุติธรรม (PNI modified = 0.170) ด้านความเป็นพลเมืองดี (PNI modified = 0.162) และด้านความรับผิดชอบ ($PNI_{modified}$ = 0.149) ตามลำดับ

2.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีทั้งหมด 21 แนวทางมีความเหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.61, S.D.=0.30) และความเป็นไปได้เพื่อเป็น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.57, S.D.=0.38)

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเป็นพลเมืองดี ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ดังกล่าวที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและผู้บริหารที่แสดงความเอาใจใส่และเห็นใจในความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น มักจะได้รับความไว้วางใจและความเคารพจากครู นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ความเอาใจใส่นี้สะท้อนถึงความเข้าใจและความสามารถในการรับรู้ถึงปัญหาหรือความท้าทายที่สมาชิกในองค์กรเผชิญอยู่ ซึ่งช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา โดยการจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แนวทางในการบริหารงานในสถานศึกษาและมีการนิเทศติดตามประเมินผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งผลการดำเนินการประเมินผลคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ITA) ประจำปี 2567 อยู่ในระดับ AA (Excellence) ถือว่าอยู่ในระดับที่ดีเยี่ยม จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในระดับสูง สอดคล้องกับรัตติกรณ์ จงวิศาล (2567) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีจริยธรรมจะให้บริการผู้อื่น คือ ผู้นำจะมีความรับผิดชอบในการบริการผู้อื่นโดยเอาใจใส่ดูแลผู้อื่นให้บริการและตัดสินใจในทางที่ก่อให้เกิดผลดี และไม่เป็นผลเสียต่อผู้อื่น การเอาใจใส่ผู้อื่น ทำให้เกิดผลประโยชน์แก่คนหมู่มาก เต็มใจที่จะเอาผู้ตามเป็นศูนย์กลาง ถือเอาประโยชน์ของผู้อื่นเป็นสิ่งแรกในการทำงานและการปฏิบัติตนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร อัตโนและโกวัฒน์ เทศบุตร (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับสูงทุกด้าน และงานวิจัยของรัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิง จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุดตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.40) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพที่พึงประสงค์คือความต้องการหรือความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ย่อมทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้รับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 คือ คุณภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่กำหนดขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนนำ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงสงบสุขในสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown, Treviño and Harrison (2005) กล่าวไว้ว่า ภาวะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ การแสดงออกโดยความประพฤติปฏิบัติ อย่างเหมาะสมถูกต้อง ต้องเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งความซื่อสัตย์สุจริต ความน่าไว้วางใจ ความยุติธรรม และการเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง ดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้บริหารถูก ยอมรับ เพราะประพฤติตนเชื่อถือได้ ได้รับ อำนาจหน้าที่จากผู้ตามอย่างเต็มภาคภูมิ เป็นแบบอย่างที่ดีหรือเป็น “ตัวแบบ” (Role Model) เป็นตัวอย่างได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย ลวดคำและวีรภัทร ภัทรกุล (2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของภิรมณญา มูลเมืองและสุมาลี ศรีพุทธรินทร (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 การประเมินความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความเคารพนับถือ ด้านความยุติธรรม ด้านความเป็นพลเมืองดี ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงค่านิยม ความกล้าหาญ มีการสื่อสาร ก่อเกิดความศรัทธา ให้ทุก คนเห็นว่า ตั้งมั่นอยู่ในพื้นฐานของความดี มีเหตุผล เป็นแบบอย่างที่ดี ตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ อาอีชะห์ สงเดช (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดพัทลุง ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญของ ความไว้วางใจ ความยุติธรรม ความเคารพ ความซื่อสัตย์ โดยสอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้บริหารดำรงไว้ซึ่งความมีคุณธรรมและ

จริยธรรม สอดคล้องกับ รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนครความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความยุติธรรม ด้านความเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความเคารพ ในส่วนด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายคือ ด้านความรับผิดชอบ

2.จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านความยุติธรรม มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่ห้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน ให้ความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมโดยการปฏิบัติต่อ ผู้อื่นด้วยความเท่าเทียม ใช้กระบวนการที่ถูกต้องการตัดสินใจด้วยความเป็นธรรมโดยใช้หลักเหตุผล ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักการและเหตุผล ใช้กระบวนการที่ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรมในการตัดสินใจ ไม่ลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติ มีความเที่ยงตรงในทุกการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในการพิจารณาแต่งตั้ง เลื่อนขั้น หรือมอบหมายงานแก่บุคลากร ควรอาศัยหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสำคัญ รวมทั้งสร้างระบบการบริหารที่ตรวจสอบได้ และให้โอกาสแก่บุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกันการบริหารที่มีความยุติธรรมไม่เพียงแต่สร้างความไว้วางใจให้กับบุคลากร แต่ยังส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เป็นธรรม และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2561) ที่กล่าวว่า “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมควรตั้งอยู่บนหลักความยุติธรรม ซื่อสัตย์ และเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่น”และณัฐริดา นิพนธ์ (2562) สรุปได้ว่า ความยุติธรรม คือคุณลักษณะของผู้นำที่แสดงออกและปฏิบัติถึงการเคารพสิทธิของคนอื่น ยอมรับความเป็นตัวตนของบุคคลอื่น บนพื้น ฐานของความเที่ยงธรรม ความชอบธรรมอย่างมีเหตุผล การทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน ตัด สินใจด้วยความไม่อคติ ให้รางวัลความสำเร็จกับทุกคนอย่าง เสมอภาค และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยกระบวนการอย่างเป็นระบบ

2.2. ด้านความซื่อสัตย์ มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่สอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารควรเป็นผู้มีความจริงใจ เปิดเผย โปร่งใส และไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ใช้ตำแหน่งหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและจรรยาบรรณ มีความซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก นอกจากนี้ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรในเรื่องความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการยึดมั่นในคุณธรรมการบริหารที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร เกิดความสามัคคีในหมู่บุคลากร และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธาสินี แม้นญาติ (2554) ที่เน้นว่าผู้นำที่มีความซื่อสัตย์จะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามแนวทางแห่งความถูกต้องและคำพร กองเตย (2560) ได้กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ไม่ปฏิบัติตนเป็นคนประจบ

สอพลอ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติตนตามค่านิยมความเชื่อ จริยธรรมที่สังคมยอมรับ ประเมินและทบทวนตนเองอยู่เสมอ

2.3 ด้านความรับผิดชอบ มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่เจ็ด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารควรมีวุฒิภาวะ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี ไม่ใช้อารมณ์ในทางลบต่อผู้อื่น ทั้งในด้านกาย วาจา และใจ ควรมีความมุ่งมั่น ความเพียรพยายาม และอดทนต่ออุปสรรคในการทำงาน พร้อมแสดงความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของตนเองและองค์กรอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังควรสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรเห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้นำที่รักษาคำพูด และสามารถพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพภาวะผู้นำที่มีความรับผิดชอบเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและชุมชน โดยเฉพาะในยุคที่การบริหารการศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบจะสามารถเป็นศูนย์รวมใจขององค์กรได้ สอดคล้องกับ Josephson (2009) กล่าวถึง ความรับผิดชอบ ว่าการเป็นผู้มีความรับผิดชอบ หมายถึง การรับผิดชอบ ในการเลือกสิ่งที่ดีที่สุดและรับผิดชอบต่อการดำรงชีวิต การปฏิบัติตามเกณฑ์ หรือหลักการทางจริยธรรมในการดาเนินชีวิตนั้น มีความหมายและมีเป้าหมาย คนที่มีจริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบ จะสามารถอธิบายว่า มีความพยายามสู่ความเป็นเลิศ การพยายามให้ถึงความต้องการของความเป็นเลิศ คนที่รับผิดชอบ มองหาวิธีการที่จะทำให้งานของพวกเขาดีขึ้นเสมอ และวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมด้านการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีลักษณะประกอบไปด้วย การเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ และมีการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำสิ่งสำคัญเป็นแบบอย่าง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะคำนึงถึงทีมงาน ดังความรับผิดชอบแต่ละด้าน ได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

2.4 ด้านความไว้วางใจ มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่สาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างความเชื่อมั่นระหว่างตนกับบุคลากรได้อย่างต่อเนื่องและเสมอต้นเสมอปลาย ควรเอาใจใส่ เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเปิดกว้าง และแสดงความจริงใจในการให้โอกาสและการสนับสนุน นอกจากนี้ ควรมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง พร้อมปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่ถูกต้องผู้บริหารที่ได้รับความไว้วางใจจะสามารถสร้างความร่วมมือในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุคลากรจะรู้สึกมั่นใจและมีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (2010) ที่ระบุว่า ความไว้วางใจเป็นหัวใจของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการยอมรับและความร่วมมือในองค์กร สอดคล้องกับเอกภักดิ์ ฉ่ำมณี (2564) กล่าวว่า ความไว้วางใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกให้เห็นถึงความมีศักดิ์ศรี ความจงรักภักดี ความเมตตากรุณา การมีมนุษยสัมพันธ์ ความโปร่งใส จริงใจ ความมั่นคงสม่ำเสมอในคำพูดและการกระทำ ความเป็นธรรม การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ความผูกพันและเต็มใจที่จะปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ในการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

2.5 ด้านความเคารพนับถือ มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่สี่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามระเบียบและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสุภาพ นอบน้อม และให้เกียรติแก่ครูและบุคลากรทุกระดับโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ควรให้ความเคารพต่อผู้ที่มีอาวุโสกว่าอย่างจริงใจ และส่งเสริมการปลูกฝังแนวคิดเรื่องการให้เกียรติผู้อื่นภายในองค์กร ทั้งนี้ การแสดงความเคารพนับถือไม่เพียงสะท้อนถึงคุณธรรมของผู้บริหาร แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรและผู้เรียนการบริหารที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพนับถือช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่นและมีคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับและความร่วมมืออย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “การเป็นผู้นำด้วยคุณธรรม” ที่เน้นให้ผู้นำเห็นคุณค่าของผู้อื่นและส่งเสริมศักยภาพของทุกคนอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) ได้กล่าวว่า ด้านความน่าเคารพ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมด้านการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพเคารพและมีความเกรงใจ มีความเห็นอก เห็นใจ มีสัมมาคารวะและให้เกียรติผู้อื่น รักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม และยึดถือกฎเกณฑ์ของสังคมขั้นพื้นฐานที่การรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตนเองขณะเดียวกันก็ให้เกียรติผู้อื่นและคำนึงถึงผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิทธิ์ต่าง ๆ การตัดสินใจ และจะไม่บิดเบือนหรือปิดบังข้อมูลที่พึงจะต้องรู้ หรือต้องทำของเขา การยอมรับในความแตกต่างของบุคคลโดยปราศจากความลำเอียงยอมรับ ในเรื่องของความรู้ความสามารถ ความเชื่อ เจตคติของผู้อื่นโดยไม่ตัดสินคนอื่นด้วยเพียงแค่ดูบุคลิกและการแสดงออกที่ปรากฏจากภายนอกเท่านั้น และบรรจพร แย้มละมูล (2563) กล่าวว่า ความเคารพนับถือ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออก สังกัดสานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่การเป็นผู้มีความสุภาพ มีความเคารพในเกียรติศักดิ์ศรี และให้การยอมรับผู้อื่น

2.6 ด้านความเป็นพลเมืองดี มีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่หก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างของ“พลเมืองที่ดี” ตามแนวคิดของ Hoskins & Mascherini (2009) ที่มองว่าความเป็นพลเมืองดีประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และการเคารพสิทธิผู้อื่น ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าผู้บริหารควรแสดงออกถึงความเสียสละ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่วนรวมและการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับเอกราช เอียดแกว (2564) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดี ระดับพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ไมละเมิดล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อ บ้านเมืองมีความเสียสละ ไมเห็นแกตัว รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรมปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและ เวชพล อ่อนละ (2564) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดี ประชาชนที่ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมไมละเมิดล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

2.7 ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาลำดับที่หนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บริหารควรใช้กลยุทธ์การมอบอำนาจ (Empowerment) อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของความสำเร็จในองค์กร ส่งเสริมการกระจายอำนาจ ให้ความไว้วางใจ และมอบหมายความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและคุณค่าในตนเองของบุคลากร และเปิดโอกาสและให้อิสระแก่บุคลากรในการทำงานตามความถนัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน สอดคล้องกับพิชญาภา ยืนยาว (2562) กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคคลในองค์การมีความสามารถที่จะ ไปถึงเป้าหมาย และเกิดประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดปฏิสัมพันธ์กันในองค์การ และเกิดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ในกรณีที่สมาชิกในองค์การเกิดความขัดแย้งในการดำเนินงาน หรือมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน มีการเกี่ยงกันทำงานเป็นเหตุให้สัมพันธภาพของคนในองค์การไม่ดี แต่ถ้าหากสมาชิกได้รับการเสริมพลังอำนาจ โดยมีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำงานซึ่งกันและกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรู้สึกถึง ความเป็นเจ้าของร่วมในความสำเร็จนั้น มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สมาชิกในองค์การจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์การมีการพัฒนาตนเอง คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ส่งเสริมให้เกิด การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Gibson (2000) ได้สรุปการเสริมพลังอำนาจคือ กระบวนการทางสังคมที่ ให้การยอมรับ ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของบุคคลเพื่อให้บุคคลสามารถแสวงหาวิธีการเพื่อให้บรรลุความต้องการและแก้ปัญหาของตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากร ที่จำเป็นมาใช้ ในการควบคุมความเป็นอยู่หรือชีวิตของตน

6.ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่ พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ระดับมาก ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดโครงการอบรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ชัดเจนและส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิพลของสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยที่ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้สถานศึกษาปัจจุบันและอนาคตหรือข้าราชการ ครู

และบุคลากรทางการศึกษา นำไปสู่ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

1.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นเรื่องสำคัญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรควรให้การสนับสนุนและเป็นการกระตุ้นเตือน และสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำเอาความรู้ตามคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไปใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนด

7. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงยุติธรรม. (2566). *คู่มือค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร กระทรวงยุติธรรม*.

คำพร กองเตย. (2560). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร* [ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

ชุติมา รักษ์บางแหลม. (2559). *การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและประเด็นปัญหาจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข* [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].

ดวงพร อัตโน, & โกวัฒน์ เทศบุตร. (2565). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 13*(1), 32–41.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2561). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11*, 56.

ณัฐริดา นิพนธ์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*

ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

บรรจพร แย้มละมูล. (2563). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

พิชญาภา ยืนยาว. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 12*(4), 12–23.

ภิรมณ์ญา มูลเมือง. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 5*(1), 12–23.

รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2567). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. สุวีริยาสาส์น.

วิภาวดี อินทร์ด้วง. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. (2568). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา*.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*.

สุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2*(4).

อาอีชะห์ สงเดช. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดพัทลุง*.

เอกชัย ลวดคำ, & วีรภัทร ภัทรกุล. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 28*(1), 13–24.

เอกภักดิ์ ฉ่ำมณี. (2564). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*.

Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2005). *Role modeling and ethical leadership*. Paper presented at the Academy of Management Annual Meeting, Atlanta, GA, United States.

Hoskins, B. L., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicators Research, 90*(3), 459–488.

Josephson, M. (2009). *Ethical leadership outcomes student leader learning outcomes (SLLO) project*.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations*. Pearson.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Constructing of a Pop Music Singing Exercise Book for Junior High School Students at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music in the 21st Century

Dong Lisha[1*], Watcharapong Supatarachayawong[2]

[1,2]Factory of Music, Bangkok Thonburi University, Thailand
✉:* 837348904@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 29 December 2025; Revised: 16 February 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aims to construct a targeted pop music singing exercise book for 12–15-year-old junior high school students in the voice change period at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music. It addresses prominent issues in current pop singing education for adolescents at the school, such as mismatched teaching resources, lack of systematic training, and high risks of vocal damage from improper practice. Against the backdrop of the continuous evolution of global and Chinese pop music styles, teenagers at the school show immense enthusiasm for pop singing actively participating in short-video cover challenges and campus singing competitions yet existing teaching resources fail to match their physiological characteristics during the voice change period and professional learning needs. As a scientific tool aligned with teenagers' vocal physiological traits, cognitive rules, and pop music aesthetic preferences, this exercise book serves as an ideal case for exploring localized pop music education models in professional music affiliated middle schools. A mixed research method is adopted, including semi-structured interviews with 6 vocal educators and experts from diverse backgrounds, Index of Item Objective Congruence (IOC) validity evaluation, formative assessments every 4 weeks, summative assessments through a 12-month teaching simulation, and document analysis of teenage vocal physiology, pop music style evolution, and teaching material construction theories. The results show that the exercise book adheres to three core principles: "vocal protection first, progressive difficulty, and style focus." It adopts a three-stage progressive structure ("Basic Skill Training → Pop Style Exploration → Stage Application"), focusing on pop styles suitable for adolescents at the school, such as pop ballads, light R&B, and pop-rap fusion. With an average IOC validity score of 0.83, it demonstrates good content validity. Formative assessment results indicate a 40% improvement in students' breath stability after 4 weeks of basic training; summative assessments reveal that 85% of students can proficiently sing pop song fragments with standard techniques and emotional expression, and 70% can complete simple style switching between pop ballads and light R&B. This exercise book provides a practical teaching tool for pop singing education of adolescents at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, and offers a reference for the development of localized and systematic pop music teaching materials for teenagers in professional music affiliated middle schools in China.

Keywords: Pop Music Singing; Exercise Book Construction; Junior High School Students; Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music

1. Introduction

The development of pop singing education in China has always been closely intertwined with social and cultural changes and music industry innovations, and its exploration in the field of professional art education is gradually moving from the margins to a position of recognition. From an international perspective, the evolution of foreign pop music styles and educational development has formed a distinct reference model: the rise of American rock and roll in the 1950s promoted the exploration of improvisational singing and stage performance teaching; the popularity of European and American folk music and soul music in the 1960s and 1970s facilitated systematic training in emotional expression and vocal control; the explosion of electronic, hip-hop and other styles after the 1980s made pop singing education pay more attention to the adaptability of diverse styles and technical integration, gradually forming a mature system from basic vocalization to style segmentation. This path of "style evolution driving educational upgrading" provides a useful reference for pop singing education in professional music affiliated middle schools in China.

Looking back at China, pop music styles have evolved continuously with the times: from the unrestrained rock of the mid-20th century, the simplicity of folk music in the 1960s, the dynamism of disco in the 1980s, the melodiousness of R&B in the 1990s, to the collision and integration of electronic pop and rap with pop music today. Each iteration of style has driven the innovation of singing techniques. The development of pop singing education in China, from early impromptu imitation in folk settings to the initial standardization of "popular singing" after the introduction of Hong Kong and Taiwan pop music, has gradually moved towards professionalism. However, for a long time, traditional teaching has focused more on cultivating a sense of power and grand vocal tone, which is increasingly disconnected from the demand for delicate texture and diverse expression pursued in current pop music.

In the 21st century, the popularization of digital music has made pop singing the most active form of musical practice among teenagers. As reserve talents of professional music colleges, 12–15-year-old adolescents at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music show immense enthusiasm for pop singing actively participating in "cover challenges" on short-video platforms like Douyin and showcasing their talents in campus singing competitions yet they face significant educational dilemmas. Firstly, existing textbooks are mostly adult-oriented or general-purpose for primary and secondary schools, focusing on advanced techniques such as mixed voice or simplified into song collections. They fail to combine the physiological characteristics of the school's teenagers during the voice change period and their professional music learning foundation, leading to "excessively difficult" or "empty content" in teaching. Secondly, although the school has a professional music education atmosphere, pop singing teaching has long relied on teachers' personal experience, lacking a unified and systematic training system, making it difficult to achieve gradual skill cultivation. Thirdly, traditional vocal teaching emphasizes technical training and grand expression, while styles such as R&B and rap in pop music focus more on delicate emotional transmission and flexible vocal transition. The existing teaching model is difficult to cover the training needs of diverse pop styles, resulting in students being "able to sing but lacking style recognition."

The exploration of Zhejiang Conservatory of Music in the field of pop singing has always closely followed the context of style evolution, extracting technical points from classic styles of different eras and polishing current fresh expressions, forming a teaching accumulation that aligns with the development of pop music. As its affiliated middle school, when cultivating 12–15-year-old teenage music talents, the school needs to inherit this professional gene rooted in style evolution, while taking into account the growth characteristics of students in this age group they are in a critical period of vocal development, curious about the classic charm of old songs, and obsessed with the fresh expressions of new songs. However, existing teaching

resources are difficult to build a systematic ladder from style cognition to skill mastery, and courses mostly rely on teachers' personal experience, lacking a unified training logic.

Therefore, compiling an exclusive pop singing exercise book for 12–15-year-old teenagers at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, based on the context of pop music style evolution and educational development, not only responds to the real needs of musical practice of teenagers at the school, fills the gap of systematic teaching resources for adolescent pop singing in professional music affiliated middle schools, but also enables pop singing education to be rooted in the professional accumulation of style evolution while truly adapting to the growth rhythm of teenagers, providing support for them to find a scientific and personalized expression path among diverse pop styles.

2. Literature Review

Foreign research on adolescent pop singing education focuses on vocal development and style adaptation. Davidson & Welsh (2004) found that adolescents in the voice change period have low tolerance for high-intensity vocalization, emphasizing that pop singing practice should control duration (≤30 minutes per day) and vocal range (middle C to high F), avoiding imitating high-intensity styles such as adult hardcore pop and heavy metal. Their study on vocal cord vibration patterns of 12–15-year-olds confirmed that forced imitation of pop idols' high notes increases the risk of vocal cord edema by 37%. Miller (2013) analyzed the evolution of adolescent pop styles over 70 years, noting that contemporary teenagers prefer diverse expressions such as pop ballads, light R&B, and pop-rap fusion. Pop music teaching materials should integrate popular elements from short-video platforms to enhance learning motivation.

Domestic research highlights the gap in specialized pop singing teaching materials for adolescents in professional music affiliated middle schools. Liu (2024) surveyed 23 professional music affiliated middle schools nationwide and found that only 12% of schools have pop singing textbooks for the voice change period most of which are simplified versions of adult pop textbooks, failing to consider teenagers' physiological characteristics and professional music learning foundation. She proposed that adolescent pop singing teaching should limit the vocal range to middle C to high F, control daily practice duration to 20–30 minutes, and focus on training basic pop skills such as abdominal breathing and breathy voice control. Wang (2023) emphasized that pop music teaching materials in professional music affiliated middle schools should balance "skill training" and "artistic expression," avoiding overemphasis on bel canto-style vocal training while neglecting core characteristics of pop music such as rhythmic flexibility and emotional delicacy. Through case studies in multiple music affiliated middle schools, he found that designing exercises based on specific pop works can significantly improve students' ability to combine skills with expression. Therefore, the exercise book should include both basic skill modules and style imitation modules to achieve the unity of technology and art.

Zhou (2021) pointed out that the lack of systematic exercise materials in pop music teaching in professional music affiliated middle schools leads to strong randomness in teaching. Many teachers compile temporary training content based on personal experience, resulting in uneven teaching effects. He suggested that a scientific exercise book should have a clear gradient starting from basic breath and articulation training suitable for junior high school students, gradually transitioning to stylized comprehensive training such as pop ballad singing and rap rhythm training, and finally reaching the stage of integrating creation and performance. At the same time, it should include evaluation standards and practice methods to facilitate students' independent learning after class.

However, few existing studies have developed targeted exercise books combining physiological characteristics of the voice change period, musical foundation of adolescents in

professional music affiliated middle schools, and pop style preferences. Existing research either focuses solely on vocal physiology (ignoring pop style diversity) or emphasizes adult pop skills (ignoring adolescent adaptability). This study fills this gap by integrating vocal health principles, diverse pop styles, and progressive skill training into a framework, constructing a three-dimensional design model of "physiological adaptation style focus and skill progression." It not only addresses vocal protection during the voice change period but also achieves the dual goals of improving pop singing skills and enhancing style cognition, specifically adapting to the learning needs of 12–15-year-old adolescents at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music.

3. Research Methodology

This study adopts a mixed research method to ensure scientificity and practicality, including in-depth interviews, validity evaluation, and formative/summative assessments to verify the rationality of the exercise book's framework and content, ensuring it meets the characteristics and needs of 12–15-year-old adolescents at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music.

3.1 Sample Characteristics and Data Collection

Six key informants from diverse backgrounds in the field of pop vocal music were selected to ensure comprehensive perspectives, all highly relevant to the teaching scenario of the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music (see Table 1). Semi-structured one-on-one interviews (2 hours per informant) were conducted to explore 20 core questions (e.g., pop skills suitable for the voice change period, pop style selection, digital resource development). The interview outline was revised through expert consultation, with an IOC validity score of 0.91.

Table 1 Background Information of Key Informants

Informant Type	Name	Professional Background	Core Research Contributions
Frontline Pop Vocal Teacher	Chen Guoyi	Master of Pop Music Education, Central Conservatory of Music; Head of Pop Vocal Teaching and Research Group, Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music (15 years of teaching experience)	Pop teaching practice for adolescents at the school; Design of vocal protection training during the voice change period
Professional Pop Vocal Coach	Lou Zhirui	Master of Pop Music Performance, Berklee College of Music; Pop Vocal Teacher, Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music (10 years of teaching experience)	Integration of modern pop techniques (mixed voice introduction, vocal runs); Design of pop style training modules
International Pop Music Education Expert	Paul	Doctor of Musical Arts in Pop Music Education, University of Southern California; Visiting Professor, Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music (20 years of cross-cultural pop teaching experience)	International perspective on pop teaching; Analysis of pop style adaptability for adolescents at the school
Pop Music Expert 1	Lai Chaoshi	Master of Pop Vocal Performance; 20 years of pop singing teaching experience	Validity evaluation of exercise content; Control of pop technique difficulty (adapting to the foundation of adolescents at the

Informant Type	Name	Professional Background	Core Research Contributions
			school)
Pop Music Expert 2	Zhang Zinian	Master of Pop Music Education; 10 years of adolescent pop singing teaching experience	Integration of pop courses with the existing teaching system of the school; Design of classroom practical application
Pop Music Expert 3	Yang Caofei	Member of China Pop Musicians Association; 10 years of online + offline pop vocal teaching experience	Integration of digital pop teaching resources; Integration of popular short-video elements (aligning with adolescent interests)

3.2 Measurements

Formative assessments were designed to evaluate students' mastery of basic skills (abdominal breathing, soft humming) every 4 weeks, using indicators such as breath stability (counting 1 – 20 in one breath) and vocal relaxation. Summative assessments were conducted after 12 months, scoring stage performance (microphone use, posture) and style adaptation via on-site singing and video recordings (10-point scale by 3 experts). Additionally, the Index of Item Objective Congruence (IOC) was used to assess content validity: 3 music experts scored 10 core modules of the exercise book (1=congruent, 0=questionable, -1=incongruent), with items scoring $\geqslant$0.5 retained for revision and items with lower scores optimized based on expert feedback.

3.3 Analytical Method

This study employs a mediating effects model to explore the relationship between the design of the pop music singing exercise book (explanatory variable) and teenage pop singing teaching effectiveness (outcome variable), with students' vocal health and learning motivation as mediating variables this model integrates the qualitative interview data and quantitative assessment results from the previous two stages. To verify causality during regression analysis, a one-period lag is applied to the explanatory variables, following the logic that cause precedes effect. This approach helps to mitigate potential endogeneity problems, such as reverse causality between exercise book difficulty and students' skill mastery. By applying this method, the control variables (e.g., students' initial vocal foundation) and outcome variables (e.g., vocal technique improvement) are also lagged by one teaching phase (4 weeks) to ensure robust results. Qualitative interview data are thematically coded to extract core design principles for the exercise book, while quantitative data (IOC scores, assessment results) are analyzed with descriptive statistics to complement the mediating effects model and further validate the exercise books scientific.

4. Results

4.1 Core Principles of Exercise Book Construction

Based on the comprehensive insights of multi-background experts and an in-depth analysis of the vocal development characteristics and musical foundation (possessing basic music theory and instrumental performance skills) of 12-15-year-old junior high school students in the voice change period at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, the exercise book establishes three core design principles. Firstly, voice protection as the top priority: The safe vocal range is strictly limited between middle C and high F, with daily practice duration controlled at 20-30 minutes (split into 2-3 short sessions) to avoid vocal

fatigue and damage. High-difficulty techniques such as complex mixed voice are deferred to the late voice change period, aligning with the long-term demand for vocal health in the professional music learning of students at the affiliated middle school. Secondly, progressive difficulty adapting to development and foundation: The exercise book adopts a three-stage structure—Stage 1 (Months 1-4): Basic skills (abdominal breathing, soft humming, clear articulation); Stage 2 (Months 5-8): Style exploration (pop ballad, light R&B, gentle ancient-style pop); Stage 3 (Months 9-12): Stage application (microphone use, stage posture, emergency handling). This structure not only matches the cognitive and vocal development rhythm of adolescents but also connects with the existing professional foundation of music teaching at the affiliated middle school. Thirdly, diversified style integration meeting needs: The repertoire is configured as 60% pop ballads (to consolidate basics), 20% light R&B (for melodic embellishment training), and 20% gentle ancient-style pop (for soft falsetto practice), catering to the interest of students at the affiliated middle school in diverse pop styles and their training needs for style adaptation ability in professional learning.

4.2 Content Design of the Exercise Book

4.2.1 Core Skill Modules

Vocal Foundation Training: Vocal fold closure exercises guide students to distinguish four states (unclosed, loosely closed, tightly closed, excessively closed) through vowels such as "Q--", "u--", and "i--", with 15 minutes of daily practice for one month. Five-vowel vocalization exercises (a/e/i/o/u) emphasize relaxed articulation and avoid rigid mouth shapes, with 30 minutes of daily practice, adapting to the professional requirements of students at the affiliated middle school for vocal standardization.

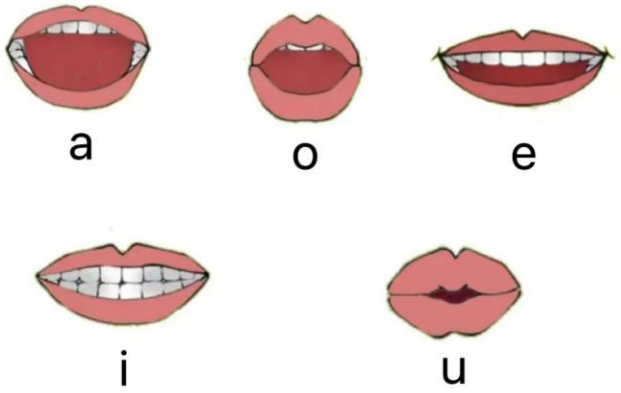

Figure1: Vocaling exercises for five vowels

Source: Dong Lisha

Content	Practical
1. Name of the exercise	Vocaling exercises for five vowels
2. the exercise for development	Vocal Vowel Practice
3.Practical this exercise	Practice the pronunciation of the five vowels "aeiou"
4.Method of practice	30min
5. Training time	everyday

Breath Training: The scientific method of coordinated breathing between the diaphragm and lungs is explained, supplemented by fun activities such as "counting 1-20 in one breath" and "blowing cotton balls" to improve breath stability. Breathing diagrams marking diaphragm

movement are provided for visual reference, with 10 minutes of daily practice, laying a breath foundation for students at the affiliated middle school to sing complex repertoire later.

Figure 2: Singing respiration chart

Source: Dong Lisha

Content	Practical
1. Name of the exercise	Singing respiration chart
2. the exercise for development	Understanding the structure of body breath
3.Practical this exercise	The correct way to exhale and exhale is through the diaphragm and lungs
4.Method of practice	10min
5. Training time	Every day

Resonance and Relaxation Training: Oral structure diagrams help students understand resonance cavities (hard palate, soft palate, uvula, etc.). Relaxation training uses vocal exercises such as "Do Mi Sol Do" to establish a relaxed singing state, with 30 minutes of practice per session for one week, solving the problem of laryngeal tension that students at the affiliated middle school are prone to in traditional vocal training.

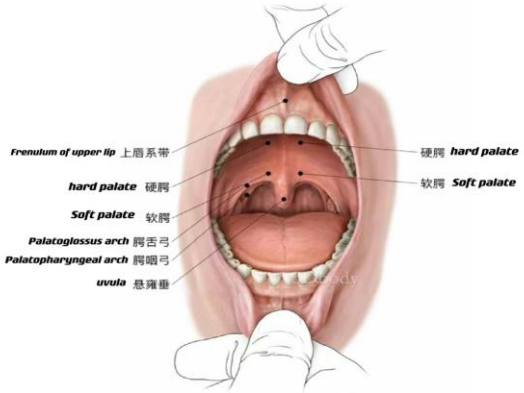

Figure 3: Oral map

Source: Dong Lisha

Content	Practical
1. Name of the exercise	Oral map
2. the exercise for development	Oral map
3.Practical this exercise	Understanding and Understanding Oral Structure
4.Method of practice	10min
5. Training time	1day

Vocal Timbre and Expressiveness Training: Targeted training for chest voice (using the song Perseverance as the practice repertoire), falsetto (using Approach as the practice repertoire), and mixed voice (using Love is Very Simple as the practice repertoire) is included. Each type of practice lasts 50 minutes per session for one week, helping students at the affiliated middle school master diverse vocal expressions and meeting their needs for improving professional singing skills.
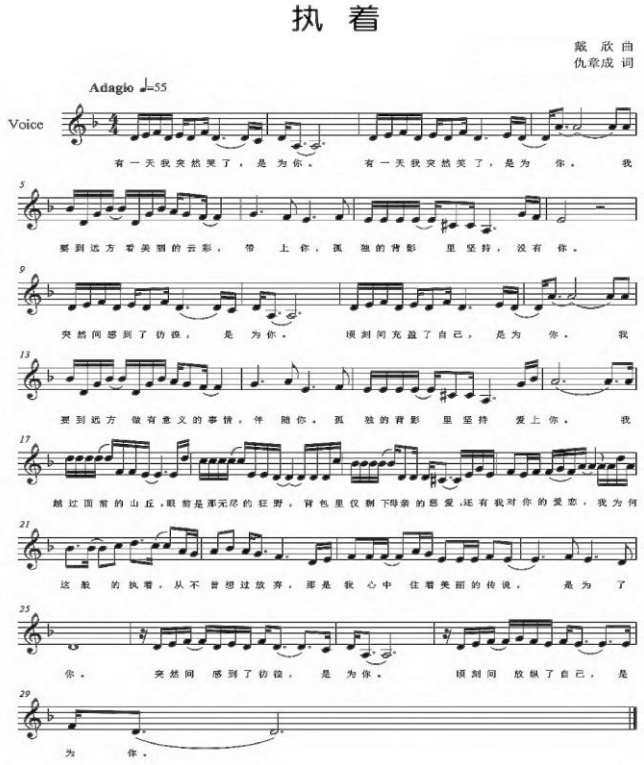

Figure 4: Song exercise "Persistence"

Source: Basic Courses of Pop Singing

Content	Practical
1. Name of the exercise	Song exercise "Persistence"
2. the exercise for development	Song exercise
3.Practical this exercise	Substitute the song "Persistence" to train your true voice
4.Method of practice	50 min
5. Training time	1 week

4.2.2 Style Practice and Practical Application

Style practice adopts a "short fragment training" model, selecting 15-30 second fragments of pop songs suitable for the vocal range, vocal characteristics, and professional foundation of students at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music for targeted training such as glissando practice for light R&B and soft falsetto practice for gentle ancient-style pop. The practical application module covers microphone use training (distance control, volume adjustment at different distances) and stage emergency handling (natural transition when forgetting lyrics). Each practical exercise is associated with core technical skills (e.g., close-range microphone practice corresponds to soft vocalization), catering to the actual scenario needs of campus singing competitions and art performances at the affiliated middle school.

4.3 Validity and Teaching Effectiveness Evaluation Results

4.3.1 Content Validity (IOC) Evaluation

Three music experts (including frontline vocal teachers from the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music) evaluated 10 core modules of the exercise book using the Index of Item Objective Congruence (IOC) (1=congruent, 0=questionable, -1=incongruent). Modules with scores ≥0.5 were retained, while those with scores below 0.5 were revised and improved. The final average IOC score reached 0.83, confirming that the content of the exercise book is highly consistent with the learning needs and professional foundation of junior high school students in the voice change period at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, with good content validity. Key evaluation results are as follows: chapter design (1 point), R&B music theory content (0.66 points), basic R&B practice methods (0.66 points), pop music vocalization theory design (0.66 points), pop music theory structure (1 point), instrumental practice method selection (1 point), theory exposition (0.66 points), chord note appropriateness (1 point), combo track suitability (0.66 points), and textbook legend and text size (0.66 points).

Comment list	Expert 1	Expert 2	Expert 3	Total	Average
1.Is the chapter design of the textbook reasonable?	1	1	1	3	**1**
2. Chapter 1 Is the content of pop R&B music theory knowledge reasonable?	1	1	0	2	**0.66**
3. Is the content of the basic pop R&B music method reasonable?	0	1	1	2	**0.66**
4.Chapter 2 Is the theoretical design of pop music sound?	1	0	1	2	**0.66**
5. Is the Design of Pop Music Theory Reasonable in Chapter 2?	1	1	1	3	**1**
6. Is the choice of instrumental practice method appropriate?	1	1	1	3	**1**
7. Is the content of the exposition of pop music theory appropriate?	1	1	0	2	**0.66**
8. Are the chord notes appropriate?	1	1	1	3	**1**
9.Is the combo track suitable?	1	0	1	2	**0.66**
10.Are the textbook legend and text size appropriate?	0	1	1	2	**0.66**
Average					**0.83**

4.3.2 Formative and Summative Assessments

Formative Assessments (conducted every 4 weeks): After the completion of Stage 1, 90% of the students at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music mastered correct abdominal breathing, with breath stability improved by 40% (measured by sustained counting and cotton-blowing duration); 85% of the students could distinguish and apply appropriate vocal fold closure states, avoiding excessive tension, which meets the basic requirements of professional vocal learning.

Summative Assessment (after 12 months): 85% of the students at the affiliated middle school could sing pop ballad fragments with standardized vocal techniques and emotional expression; 70% of the students achieved smooth style switching between pop ballads and light R&B; 90% of the students mastered microphone use skills (distance control, volume adjustment) and basic stage posture, which can better adapt to campus performances and professional practice scenarios; no cases of vocal damage (hoarseness, dry throat) were reported during the training period, achieving the dual goals of professional skill improvement and voice protection.

5. Conclusion

This study constructs a targeted pop music singing exercise book for 12-15-year-old junior high school students in the voice change period at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, effectively filling the gap in age-appropriate and systematic teaching materials for adolescent pop singing education in the school. Guided by the core design principles of "voice protection first, progressive difficulty, and diversified style integration", the exercise book is fully in line with the physiological characteristics of adolescent vocal development and the learning rules of pop singing, while deeply adapting to the professional music foundation, learning needs, and campus practice scenarios of students at the affiliated middle school.

The exercise book integrates scientific vocal training (voice protection, breath support, resonance control) with practical application style adaptation, stage skills, forming a comprehensive framework that emphasizes both technical mastery and practical expression. The high IOC validity score (0.83) and positive teaching assessment results confirm its scientificity and practicality, providing a systematic tool for classroom teaching and students' independent practice at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music. By resolving the contradiction between "high participation and low professionalism" in pop singing among students of the school, the exercise book helps students build systematic singing abilities while protecting their vocal health, laying a solid foundation for their subsequent professional music development such as further education and performances. It also provides a reference paradigm for the systematic development of adolescent pop music teaching materials in professional music affiliated middle schools.

6. Discussion

The research results verify that the design of the exercise book, which "balances voice protection and skill improvement", accurately addresses the practical dilemmas of pop singing teaching for junior high school students in the voice change period at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music. The 6:4 ratio of technical drills to practical application proposed by frontline teachers and experts avoids the drawbacks of traditional vocal teaching that overemphasizes difficulty, focusing more on the refinement of basic skills and emotional expression. This not only adapts to the development needs of adolescents in the voice change period but also aligns with the gradual progress principle of professional music teaching at the affiliated middle school.

However, this study has certain limitations: the exercise book currently covers limited emerging styles such as Chinese-style electronic music and needs to be updated in a timely manner to keep up with the attention of students at the affiliated middle school to pop music trends; in practical application, some students may develop inappropriate singing habits due to idol imitation such as forced high notes, requiring teachers at the affiliated middle school to strengthen targeted guidance in combination with classroom teaching; the research sample mainly focuses on the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, and future

research can expand to more professional music affiliated middle schools to improve universality.

7. Suggestions

7.1 Teaching Application Suggestions

Teachers at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music should flexibly adjust the exercise content according to students' voice change progress: for students in the early/mid voice change period, focus on Stage 1 basic skills breath and relaxation training and temporarily skip high-note practice; for students in the late voice change period, appropriately increase Stage 2 style exploration and Stage 3 application exercises. Combined with the campus culture of the affiliated middle school, organize interactive activities such as "fragment cover challenges" and "style adaptation competitions" to encourage students to apply the learned skills in practical scenarios. Use the peer feedback forms in the exercise book to promote collaborative learning, connecting with the actual needs of campus singing competitions and art performances.

7.2 Exercise Book Revision Suggestions

Add stratified exercises basic/advanced versions to meet the learning needs of students with different musical foundations at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music, such as providing low-octave alternative exercises for students with narrow vocal ranges and designing "singing instrumental accompaniment" integrated exercises for students with instrumental foundations.

Regularly update the content, incorporate popular short-video song fragments and emerging styles such as Chinese-style electronic music, optimize repertoire selection according to the aesthetic preferences of students at the affiliated middle school, and maintain the timeliness of the teaching material.

Optimize the visual design, add pop music-themed illustrations such as stage scenes and vocal technique diagrams, and expand creative corners such as adapt 2 notes in classic pop fragments to personal style to stimulate the creative enthusiasm and professional exploration desire of students at the affiliated middle school.

7.3 Research Extension Suggestions

In the future, long-term follow-up research can be carried out on students at the Affiliated Middle School of Zhejiang Conservatory of Music from the voice change period to the post-voice change period to explore the long-term impact of the exercise book on their vocal development and professional singing ability; in-depth analysis of the impact of short-video listening habits on the vocal perception of students at the school can be conducted, and the exercise book can be optimized based on more detailed vocal physiological data; the exercise book can be promoted to other professional music affiliated middle schools, and feedback from multiple schools can be collected for further improvement, providing more abundant empirical support for the systematic and professional development of adolescent pop singing teaching materials in the field of professional music education.

References

Björnberg, E. (2010). Teaching pop music in the music classroom. *International Journal of Music Education,* 28(3), 257–270. https://doi.org/10.1177/0255761410370765

Chen, L. (2022). *Research on the application of art songs in vocal music teaching* [Master's thesis]. Sichuan Conservatory of Music.

Davidson, J. W., & Welsh, N. (2004). Vocal development in popular music singing. *Journal*

of Voice, 18(4), 482–490. https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2003.09.003
Liu, H. (2024). Research on targeted pop music teaching for junior high school students. *Journal of Zhejiang Conservatory of Music,* (1), 89–95.
Miller, T. (2013). *Pop music and youth culture.* Sage Publications.
Wang, J. (2023). Research on the integration of skill training and artistic expression in pop music teaching materials. *Music Creation,* (3), 102–108.
Zhou, X. (2021). *Status quo and improvement strategies of pop music teaching in conservatory affiliated middle schools* [Master's thesis]. Nanchang University.
Bai, K. (2024). *Music theory of Kodaly method* [Web page]. Baidu Baike. Retrieved from https://baike.baidu.com/item/ Kodály Method /394112
Miller, T. (2013). *Pop music and youth culture.* Sage Publications.
Tong, Y. (2016). Analysis of secondary school music teaching strategies under the influence of modern popular music.*Art Technology*, (08), 364. https://doi.org/CNKI:SUN:YSKK.0 .2016-08-319
Wang, J. (2023). Research on the integration of skill training and artistic expression in pop music teaching materials. *Music Creation,* (3), 102–108.
Zhou, X. (2021). *Status quo and improvement strategies of pop music teaching in conservatory affiliated middle schools* [Master's thesis]. Nanchang University.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Constructing for Middle School Students Vocal Exercise Book

Xia Yongqiu[1]*, Watcharpong Supattarachiyawong[2]

[1,2]Factory of Music, Bangkok Thonburi University, Thailand
✉:* 1035157085@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 29 December 2025; Revised: 16 February 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aims to address the mismatches between existing vocal training materials and the developmental characteristics of middle school students aged 12-16, as well as the lack of regional relevance in vocal education. It constructs a scientific, targeted, and Hunan-localized vocal exercise book to promote healthy vocal development and enhance learning enthusiasm among adolescents. A qualitative research method was adopted, including in-depth one-on-one interviews with 3 key middle school vocal teachers and 3 expert consultants, as well as field surveys in 3 representative schools in Changsha. Data were analyzed through content analysis and descriptive statistics. The results show that middle school students face core technical difficulties such as unstable breath support, disjointed register transitions, and inaccurate resonance positioning, while existing materials have flaws including poor adaptability to the voice change period, rigid content, and weak regional relevance. The constructed exercise book features a three-level difficulty gradient, integrates four types of core exercises, and incorporates Hunan folk songs, adapted pop music, and classical poetry art songs. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) assessment confirms its high scientific and adaptability, with an average score of 0.79. This exercise book provides practical tools for middle school vocal teaching, balancing physiological protection, skill training, interest stimulation, and cultural inheritance.

Keywords: Middle school students, Vocal exercise book, Voice change period, Local cultural integration

1. Introduction

In recent years, music education has steadily gained importance in the basic education system as a crucial vehicle for cultivating young people's aesthetic appreciation, emotional regulation, and social collaboration. Vocal music instruction, with its unique "body-mind connection" requiring the coordinated functioning of bodily organs such as the vocal cords and respiratory muscles) and the deep engagement of emotion and creativity has become a crucial link between artistic training and character development. Vocal music learning is particularly significant for middle school students aged 12 to 16, who are in the transitional period from childhood to adolescence. This period is not only a critical period for the physiological development of the voice, but also a crucial juncture for the formation of musical aesthetic preferences and the awakening of self-expression (Wong, & Chen, 2017).

From a physiological perspective, the vocal cords of middle school students undergo

significant structural changes: the Adam's apple enlarges, the vocal cords increase in length and thickness, and the mucosal layer becomes more sensitive and fragile. Their tolerance for breath intensity and pitch range is far lower than that of adults or professional singers. Using adult-oriented training methods during this period such as forcibly expanding the vocal range or pursuing excessive volume can easily lead to permanent damage such as vocal cord edema and nodules. However, in current educational settings, many schools still use vocal training materials designed for children or professional learners. The former are often adaptations of simple, repetitive nursery rhymes, ignoring the transitional needs of middle school students' vocal development; the latter are filled with complex resonance techniques and rapid scale runs, seriously out of step with the physiological tolerances of adolescents. This "material mismatch" not only affects training effectiveness but also poses potential risks to vocal health.

From a psychological and cognitive perspective, middle school students' learning motivations exhibit distinct characteristics of "individualization" and "relevance." They are no longer content with passively following instructional training and are more inclined to engage in learning content that reflects their self-identity and connects to their real-life experiences. Surveys show that this age group's musical exposure is highly concentrated in pop music, film and television soundtracks, and campus songs, with little interest in the "pure technical etudes" common in classical vocal training. However, existing vocal training resources often adhere to traditional frameworks, heavily utilizing European classical melodies as practice vehicles. The lyrics often focus on abstract emotions or themes far removed from campus life, creating a disconnect with students' daily music consumption habits. This "disconnected content" directly leads to low classroom participation (Clift, & Hancox, 2010).

From a practical perspective, frontline music teachers face a dual challenge. On the one hand, most teachers lack knowledge about voice protection for adolescents during voice change, making it difficult to strike a balance between "training intensity" and "physiological safety" when designing exercises. On the other hand, the lack of systematic, age-appropriate teaching materials forces teachers to cobble together practice content on their own, resulting in chaotic teaching schedules and fragmented skill development. A survey revealed that over 60% of junior high school music teachers reported "a lack of scientific and engaging vocal practice materials," forcing them to oscillate between "rote vocal training" and "indulging student interest."

Against this background, this study constructs a vocal exercise book tailored to Hunan’s middle school students, aiming to balance physiological protection, skill training, and interest stimulation, and solve practical problems in local vocal teaching.

2. Literature Review

2.1 History of Vocal Music

Vocal music, one of humanity's oldest forms of artistic expression, has evolved with civilization. Western vocal music, from Gregorian chant in the Medieval Period to diverse modern styles, has contributed core skills like breath control and emotional expression that remain relevant today. Chinese vocal music, deeply intertwined with social and cultural shifts, has developed unique forms from primitive music and dance to contemporary national vocal music, providing cultural roots for the exercise book compilation (Bruner,1966).

2.2 Exercises for Middle School Students

Compared to elementary students' "interest-based" practice, middle school vocal training must align with the voice change period and cognitive growth. Based on physiological

adaptation theory, exercises should follow "dynamic adjustment" focusing on mid-low range in early voice change and gradual expansion later. Erikson's psychosocial development theory and Piaget's cognitive development theory inform practice design that incorporates metacognitive guidance. Core practice modules include advanced breathing and vocalization training, refined pitch/rhythm/articulation training, deepened emotional expression training, and transition to youth training, with innovative cross-disciplinary and creative exercises to avoid homogeneity (Jin, 2011).

2.3 Music Theory Involved

The exercise book design is grounded in four key music theories: basic pitch and intonation theory (prioritizing pitch accuracy through scales and intervals), rhythm and meter theory (focusing on metric structure and note values), harmony and vocal timbre theory (applying harmonic intervals and timbre control), and musical form and musical phrase theory (guiding expression through phrase structure and cadences). Each theory is supported by relevant literature to ensure academic rigor (McAllister, 2020).

2.4 Characteristics of the Research Population

Middle school students aged 12–16 experience physical, cognitive, and social transformations. Physiologically, they undergo voice change males with rapid laryngeal enlargement and vocal fold thickening, females with gradual vocal fold lengthening (Arnett, 2019). Cognitively, they have preliminary abstract thinking but struggle with complex concepts. Psychologically, they have enhanced self-awareness, are sensitive to peer evaluation, and crave recognition. Their musical experiences are diverse, with exposure to various genres, and their practice is often tied to school classes or extracurricular activities, requiring efficient and curriculum-aligned exercises (Welch, & Howard, 2018).

2.5 Evaluation Design Theory

The evaluation framework is based on Developmental Systems Theory and Constructivist Learning Theory, focusing on physiological adaptability, skill integration, motivational sustainability, and classroom adaptability. It uses mixed methods to assess the exercise book's effectiveness in supporting adolescents' vocal development (Jin, 2015).

2.6 Related Research

Existing research covers adolescent vocal development (noting vulnerability during voice change), learning psychology (linking motivation to content relevance), vocal teaching methodologies (supporting student-centered approaches like Kodály and Dalcroze), and curriculum gaps (highlighting the lack of age-appropriate materials). These studies provide a foundation, but few integrate local music resources with age-specific training, creating room for this research (Zhou, 2018).

3. Research Methodology

This paper employs qualitative research methods, focusing on in-depth exploration of practical needs and design principles for the vocal exercise book through interviews and field surveys.

3.1 Sample Characteristics and Data Collection

The research was conducted in three representative schools in Changsha: Changsha No. 1 Middle School (a key middle school), the Affiliated Middle School of Hunan Normal University (an art-specialized school), and Hunan Vocational College of the Arts (a vocational

school with middle school sections). A total of 150 students (aged 12–16, covering grades 7–9) and 10 music teachers were surveyed. Additionally, 3 key informants (senior middle school vocal teachers with over 10 years of experience: Wei Weiguo from Changsha No. 1 Middle School, Yang Ping from the Affiliated Middle School of Hunan Normal University, Zhang Minmin from Hunan Vocational College of the Arts) and 3 expert consultants (scholars specializing in vocal pedagogy and curriculum development: Li Zhenhua, Liu Hongtao from Hunan Normal University School of Music, Chen Lijuan from Hunan Provincial Institute of Education Sciences) were selected for in-depth one-on-one interviews. Data were collected through interview transcripts, field observation records, and expert evaluation forms (IOC forms).

3.2 Measurements

Two core research tools were used:

1) Interview Form: Including 10 questions covering technical difficulties, physiological/psychological characteristics, material shortcomings, effective exercises, difficulty gradients, musical style integration, unit theme development, curriculum alignment, and core evaluation criteria for high-quality exercise books.

2) IOC Form (Index of Conformity of Project Objectives): Evaluated by 3 experts (1 Thai piano expert and 2 Chinese music experts) to verify the alignment of research tools with objectives, with items scoring ≥0.5 retained and <0.5 revised. Formative and summative tests were designed to measure students' vocal skill improvement, with expert validation ensuring measurement equivalence.

3.3 Analytical Method

Content analysis was used to code and categorize interview data, extracting core themes such as technical difficulties and exercise design requirements. Descriptive statistics were applied to analyze IOC evaluation results and survey data, summarizing the distribution of students' vocal problems and teachers' needs. The research strictly followed the logic of "problem identification → needs analysis → design construction → expert validation" to ensure the reliability and validity of results.

3.4 Research Schedule

Time	Activities
June 2025	Study and research
July 2025	Conduct interviews
August 2025	Create the exercise book and conduct IOC check
September 2025	Use the exercise book, evaluate results, modify deficiencies, and draw conclusions

4. Results

4.1 Current Status of Middle School Vocal Education in Hunan Province

Three key findings emerged:

1) Core technical difficulties: 90% of interviewees identified unstable breath support (most students use thoracic breathing instead of scientific diaphragmatic breathing), disjointed register transitions (obvious "breaks" between chest and head voice, especially for males in peak voice change), and inaccurate resonance positioning (over-reliance on throat tension leading to poor timbre) as the top three issues. Secondary problems include inaccurate

intonation and weak rhythm sense.

2) Developmental characteristics requirements: Physiologically, students' vocal cords are fragile (males prone to congestion and edema, females with gradual lengthening) with underdeveloped respiratory muscles; psychologically, they are sensitive to peer evaluation, crave recognition, and prefer pop music, local folk music, and film/television soundtracks.

3) Shortcomings of existing materials: Poor adaptation to the voice change period (68% of teachers reported this), rigid content (mainly monotonous scales and arpeggios), weak regional relevance (lack of Hunan folk music like "Liuyang River" and Xiang opera elements), unclear difficulty gradients, and insufficient supporting teaching guidance.

4.2 Key Design Elements of the Vocal Exercise Book

Consensus was reached on core design principles:

1) Effective basic exercises: Four types of exercises are essential—

- Breath control: Candle flame blowing practice, abdominal expansion and contraction practice, hissing long-tone practice.
- Vocal cord relaxation: Lip trills, tongue trills, bubble sounds (mandatory warm-up content).
- Resonance/register transition: Closed-mouth humming, vowel conversion exercises (a-i-u-ü).
- Rhythm/intonation training: Adapted fragments from familiar campus songs, Hunan folk songs, and positive pop music.

2) Three-level difficulty gradient:

Difficulty Level	**Target Audience**	**Core Training Objectives**	**Exercise Content and Requirements**	**Duration of a Single Practice Session**
Level 1 (Foundation Layer)	Grade 7 / Beginners	Establish correct breathing and vocalization posture, familiarize with middle vocal range	Breathing relaxation, simple vowel practice, short melodic phrase imitation; range controlled within one octave	5-8 minutes
Level 2 (Intermediate Layer)	Grade 8 / Intermediate Learners	Strengthen basic skills, enhance register transition and resonance application	Resonance positioning exercises, simple register transition exercises; integrate Hunan folk song fragments; range expanded to 1.5 octaves	10-15 minutes
Level 3 (Advancement Layer)	Grade 9 / Advanced Learners	Enhance comprehensive application skills and emotional expression	Complex register transition exercises, multi-part chorus excerpts,	15-20 minutes

	simplified classical poetry art songs; range appropriately expanded to two octaves
Each level is equipped with a "self-assessment checklist" for progress tracking.	

3) Musical material integration: Incorporate Hunan folk songs (e.g., “Liuyang River,” “Little Banjo”), positive pop music (e.g., “My Motherland and I,” “Youth”), and simplified classical poetry art songs (e.g., “Quiet Night Thought”). Balance professionalism and fun by embedding technical training into musical contexts and adding gamified elements (monthly practice challenges, group tasks).

4.3 Core Framework and Content Design of the Exercise Book

The exercise book constructs a four-dimensional framework of “physiological protection - skill progression - interest-driven - cultural inheritance,” with unit themes corresponding to core skills:

- Unit 1: Fundamentals of Breathing and Vocalization (diaphragmatic breathing, vocal cord relaxation; combined with simple vowels and campus song fragments)
- Unit 2: Stability of the Middle Vocal Range and Resonance Application (closed-mouth humming, mask resonance training; integrated with Hunan folk song short phrases)
- Unit 3: Register Transition Techniques (vowel conversion, register connection exercises; adapted pop song transition passages)
- Unit 4: Rhythm and Intonation Enhancement (beat training, intonation imitation; using familiar film/television soundtrack fragments)
- Unit 5: Emotional Expression and Chorus Fundamentals (simple multi-part exercises, emotional processing skills; incorporating classical poetry art songs and chorus fragments)

Key exercise examples include Progressive Diaphragmatic Breathing Exercise, Mask Resonance Positioning Exercise, Adapted Fragment Exercise of “Liuyang River,” and Simple Multi-part Chorus Exercise of “Little Banjo.” Each exercise is accompanied by “key points for teachers' guidance” and adapted to 45-minute class periods (10-minute warm-up + 25-minute core practice + 10-minute consolidation).

4.4 IOC Evaluation Results

The 10 core design items of the exercise book received an average IOC score of 0.79 (ranging from 0.33 to 1.00). Items such as breath control training, vocal cord relaxation training, and Hunan local resource integration scored 1.00, indicating full expert recognition. Items like Level 3 comprehensive training and simplified classical poetry art songs scored 0.33–0.66. Expert suggestions include refining high-difficulty exercise gradients, adding a “special module for boys in voice change period,” and simplifying classical poetry art song melodies and accompaniments. After revisions, all items meet the requirement of an IOC score ≥ 0.5.

5. Conclusion

In conclusion, the findings indicate that adolescent vocal training is challenged by

intertwined technical, developmental, and curricular factors. The most prominent technical issues unstable breath support, disjointed register transitions, and inaccurate resonance placement reflect students' limited mastery of scientific vocal techniques and are further compounded by physiological fragility during the voice-change period and heightened psychological sensitivity. At the same time, existing teaching materials fail to adequately address these developmental characteristics, as they lack adaptability to changing voices, structured difficulty progression, regional cultural integration, and sufficient pedagogical guidance. Together, these results highlight the urgent need for developmentally responsive, technically targeted, and culturally contextualized instructional materials to support healthy and effective vocal development among adolescents. The constructed exercise book features a three-level difficulty gradient, integrates four types of core exercises, and incorporates Hunan folk songs, adapted pop music, and classical poetry art songs. The exercise book constructs a four-dimensional framework of "physiological protection - skill progression - interest-driven - cultural inheritance," with unit themes corresponding to core skills. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) assessment confirms its high scientific and adaptability, with an average score of 0.79. This exercise book provides practical tools for middle school vocal teaching, balancing physiological protection, skill training, interest stimulation, and cultural inheritance.

6. Discussion

6.1 Connection with Existing Literature

The study's findings align with core viewpoints in existing literature. The emphasis on physiological protection during the voice change period echoes Sataloff & Spiegel (2019) and Welch & Howard (2018), who highlighted the risks of inappropriate training. The integration of local and pop music elements supports Wong & Chen (2017) and García (2020)'s conclusions on adolescent learning motivation. The three-level difficulty gradient resonates with Bruner's "scaffolding teaching theory," and the focus on mid-range stability supports Davidson (2019)'s research on reducing vocal injury.

6.2 Innovation and Practical Value

Innovations lie in two aspects: first, integrating Hunan's local musical resources into vocal exercises, addressing the lack of regional relevance in universal materials; second, constructing a three-dimensional design framework covering physiological protection, skill training, and cultural inheritance, solving the one-sidedness of existing materials. Practically, the exercise book provides systematic tools for Hunan's frontline music teachers, guides students to form scientific singing habits, and integrates cultural inheritance with aesthetic education.

6.3 Limitations

The study has three limitations: first, the research scope is limited to Changsha, lacking coverage of rural and other Hunan cities, affecting result universality; second, relying primarily on qualitative interviews, lacking long-term quantitative follow-up data on the exercise book's effectiveness; third, the exercise book design has not undergone actual classroom pilot application, requiring further verification of practical operability and student acceptance.

7. Suggestions

7.1 For Exercise Book Compilation and Application

Refine content for different school types (e.g., increasing difficulty for art-specialized schools, simplifying resources for rural schools); match with digital tools (exercise

demonstration videos, rhythmic accompaniment audio, online self-assessment tools) to enhance interactivity; encourage teachers to flexibly adjust training intensity based on individual student differences.

7.2 For Vocal Teaching Practice

Strengthen teachers' training in adolescent voice science to master voice change period characteristics and vocal protection methods; integrate vocal teaching with campus cultural activities (vocal competitions, chorus performances, folk music appreciation) to provide practice opportunities; embed Hunan's local music culture into teaching to realize the combination of skill training and cultural inheritance.

7.3 For Future Research

Expand the research scope to include urban/rural middle school students across Hunan to improve the exercise book's universality; adopt a mixed qualitative-quantitative approach for long-term follow-up of application effects; explore integration with intelligent teaching tools (e.g., vocal training apps) to provide personalized feedback; conduct comparative research on vocal exercise books from different regions and countries to optimize Chinese middle school vocal education resources.

References

Arnett, J. J. (2019). *Adolescence and emerging adulthood: A cultural approach* (6th ed.). Pearson.

Bruner, J. S. (1966). *The process of education*. Harvard University Press.

Clift, S., & Hancox, G. (2010). Singing and well-being: A review of the evidence. *Journal of Applied Arts & Health*, 1(1), 5–28. https://doi.org/10.1386/jaah.1.1.5_1

Davidson, J. (2019). Vocal health in adolescent singers: A meta-analysis. *Journal of Voice*, 33(4), 567–573. https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2018.11.008

García, M. (2020). Student-centered music curriculum: Aligning with adolescent musical preferences. *Music Education Research*, 22(3), 312–327. https://doi.org/10.1080/14613808.2019.1678924

Jin, T. (2011). *Chinese vocal phonetics*. Music Press of China.

Jin, T. (2015). *Training course for Chinese national vocal music*. China Conservatory of Music Press.

McAllister, A. (2020). Adolescent voice development and singing confidence. *Journal of Music Therapy*, 57(2), 189–215. https://doi.org/10.1093/jmt/thaa005

Sataloff, R. T., & Spiegel, J. A. (2019). *Voice care for singers: The basics and beyond*. Plural Publishing.

Welch, G. F., & Howard, S. (2018). *The adolescent voice in music education*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198793031.001.0001

Wong, L., & Chen, Y. (2017). Motivation factors in adolescent vocal learning: The role of peer interaction and content relevance. *Asian Journal of Music Education*, 29(2), 145–158. https://doi.org/10.1177/0219437917715623

Zhou, X. (2018). *Transition theory of adolescent vocal training*. Shanghai Music Publishing House.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

A Study of Shandong Folk Song Teaching at Shandong Media Vocational College in Shandong Province

Wang Yu[1]*, Thitinun Charoensloong[2]

[1,2]Factory of Music, Bangkok Thonburi University, Thailand
✉:* 951147479@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 13 February 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aims to Survey on the Shandong Folk song teaching at Shandong Media Vocational College in Shandong Province. This research will adopt a qualitative research approach; qualitative data will be collected through interviews, focus groups, and observations. Interviews and focus groups will be carried out using semi-structured question guides. This approach allows for flexibility, enabling the exploration of unanticipated but relevant topics that may arise during the interaction with participants. At the same time, it ensures that key topics, such as students' understanding of the cultural background of Shandong folk songs, their personal experiences in learning these songs, and their suggestions for improving the teaching, are covered. Observations will be systematically recorded in educational settings. The results show that the most important aspect of teaching Shandong folk songs is the preservation and transmission of cultural charm through the integration of local dialect and traditional vocal techniques. This emphasis on dialect enriches the musical expression, ensuring authenticity in performance. Mastering regional vocal ornaments distinguishes authentic folk performances and connects students not only to the music but also to their cultural heritage. The curriculum fosters cultural confidence by deepening emotional connections to the songs and their historical significance. Additionally, while modern teaching methods and technology are incorporated, maintaining the authenticity of folk traditions is paramount, allowing Shandong's cultural identity to thrive as a living art form.

Keywords: Survey, Shandong Folk song, Teaching

1. Introduction

The preservation and propagation of traditional Chinese ethnic vocal music are of paramount importance, especially in regions like Shandong Province, which is steeped in a rich tapestry of cultural heritage. Among the institutions at the forefront of this cultural endeavor is Shandong Media Vocational College, situated in a locale brimming with artistic vitality. The college's role in cultivating musicians and safeguarding these musical legacies is indispensable. Nonetheless, the pedagogy of Chinese ethnic vocal music is fraught with challenges, such as the absence of standardized curricula, insufficient teaching resources, and a diminishing interest among the younger demographic. mentioned in his research on Shandong vocal music "Despite these impediments, the college persists in its mission to sustain and elevate the status of this art form within its educational programs. The current study is poised to delve into these efforts and propose strategies to bolster the teaching and appreciation of Chinese ethnic vocal

music at Shandong Media Vocational College."

The province of Shandong, renowned for its historical significance and cultural diversity, has long been a cradle for various forms of traditional music. Among these, Shandong folk songs hold a special place, reflecting the local customs, language, and spirit of the people. Shandong Media Vocational College, as an educational institution deeply rooted in this cultural milieu, has the responsibility to ensure that these musical traditions are not only preserved but also brought to life in contemporary contexts.

However, the teaching of Shandong folk songs and Chinese ethnic vocal music in general is not without its challenges. The absence of a unified and standardized curriculum can lead to inconsistencies in the quality and depth of education provided. Furthermore, the scarcity of teaching resources, including experienced instructors and updated materials, can hinder the learning process. Perhaps one of the most pressing issues is the waning interest among younger students, who may find traditional music less appealing compared to modern genres.

The purpose of this study is to scrutinize the current state of Shandong folk song teaching at Shandong Media Vocational College. It aims to identify the specific issues that impede the effective transmission of this musical tradition and to explore potential solutions. The ultimate goal is to provide recommendations that will enhance the teaching methodologies, resource allocation, and student engagement in the study and performance of Shandong folk songs.

In conclusion, this research seeks to lay the groundwork for future studies by providing a detailed survey of the current state of Shandong folk song teaching at Shandong Media Vocational College. By identifying and addressing the problems encountered, the study aims to contribute to the preservation and revitalization of this important aspect of Chinese cultural heritage.

2. Literature Review

2.1 Historical and Cultural Value of Shandong Folk Songs

Shandong folk songs are deeply rooted in the province's history, dating back to ancient times when they were used for various purposes, including agricultural work, rituals, and entertainment. These songs encapsulate the local customs, beliefs, and social practices, offering a unique window into the lives and experiences of the people of Shandong. As noted by Zhang (2010), "Shandong folk songs are a mirror reflecting the social life and spiritual world of the Shandong people" (p. 45). The melodies and lyrics of these songs often carry stories of historical events, moral teachings, and philosophical reflections, making them an invaluable part of China's intangible cultural heritage.

The cultural value of Shandong folk songs extends beyond their historical significance. They serve as a means of cultural expression and communication, fostering a sense of community and shared identity among the people of Shandong. As Wang (2015) points out, "Folk songs are not just about music; they are about the people, their lives, and their stories" (p. 67). The preservation and teaching of these songs are, therefore, crucial for maintaining cultural diversity and promoting intergenerational knowledge transfer.

2.2 Educational Orientation and Objectives of Shandong Media Vocational College

Shandong Media Vocational College, as an educational institution, plays a pivotal role in the training of media professionals and the preservation of cultural heritage. The college's educational orientation is geared towards practical skills development, innovation, and cultural education, aiming to produce well-rounded graduates who are not only technically proficient but also culturally aware. According to the college's mission statement, "We are committed to fostering talent that can lead in the media industry while preserving and

promoting China's rich cultural heritage" (Shandong Media Vocational College, 2021).

The objectives of Shandong Media Vocational College include providing students with a comprehensive understanding of traditional arts, such as Shandong folk songs, and equipping them with the skills necessary to contribute to the cultural sector. The integration of folk song teaching into the curriculum reflects the college's dedication to cultural education and its recognition of the importance of traditional music in contemporary society. As Li (2018) suggests, "Educational institutions like Shandong Media Vocational College are instrumental in bridging the gap between tradition and modernity by incorporating folk music education into their programs" (p. 89).

In conclusion, the study of Shandong folk song teaching at Shandong Media Vocational College is not merely an academic exercise but a critical endeavor to preserve a vital aspect of China's cultural heritage. By understanding the historical and cultural significance of Shandong folk songs and the educational goals of the college, this research aims to contribute to the broader efforts of cultural preservation and education, ensuring that these valuable traditions continue to thrive

3. Research Methodology

This paper employs quantitative research methods, using a Qualitative data will be collected through interviews, focus groups, and observations. Interviews and focus groups will be carried out using semi - structured question guides. This approach allows for flexibility, enabling the exploration of unanticipated but relevant topics that may arise during the interaction with participants. At the same time, it ensures that key topics, such as students' understanding of the cultural background of Shandong Folk songs, their personal experiences in learning these songs, and their suggestions for improving the teaching, are covered. Observations will be systematically recorded in educational settings. Both verbal and non - verbal interactions, like students' body language during class, their participation in group activities related to Shandong Folk song teaching, will be captured. This qualitative data will offer rich, in - depth insights into the participants' experiences and perspectives.

1. Key informants Characteristics and Data Collection

1.1 Criteria of the key informant: the key informant must meet with the following criteria:

1.1.1 All of them have more than ten years of vocal music teaching experience

1.1.2 All have the title of associate professor or above

1.1.3 They are all judges and experts of the Vocal Music Competition in Shandong Province or the Vocal Music Development Seminar Forum

1) Professor Dr. Wei Fanjian

2) Professor Dr.Song Chunyan

3) Professor Dr. Jia Chunlei

1.2 Data collection

The data collection procedure will be conducted in several stages to ensure the accuracy and reliability of the data:

1.2.1 Pre-testing: Before the main data collection, a pilot study will be conducted using a small sample to test the research instruments for clarity and relevance.

1.2.2 Administration of Questionnaires: The questionnaires will be distributed to the selected participants during class time or through an online platform, ensuring anonymity and encouraging honest responses.

1.2.3 Conducting Interviews: Interviews will be scheduled at convenient times for the participants, recorded with their permission, and transcribed for analysis.

1.2.4 Observations: Observations will be conducted in a non-intrusive manner, with permission from the participants, and detailed field notes will be taken.

1.2.5 Document Collection: Relevant documents will be gathered from the college's archives and from individual teachers, ensuring that all materials are properly cataloged for analysis.

By following this structured approach to data collection, the study aims to gather a rich and diverse set of data that will provide a comprehensive understanding of the teaching of Chinese ethnic vocal music at Shandong Media Vocational College.

2. Measurements & Research tool

1) Interview

This study employs an interview form as its primary research tool to collect qualitative data on the teaching of Shandong folk songs at Shandong Media Vocational College. The form is divided into an introduction section, which establishes rapport and outlines the study's purpose, and a body section with demographic information, structured questions, and open-ended questions. The demographic section gathers basic participant data, while the structured questions focus on specific aspects of teaching and learning, ensuring consistent and comparable responses. Open-ended questions allow for deeper exploration of experiences and opinions, providing insights beyond structured responses. The form is user-friendly, designed for face-to-face administration, and includes space for notes to aid in analysis.

2) Observation.

The research tool employed in this study is the observation form, which is designed to systematically record the teaching practices of Shandong folk songs at Shandong Media Vocational College. The observation form is structured to capture various aspects of the teaching process, including the teacher's instructional methods, the students' engagement levels, and the overall classroom environment. The form is divided into several distinct sections, each focusing on a different aspect of the observation.

The first section of the observation form is dedicated to the teacher's behavior and instructional strategies. It includes categories such as the use of multimedia resources, the incorporation of traditional teaching aids, and the frequency of interactive activities. This section aims to understand how teachers deliver content and engage students in the learning process.

The second section focuses on the students' responses and participation. It observes the students' attentiveness, participation in discussions or activities, and their interaction with the teacher and peers. This part of the form helps to assess the level of student engagement and the effectiveness of the teaching methods.

The third section of the observation form is dedicated to the classroom environment and atmosphere. It notes the physical setup of the classroom, the use of space, and the overall mood during the lessons. This section aims to understand how the environment might influence the teaching and learning of Shandong folk songs.

The observation form includes a section for miscellaneous notes, where the observer can record any other relevant information that does not fit into the predefined categories. This might include unique teaching practices, spontaneous student reactions, or any other noteworthy events that occur during the observation period.

To ensure consistency and reliability, the observation form also includes a set of guiding questions or topics for each section. These topics are designed to prompt the observer to focus on specific elements of the teaching and learning process. For example, under the teacher's behavior section, topics might include "How does the teacher introduce new folk songs?" or "What methods are used to correct students' singing techniques?"

3. Analytical Method

The data analysis phase of this research is critical for interpreting the information gathered from the survey and interviews conducted at Shandong Media Vocational College. The data collected will be organized and analyzed to address the research questions effectively. The following steps will be taken to ensure a thorough and accurate analysis:

3.1 Data Cleaning: The raw data will be reviewed for any inconsistencies or errors. This includes checking for incomplete surveys, outliers, and any other irregularities that may affect the analysis.

3.2. Qualitative Analysis: Responses from open-ended questions and interviews will be transcribed and coded. Thematic analysis will be used to identify common themes and patterns that emerge from the qualitative data. This will help in understanding the challenges faced by the college in teaching Chinese ethnic vocal music, the contributions to preserving traditional music, and the impact of curricula and resources.

Through this structured approach to data analysis, the research aims to provide a detailed understanding of the current state of Shandong Folk song teaching at Shandong Media Vocational College, the challenges it faces, its contributions to traditional music preservation, and the impact of its curricula and resources on the teaching of Chinese ethnic vocal music.

4. Results

1. The Shandong Folk song teaching at Shandong Media Vocational College in Shandong Province

The result of interview with key informant.

This study adopts a semi-structured interview method and takes the Shandong Folk Song course at Shandong Media Vocational College as a case study, aiming to explore in depth the inheritance mode and innovative path of Shandong ethnic vocal development in contemporary higher vocational education. The interviewees are course leaders and senior professors with rich teaching experience, and through dialogue, they gain profound insights into course construction and teaching practice. The interview results are as follows:

Part 1 Curriculum and Teaching

The Shandong folk song curriculum structured at Shandong Media Vocational College.

The "three-tier integrated framework" of the Shandong folk song curriculum at Shandong Media Vocational College consists of theory, practice, and cultural immersion three progressive modules, and their connection is systematic and mutually reinforcing: Theoretical Module: Theory as the foundation for the other two tiers. The theory module provides core knowledge such as the historical origin, melodic characteristics, and lyrical connotations of Shandong folk songs. This theoretical reserve enables students to understand the artistic logic behind folk song singing in the practice module, and also helps them grasp the cultural background of folk songs in the cultural immersion module, avoiding superficial learning of skills or culture.

Cultural Extension Module: Cultural immersion as the sublimation of theory and practice. The cultural immersion module, which may include activities such as visiting folk song inheritors, participating in local folk-art festivals, and sorting out folk song manuscripts, enables students to step out of the classroom and touch the living soil of Shandong folk songs. This immersive experience not only deepens students' understanding of theoretical knowledge but also improves their practical performance level because only by understanding the cultural context behind the songs can they sing with more emotion and connotation, and finally realize the organic integration of "knowing, singing, and understanding" folk songs.

In short, the three tiers are not isolated and parallel, but a progressive and integrated system: theory guides practice and culture, practice verifies theory and carries culture, and cultural immersion enriches theory and elevates practice.

The main teaching objectives in the Shandong folk song courses.

The teaching objectives of the Shandong folk song curriculum are structured around three interconnected pillars, encapsulated as "transmitting skills, inheriting culture, and inspiring innovation." These pillars collectively guide the pedagogical design and outcomes of the course. The program aims to equip students with proficiency in region-specific vocal techniques, including the nuanced use of ornamentation and authentic dialect pronunciation, enabling them to perform Shandong folk songs with technical accuracy and stylistic fidelity.

Cultural Literacy: Beyond technical mastery, the curriculum seeks to cultivate a profound appreciation of the social, historical, and emotional dimensions inherent in folk songs. Students are encouraged to engage with the narratives, values, and lived experiences that these songs embody, thereby deepening their connection to the cultural heritage.

Creative Application: In line with contemporary educational and artistic trends, the course encourages students to reinterpret and adapt traditional folk material through modern media and innovative performative frameworks. This objective prepares learners to contribute actively to the evolving cultural landscape, bridging tradition with contemporary expression.

The college ensure the curriculum meets the needs of modern students.

The college has formulated and implemented a scientific and systematic dynamic and responsive curriculum development strategy, which runs through the whole process of curriculum design, operation and optimization, and effectively bridges the gap between traditional folk song teaching and the learning demands of contemporary students.

The first core measure is regular student feedback collection, which relies on a multi-dimensional data collection system to capture students' real learning voices. Specifically, the college uses structured questionnaires to conduct large-scale investigations on the relevance of curriculum content, the effectiveness of teaching methods, and the integration of digital technology, so as to obtain quantitative data support for curriculum adjustment; organizes focus group discussions with students of different grades and professional directions as participants, and digs into the deep-seated needs and opinions behind the data through face-to-face communication; at the same time, it takes advantage of course evaluation platforms—a standardized and institutionalized feedback tool—to collect students' targeted evaluations of each teaching link after the end of each semester. These three tools complement each other, combining quantitative data and qualitative opinions to ensure that the feedback information is comprehensive, accurate and objective.

Second, the college actively promotes in-depth industry collaboration, establishing long-term cooperative relations with local cultural institutions, mainstream media companies and intangible cultural heritage protection and inheritance units. These cooperative partners not only provide the curriculum with the latest industry development trends and practical job demands, but also send front-line professionals to participate in curriculum design and teaching practice, which ensures that the teaching content is closely connected with the real cultural industry market and helps students grasp the emerging development opportunities in the field of folk culture inheritance and innovation.

Third, the college adopts a modular and flexible curriculum design concept, setting up a number of optional courses closely related to modern cultural industry development on the basis of compulsory core courses. Typical optional modules include and: the former focuses on training students to use digital technology for the sorting, storage and management of folk song resources, while the latter focuses on improving students' practical ability in field recording and sound post-processing. This flexible module setting breaks the rigid teaching mode of traditional courses, allowing students to independently choose learning content according to

their own interests and career development plans, and truly realize the personalized customization of learning paths. Fourth, the college attaches great importance to technology integration in teaching practice, integrating a variety of digital tools, audio-visual production technology and online teaching platforms into daily teaching. For example, teachers use professional audio editing software to guide students to analyze the melody structure of Shandong folk songs, adopt video shooting and editing technology to record students' singing practice and stage performance, and rely on online learning platforms to build a resource library of folk song materials and interactive discussion areas. These digital teaching methods are highly compatible with the learning habits of digitally native learners, effectively enhancing students' learning enthusiasm and participation.

Part 2 Teaching Methods

The traditional teaching methods are used in folk song classes.

The time-honored pedagogical approach of "oral transmission with heart-to-heart guidance" as the core methodology, which draws on the essence of the traditional master-apprentice teaching model and places paramount emphasis on subtle artistic imitation and profound emotional resonance. The key teaching methods are as follows:

Demonstration and Imitation: Instructors deliver line-by-line, nuanced demonstrations of folk song pieces, guiding students to meticulously replicate the distinctive dialectal pronunciation, delicate melodic ornamentation, and rhythmic breathing techniques that define the regional folk song style.

Score and Notation Integration: To facilitate a deeper comprehension of melodic frameworks and time-honored tonal conventions, the course integrates the study of ancient Chinese music notation systems such as Gongchepu with modern standard music notation, enabling students to bridge the gap between traditional musical heritage and contemporary music theory.

Contextual Immersion: Classroom teaching is closely intertwined with vivid physical gestures, the rhythmic cadence of traditional labor, and the cultural rituals tied to different seasons. This immersive approach helps students vividly visualize and emotionally connect with the original scenarios where these folk songs were born and performed, thereby capturing the authentic spirit of the music.

The role does cultural context play in teaching methods.

Cultural context is not a peripheral supplement but the very soul of folk song pedagogy, serving as the core thread that runs through the entire teaching process. We embed cultural context into every facet of instruction through the following targeted approaches:

Authentic Scenario Re-creation: When teaching labor-intensive folk genres such as Haozi (work songs), students are guided to simulate the coordinated physical movements of traditional collective labor such as rice planting, boat hauling, or stone lifting. This hands-on simulation enables them to deeply internalize the intrinsic connection between the rhythmic cadence of the songs and the physical exertion of labor, grasping how music evolved as a practical tool to unify effort and lift spirits. Immersive Ethnographic Engagement: Learners are encouraged to step out of the classroom and engage in fieldwork: conducting in-depth interviews with local elders and veteran folk song inheritors, or participating in vibrant community folk festivals and cultural rituals. Through these experiences, they document living folk song traditions firsthand, while gaining profound insights into the social connotations and emotional significance that these songs hold within local communities. Critical Cultural Reflection and Dialogue: Classroom discussions revolve around thought-provoking topics including cultural appropriation, the authenticity of folk song adaptations, and the ethical representation of traditional music in modern contexts. These dialogues guide students to

develop a balanced perspective one that honors the cultural roots of folk songs while empowering them to exercise creative agency with respect and discernment.

Interdisciplinary Integration: The curriculum forges organic connections with disciplines such as ethnomusicology, regional dialectology, and social history. By drawing on these interdisciplinary perspectives, it unveils how folk songs act as living "cultural codes" that encode the unique regional identities, collective values, and shared historical memories of the communities that created them.

Part 3 Teaching Media / Tools

The musical instruments are used as teaching tools in folk song classes.

The integrate traditional musical instruments with adaptive teaching-friendly ones to construct a learning atmosphere that is both culturally authentic and pedagogically flexible. Core Accompaniment Instruments: Traditional plucked string instruments including the zhuiqin, liuqin, and pipa are deployed to highlight the distinctive regional vocal timbres and melodic cadences of folk songs, anchoring learners in the authentic sonic landscape of the genre.

Rhythm and Percussion Tools: Classic percussive instruments such as wooden clappers (bangzi), porcelain drums, and cymbals serve as essential aids for students to internalize the rhythmic frameworks embedded in labor chants and festive folk tunes, fostering a intuitive grasp of folk music's rhythmic essence. Student-Friendly Sound makers: Entry-level instruments with low technical thresholds such as the clay ocarina (xun) and the jaw harp (kouxian) are introduced to enable beginners to join ensemble performances at an early stage, effectively lowering learning barriers while enhancing their active engagement and sense of accomplishment.

Improvisational "Found Sound" Props: On occasion, everyday items like ceramic bowls, earthen tiles, and farming implements are incorporated into teaching activities. This practice vividly demonstrates how folk music has historically drawn on readily available, ordinary materials to create its unique and down-to-earth musical expressions.

Audio-visual equipment utilized in the teaching process.

Audio-visual technology acts as both a reflective mirror and a precision microscope in facilitating students' artistic development, bridging the gap between theoretical learning and practical mastery of folk music. Multi-Angle Recording Systems: High-definition cameras are strategically positioned to capture every detail of students' performances—from their full-body posture and expressive facial cues to the subtle dynamics of breath control. These recordings provide instructors with a comprehensive basis for delivering targeted, nuanced feedback on stage presence and performance delivery. Spectrogram Analysis Software: Professional tools such as Sonic Visualiser translate abstract vocal techniques into intuitive visual graphs. By mapping elements like vibrato width, pitch stability, and tonal resonance, the software demystifies complex vocal mechanics, allowing students to see and analyze their singing in a concrete, measurable way.

Immersive Playback Environments: Surround-sound systems paired with large projection screens are employed to recreate vivid, context-rich scenarios—whether it is the lively bustle of a folk festival or the rustic serenity of a fieldwork site. This classroom-based immersion transports students into the authentic cultural backdrop of folk songs, deepening their emotional and contextual understanding of the music. Real-Time Cloud Collaboration Platforms: Cloud-based multi-track recording software enables seamless remote collaboration among students. They can jointly arrange traditional folk melodies, experiment with digital production techniques, and weave modern audio elements into classic tunes, fostering creative innovation while preserving the core essence of folk music.

The digital resources support the folk song curriculum.

We have constructed a layered, scaffolded digital ecosystem that not only safeguards the authenticity of folk music traditions but also empowers systematic study and creative innovation within this cultural framework. Localized Folk Song Digital Archives: The dedicated Shandong Folk Song Digital Repository serves as a comprehensive cultural archive, offering curated access to a wealth of precious resources—including rare historical audio recordings, meticulously annotated musical scores, and vivid documentary footage captured from on-site field research. This repository preserves the raw, authentic essence of regional folk songs while making these heritage materials readily accessible for academic inquiry and teaching practice.

Immersive Virtual Reality (VR) Experiences: Cutting-edge VR technology enables students to "step into" meticulously reconstructed traditional ritual spaces, such as a vibrant Shandong-style wedding ceremony. By being fully immersed in these lifelike scenarios, students can observe firsthand how folk songs intertwine with bodily movements, traditional costumes, and the intricate social dynamics of the occasion, gaining a holistic understanding of music's cultural context. Interactive Mobile Applications: A suite of user-friendly mobile apps enriches the learning experience in diverse ways. Apps like Folk Song Map geotag regional folk songs to their exact places of origin, allowing students to trace the geographic roots and cultural evolution of each piece; meanwhile, tools such as Vocal Coach Lite deliver real-time, data-driven feedback on dialect pronunciation nuances and vocal pitch accuracy, turning fragmented practice into targeted skill refinement.

Part 4 Classroom Environment

The physical classroom space adapted for folk song teaching.

The classroom is ingeniously designed as a flexible, culturally resonant acoustic ecosystem one that adapts dynamically to teaching goals while immersing learners in the authentic cultural context of folk music. Key customizations are as follows:

Modular Furniture Configuration: Fixed desks and chairs are replaced with lightweight movable mats and height-adjustable standing platforms, enabling swift transitions between instructional modes from formal lectures and intimate circle-singing sessions to dynamic group rehearsals, without disrupting the classroom's flow. Targeted Acoustic Optimization: Sound-absorbing panels are strategically installed alongside natural wooden flooring to strike an ideal balance of reverberation: the setup enhances the richness of solo vocal performances and the harmony of ensemble pieces alike, while effectively minimizing distracting external noise interference. Cultural Artifact Display Zones: Dedicated corner exhibits showcase a curated collection of traditional musical instruments, intricately crafted folk costumes, and fieldwork relics such as vintage harvest tools and ritual paraphernalia. This transforms the classroom into a living cultural archive, allowing students to engage with tangible heritage items and deepen their connection to folk music's roots.

Seamless Technology Integration Zones: Wall-mounted high-definition monitors, compact portable recording booths, and VR headsets are integrated unobtrusively into the classroom layout. These tools are readily accessible for on-demand use during creative teaching exercises, bridging the gap between physical learning spaces and digital educational resources.

The typical class size for folk song courses.

Tiered learning scale tailored to the distinct objectives of different course modules, ensuring that personalized guidance remains at the core of every teaching session. Core Practice Sessions: The class size is strictly capped at 15–18 students. This compact cohort allows instructors to deliver granular vocal coaching, offer targeted, individualized feedback on technique and expression, and foster a collaborative atmosphere where every student can receive focused attention. Theory and Cultural Studies Lectures: These sessions accommodate a moderately larger group 25–30 students, striking a balance between knowledge dissemination

efficiency and interactive learning. To maintain engagement and depth of discussion, the whole cohort is frequently divided into smaller breakout groups for thematic exchanges and academic deliberation.

Fieldwork Excursions and Master Workshops: Participation is limited to an exclusive group of 8–12 students. This streamlined size facilitates unobstructed, close interaction with veteran folk music practitioners and local heritage bearers, enabling students to absorb authentic skills and cultural insights in a highly immersive, one-on-one-like setting. This tiered class size structure optimizes the allocation of teaching resources while fully meeting the pedagogical demands of nuanced, student-centered instruction across all course segments.

The learning atmosphere affect student participation.

The classroom learning atmosphere functions as an invisible yet powerful scaffold for driving active student participation, carefully cultivated through a series of targeted, student-centric strategies: Psychological Safety Rituals: Each class opens with inclusive warm-up activities, such as synchronized collective breathing exercises or casual "story-sharing circles" where students exchange anecdotes related to folk music. These rituals effectively ease performance anxiety, dissolve inhibitions, and create a non-judgmental space especially beneficial for beginners who feel hesitant about singing in public.

Dynamic Role-Rotation Mechanisms: Students are encouraged to take turns assuming diverse roles throughout the learning process: stepping into the spotlight as lead singers, providing harmonic support as accompanists, or sharing cultural backgrounds as narrators of folk song origins. This rotating model fosters a strong sense of shared ownership, transforming passive learners into active co-creators of the classroom experience. Controlled Vulnerability Modeling by Instructors: Teachers intentionally demystify the path of artistic growth by sharing their own past learning struggles such as the arduous process of mastering a complex vocal ornament or a region-specific folk tune technique. This practice normalizes setbacks and frames challenges as an integral, valuable part of the journey toward musical proficiency. When students find themselves in an environment where they feel simultaneously challenged and cherished, their participation transcends mere perfunctory performance; it evolves into a genuine, heartfelt dialogue with folk music and its rich cultural heritage.

Part 5 Evaluation and Assessment

The criteria are used to assess students' folk song performance.

Trinity Evaluation Framework that conducts a comprehensive assessment of artistic expression through three interconnected dimensions: technical proficiency, artistic interpretation, and cultural resonance, ensuring that technical skills are never divorced from the emotional and cultural essence of folk music. Technical Accuracy (Accounting for 40%): This dimension focuses on the foundational vocal skills required for authentic folk song performance, including pitch precision, rhythmic stability, accurate dialect articulation, refined breath control, and strict adherence to the distinctive regional stylistic ornaments that define the character of each piece.

Artistic Interpretation (Accounting for 40%): Scoring centers on the student’s capacity to infuse the song with personal yet appropriate expression, covering the depth of emotional conveyance, the nuanced use of dynamic contrasts, the creativity of melodic phrasing, the naturalness of stage presence, and the ability to vividly communicate the song’s inherent narrative or thematic core.

Cultural Resonance (Accounting for 20%): This criterion evaluates the student’s grasp of the folk song’s cultural roots, including their demonstrated understanding of the song’s social origins and historical background, its symbolic meanings in traditional contexts, and the appropriateness of any innovative adaptations they introduce to the piece.

This three-pronged framework guarantees that technical mastery functions as a means to serve expressive and cultural objectives, rather than being treated as an isolated, standalone skill.

The traditional elements evaluated in student performances.

Traditional elements embedded in students' performances are assessed through a dual-pronged approach that combines qualitative cultural insight with systematic structured analysis, ensuring an authentic and comprehensive evaluation of how well learners inherit and interpret folk music traditions.

Heritage Practitioner Review: Esteemed local inheritors of intangible cultural heritage are invited to conduct blind listening evaluations of students' performances. Drawing on their decades of firsthand experience, these practitioners provide detailed written feedback focusing on the authenticity of vocal timbre, the accuracy of lyrical intonation, and the fidelity to region-specific singing conventions that define the folk song's essence.

Comparative Audio Analysis: Students are guided to conduct a targeted comparative study, juxtaposing their own performance recordings with authoritative archival versions of the same folk songs. This exercise requires them to identify and document specific gaps in stylistic execution such as the nuances of vocal ornamentation, the subtleties of dialect inflection, and the rhythmic phrasing that underpins the song's traditional character.

"Cultural Intention" Reflective Journals: Learners are required to submit in-depth reflective journals that detail their independent research into the song's historical background, social context, and cultural connotations. The journals also need to articulate how this research informed their specific performance choices, demonstrating a conscious understanding of traditional elements rather than a superficial imitation.

The methods are used for continuous assessment throughout the course.

The implement a longitudinal, process-focused assessment approach that prioritizes the tracking of sustained growth over time, rather than relying solely on one-off evaluations to measure students' progress.

Digital Learning Portfolios: Students compile and curate a comprehensive semester-long portfolio, which serves as a dynamic record of their learning journey. This collection encompasses a sequential archive of audio and video performance recordings, detailed rehearsal notes, structured peer feedback, and iterative revisions of their folk song renditions—capturing every step of their skill refinement and artistic evolution. Low-Stakes Milestone Performances: Frequent, pressure-free showcase opportunities such as intimate Folk Song Coffee House sessions or themed mini-recitals are organized throughout the course. These events allow students to demonstrate incremental progress in a relaxed, supportive setting, with an emphasis on growth rather than high-stakes grading, fostering confidence and a willingness to experiment. 360-Degree Holistic Feedback Mechanism: A multi-perspective feedback system is integrated into the assessment process, combining structured peer evaluations, guided self-assessments using standardized rubrics, and personalized narrative feedback from instructors. This comprehensive feedback loop offers a well-rounded, objective view of each student's strengths, areas for improvement, and overall developmental trajectory.

Part 6 Activities

The extracurricular activities support folk song learning.

The extracurricular activities as organic extensions of classroom learning initiatives that prioritize immersive cultural engagement and student-led exploration, transforming learners from passive recipients of knowledge into active participants in the preservation and innovation of folk music heritage. Field Recording Expeditions: Students embark on targeted field trips to rural communities, timed to coincide with vibrant cultural events such as harvest festivals and temple fairs. During these expeditions, they take on the role of young ethnomusicologists, documenting live folk song performances, conducting oral history

interviews with veteran folk singers to preserve their personal musical narratives, and capturing the ambient contextual soundscapes that give these songs their authentic cultural roots. Interdisciplinary "Folk Song Labs": We organize collaborative, cross-departmental workshops that bring together folk song students with peers from film, animation, and digital media disciplines. Centered on folk music as a core narrative thread, these labs serve as creative incubators where participants experiment with transmedia storytelling blending vocal performances with visual art, short films, and digital installations to reimagine folk songs for modern audiences.

Community Co-Creation Projects: Through partnerships with local cultural centers, students engage in meaningful community outreach initiatives. They lend their skills to help elderly residents digitize and archive their private collections of folk songs preserving precious, often overlooked musical heritage and collaborate with community members to co-create original folk-inspired songs that reflect the rhythms and stories of contemporary rural life. These extracurricular endeavors seamlessly bridge the gap between institutional classroom learning and living folk music heritage, empowering students to evolve into active contributors rather than passive recipients of this timeless cultural tradition.

Practical performance opportunities integrated into the curriculum.

Practical performance is framed as a dual vehicle for applied research and cultural communication, rather than a mere showcase of skills. It is systematically embedded into the curriculum through a tiered, scenario-rich approach that caters to learners at all stages of development: Simulated Authentic Cultural Spaces: Classrooms are periodically reimagined and transformed into immersive, scenario-based performance venues including traditional teahouse stages, lively village squares, and solemn ritual sites. Invited local community members are invited as audience members, allowing students to perform in settings that mirror the authentic cultural contexts of folk songs, and to receive feedback rooted in real-life folk music traditions.

Staged Performance Progression System: A structured, three-level ladder system guides students' performance growth in a gradual, confidence-building manner:

Level 1: Intimate in-class mini-recitals, focused on peer feedback and foundational skill polishing in a low-pressure environment.

Level 2: Visible campus-level showcases, such as participation in university cultural festivals and cross-department collaborative events, expanding students' performance scope and audience reach.

Level 3: Professional off-campus platforms, including intangible cultural heritage promotion events, local tourism festivals, and online digital streaming concerts, where students engage with broader public audiences and represent the course's cultural mission.

Documentary Performance Tasks: Beyond delivering performances themselves, students are tasked with producing accompanying short documentaries that unpack the cultural background, historical origins, and symbolic meanings of their selected repertoire. These documentaries are shared via the college's official social media channels, turning each performance into a platform for cultural dissemination and deepening students' own contextual understanding of the music they perform.

Cultural events play in student development.

Cultural events function as transformative thresholds vital junctures where classroom-acquired academic knowledge converges with personal growth and social identity construction, guiding students to move beyond rote learning toward a holistic grasp of folk music's cultural essence. Embodying Cultural Cycles: Active participation in seasonally rooted cultural events such as performing spring ploughing ballads during the Qingming Festival or singing moon-admiring melodies at the Mid-Autumn Festival allows students to deeply internalize the intrinsic, symbiotic bond between folk music and the ecological rhythms of

nature, as well as the temporal cadences of traditional life. These experiences turn abstract concepts of "music as a reflection of life" into tangible, sensory realities.

Negotiating Tradition and Innovation: Events like the curated Future Folk Festivals which bring together folk song students and electronic musicians for cross-genre collaborations present a creative challenge that pushes students to critically examine and articulate their own artistic stances on cultural continuity and innovation. They learn to balance the preservation of folk music's core traditions with bold, contemporary reinterpretations that resonate with modern audiences. Building Ethnocultural Empathy: Preparing and performing folk songs for community-specific events, such as traditional weddings or funerals, demands far more than technical proficiency. It requires students to delve into the unspoken social codes, emotional nuances, and cultural connotations embedded in these rituals, thereby cultivating cultural sensitivity as a core professional competence that complements their vocal skills.

Ultimately, these immersive cultural event experiences catalyze a profound transformation: they elevate students from passive learners of folk songs to passionate, informed ambassadors of living cultural heritage, armed with both refined technical prowess and keen intercultural discernment.

Part 7 Student Engagement and Motivation

The strategies are used to maintain student interest in folk songs.

Cultural Cross-Pollination Projects: Students are encouraged to remix classic folk melodies with the modern music genres they love from crafting vibrant folk-hop tracks to composing video game scores using traditional instruments like the pipa or erhu. These projects vividly demonstrate that folk music is not a static relic of the past, but a living, adaptable art form capable of thriving in contemporary creative landscapes. Gamified Micro-Challenge Systems: A dedicated class app delivers bite-sized, fun tasks on a weekly basis, turning routine practice into an interactive adventure. Examples include challenges like "Record a 30-second folk lullaby using only everyday objects from your kitchen" or "Trace three regional variants of a single folk song via digital archives and explain their cultural differences" each designed to spark curiosity while building practical research and creative skills.

Youth-Curated Course Content: Student-led committees take charge of designing themed class sessions, ensuring the curriculum reflects generational perspectives and interests. Topics range from "Folk Songs Featured in Contemporary Cinema" to "Gender and Labor Narratives in Traditional Ballads", empowering students to take ownership of their learning journey and explore folk music through lenses that feel personal and relevant. Surprise "Heritage Keepers" Guest Sessions: Unannounced visits from young, innovative cultural inheritors inject fresh energy into the classroom and shatter stereotypes of traditional culture as outdated or exclusively elder-driven. Past guests have included a 25-year-old paper-cutting artist who sets folk lyrics to electronic beats, proving that heritage can be reimagined and revitalized by the younger generation.

The students encouraged to practice independently.

Cultivate self-sustaining practice ecosystems centered on autonomy and intrinsic motivation, moving beyond rigid mandatory repetition to foster a lifelong habit of independent folk song learning. Personalized "Practice Maps": Every student is provided with a customized, visualized learning path tailored to their unique strengths and targeted improvement areas. These maps come with curated, highly relevant resources for instance, a prompt like "To refine your Shandong coastal dialect pronunciation: practice these three tongue-twister folk songs from Qingdao fishermen, which emphasize the region's distinctive vocal inflections" ensuring practice is targeted, efficient, and rooted in authentic folk music contexts.

Virtual Practice Communities: Dedicated social media groups are established to serve as 24/7 digital village squares, replicating the communal singing atmosphere of traditional folk

scenes in an online space. Here, students freely share short practice clips, exchange precise, timestamped feedback on vocal techniques and expression, and organize spontaneous virtual "singing nights" to practice together remotely, turning solitary practice into a collaborative, engaging experience. "Seed Funding" for Creative Independent Projects: Students have the opportunity to apply for small grants from the college's cultural heritage fund to develop self-initiated folk music projects. These projects such as producing a podcast series interviewing local rural singers, creating a folk song cover album with modern arrangements, or curating a digital archive of family folk tunes transform routine practice into purposeful creation, giving students a tangible, meaningful goal to work toward independently.

The methods help students connect with the cultural significance of folk songs.

Facilitate embodied, interdisciplinary meaning-making moving beyond rote textual analysis to help students forge visceral, lasting bonds with folk music's cultural roots, transforming songs from distant historical artifacts into resonant, living conversations worth preserving. Sensory Archaeology Exercises: Students engage in immersive, multi-sensory experiences that anchor folk songs to tangible cultural contexts. For example, they taste regional foods referenced in lyrics (like Shandong pancake rolls while learning the rhythmic cries of local jianbing vendors), handle replicated historical tools tied to labor-themed ballads, or trace the lyrical routes of travel folk songs using faded historical maps turning abstract verses into vivid, sensory memories.

Generational Dialogue Journals: After conducting in-depth interviews with elders about folk songs woven into their family memories, students collaborate to co-create detailed "memory maps". These maps link specific melodies to personal migration stories, long-lost traditional rituals, and intergenerational emotions, helping students recognize folk songs as vessels for preserving intimate, unwritten histories that transcend textbooks. Ethical Dilemma Scenarios: Students tackle thought-provoking case studies that challenge them to navigate real-world cultural and ethical questions surrounding folk music. For instance, they deliberate on prompts like "How would you ethically sample a sacred funeral dirge for a commercial music project, while honoring the community's cultural sensitivities and intellectual property rights?" fostering critical thinking and a respectful, responsible approach to cultural engagement.

Multisensory Archive Curation: Teams of student's design and build digital cultural exhibits that frame folk songs as multidimensional cultural capsules. These exhibits integrate layered elements: original song recordings, historical photographs of the communities that birthed them, olfactory samples (such as pressed sorghum leaves evoking agrarian folk tunes), and tactile replicas of traditional instruments revealing that folk songs are far more than melodies, but holistic expressions of a community's way of life.

5. Conclusion

By integrating multi-channel student feedback mechanisms, industry-education collaborative links, flexible modular course design and digital teaching technology applications, the college has built a dynamic and responsive curriculum development system. This system not only enables the Shandong folk song curriculum to take root in traditional cultural soil, but also makes it highly adaptable to the learning characteristics of modern students and the development needs of the cultural industry. It provides a solid guarantee for cultivating compound talents who can inherit traditional culture and meet the demands of the times. The Shandong folk song course builds a tradition-and-modernity integrated teaching system by centering on teaching method innovation and cultural context empowerment.

Rooted in the master-apprentice model of "oral transmission with heart-to-heart guidance", it combines traditional approaches (demonstration, notation integration, contextual immersion) with modern techniques (flipped classrooms, project-based learning, multimedia analysis, tech-enabled feedback) to enhance teaching efficacy. As the core soul of teaching,

cultural context is embedded via scenario reconstruction, ethnographic practice, critical discussions and interdisciplinary links. This equips students with both singing skills and deep cultural insights, fulfilling the goal of "transmitting skills, inheriting culture, and inspiring innovation" and nurturing culturally grounded, innovative folk song inheritors. This folk song curriculum integrates traditional musical instruments, advanced audio-visual technology and a multi-dimensional digital resource ecosystem to build a comprehensive, immersive and innovative teaching system. By combining core accompaniment instruments such as zhuiqin, Liuqin and pipa with student-friendly ones like Xun and kouxian, it not only highlights the regional characteristics of folk music but also lowers the learning threshold for beginners.

6. Discussion

The Shandong folk song curriculum utilizes a dynamic and responsive curriculum development system that integrates multi-channel student feedback, industry-education collaboration, flexible modular course design, and digital teaching technologies. This system aims to root the curriculum in traditional culture while adapting it to modern students' learning styles and the cultural industry's needs, ensuring the cultivation of well-rounded individuals capable of both preserving tradition and meeting contemporary demands. The curriculum innovation focuses on teaching method innovation and cultural context empowerment, blending traditional and modern techniques to create an integrated teaching system (Xing, 2024).

7. Suggestions

Suggestions for future research on the survey of "Shandong Folk Song Teaching at Shandong Media Vocational College." First, consider evaluating the effectiveness of the curriculum through specific metrics that assess student performance, skill acquisition, and cultural understanding. Conduct longitudinal studies to track students' progress over time. Next, gather comprehensive feedback by employing various channels, including focus groups, to gain qualitative insights into student experiences. Explore how regional variations within Shandong influence folk song practices and examine the curriculum's cultural integration. Additionally, assess traditional versus modern teaching methods and their impacts on engagement, while evaluating the effectiveness of digital tools and resources.

References

Chen, Y. M. (2025, June). The value and path of ancient poetry songs in national vocal music teaching in the new era. *Contemporary Music*, 75–77.

Gong, Y. J. (2025). Research on the application of piano accompaniment in national vocal music performance teaching. *Popular Literature and Art*, (10), 108–110. https://doi.org/10.20112/j.cnki.ISSN1007-5828.2025.10.035

Ji, C. (2025, July 9). Tang Caimei: The clear-singing lark of the Zhuang ethnic group. *Music Weekly*, A08.

Li, L., & Xu, T. X. (2025, June). Rich achievements in the research of running: After reading *The study of running in Chinese national vocal music*. *People's Music*, 92–95.

Miao, H. F., & Sun, Y. N. (2025). Modular teaching design and practice of vocal music courses for preschool education in higher vocational colleges. *Drama Home*, (16), 166–168.

Tang, H. T. (2025). An analysis of the musical style and singing characteristics of Northeast folk songs: Taking *Watching Yangko* as an example. *Comedy World (Second Half-Month)*, (05), 115–117.

Tian, J. (2025). Application strategies of traditional Chinese opera singing techniques in national vocal music singing. *Famous Artists and Famous Works*, (17), 88–90.

Wang, X. Y. (2025). Artistic features of the art song *Variations of Mayila* and the application of coloratura singing techniques. *Sound of the Yellow River*, (10), 150–153. https://doi.org/10.19340/j.cnki.hhzs.2025.10.031

Wu, J. J. (2025). An analysis of the collaborative art between piano art guidance and vocal music performers. *Drama Home*, (17), 63–65.

Wu, W. J. (2025). Research on the emotional expression of national vocal music singing from the perspective of vocal aesthetics. *Drama Home*, (15), 74–76.

Xia, Z. Y. (2025). Exploration of the character-cavity singing of modern and contemporary poetry works. *Popular Literature and Art*, (10), 35–37. https://doi.org/10.20112/j.cnki.ISSN1007-5828.2025.10.012

Xu, Z. J. (2025). Research on the reference and integration of modern national vocal music singing to traditional opera art. *New Legend*, (19), 56–58. https://doi.org/10.26938/j.cnki.CN42-1794/Z.2025.19.018

Yang, H. Q., & Jin, S. A. (2025). The entanglement relationship between Northeast folk minor songs and "local accent." *Contention in Literature and Art*, (05), 193–197.

Yang, L. K. (2025). The style presentation and innovative application path of ornamentation in national vocal music singing. *Drama Home*, (19), 78–80. https://doi.org/10.26959/j.cnki.CN42-1410/J.2025.19.025

Xing, Z. (2024). Shandong folk songs: Exploration of the aesthetic characteristics and melodic commonalities. *Journal of Humanities, Arts and Social Science*, 8(9), 2101–2107.

Zeng, X. H. (2025). The application of sound-control skills in national vocal music singing teaching. *Drama Home*, (17), 99–101.

Zhang, L. (2025). The ancient charm rejuvenation of national vocal music. *Cloud*, (22), 39–41.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Constructing a Fundamental Violin Exercise Book for Beginner Violin Students in Linyi City, Shandong Province

Ji Meijun[1*], Watcharapong Supatarachayawong[2]

[1,2]Bangkok Thonburi University, Thailand
✉:* 845465698@qq.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 13 February 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This study aims to 1) Study the Violin learning methods needs of primary school students in violin education and develop a training exercise book using animal-based music symbols. 2) To construct fundamental violin exercise book for violin beginner at Linyi city, Shandong province. This research adopts a qualitative research approach. The primary data collection tool is a structured interview form designed to gather in-depth insights from violin instructors who teach in primary schools in Linyi City. These participants were selected based on their active engagement in early-stage violin education and their familiarity with using innovative methods, including animal imagery, in classroom instruction. The results show that based on the above findings, this study established a design philosophy centered on "student cognition and psychology" rather than "technical items" and extracted the following core solutions: "Information translation" and "chunking" are essential. Abstract symbols cannot be taught directly; instead, a "mediating system" that seamlessly connects with children's existing life experiences must be found. Animal imagery was chosen as the ideal cognitive bridge. It directly translates the "short, flexible" technical requirements into the vivid image of "a bunny hop," which children can instantly understand and imitate, packaging complex instructions into an easily accessible "cognitive chunk." Reconstructing 'Practice' as 'Gamified Exploration.' The core driving force for young children's persistence is interest, not lofty goals. The practice process itself must be full of discovery and enjoyment. Constructing a coherent narrative of the "Animal Music Kingdom." Each lesson is no longer an isolated technical point but an adventure story or role challenge within the kingdom. This imbues repetitive practice with meaning and context, thereby stimulating intrinsic motivation. as follows: Chapter 1: Understanding the Violin and Its Structure. Chapter 2: Establishing Correct Playing Posture. Chapter 3: Structured Training of Scales and Arpeggios. Chapter 4: Elementary Etudes Incorporating Animal Imagery, and Chapter 5: Musical Practice Centered on Familiar Chinese Repertoire in classroom instruction.

Keywords: The Violin, Learning methods, Eexercise book, Beginner

1. Introduction

The violin occupies a central place in music education due to its wide use and expressive range. As Britannica notes, the violin family (violin, viola, cello, bass) "forms the

backbone of the modern symphony orchestra", highlighting its foundational role in Western music. The violin itself is celebrated for its warm, singing tone it "was always recognized for its superior cantabile and for its inherent sprightliness". These qualities a rich melodic capacity and voice-like expressiveness make the violin a flagship instrument for early musical training.

In practice, beginner violin pedagogy often combines structured technique with child-friendly learning. For example, many programs use the Suzuki "language-learning" method, where young children learn by listening, imitation and parental involvement. Research supports this approach: a systematic review found that Suzuki-style instruction for novice string students generally improves basic skills notably posture, musicality, and technical control more effectively than conventional drilling. In other words, young violinists taught by ear often show better bow hold and tone quality, reflecting the method's emphasis on natural listening and repetition. Teachers may also integrate playful activities (games, songs or ensemble play) alongside formal exercises to engage children and build musicianship before demanding full attention to notation.

Young beginners (ages 6–12) face several physical and musical challenges on the violin. Producing a steady, pleasing tone and accurate pitch is hard when bow control and finger dexterity are still developing. Indeed, Hiemstra and Sadakata note that "playing the violin demands highly skilled motor performance, including advanced bimanual coordination and controlled, independent movement of fingers". Children often exhibit motor "overflow" (extra movements) or have difficulty aligning their posture as they grow, which can compromise intonation and bowing. In short, maintaining correct posture and precise finger placement to achieve good tone and pitch requires neuromuscular coordination that many young learners have not yet fully developed.

Meanwhile, overly rigid or uninspired teaching methods can exacerbate these difficulties. If lessons consist mainly of repetitive drills or unvaried tasks, young students quickly lose interest. In one study of music students, over half quit by age 17, and the researchers attributed much of this dropout to the quality of instruction they received. In other words, when children perceive lessons as dull or overly strict, their intrinsic motivation to practice suffers. For example, a rigid insistence on perfect technique without musical context can frustrate a child; conversely, lessons that fail to adapt to a child's attention span or interests tend to undermine learning.

Given these challenges, there is a clear need for violin teaching materials that are developmentally appropriate and engaging. Recent analyses of beginner violin method books reveal a wide disparity in content: many still use a "traditional teaching approach" and introduce notes and pitches in inconsistent sequences. Some newer methods have begun to include supplementary resources (such as written accompaniments and play-along recordings), but a more cohesive curriculum is needed. In particular, educators call for materials that match children's developmental stages combining simple technical exercises with fun games, stories or movement so that young learners build skill and stay motivated. Such carefully designed, child-centered resources would help address the technical hurdles (tone, pitch, posture) while keeping 6–12-year-olds actively engaged and progressing confidently on the violin.

2. Literature Review

1. History of violin music

1.1 History of violin music in the West

Before discussing the history of violin pedagogy, it seems relevant to first consider: when did the violin emerge, who played the violin, and why did they play it? Scholars have found it difficult to determine the definitive origins of the violin. John Dilworth noted this when

he stated: Tracing the origins of the violins is not easy. Instruments played with a bow appear in European carvings and illustrations, but interpretation is difficult, and the names given for them in texts vary and overlap. Broadly speaking, however, they fall into four categories: the rebec, the medieval and Renaissance fiddle, the lira da braccio, and the viol.

Although it is outside the scope of the present paper to consider in detail contributions early stringed instruments may have made towards the evolution of the violin, research by Peter Holman indicates that the violin family emerged between 1495-1505 in Italy. Most histories of the violin tend to rely on iconographical evidence, such as visual depictions of the violin in artwork, in order to date its beginning. Holman, however, sought to establish the date of the violin's inception by examining how the early violin was used and played. He determined that the first usage of the violin was in a consort. Violin music seems to support Holman's assertion, because the majority of violin literature from the 16th and early 17th century appears to be for violin consorts, and it was not until the mid-17th century that solo repertoire for the violin developed. Neal Zaslaw described who was likely to play the violin during these early years: During the first part of its meteoric career, the violin was played in public by formally trained professionals, servants, and illiterate folk musicians. Ladies and gentlemen, when entertaining themselves in private circumstances, preferred the elegant sounds of viols and lutes to the raucous power of brash fiddles. The violin appears first to have entered "polite society" as a consort instrument (Rosand, 2016).

Holman suggested that the viol consort and violin consort were developed for the same reason: "to provide an alternative to wind instruments in polyphonic music." Holman further clarified the different uses for these consorts: Throughout the 16th century, the two families were used as alternatives by professional musicians; the soft, sonorous viol, with its reedy, incisive tone, was ideal for contrapuntal music, and for accompanying the voice, while the sprightly violin quickly became the favourite instrument for dance music. (Ramos Stowell, 2020).

1.2 History of the violin music in China

1.2.1 The violin, a Western musical instrument, was brought to China by missionaries from afar in the 17th century. Early violin performances in my country mainly existed in the court of the Qing Dynasty. The number of performers and the frequency of performances varied depending on the emperors' preference for Western musical instruments. Although the Qing Dynasty court also formed a Western orchestra, during this period, the violin was just a strange instrument for the Chinese people, and the art of violin did not spread and develop in a real sense. The beginning of China's real violin art should be attributed to the Opium War in the 19th century. More and more students in church schools began to learn to play the violin and had a certain ability to play. In 1910, the Austrian-American violinist Kreisler composed a piece called "Chinese Flower Drum". The violin plays the author's imagined oriental melody. The beautiful melody reflects a strong oriental atmosphere, which also inspired a group of music lovers to study how to use the violin to express the musical image of China.

In 1919, Mr. Li Siguang, a famous scientist and music lover in my country, created the first Chinese violin title work "Xinglu Nan" in Paris. Although this piece does not reflect obvious national music characteristics in terms of mode, structure, and style, its title "Xinglu Nan" fully reflects the composer's intention to combine this foreign instrument with Chinese traditional culture and patriotic sentiments. It was this violin piece "Xinglu Nan" that came out in the early 20th century that opened the prelude to the nationalization of Chinese violin creation. Since then, nationalization creation has occupied a pivotal position in the development of Chinese violin art as an important part of the development of instrumental art, and has become an important boost to promote and enhance the artistic image of violin in the hearts of Chinese people, and has also become an important way for Chinese violin art to go global

(Renping, 2021).

1.2.2 Initial stage in the first half of the 20th century

Since the creation of "Xinglu Nan", Chinese violin art has entered the initial exploration and development stage of nationalization creation. The exploration of this period should be attributed mainly to the older generation of musicians who studied violin abroad in the early 20th century, "Nie Er, Xi Xinghai, Liu Tianhua, Feng Zikai, Tan Shuzhen, Chen Hong, Wang Guangqi, and famous scientists Li Siguang, Wang Dezhao, etc. They generally have a deep foundation in Chinese traditional culture. In the process of learning and spreading the art of violin, they all consciously pay attention to the nationalization of violin music." The main feature of the creation during this period is to use the violin to play Chinese melodies and try to initially combine Western composition techniques with Chinese traditional music materials. The main works of this period include Xian Xinghai's "Violin Sonata in D Minor", Ma Sicong's "Lullaby", "First Rondo", "Suiyuan Suite", and Guangdong musician Situ Mengyan's adaptation of traditional Cantonese opera repertoires. It is worth pointing out that during this period, "two models" were formed that still affect the nationalization of violin creation. One is the adaptation model represented by Situ Mengyan, and the other is the creation model of Ma Sicong (Xingci, 2018).

2. Violin music education

2.1 Western violin music education

One of the earliest known professional women violinists was Maddalena Lombardini Sirmen (1745-1818). She began her violin studies at the age of seven after winning an audition for one of the Venetian Ospedales combination of a convent, orphanage, and music school that existed in Venice during this period. Lombardini's progress was so rapid that at the age of 14, she was promoted to violin teacher, a rank that provided her with opportunities to travel and engage in advanced violin studies with Tartini at his "School of Nations" in Padua. Lombardini married violinist Lodovico Maria Gaspar Sirmen (1738-1812), with whom she toured France and England to great acclaim from critics and the public. Another well-known professional woman violinist from this period was English musician Sarah Ottey.

Pedagogy Foundations, Posture, Stance, Eighteenth-century writers provided minimal information on posture. L. Mozart strongly disapproved of unnecessary body movements and facial contortions, while Campagnoli promoted an easy, noble posture that requires placing the weight of the body on the left side and holding the head upright in front of the music. He also highlighted the importance of practicing in front of a mirror (Bennett, 2015).

2.2 Violin music education in China

2.2.1 In the 21st century, with the continuous development of the social market economy, people's material life has been greatly improved, and more and more people are looking forward to the improvement of spiritual life and education. Under this background, the quality of education received in childhood is accepted by more people. Accompanied by many parents, they have joined the ranks of quality education and increased investment in quality education. The study of musical instruments has become an important part of quality education. The violin has a beautiful timbre, rich skills, a close to human voice, a beautiful shape, small but very penetrating. It is the best among many musical instruments and is known as the "Queen of Musical Instruments". The art of the violin originated more than 400 years ago. Since then, there have been countless well-known violinists and educational figures. It can be seen that this instrument is becoming more and more popular. Therefore, violin enlightenment education is particularly important.

Children who are just starting to learn the violin often have trouble learning musical instruments under the pressure created by teachers or guardians accompanying them to learn. Strict learning supervision will often make children bear too much pressure when they first

learn the violin, which makes them prone to giving up. In fact, children's learning and improvement of violin playing skills do not benefit from the supervision of guardians, but mainly benefit from the enlightenment of teachers' step-by-step guidance in the correct way, so that they can learn initially and correctly, and have the correct way to practice the violin. This article will discuss the three main subjects of children's violin learning, namely, violin beginners, accompanying guardians and violin teachers, and put forward some key and difficult issues in violin enlightenment education, and discuss how to use the principle of gradual progress in learning and practicing the violin in the initial stage to improve the quality and standard of violin enlightenment learning and practice (Yuejian, 2020).

2.2.2 The role of the violin accompaniment

Guardians play an important role in the accompaniment process. The attitude and methods of the accompaniment have a great impact on the children who are just starting to learn violin. When the children who are just starting to learn violin cannot meet the requirements of the teacher, the accompaniment cannot replace the teacher's leadership in the class.

In actual violin learning and practice, the accompaniment of efficient accompaniment is fast and efficient, which naturally saves time and tuition costs. It is particularly important for guardians to seek a highly professional teacher for children in the enlightenment stage. Professional teachers have professional qualities and can grasp the teaching rhythm step by step. Under the correct teaching progress, the probability of students becoming tired of learning will be very small. Of course, the accompaniment should be based on the correct accompaniment during practice, because the attitude of the accompaniment will have a long-term impact on all aspects of the children learning the piano. The consequence of the improper accompaniment attitude of the violinist is that the violinist cannot feel the joy and happiness of performing the music during practice. Therefore, the guardian should cooperate with the teacher to provide the violin child with a relaxed and pleasant, efficient accompaniment during accompaniment. The requirements for the child's daily practice should be gradual and not eager for quick success (Zili, 2020).

2.2.3 Violin Teachers

It is mentioned above that it is crucial for children to be guided by a professional teacher from an early age, and the teacher must be the leader of the teaching. If children seem to be a blank sheet of paper, then the first violin lesson for children who are just starting to learn violin is particularly important, as it will affect the child's life. It is a benefit for every child who learns violin to acquire good basic skills in the enlightenment stage. Generally, there are various ways of violin teaching in the initial stage, such as demonstration teaching, verbal guidance, teacher-student cooperation, and separate teaching.

In summary, in actual teaching, violin teachers should clarify the teaching objectives, examine the methods and purposes of teaching activities, and must follow the principle of gradual progress. First of all, teachers should continuously accumulate correct and step-by-step teaching experience suitable for children in teaching activities. Today, under the background of rapid development of informatization and economic and technological industries, violin education has gradually become transparent and formalized. Teachers can use excellent online video resources to develop and improve their own teaching level, and truly play a leading and dominant role in the entire teaching activities. Secondly, teachers must recognize that education in the early stages of violin learning is a key factor in students continued learning in the future. They should not rush to compete and take exams, and disrupt children's interest in gradually accepting new things in the early stages (Zhinuo, 2015).

3. Research Methodology

This paper using a Research focuses on the qualitative method. A researcher uses an interview form as the main research tool to collect data from violin instructors in primary schools. The researcher conducts interviews to understand teaching methods, student learning behavior, and challenges in basic violin instruction. Interview data is analyzed to summarize effective teaching practices.

1. Sample Characteristics and Data Collection

Key informants

Criteria for selected key informant.

1. They must be education experts who have researched the primary school violin teaching methods and theories for more than 5 years

2. They must have a basic in teaching violin for at least 10 years

3. Graduated with a Doctor's degree in violin teaching, have extensive violin performance experience

2. Measurements

Research Tools

1) Interview Form

2) exercise book

3) Verification Form

4) IOC Form**:** The results of IOC of interview, Result of interview was presented 0.91 If the value of IOC was 0.6 and above, it means that the questions were measured at the purpose. Indicated that the questions were verified

3. Analytical Method

1) Descriptive analysis used for data collection through interviews.

2) Descriptive analysis identified key themes and relationships.

3) Qualitative summarization highlighted common themes and unique insights.

4) Transcription of transcripts, familiarization with data, coding processes, theme category development, and rigor measures are essential steps.

4. Results

1. Study and define the application of animal imagery in skill explanation through interviews with key informants in violin pedagogy.

From September 2025 to October 2025, this researcher invited 3 experts in the field of violin education and 3 key informants to conduct interviews for the fundamental violin exercise book. After the interviews, they passed the IOC assessment with high satisfaction (the mean value is 0.95, see Appendix A for details). The experts interviewed are: Zhao Wanqing, Lin Zhixia, Jiang Yuehe; Key informants are: Li Zhenjun, Liu Yitong, Gao Aner. The interview questions are as follows:

Considering the context of beginner violin students aged 10-12 in Linyi City, what core fundamental skills (e.g., bow hold, posture, finger placement, open string bowing) must be rigorously emphasized in the fundamental exercise book, and what is the pedagogical rationale for their primary importance at this specific age and location?

Summary: The three experts shared a high degree of consensus on their core objective: they all believed that for beginners aged 10-12 in Linyi, the practice book must, like building a foundation, prioritize and rigorously establish correct and relaxed physical playing postures (holding the violin and bow). This is the physiological prerequisite for all technical development, aiming to prevent bad habits and physical injuries. Their differences lay in their emphasis on the implementation path: Expert 1 emphasized the precise standardization of decomposed movements, providing a rigorous framework for the practice book; Expert 2

advocated stimulating interest through animal imagery and immediate sound feedback, injecting fun and vitality into the practice book; Expert 3 focused on overall coordination from foot to fingertip, ensuring the efficiency and sustainability of the practice design. Their combined perspectives constituted a comprehensive design blueprint: based on standardization, guided by fun, and grounded in overall coordination.

Q2 What is your professional view on the appropriate balance between Technical Training and the development of Musical Expression within exercises designed for absolute beginners? Furthermore, in the early stages of the curriculum, which of these two elements should receive greater pedagogical weight?

Summary: Regarding the relationship between technical training and musical expression in the initial learning stage, the three experts unanimously agreed that technical training must occupy a core and prioritized position, and that this training should contain clear musical goals from the outset, rather than mechanical practice. Their core disagreement lies in the implementation path: Expert 1 advocates for a highly weighted (e.g., 95%) decomposed and precise training to build an absolutely reliable technical framework; Expert 2 emphasizes using musical imagery and emotional experience (e.g., 30% expressive guidance) to drive and package technical learning in order to maintain interest; Expert 3 proposes a "spiral ascent" model, allowing technique and expression to deepen and grow synchronously in a micro-cycle. Their views collectively point to a clear path: with solid technique as the foundation and vibrant expression as the driving force, the two are integrated through a progressive curriculum.

Q3 In the process of exercise design, what methodology do you employ to ensure the content is culturally relevant and specifically addresses the unique developmental and learning needs of beginner violin students in Linyi City, taking into account their local educational background?

Summary: The three experts unanimously agreed that ensuring cultural relevance and meeting local needs cannot be a superficial “labeling” (such as simply adding a few folk songs), but must be a profound, methodological localization transformation. Their fundamental difference lies in their starting points. Expert 1’s starting point is local music culture, advocating for transforming local musical materials into the core content of teaching; Expert 2’s starting point is the local education system and time structure, advocating for teaching methods to be highly adapted to existing teaching scenarios and students' schedules; Expert 3’s starting point is the cognitive and identity development of local students, advocating for a deep integration of the learning process with students' life experiences and regional identity, thereby constructing a deeper meaning for learning.

Q4 If the exercises were to integrate animal figures or imagery as a substitute or supplement for standard musical symbols to enhance engagement, increase student interest, and simplify comprehension, what is your professional opinion on this approach as a motivational and pedagogical tool?

Summary: The three experts unanimously and strongly endorsed integrating animal imagery into beginner workbooks, considering it a cognitively sound, efficient, and motivating teaching innovation. They all agreed that this method effectively simplifies comprehension, enhances engagement, and is particularly suitable for the psychological characteristics of 10–12-year-old beginners. Their main differences lay in their views on the tool’s positioning and long-term use. Expert 1 viewed it as a “bridge” requiring precise calibration, focusing on its scientific accuracy and avoiding misleading information. Expert 2 viewed it as a “story engine” capable of carrying an entire teaching philosophy, focusing on its engaging nature and depth of emotional connection. Expert 3 viewed it as a “teaching scaffolding” with a defined lifespan, focusing on its systematic introduction and exit mechanisms to ensure students ultimately achieve independent music reading.

Q5 From your perspective, for an absolute beginner’s exercise book, which area of skill

development should be emphasized more: technical precision, note-reading proficiency, or tone production and sound quality?

Summary: All three experts clearly placed "sound quality" or "sound aesthetics" at the center of their value judgments. Beginner's exercise books should never sacrifice sound quality for other goals; a beautiful sound experience is the fundamental meaning and core driving force of music learning. Their differences lie in the path to achieving this core value and the priority of instructional arrangements. Expert 1 adopted a parallel priority strategy, believing that without accuracy and sight-reading as reliable pathways, pursuing sound quality is empty talk, advocating for a dual-core approach. Expert 2 adopted a goal-first strategy, believing that the direct experience and pursuit of beautiful timbre should be established first, with technique and sight-reading becoming the tools to achieve this desire, advocating for sound quality to dominate the overall approach. Expert 3 adopted an integration-first strategy, believing that sound quality should be set as the overall goal, with accuracy and sight-reading systematically bundled into the teaching as intrinsic components for achieving this goal.

Q6 What specific pedagogical strategies do you utilize to help beginner students in Linyi overcome common challenges related to pitch/intonation, rhythm, and bowing technique while working through the exercises?

Summary: Overcoming common challenges for beginners requires targeted strategies, auditory learning, and slow, decomposed practice, rather than mechanical repetition. Their core difference lies in their methodologies: Expert 1 provides precise, "surgical" breakdown steps, Expert 2 designs fun "gamified toolkits," and Expert 3 builds "ecosystem solutions" that emphasize connections.

Q7 How critical is the role of parents in supervising the at-home practice of beginner violin students in Linyi City, and how can the designed exercise book be structured to actively facilitate effective and appropriate parental involvement?

Summary: The three experts unanimously agreed that the role of parents is extremely crucial, a decisive external factor in whether beginners can persevere and practice effectively. They all advocated that workbooks must be proactively designed and actively guide parental involvement, rather than leaving the responsibility entirely to parents to figure things out on their own. They have fundamental differences regarding the core positioning of the parent's role and the guiding direction of the workbooks.

Q8 In your current teaching practice with beginners, have you experimented with new instructional tools or methodologies (e.g., digital media, applications, or self-developed drills) in conjunction with traditional exercises? If so, what were the observed outcomes or results?

Summary: All three experts acknowledged the irreplaceable positive role of digital tools in providing objective feedback, enhancing the enjoyment of practice, and expanding the scope and time of instruction, emphasizing that tools must serve clear teaching objectives. Their core disagreement lay in the depth of their integration logic: Expert 1 viewed tools as "auxiliary instruments" to improve the accuracy of traditional practice; Expert 2 viewed tools as "core drivers" to reshape the learning experience; and Expert 3 viewed tools as "process components" to optimize the entire teaching system.

Q9 In the practical teaching environment, what specific methods do you implement to effectively stimulate the interest and intrinsic motivation of beginner students to maintain consistent and enjoyable practice of the fundamental exercises?

Summary: Maintaining beginners' motivation cannot rely on preaching or coercion, but must be achieved through careful instructional design, repackaging repetitive exercises or embedding them into activities that bring positive psychological experiences. The "new meaning" they give to the exercises is completely different. Expert 1, through a quantification and certification system, shapes the exercise into a "game of upgrading personal abilities," motivated by the affirmation of self-efficacy. Expert 2, through narrative and creation, weaves

the exercise into an “adventure of musical imagination,” motivated by the intrinsic drive for exploration and creation. Expert 3, through community and relationship building, transforms the exercise into a “socially collaborative support project,” motivated by peer connection and a sense of collective belonging.

Q10 When assessing the progress of violin students utilizing this exercise book, what specific and measurable evaluation methods or criteria do you apply to comprehensively gauge both their fundamental technical skills and their overall musical development?

Summary: All three experts advocated for a multifaceted, continuous evaluation process that integrates innovative animal imagery, rather than solely focusing on the final performance. Their differences lay in their ultimate goals: Expert 1 ensured precise skill implementation, Expert 2 fostered personality.

In conclusion: Based on the advice of experts, the researchers concluded that a passion and creativity, and Expert 3 focused on cultivating a well-rounded musical comprehensive and practical Fundamental Violin Exercise Book should prioritize the establishment of correct and relaxed posture as the absolute foundation. It must seamlessly integrate technical rigor with imaginative, culturally resonant content, such as the strategic use of animal imagery, to transform abstract concepts into tangible actions. The exercise book should be structured to systematically develop tone production and listening skills from the very beginning, treating technical precision and note-reading as essential means to achieve beautiful sound. Furthermore, it must serve as a bridge between teachers, students, and parents by providing clear guidance, leveraging modern tools for feedback, and incorporating measurable checkpoints to foster a sense of achievement. Ultimately, the exercise book should be designed not just as a collection of drills, but as a holistic guide that builds solid technical habits, cultivates musical sensitivity, and sustains the intrinsic joy of learning music for beginners in Linyi City.

2. Constructing fundamental violin exercise book for violin beginner at Linyi city, Shandong province

Construct the fundamental violin exercise book for beginners based on the above findings, designing specific exercises that correlate techniques with animal actions and characteristics.

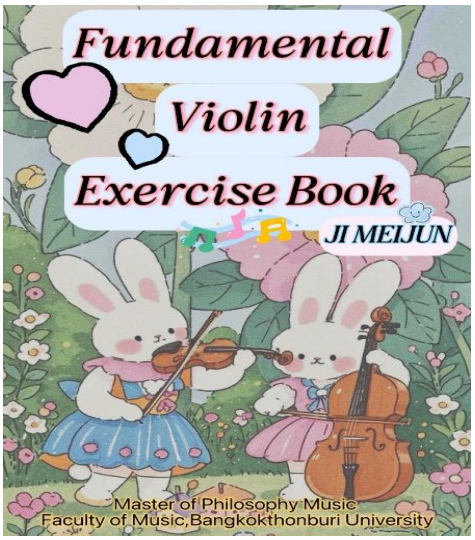
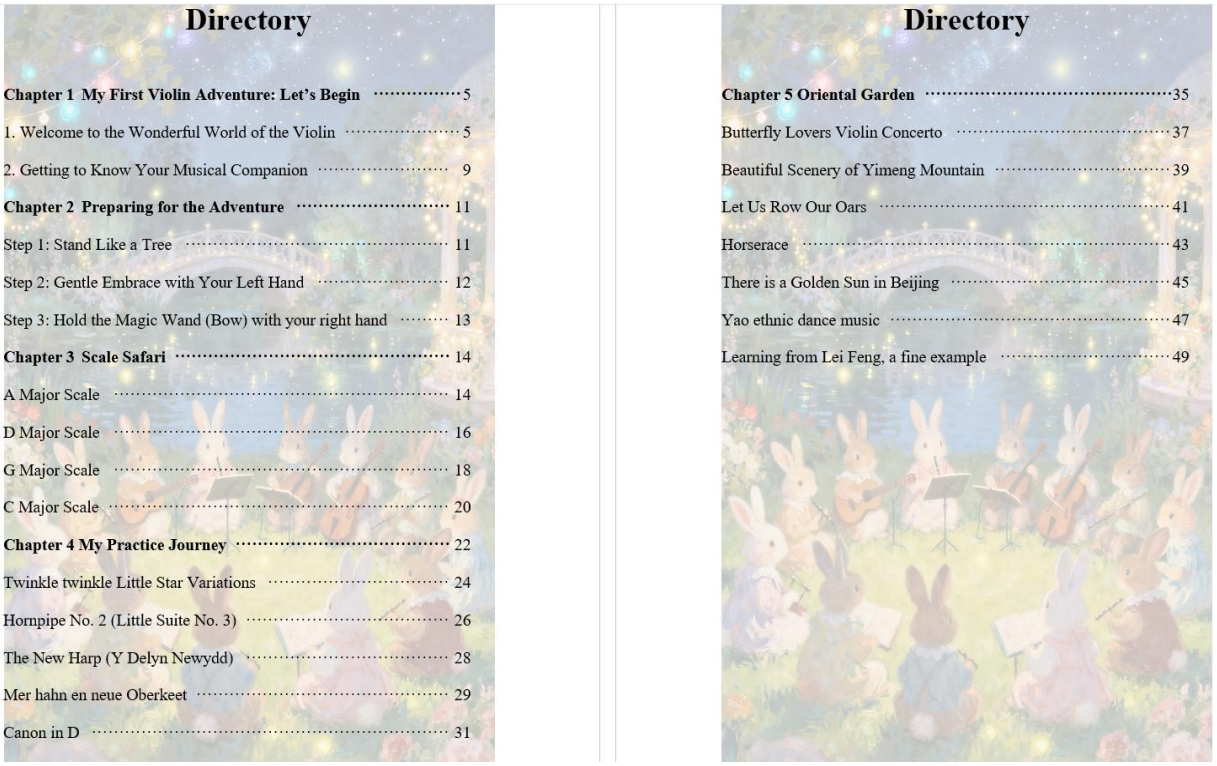

Figure 1: exercise book Cover
Source: Ji Meijun,2025

Fundamental violin exercise book for violin beginner at Linyi city, Shandong province. Based on interviews and needs analysis with key information providers (experts) for this study, we systematically designed and compiled this “Fundamental Violin Exercise Book”. The

course structure of this exercise book aims to scientifically and progressively address the core challenges faced by beginners in terms of cognition, skills, and motivation. Its five chapters form a logically rigorous teaching loop, as follows: Chapter 1: Understanding the Violin and its Structure. This chapter aims to complete the learner's cognitive initialization, helping them establish a basic and objective cognitive relationship with their instrument, laying the necessary knowledge foundation for subsequent practical interaction. Chapter 2: Establishing Correct Playing Posture. This chapter focuses on the physiological foundation of playing, explaining and training ergonomically sound violin and bow holding and body posture. Its core teaching objective is to establish an efficient, relaxed, and sustainable playing movement pattern from the initial stage. Chapter 3: Structured Training of Scales and Arpeggios. This chapter is the core stage of building playing technique vocabulary. We transform the abstract sound system into a concrete and visual spatial pattern on the fingerboard by introducing a fingerboard position diagram. Chapter 4: Elementary Etudes Incorporating Animal Imagery. This chapter serves as the practical embodiment of the core innovations of this research. We designed a series of short and concise etudes and creatively introduced the "animal imagery" teaching method, significantly reducing students' cognitive load and accelerating comprehension. Chapter Five: Musical Practice Centered on Familiar Chinese Repertoire. This chapter is a comprehensive stage for achieving skill integration, cultural identification, and achievement motivation. The selected pieces are all Chinese works with strong melodies and high cultural recognition. The learner's task at this stage is to independently mobilize and comprehensively apply all the basic skills constructed in the first four chapters to complete the leap from technical fragments to complete musical expression. This aims to allow learners to gain a valuable sense of accomplishment in independent performance and, through interpreting their own national music, deepen the cultural connection and emotional identification in their artistic expression, fundamentally stimulating long-term learning interest.

Directory

Chapter 1 My First Violin Adventure: Let's Begin ····· 5
1. Welcome to the Wonderful World of the Violin ····· 5
2. Getting to Know Your Musical Companion ····· 9
Chapter 2 Preparing for the Adventure ····· 11
Step 1: Stand Like a Tree ····· 11
Step 2: Gentle Embrace with Your Left Hand ····· 12
Step 3: Hold the Magic Wand (Bow) with your right hand ····· 13
Chapter 3 Scale Safari ····· 14
A Major Scale ····· 14
D Major Scale ····· 16
G Major Scale ····· 18
C Major Scale ····· 20
Chapter 4 My Practice Journey ····· 22
Twinkle twinkle Little Star Variations ····· 24
Hornpipe No. 2 (Little Suite No. 3) ····· 26
The New Harp (Y Delyn Newydd) ····· 28
Mer hahn en neue Oberkeet ····· 29
Canon in D ····· 31

Directory

Chapter 5 Oriental Garden ····· 35
Butterfly Lovers Violin Concerto ····· 37
Beautiful Scenery of Yimeng Mountain ····· 39
Let Us Row Our Oars ····· 41
Horserace ····· 43
There is a Golden Sun in Beijing ····· 45
Yao ethnic dance music ····· 47
Learning from Lei Feng, a fine example ····· 49

Figure 1: exercise book Contents
Source: Ji Meijun,2025

2.1 Evaluation Fundamental violin exercise book for violin beginner at Linyi city, Shandong province

To evaluated fundamental violin exercise book by three experts. It is used the rating scale: 5 4 3 2 1

5 = Excellent
4 = Very Good
3 = Good
2 = fair
1 = Be Improved

Table 1.1 The evaluated fundamental violin exercise book

Evaluation topic	Expert 1	Expert 2	Expert 3	Average
Detailed and accurate explanation of basic fingering	4.5	5	5	4.8
Clear pictures and examples	5	5	4	4.7
The selection of etudes starts from easy to difficult	4.5	5	4.5	4.7
Etudes covering various fingering combinations	5	5	4.5	4.8
The exercise book contains a rich variety of repertoire	4	5	4.5	4.5
Common mistakes are analyzed and corrected, so that beginners can find their own problems and correct them in time	5	5	4.5	4.8
The overall structure of the exercise book is reasonable and the chapters are clearly divided	5	4.5	5	4.8
The content and difficulty level are suitable for beginners	4	4.5	5	4.5
The symbols of notes, beats, fingerings, etc. are correct	5	5	5	5
The texts in the exercise books are accurate and standard	5	5	5	5
Total Average Score				4.8

The result of Guzheng exercise book evaluation from the opinion of three experts were 4.8

5. Conclusion

The Violin learning methods needs of primary school students in violin education and develop a training exercise book using animal-based music symbols. Research has found that the main obstacles for beginners go far beyond “technical difficulty,” encompassing a series of fundamental challenges at the cognitive, physiological, and motivational levels: Traditional musical notation and terminology (such as “staccato” and “legato”) are completely abstract symbolic systems for children. Leading to excessive cognitive load, low learning efficiency, and a high likelihood of frustration. Correct holding and bowing postures violate the natural physical habits of young children. They generally lack the muscle awareness for key movements such as “relaxed shoulders” and “smooth bowing,” making it difficult to translate the teacher’s verbal instructions into correct physical sensations, thus easily leading to persistent incorrect postures. Basic scale and open string exercises lack musicality and

immediate sense of accomplishment, and are generally perceived by students as tedious "tasks." Without intrinsic interest, sustained, high-quality after-class practice is difficult to maintain, leading to slow or even interrupted learning progress. Under heavy technical pressure, music learning often degenerates into mechanical finger and bow movements. as follows: Chapter 1: Understanding the Violin and its Structure. This chapter aims to complete the learner's cognitive initialization, helping them establish a basic and objective cognitive relationship with their instrument, laying the necessary knowledge foundation for subsequent practical interaction. Chapter 2: Establishing Correct Playing Posture. This chapter focuses on the physiological foundation of playing, explaining and training ergonomically sound violin and bow holding and body posture. Its core teaching objective is to establish an efficient, relaxed, and sustainable playing movement pattern from the initial stage. Chapter 3: Structured Training of Scales and Arpeggios. This chapter is the core stage of building playing technique vocabulary. We transform the abstract sound system into a concrete and visual spatial pattern on the fingerboard by introducing a fingerboard position diagram. Chapter 4: Elementary Etudes Incorporating Animal Imagery. This chapter serves as the practical embodiment of the core innovations of this research. We designed a series of short and concise etudes and creatively introduced the "animal imagery" teaching method, significantly reducing students' cognitive load and accelerating comprehension. Chapter Five: Musical Practice Centered on Familiar Chinese Repertoire.

6. Discussion

The core instructional design of this workbook, through the coherent progression of Chapters 3 and 5, constructs a complete learning journey from the internalization of musical vocabulary to comprehensive artistic expression. The outstanding contribution of Chapter 3 (Scales and Arpeggios) lies in its use of finger placement diagrams and animal imagery to transform abstract basic musical grammar such as tonality and pitch into tangible spatial maps and relatable character traits for students. This design significantly lowers the cognitive threshold, helping students establish the intuition that "technique is expression" from their initial encounter with musical materials. This transforms tedious basic training into an active process of shaping vocal characters, allowing students to gain a pre-experience and internal standard of musical expression before achieving technical proficiency. Chapter 5 (Chinese Music Exercises) provides a highly rewarding and culturally significant practical platform for all the abilities developed in the previous chapters. Students not only complete a skillful application but also achieve a deep cultural identification and self-realization in artistic expression.

7. Suggestions

A series of well-reasoned suggestions for further study and implementation are put forth in order to strengthen the theoretical and practical worth of the "Animal Imagery Violin Teaching Method" that this study suggests and encourage its sustainable growth and spread. In order to confirm the long-term advantages of this teaching approach for skill internalization and interest maintenance, it is first advised to carry out a one- to two-year longitudinal follow-up study on students utilizing this workbook in order to methodically assess their long-term development in areas like pitch, rhythm, musical expression, and learning motivation using empirical data. Based on this, a complementary digital learning companion system can be developed, such as an application integrating an interactive "Animal Music Kingdom" scenario game and AI-assisted error correction, transforming traditional practice into an intelligent and interactive experience to align with students' learning habits in the digital age.

References

Bennett, E. (2015). *The violin lesson: A manual for teaching and self-teaching*. Edition Peters.

Renping, Q. (2021). *Research on the development of contemporary Chinese violin music*. Central Conservatory of Music Press.

Rosand, D. (2016). *The violin: The Cambridge companion to the instrument*. Cambridge University Press.

Xingci, L. (2018). *A violin's chronicle of China: A brief history of violin at the Shanghai Conservatory of Music*.

Yuejian, C. (2020). *Selected Chinese-style violin teaching pieces and teaching guide*. People's Music Publishing House.

Zhinuo, D. (2015). *60 tips for basic violin skills*. Shanghai Music Publishing House.

Zili, L. (2020). *Children's violin tutorial*. Shanghai Music Publishing House.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในบทเพลงยอดนิยมภาษาจีนและภาษาไทย

A Comparative Study of Love Metaphors in Chinese and Thai Popular Songs

ภาณุเดช จริยฐิตินันท์[1]*

[1]สาขาวิชาภาษาศาสตร์และนิรุกติศาสตร์จีน, คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเฮย์หลงเจียง นครฮาร์บิน, มณฑลเฮย์หลงเจียง, สาธารณรัฐประชาชนจีน

Phanudet Jariyathitinant[1]
[1]Chinese Linguistics and Philology, Literature College, Heilongjiang University, Harbin, Heilongjiang Province, P.R. China.
✉:* kuwenwong@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 26 January 2026; Accepted: 10 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของความรักในบทเพลงร่วมสมัยภาษาจีนและภาษาไทย โดยอาศัยกรอบภาษาศาสตร์ปริชานและทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ซึ่งมองว่าอุปลักษณ์เป็นกลไกพื้นฐานของการรับรู้ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถทำความเข้าใจมโนทัศน์นามธรรมผ่านประสบการณ์รูปธรรม ข้อมูลวิจัยได้จากบทเพลงยอดนิยมตามการจัดอันดับของ Apple Music ประจำปี พ.ศ. 2567 จำนวนภาษาละ 100 เพลง โดยคัดเลือกเฉพาะบทเพลงที่ใช้ภาษาจีนหรือภาษาไทยเป็นภาษาหลักและมีการปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อนำมาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบข้ามภาษาพบว่า อุปลักษณ์ความรักสามารถจำแนกได้ทั้งหมด 10 หมวด โดยมี 7 หมวดที่ปรากฏร่วมกันในทั้งสองภาษา ได้แก่ ความรักในฐานะมนุษย์หรือสถานะทางสังคม ร่างกาย พืช อาหาร ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ และการเดินทาง ขณะเดียวกันยังพบอุปลักษณ์อีก 3 หมวดที่ปรากฏเฉพาะในเนื้อเพลงภาษาจีน ได้แก่ อุปลักษณ์สัตว์ อุปลักษณ์ภาษา และ อุปลักษณ์การพนัน ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นทั้งลักษณะร่วมเชิงมโนทัศน์ในระดับสากลและความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมในการอธิบายประสบการณ์ความรักของผู้ใช้ภาษา อีกทั้งยังมีคุณค่าในการสนับสนุนการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ปริชาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนและภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ รวมถึงการแปลระหว่างสองภาษาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : ภาษาศาสตร์ปริชาน, อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของความรัก, ภาษาจีนและภาษาไทย

Abstract

This article aims to examine and compare conceptual metaphors of love in contemporary Chinese and Thai popular songs within the framework of cognitive linguistics and conceptual metaphor theory, which conceptualizes metaphor as a fundamental cognitive mechanism enabling humans to understand abstract concepts through concrete experience. The research data consist of 100 top-ranked popular songs in each language from the 2024 Apple

Music charts. Only songs that primarily use Chinese or Thai and contain metaphorical expressions related to love were selected for analysis. The results of the analysis and cross-linguistic comparison indicate that love metaphors can be classified into ten categories. Seven categories are shared by both languages, namely love as a human or social role, the body, plants, food, nature, the supernatural, and a journey. In contrast, three categories - animal metaphors, language metaphors, and gambling metaphors - are found exclusively in Chinese song lyrics. These findings reveal both universal conceptual commonalities and culture-specific differences in the metaphorical conceptualization of love across the two languages. Moreover, the study contributes to research in cognitive linguistics and offers practical implications for teaching Chinese and Thai as foreign languages, as well as for translation between the two languages.

Keywords: Cognitive linguistics, conceptual metaphors of love, Chinese and Thai languages

1. บทนำ

แนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานมองว่า ภาษาเป็นภาพสะท้อนระบบความคิดและมโนทัศน์ของมนุษย์ โดยอุปลักษณ์มิได้เป็นเพียงกลวิธีเชิงวรรณศิลป์ หากแต่เป็นกระบวนการทางปริชานที่มนุษย์ใช้ถ่ายโยงความหมายจากแวดวงความหมายต้นทางซึ่งเป็นรูปธรรมไปสู่แวดวงความหมายปลายทางที่เป็นนามธรรม เพื่อสร้างและจัดระเบียบมโนทัศน์เกี่ยวกับโลกและประสบการณ์ของตน (ชัชวดี ศรลัมพ์, 2548; ภาณุเดช จริยฐิตินันท์, 2568; ภัทรา พิเชษฐศิลป์, 2564) หนึ่งในมโนทัศน์ที่มีความซับซ้อนและมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์คือ “ความรัก” ซึ่งถูกมองว่าเป็นทั้งอารมณ์พื้นฐานและแนวคิดนามธรรมที่งดงาม ลึกซึ้ง และเป็นความปรารถนาพื้นฐานตลอดช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมิได้ดำรงอยู่เพียงในฐานะอารมณ์ชั่วขณะ หากแต่แทรกซึมอยู่ในประสบการณ์ชีวิต ความสัมพันธ์ และจิตสำนึกของมนุษย์ในทุกสังคม (Liang, 2020; Wei, 2016; Yue, 2009) ด้วยเหตุที่ความรักเป็นนามธรรมและยากต่อการอธิบาย มนุษย์จึงมักใช้อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและทำความเข้าใจอารมณ์รัก ผ่านสิ่งที่จับต้องได้และคุ้นเคย เช่น วัตถุ พืช อาหาร หรือประสบการณ์ทางกายภาพ (ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์, 2560; สินีนาฏ วัฒนสุข, 2549) งานวิจัยด้านอุปลักษณ์ความรักจึงชี้ให้เห็นทั้งรูปแบบอุปลักษณ์ร่วมที่สะท้อนประสบการณ์ทางกายและอารมณ์ร่วมกันของมนุษย์ และลักษณะเฉพาะที่เกิดจากบริบททางภาษา สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Nguyen, 2013; Wei, 2016) อย่างไรก็ดี การศึกษามโนอุปลักษณ์ความรักในเนื้อเพลงภาษาจีนและภาษาไทยร่วมสมัยในเชิงเปรียบเทียบ โดยอาศัยกรอบทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานและอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์อย่างเป็นระบบ ยังมีจำนวนจำกัด บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ความรักในบทเพลงภาษาจีนและภาษาไทยในเพลงยอดนิยมประจำปี 2567 เพื่ออธิบายทั้งลักษณะร่วมเชิงสากลและลักษณะเฉพาะเชิงวัฒนธรรม อันสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาในสองสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในภาษาจีนและภาษาไทยจากตัวอย่างที่พบในเนื้อเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดประจำปี 2567 จากการจัดอันดับของ Apple Music ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่และประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านอุปลักษณ์ความรัก รวมทั้งงานวิจัยที่มีข้อมูลเกี่ยวเนื่องกับหัวข้องานวิจัยทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย

3.2 การสำรวจข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การบัญญัติความหมายของคำศัพท์และหลักเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีน

3.2.1 ข้อมูลภาษาจีนได้จากเพลงยอดนิยมประจำปี 2567 ตามการจัดอันดับของ Apple Music (ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่) สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2568 (Apple Music, 2024a) รวบรวมเนื้อเพลงจากเว็บไซต์ QQ Music จำนวน 100 เพลง แบ่งเป็นภาษาจีน 93 เพลง ภาษาอังกฤษ 4 เพลง และภาษาเกาหลี 3 เพลง จากนั้นคัดเลือกเฉพาะเพลงที่ใช้ภาษาจีนเป็นหลักเพื่อนำมาวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ด้านความรัก

3.2.2 ข้อมูลภาษาไทยได้จากเพลงยอดนิยมประจำปี 2567 ตามการจัดอันดับของ Apple Music (ประเทศไทย) สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2568 (Apple Music, 2024b) รวบรวมเนื้อเพลงจากเว็บไซต์ Kapook และ Siamzone จำนวน 100 เพลง แบ่งเป็นภาษาไทย 67 เพลง ภาษาอังกฤษ 24 เพลง และภาษาเกาหลี 9 เพลง จากนั้นคัดเลือกเฉพาะเพลงที่ใช้ภาษาไทยเป็นหลักเพื่อนำมาวิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ด้านความรัก

3.2.3 การบัญญัติความหมายของคำศัพท์และหลักเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีน

งานวิจัยฉบับนี้กำหนดความหมายของคำศัพท์ทั้งตามรูปคำและตามพจนานุกรม โดยอ้างอิงพจนานุกรมจำนวน 4 เล่ม และหลักเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนด้วยอักขรวิธีไทย 1 เล่ม ได้แก่ ภาษาจีนใช้ พจนานุกรมจีน–ไทยฉบับใหม่ (ฉบับพิมพ์หนังสือตัวย่อ) (เธียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2546), พจนานุกรมไทย–จีน ฉบับสมบูรณ์ทันสมัย (ชิว ชิววัน, 2563) และ พจนานุกรมสำนวนจีน ฉบับสมบูรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 3 (Mei, 2017) เป็นแหล่งอ้างอิงในการกำหนดความหมายของคำ ส่วนภาษาไทยใช้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.) เป็นแหล่งอ้างอิงหลัก สำหรับการถ่ายถอดเสียงคำภาษาจีน ยึดตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543)

3.3 การคัดเลือกข้อมูล

3.3.1 การคัดเลือกเนื้อเพลง

คัดเลือกเฉพาะเพลงที่มีเนื้อร้องซึ่งใช้ภาษาจีนหรือภาษาไทยเป็นภาษาหลักและมีการปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์ความรักในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์

3.3.2 การจัดการเนื้อเพลงที่มีภาษาต่างประเทศแทรก

กรณีเนื้อเพลงมีคำ วลี หรือประโยคภาษาต่างประเทศอื่นๆเข้าแทรก จะพิจารณาเฉพาะกรณีที่ไม่กระทบต่อการตีความอุปลักษณ์ความรักซึ่งสะท้อนผ่านภาษาจีนหรือภาษาไทย อันเป็นภาษาหลักของการวิเคราะห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากคัดเลือกประโยคตัวอย่างจากบทเพลงภาษาจีนและภาษาไทยแล้ว ข้อมูลจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อระบุแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรัก โดยจำแนกประเภทรูปแบบอุปลักษณ์และอธิบายการสร้างความหมายตามกรอบทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ จากนั้นจึงเปรียบเทียบลักษณะร่วมและความ

แตกต่างของอุปลักษณ์ความรักในทั้งสองภาษา เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะทางภาษาและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านบทเพลง

3.5 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาในสองภาษาและระบุลักษณะร่วมกับความแตกต่างที่สะท้อนบริบทเฉพาะของแต่ละภาษาแล้ว ผลดังกล่าวจะถูกนำไปวิเคราะห์เชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานในการเสนอแนวทางการศึกษาต่อยอดในอนาคต

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์อุปลักษณ์ความรักในบทเพลงยอดนิยมภาษาจีนและภาษาไทยในงานวิจัยนี้ พบว่า แนวคิด “ความรัก” ถูกทำให้เป็นรูปธรรมผ่านกรอบมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคย และเมื่อนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบระหว่างภาษา สามารถจำแนกอุปลักษณ์ที่ปรากฏได้ทั้งหมด 10 หมวด ดังต่อไปนี้

1. อุปลักษณ์มนุษย์และสถานะทางสังคมในความรัก

อุปลักษณ์ประเภทนี้สะท้อนการที่ผู้ใช้ภาษาอาศัยบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม เช่น เพื่อน น้อง หรือบุคคลผู้กระทำ มาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจและอธิบายสภาวะความรักที่เป็นนามธรรม ทำให้ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ถูกทำให้เป็นรูปธรรมผ่านประสบการณ์ทางสังคมที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) 不用抉择 **我会自动变朋友** （《明明就》周杰伦）
ไม่ต้องตัดสินใจอะไรทั้งนั้น **ฉันจะกลายเป็นเพื่อนโดยอัตโนมัติเอง** (ก็ชัดเจนอยู่แล้ว – โจวเจี๋ยหลุน)

2) 我没有说谎 是**爱情说谎** 它带你来骗我说 渴望的有可能有希望 我没有说谎（《说谎》林宥嘉）
ฉันไม่ได้โกหก **เป็นความรักต่างหากที่โกหก** มันพาเธอมาหลอกฉัน บอกฉันว่า “ความปรารถนานั้น...อาจมีความหวัง” ฉันไม่ได้โกหก (โกหก – หลินโอ้วจยา)

3) เธอบอกว่า**ฉันเป็นน้องชาย** น่ารักแบบน้องชาย เธอบอกเราไปกันไม่ได้ (แค่น้องชาย - บัส 7)

4) อยู่ในทุกช่วงเวลา อยู่ในทุกคราที่เธอเหงาใจ **อยู่เป็นเพื่อนคอยปลอบ** ทุกยามเมื่อเธอหวั่นไหว (นิโคติน – เมอร์)

ตัวอย่างที่ (1)–(4) แสดงให้เห็นการใช้องค์ประกอบของมนุษย์เป็นกรอบในการอธิบายความรักอย่างชัดเจน โดยในตัวอย่าง (1) และ (4) ผู้พูดนิยามตนเองว่าเป็น “เพื่อน” ซึ่งสื่อถึงการอยู่เคียงข้างและการให้การสนับสนุนตามบทบาทของมนุษย์ ขณะที่ตัวอย่าง (2) ทำให้ “ความรัก” มีสถานะเสมือนบุคคลที่สามารถโกหกได้ ส่งผลให้มโนทัศน์ความรักมีลักษณะของผู้กระทำที่มีเจตนา ส่วนตัวอย่าง (3) การถูกจัดให้อยู่ในสถานะ “น้องชาย” สะท้อนการกำหนดกรอบความสัมพันธ์ที่ไม่อยู่ในมิติของความรักเชิงชู้สาว โดยอาศัยลำดับสถานะทางสังคมของมนุษย์เป็นฐานในการตีความ ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นการใช้แบบแผนและบทบาทของมนุษย์ในการทำให้สภาวะความรักถูกอธิบายอย่างเป็นรูปธรรมผ่านประสบการณ์ที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน

2. อุปลักษณ์ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ในความรัก

อุปลักษณ์ประเภทนี้ใช้ “ร่างกายมนุษย์” และ “อวัยวะ” เป็นวงความหมายต้นทางในการทำความเข้าใจความรักที่เป็นนามธรรม เนื่องจากมนุษย์คุ้นเคยกับร่างกายของตนเองมากที่สุด อวัยวะแต่ละส่วนมีหน้าที่เฉพาะและสัมพันธ์กับประสบการณ์พื้นฐานด้านอารมณ์ เมื่อนำมาใช้เป็นภาพเปรียบเทียบจึงช่วยทำให้ความรู้สึกเกี่ยวกับความรัก เช่น การยึดเหนี่ยว การปล่อย การเจ็บปวด หรือการมอบให้ ถูกทำให้เป็นรูปธรรมและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5) 我离开 将你的**手**交给下个最爱（《不该》周杰伦, 张惠妹 ）
ฉันจากไป แล้วมอบ**มือ**ของเธอให้กับคนรักคนต่อไป (ไม่ควร – โจวเจี๋ยหลุนและจังฮุ่ยเม่ย)

6) 怎么说出口也不过是**分手**（《十年》陈奕迅）
จะพูดออกไปอย่างไร ก็เป็นเพียงแค่**บอกเลิก (แยกมือ)** เท่านั้น (สิบปี – เฉินอี้ซวิ่น)

7) 谁爱得太自由，谁过头太远了，谁要走我的**心**（《我怀念的》孙燕姿）
ใครที่รักอย่างอิสระเกินไป ใครที่ก้าวล้ำไปไกลเกินไป ใครที่ต้องการเอา**หัวใจ**ของฉันไป (สิ่งที่ฉันโหยหา - ซวินวั่นจือ)

8) เธอยังคิดถึงฉันทุกนาทีรึเปล่า เธอยังจำเรื่องเราในวันวานได้หรือไม่ เธอยังมี**ใจ**ให้ฉันคนเดียว ยังรอฉันแค่คนเดียว เธอยังคงเป็นเหมือนเดิมอยู่ใช่ไหม ช่วยบอกให้รู้ที (เธอยัง... – โปเตโต้)

9) เธอคือ**หัวใจ** ไม่ว่าใครไม่อาจเทียมเทียบเท่าเธอ (คู่ชีวิต – ค็อกเทล)

จากตัวอย่างที่ (5) คำว่า “มอบมือ” และตัวอย่างที่ (6) คำว่า “แยกมือ” ซึ่งในภาษาจีนใช้คำว่า “分手 [เฟินโส่ว] แยกกัน; จากกัน” ประกอบด้วยคำสองคำคือ “分 [เฟิน] แบ่ง; แยก” และ“手 [โส่ว] มือ” รวมความหมายตามรูปศัพท์คือ “แยกมือออกจากกัน” ทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ภาษาจีนให้ความสำคัญกับอวัยวะ “มือ” ในฐานะสัญลักษณ์ของความรักและจังหวะความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการยึดเหนี่ยว การปล่อย หรือการยุติความสัมพันธ์ ทั้งหมดสะท้อนว่ามือเป็นตัวกลางถ่ายทอดความผูกพันทางอารมณ์ในวัฒนธรรมจีนอย่างเด่นชัด สำหรับตัวอย่างที่ (7) ในภาษาจีน “心 [ซิน] ใจ” รวมถึงตัวอย่างที่ (8)–(9) ในภาษาไทย ล้วนใช้ “ใจ” หรือ “หัวใจ” เป็นตัวแทนของความรัก อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมจะพบความแตกต่างสำคัญคือ ภาษาจีนมิได้ใช้อวัยวะ “หัวใจ” เพียงอย่างเดียว แต่ยังให้น้ำหนักกับ “มือ” ขณะที่ภาษาไทยใช้ “หัวใจ” เป็นศูนย์กลางหลักในการแสดงออกถึงความรักเกือบทั้งหมด

3. อุปลักษณ์ความรักในกรอบมโนทัศน์สัตว์

อุปลักษณ์ความรักในกรอบมโนทัศน์สัตว์ใช้ภาพลักษณ์และคุณลักษณะของสัตว์เป็นวงความหมายต้นทางในการถ่ายทอดสภาวะรักที่ซับซ้อน เช่น ความเปราะบาง ความหวาดหวั่น หรือความรักที่ไม่อาจประสานกันได้ แนวคิดนี้ช่วยทำให้ความรักซึ่งเป็นนามธรรมถูกอธิบายผ่านพฤติกรรมและบทบาทของสัตว์ที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

10) 享受过提心吊胆, 才拒绝做爱情**待罪的羔羊**（《爱情转移》陈奕迅）

เคยเคยลิ้มรสความหวาดหวั่นมาแล้ว จึงปฏิเสธที่จะเป็น**ลูกแกะที่ต้องรับโทษ**ในความรัก (การโอนย้ายความรัก – เฉินอี้ซวิ่น)

11) **海鸟跟鱼**相爱只是一场意外（《珊瑚海》周杰伦，梁心颐）
นกทะเลกับปลาตกหลุมรักกัน ก็เป็นเพียงเรื่องบังเอิญเท่านั้น (ทะเลปะการัง - โจวเจี๋ยหลุนและเหลียงซินอี๋)

ตัวอย่างที่ (10) ใช้ภาพ “ลูกแกะที่ต้องรับโทษ” เพื่อสื่อถึงความเปราะบางและการปฏิเสธสถานะที่เสี่ยงต่อการถูกทำร้ายทางอารมณ์ ขณะที่ตัวอย่างที่ (11) ใช้ความแตกต่างระหว่าง “นกทะเล” และ “ปลา” เป็นภาพแทนของความรักที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางธรรมชาติ จากการวิเคราะห์พบว่าอุปลักษณ์กลุ่มนี้ปรากฏเฉพาะในเพลงภาษาจีน ไม่พบในเพลงภาษาไทยที่ใช้ศึกษา สะท้อนลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมจีนที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ในการอธิบายประสบการณ์ความรักอย่างลึกซึ้ง

4. อุปลักษณ์ความรักในกรอบมโนทัศน์พืช

อุปลักษณ์ความรักในกรอบมโนทัศน์พืชใช้องค์ประกอบและวงจรชีวิตของพืชเป็นวงความหมายต้นทางในการอธิบายความรัก ตั้งแต่การงอกงาม การเติบโต ไปจนถึงการร่วงโรย โดยมองว่าความรักต้องอาศัยการบ่มเพาะ การดูแล และเวลา เช่นเดียวกับพืชที่ต้องได้รับการเอาใจใส่จึงจะงอกงาม ขณะเดียวกัน ความเสื่อมถอยหรือการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ก็สะท้อนผ่านภาพของดอกไม้และใบไม้ที่โรยรา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

12) 这别离被瓶装成秘密 这**雏菊**美得像诗句 而我在风中等你的消息（《手写的从前》周杰伦）
การจากลานี้ถูกบรรจุใส่ขวดให้กลายเป็นความลับ **เดซี่**ดอกนิ้งดงามราวกับบทกวี ส่วนฉันรอข่าวของเธออยู่ท่ามกลางสายลม (อดีตที่เขียนด้วยลายมือ – โจวเจี๋ยหลุน)

13) 院子落**叶**跟我的思念厚厚一叠（《晴天》朱孝天）
ใบไม้ร่วงบนลานกับความคิดถึงของฉันกองหนาเป็นปึกเดียวกัน (วันฟ้าใส - จูเซี่ยวเทียน)

14) สิ้นหน้าหนาว คงทำให้ใจฉันมีความหวังอีกครั้ง **ดอกไม้**ข้างในหัวใจฉันไม่เฉาเหมือนวันนั้น ขอให้ไม่เป็นฉันผู้ถูกเลือกให้ผิดหวังอีกเลย (ผู้ถูกเลือกให้ผิดหวัง (ดอกไม้ฤดูหนาว) – เรนิษรา)

15) ถ้าปล่อยให้คุณไป ไม่รู้จะเป็นยังไง ร่วงหล่นดั่ง**ใบไม้** เมื่อคุณต้องเดินไปไกล (ลมแล้ง - ยูว์)

ตัวอย่างที่ (12) และ (14) ใช้ภาพ “ดอกไม้” ขณะที่ตัวอย่างที่ (13) และ (15) ใช้ภาพ “ใบไม้” เพื่อถ่ายทอดสภาวะความรักในมิติของความหวัง ความงดงาม ความเปราะบาง และการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยต่างใช้องค์ประกอบของพืชเป็นสื่อกลางในการทำให้นามธรรมอย่างความรักถูกอธิบายอย่างเป็นรูปธรรมผ่านประสบการณ์ที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคย

5. อุปลักษณ์อาหารในความรัก

อุปลักษณ์อาหารมองว่าความรักสามารถอธิบายผ่านมโนทัศน์ของอาหารและรสชาติได้ โดยรสหวาน ขม เปรี้ยว หรือการลิ้มลองถูกนำมาใช้แทนประสบการณ์ทางอารมณ์ในความรัก ทั้งความสุข ความผิดหวัง และความเปลี่ยนแปลง ทำให้นามธรรมอย่างความรักถูกถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

16) 塞纳河畔 左岸的咖啡, 我手一杯 **品尝**你的美（《告白气球》周杰伦）

ริมแม่น้ำแซน ร้านกาแฟฝั่งซ้าย ฉันถือกาแฟหนึ่งแก้ว **ชิม**ความงามของเธอ (ลูกโป่งสารภาพรัก – โจวเจี๋ยหลุน)

17) 从那天起，**甜蜜**的很轻易（《告白气球》周杰伦）
ตั้งแต่วันนั้น **ความหวานชื่น**ก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย (ลูกโป่งสารภาพรัก – โจวเจี๋ยหลุน)

18) 我想修炼爱情的**心酸** 学会放好以前的渴望（《修炼爱情》林俊杰）
ฉันอยากฝึกฝนความขมขื่น (ใจเปรี้ยว) ของความรัก เรียนรู้ที่จะวางความปรารถนาเมื่อก่อนให้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ (ฝึกฝนความรัก – หลินจวิ้นเจี๋ย)

19) ก่อนที่เธอต้องไป อยากให้เธอทบทวนมันอีกครั้ง จำได้ไหมในวัน ที่รักของเรานั้นหอม**หวาน**
(Day One - ปัน สรณวรรธ พิชัยรณรงค์สงคราม)

ตัวอย่างที่ (16) ใช้ “การชิมกาแฟ” เป็นภาพแทนการรับรู้และสัมผัสความงามของคนรัก ขณะที่ตัวอย่างที่ (17) ใช้คำว่า “甜蜜 [เถียนมี่] หวานชื่น” ซึ่งประกอบด้วย “甜 [เถียน] หวาน” และ “蜜 [มี่] ผึ้ง; หวาน” ความหมายตามรูปศัพท์คือ “หวาน” หรือ “หวานปานน้ำผึ้ง” เพื่อสื่อถึงความสุขและความสมหวังในความรัก ส่วนตัวอย่างที่ (18) ใช้คำว่า “心酸 [ซินซวน] รันทดใจ” ที่เกิดจาก “心 [ซิน] ใจ” และ “酸 [ซวน] กรด; เปรี้ยวเหมือนน้ำส้ม” ความหมายตามรูปศัพท์คือ “ใจที่เปรี้ยว” แทนความขมขื่นและความผิดหวังในความสัมพันธ์ และตัวอย่างที่ (19) ในภาษาไทยใช้คำว่า “หวาน” เพื่อสะท้อนความรักเชิงบวกและความทรงจำอันอบอุ่น เมื่อพิจารณาภาพรวมจะพบว่าภาษาจีนใช้อุปลักษณ์ด้านรสชาติและการลิ้มลองอย่างหลากหลาย ทั้งรสหวาน เปรี้ยว และการชิม เพื่อถ่ายทอดมิติทางอารมณ์ของความรัก ขณะที่ภาษาไทยในชุดข้อมูลนี้ใช้อุปลักษณ์ “รสหวาน” เป็นหลักในการสื่อถึงความรักที่สมหวังและอบอุ่น การใช้อุปลักษณ์ในทั้งสองภาษาจึงสะท้อนความแตกต่างเชิงภาษาและวัฒนธรรมในการรับรู้ประสบการณ์ความรักของผู้ใช้ภาษา

6. อุปลักษณ์ธรรมชาติ

อุปลักษณ์ธรรมชาติในความรักอธิบายความรักผ่านปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์คุ้นเคย เช่น ฝน ลม ไฟ น้ำ ความร้อน–หนาว และฤดูกาล ซึ่งล้วนสัมพันธ์กับอารมณ์และความรู้สึกของผู้คน จึงถูกใช้เป็นกรอบมโนทัศน์ต้นทางในการสะท้อนสภาวะของความรัก อาทิ ไฟแทนความเร่าร้อน ฝนและน้ำสื่อถึงความอ่อนไหวหรือความเศร้า อากาศหนาวแสดงความเหงาหรือความห่างเหิน ขณะที่ฤดูกาลสะท้อนการเปลี่ยนผ่านของความสัมพันธ์ ทำให้อารมณ์รักที่เป็นนามธรรมถูกถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมผ่านประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้ใช้ภาษา ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

20) 雨下整夜 我的爱溢出就像**雨水**（《晴天》朱孝天）
ฝนตกตลอดทั้งคืน ความรักของฉันเอ่อล้นออกมาราวกับ**น้ำฝน** (วันที่สดใส – จูเชี่ยวเทียน)

21) 我傻傻等待 傻傻等**春暖花开** 等终等于等明等白 等爱情回来（《手写的从前》周杰伦）
ฉันรออย่างโง่งม รออย่างโง่งมให้**ฤดูใบไม้ผลิอากาศอบอุ่นและดอกไม้บาน** รอไปจนสุดท้ายก็เท่ากับรอความกระจ่าง รอความชัดเจน รอให้ความรักกลับมา (อดีตที่เขียนด้วยลายมือ –โจวเจี๋ยหลุน)

22) 你的世界 一幕幕纷飞 门外的蔷薇 带刺伤人的很直接 过去被翻阅 结局满天的**风雪**（《我落泪情绪零碎》周杰伦）
โลกของเธอฉากแล้วฉากเล่าปลิวกระจาย กุหลาบริมประตูมีหนามที่ทำให้เจ็บได้อย่างตรงไปตรงมา อดีตถูกเปิดอ่าน ตอนจบเป็น**ลมและหิมะ**เต็มท้องฟ้า (ฉันร้องไห้ อารมณ์แตกกระจาย –โจวเจี๋ยหลุน)

23) ท่ามกลางหมู่ดอกไม้มากมาย ทันใดฝนกลับรังแก เหยียบดวงใจ **ฝน**ร่วงโรยดังรักล่วงเลย ไม่มีรักจริงจากใจ จากผู้ใด (เหมือนวิวาห์ - เจฟ วรกมล ซาเตอร์)

24) สิ้น**หน้าหนาว** คงทำให้ใจฉันมีความหวังอีกครั้ง ดอกไม้ข้างในหัวใจฉันไม่เฉาเหมือนวันนั้น ขอให้ไม่เป็นฉัน ผู้ถูกเลือกให้ผิดหวังอีกเลย (ผู้ถูกเลือกให้ผิดหวัง (ดอกไม้ฤดูหนาว) – เรนิษรา)

อุปลักษณ์ธรรมชาติในเพลงจีนและไทยสะท้อนการใช้ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมาอธิบายสภาวะความรักอย่างหลากหลาย โดยตัวอย่างที่ (20) และ (23) ใช้ฝนแทนความรักที่เอ่อล้นหรือร่วงโรย ตัวอย่างที่ (21) ใช้บรรยากาศของฤดูใบไม้ผลิสื่อถึงความหวังและการเริ่มต้นใหม่ ขณะที่ตัวอย่างที่ (22) ใช้ภาพฤดูหนาวแทนความเยือกเย็นและความไม่สมหวัง ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างที่ (24) ในเพลงไทยที่ใช้ “หน้าหนาว” ถ่ายทอดอารมณ์รักเชิงหม่นเศร้า ทั้งนี้ ภาษาจีนปรากฏการใช้อุปลักษณ์ฤดูกาลอย่างเป็นระบบ อันสัมพันธ์กับบริบทภูมิอากาศแบบสี่ฤดูของจีน (Xia & Zhu, 2023) ขณะที่ภาษาไทยใช้อุปลักษณ์ธรรมชาติในขอบเขตที่ต่างออกไป ภาพรวมจึงชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติทำหน้าที่เป็นกรอบมโนทัศน์สำคัญในการถ่ายทอดสภาวะรักตั้งแต่ความอบอุ่น ความผันผวน ไปจนถึงการร่วงโรยและการฟื้นคืน

7. อุปลักษณ์สิ่งเหนือธรรมชาติ

ใช้พลังที่อยู่นอกเหนือกฎธรรมชาติ เช่น โชคชะตา ฟ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นกรอบมโนทัศน์ในการอธิบายสภาวะรักที่ไม่อาจอธิบายด้วยเหตุผลทั่วไป ทั้งจีนและไทยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องโลกเร้นลับ จึงมักมองว่าการพบกันและความสัมพันธ์ของคนรักถูกกำกับด้วยพลังบางประการ แนวคิดนี้สะท้อนมโนทัศน์ร่วมกันว่า ความรักเป็นประสบการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

25) 放手后爱依然在 雪融了就应该花开 **缘**若尽了 就不该再重来（《不该》周杰伦, 张惠妹）
ปล่อยมือแล้วความรักก็ยังอยู่ หิมะละลายก็สมควรที่ดอกไม้จะบาน ถ้า**บุพเพสันนิวาส**หมดสิ้นแล้วก็ไม่ควรเริ่มใหม่อีก (ไม่ควร – โจวเจี๋ยหลุน และ จังฮุ่ยเม่ย)

26) 我们如果又一次错过 不敢牵起你的手 我会多么寂寞 等待**红线**来的时候 如果可以 我想和你回到那天相遇（《如果可以》韦礼安）
ถ้าเราพลาดกันอีกครั้ง ฉันไม่กล้าที่จะจับมือเธอ ฉันจะเดียวดายแค่ไหน รอเวลาที่**เส้นด้ายแดง**จะมาถึง ถ้าทำได้ ฉันอยากกลับไปยังวันที่เราได้พบกัน (ถ้าหากเป็นไปได้ – เหวยหลี่อาน)

27) เธอเพียงคนเดียวและเพียงเธอที่เฝ้ารอ ฉันจะ**ขอภาวนาต่อหน้าฟ้าอันแสนไกล** นั่นคือฉันจะรักเธอไม่ว่าเป็นเมื่อไรสถานใด ทั้งหัวใจฉันมีเธอเพียงคนเดียว (คู่ชีวิต – ค็อกเทล)

28) แต่วันหนึ่งฉันผ่านมาพบเธอตรงนั้น ดวงใจ เป็นเดือดเป็นร้อนช่างทรมาน**ราวกับโดนมนตร์แม่มดสะกดพลัน** นาทีนั้น ฉันรักเธอทันใด (รักแรกพบ - แทททู คัลเล่อร์)

อุปลักษณ์สิ่งเหนือธรรมชาติในชุดตัวอย่างสะท้อนแนวคิดร่วมของทั้งจีนและไทยว่าความรักมิได้เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์เพียงลำพัง หากแต่อยู่ภายใต้อำนาจของพลังที่เหนือธรรมชาติ เช่น โชคชะตา บุพเพสันนิวาส ฟ้า หรือมนตรา ตัวอย่างที่ (25) ใช้แนวคิดเรื่อง “บุพเพสันนิวาสสิ้นสุด” เพื่ออธิบายการยุติความสัมพันธ์ ขณะที่ตัวอย่างที่ (26) กล่าวถึง “เส้นด้ายแดง” ซึ่งเป็นความเชื่อในวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับการนับถือเทพเจ้า เช่น เทพเย่ว์เหล่าหรือพ่อเฒ่าจันทรา ผู้ผูกเส้นด้ายแดงเป็นสัญลักษณ์ของสายสัมพันธ์คู่ชีวิต เชื่อว่าผู้ที่ถูกกำหนดให้รักกันย่อมถูกโชคชะตานำพาให้มาพบกันในที่สุด (Ao, 2024; Cihai Editorial Committee, 2002) ส่วนตัวอย่างที่ (27) และ (28) แสดงบทบาทของฟ้าและมนตราในฐานะพลังที่ดลบันดาลให้ความรักเกิดขึ้นหรือได้รับการค้ำจุน ความสอดคล้องของตัวอย่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ทั้งสองวัฒนธรรมต่างมองความรักว่าเป็นประสบการณ์ที่ถูกกำกับด้วยพลังลี้ลับ ซึ่งมนุษย์ไม่อาจควบคุมได้อย่างสมบูรณ์

8. อุปลักษณ์การเดินทางของความรัก

อุปลักษณ์การเดินทางในความรัก สะท้อนมโนทัศน์ว่าความสัมพันธ์ดำเนินไปเสมือนการเดินทางที่มีจุดเริ่มต้น เส้นทาง อุปสรรค ระยะทาง และปลายทางซึ่งอาจร่วมเดินต่อหรือแยกจากกัน ภาพของการก้าวเดิน การหยุด หรือการเดินจากไปจึงถูกนำมาใช้อธิบายพัฒนาการและการพรากจากในความรักอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในเพลงจีนและไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

29) 总有一个人要**先走** 怀抱既然不能逗留 何不在离开的时候 一边享受一边流泪（《十年》陈奕迅）
ย่อมต้องมีใครสักคนที่ต้อง**จากไปก่อน** ในเมื่ออ้อมกอดไม่อาจรั้งไว้ได้ แล้วเหตุใดไม่ใช้เวลายามจากลา เพลิดเพลินไปพร้อมกับหลั่งน้ำตา (สิบปี – เฉินอี้ซวิ่น)

30) มากแค่ไหนเป็นได้แค่คนสนิท ส่วนไอ้ใจที่เปิด มันก็ยังคงไม่ปิด อยากบอกให้เธอฟังให้เข้าใจ ถึงสุดท้ายจบยังไง ฉันไม่อยากเห็นเธอ**จากไป** (แค่ไหนแค่นั้น - บัส 5)

ตัวอย่างที่ (29) และ (30) แสดงการใช้อุปลักษณ์การเดินทางในทั้งภาษาจีนและภาษาไทยอย่างสอดคล้องกัน โดยมองความรักเป็นเส้นทางร่วมที่อาจต้องแยกจากกัน ตัวอย่างที่ (29) สื่อการยอมรับการสิ้นสุดของความสัมพันธ์ผ่านภาพการเดินทางจากไปก่อน ขณะที่ตัวอย่างที่ (30) สะท้อนความพยายามยื้อรั้งไม่ให้อีกฝ่ายจากไป ทั้งสองภาษาจึงใช้ประสบการณ์การเคลื่อนที่เป็นกรอบมโนทัศน์ร่วมในการถ่ายทอดการเลิกรา ซึ่งเป็นนามธรรม ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

9. อุปลักษณ์ภาษา

อุปลักษณ์ภาษา มองความรักผ่านกรอบของ “ภาษา” โดยเปรียบความรักเสมือนถ้อยคำหรือสัญญะที่มีโครงสร้าง ความหมาย และจุดสิ้นสุดได้ งานวิจัยนี้พบอุปลักษณ์ลักษณะนี้เฉพาะในเนื้อเพลงภาษาจีน ไม่

ปรากฏในเนื้อเพลงภาษาไทย สะท้อนบทบาทของภาษาในฐานะสัญลักษณ์ทางอารมณ์ที่เด่นชัดในวัฒนธรรมจีนร่วมสมัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

31) 如果**那两个字**没有颤抖 我不会发现我难受 怎么说出口 也不过是分手（《十年》陈奕迅）
ถ้า**สองคำนั้น**ไม่ได้สั่นไหว ฉันก็คงไม่รู้ว่าฉันเจ็บปวด แค่จะพูดออกมาอย่างไร สุดท้ายมันก็เป็นเพียงคำว่าเลิกกัน (สิบปี – เฉินอี้ซวิ่น)

32) 可惜我们终于来到一个**句号** 窗外不愿飞的蜂鸟 也在哀悼 城市再也不会听到我们争吵 你会不会少了一点烦恼（《句号》邓紫棋）
น่าเสียดายที่เรามาถึง**จุดจบแล้ว (เครื่องหมายมหัพภาค)** นกฮัมมิงเบิร์ดนอกหน้าต่างที่ไม่ยอมบินก็ยังไว้ทุกข์ เมืองนี้จะไม่ได้ยินการทะเลาะของเราอีก เธอจะมีความหนักใจน้อยลงไหม (เครื่องหมายมหัพภาค – เติ้งจื่อฉี)

ตัวอย่างที่ (31) ใช้ภาพ “สองคำที่สั่นไหว” เพื่อสะท้อนความเจ็บปวดที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ โดยคำที่กล่าวถึงคือ “分手 [เฟินโส่ว] แยกกัน; จากกัน” (ที่อธิบายไว้แล้วในตัวอย่างที่ (8)) ทำให้ภาษาเป็นตัวแทนของภาวะอารมณ์ภายใน ขณะที่ตัวอย่างที่ (32) ใช้ “เครื่องหมายมหัพภาค” เป็นภาพแทนการสิ้นสุดความสัมพันธ์ โดยเปรียบความรักเสมือนหน่วยข้อความที่มีขอบเขตและจุดจบชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดภาษาจีนที่มองการสื่อความหมายเป็นหน่วยที่มีการเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างเป็นระบบ (Lu, 2013) ภาพรวมจึงชี้ว่าภาษาจีนสามารถใช้องค์ประกอบเชิงโครงสร้างทางภาษา เช่น เครื่องหมายวรรคตอน เป็นกรอบมโนทัศน์ในการอธิบายความรักได้โดยตรง ขณะที่ภาษาไทยไม่ปรากฏลักษณะนี้ในชุดข้อมูลที่ศึกษา

10.อุปลักษณ์การพนัน

อุปลักษณ์การพนันมองความรักผ่านกรอบของ “การเสี่ยงเดิมพัน” ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน การทุ่มเท และผลลัพธ์ที่คาดเดาไม่ได้ ทำให้ความรักถูกอธิบายในฐานะการตัดสินใจทางอารมณ์ที่ต้องยอมรับความเสี่ยง ซึ่งอาจนำไปสู่การได้มาทั้งหมดหรือสูญเสียทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

33) 你是我**赌**上世界的决定（《如果可以》韦礼安）
เธอคือการตัดสินใจที่ฉันยอม**เดิมพัน**ทั้งโลก (ถ้าหากทำได้ – เหวยหลี่อาน)

ตัวอย่างที่ (33) ใช้ภาพของการ “เดิมพัน” เพื่อสื่อว่าความรักคือการเสี่ยงครั้งใหญ่ที่ยอมทุ่มทุกสิ่งโดยไม่อาจคาดเดาผลลัพธ์ จากชุดข้อมูลที่ศึกษา อุปลักษณ์ลักษณะนี้พบเฉพาะในเนื้อเพลงภาษาจีน สะท้อนการใช้กรอบของความเสี่ยงและการเดิมพันเพื่ออธิบายความรักอย่างเข้มข้นและเด็ดขาด

จากการวิเคราะห์อุปลักษณ์ความรักในบทเพลงยอดนิยมภาษาจีนและภาษาไทยในงานวิจัยนี้ พบว่าแนวคิด “ความรัก” ซึ่งเป็นนามธรรม ถูกทำให้เป็นรูปธรรมผ่านกรอบมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคยจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาษา สามารถจำแนกอุปลักษณ์ที่ปรากฏได้ทั้งหมด 10 หมวด โดยมีทั้งหมวดที่พบร่วมกันในสองภาษา ได้แก่ อุปลักษณ์มนุษย์และสถานะทางสังคม อุปลักษณ์ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อุปลักษณ์พืช อุปลักษณ์อาหาร อุปลักษณ์ธรรมชาติ อุปลักษณ์สิ่งเหนือ

ธรรมชาติ และอุปลักษณ์การเดินทาง ซึ่งสะท้อนมโนทัศน์ร่วมว่าความรักเกี่ยวข้องกับความผูกพัน การเปลี่ยนแปลง และพลังที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ขณะเดียวกันยังพบอุปลักษณ์บางหมวดที่ปรากฏเฉพาะในบทเพลงภาษาจีน ได้แก่ อุปลักษณ์สัตว์ อุปลักษณ์ภาษา และอุปลักษณ์การพนัน อันสะท้อนลักษณะเฉพาะทางภาษาและวัฒนธรรมในการอธิบายประสบการณ์ความรักโดยภาพรวม อุปลักษณ์ความรักในบทเพลงจีนและไทยแสดงให้เห็นทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างเชิงมโนทัศน์ ซึ่งสัมพันธ์กับวิธีคิด โลกทัศน์ และบริบททางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอย่างชัดเจน

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาอุปลักษณ์ความรักในภาษาจีนและภาษาไทยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการใช้มโนทัศน์อุปลักษณ์ของทั้งสองภาษาสอดคล้องกับทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน ซึ่งเสนอว่าอุปลักษณ์มิใช่เพียงกลวิธีทางภาษา หากแต่เป็นกลไกพื้นฐานของการรับรู้และการคิดของมนุษย์ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์นามธรรมผ่านประสบการณ์รูปธรรม (Chen, 2005; Lakoff & Johnson, 2016) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบในหลายคู่ภาษา ได้แก่ จีน–เวียดนาม (Nguyen, 2013) จีน–รัสเซีย (Niu, 2007; Liang, 2020) และจีน–อังกฤษ (Li, 2008; Liu, 2015) ซึ่งต่างพบว่าอุปลักษณ์ความรักมีความร่วมกันในระดับแนวคิดเป็นจำนวนมาก อันมีรากฐานจากลักษณะร่วมของชีวิตความเป็นอยู่และประสบการณ์ทางอารมณ์ของมนุษย์ ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาต่างชาติพันธุ์และต่างภาษา มีแนวโน้มในการแสดงแนวคิดด้านอารมณ์ไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน (Nguyen, 2013; Tamai, 2021) ขณะเดียวกัน อุปลักษณ์ความรักยังสะท้อนลักษณะเชิงประสบการณ์ของภาษา โดยมนุษย์อาศัยประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์ทางอารมณ์ร่วมกันเป็นฐานในการสร้างและทำความเข้าใจอุปลักษณ์ (Wei, 2016) ส่งผลให้อุปลักษณ์ความรักจำนวนมากปรากฏความสอดคล้องกันในเชิงสากล แม้จะแสดงออกแตกต่างกันไปตามบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละภาษา

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์ความรักที่มีรากฐานจากประสบการณ์ทางร่างกายและการรับรู้ของมนุษย์ โดยงานของ Duan (2018) ชี้ให้เห็นว่าอุปลักษณ์ “ความรักเป็นพืช” โดยเฉพาะ “ความรักเป็นดอกไม้” เป็นอุปลักษณ์ที่พบได้อย่างแพร่หลายในหลายภาษา เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างการผลิบานกับความรักเชื่อมโยงกับประสบการณ์ทางกายและอารมณ์ของมนุษย์โดยตรง ขณะเดียวกันงานของ ภาณุเดช จริยฐิตินันท์ (2568) แสดงให้เห็นว่า “ใจ” ในภาษาจีนและภาษาไทยทำหน้าที่เป็นทั้งตัวแทนของความรักและเป็นพื้นที่หรือภาชนะที่บรรจุ รับ และปฏิเสธความรู้สึกผ่านโครงสร้างแนวคิดเชิงพื้นที่ ซึ่งสะท้อนกรอบอุปลักษณ์เชิงภาชนะอย่างชัดเจน นอกจากนี้ งานของ ภัทรา พิเชษฐศิลป์ (2564) ที่ศึกษาอุปลักษณ์ความคิดและความรักเป็นอาหาร ยังยืนยันบทบาทของประสบการณ์ทางร่างกายในการสร้างความหมายเชิงนามธรรมของความรัก เมื่อพิจารณาในบริบทของอุปลักษณ์ความรักในเพลงจีนและเพลงไทย งานของ Chen & Uanhome, (2023) และ Wei (2016) พบว่าอุปลักษณ์จำนวนมากปรากฏร่วมกันในทั้งสองภาษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ยังค้นพบหมวดอุปลักษณ์ที่เพิ่มขึ้นจากงานวิจัยเดิม ได้แก่ อุปลักษณ์ภาษาและอุปลักษณ์การพนัน ขณะที่ไม่พบอุปลักษณ์หมวดสัตว์ใน

ข้อมูลเพลงไทยที่ศึกษา ซึ่งผลวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นทั้งความเป็นสากลของความรักในฐานะความรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์ทุกสังคม (สุภัคธัช สุธนภิญโญ, 2565) และความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากภาษา สังคม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน (Nguyen, 2013; Wei, 2016) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบการใช้ภาษาและกรอบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา (ทิพย์สุดา นัยทรัพย์, 2535)

การศึกษาครั้งนี้จำกัดขอบเขตของข้อมูลไว้เฉพาะตัวอย่างเนื้อเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดประจำปี 2567 จากการจัดอันดับของ Apple Music ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่และประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลต่อความครอบคลุมของผลการวิเคราะห์ ทั้งนี้ หากการวิจัยในอนาคตขยายช่วงเวลาของปีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กว้างยิ่งขึ้น ย่อมจะเอื้อให้สามารถวิเคราะห์อุปลักษณ์ความรักได้อย่างครอบคลุมและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยครูผู้สอนสามารถใช้กรอบอุปลักษณ์ความรักเป็นเครื่องมืออธิบายความหมายเชิงนามธรรมของคำศัพท์และสำนวนด้านอารมณ์และความสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์และเปรียบเทียบอุปลักษณ์จากเพลงจีนและเพลงไทย เพื่อส่งเสริมความเข้าใจภาษาในเชิงลึก ลดความคลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างความสามารถด้านการสื่อสารเชิงวัจนปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมในลักษณะบูรณาการ

6.1.2 ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในงานแปลระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนได้ โดยช่วยให้ผู้แปลเข้าใจความหมายเชิงมโนทัศน์ของอุปลักษณ์ความรัก ไม่จำกัดอยู่เพียงการถอดความตามตัวอักษร และสามารถเลือกกลวิธีการแปลให้สอดคล้องทั้งด้านความหมาย อารมณ์ และบริบททางวัฒนธรรมของผู้อ่านได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยเพิ่มความถูกต้องและประสิทธิภาพของการถ่ายทอดความหมายในงานแปล

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายช่วงเวลาของปีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งขยายขอบเขตของกลุ่มข้อมูลไปสู่สื่อประเภทอื่นนอกเหนือจากเพลง เช่น บทภาพยนตร์ บทละคร และวรรณกรรมร่วมสมัย เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบว่าการใช้อุปลักษณ์ความรักในบริบทการสื่อสารที่แตกต่างกันส่งผลต่อรูปแบบ อุปลักษณ์และการสร้างความหมายเชิงอารมณ์อย่างไร ซึ่งจะเอื้อให้สามารถวิเคราะห์อุปลักษณ์ความรักได้อย่างครอบคลุม ลุ่มลึก และสะท้อนพลวัตของการใช้ภาษาในบริบทสังคมร่วมสมัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.2.2 ควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ความรัก โดยขยายขอบเขตการเปรียบเทียบไปยังภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ลักษณะร่วมและความแตกต่างทางมโนทัศน์ของความรักได้

อย่างรอบด้าน อันจะช่วยสะท้อนอิทธิพลของบริบททางภาษาและวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความหมายของความรักในแต่ละสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.2.3 ควรมีการศึกษาต่อยอดอุปลักษณ์ความรักในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ทั้งในเชิงลักษณะเฉพาะของภาษาถิ่นในแต่ละพื้นที่ หรือในเชิงการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยถิ่นกับภาษาไทยมาตรฐาน เพื่อให้สามารถอธิบายพัฒนาการ รูปแบบร่วม และลักษณะเฉพาะทางมโนทัศน์ของความรักในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างรอบด้าน ตัวอย่างเช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ (ภาษาล้านนา) ดังปรากฏในบทเพลง “น้อยไจยา” พระนิพนธ์ในพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565) ซึ่งมีตัวอย่างเนื้อร้องดังนี้

1) เก๊ามันต๋าย ป๋ายมันเสิ้ง ลำเกิ่งเนิ้ง ป๋ายโก้นตวยแนว **ดอกพิกุล คือว่าดอกแก้ว** ก็เป๋นของเปิ้น แล้วเนอ

2) อันใจ๋คำญิง น้องหนิมเตี้ยงมั่น บ่เป๋นของเปิ้นคนใด **ยังเป๋นกระจก แว่นแก้วเงาใส** บ่ไหวคอนเหงี่ยง จ๊ายเนอ

ในตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “ดอกพิกุล” และ “ดอกแก้ว” ซึ่งใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบถึงนางแว่นแก้ว สตรีผู้เป็นที่รักของน้อยไจยา โดยคำว่า “ดอกแก้ว” มิได้ใช้ในความหมายของพืชตามตัวอักษร หากเป็นคำขยายของ “ดอกพิกุล” ซึ่งประกอบด้วยคำว่า “ดอก” หมายถึง ดอกไม้ และ “แก้ว” ซึ่งใช้เรียกสิ่งที่นับถือ สิ่งที่มีค่า และสิ่งที่น่ารัก (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) เมื่อรวมความหมายจึงสื่อถึง “ดอกไม้อันมีค่า” อันเป็นตัวแทนเชิงอุปลักษณ์ของหญิงอันเป็นที่รัก ขณะเดียวกัน ในตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “กระจก” และ “แว่นแก้ว” ซึ่งใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบถึงนางแว่นแก้วผู้มีจิตใจบริสุทธิ์และซื่อสัตย์ในความรัก โดยคำว่า “แว่นแก้ว” เป็นคำขยายของ “กระจก” โดยประกอบด้วยคำว่า “แว่น” หมายถึง กระจก และ “แก้ว” ใช้เรียกสิ่งที่นับถือ สิ่งที่มีค่า และสิ่งที่น่ารัก (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) อีกทั้งยังพ้องความหมายกับชื่อของนางแว่นแก้วด้วย เมื่อรวมเป็นวลี “แว่นแก้วเงาใส” จึงสื่อถึงกระจกอันทรงคุณค่าและใสบริสุทธิ์ อันเป็นตัวแทนเชิงอุปลักษณ์ของจิตใจที่มั่นคงในความรักของนางแว่นแก้วที่มีต่อน้อยไจยา ดังนั้น การศึกษาภาษาไทยถิ่นในลักษณะนี้จึงควรได้รับการต่อยอดในงานวิจัยอุปลักษณ์ความรักในอนาคต เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษาอัตลักษณ์ ค่านิยม และกรอบมโนทัศน์ความรักที่สะท้อนผ่านบริบทท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบและรอบด้านยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชัชวดี ศรลัมพ์. (2548). อุปลักษณ์ตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 5*(1), 1–16.

ชิว ชิววัน. (2563). *พจนานุกรมไทย–จีน ฉบับสมบูรณ์ทันสมัย*. บุ๊คไทม์.

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์. (2535). *ภาษากับวัฒนธรรม*. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

เธียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2546). *พจนานุกรมจีน–ไทยฉบับใหม่ (ฉบับพิมพ์ย่อ)*. รวมสาส์น.

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์. (2560). อุปลักษณ์แสดงอารมณ์ในภาษาไทย. *วารสารวิวิธวรรณสาร, 1*(1), 63–86.

ภัทรา พิเชษฐศิลป์. (2564). ความคิด ความรัก และอาหาร: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาจีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 14*(1), 1–22.

ภาณุเดช จริยฐิตินันท์. (2568). การวิเคราะห์เปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงพื้นที่ของคำว่า “ใจ” ในภาษาจีนและภาษาไทย. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 3*(3), 73–88.

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2550). *พจนานุกรมภาษาล้านนา*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สินีนาฏ วัฒนสุข. (2549). *อุปลักษณ์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. https://dictionary.orst.go.th/

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). *เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565, 28 กรกฎาคม). พระนิพนธ์ในพระราชชายาเจ้าดารารัศมี: น้อยไจยา. https://www.cuartculture.chula.ac.th/news/11680/

สุภัคธัช สุธนภิญโญ. (2565). มโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน. *วารสารวรรณวิทัศน์, 22*(2), 69–102.

Ao, X. G. (2024). Religion. In A. M. Cheng (Ed.), *Understanding China* (Rev. ed., pp. 108–125). Shanghai Foreign Language Education Press.

Apple Music. (2024a). *Top songs of 2024: Mainland China* [Playlist]. https://music.apple.com/cn/playlist/2024-%E5%B9%B4%E5%BA%A6%E6%9C%80%E7%83%AD%E6%AD%8C%E6%9B%B2-%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%A4%A7%E9%99%86/pl.96eb3d9582634e47a02dc0a903b6d937

Apple Music. (2024b). *Top songs of 2024: Thailand* [Playlist]. https://music.apple.com/th/playlist/top-songs-of-2024-thailand/pl.ef8252c043d84b4d8caed959db89f4cb

Chen, C. M., & Uanhome, P. (2023). Comparison analysis of love metaphors in Chinese and Thai pop songs. *Comparative Study of Cultural Innovation, 7*(24), 102–107.

Chen, Z. (2005). *Cognitive linguistics research*. Shandong Education Press.

Cihai Editorial Committee. (2002). *Cihai* (1999 ed., reduced-size printing; Z. N. Xia, Ed.). Shanghai Lexicographical Publishing House.

Duan, J. Y. (2018). Cognitive reflection and cultural interpretation of the conceptual metaphor “love is a plant”: Focusing on the floral language of love. *Sinogram Culture*, (12), 49–51.

Lakoff, G., & Johnson, M. (2016). *Metaphors we live by* (W. Z. He, Trans.). Zhejiang University Press. (Original work published 1980)

Li, X. (2008). *A comparative study of love metaphors in English and Chinese* (Unpublished master’s thesis). Central China Normal University.

Liang, H. Q. (2020). A cognitive study of love metaphors in Chinese and Russian. *Sinogram Culture*, (22), 114–115.

Liu, J. X. (2015). An analysis of love metaphors in English and Chinese pop songs. *Youth Literator*, (18), 116–117.

Lu, W. P. (2013). *Usage of punctuation marks*. Southeast University Press.

Mei, M. (2017). *A complete collection of Chinese idioms* (3rd ed.). The Commercial Press International.

Nguyen, T. T. (2013). *Comparison of metaphor in love in Chinese and Vietnamese* (Unpublished doctoral dissertation). Central China Normal University.

Niu, L. H. (2007). An analysis of the characteristics of love metaphors in Russian. *Foreign Languages Research*, (5), 23–26.

Tamai, C. (2021). *Comparison of love metaphors in Chinese and Thai languages* (Unpublished doctoral dissertation). Wuhan University.

Wei, Y. Y. (2016). A comparative analysis of love metaphors in Chinese and Thai lyrics. *Education Modernization, 3*(19), 237–240.

Xia, J., & Zhu, L. (2023). *An overview of China*. Central China Normal University Press.

Yue, X. D. (2009). *The psychology of love*. China Machine Press.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

Academic Leadership According to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office

ชไมพร สุวรรณปุระ[1], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], สุนทร สายคำ[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลังกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Chamaiphorn Suwanpura[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], Sunthon Saikham[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉:* chachamaiphorn@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 26 January 2026; Accepted: 10 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และครูผู้สอน จำนวน 346 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 1. สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน สื่อสารอย่างทั่วถึง แปลงวิสัยทัศน์สู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือและติดตามประเมินผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2. สื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 3. วางระบบนิเทศภายให้มีกระบวนการชัดเจน วางแผนร่วมกัน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ นำข้อมูลมาพัฒนาบุคลากรและยกระดับ

คุณภาพสถานศึกษา 4. สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้เชิงรุก และการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมจัดเวทีนำเสนอผลงานและยกย่องนวัตกรรม เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักทุติยปาปณิกสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators, and (2) to propose guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, a questionnaire was used as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.86. The sample consisted of 346 participants, including school administrators and teachers. Statistical methods employed included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, interviews were conducted with nine key informants, who were experts in educational administration, selected through purposive sampling. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office was found to be at the highest level. The aspect with the highest mean score was defining vision, mission, and goals according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles. 2. The guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators emphasize participatory and holistic development. Administrators should promote collaboration in defining a shared vision, mission, and goals, ensuring effective communication that translates the vision into measurable operational standards while establishing cooperative networks and continuous evaluation for improvement. They should foster clear communication and understanding of curriculum implementation among all stakeholders, encourage teachers to analyze learners to create learner-centered curricula, and revise curricula to align with each school's context. Furthermore, administrators should design a transparent and systematic internal supervision process through joint planning, observation, constructive feedback, and the use of data to develop personnel and enhance institutional quality. Finally, they should cultivate a collaborative working culture, provide resources to support active learning and classroom research, organize platforms for sharing and recognizing innovative works, and continuously promote educational innovation toward sustainable development.

Keywords: Academic Leadership, Dutiyapāpaṇika Sutta Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคนให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติสู่ความก้าวหน้า โดยการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถสร้างองค์กรที่เรียนรู้และสร้างสังคม ที่ดี เพื่อให้ประชาชนสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองโดยร่วมกันพัฒนาชาติให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้

อย่างสงบสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553 : 3-4) เป็นกฎหมายซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการพัฒนาพลเมืองไทยให้มีวุฒิภาวะครบถ้วนในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้เป็นสุขพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาของประเทศ จะเห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหา สถานการณ์การศึกษาของไทยในปัจจุบันสะท้อนภาพสองด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในมิติของโอกาส แม้ว่านโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายจะช่วยเพิ่มความเสมอภาคและขยายการเข้าถึงการศึกษาในภาพรวมได้สำเร็จ แต่ในมิติของคุณภาพกลับพบว่า ผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและบัณฑิตยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังยิ่งไปกว่านั้น ปัญหานี้ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคแรงงาน ซึ่งสมรรถนะของบุคลากรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ทันการณ์ และระบบบริหารจัดการศึกษา ในปัจจุบันก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับสภาวการณ์ การลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อน จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความผาสุกร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 75) ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นโดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัด เรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับ อาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่า มีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ของไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในลำดับที่ต่ำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้

การศึกษาไทยใน ทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 69) จากปัญหาและความท้าทายของระบบศึกษา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้กำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 84 โรงเรียนจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีผู้บริหารสถานศึกษา 189 คน และข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา 3,002 คน โดยผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดพบว่ายังมีต่ำกว่ามาตรฐาน โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ (34.52) เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มี 1 รายวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (50.40) และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (31.99) วิชาคณิตศาสตร์ (25.60) และวิชาวิทยาศาสตร์ (30.10) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบ O–NET ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัดมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 27.94 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีราย 5 วิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (38.41) วิชาสังคมศึกษา (31.27) วิชาภาษาอังกฤษ (24.02) วิชาคณิตศาสตร์ (18.55) และวิชาวิทยาศาสตร์ (27.44) ตามลำดับซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น, 2567 : 41-48) ดังนั้นผู้บริหารต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาและค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริม และพัฒนาการศึกษา โดยการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บริหารจัดการหลักสูตร และการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ยั่งยืน

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ เนื่องจากเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการ การบริหารหลักสูตรและการสอน การพัฒนาครูและบุคลากร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการประเมินและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับภาณุพงศ์ อุณชาติ และเอกราช โฆษิตพิมาณเวช (2566 : 746) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการบริหารจัดการของผู้บริหารในสถานศึกษา ในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวจูงใจในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอนการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ และ ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียด จงกลนี และจุฬาพรรณ ภรณ์ธนะแพทย์ (2563 : 169) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา และให้ความหมายพฤติกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทาง

วิชาการ คือ พฤติกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัด การเรียนการสอนและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ หลักทุติยปาปณิกสูตรมี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา คือ มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน 2) ด้านวิธูโร คือ เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ มีประสบการณ์การทำงาน หรือกิจการทั้งปวงได้ดี 3) ด้านนิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 26)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับวางแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนการอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) (พัฒนา ยอดสะอื, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และศิวกร อินภูษา, 2567 : 1817-1827)

3.2 ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,386 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 346 คน ใช้โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 184 คน และกลุ่มตัวอย่างของครูทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 162 คน

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปฏิบัติการภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปร และประเด็นในการตั้งคำถาม

3. นำข้อมูลที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาสร้างคำ นิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม ให้ครอบคุลมประเด็นที่ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วย 4 ด้าน

4. ร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนด ประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย คำถามเป็นรายข้อ เป็นแบบแบบตรวจสอบรายการ (Multiple choices) และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำและทำการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้อง เหมาะกับขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไข จำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อและเนื้อหาค่า IOC พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ 0.75 ขึ้นไป ได้ค่า Reliability Statistics อยู่ที่ 0.86

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการค้นคว้าอิสระต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยโดยใช้ Google Form และสร้างคิวอาร์โคด (QR Code) ในการเก็บรวบรวม และได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามในแต่ละด้านและแต่ละข้อโดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามหลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (class interval) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3.3 ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

การเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2. สร้างคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมในแต่ละด้าน มาเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมจากการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากนั้น นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัยวิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวม

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S. D.	
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.54	0.19	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.47	0.23	มาก
3	ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.53	0.23	มากที่สุด
4	ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.52	0.28	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	**4.51**	**0.16**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.51, S. D.= 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$= 4.54, S. D.= 0.19), รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$= 4.53, S. D.= 0.23), และด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$=4.52, S. D.=0.28) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้าน การบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมาก ($\overline{X}$=4.47, S. D.= 0.23)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ สร้างวิสัยทัศน์เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและวัดผลได้ การสื่อสาร และสร้างเครือข่าย นำข้อมูลจากการประเมินมาทบทวนเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

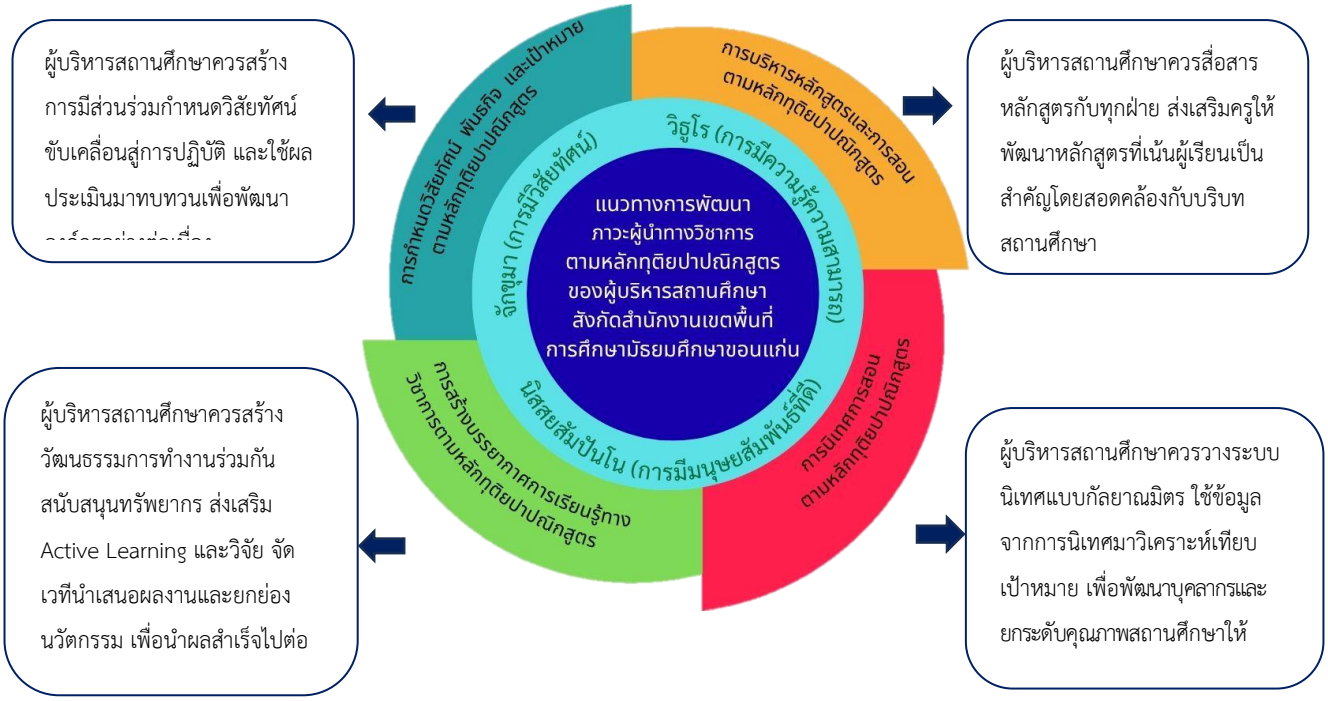
2.3 ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาวางระบบนิเทศที่เป็นกัลยาณมิตร กำกับครูให้สอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และแผนการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการประชุมก่อนสอน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลภาพรวมมาวิเคราะห์เทียบกับเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาบุคลากรและยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีพร้อมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดเวทีเพื่อนำเสนอผลงานและยกย่องผู้สร้างนวัตกรรม เพื่อนำความสำเร็จมาต่อยอดใน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักทุติยปาปณิกสูตร และภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งหลักทุติยปาปณิกสูตร ได้แก่ 1. จักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) 2. วิธูโร (การมีความรู้ความสามารถ) 3. นิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี)

ด้านนอก คือ การค้นพบในการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น” ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และ4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

5. อภิปรายผล

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดและ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตรมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักทุติยปาปณิกสูตรมาใช้ในการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยใช้ความสมดุล 3 ประการ คือ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ 2. วิธูโร การมีความรู้ความสามารถ 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชญา รูปต่ำ (2565 : 59-60) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด และพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวิชญ์ โสมดี, ทัศนีย์ บุญมาภิ, สังวาร วังแจ่ม และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ (2567 : 837-848) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการmในยุคดิจิทัลและศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและ ด้านการนิเทศการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564 : 117-121) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะ ความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีดังนี้ 1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแจงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรในอนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดย ไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาดร่วมกันเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนาองค์ความรู้อย่างรอบด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ 3) ทักษะด้านการสื่อสารคือผู้บริหารควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูด เพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความสัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกันทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เทคโนโลยี ให้เกิดประโยชน์และมีประชุมวางแผนเพื่อทบทวน การปฏิบัติงานด้าน การพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอนของครูและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นสู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ พร้อมสื่อสาร อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐาน มีระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาการส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงกำกับนิเทศการสอนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการใช้หลักสูตรไปยัง

ผู้ปกครองและชุมชน พร้อมทั้งเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อการมีรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์และข้อเสนอแนะทั้งหมดมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสรุปเป็นทิศทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในปีการศึกษาต่อไป 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารวางระบบนิเทศภายในที่เป็นกัลยาณมิตร โดยสร้างความเข้าใจร่วมกับครูถึงเป้าหมายและกำหนดปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน มีกระบวนการครบวงจรตั้งแต่การประชุมก่อนสอนเพื่อวางแผนร่วมกัน การเข้าสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง และการสะท้อนผล อย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการนิเทศครูทุกคนมาวิเคราะห์เป็นภาพรวมของสถานศึกษาเพื่อประเมินความก้าวหน้าเทียบกับมาตรฐานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้ตรงจุด และปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างเพียงพอจากนั้นจึงส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรม มีเวทีทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนและครูได้นำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม นำผลสำเร็จและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อต่อยอดและใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางองค์กร โดยสร้างกระบวนการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นให้เป็นรูปธรรมผ่านมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สื่อสารอย่าง ต่อเนื่องให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้าง ความเข้าใจการใช้หลักสูตร กับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสร้างกลไกสนับสนุนครูใน การนิเทศการสอน ผ่านระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ที่มีเป้าหมายชัดเจนและมีกระบวนการครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ ระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสร้างนวัตกรรมผ่านการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งสร้างเวทีใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา เชื้อคมตา (2566 : 203-214) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน จำนวน 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองและจะต้องร่วมมือร่วมใจกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการจัดการศึกษา 2) ด้านการ

บริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติ และนิเทศประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นำมาพัฒนาหลักสูตร 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และควรส่งเสริมการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้ครูผู้สอน และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารต้องนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นระบบและต่อเนื่อง และสะท้อนผลเพื่อนำไปพัฒนา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตี์ มโนปัญญา (2565 : 191-199) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเขตพื้นที่ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เสนอแนะไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ทางการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายอัตลักษณ์ ของโรงเรียนให้ชัดเจน 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมให้ครูรู้และเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพครู ได้แก่ มีการพัฒนาตนเองอยู่สม่ำเสมอ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสมและปลอดภัย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาที่ได้ไปจัดทำเป็น หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา หรือ คู่มือปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักทุติยปาปณิกสูตรเข้ากับภาวะผู้นำทางวิชาการสมัยใหม่ โดยเน้นกรณีศึกษาจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวทางการนำหลักทุติยปาปณิกสูตรไปใช้แก้ปัญหาจริงในบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและสม่ำเสมอ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรของโรงเรียนกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาและชุมชน ให้เข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและการจัดประสบการณ์การเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตามให้ครูได้จัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรระหว่าง เขตพื้นที่การศึกษา หรือระหว่าง ระดับการศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาว่าบริบทที่แตกต่างส่งผลต่อการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร กับตัวแปรด้านคุณภาพผู้เรียนโดยตรง เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ หรือทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นผลกระทบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรมีการทำวิจัย แบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อสร้าง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ที่มีกิจกรรมและขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งทดลองใช้และประเมินผล เพื่อให้ได้เป็นนวัตกรรมที่สามารถนำไปขยายผลในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียด จงกลนี, และ จุฬาพรรณ ภรณ์ธนะแพทย์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา. *วารสารวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10*(2), 169.

เนติ์ มโนปัญญา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัฒนา ยอดสะอึ, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และ ศิวกร อินภูษา. (2564). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์, 9*(1), 1817–1827.

ภาณุพงศ์ อุณชาติ, และ เอกราช โฆษิตพิมาณเวช. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7*(1), 746.

ลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร, และ สงวน อินทร์รักษ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 30*(1), 236–237.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สรวิชญ์ โสมดี, ทัศนีย์ บุญมาภิ, สังวาร วังแจ่ม, และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์, 9*(1), 837–848.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2567*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ

The Development of Thai Language Learning Model On the “MOOC” Platform for Foreigners

เอกลักษณ์ เทพวิจิตร[1*], พระมหาเกรียงศักดิ์ วิถีชัย[2], พระวชิรวิชญ์ ภัทรเกียรตินันท์[3], วีระพงษ์ แพงคำฮัก[4], พระมหาภราดร สุวรรณรัตน์[5]

[1,2,3,4,5]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Eaklarak Thepwichit[1], Phra Maha Kriangsak Witichai[2], Phra Vachirawit Patarkiatinun[3], Weerapong Paengkhamhak[4], Phra Maha Phradarorn Suwannarat[5]
[1,2,3,4,5]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
✉:* akekalak.tep@mcu.ac.th.
(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 26 January 2026; Accepted: 25 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) การศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ 2) การสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ 3) การศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ และ 4) การนำเสนอรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 217 คน/รูป การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน และการประชุมกลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับผู้ร่วมกิจกรรม 30 คน สำหรับอธิบายกิจกรรมก่อนและหลัง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้ภาษาไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.618 2) การสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยมีการเตรียมการ 3 อย่าง คือ 1) เน้นการมุ่งพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย 2) การสร้างรูปแบบที่ยืดหยุ่น 3) เน้นส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน โดยภาพรวมจากการทดสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “ MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ทั้งก่อนและหลังวัดผลมีความแตกต่างกัน และ 4) การเรียนรู้มีลักษณะเป็นระบบเปิด ผู้เรียนมีความหลากหลายด้านสัญชาติ พื้นฐานภาษา และเป้าหมายการเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม, ชาวต่างชาติกับภาษาไทย

Abstract

This research aimed to: 1) to study the current state of Thai language learning on the "MOOC" platform for foreigners, 2) to develop a Thai language learning model on the "MOOC" platform for foreigners, 3) to investigate the outcomes of implementing the developed model, and 4) to propose the Thai language learning model on the "MOOC" platform for foreigners. This study employed a Research and Development (R&D) design, utilizing a quantitative approach with a sample of 217 participants/monks, a qualitative approach through in-depth interviews with 15 key informants and a focus group discussion with 10 experts, and action research with 30 participants to explain pre-and post-activity results. The research findings revealed that: 1) the overall level of Thai language usage among respondents was at a high level, with a mean of 3.90 and a standard deviation of 0.618. 2) The construction of the learning model involved three preparatory elements: (1) focusing on developing Thai communication competence, (2) creating a flexible model, and (3) emphasizing active learning promotion. 3) The evaluation of the 30 participants who engaged in the Thai language learning model development on the "MOOC" platform showed a significant difference between pre-test and post-test scores. 4) The learning characteristics were found to be an open system, accommodating learners with diverse nationalities, language backgrounds, and learning goals.

Keyword: Development of Model, Thai Language Learning on Platforms, Foreigners and Thai Language

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มสนใจเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จึงเกิดขึ้นและมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยจะเห็นได้จากการเปิดรับนักศึกษาชาวต่างประเทศเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนหลายแห่งในประเทศไทย รวมทั้งสถาบันการศึกษาในต่างประเทศหลายแห่งก็เปิดสอนภาษาไทยด้วยเช่นกันอย่างไรก็ตาม แม้ว่ามหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทยได้เปิดสอนหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมานาน แต่ยังมีหนังสือหรือต าราที่เกี่ยวกับศาสตร์สาขานี้น้อย ทำให้ผู้เรียนในสาขาดังกล่าวมีหนังสือหรือตำรา ที่จะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงน้อย ส่วนมากจะเป็นหนังสือเกี่ยวกับการสอนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ชาวต่างประเทศเรียนรู้คำศัพท์ รูปประโยค และบทสนทนา รวมถึงตัวอักษรไทยในบริบทต่าง ๆ (รุ่งฤดี แผลงศร, 2561, 3) ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในทุกมิติ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ได้มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนในรูปแบบมัลติมีเดียออนไลน์ เนื่องจากการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังเป็นทางเลือกสำคัญที่ช่วยขยายขอบเขตความ รู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง การวิเคราะห์และตีความข้อมูล ความสามารถในการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความฉลาดทางสังคม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง บทเรียนออนไลน์ใน

รูปแบบ MOOCs (Massive Open Online Courses) จึงกลายเป็นแนวทางการเรียนรู้ยุคใหม่ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดเพศ วัย ระดับการศึกษา หรือสถานที่ โดยส่วนใหญ่มักไม่เสียค่าใช้จ่าย ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาได้จากทุกมุมโลกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยบุคลากรจากสถาบันการศึกษาและองค์กรชั้นนำ มีการมอบหมายงาน แบบทดสอบ และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมถึงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบทเรียน (อาภาพร กลิ่นเทศ, 2565: 438-452.)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ ส่งผลให้การศึกษาออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่าย ยืดหยุ่น และช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในด้านไวยากรณ์ ระบบเสียง และรูปแบบการเขียน ทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติและผู้ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่อาจเป็นเรื่องท้าทาย (กรมวิชาการ, 2545) แต่ยังมีปัญหาที่สำคัญ คือ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศประการหนึ่งคือการเรียนการสอนเรื่องการสอนสนทนาตามสถานการณ์จริงที่ยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากขาดแคลนสื่อการสอนและแบบเรียนสนทนาในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ นอกจากนี้แบบเรียนภาษาไทยที่สร้างขึ้นสำหรับชาวต่างชาติโดยเฉพาะซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่สามารถอธิบายลักษณะของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย และแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการอธิบายเนื้อหานั้นปรากฏอยู่น้อยมาก ทั้งที่แบบเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอน เพราะแบบเรียนเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสำหรับผู้สอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลา จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศต้องรวบรวมเนื้อหาจากหนังสือหรือเอกสารหลายเล่มแล้วมาปรับรูปแบบและเนื้อหาหรือเลือกเฉพาะบทเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนชาวต่างชาติมาใช้เป็นแบบเรียน ซึ่งบางบทเรียนอาจมีเนื้อหาที่ยากเกินความสามารถของผู้เรียนและไม่สอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง, 2562: 43) และอีกประการหนึ่ง คือ การขาดแพลตฟอร์มการเรียนรู้ภาษาไทยออนไลน์ที่สามารถรองรับการเรียนรู้แบบโต้ตอบและมีประสิทธิภาพสูง การพัฒนาแพลตฟอร์มที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีด้านการศึกษา เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบรู้จำเสียงพูด (Speech Recognition) และการเรียนรู้ผ่านเกม (Gamification) อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และทำให้การศึกษาภาษาไทยมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น (นฤมล วงศ์สุวรรณ, 2561)

ภาษาไทยเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิด Soft Power เนื่องจากคนไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ดังนั้นการที่คนต่างชาติที่มาอยู่ในประเทศไทยจะใช้เฉพาะภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพียงอย่างเดียวก็อาจจะขาดอรรถรสในการเข้าใจประเทศไทย หากชาวต่างชาติได้เรียนรู้ภาษาไทยเบื้องต้นจะช่วยสร้างความเข้าใจและขยายประสบการณ์ เป็นที่รู้จักจากนานาประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สถานการณ์

การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้คลี่คลายลง โครงการสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยภาษาต่างประเทศสำหรับชาวต่างชาติจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ชาวต่างชาติสามารถสื่อสารให้เข้าถึงภาษาไทยได้ง่ายและสะดวกผ่านช่องทางออนไลน์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2568, ออนไลน์) ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็ได้ออกประกาศและส่งเสริมให้ผู้บริหาร คณาจารย์ ได้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ บนแพลตฟอร์ม MOOC หรือ Massive Open Online Courses ที่สามารถรองรับผู้เรียนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนการใช้ไม่ซับซอนมาก และเป็นการเรียนรู้แบบ Anywhere Anytime คือ เรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต ผ่านวิดีโอ บรรยายโดยอาจารย์ และยังมีแบบฝึกหัดหลังบทเรียน มีกระดานสนทนา หรือฟอรั่ม (Forum) ให้ผู้เรียนได้เข้าไปสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้สอน หรือผู้เรียนด้วยกัน โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่เป็นนิสิตและผู้ที่มีที่พักอาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหรืออยู่ต่างประเทศก็สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้กับอาจารย์ผู้บรรยายได้ตลอดเวลา เป็นการเปิดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวต่างชาติในยุคการศึกษาไร้พรมแดนแล้ว MOOC ยังเป็นหนึ่งในเครื่องมือและเป็นบทเรียนออนไลน์ที่วางอยู่บนแพลตฟอร์ม (platform) หรือระบบที่สามารถสอนคนจำนวนมากได้พร้อมกัน ไม่ได้จำกัดเฉพาะนิสิตชาวต่างชาติ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ก็สามารถเข้ามาเรียนภาษาไทย บนแพลตฟอร์ม (platform) MOOC ได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนที่ลดความเหลื่อมล้ำ และเปิดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนภาษาไทยได้ทั่วโลก ซึ่งเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยของผู้เรียนชาวต่างชาติที่ผู้วิจัยประสบอยู่ในขณะนี้ คือ ผู้เรียนชาวต่างชาติที่ยังไม่มีพื้นฐานทางภาษาไทยเลยในระดับต่าง ๆ ควรได้รับการเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนาในสถานการณ์จริงตามบริบทวิถีชีวิตของคนไทย ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยทั้ง 4 ทักษะ และควรมีแบบเรียนที่มีมาตรฐานที่สามารถอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์จริงและวิถีชีวิตของคนไทยที่สอดแทรกคำศัพท์ที่จำเป็นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียนชาวต่างชาติ (สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, 2548, 136)

ฉะนั้น การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ บนแพลตฟอร์ม MOOC นั้น หรือ **Massive Open Online Courses** ที่สามารถรองรับผู้เรียนจำนวนมาก จากการศึกษาพบว่ามีข้อจำกัดด้านระบบ ข้อจำกัดเกี่ยวกับผู้เรียน รวมทั้งปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นปัญหาหลักที่ท้าทาย ว่าจะทำอย่างไรให้คนเข้าไปเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ บนแพลตฟอร์ม MOOC ด้วยความสนใจของตนเอง โดยไม่ต้องมีใครบังคับ แม้ผู้เรียนบางส่วนมองว่า ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาและความท้าทายต่าง ๆ ในฐานะระบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ

4 เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ

3. การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล

ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เคลื่อนที่และเครื่องมือดิจิทัลในการสืบค้น รวบรวม ประมวลผล ใช้งาน และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างงานและนำเสนองานได้อย่างชำนาญ เข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน เข้าถึง ค้นหา และใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถประเมินความเชื่อมโยงและแยกแยะความจริงออกจากโลกเสมือนได้รวมถึงสามารถทำงานแบบออนไลน์ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (อันธิกา ปริญญานิลกุล และคณะ, 2563, 8) โดยทักษะดิจิทัล ยังเป็นการสร้างให้มีความรู้ความสามารถในการใช้งานคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ดิจิทัลในการเชื่อมต่อสู่อินเทอร์เน็ต ไปจนถึงความสามารถในการพัฒนาซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ได้ และสามารถเข้าใจหรือเลือกทำในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลในเชิงลบต่อตนเองบนโลกออนไลน์ (โสภิตา สว่างเลิศกุล, 2568, ออนไลน์)

2. หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ เกิดจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติแนวคิดและพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการได้รับรู้ประสบการณ์ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, 14) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Instructional Model) คือแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎีหลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือและได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยทั่วไปแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าวมักประกอบด้วยทฤษฎี หลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและกระบวนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ อันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะรูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้ (ทิศนา แขมมณี, 2553, 477) ซึ่งเป็นสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบมีหลักปรัชญาทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อมโยงต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ สามารถนำไปใช้เป็นแนวการสอนของครูซึ่งแต่ละรูปแบบจะต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกบการเตรียมการสอนของครู การดำเนินการสอนและการประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงวิธีการที่ผู้เรียนจะบรรลุมุ่งหมายที่กำหนด (คณาพร คมสัน, 2540, 9)

3. การเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ

ปัจจุบันมีผู้ใช้งาน Thai MOOC กว่า 1 ล้านคน ตั้งเป้าหมายภายในสิ้นปี 2021 ให้คนไทยเข้าถึงคอร์สออนไลน์จาก Thai MOOC มากกว่า 2 ล้านคน ด้วย Single Sign-On ใช้งานง่ายผ่านเลขบัตรประชาชน โดย

ระบบของ Thai MOOC จะมีการพัฒนาให้มีความยั่งยืนมากขึ้น เพื่อรองรับการเป็นแพลตฟอร์มด้านการศึกษาของประเทศ ผู้ใช้งานสามารถเข้าระบบแบบ Single Sign-On ด้วยเลขบัตรประชาชน 13 หลัก อีกทั้งรายวิชาที่มาจากต่างประเทศ จะจัดทำบทบรรยายภาษาไทย เพื่อลดข้อจำกัดด้านการเรียนรู้ของคนไทย ในอนาคตจะมีการนำระบบ AI หรือระบบอัตโนมัติมาใช้ในการแปลเป็นภาษาไทยได้ รวมถึงการให้ผู้เรียนเทียบโอนหน่วยกิตวิชาเรียน Thai MOOC กับนานาชาติได้ ก็น่าจะเป็นทางเลือกให้คนไทยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับทั่วโลกง่ายยิ่งขึ้น โดยจุดเด่นของ Thai MOOC ทั้งเครือข่ายวิชาการจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศและหน่วยงานภาครัฐ ไปจนถึงการ Co-Creating หลักสูตรและเนื้อหาต่างๆ ตามความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงาน จะช่วยให้คนไทยที่ต้องเสริมทักษะต่างๆ ได้เข้าถึงแหล่งความรู้อย่างไร้ขีดจำกัด “การเรียนแบบ MOOC ยังตอบโจทย์สถานการณ์ปัจจุบันที่ผู้คนทั่วโลกไม่สามารถเดินทางได้ แต่ระบบ MOOC จะเปิดโอกาสให้ทุกคนตักตวงและเติมความรู้ที่จำเป็นจากทุกมุมโลก”(The standard, 2568, ออนไลน์)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ” เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับผู้ร่วมกิจกรรม โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้ชุดกิจกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยแบ่งการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ (R_1) การดำเนินการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อยืนยันข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงลึกจากบุคคลที่เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย 2) อาจารย์เชี่ยวด้าน MOOC 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสิ้น 15 คน และ ทำการเก็บแบบสอบถามกับ ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นิสิตชาวต่างชาติใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 500 รูป/คน โดยเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง เครจซี่และมอร์แกนได้จำนวน 217 คน/รูป

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ (R2) โดยมีการดำเนินการ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อยืนยันข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงลึกจากบุคคลที่เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย 2) อาจารย์เชี่ยวด้าน MOOC 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสิ้น 15 คน และ ผู้ร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus-Group Discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 10

คน/รูป ประกอบด้วย กลุ่มอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยโปรแกรม MOOC, กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านระบบการสอนภาษาไทย และกลุ่มนักวิชาการที่มีผู้สอนวิชาภาษาไทยโปรแกรม MOOC

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ (D1) โดยมีการดำเนินการ กำหนดการวิจัยในภาคสนามเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดหลักการความเป็นมาความสัมพันธ์ปัญหาอุปสรรคและการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ระยะที่ 1 ทำการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร เป็นขั้นศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ และระยะที่ 2 ขั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ชุดกิจกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ทั้งหมด 30 คน/รูป

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ (D_2) การนำเสนอกระบวนการ ผลลัพธ์และผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จ จากการประมวลผลข้อมูลการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งการใช้แบบสอบสัมภาษณ์วัดความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนคิดเหล่านั้นมาวิเคราะห์เนื้อหา เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ดังนั้นผลที่ได้จึงมีการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

5. ผลการวิจัย

1) การศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยผลการวิจัยสรุปผลข้อมูลได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1.1) การศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ พบว่าการเรียนการสอนได้ขยายจากชั้นเรียนสู่ระบบออนไลน์อย่างกว้างขวาง แต่ยังเผชิญปัญหาหลายด้าน ผู้เรียนมีอัตราการเรียนไม่จบสูง เนื่องจากขาดวินัย แรงจูงใจ และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนแบบไม่พร้อมกันทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ การฝึกพูด และการได้รับข้อเสนอแนะทันที ภาษาไทยมีลักษณะเฉพาะด้านเสียงและวัฒนธรรมซึ่งยากต่อความเข้าใจผ่านสื่อออนไลน์เพียงอย่างเดียว หลักสูตรส่วนใหญ่ยังไม่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้เรียนต่างชาติ และเน้นเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ

1.2) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้เรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องเรียนภาษาไทยและระดับการใช้ภาษาไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.618 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกในเรียนภาษาไทยและระดับการใช้ภาษาไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.562

2) การสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยผลการวิจัยสรุปผลข้อมูลได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1) การจัดการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า ควรมุ่งพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเชื่อมโยงภาษาเข้ากับบริบทวัฒนธรรมและสังคมไทย หลักสูตรควรออกแบบการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ชัดเจน สอดคล้องกับระดับและความแตกต่างของผู้เรียน พร้อมมีระบบชี้แนะเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการมารยาททางภาษา คำสุภาพ และหลักพุทธจริยธรรม เช่น สัมมาวาจา จะช่วยให้การใช้ภาษาเหมาะสมกับสังคมไทย เทคโนโลยีดิจิทัลควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดียและกิจกรรมเชิงโต้ตอบอย่างเรียบง่าย นอกจากนี้ ควรส่งเสริมแรงจูงใจ ปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และการประเมินผลที่สะท้อนการใช้ภาษาจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

2.2) รูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า เป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่นและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเส้นทาง ระดับ และจังหวะการเรียนรู้ได้ตามความพร้อมของตนเอง การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการสื่อสารและการใช้ภาษาไทยในบริบทจริง ผ่านกิจกรรมฝึกฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างต่อเนื่อง ควรใช้สื่อดิจิทัลและมัลติมีเดียอย่างหลากหลายเพื่อช่วยเสริมความเข้าใจด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย

2.3) แนวทางกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า ควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านระดับภาษา พื้นฐาน และบริบทของผู้เรียน กิจกรรมควรเน้นการสื่อสารและการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัลและมัลติมีเดียอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) การศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติ paired t test ทั้งก่อนและหลัง เกี่ยวกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน โดยภาพรวมจากการทดสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ทั้งก่อนและหลังวัดผลมีความแตกต่างกัน

4) การนำเสนอรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยผลการวิจัยสรุปผลข้อมูลได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1) การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า การนำเสนอและใช้ข้อมูลการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ เน้นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดกรอบและประเภทของข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ไปจนถึงการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การใช้ข้อมูลจาก Learning Analytics ควบคู่กับข้อมูลเชิงคุณภาพ ช่วยให้เห็นทั้งพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

4.2) การถอดบทเรียนการจัดการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นระบบเปิด ผู้เรียนมีความหลากหลายด้านสัญชาติ พื้นฐานภาษา และเป้าหมายการเรียน จึงจำเป็นต้องออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้เน้นบทเรียนขนาดย่อย สื่อมัลติมีเดีย และกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการมีส่วนร่วม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยเฉพาะการฟังและการสื่อสาร

4.3) การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติพบว่า การเน้นกระบวนการในการวางแผนและวิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์จริงของผู้เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการออกแบบกิจกรรมเพื่อถอดประสบการณ์ด้านเนื้อหา วิธีสอน และการใช้สื่อออนไลน์ การจัดประชุมกลุ่มช่วยเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนปัญหา และแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงระบบ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ปัญญา 3 เป็นฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3” คณะผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามข้อประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1) การศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ มีรายละเอียดในการวิจัยดังต่อไปนี้

1.1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องเรียนภาษาไทยและระดับการใช้ภาษาไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.90 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.618 และเมื่อพิจารณาตามรายด้าน ในส่วนของความจำเป็นในการเรียนภาษาไทย มีความคิดเห็นมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.627 รองลงมา คือ ระดับการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.91 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.572 และน้อยที่สุด คือ การใช้ภาษาไทยเพื่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมในสังคม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.780 สอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุลณีย์ บุญมี และ วาสินี มีเครือเอี่ยม** (2566, 71) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ” ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้เรียนปรากฏค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 19 เนื้อหา โดยเรียงลำดับจากค่าคะแนนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ 1) การทักทาย การแนะนำตัวเองและผู้อื่น 2) การขอความช่วยเหลือ 3) อาหาร/การสั่งอาหาร 4) การขอโทษ/ขอบคุณ 5) การเดินทาง 6) บุคลิกภาพ/นิสัย 7) วันเดือนปี / เวลา 8) การพูดโทรศัพท์ 9) งานอดิเรก 10) ครอบครัว 11) ดินฟ้าอากาศ 12) ที่อยู่อาศัย 13) โรงพยาบาล 14) ร่างกาย 15) การแจ้งความ 16) สี 17) การซื้อขาย18) การอวยพร และ 19) เทศกาล โดยกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจำนวน 9 ประเด็น คือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านหลักภาษา ด้านวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตด้านกิจกรรมต่าง ๆ เศรษฐกิจและการเมือง และด้านอาชีพ

1.2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกในเรียนภาษาไทยและระดับการใช้ภาษาไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.562 และเมื่อพิจารณาตามรายด้าน ในส่วนของความรู้สึกต่อการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง มีความคิดเห็นมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.619 รองลงมา คือ ความรู้สึกต่อการเรียนภาษาไทย มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.95 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.619 และน้อยที่สุด คือ ความรู้สึกด้านแรงจูงใจ ความมั่นใจ และทัศนคติต่อการพัฒนาภาษาไทย มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.576 สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สิระ สมนาม และคณะ** (2551, 74) ได้ทำวิจัยเรื่อง ลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษา ชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ณ สถาบันอุดมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการเรียนรู้กาษาของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะ ภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่ใช้กลวิธีที่ใช้ความรู้ความเข้าใจ และกลวิธีเชิงวิภาพบ่อยมาก รองลงมาคือ ใช้กลวิธีที่ใช้การเสริมและการทดแทน และกลวิธีทางสังคมบ่อย โดยใช้กลวิธีที่ใช้ความจำน้อย และใช้ กลวิธีที่ใช้อภิปัญญาน้อยมาก

2) การสร้างรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า 1) เน้นการมุ่งพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน 2) การสร้างรูปแบบที่ยืดหยุ่นและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเส้นทาง ระดับ และจังหวะการเรียนรู้ได้ตามความพร้อมของตนเอง 3) เน้นส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านระดับภาษาพื้นฐาน และบริบทของผู้เรียน กิจกรรมควรเน้นการสื่อสารและการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กัญญ์วราพัชญ์ หอมชื่น วีระกาญจน์ กนกกมเลศ และเมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์** (2565, 233-234) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ของนิสิตชาวต่างชาติที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง” ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของนิสิตชาวต่างชาติ ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง พบว่า 1) นิสิตชาวต่างชาติ ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยตรง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 2) นิสิตชาวต่างชาติ ใช้กลยุทธการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยอ้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.95 2. จากการเปรียบเทียบผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 1) นิสิตชาวต่างชาติใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยตรง ที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และประเทศภูมิลำเนา แตกต่างกัน ใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาโดยตรง ไม่แตกต่างกัน นิสิตชาวต่างชาติที่มีอายุ แตกต่างกัน ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยตรง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) นิสิตชาวต่างชาติใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยอ้อม ที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และประเทศภูมิลำเนา

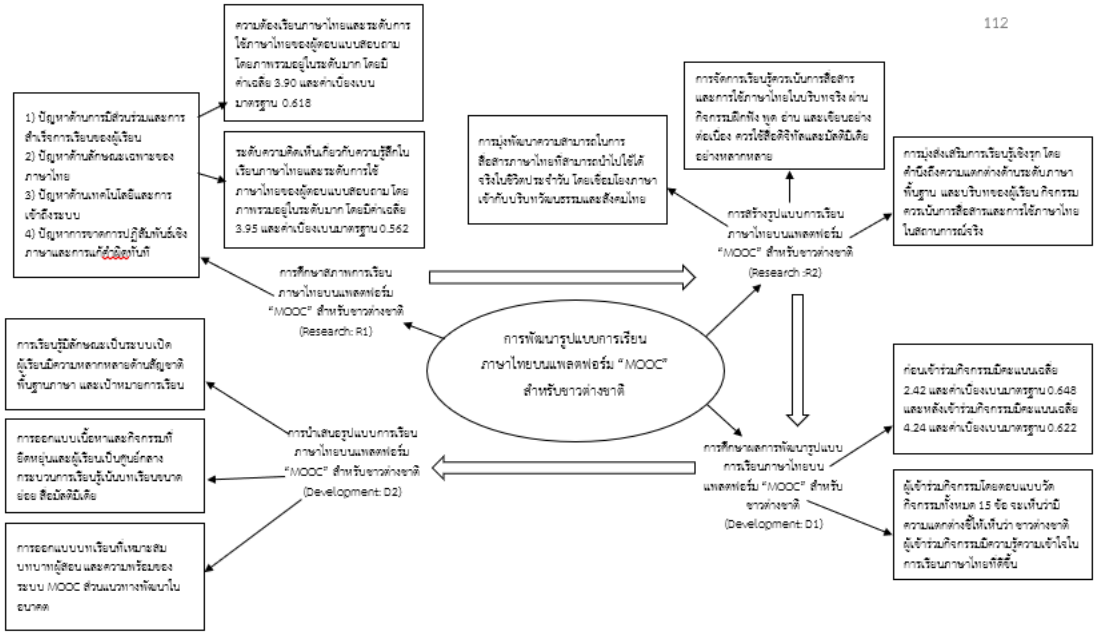
แตกต่างกัน ใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาโดยตรง ไม่แตกต่างกัน นิสิตชาวต่างชาติที่มีอายุ แตกต่างกัน ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยอ้อม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) การศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ โดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติ paired t test ทั้งก่อนและหลัง เกี่ยวกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน โดยภาพรวมจากการทดสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ทั้งก่อนและหลังวัดผลมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแล้วจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตอบแบบวัดกิจกรรมทั้งหมด 15 ข้อ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 2.42 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.648 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 4.24 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.622 ซึ่งจะเห็นว่ามีความแตกต่างชี้ให้เห็นว่า ชาวต่างชาติผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนภาษาไทยที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภคมน รัตนากรานต์ และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์** (2564, 132) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” ผลการวิจัยพบว่า1)ได้หลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของนักเรียนชาวต่างชาติระดับชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วย คือ (1) ยินดีที่ได้รู้จัก (2) ตัวฉันกับโลกอีกใบ (3) มัคคุเทศก์น้อย (4) รู้เฟื่องเรื่องโรงเรียน และ(5) ระดมสมองประลองความคิดจัดการเรียนรู้แบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยภาพรวมหลักสูตรมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.66, S.D.= 0.53)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.822) ผลการใช้หลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของนักเรียนชาวต่างชาติ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า คะแนนวัดความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 27.80) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.53) และก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 13.80) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 5.16) จึงกล่าวได้ว่านักเรียนที่ใช้หลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2มีความสามารถด้านการพูดสื่อสารภาษาไทยหลังการใช้หลักสูตร คิดเป็นร้อยละของการพัฒนา

4) การนำเสนอรูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นระบบเปิด ผู้เรียนมีความหลากหลายด้านสัญชาติ พื้นฐานภาษา และเป้าหมายการเรียน จึงจำเป็นต้องออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้เน้นบทเรียนขนาดย่อย สื่อมัลติมีเดีย และกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการมีส่วนร่วม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยเฉพาะการฟังและการสื่อสาร พร้อมทั้งมีความมั่นใจและแรงจูงใจเพิ่มขึ้น ปัจจัยความสำเร็จสำคัญ ได้แก่ การออกแบบบทเรียนที่เหมาะสม บทบาทผู้สอน และความพร้อมของระบบ MOOC ส่วนแนวทางพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ ความหลากหลายของกิจกรรม และการใช้ข้อมูลผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อภิรดี ไชยกาล วรวรรณ เหมชะญาติ และ สร้อยสน สกลรักษ์** (2018, 110.) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสอน

ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กชาติ พันธุ์เขมรถิ่นไทย” การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการเรียนการสอนในพื้นที่ โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ถิ่นไทย ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน 2) การเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ภาษาแม่ของตนเองควบคู่กับการเรียนภาษาที่สองในชั้นเรียนช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย และไม่มีความวิตกกังวล

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

7. สรุป

ในส่วนของ การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ จะมุ่งพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเชื่อมโยงภาษาเข้ากับบริบทวัฒนธรรมและสังคมไทย และการเรียนรู้มีลักษณะเป็นระบบเปิด ผู้เรียนมีความหลากหลายด้านสัญชาติ พื้นฐานภาษา และเป้าหมายการเรียนสำหรับชาวต่างชาติที่ใช้ในการศึกษา โดยการมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านระดับภาษา พื้นฐาน และบริบทของผู้เรียน กิจกรรมควรเน้นการสื่อสารและการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง

8. ข้อเสนอแนะ

1) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้เรียนผ่านกิจกรรม เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ไปใช้ในการศึกษา 30 คน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และแพลตฟอร์ม ที่สามารถศึกษาข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีกลุ่มผู้เรียนผ่านกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อทำการศึกษาและยืนยันการวิจัย และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยครั้งต่อไป

2) เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษา AI การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ไปใช้ในการศึกษา ดังนั้นจึงควรนำแนว เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนภาษาไทยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อกิจกรรม และการตอบโต้ในการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาและติดตามผลในระยะยาวต่อไป

3) จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการเรียนภาษาไทยบนแพลตฟอร์ม “MOOC” สำหรับชาวต่างชาติ ไปใช้ในการศึกษา มีการผลลัพธ์ชาวต่างชาติผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนภาษาไทยที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงควรทำวิจัยเกี่ยวกับแพลตฟอร์มภาษาไทยในรูปแบบอื่น ๆ ในโครงการต่อไปให้ได้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). *หลักภาษาไทย*. โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรุงเทพธุรกิจ. (2568, 22 มีนาคม). *จุฬาฯ เสริม Soft Power ด้วยภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ*. https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1121117

กัญญ์วราพัชญ์ หอมชื่น, วีระกาญจน์ กนกกมเลศ, และเมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์. (2565). ศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของนิสิตชาวต่างชาติที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง. *วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 7(1), 233-234.

คณาพร คมสัน. (2540). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุลณีย์ บุญมี และ วาสินี มีเครือเอี่ยม. (2566). การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. *วารสารอักษราพิบูล*, 4(2), 71.

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 13. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล วงศ์สุวรรณ. (2561). *การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภคมน รัตนากรานต์ และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรการพูดสื่อสารภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*, 8(1), 132.

รุ่งฤดี แผลงศร. (2561). *ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2562). การพัฒนาแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงสำหรับชาวต่างชาติ. *วารสารมังรายสาร*, 7(1), 43.

สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์. (2548). *เอกสารประกอบการอบรมการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิระ สมนาม และคณะ. (2551). ลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ณ สถาบันอุดมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

โสภิตา สว่างเลิศกุล. (2568). *ดิจิทัล สกิล เตรียมพร้อมสู่ไทยแลนด์โฉมใหม่*. https://www.posttoday.com

อภิรดี ไชยกาล, วรวรรณ เหมชะญาติ, และสร้อยสน สกลรักษ์. (2561). การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. *Journal of Mekong Societies*, 14(1), 110.

อันธิกา ปริญญานิลกุล และคณะ. (2563). ทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพในธุรกิจโรงแรมไทย: กรณีศึกษาโรงแรมในเครือดุสิตอินเตอร์เนชั่นแนลในเขตกรุงเทพมหานคร. *รายงานการวิจัย*. คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. โอเดียนสโตร์.

อาภาพร กลิ่นเทศ. (2565). มู้กส์บทเรียนออนไลน์: การให้ที่ไม่มีสิ้นสุด. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 438-452

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Empowering Sophomores' Higher-Order Thinking Skills in Analytical and Critical Reading Course through Utilizing KWL Plus Strategy

Jureeporn Malelohit[1*]

[1]Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Thailand
✉:* mjureeporn@tsu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 21 January 2026; Revised: 21 February 2026; Accepted: 17 March 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

Developing higher-order thinking skills (HOTS) has become a crucial objective in tertiary-level English reading instruction, particularly in courses emphasizing analytical and critical reading. To achieve this goal, instructional strategies that actively engage learners and foster metacognitive awareness are essential for enhancing reading comprehension and critical thinking. This study aimed to empower sophomores' higher-order thinking skills in an Analytical and Critical Reading course through the utilization of the KWL Plus strategy. The purposes of the study were twofold: (1) to compare sophomores' reading comprehension achievement before and after learning through the KWL Plus strategy, and (2) to examine changes in their higher-order thinking skills before and after engaging in analytical and critical reading instruction using the KWL-plus strategy. The participants were 48 sophomore students enrolled in the Analytical and Critical Reading course during the second semester of the 2025 academic year. A one-group pretest–posttest research design was employed. The KWL Plus strategy was systematically implemented throughout the instructional period to encourage active reading, metacognitive reflection, and deeper textual analysis. Research instruments consisted of a reading comprehension test and a higher-order thinking skills assessment focusing on analysis, evaluation, and synthesis. Data were analyzed using descriptive statistics and paired-samples t-tests. The results revealed statistically significant improvements in both reading comprehension and higher-order thinking skills following the implementation of the KWL Plus strategy. These findings suggest that the KWL Plus strategy is an effective instructional approach for enhancing sophomores' analytical and critical reading abilities while promoting higher-order thinking skills at the tertiary level.

Keywords: Analytical and Critical Reading, Higher-Order Thinking Skills, KWL Plus Strategy, Sophomores

1. Introduction

In the context of higher education, the development of higher-order thinking skills (HOTS) has become a central goal of English language instruction, particularly in reading courses that emphasize analytical and critical engagement with texts. HOTS, as defined in Bloom's revised taxonomy, involve cognitive processes such as analyzing, evaluating, and creating, which go beyond basic comprehension and recall (Anderson & Krathwohl, 2001). These skills are essential for university students to interpret complex academic texts, evaluate

arguments, synthesize information, and apply knowledge critically across disciplines. However, numerous studies have reported that EFL learners at the tertiary level continue to face challenges in reading comprehension and critical thinking due to limited strategic reading practices and passive learning environments (Amali et al., 2022; Indriastuti et al., 2023; Javorcikova & Badinská, 2021).

Reading, particularly analytical and critical reading, is not merely a receptive skill but an active, strategic, and cognitive process that requires learners to interact meaningfully with texts. According to Carrell (1988) and Anderson and Nunan (2008), effective reading instruction should encourage students to activate prior knowledge, set purposes for reading, monitor comprehension, and reflect on learned information. Anderson (2008) further emphasized that strategic reading instruction enables students to become autonomous readers who can analyze textual structures and critically evaluate content. In addition, Critical thinking is claimed to be an essential skill that enables learners to analyse information, make informed decisions, and solve problems effectively. Its significance is obvious, particularly in this information age, where knowledge and information are abundant through technologies. (Prommak, S., & Bunchuay, K.,2025).

Despite this theoretical understanding, traditional reading instruction in many EFL contexts still focuses heavily on surface-level comprehension questions, which inadequately foster higher-order thinking skills (Mukhlis et al., 2023; Pakpahan et al., 2021). To address these challenges, learner-centered and metacognitive strategies such as the KWL (Know–Want–Learn) and KWL Plus strategies have gained increasing attention in reading pedagogy. Originally proposed by Ogle (1986), the KWL strategy guides learners to activate background knowledge, formulate learning questions, and reflect on acquired knowledge. The KWL Plus strategy extends this framework by incorporating post-reading activities such as summarizing, concept mapping, or organizing ideas, thereby promoting deeper comprehension and critical engagement with texts. Empirical studies have demonstrated that the use of KWL and KWL Plus strategies can significantly enhance students' reading comprehension, engagement, and learning outcomes across various educational levels (Diasti et al., 2023; Masruroh, 2024; Pratama, 2023; Zuriah & Mutia, 2023). Recent research has further highlighted the effectiveness of the KWL Plus strategy in fostering higher-order thinking skills and related affective factors. For example, Alshaikh (2023) found that the KWL Plus strategy not only improved learners' academic performance but also enhanced their perceived self-efficacy. Similarly, Chimwong et al. (2024) and Sornkeaw (2021) reported significant improvements in reading comprehension and English learning achievement when KWL Plus was integrated with collaborative learning and multimedia tools. Studies conducted in higher education contexts also suggest that KWL Plus supports learners' analytical abilities, note-taking skills, and metacognitive awareness, which are essential components of HOTS (Guo & Ibrahim, 2023; Jittisukpong, 2023; Karagöl, 2025).

Although previous studies have confirmed the effectiveness of the KWL and KWL Plus strategies in improving reading comprehension, limited research has specifically focused on their impact on sophomores' higher-order thinking skills in analytical and critical reading course. Given the increasing demand for university graduates who possess strong critical thinking and analytical abilities, there is a need to explore instructional strategies that effectively integrate reading comprehension and HOTS development. Therefore, this study aims to empower sophomores' higher-order thinking skills in an Analytical and Critical Reading course through the utilization of the KWL Plus strategy by comparing students' reading comprehension and HOTs before and after the instructional intervention.

2. Literature Review

This section reviews relevant theoretical and empirical studies related to the present research. It first examines the concept of higher-order thinking skills (HOTS) in EFL reading and their role in analytical and critical reading at the tertiary level. The review then discusses analytical and critical reading in higher education, followed by an overview of the KWL and KWL Plus strategies as metacognitive frameworks for reading instruction. Finally, previous studies employing KWL Plus to enhance higher-order thinking skills are synthesized in order to identify research gaps and establish the conceptual foundation of the present study.

1. Higher-Order Thinking Skills in EFL Reading

Higher-order thinking skills (HOTS) are widely recognized as essential competencies in higher education, particularly in analytical and critical reading courses. According to Anderson and Krathwohl's (2001) revised Bloom's taxonomy, HOTS encompass the cognitive processes of analyzing, evaluating, and creating, which go beyond basic comprehension and recall. In the context of EFL reading, these skills enable learners to interpret implicit meanings, evaluate arguments, synthesize information, and construct personal responses to texts. Empirical studies have consistently emphasized the importance of integrating HOTS into reading instruction. Nourdad et al. (2018) demonstrated that explicit instruction in HOTS significantly improved EFL learners' reading ability, particularly in inferential and evaluative comprehension. Similarly, Javorcikova and Badinská (2021) found a strong correlation between undergraduate students' critical thinking ability and their reading comprehension performance, underscoring the cognitive demands of academic reading tasks. In Southeast Asian EFL contexts, research has revealed persistent challenges in fostering HOTS through reading instruction. Mukhlis et al. (2023) and Pakpahan et al. (2021) reported that reading assessments at secondary and vocational levels remain dominated by lower-order cognitive questions, limiting opportunities for learners to engage in deeper analysis. At the tertiary level, Indriastuti et al. (2023) identified uneven development of students' HOTS, even in extensive reading programs, suggesting the need for structured instructional strategies that explicitly support higher-level cognitive processing.

2. Analytical and Critical Reading in Higher Education

Analytical and critical reading are core components of academic literacy in university settings. Carrell (1988) highlighted that reading comprehension is an interactive process involving readers' prior knowledge, textual features, and strategic processing. In EFL contexts, students often struggle with academic texts due to limited vocabulary, background knowledge, and ineffective reading strategies (Anderson & Nunan, 2008). Analytical reading requires students to examine textual structures, identify main ideas and supporting details, and recognize rhetorical patterns, while critical reading involves evaluating the credibility, relevance, and implications of textual information (Anderson, 2008). Zambrano and Alcívar (2023) emphasized that strengthening reading comprehension strategies in higher education is essential for developing students' critical awareness and independent learning capacity. Thai EFL learners, in particular, face additional affective barriers such as reading anxiety. Jaroentasanasiri and Jeanjaroonsri (2023) reported that students with limited strategy use experience higher anxiety levels, which negatively affect comprehension and critical engagement. These findings suggest that effective reading instruction should integrate cognitive, metacognitive, and affective dimensions to support learners' analytical and critical reading development.

3. KWL Strategy as a Metacognitive Reading Framework

The KWL strategy, introduced by Ogle (1986), is a well-established instructional model

designed to activate learners' prior knowledge (Know), stimulate purposeful reading (Want to know), and promote reflection (Learned). Grounded in constructivist learning theory, KWL encourages active engagement, self-questioning, and metacognitive awareness during reading. Numerous studies have confirmed the effectiveness of the KWL strategy in improving EFL learners' reading comprehension. Masruroh (2024), Zuriah and Mutia (2023), and Diasti et al. (2023) found that KWL significantly enhanced students' understanding of texts by guiding them through structured pre-, while-, and post-reading activities. At the junior high school level, Fatmawan et al. (2023) reported improved comprehension and motivation among students using KWL, highlighting its adaptability across educational stages. Recent studies have extended KWL implementation through multimedia and contextualized content. Azwar et al. (2024) demonstrated that integrating KWL with multimedia resources improved Indonesian EFL students' comprehension of report texts, while Pratama (2023) emphasized the strategy's effectiveness in encouraging students to formulate meaningful questions and monitor comprehension.

4. KWL Plus Strategy and Higher-Order Thinking Skills

KWL Plus is an expanded version of the original KWL model that incorporates post-reading activities such as summarizing, mapping, or note-taking to promote deeper cognitive processing. This extension aligns closely with HOTS, as learners are required to analyze information, synthesize ideas, and construct new knowledge from texts. Research has shown that KWL Plus effectively enhances higher-level cognitive outcomes. Jittisukpong (2023) reported significant improvements in EFL undergraduate students' reading comprehension through KWL Plus, particularly in analytical and inferential skills. Similarly, Chimwong et al. (2024) found that combining KWL Plus with collaborative strategic reading significantly improved students' reading comprehension and overall English achievement. Beyond reading comprehension, KWL Plus has been shown to influence related academic skills. Karagöl (2025) revealed that the strategy positively affected university students' note-taking and academic listening skills, indicating its potential for broader academic literacy development. Japah et al. (2025) further demonstrated the effectiveness of KWL Plus in culturally contextualized reading materials, such as Jatakas, for first-year undergraduate students. Importantly, Alshaikh (2023) highlighted that KWL Plus not only improves cognitive outcomes but also enhances learners' perceived self-efficacy, suggesting that the strategy supports both cognitive and affective dimensions of learning—an essential factor for sustaining engagement in analytical and critical reading tasks. Effective reading instruction in higher education requires a combination of strategic instruction and meaningful content engagement. Fitriani et al. (2025) found that students' reading comprehension achievement was influenced by both KWL strategy use and reading habits, emphasizing the role of sustained engagement. Guo and Ibrahim (2023) similarly reported that integrating KWL teaching modes in college English reading improved students' participation and comprehension outcomes.

5. Research Gap and Conceptual Framework

While extensive research has documented the effectiveness of KWL and KWL Plus strategies in improving reading comprehension, several gaps remain. First, many studies focus primarily on comprehension outcomes rather than explicitly examining higher-order thinking skills aligned with analytical and critical reading courses. Second, empirical evidence at the sophomore level in tertiary EFL contexts—particularly in Thailand—is still limited. Third, few studies integrate both quantitative gains and cognitive–metacognitive dimensions such as self-efficacy and HOTS development. Addressing these gaps, the present study investigates the extent to which the KWL Plus strategy empowers sophomores' higher-order thinking skills in

an analytical and critical reading course by examining changes in reading comprehension and HOTS performance before and after instruction. By situating KWL Plus within a HOTS-oriented instructional framework, this study contributes to the growing body of research on metacognitive reading strategies in higher education EFL contexts.

3. Research Methodology

In line with the study title, this research applies the KWL Plus strategy as an instructional intervention to promote sophomores' analytical, evaluative, and reflective reading abilities. To examine the impact of the KWL Plus strategy on students' reading comprehension and higher-order thinking skills, a systematic research design was employed. Accordingly, the following section describes the research methodology, including the research design, participants, instructional procedures, research instruments, and data analysis methods used to address the research objectives.

3.1 Research Instruments

Three main research instruments were used in this study.

1. Reading Comprehension Test

The reading comprehension test was developed by the researcher to align with the objectives of the Analytical and Critical Reading course. It consisted of selected academic reading passages followed by multiple-choice and short-answer questions measuring students' abilities to identify main ideas, analyze textual details, make inferences, interpret meanings, and evaluate arguments. The test was administered as both a pretest and a posttest. Content validity was examined by three experts in English language teaching, and the reliability coefficient was calculated using appropriate statistical methods.

2. Higher-Order Thinking Skills (HOTS) Assessment

The HOTS assessment was designed based on Bloom's revised taxonomy, focusing on the cognitive levels of analyzing, evaluating, and creating. The instrument included open-ended questions and analytical tasks requiring students to interpret texts, evaluate evidence, justify opinions, and synthesize information. The assessment was administered before and after the implementation of the KWL Plus strategy. A scoring rubric was used to ensure consistent and objective evaluation of students' responses.

3. Instructional Lesson Plans Using KWL Plus Strateg

A set of lesson plans integrating the KWL Plus strategy was developed as the treatment instrument. Each lesson followed the four stages of the KWL Plus strategy: activating prior knowledge (Know), generating questions (Want to know), reflecting on learning (Learned), and organizing information through summarizing or concept mapping activities (Plus). These lesson plans guided the instructional process throughout the study period.

2. Research Procedure

The research procedure was conducted in three main phases:

2.1 Pre-Implementation Phase

At the beginning of the semester, the participants were administered the reading comprehension pretest and the HOTS pretest to assess their baseline abilities in analytical and critical reading as well as higher-order thinking skills.

2.2 Implementation Phase

The KWL Plus strategy was implemented over the instructional period of the Analytical and Critical Reading course. During each lesson, students actively engaged in pre-reading activities to activate prior knowledge, formulated questions to guide their reading, reflected on newly acquired information after reading, and completed post-reading activities such as summarizing, mapping ideas, or synthesizing arguments. The instructor facilitated discussions and provided feedback to support students' analytical and critical thinking processes.

2.3 Post-Implementation Phase

At the end of the instructional period, the same reading comprehension test and HOTs assessment were administered as posttests. The posttest results were used to measure changes in students' reading comprehension and higher-order thinking skills after learning through the KWL Plus strategy.

3. Data Collection

Data collection was conducted during the second semester of the 2025 academic year in an Analytical and Critical Reading course. The participants consisted of 48 sophomore students who were enrolled in the course and participated in all stages of the study. A one-group pretest–posttest design was employed to collect data on students' reading comprehension achievement and higher-order thinking skills before and after the implementation of the KWL Plus strategy.

Two research instruments were used for data collection. The first instrument was a reading comprehension test designed to measure students' ability to understand, analyze, and interpret academic texts. The second instrument was a higher-order thinking skills assessment focusing on the cognitive domains of analysis, evaluation, and synthesis, in accordance with Anderson and Krathwohl's revised Bloom's taxonomy. Prior to the instructional intervention, all participants completed the reading comprehension pretest and the HOTs pretest to establish baseline performance levels.

The KWL Plus strategy was then systematically implemented throughout the instructional period as part of regular classroom instruction. The instructional procedures encouraged students to activate prior knowledge, formulate guiding questions, engage in analytical and critical reading, and reflect on their learning through summarizing and organizing information.

At the end of the instructional period, the same reading comprehension test and higher-order thinking skills assessment were administered as posttests. The pretest and posttest scores were collected and recorded for statistical analysis to examine changes in students' reading comprehension and higher-order thinking skills resulting from the use of the KWL Plus strategy.

4. Results

1. Results of the Study

To examine the effectiveness of the KWL-Plus instructional strategy in enhancing sophomores' reading comprehension with higher-order thinking skills, a paired-samples t-test was conducted to compare students' pre-test and post-test scores. The test consisted of 30 items measuring comprehension, analysis, evaluation, and creation skills. The results revealed a substantial improvement in students' reading comprehension with HOTS after receiving instruction through the KWL-Plus strategy. As shown in Table 1, the mean score of the post-test (M = 23.46, SD = 3.12) was considerably higher than that of the pre-test (M = 15.27, SD = 3.45). The paired-samples t-test indicated that the difference between the pre-test and post-test scores was statistically significant at the .05 level, $t(47) = 14.82$, $p < .001$. This result

demonstrates that students' reading comprehension and higher-order thinking skills significantly improved after the implementation of the KWL-Plus strategy.

Table 1: **Comparison of Pre-test and Post-test Scores on Reading Comprehension with HOTS (n = 48)**

Test	Mean	SD	t	df	p
Pre-test	15.27	3.45			
Post-test	23.46	3.12	14.82	47	< .001*

*Significant at the .05 level

The findings indicate that the KWL-Plus strategy had a positive and significant effect on sophompres' reading comprehension with higher-order thinking skills. The notable increase in post-test scores suggests that activating prior knowledge (K), setting learning goals (W), organizing information through mapping and summarization (Plus), and reflecting on learning outcomes (L) effectively supported sophomores in processing texts more analytically and critically. Moreover, the large t-value reflects a strong instructional impact, implying that students were better able to analyze information, evaluate ideas, and generate new insights after engaging in KWL-Plus-based reading activities.

The second research objective aimed to examine changes in sophomores' higher-order thinking skills (HOTS) before and after engaging in analytical and critical reading instruction using the KWL Plus strategy. To address this objective, the sophomores' higher-order thinking skills were assessed through a HOTS test administered before (pretest) and after (posttest) the implementation of the KWL Plus strategy. The data were analyzed using descriptive statistics and a paired-samples *t*-test to determine whether there was a statistically significant difference between the pretest and posttest scores. The results showed that the students' mean HOTS score increased from the pretest ($M = 62.45$, $SD = 7.83$) to the posttest ($M = 75.68$, $SD = 6.91$).

This increase indicates an improvement in students' higher-order thinking skills after participating in analytical and critical reading instruction using the KWL Plus strategy. The paired-samples *t*-test revealed that the difference between the pretest and posttest scores was statistically significant, $t(47) = 10.24$, $p < .001$. This result suggests that the KWL Plus strategy had a significant positive effect on the development of sophomores' higher-order thinking skills.

5. Conclusion

The purpose of this study was to examine the effectiveness of the KWL-Plus instructional strategy in enhancing sophomores' reading comprehension integrated with higher-order thinking skills (HOTs) in an analytical and critical reading course. The findings clearly indicate that the implementation of the KWL-Plus strategy resulted in significant improvements in both students' reading comprehension performance and their higher-order thinking skills.

The results of the paired-samples t-test revealed a statistically significant increase in students' reading comprehension with HOTS from the pre-test to the post-test. The substantial difference between the mean scores (pre-test M = 15.27; post-test M = 23.46) suggests that students benefited considerably from instruction structured around the KWL-Plus strategy. This finding supports the notion that reading instruction that explicitly integrates cognitive and metacognitive processes can lead to deeper comprehension and more analytical engagement with texts. The large t-value further indicates that the instructional intervention had a strong effect, emphasizing the effectiveness of KWL-Plus as a reading strategy for EFL learners at the tertiary level. One possible explanation for this improvement lies in the systematic stages of

the KWL-Plus strategy. Activating prior knowledge in the K (Know) phase likely helped students connect new textual information with existing schemas, facilitating comprehension. The W (Want to know) stage encouraged students to set purposeful reading goals, which may have increased their engagement and focus during reading. The Plus component, which emphasizes organizing information through concept mapping and summarization, appears to have played a crucial role in promoting analysis and synthesis of ideas. Finally, the L (Learned) phase allowed students to reflect on and evaluate their learning, reinforcing critical thinking and self-regulation. Together, these stages created a learning environment that supported students in processing texts more analytically and critically rather than relying on surface-level understanding.In addition to improvements in reading comprehension, the study also found a significant enhancement in students' higher-order thinking skills as measured by the HOTs test. The increase in mean HOTs scores from 62.45 in the pretest to 75.68 in the posttest demonstrates that the KWL-Plus strategy positively influenced students' abilities to analyze, evaluate, and create—core components of higher-order thinking. The statistically significant t-test result confirms that this improvement was not due to chance but rather to the instructional intervention. These findings suggest that the KWL-Plus strategy is particularly effective in fostering HOTs because it actively engages learners in metacognitive reflection and higher-level cognitive processes throughout the reading cycle. By encouraging students to generate questions, evaluate information, and synthesize ideas, KWL-Plus aligns well with the upper levels of Anderson and Krathwohl's revised Bloom's taxonomy. As a result, students are not only passive recipients of information but also active constructors of meaning, which is essential for developing critical and analytical reading skills in EFL contexts.

Overall, the findings of this study are consistent with previous research highlighting the effectiveness of strategy-based instruction in enhancing reading comprehension and higher-order thinking skills. The results provide empirical support for integrating the KWL-Plus strategy into analytical and critical reading courses at the university level. Pedagogically, this study suggests that EFL instructors should adopt structured instructional strategies that promote active engagement, reflection, and higher-order thinking to improve students' reading outcomes. By doing so, students can be better prepared to meet the cognitive demands of academic reading and higher education learning contexts.

6. Discussion

The present study examined the effectiveness of the KWL-Plus instructional strategy in enhancing sophomores' reading comprehension integrated with higher-order thinking skills (HOTS) in an analytical and critical reading course. The findings revealed statistically significant improvements in both reading comprehension and HOTs following the implementation of the KWL-Plus strategy. These results provide strong empirical support for the use of structured, strategy-based, and metacognitive reading instruction in EFL higher education contexts. The significant increase in sophomores' reading comprehension scores from the pre-test to the post-test aligns with a substantial body of research demonstrating the effectiveness of KWL-Plus strategies in improving EFL sophomores' reading comprehension. Ogle (1986) introduced the KWL strategy to promote active reading through activating prior knowledge, setting reading purposes, and reflecting on learning outcomes. Subsequent studies have consistently shown that KWL-based instruction enhances students' understanding of texts by encouraging purposeful and engaged reading (Masruroh, 2024; Zuriah & Mutia, 2023; Pratama, 2023). The present findings corroborate these results and further suggest that the integration of the "Plus" component strengthens the impact of the strategy. Therefore, the effectiveness of the KWL-Plus strategy observed in this study is also consistent with recent empirical studies conducted in EFL contexts. For example, Jittisukpong (2023) and Sornkeaw

(2021) reported significant improvements in undergraduate students' reading comprehension when KWL-Plus was implemented as part of reading instruction. Similarly, Chimwong et al. (2024) found that the combination of KWL Plus and collaborative strategic reading significantly enhanced students' reading comprehension and English achievement. These findings suggest that KWL-Plus is particularly effective when applied in analytical reading contexts that require sophomores to engage with texts beyond literal comprehension. Then, from a theoretical perspective, the results align with schema theory, which emphasizes the role of background knowledge in reading comprehension (Carrell, 1988). The K (Know) stage of the KWL-Plus strategy likely enabled students to activate relevant schemata prior to reading, facilitating the integration of new information with existing knowledge. In addition, the W (Want to know) stage encouraged students to formulate questions and set clear reading goals, which may have increased motivation and focus during reading. These processes are consistent with Anderson's (2008) view of reading as an active and strategic process and with Anderson and Nunan's (2008) emphasis on readers engagement in reading instruction. Beyond reading comprehension, the present study also found a significant improvement in students' higher-order thinking skills, as indicated by the increase in HOTs scores from the pretest to the posttest. This finding supports the effectiveness of the KWL-Plus strategy in fostering higher-order cognitive processes such as analysis, evaluation, and creation, as conceptualized in Anderson and Krathwohl's (2001) revised Bloom's taxonomy.

The results are in line with previous research indicating that reading instruction incorporating HOTS-oriented activities leads to improved critical and analytical thinking (Nourdad et al., 2018; Javorcikova & Badinská, 2021). The Plus component of the KWL-Plus strategy appears to be a key factor contributing to the development of HOTS. Activities such as concept mapping and summarization require learners to organize information, identify relationships among ideas, and synthesize key points, which correspond directly to higher levels of cognitive processing. Similar conclusions were drawn by Amali et al. (2022) and Pakpahan et al. (2021), who emphasized the importance of aligning reading tasks and assessments with HOTS frameworks to promote deeper comprehension. Furthermore, Indriastuti et al. (2023) found that structured reading activities significantly enhanced university students' HOTS, supporting the findings of the present study. The reflective L (Learned) stage also plays an essential role in promoting higher-order thinking. By encouraging students to reflect on what they have learned and evaluate whether their initial questions were answered, the strategy supports metacognitive awareness and self-regulation. This finding is consistent with Alshaikh (2023), who reported that KWL-Plus instruction enhanced learners' perceived self-efficacy and metacognitive engagement—both of which are closely linked to the development of HOTS. Such reflective practices are particularly valuable in analytical and critical reading courses, where students are expected to evaluate arguments and generate new insights.The improvement found in this study is consistent with a wide range of previous research demonstrating the positive impact of KWL-based strategies on EFL learners' reading comprehension. Studies by Diasti et al. (2023), Masruroh (2024), Zuriah and Mutia (2023), and Pratama (2023) similarly reported that KWL strategies facilitate better understanding of texts by helping students organize information and monitor their comprehension. More recent studies, such as Azwar et al. (2024) and Chimwong et al. (2024), further confirm that KWL and KWL Plus strategies are effective across different contexts and text types, including when integrated with multimedia or collaborative approaches. The present findings extend this body of research by demonstrating that KWL Plus is not only effective for general comprehension but also particularly suitable for analytical and critical reading at the tertiary level. More importantly, the results revealed a significant enhancement in students' higher-order thinking skills following the implementation of the KWL Plus strategy. This finding suggests that KWL

Plus goes beyond surface-level comprehension and supports cognitive processes associated with higher levels of Bloom's revised taxonomy, such as analyzing, evaluating, and creating (Anderson & Krathwohl, 2001). During the "Want" phase, students were required to generate questions, which inherently involves analysis and inquiry. The "Learn" and "Plus" phases, especially when students summarize, synthesize ideas, and construct graphic organizers, encourage evaluation of information and integration of concepts. These activities align with Amali et al. (2022) and Pakpahan et al. (2021), who emphasized that HOTS-oriented reading instruction and assessment foster deeper engagement with texts and lead to higher-level comprehension outcomes. The findings also corroborate earlier studies that explicitly linked KWL-based instruction with the development of higher-order thinking. Jittisukpong (2023) and Japah et al. (2025) found that KWL Plus effectively promoted analytical thinking and deeper text interpretation among Thai undergraduate students. Similarly, Nourdad et al. (2018) and Indriastuti et al. (2023) highlighted that explicit instruction targeting HOTS in reading can significantly enhance learners' ability to analyze and evaluate texts.

The present study reinforces these conclusions by showing that when KWL Plus is systematically integrated into an Analytical and Critical Reading course, it can serve as an effective pedagogical framework for HOTS development. Another important aspect of the discussion relates to metacognitive awareness.

The KWL Plus strategy inherently promotes metacognition by requiring learners to reflect on what they already know, identify gaps in their understanding, and evaluate what they have learned. This process aligns with Carrell's (1988) view that successful reading involves strategic awareness and self-regulation. Increased metacognitive engagement may explain why students in this study demonstrated improved HOTS, as they became more conscious of their thinking processes while interacting with complex texts. This interpretation is supported by Guo and Ibrahim (2023), who found that integrating the KWL teaching mode in college English reading enhanced students' strategic awareness and independent learning. In addition, the findings resonate with Alshaikh's (2023) study, which reported that the KWL Plus strategy positively influenced learners' perceived self-efficacy. Although self-efficacy was not directly measured in the present study, the observed improvement in reading comprehension and HOTS may be indirectly associated with increased confidence in handling analytical and critical reading tasks. When students are actively involved in setting learning goals and monitoring their progress, they are more likely to feel capable of engaging with challenging texts, which can further support higher-order cognitive engagement. From a broader pedagogical perspective, the results of this study align with calls to strengthen higher-order thinking and reading strategies in higher education (Zambrano & Alcívar, 2023; Javorcikova & Badinská, 2021).

The effectiveness of the KWL Plus strategy demonstrated here suggests that reading instruction should move beyond traditional teacher-centered approaches toward learner-centered, strategy-based models that actively involve students in meaning construction. This is particularly relevant in analytical and critical reading courses, where students are expected to interpret, critique, and synthesize complex academic texts. Nevertheless, the findings should be interpreted with consideration of the study's design. The one-group pretest–posttest design, while useful for examining instructional impact, does not allow for comparison with a control group. Therefore, although the improvements observed can be reasonably attributed to the KWL Plus strategy, future studies employing experimental or quasi-experimental designs could provide stronger causal evidence. Despite this limitation, the consistency of the present findings with a substantial body of prior research strengthens the claim that KWL Plus is an effective instructional strategy for enhancing both reading comprehension and higher-order thinking skills.

In summary, the discussion of the findings indicates that the KWL Plus strategy effectively supports sophomores' development of analytical and critical reading abilities by improving comprehension and fostering higher-order thinking skills. Grounded in constructivist and metacognitive theories of reading and supported by extensive empirical evidence, the KWL Plus strategy emerges as a powerful pedagogical tool for tertiary-level EFL reading instruction.

7. Suggestions

Based on the findings of this study, EFL instructors are encouraged to integrate the KWL-Plus instructional strategy into analytical and critical reading course to enhance sophomores' reading comprehension and higher-order thinking skills (HOTs). Explicit guidance through the stages of activating prior knowledge, setting reading goals, organizing information through mapping and summarization, and reflecting on learning outcomes can promote active and purposeful reading. Particular emphasis should be placed on the Plus component, as activities such as concept mapping and summarization support analysis, evaluation, and synthesis of textual information.

In addition, reflective practices in the Learned stage should be incorporated to foster students' metacognitive awareness and self-regulated learning. At the curriculum level, reading tasks and assessments should be aligned with HOTS-oriented objectives to ensure consistency between instruction and evaluation. Professional development programs for EFL instructors may also include training on strategy-based and metacognitive reading instruction.

For future research, studies employing control groups, longitudinal designs, or mixed methods are recommended to further examine the effectiveness and sustainability of the KWL-Plus strategy across different contexts and learner groups.

References

Alshaikh, A. (2023). The impact of KWL Plus strategy on the development of perceived self-efficacy. *The International Journal of Pedagogy and Curriculum, 30*(1), 37–47.

Amali, L. N., Bharati, D. A. L., & Rozi, F. (2022). The implementation of higher-order thinking skills (HOTS) assessment to evaluate students' reading comprehension achievement. *English Education Journal, 12*(1), 10–18.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.

Anderson, N. J. (2008). *Active skills for reading: Student book 3* (2nd ed.). Heinle Cengage Learning.

Anderson, N. J., & Nunan, D. (2008). *Practical English language teaching: Reading*. McGraw-Hill ESL/ELT.

Azwar, T. A., Ristiyanti, S. H., & Puspita, H. (2024). Enhancing Indonesian EFL students' reading comprehension of report texts through KWL strategy with multimedia: A classroom action research. *Jambura Journal of English Teaching and Literature, 5*(2), 102–113.

Carrell, P. L. (1988). SLA and classroom instruction: Reading. *Annual Review of Applied Linguistics, 9*, 223–242.

Chimwong, C., Naphatthalung, N., & Khattiyamarn, W. (2024). The effects of collaborative strategic reading and KWL Plus technique on reading comprehension and English learning achievement. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 45*(3), 1–10.

Diasti, K. S., Murniati, C. T., & Hartono, H. (2023). The implementation of KWL strategy in EFL students' reading comprehension. *Journal of English Teaching, 9*(2), 176–185.

Fatmawan, A. R., Sari, D. M., Subroto, D. E., Hs, N., & Husain, D. L. (2023). The Know–Want–Learn (KWL) strategy in English learning of junior high school students. *Journal of English Development, 3*(2), 80–89.

Fitriani, R., Tahrun, T., & Firdaus, M. (2025). Influence of KWL strategy and reading habit on students' reading comprehension achievement. *Alacrity: Journal of Education*, 1039–1051.

Guo, X., & Ibrahim, N. M. (2023). Enhancing college English reading pedagogy through the integration of the KWL teaching mode. *Innovation, 11*, 231–236.

Indriastuti, N. R., Mustikawati, D. A., & Asiyah, S. (2023). Analysis on students' HOTS through extensive reading in the English department of University of Muhammadiyah Ponorogo. *Premise: Journal of English Education and Applied Linguistics, 12*(2), 507–521.

Japah, P. V., Pansa, B., & Chantimachaiamorn, C. (2025). Development of reading comprehension skills through Jatakas in Theravada Buddhism using KWL Plus model for first-year undergraduate students. *Journal of Contemporary Buddhist Society, 4*(2), 66–88.

Jaroentasanasiri, S., & Jeanjaroonsri, R. (2023). *The study of reading anxiety and the use of reading strategies among two groups of Thai EFL students* (Unpublished master's thesis). Thammasat University.

Javorcikova, J., & Badinská, M. (2021). Reading and critical thinking skills of undergraduate students: A quantitative analysis. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 655–666.

Jittisukpong, P. (2023). Developing English reading comprehension ability of EFL undergraduate students through the KWL-Plus technique. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal of Humanities and Social Sciences, 43*(4), 121–141.

Karagöl, E. (2025). The impact of the KWL Plus strategy on university students' note-taking and academic listening skills: A mixed-methods research. *SAGE Open, 15*(4), 21582440251379210.

Makhlouf, A., & Al-Qaisi, W. (2025). Pedagogical strategies for teaching children's literature in higher education. *Journal of Languages and Translation, 5*(5), 83–90.

Masruroh, L. (2024). Using KWL (Know, Want, and Learned) strategy to improve students' reading comprehension. *International Journal of English Language and Pedagogy, 2*(1), 75–84.

Mukhlis, M., Suwandi, S., Rohmadi, M., & Setiawan, B. (2023). Higher-order thinking skills in reading literacy questions at vocational high schools in Indonesia. *IJoLE: International Journal of Language Education, 7*(4), 615–632.

Nourdad, N., Masoudi, S., & Rahimali, P. (2018). The effect of higher order thinking skill instruction on EFL reading ability. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature, 7*(3), 231–237.

Ogle, D. M. (1986). K-W-L: A teaching model that develops active reading of expository text. *The Reading Teacher, 39*(6), 564–570.

Pakpahan, S. F., Pakpahan, S., Purba, I. D. S., & Nasution, J. (2021). Analysis of reading comprehension questions using revised Bloom's taxonomy on higher-order thinking skills (HOTS). *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature, 9*(1), 259–271.

Prommak, S., & Bunchuay, K. (2025). Developing Critical Thinking of Thai Primary Learners: Applications and Implications. *Journal of Buddhist Education and Research (JBER)*, 11(3), 217-230.

Pratama, A. J. (2023). The strategies in using KWL to improve students' reading comprehension achievement. *EFL Education Journal, 10*(2), 55–67.

Sornkeaw, J. (2021). The effects of using KWL-Plus strategy through infographics on Thai EFL students' reading comprehension skills. *Social Sciences Research and Academic Journal, 16*(3), 27–40.

Wahyuni, S., & Fitrawati, F. (2023). The effectiveness of KWLA (Know, Want, Learned, Affect) strategy in improving students' reading comprehension. *Journal of English Language Teaching, 12*(4), 1287–1295.

Zambrano, M. Y. R., & Alcívar, Y. A. C. (2023). Importance of strengthening reading comprehension strategies in higher education institutions. *Revista San Gregorio, 1*, 194–204.

Zuriah, S., & Mutia, U. (2023). The effect of KWL strategy on EFL students' reading comprehension achievement. *EEdJ: English Education Journal, 3*(1), 39–46.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

Buddhist Principles, Media Literacy, and Positive Online Traits Among Buddhist University Students in Thailand: A Quantitative Study

Napasri Suwanajote [1], Smitthinun Thairoongrojana[2]*

[1]College of Communication Arts, Suan Sunanda Rajabhat University
[2]Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunanda Rajabhat University, Nakhon Pathom Campus

✉:Napasri.su@ssru.ac.th; Smithinon.th@ssru.ac.th*
(*Author Corresponding Email)

Received: 09 January 2026; Revised: 26 January 2026; Accepted: 25 February 2026
© The Author(s) 2026

Abstract

This study investigated the relationships between Buddhist principles (Sila, Samadhi, and Panna), media literacy competency, and positive online traits among Buddhist university students in Thailand. Using a quantitative cross-sectional survey design, data were collected from 359 undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU), Khon Kaen Campus. Instruments included validated scales for Buddhist principled living (Trisikkha scale), media literacy (adapted from the NAMLE framework), and positive online traits including respectful communication, online empathy, and resistance to misinformation. Descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple linear regression were employed for analysis. Results revealed that all three Buddhist principles significantly and positively correlated with both media literacy ($r = .48–.59$) and positive online traits ($r = .44–.55$). Multiple regression analysis indicated that Panna (wisdom discernment) was the strongest predictor of media literacy (Beta = .34, $p < .001$) and positive online traits (Beta = .33, $p < .001$), followed by Samadhi (mindfulness concentration) and Sila (moral conduct). The combined model explained 41% of variance in media literacy and 37% in positive online traits. Daily social media usage showed a modest negative association with all study variables. Findings suggest that Buddhist education integrating the Trisikkha framework can effectively cultivate digital citizenship competencies relevant to contemporary media environments.

Keywords: Buddhist principles, media literacy, online traits, digital citizenship, Trisikkha, Buddhist university students, Thailand

1. Introduction

The rapid expansion of digital media and online communication platforms has fundamentally transformed how individuals access information, form opinions, and engage in social discourse. In Thailand, internet penetration reached 88.0% of the population in 2024 (Electronic Transactions Development Agency [ETDA], 2024), with social media usage among youth constituting a dominant portion of daily online activity. Within this context, concerns about misinformation, cyberbullying, digital addiction, and the erosion of ethical communication have become pressing issues in higher education (Aufderheide, 1993; Hobbs, 2010; Potter, 2016).

Buddhist institutions of higher learning occupy a unique position in addressing these challenges. Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU), as Thailand's premier

Buddhist university, is mandated not only to transmit canonical knowledge but to cultivate graduates capable of responsible, compassionate engagement in the contemporary world (Office of the Higher Education Commission, 2022). The foundational Buddhist ethical and cognitive framework — the Trisikkha, comprising Sila (moral conduct), Samadhi (mindful concentration), and Panna (wisdom discernment) — offers a philosophically coherent and empirically underexplored set of principles for navigating digital environments.

Media literacy, defined as the ability to access, analyze, evaluate, create, and act using all forms of communication (National Association for Media Literacy Education [NAMLE], 2021), is increasingly recognized as a core competency for democratic and civic participation. Positive online traits — including respectful communication, online empathy, and resistance to misinformation — constitute behavioral and attitudinal manifestations of media literacy that extend beyond mere technical skill into the domain of digital character (Ribble, 2015). Yet research linking Buddhist pedagogical values to these digital competencies remains sparse, particularly in Thai Buddhist higher education contexts.

The theoretical intersection between Buddhist principles and media literacy is compelling. Sila prescribes right speech and non-harm as ethical anchors, which have direct implications for online communication behaviors. Samadhi cultivates attentional regulation and metacognitive awareness, capacities critical to resisting emotional manipulation in algorithmically curated media environments. Panna, the highest dimension of the Trisikkha, involves discriminative wisdom and the capacity for clear, non-reactive judgment — precisely the cognitive disposition required for critical analysis of digital content. These correspondences suggest that Buddhist principled living may constitute a robust intrapersonal resource for developing media literacy and positive online engagement.

Despite this theoretical coherence, empirical studies examining the predictive relationships between Buddhist principles, media literacy, and positive online traits remain limited. Previous research in Thailand has explored digital literacy among general student populations (Srisuwan et al., 2022) and examined Buddhist values in relation to moral reasoning (Piyapan et al., 2021), but has not integrated these lines of inquiry within a unified quantitative framework. Internationally, mindfulness-based interventions have shown promise in improving media consumption habits (Bahl et al., 2016; Long & Christian, 2015), but these studies typically operationalize mindfulness as a psychological construct divorced from its Buddhist soteriological context.

The present study addresses this gap by examining the extent to which adherence to Buddhist Trisikkha principles predicts media literacy competency and positive online traits among MCU undergraduate students. Three research objectives guided the inquiry: (1) to describe the levels of Buddhist principled living, media literacy, and positive online traits among Buddhist university students; (2) to examine the correlational relationships among these variables; and (3) to determine the predictive power of Buddhist principles on media literacy and positive online traits.

2. Literature Review

Buddhist Trisikkha as an Ethical-Cognitive Framework

The Trisikkha — the Three Trainings of Sila, Samadhi, and Panna — constitutes one of Buddhism's most systematically articulated frameworks for human development (Bodhi, 2011). In canonical Theravada literature, particularly the Digha Nikaya and Majjhima Nikaya, these three dimensions form an integrated and mutually reinforcing developmental path (Bhikkhu Bodhi, 2000). Sila encompasses adherence to precepts and the cultivation of right speech, right action, and right livelihood. Samadhi refers to the development of meditative concentration and moment-to-moment mindful awareness. Panna denotes the arising of insight

into the three characteristics of existence — impermanence (anicca), unsatisfactoriness (dukkha), and non-self (anatta) — which produces transformative wisdom and discernment.

Contemporary scholarship has increasingly explored how Trisikkha principles translate into modern psychological and educational constructs. Analayo (2020) draws parallels between Samadhi-based mindfulness and executive function capacities including working memory, cognitive flexibility, and attentional control. Ruangsan (2023) has argued that Panna-based wisdom corresponds functionally to critical thinking and reflective judgment in contemporary educational taxonomies, noting particularly its role in evaluating claims about causality and evidence. These conceptual mappings provide a theoretical basis for proposing that Buddhist principled living supports the cognitive and attitudinal prerequisites of media literacy.

Media Literacy: Conceptual Dimensions

Media literacy scholarship has evolved substantially since Aufderheide's (1993) foundational framework, expanding from a focus on print and broadcast media to encompass participatory digital and social media environments (Jenkins et al., 2009). The NAMLE (2021) framework articulates media literacy as comprising five core competencies: access (finding and using media tools), analysis (examining how media messages are constructed), evaluation (judging the credibility, accuracy, and quality of media), creation (producing and sharing original media content), and reflection (understanding one's own media use and its social implications). Potter's (2016) cognitive model further specifies media literacy as a multi-dimensional construct spanning cognitive, emotional, aesthetic, and moral knowledge structures.

In the Thai educational context, media literacy has gained policy salience through the National Education Act (2019 Amendment) and curricula promoted by the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC). Research by Kongsri and Wongsopa (2022) found that Thai university students demonstrated moderate levels of critical media analysis but weaker competencies in ethical content creation, suggesting domain-specific variation in literacy development. Studies linking media literacy to psychological variables have identified self-regulation (Chen & Li, 2020), dispositional mindfulness (Bahl et al., 2016), and moral reasoning (Mihailidis & Viotty, 2017) as relevant predictors.

Positive Online Traits and Digital Citizenship

Positive online traits refer to the dispositional and behavioral tendencies that characterize ethical, prosocial, and constructive engagement in digital spaces. Ribble's (2015) Digital Citizenship framework identifies nine elements including digital ethics, digital communication, and digital health. Of particular relevance to the present study are respectful online communication (refraining from hostile, deceptive, or demeaning speech), online empathy (perspective-taking and compassionate responsiveness to others' online expressions), and resistance to misinformation (the capacity and willingness to critically evaluate and not share false or misleading content).

Empirical research on positive online traits has highlighted the role of both cognitive and moral variables. Van Zalk et al. (2021) found that adolescents' empathy levels significantly predicted prosocial online communication. Lee and Kim (2022) demonstrated that ethical self-concept was among the strongest predictors of anti-fake-news behaviors in South Korean university students. In Thailand, Sribuakaew and Treerat (2023) found that students with higher moral reasoning scores were significantly less likely to share unverified content on social media. These findings converge in suggesting that principled, other-regarding dispositions — precisely those cultivated by Buddhist ethical training — underlie positive online behavior.

Theoretical Framework

The present study is grounded in an integration of Buddhist Trisikkha theory with Social Cognitive Theory (Bandura, 1986) and the Information Processing Model of media literacy (Potter, 2016). Bandura's framework provides a basis for conceptualizing how internalized values and behavioral standards (Sila) regulate digital conduct through self-monitoring and self-evaluation processes. The attentional and metacognitive dimensions of Samadhi align with Potter's account of the cognitive knowledge structures required for analyzing media messages. Panna's wisdom orientation maps onto the moral and evaluative knowledge domains identified in Potter's framework as preconditions for media literacy competency.

The integrated framework posits that Buddhist principled living operates as an intrapersonal resource that enhances both cognitive (analytical, evaluative) and affective (empathic, compassionate) capacities relevant to digital media engagement. It is hypothesized that all three Trisikkha dimensions will demonstrate significant positive relationships with media literacy and positive online traits, with Panna emerging as the strongest predictor due to its encompassing function as integrative wisdom.

3. Research Methodology

Research Design

A quantitative cross-sectional survey design was employed. This design is appropriate for examining the relationships and predictive associations between Buddhist principled living, media literacy, and positive online traits among undergraduate students at a single point in time. The study adhered to ethical guidelines approved by the MCU Research Ethics Committee.

Population and Sample

The target population comprised all 1,420 undergraduate students enrolled at MCU Khon Kaen Campus during the 2024 academic year. Using Krejcie and Morgan's (1970) sample size table, a minimum sample of 302 participants was required for a population of this size. To allow for potential incomplete responses and to increase statistical power for regression analysis, a target sample of 380 was sought. Stratified random sampling was used to ensure proportional representation across the four years of study. A final sample of 359 participants completed all items with sufficient validity, yielding a response rate of 94.5%.

Research Instruments

Four instruments were used in the study. First, a demographic questionnaire captured gender, year of study, daily social media usage duration, and primary social media platform. Second, the Buddhist Principled Living Scale (BPLS) comprised 24 items measuring the three Trisikkha dimensions: Sila (8 items), Samadhi (8 items), and Panna (8 items), using a five-point Likert scale (1 = strongly disagree; 5 = strongly agree). Items were developed based on canonical Theravada sources and reviewed by five Buddhist scholars for content validity (Content Validity Index [CVI] = .91). Third, the Media Literacy Competency Scale (MLCS) consisted of 21 items across three sub-dimensions: access and evaluation (7 items), critical analysis (7 items), and ethical content creation (7 items), adapted from the NAMLE (2021) framework and validated in the Thai context. Fourth, the Positive Online Traits Scale (POTS) comprised 18 items measuring respectful communication (6 items), online empathy and compassion (6 items), and resistance to misinformation (6 items).

Reliability analysis using Cronbach's alpha yielded the following coefficients: Sila subscale (alpha = .84), Samadhi subscale (alpha = .86), Panna subscale (alpha = .88), MLCS

total (alpha = .89), POTS total (alpha = .87). All values exceeded the .70 threshold recommended for research purposes (Hair et al., 2019), confirming acceptable internal consistency.

Data Collection and Analysis

Data were collected during the second semester of the 2024 academic year (November–December 2024) using paper-based questionnaires administered during scheduled class periods, following informed consent procedures. Statistical analyses were conducted using SPSS version 27. Descriptive statistics (mean, standard deviation, minimum, maximum) were computed for all major variables. Pearson product-moment correlation coefficients were calculated to examine bivariate relationships. Multiple linear regression analysis was conducted to assess the predictive contribution of Sila, Samadhi, and Panna on media literacy and positive online traits, with daily social media use included as a control variable. Variance Inflation Factor (VIF) values were examined to assess multicollinearity; all VIF values were below 3.0, indicating acceptable levels.

4. Research Results

Demographic Characteristics

Table 1 presents the demographic profile of the 359 participants. The sample comprised 218 male students (60.7%) and 141 female students (39.3%), consistent with the gender distribution of MCU's student body. The largest proportion of students reported using social media 2–4 hours per day (42.3%), followed by 4–6 hours (24.8%). Facebook was the most used platform (34.3%), followed by YouTube (27.3%) and TikTok (24.2%).

Table 1 Demographic Profile of Participants (N = 359)

Demographic Variable	Category	Frequency (n)	Percentage (%)
Gender	Male	218	60.7
	Female	141	39.3
Year of Study	1st Year	82	22.8
	2nd Year	91	25.3
	3rd Year	96	26.7
	4th Year	90	25.1
Daily Social Media Use	< 2 hours	74	20.6
	2–4 hours	152	42.3
	4–6 hours	89	24.8
	> 6 hours	44	12.3
Primary Platform	Facebook	123	34.3
	YouTube	98	27.3
	TikTok	87	24.2
	Line/Others	51	14.2

Descriptive Statistics

Table 2 presents descriptive statistics for all major study variables. Among the Trisikkha dimensions, Sila demonstrated the highest mean score (M = 4.21, SD = 0.58), followed by Samadhi (M = 4.15, SD = 0.61), and Panna (M = 3.98, SD = 0.67). Media literacy competency showed a mean of 3.87 (SD = 0.54), with ethical content creation (M = 3.89) scoring slightly higher than critical analysis (M = 3.82). Positive online traits yielded a mean of 3.93 (SD = 0.52), with respectful communication the highest-rated dimension (M = 4.02)

and resistance to misinformation the lowest (M = 3.81). All mean values exceeded the scale midpoint of 3.00, indicating generally favorable levels across all constructs.

Table 2 Descriptive Statistics for Study Variables (N = 359)

Variable	Mean	SD	Min	Max
Buddhist Principled Conduct (Sila)	4.21	0.58	2.40	5.00
Mindful Awareness (Samadhi)	4.15	0.61	2.20	5.00
Wisdom Discernment (Panna)	3.98	0.67	1.80	5.00
Media Literacy Competency (Total)	3.87	0.54	1.60	5.00
- Access & Evaluation	3.91	0.63	1.60	5.00
- Critical Analysis	3.82	0.71	1.40	5.00
- Ethical Content Creation	3.89	0.66	1.60	5.00
Positive Online Traits (Total)	3.93	0.52	1.80	5.00
- Respectful Communication	4.02	0.59	1.80	5.00
- Empathy & Compassion Online	3.97	0.64	1.60	5.00
- Resistance to Misinformation	3.81	0.72	1.40	5.00

Correlational Analysis

Table 3 presents the Pearson correlation matrix. All three Trisikkha dimensions showed statistically significant positive correlations with both media literacy and positive online traits ($p < .01$). Panna demonstrated the strongest correlations with media literacy ($r = .59$) and positive online traits ($r = .55$), followed by Samadhi ($r = .52$ and .50, respectively) and Sila ($r = .48$ and .44, respectively). Media literacy and positive online traits were highly intercorrelated ($r = .67$, $p < .001$), suggesting meaningful conceptual overlap. Daily social media use showed modest but statistically significant negative correlations with all Buddhist principle and outcome variables.

Table 3 Pearson Correlation Matrix Among Study Variables (N = 359)

Variable	1	2	3	4	5	6
1. Sila (Conduct)	—					
2. Samadhi (Mindfulness)	.61**	—				
3. Panna (Wisdom)	.57**	.63**	—			
4. Media Literacy	.48**	.52**	.59**	—		
5. Positive Online Traits	.44**	.50**	.55**	.67**	—	
6. Daily Social Media Use	-.21**	-.18**	-.23**	-.14*	-.19**	—

Note. * $p < .05$; ** $p < .01$.

Multiple Regression Analysis

Table 4 presents results of the multiple linear regression analyses. For media literacy competency as the outcome variable, the regression model was statistically significant, $F(3, 355) = 82.3$, $p < .001$, explaining 41% of the variance ($R^2 = .41$). Panna emerged as the strongest predictor (Beta = .34, $p < .001$), followed by Samadhi (Beta = .27, $p = .001$) and Sila (Beta = .21, $p = .002$). For positive online traits as the outcome, the model was similarly significant, $F(3, 355) = 69.7$, $p < .001$, $R^2 = .37$. Again, Panna was the strongest predictor (Beta = .33, $p < .001$), followed by Samadhi (Beta = .26, $p < .001$) and Sila (Beta = .19, $p = .001$). These results confirm that all three Trisikkha dimensions independently contributed to the prediction of both outcome variables after controlling for shared variance.

Table 4 Multiple Regression: Buddhist Principles Predicting Media Literacy and Positive Online Traits

Predictor	B	SE	Beta	t	p	95% CI
Outcome Variable: Media Literacy Competency (R^2 = .41, F(3,355) = 82.3, p < .001)						
Sila (Conduct)	.19	.06	.21	3.17	.002	[.07, .31]
Samadhi (Mindfulness)	.24	.07	.27	3.43	.001	[.10, .38]
Panna (Wisdom)	.31	.07	.34	4.43	<.001	[.17, .45]
Outcome Variable: Positive Online Traits (R^2 = .37, F(3,355) = 69.7, p < .001)						
Sila (Conduct)	.17	.05	.19	3.40	.001	[.07, .27]
Samadhi (Mindfulness)	.22	.06	.26	3.67	<.001	[.10, .34]
Panna (Wisdom)	.28	.06	.33	4.67	<.001	[.16, .40]

Note. B = unstandardized coefficient; SE = standard error; Beta = standardized coefficient; CI = confidence interval.

5. Discussion

The present study yielded four principal findings that merit detailed interpretation. First, MCU students demonstrated generally high levels of adherence to Buddhist principled living, with Sila scoring highest and Panna scoring comparatively lower. This pattern is consistent with prior research suggesting that adherence to precept-based moral conduct is more readily observable and socially reinforced in monastic-adjacent educational settings than the cultivation of insight wisdom, which requires more sustained contemplative practice (Analayo, 2020; Bodhi, 2011). The finding that resistance to misinformation scored lowest among the positive online traits sub-dimensions is particularly noteworthy and suggests that while Buddhist students may possess strong interpersonal ethical orientations, the application of discriminative wisdom to algorithmically complex digital information environments requires targeted educational development.

Second, the positive and significant correlations between all three Trisikkha dimensions and both media literacy and positive online traits provide empirical support for the study's central theoretical proposition — that Buddhist principled living constitutes a meaningful intrapersonal resource for digital competency development. The finding that Panna consistently demonstrated the strongest associations is theoretically coherent. As the integrative apex of the Trisikkha, Panna encompasses precisely the non-reactive, evidence-sensitive, and perspectival cognitive qualities that Potter (2016) identifies as constitutive of advanced media literacy. These findings extend Bahl et al.'s (2016) work on mindfulness and media consumption to a specifically Buddhist educational framework and corroborate Ruangsan's (2023) conceptual argument linking Panna to critical thinking.

Third, the regression analyses confirmed that all three Buddhist principles independently predicted both outcome variables, collectively explaining substantial variance (41% for media literacy; 37% for positive online traits). These effect sizes are comparable to, or exceed, those reported in studies employing psychological predictors such as self-regulation (Chen & Li, 2020) or moral reasoning (Lee & Kim, 2022), underscoring the practical significance of Buddhist principled living as a predictor. The incremental contribution of Sila — even after controlling for Samadhi and Panna — suggests that behavioral regulation through precept adherence provides a foundational scaffolding for media ethical behavior that is partially independent of attentional and wisdom dimensions.

Fourth, the modest negative associations between daily social media use and Buddhist principles, media literacy, and positive online traits are consistent with prior research on the relationship between heavy social media usage and attentional depletion, impulsive content sharing, and reduced empathic sensitivity (Twenge et al., 2018; Valenzuela et al., 2018). However, the effect sizes in the present study were small (r = -.14 to -.23), suggesting that the relationship between usage duration and digital competency is neither linear nor deterministic. Students who spend longer hours on social media are not necessarily deficient in Buddhist

principled living or media literacy; contextual factors such as the nature of platform use, intentionality, and reflective engagement likely moderate this relationship.

These findings carry meaningful implications for Buddhist higher education. The Trisikkha framework is not merely a historical or doctrinal inheritance; it appears to function as a living cognitive-ethical resource that shapes how students engage with digital environments. Buddhist universities such as MCU are therefore uniquely positioned to integrate media literacy education with their existing Trisikkha-grounded curricula, potentially achieving synergistic outcomes that secular digital literacy programs — which lack an analogous integrative ethical-contemplative foundation — cannot easily replicate.

6. Conclusion and Recommendations

This study demonstrated that Buddhist principles of Sila, Samadhi, and Panna are significant positive predictors of both media literacy competency and positive online traits among undergraduate students at MCU Khon Kaen Campus. Panna (wisdom discernment) emerged as the most powerful predictor across both outcome domains, followed by Samadhi (mindful concentration) and Sila (moral conduct). Together, these three dimensions explained 41% of variance in media literacy and 37% in positive online traits, effect sizes that support the practical and theoretical significance of the Trisikkha as a digital citizenship framework.

Based on these findings, several recommendations are offered. First, MCU curriculum developers should explicitly integrate media literacy competencies into existing Trisikkha-based instructional units, framing digital information evaluation, ethical online communication, and resistance to misinformation as contemporary expressions of Panna, Samadhi, and Sila respectively. Second, mindfulness-based contemplative practices already embedded in MCU's co-curricular activities could be leveraged as attentional training platforms with direct relevance to resisting manipulative media content. Third, targeted intervention programs addressing misinformation resistance — the lowest-scoring dimension in this study — should be developed and piloted within Buddhist universities, drawing on both canonical wisdom teachings and contemporary media literacy pedagogies. Finally, future research should employ longitudinal designs and structural equation modeling to test causal pathways within the proposed integrated framework, and should extend the study to MCU's other regional campuses and to monastic students to enhance generalizability.

References

Analayo, B. (2020). Mindfulness in early Buddhism: Characteristics and functions. *Mindfulness, 11*(3), 549–561. https://doi.org/10.1007/s12671-019-01290-x

Aufderheide, P. (1993). *Media literacy: A report of the national leadership conference on media literacy*. Aspen Institute.

Bahl, S., Milne, G. R., Ross, S. M., Mick, D. G., Grier, S. A., Chugani, S. K., Chan, S. S., Gould, S., Cho, Y. N., Dorsey, J. D., Schindler, R. M., Murdock, M. R., & Boesen-Mariani, S. (2016). Mindfulness: Its transformative potential for consumer, societal, and environmental well-being. *Journal of Public Policy & Marketing, 35*(2), 198–210.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

Bhikkhu Bodhi. (2000). *The connected discourses of the Buddha: A translation of the Samyutta Nikaya*. Wisdom Publications.

Bodhi, B. (2011). What does mindfulness really mean? A canonical perspective. *Contemporary Buddhism, 12*(1), 19–39.

Chen, L., & Li, W. (2020). Self-regulation, social media literacy, and social media use. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 48*(4), 1–12.

Electronic Transactions Development Agency. (2024). *Thailand internet user profile 2024*. ETDA. https://www.etda.or.th

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.

Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. Aspen Institute.

Jenkins, H., Purushotma, R., Weigel, M., Clinton, K., & Robison, A. J. (2009). *Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century*. MIT Press.

Kongsri, S., & Wongsopa, W. (2022). Media literacy competencies of Thai university students: A multi-dimensional assessment. *Journal of Education and Learning, 11*(4), 87–98.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Lee, Y., & Kim, J. (2022). Ethical self-concept, moral disengagement, and fake news sharing in South Korea. *Computers in Human Behavior, 127*, 107047.

Long, C. R., & Christian, M. S. (2015). Mindfulness buffers retaliatory responses to injustice: A regulatory approach. *Journal of Applied Psychology, 100*(5), 1409–1422.

Mihailidis, P., & Viotty, S. (2017). Spreadable spectacle in digital culture: Civic expression, fake news, and the role of media literacies in post-fact society. *American Behavioral Scientist, 61*(4), 441–454.

National Association for Media Literacy Education. (2021). *Media literacy defined*. NAMLE. https://namle.net/resources/media-literacy-defined

Office of the Higher Education Commission. (2022). *Higher education standards framework B.E. 2565*. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation.

Piyapan, P., Sukrit, K., & Wongpat, S. (2021). Buddhist values and moral reasoning among Thai Buddhist university students: A structural equation modeling approach. *Journal of Moral Education, 50*(2), 201–216.

Potter, W. J. (2016). *Media literacy* (8th ed.). Sage.

Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know* (3rd ed.). International Society for Technology in Education.

Ruangsan, N. (2023). Panna as critical wisdom: Reconceptualizing Buddhist discernment in contemporary educational frameworks. *Journal of Buddhist Education and Research, 9*(2), 112–128.

Sribuakaew, P., & Treerat, N. (2023). Moral reasoning and misinformation sharing behavior among Thai undergraduate students. *Thai Journal of Public Administration, 21*(1), 45–60.

Srisuwan, A., Phromchana, N., & Tippawan, C. (2022). Digital literacy of Thai higher education students: Levels, gaps, and educational implications. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 43*(2), 401–408.

Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Gentile, B. (2018). Increases in depressive symptoms, suicide-related outcomes, and suicide rates among U.S. adolescents after 2010 and links to increased new media screen time. *Clinical Psychological Science, 6*(1), 3–17.

Valenzuela, S., Bacallao-Pino, L. M., & Orellana, I. (2018). Selective exposure in social media. In G. Mazzoleni et al. (Eds.), *International encyclopedia of political communication* (Vol. 3, pp. 1–6). Wiley.

Van Zalk, M. H. W., Branje, S., Denissen, J., Van Aken, M. A. G., & Meeus, W. H. J. (2021). Who benefits from chatting, and why? The roles of extraversion and supportiveness in online chatting. *Personality and Social Psychology Bulletin, 37*(9), 1202–1215.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

Academic Leadership According to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office

ชไมพร สุวรรณปุระ[1*], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], สุนทร สายคำ[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลังกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Chamaiphorn Suwanpura[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], Sunthon Saikham[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: *chachamaiphorn@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 30 January 2026; Accepted: 21 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และครูผู้สอน จำนวน 346 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา 1. สร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน สื่อสารอย่างทั่วถึง แปลงวิสัยทัศน์ สู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือและติดตามประเมินผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2. สื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 3. วางระบบนิเทศภายให้มีกระบวนการชัดเจน วางแผนร่วมกัน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ นำข้อมูลมาพัฒนาบุคลากรและยกระดับ

คุณภาพสถานศึกษา 4. สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้เชิงรุก และการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมจัดเวทีนำเสนอผลงานและยกย่องนวัตกรรม เพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักทุติยปาปณิกสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators, and (2) to propose guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, a questionnaire was used as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.86. The sample consisted of 346 participants, including school administrators and teachers. Statistical methods employed included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, interviews were conducted with nine key informants, who were experts in educational administration, selected through purposive sampling. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office was found to be at the highest level. The aspect with the highest mean score was defining vision, mission, and goals according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles. 2. The guidelines for developing academic leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta Principles of educational institution administrators emphasize participatory and holistic development. Administrators should promote collaboration in defining a shared vision, mission, and goals, ensuring effective communication that translates the vision into measurable operational standards while establishing cooperative networks and continuous evaluation for improvement. They should foster clear communication and understanding of curriculum implementation among all stakeholders, encourage teachers to analyze learners to create learner-centered curricula, and revise curricula to align with each school's context. Furthermore, administrators should design a transparent and systematic internal supervision process through joint planning, observation, constructive feedback, and the use of data to develop personnel and enhance institutional quality. Finally, they should cultivate a collaborative working culture, provide resources to support active learning and classroom research, organize platforms for sharing and recognizing innovative works, and continuously promote educational innovation toward sustainable development.

Keywords: Academic Leadership, Dutiyapāpaṇika Sutta Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคนให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติสู่ความก้าวหน้า โดยการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถสร้างองค์กรที่เรียนรู้และสร้างสังคม ที่ดี เพื่อให้ประชาชนสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองโดยร่วมกันพัฒนาชาติให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้

อย่างสงบสุข (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553, หน้า 3-4) เป็นกฎหมายซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการพัฒนาพลเมืองไทยให้มีวุฒิภาวะครบถ้วน ในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้เป็นสุขพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาของประเทศ จะเห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหา สถานการณ์การศึกษาของไทยในปัจจุบันสะท้อนภาพสองด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในมิติของโอกาส แม้ว่านโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายจะช่วยเพิ่มความเสมอภาคและขยายการเข้าถึงการศึกษาในภาพรวมได้สำเร็จ แต่ในมิติของคุณภาพกลับพบว่า ผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและบัณฑิตยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหานี้ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคแรงงาน ซึ่งสมรรถนะของบุคลากรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ทันการณ์ และระบบบริหารจัดการศึกษา ในปัจจุบันก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับสภาวการณ์ การลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อน จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความผาสุกร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 75) ปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัด เรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะ และสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่า มีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ของไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในลำดับที่ต่ำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยใน ทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 69) จากปัญหาและความท้าทายของระบบศึกษา การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้กำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 84 โรงเรียน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีผู้บริหารสถานศึกษา 189 คน และข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา 3,002 คน โดยผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดพบว่ายังมีต่ำกว่ามาตรฐาน โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ (34.52) เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มี 1 รายวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (50.40) และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (31.99) วิชาคณิตศาสตร์ (25.60) และวิชาวิทยาศาสตร์ (30.10) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบ O–NET ในปีการศึกษา 2566 พบว่าผู้เรียนในสังกัดมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 27.94 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีราย 5 วิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (38.41) วิชาสังคมศึกษา (31.27) วิชาภาษาอังกฤษ (24.02) วิชาคณิตศาสตร์ (18.55) และวิชาวิทยาศาสตร์ (27.44) ตามลำดับซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น, 2567, หน้า 41-48) ดังนั้นผู้บริหารต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาและค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริม และพัฒนาการศึกษา โดยการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บริหารจัดการหลักสูตร และการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ยั่งยืน

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ เนื่องจากเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการ การบริหารหลักสูตรและการสอน การพัฒนาครูและบุคลากร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการประเมินและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับภาณุพงศ์ อุณชาติ และเอกราช โฆษิตพิมาณเวช (2566, หน้า 746) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการบริหารจัดการของผู้บริหารในสถานศึกษา ในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวจูงใจในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอนการส่งเสริม พัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ และ ครรชิต ชัยกิจ และคณะ (2563, หน้า 165-175) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา และให้ความหมายพฤติกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ พฤติกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผล

ของการจัด การเรียนการสอนและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ หลักทุติยปาปณิกสูตรมี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา คือ มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน 2) ด้านวิธูโร คือ เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ มีประสบการณ์การทำงาน หรือกิจการทั้งปวงได้ดี 3) ด้านนิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, หน้า 26)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับวางแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนการอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) (พัฒนา ยอดสะอึ และคณะ, 2567, หน้า 1817-1827)

3.2 ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,386 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 346 คน ใช้โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) แล้วใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 184 คน และกลุ่มตัวอย่างของครูทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 162 คน

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปฏิบัติการภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปร และประเด็นในการตั้งคำถาม

3. นำข้อมูลที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาสร้างคำ นิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม ให้ครอบคุลมประเด็นที่ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วย 4 ด้าน

4. ร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนด ประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาจากกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย คำถามเป็นรายข้อ เป็นแบบแบบตรวจสอบรายการ (Multiple choices) และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำและทำการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้อง เหมาะกับขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยในข้อคำถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ และแก้ไข จำนวน 5 คน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อและเนื้อหาค่า IOC พบว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ 0.75 ขึ้นไป ได้ค่า Reliability Statistics อยู่ที่ 0.86

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการค้นคว้าอิสระต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยโดยใช้ Google Form และสร้างคิวอาร์โคด (QR Code) ในการเก็บรวบรวม และได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามในแต่ละด้านและแต่ละข้อโดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามหลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (class interval) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 121) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3.3 ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

การเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2. สร้างคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากข้อการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมในแต่ละด้าน มาเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

3. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมจากการศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากนั้น นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล ประสานขออนุเคราะห์กับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการส่วนตัว เสนอชื่อและขอหนังสือแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ส่งหนังสือและแบบสัมภาษณ์ นัดหมายและดำเนินการตามกำหนด นำบันทึกผลการสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปรวมรายด้านเรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัยวิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่จากสูงไปหาต่ำ เสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

4. ผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวม

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S. D.	
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.54	0.19	มากที่สุด
2	ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.47	0.23	มาก
3	ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.53	0.23	มากที่สุด
4	ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.52	0.28	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	**4.51**	**0.16**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.51, S. D.= 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$= 4.54, S. D.= 0.19), รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$= 4.53, S. D.= 0.23), และด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ($\overline{X}$=4.52, S. D.=0.28) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมาก ($\overline{X}$=4.47, S. D.= 0.23)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ สร้างวิสัยทัศน์เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและวัดผลได้ การสื่อสาร และสร้างเครือข่าย นำข้อมูลจากการประเมินมาทบทวนเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้างความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

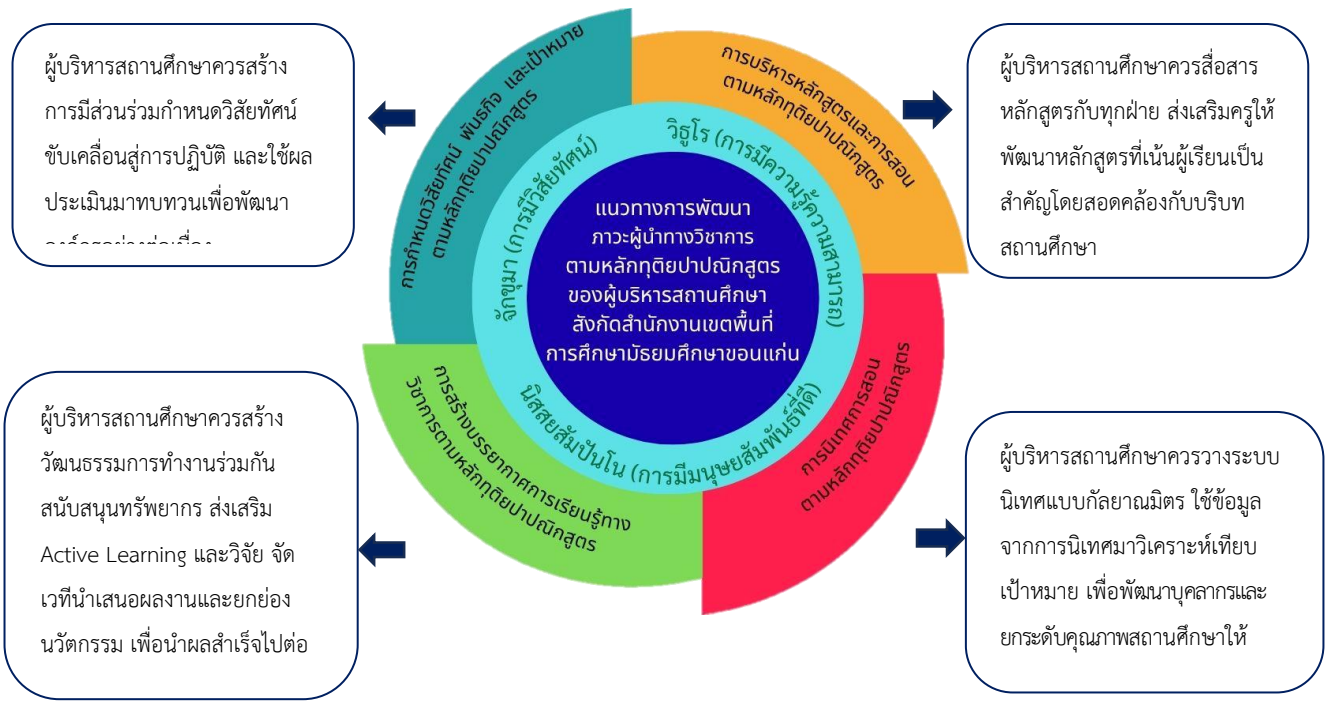
2.3 ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาวางระบบนิเทศที่เป็นกัลยาณมิตร กำกับครูให้สอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และแผนการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการประชุมก่อนสอน สังเกตการณ์ และสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลภาพรวมมาวิเคราะห์เทียบกับเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาบุคลากรและยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี พร้อมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดเวทีเพื่อนำเสนอผลงานและยกย่องผู้สร้างนวัตกรรม เพื่อนำความสำเร็จมาต่อยอดใน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักทุติยปาปณิกสูตร และภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งหลักทุติยปาปณิกสูตร ได้แก่ 1. จักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) 2. วิธูโร (การมีความรู้ความสามารถ) 3. นิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี)

ด้านนอก คือ การค้นพบในการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น” ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และ4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

5. อภิปรายผล

1. สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตรมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักทุติยปาปณิกสูตรมาใช้ในการเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยใช้ความสมดุล 3 ประการ คือ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ 2. วิธูโร การมีความรู้ความสามารถ 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชญา รูปต่ำ (2565, หน้า 59-60) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด และพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตรมีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวิชญ์ โสมดี และคณะ, 2567, หน้า 837-848) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการmในยุคดิจิทัล

และศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและ ด้านการนิเทศการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564, หน้า 117-121) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะ ความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีดังนี้ 1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแจงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรในอนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดย ไม่ตำหนิ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดร่วมกันเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนาองค์ความรู้อย่างรอบด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ 3) ทักษะด้านการสื่อสารคือผู้บริหารควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูด เพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความสัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกันทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และมีประชุมวางแผนเพื่อทบทวน การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอนของครูและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นสู่มาตรฐานการปฏิบัติงานที่วัดผลได้ พร้อมสื่อสาร อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐาน มีระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหาร

สถานศึกษาการส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงกำกับนิเทศการสอนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการใช้หลักสูตรไปยังผู้ปกครองและชุมชน พร้อมทั้งเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อการมีรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์และข้อเสนอแนะทั้งหมดมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสรุปเป็นทิศทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในปีการศึกษาต่อไป 3) ด้านการนิเทศการสอนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารวางระบบนิเทศภายในที่เป็นกัลยาณมิตร โดยสร้างความเข้าใจร่วมกับครูถึงเป้าหมายและกำหนดปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน มีกระบวนการครบวงจรตั้งแต่การประชุมก่อนสอนเพื่อวางแผนร่วมกัน การเข้าสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการนิเทศครูทุกคนมาวิเคราะห์เป็นภาพรวมของสถานศึกษาเพื่อประเมินความก้าวหน้าเทียบกับมาตรฐานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้ตรงจุด และปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพทั้งสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ผู้บริหารสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างเพียงพอจากนั้นจึงส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรม มีเวทีทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนและครูได้นำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม นำผลสำเร็จและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อต่อยอดและใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางองค์กร โดยสร้างกระบวนการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน แปลงวิสัยทัศน์นั้นให้เป็นรูปธรรมผ่านมาตรฐาน การปฏิบัติงานที่วัดผลได้ สื่อสารอย่าง ต่อเนื่องให้ทุกคนเข้าใจทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรมาสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารสร้าง ความเข้าใจการใช้หลักสูตรกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมผู้สอนให้วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสร้างกลไกสนับสนุนครูใน การนิเทศการสอน ผ่านระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ที่มีเป้าหมายชัดเจนและมีกระบวนการครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์ ระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสร้างนวัตกรรมผ่านการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา เชื้อคมตา (2566, หน้า 203-214) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยได้นำเสนอ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน จำนวน 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองและจะต้องร่วมมือร่วมใจกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการจัดการศึกษา 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติ และนิเทศประเมินการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นำมาพัฒนาหลักสูตร 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และควรส่งเสริมการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้ครูผู้สอน และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารต้องนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นระบบและต่อเนื่อง และสะท้อนผลเพื่อนำไปพัฒนา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนติ์ มโนปัญญา (2565, หน้า 191-199) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเขตพื้นที่ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เสนอแนะไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ทางการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ ของโรงเรียนให้ชัดเจน 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมให้ครูรู้และเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพครู ได้แก่ มีการพัฒนาตนเองอยู่สม่ำเสมอ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนให้เหมาะสมและปลอดภัย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาที่ได้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา หรือ คู่มือปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการบูรณาการหลักทุติยปาปณิกสูตรเข้ากับภาวะผู้นำทางวิชาการสมัยใหม่ โดยเน้นกรณีศึกษาจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวทางการนำหลักทุติยปาปณิกสูตรไปใช้แก้ปัญหาจริงในบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและสม่ำเสมอ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรของโรงเรียนกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และชุมชน ให้เข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและการจัดประสบการณ์การเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตามให้ครูได้จัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา หรือระหว่าง ระดับการศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาว่าบริบทที่แตกต่างส่งผลต่อการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรกับตัวแปรด้านคุณภาพผู้เรียนโดยตรง เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ หรือทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นผลกระทบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรมีการทำวิจัย แบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ที่มีกิจกรรมและขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งทดลองใช้และประเมินผล เพื่อให้ได้เป็นนวัตกรรมที่สามารถนำไปขยายผลในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

ครรชิต ชัยกิจ, ละเอียด จงกลนี, และ จุฬาพรรณ ภรณ์ธนะแพทย์. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและพุทธวิธีในการจัดการศึกษา. วารสารวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10*(2), 165–175.

เนติ์ มโนปัญญา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียน* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัฒนา ยอดสะอึ, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และ ศิวกร อินภูษา. (2567). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(1), 1817–1827.

ภาณุพงศ์ อุณชาติ, และ เอกราช โฆษิตพิมาณเวช. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนิวนอร์มัล. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7*(1), 746–755.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สรวิชญ์ โสมดี, ทัศนีย์ บุญมาภิ, สังวาร วังแจ่ม, และ สุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตป่าสักชลสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(1), 837–848.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

The Academic Administration Based on the Four Iddhipāda Principles of Private School Administrators in Khon Kaen Province

น้องใหม่ พริกนุช[1], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Nongmai Pignuch[1], Prakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], PhrapaladHonda Vadasuddo[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: nongmai.mai@hotmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 30 January 2026; Accepted: 21 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 1 และใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. โดยภาพรวมมี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 มีส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากลำดับสุดท้ายคือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น 1) สร้างความพึงพอใจต่อแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน 2) เข้าใจและพิจารณา วิเคราะห์หาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ : บริหารวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) study the academic administration situation according to the Four Bases of Influence among administrators of private schools in Khon Kaen Province, and (2) propose guidelines for academic administration according to the Four Bases of Influence

among administrators of private schools in Khon Kaen Province. A quantitative research methodology was used. The sample consisted of 333 school administrators and academic department heads. The research instrument used was a questionnaire with a reliability coefficient of 1, and an interview form. Statistics used included frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results revealed: 1. Overall, the level of implementation was high. When classified by area, the level of implementation was high in all areas, ranked by average as follows: Academic personnel development according to the Four Bases of Influence, followed by measurement and evaluation according to the Four Bases of Influence, teaching and learning according to the Four Bases of Influence, and curriculum administration according to the Four Bases of Influence. The area with the highest level of implementation was: Internal Supervision in Educational Institutions Based on the Four Bases of Iddhipāda 2. Guidelines for Academic Administration Based on the Four Bases of Iddhipāda for Private School Administrators in Khon Kaen Province: 1) Create satisfaction with the development of clear measurement and evaluation tools. 2) Understand, consider, and analyze the strengths and weaknesses of the curriculum to develop it in line with the changing conditions of today's society.

Keywords: Academic Administration, Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่ต้องจัดเพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้ความเจริญงอกงามทุกทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศโดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

จากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลการบริหารงานวิชาการเป็นพิเศษ แต่ก็ยังมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มองเห็นว่างานด้านอื่น ๆ สำคัญกว่างานวิชาการ ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา หรือแม้ว่ามีความตระหนักว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากในการบริหารโรงเรียนแต่โดยทั่วไปในการปฏิบัติจริงผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญในการบริหารงาน วิชาการน้อยอยู่ และเป็นที่ประจักษ์ว่า การบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็น หน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษาก็ยังให้ความสำคัญในด้านวิชาการน้อยทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่จะไปให้ความสำคัญในการบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ การบริหารงานอาคารสถานที่เป็นอันดับแรก เพราะฉะนั้น การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างมากและถือได้ว่าเป็นเข็มทิศที่สำคัญที่จะนำพาโรงเรียนก้าวหน้าไปสู่มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติได้และอย่างไรก็ตามจากการศึกษาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ

ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนพบว่ามี 2 ประเด็น คือ เกิดจากการบริหารจัดการงานวิชาการในโรงเรียนเอง และสภาพภูมิหลังของนักเรียนอันได้แก่ ความยากจน สภาพครอบครัวที่แตกแยก สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนนั้นผู้บริหารบางโรงเรียนไม่ได้ดูแลเอาใจใส่งานวิชาการเท่าที่ควร แต่มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศด้านอาคารสถานที่ การขยายตัวของอาคารเพื่อใช้รองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ การรวมศูนย์อำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลางมีการทำงานที่ ซ้ำซ้อน อำนาจการสั่งการอยู่ที่ส่วนกลาง ขาดเอกภาพในด้านนโยบายและการบริหาร และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านปัญหาครูปัจจุบันพบว่าครูขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ภาระงานครูมีมากและครูขาดแรงจูงใจในการทำงานปัญหาด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้การศึกษาที่ ผ่านมาเป็นการจัดการศึกษาในระบบปิด ขาดความยืดหยุ่น คล่องตัว เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาเด็กไทยคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่เป็น (สุทธิรักษ์ หงสะมัด, 2551, หน้า 14) ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษาถ้าโรงเรียนดำเนินงานพลาดทางวิชาการก็จะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้าม โรงเรียนใดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องยอมรับ ว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการทางธุรกิจของโรงเรียนได้ผล (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538, หน้า 6) ดังนั้นสิ่งที่สามารถช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจึงควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาคือ หลักอิทธิบาท 4 มาใช้ ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนหากผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับงานหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งก็คืองานวิชาการก็จะทำ ให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ทั้งในระดับองค์กรและระดับชาติได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการ บริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้าน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) ด้านการนิเทศการศึกษาและ 5) ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 254 คน

1. ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2544, หน้า 82 - 83) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire: แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2544: 74)

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ 1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ 2) เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 1 ชุด มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักการและแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตาม หลักเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมิน ในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2551, หน้า 220) (หรือ 0.06 – 1.00)

6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับ เรื่องที่วิจัย

7) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป(ประยูร อาษานาม, 2551, หน้า 87)

9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามโดยใช้ google form ในการกรอกข้อมูลแบบสอบถามแล้วส่งไปยังกลุ่ม Line ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 ชุด

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

4) นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่นจำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม

4.2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2

3.3 กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 2 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3.1เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 10 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ไปสัมภาษณ์

(2) สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 6 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนกจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของ การวิจัย และจัดพิมพ์

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผล ดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม	ระดับปฏิบัติ			อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	การบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4	4.16	0.56	มาก	4
2	การจัดการเรียนการสอนตาทหลักอิทธิบาท 4	4.14	0.54	มาก	3
3	การวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4	4.21	0.52	มาก	2
4	การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	4.22	0.51	มาก	1
5	การนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.18	0.60	มาก	5
	รวม	**4.18**	**0.55**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = 0.55) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตาทหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.54) และตามลำดับด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.56) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมาก ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.60)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่นมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 คือ การบริหารหลักสูตรที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 ช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้เรียนมากขึ้น

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีอิทธิบาท 4 จะสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

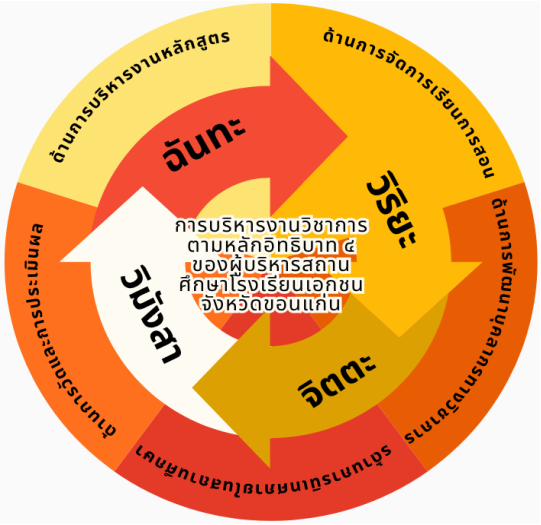
3. ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 คือ การประเมินผลที่มีอิทธิบาท 4 จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ การพัฒนาบุคลากรด้วยหลักอิทธิบาท 4 ทำให้เกิดความร่วมมือและแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 คือ การนิเทศภายในโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 ช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาและการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

4.2 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยนำการประยุกต์การใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และการบริหารงานวิชาการซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

1. เนื้อความตรงกลาง (ใจความสำคัญของแผนภาพ) “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น” หมายความ นำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติคุณลักษณะภายในที่ส่งเสริมความสำเร็จ มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2. วงใน อิทธิบาท 4

- ฉันทะ คือ ความสมัครใจ ความพอใจที่จะทำ
- วิริยะ คือ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียรลงมือทำอย่างต่อเนื่อง
- จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ จดจ่อ
- วิมังสา คือ การพิจารณา สืบค้น ตรวจสอบ วิเคราะห์

ความหมายรวมของอิทธิบาท 4 ผู้บริหารต้องมีทั้ง “ใจอยากทำ” (ฉันทะ) ลงมือทำต่อเนื่อง (วิริยะ) ด้วยความเอาใจใส่ (จิตตะ) และต้องพิจารณาตรวจสอบผล (วิมังสา) ทั้งสี่องค์ประกอบทำงานร่วมกันเป็นวงจร เพื่อผลักดันงานวิชาการให้สำเร็จ

3. วงนอก การบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน

ด้านการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนครูให้จัดการเรียนการสอน และซ่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการที่เหมาะสม

ด้านการบริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารและครูวิชาการ รวมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียน

ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะทางวิชาการ โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มศักยภาพทางวิชาการ

ด้านการวัดผลและประเมินผล สนับสนุนเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาระบบนิเทศ ให้คำแนะนำและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

5 อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และตามลำดับด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ผู้บริหารมีความพอใจ

และมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน(ฉันทะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการวิเคราะห์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (วิมังสา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารติดตามและประเมินการดำเนินงานหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ (วิริยะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร (ฉันทะ)

ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (วิมังสา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ (จิตตะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความรักและความพอใจในงานสอน (ฉันทะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูพัฒนาวิธีการสอนอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)

ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ผู้บริหารมีความพอใจและให้ความสำคัญกับการวัดผลและประเมินผลที่เป็นธรรม (ฉันทะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ผู้บริหารกำกับติดตามกระบวนการวัดผลและประเมินผลของครูอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารมีแนวทางในการพัฒนาระบบวัดผลให้เหมาะสมกับผู้เรียน (วิริยะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดผลและประเมินผล (วิมังสา)

ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ผู้บริหารวางแผนและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (จิตตะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ (วิมังสา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับส่วนข้อที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของตนเอง (วิมังสา)

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ผู้บริหารวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน (จิตตะ) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารใช้ผลการนิเทศไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับมาตรฐานของโรงเรียน (วิมังสา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้บริหารส่งเสริมให้มีการสะท้อนผลหลังการนิเทศเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานตามหลักวิชาการ (วิมังสา) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน (วิมังสา)

5.2 ผลการนำเสนอเพื่อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมมี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และตามลำดับด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้นำนโยบายและแผนการบริหารงานวิชาการของภาครัฐให้เป็นไปตามเป้าหมายของรัฐที่ต้องการให้มีการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างจริงจัง

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลของการทดสอบสมมุติฐานซึ่งเป็นการเสนอแนวการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ที่มีความแตกต่างกันด้านวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน พบว่าผู้บริหารที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6 ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของครูอย่างต่อเนื่อง

2) สถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

3) สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและประเมินผล

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารควรสร้างความพึงพอใจต่อแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน

2) ผู้บริหารควรมีความพอใจใฝ่รักในการจัดทำแผนการบริหารวิชาการอย่างเป็นระบบมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน

3) ผู้บริหารควรมีความเพียรในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของครูอย่างต่อเนื่อง

4) ผู้บริหารควรมีความเพียรในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

5) สถานศึกษาควรเอาใจใส่ กำหนดให้ครูส่งแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

6) ผู้บริหารควรเอาใจใส่ สร้างแรงจูงใจ ชื่นชม ให้กำลังใจครูให้มีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

2. ควรศึกษาสาเหตุปัจจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2544). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาสน์.

ประยูร อาษานาม. (2551). *คู่มือวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สุทธิรักษ์ หงสะมัด. (2551). *ก้าวนำพัฒนา*. ทีมงานจาบโฆษณาเฉลิมทองคำ.

สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ประสานการพิมพ์.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). *การวางแผนและจัดระบบแผนงานในโรงเรียน*. โรงพิมพ์เอสดีเพล.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

Academic Leadership According to the 4 Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1

สุรีย์พร พันวอ[1*], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงศ์)[2], พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลังกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Sureepron Panwor[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], Phramaha Phisit Visiṭṭhapañño[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: *SureepronPanwor2541@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 30 January 2026; Accepted: 23 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 305 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือด้านการแก้ปัญหาตามหลักอิทธิบาท 4 รองลงมาคือด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4และด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านการทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การวางแผนการทำงานเพื่อแก้ปัญหา การพัฒนาความสามารถในการกรองข้อมูลเพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ การสนับสนุนให้บุคลากรมีทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมพร้อมทั้งติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, หลักอิทธิบาท, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to (1) to study the conditions of academic leadership based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the jurisdiction of the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1. and (2) to propose guidelines for developing academic leadership based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the jurisdiction of the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1. ensure a comprehensive analysis. For the quantitative research, data were collected through a structured questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 The sample comprised 305 school administrators and teachers. Statistical tools utilized in the analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative research, semi-structured interviews were conducted with nine key informants, comprising experts and experienced educators selected purposively to validate the findings. The research results were as follows: Academic leadership based on the Four Paths of Accomplishment (Iddhipāda IV) of school administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1 is overall practiced at a high level. When considering each aspect individually, the highest-rated area of practice is problem-solving according to Iddhipāda IV, followed by analytical and creative thinking, and the use of technology and digital tools, respectively. Conversely, the aspect with the lowest level of practice is teamwork based on Iddhipāda IV. Consequently, the guidelines for developing academic leadership according to these principles include: establishing work plans for effective problem-solving, enhancing data-filtering capabilities to strengthen analytical and creative thinking, providing consistent support for personnel to develop technological skills, and promoting active participation in teamwork alongside continuous monitoring and follow-up.

Keywords: Academic leadership, Iddhipāda principles, school administrators

1. บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมควรมีความเป็นภาวะผู้นำมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีหลักธรรมาภิบาลเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาและคุณครูใช้กระบวนการทางการบริหารพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมถึงการบริหารทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ประเทศชาติต้องการหน้าที่หลักของผู้บริหารการศึกษา (พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส, 2564 : 3)

โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันตามกระแสโลกาภิวัตน์จากการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีสื่อและเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน การมีโลกออนไลน์จากการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรง ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรและพลเมืองโลกหลาย ๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้เองสถานศึกษาจึงต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทำให้มนุษย์ต้องพัฒนาทักษะตนเองให้ปรับตัวทันกระแสสังคมที่อาจ เปลี่ยนไปอาทิเช่น การปรับตัวของคนที่เป็นลักษณะพิเศษในตัวมนุษย์ ที่

แม้แต่ปัญญาประดิษฐ์เองก็ไม่สามารถพัฒนาได้ ไม่ว่าจะเป็นการจินตนาการ การสร้างแรงดลใจ ความเข้าใจลุ่มลึก การเกิดญาณทัศน์ หรือคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น (ชินวัตร เจริญนิตย์, 2566 : 67-74) ทั้งนี้การศึกษาน่าจะให้ทางออกที่ดีต่อการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น และผู้บริหารโรงเรียนก็น่าจะเป็นความหวังหนึ่งของสังคมที่เป็นผู้มีภาวะผู้นำตาม หลักธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรมต่อครู นักเรียน และบุคคลอื่นในสังคม ตามความมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 6 (พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส, 2566 : 3) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายประการคือมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะมีคุณธรรมและลักษณะดีซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ จะบ่งบอกถึงสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษานั่นเอง การสร้างคุณธรรมเพื่อใช้ในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะทำให้สามรถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิ์ภาพได้ ดังนั้นผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรมีแนวปฏิบัติที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควรเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ธวัชชัย ตรีวรชัย, 2561 : 1-11)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้ายการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ได้กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ภาวะผู้นำของวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความความสำเร็จ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวภาวะผู้นำของวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และยกระดับผลการทดสอบระดับชาติให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับผู้เรียนมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1. การใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 2. การทำงานเป็นทีม 3. การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ 4. การแก้ปัญหา และหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1.ฉันทะ (ความพอใจ) 2.วิริยะ(ความเพียร) 3.จิตตะ (ความคิด) 4.วิมังสา (ความไตร่ตรอง)

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซซี่และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 305 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (purposive sampling)

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำของวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5. (IOC: Index of Item นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า Objective Congruence)

6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐ คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

7. นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการ (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป

8.นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยการส่งมอบหนังสือต่อครูผู้สอน แจกแบบสอบถาม ชี้แจงทำความเข้าใจและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืน และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน 305 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการ ของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ด้วย

ตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ไปสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

4. ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวม

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	$S.D$	
1	ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4	4.59	0.68	มากที่สุด
2	ด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักอิทธิบาท 4	4.52	0.69	มากที่สุด
3	ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.65	0.55	มากที่สุด
4	ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4	4.76	0.47	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	**4.63**	**0.60**	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.63, S. D.= 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}$= 4.76, S. D.= 0.47), รองลงมา คือ ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}$= 4.65, S. D.= 0.55), และด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}$=4.59, S. D.=0.68) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X}$= 4.52, S. D.= 0.69)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนิเทศ กำกับ การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ผู้บริหารมีความเป็นกันเองในการให้คำแนะนำและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจนบรรลุผล ผู้บริหารมีระดับความรู้และสติปัญญามีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาจัดการปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ

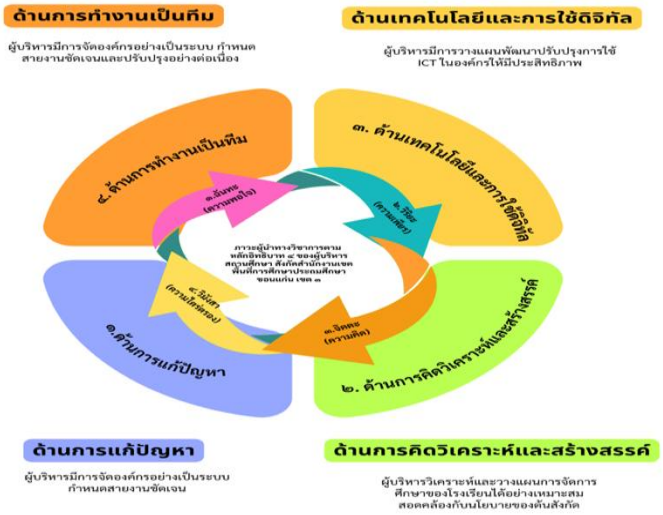
2. ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารมีความรู้ประสบการณ์ หลักและทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ ทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ผู้บริหารมีข้อมูลรอบด้าน วิเคราะห์ ประมวลผลและนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้องค์กรสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารสามารถประยุกต์เทคโนโลยีพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพในงานบริหาร ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความสนใจที่จะเรียนรู้สื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

4. ด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักวิอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้สำหรับบริหารงานกับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างขวัญและกำลังใจกับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสม ผู้บริหารรู้จักสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

4.1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ด้านการแก้ปัญหา โดยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ร่วมด้วย ผู้วิจัยจึงได้ประมวลผลความรู้ที่ทำการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ด้านนอก คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้เป็นข้อ ค้นพบในการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1” ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1.การใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 2.การทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 3.การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 4.การแก้ปัญหาตามหลักอิทธิบาท 4

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังต่อไปนี้

1) ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนิเทศ กำกับ การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ผู้บริหารมีความเป็นกันเองในการให้คำแนะนำและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจนบรรลุผล ผู้บริหารมีระดับความรู้และสติปัญญามีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาจัดการปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ

2) ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารมีความรู้ประสบการณ์ หลักและทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ ทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ผู้บริหารมีข้อมูลรอบด้าน วิเคราะห์ ประมวลผลและนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้บริหารส่งเสริมให้องค์กรสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

3) ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารสามารถประยุกต์เทคโนโลยีพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพในงานบริหาร ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความสนใจที่จะเรียนรู้สื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

4) ด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักวิอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้สำหรับบริหารงานกับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างขวัญและกำลังใจกับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสม ผู้บริหารรู้จักสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

5. อภิปรายผล

1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนก ตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการทำงาน เป็นทีม ตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล คูหาแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นลักษณะสำคัญและจำเป็นในการชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ทำงาน และ 3. จัดทำข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ปีการศึกษา 2562 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 308 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือก แบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 และเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การทดสอบค่าที การพิจารณาความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมและรายด้าน และ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนทวีธาภิเศก จำนวน 80 คน ได้มาโดยการใช้ตารางสุ่มของ (Krejcie & Morgan) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการทางสถิติ ได้แก่ความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่า 1 (t-test) โดยหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา และต่ำสุด ดังนี้ ดำเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05) รองลงมาคือ ด้านพัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้นำ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครู ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ไม่แตกต่างกัน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทราบแนวทางการปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้

2.1 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีการ

วางแผนพัฒนาปรับปรุงการใช้ ICT ในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์เทคโนโลยีพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพในงานบริหาร ใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์การให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

2.2 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ กำหนดสายงานชัดเจนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้สำหรับบริหารงานกับบุคลากรในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างขวัญและกำลังใจกับบุคลากรในองค์กร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสม

2.3 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรวิเคราะห์และวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด มีความรู้ประสบการณ์ หลักและทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ ทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องสามารถวิเคราะห์ประมวลผลและนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ส่งเสริมให้องค์กรสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.4 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการแก้ปัญหา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ กำหนดสายงานชัดเจนให้ความสำคัญกับการนิเทศ กำกับ การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาความขัดแย้งในองค์กรมีความเป็นกันเองในการให้คำแนะนำและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจนบรรลุผล

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ดูแล ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ควรนำข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นข้อมูลพิจารณากำหนดกรอบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้ง 4 ด้าน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับ ดูแล ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยการประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบท เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา

3. ผู้บริหารสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการวางแผนเพื่อ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อนำไปพัฒนาการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2. ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

เอกสารอ้างอิง

ชินวัตร เจริญนิตย์. (2566). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 17*(2), 67–74.

ธวัชชัย ตรีวรชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 23*(1), 1–11.

นฤมล คูหาแก้ว. (2563). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์). (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 6*(2), 3.

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์). (2566a). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 6*(1), 3.

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์). (2566b). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). เอมี่ ก๊อปปี้ เซ็นเตอร์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา, 120*(52ก), 1–23.

ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา*. สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566a). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566b). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

Academic Administration According to the Four Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province

ทศพล นุชนวลรัตน์[1], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], สัมฤทธิ์ กางเพ็ง[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Thodsapol Nuchnuanrat[1], Prakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], Samrit Kangpheng[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: *aaronthodsapol@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 28 January 2026; Accepted: 28 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านการบริหารงานหลักสูตร ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความพอใจและตั้งใจจริงในการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจ ร่วมมือกับครูในการจัดทำสมุดบันทึกการนิเทศภายในด้วย ความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เอาใจใส่ในการอำนวย ความสะดวก ด้านงบประมาณ

วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมในการผลิตสื่อและนวัตกรรม ทางการศึกษาควรมีความเข้าใจลึกซึ้งในหลักสูตร และมีความสามารถในการพิจารณา วิเคราะห์ หาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตรอย่างรอบคอบ

คำสำคัญ : บริหารวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, and (2) to explore guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province. This study employed a mixed-methods research design, combining quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, a questionnaire was used as the main research instrument with a reliability coefficient of 0.99. The sample group consisted of 68 participants, including school administrators and teachers. Statistical tools used in data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, interviews were conducted with six key informants, who were experts in educational administration, selected through purposive sampling. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, was found to be at the highest level. By aspect, the highest level of implementation was found in internal supervision, followed by academic personnel development and curriculum administration. The lowest level of implementation was in educational measurement and evaluation. 2.The guidelines for developing academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators in Ban Fang District, Khon Kaen Province, indicate that school administrators should cultivate satisfaction and genuine determination in providing opportunities for all stakeholders to participate in developing systems of supervision, monitoring, and evaluation of teaching and learning regularly and effectively. They should motivate and collaborate with teachers to maintain internal supervision records diligently and attentively, ensure the continuity of operations, and facilitate resources such as budgets, materials, and suitable learning environments for producing educational media and innovations. Furthermore, administrators should possess a deep understanding of the curriculum and the ability to analyze, identify strengths and weaknesses, and improve it thoughtfully and effectively.

Keywords: Academic Administration, Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ โดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดไว้ถึงเป้าหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวทางการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นหลักการที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้เรียนถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการศึกษา การจัดการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียน

ได้พัฒนาอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง โดยบูรณาการองค์ความรู้และทักษะ ที่เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ตลอดจนการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 5) เมื่อโลกก้าวย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีการพัฒนา พลเมืองโลก รุ่นใหม่ ถูกจุดประกายขึ้นและได้รับการขานรับจากนักการศึกษาทุกภูมิภาคของโลกอย่างกว้างขวาง ภายใต้กรอบคิดที่เรียกว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิต และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (วิจารณ์ พาณิช, 2556, หน้า 12)

การพัฒนาการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสามารถในการแข่งขันทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ จึงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างศักยภาพกำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดแนวทางและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 9 บททั่วไป โดยมาตรา 5 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนมาตรา 7 กำหนดให้กระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักรักษาและใช้สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และองค์ความรู้สากล รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3 - 4)

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา และถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในทุกระดับ เนื่องจากมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาสามารถพิจารณาได้จากผลการดำเนินงานด้านวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน อันเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร ทุกระดับ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนถือเป็นองค์ประกอบหลักของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารในการวางแผน

ส่งเสริม กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและคุณภาพผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนดที่จะต้องทำและมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมจะเป็นเครื่องช่วยให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญ ในการจัดระบบงานให้มีความรัดกุมและมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษา 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำเภอในเขตบริการ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอบ้านฝาง และอำเภอพระยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566, หน้า 10) มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 152 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา 106 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 17 คน ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 1,343 คน โดยผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดพบว่ายังต่ำกว่ามาตรฐานในหลายๆ ด้าน เช่น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (National Test : NT) มีคะแนนเฉลี่ยนร้อยละ รวม 2 ด้าน (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.35) สูงกว่าระดับสังกัด (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.11) และระดับประเทศ (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.80) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนในแต่ละสมรรถนะ พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50 เพียงเล็กน้อยทั้งสองด้าน นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 พบว่า ผู้เรียนในสังกัดมีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับร้อยละ 40.09 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีเพียงรายวิชาเดียวที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 คือ รายวิชาภาษาไทย (ร้อยละ 50.86) ส่วนรายวิชาอื่น ๆ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (38.63) วิชาคณิตศาสตร์(37.20) และ วิชาวิทยาศาสตร์ (33.68) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ O–NET ในปีการศึกษา 2564 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 30.15 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่า มีราย 4 วิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (46.04) วิชาวิทยาศาสตร์ (29.00) วิชาภาษาอังกฤษ (25.86) และวิชาคณิตศาสตร์ (21.14) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2565, หน้า 13 - 17)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สภาพการณ์ด้านการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและนโยบายด้านการศึกษาของประเทศกำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และ ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียงเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มวิชาการ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 67 คน

1. ประเภทเครื่องมือ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2544, หน้า 82 - 83) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย และ
1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire: แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

(2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2544, น. 74)

(3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบปลายปิด จำนวน 1 ชุด มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักการและแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติใน ระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

(4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตาม หลักเกณฑ์ ดังนี้

+ 1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้

ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมิน ในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2551 หน้า 220) (หรือ 0.60 - 1.00)

(6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับ เรื่องที่วิจัย

(7) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

(8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (ประยูร อาษานาม, 2551, หน้า 87)

(9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

(1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

(2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามโดยใช้ google form ในการกรอกข้อมูลแบบสอบถามแล้วส่งไปยังกลุ่ม Line ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1 ชุด

(3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

(4) นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

(2) วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

(3) วิเคราะห์ข้อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

(4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(4.1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม

(4.2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.3 ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 6 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่นไปสัมภาษณ์

(2) สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 6 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และจัดพิมพ์

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม

ด้านที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม	ระดับปฏิบัติ			อันดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
1	ด้านการบริหารงานหลักสูตร	4.56	0.37	มากที่สุด	3
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.55	0.31	มากที่สุด	4
3	ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	4.53	0.32	มากที่สุด	5
4	ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ	4.59	0.38	มากที่สุด	2
5	ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา	4.62	0.35	มากที่สุด	1
	รวม	**4.57**	**0.35**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62, S.D = 0.35) รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุลคลากรทางวิชาการซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D = 0.38) ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, S.D = 0.32)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานหลักสูตร

ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุม ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการวัดและประเมินผล

ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

2.4 ด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ

ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร

2.5 ด้านนิเทศภายในถสานศึกษา

ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศภายใน

4.2 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้านคือ ด้านงานบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา โดยนำการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดและพัฒนาการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และเพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักอิทธิบาท 4 และการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น”

ด้านนอก คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้เป็น ข้อค้นพบในการศึกษา เรื่อง “การบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น” ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนางานวิชาการ พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านจัดการเรียนการสอนจัดห้องเรียนให้เป็นห้องแห่งการเรียนรู้มีกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียน ในการใช้สื่อช่วยสอน 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล สร้างเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการวัดผลและประเมินผลให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมีการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการสัมมนาเก็บแกี่ยวความรู้ประสบกาณ์ วางแผนพัฒนาบุคลากร ร่วมกันประเมินการใช้หลักสูตร และ 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมการนิเทศพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในให้เหมาะสม สรุปผลประเมินการนิเทศภายในและนำข้อบกพร่องไปปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

5. อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุลคลากรทางวิชาการซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารงานหลักสูตร พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงหลักการและแนวทางการนิเทศการ จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบด้วยความเป็นธรรมและมีใจศรัทธา ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือ ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดบรรยากาศชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อ ไม่ให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อผู้เรียนและผู้สอนด้วยความเอาใจใส่ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการดำเนินการและปฏิบัติตามแผนงานบริหารงานวิชาการด้วย ความขยันหมั่นเพียร ด้วยความอดทนอดกลั้น ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก ส่วนที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุด คือด้านผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

ด้านการวัดการประเมินผล พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนด้วยความเอาใจฝักใฝ่ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารสนับสนุนครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนานักเรียนด้วยความใส่ใจ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับ มากที่สุด ส่วนที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ พบว่า มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการควบคุมกำกับ ติดตามพัฒนางานของบุคลากร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูลความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเก็บเกี่ยวความรู้ประสบการณ์ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ

ผู้บริหารนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงงานวิชาการในอนาคต ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านผู้บริหารการนิเทศภายในให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูรายบุคคล ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

5.1.2 ผลการนำเสนอเพื่อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผลสรุปการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

1. การบริหารงานหลักสูตร ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดผลประสิทธิผลตามหลักสูตร 2) ผู้บริหารวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ของสถานศึกษา 4) ผู้บริหารมีการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเต็มใจ และมีความคาดหวังให้เกิดประสิทธิผลตามหลักสูตร 6) ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้จัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระ แกนกลางและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยใจรักและคาดหวังให้เกิดผลสำเร็จ 7) ผู้บริหารมีการจัดซื้อและจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความ สะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูก่อนเปิดภาคเรียนด้วยใจรักและความเต็มใจ 8) ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงหลักการและแนวทางการนิเทศการ จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบด้วยความเป็นธรรมและมีใจศรัทธา

2. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการจัดทำกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ผู้บริหารวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปใช้ 4) ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามและกำกับเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้คุณครูได้รับการประเมิน เพื่อปรับปรุงพัฒนาผลการเรียน 6) ผู้บริหารมีการประเมินผลการเรียนโดยใช้เครื่องมือที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม 7) ผู้บริหารมีการดำเนินการและปฏิบัติตามแผนงานบริหารงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความอดทนอดกลั้น 8) ผู้บริหารจัดบรรยากาศชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อ ไม่ให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อผู้เรียนและผู้สอนด้วยความเอาใจใส่

3. ด้านการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการจัดหาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารมีการควบคุม ติดตามและดูการประเมินผลการเรียน 3) ผู้บริหารมีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการ สอนโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ สภาพและผลงาน 5) ผู้บริหารมีการกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ 6) ผู้บริหารสนับสนุนครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนานักเรียนด้วยความใส่ใจ 7) ผู้บริหารมีการจัดหาซื้อเครื่องมือสำหรับการนิเทศอย่างเหมาะสมด้วยความเอาใจใส่ 8) ผู้บริหารจัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนด้วยความเอาใจฝักใฝ่

4. ด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมีการพัฒนา เพิ่มพูลความรู้และประสบการณ์ของบุคลากร 2) ผู้บริหารมีการควบคุม กำกับ ติดตามพัฒนางานของบุคลากร 3) ผู้บริหารสนับสนุนสร้างเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มเติมสาระวิชาของตน และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ 5) ผู้บริหารครูวิชาการและครูผู้สอนร่วมกันสรุปและ ประเมินผลในการใช้หลักสูตร 6) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล 7) ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล 8) ผู้บริหารมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยอิงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียน

5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศภายใน 2) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นและต่อเนื่องในการนิเทศภายในเพื่อพัฒนางานวิชาการ 3) ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางานวิชาการของครู 4) ผู้บริหารมีกำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง 5) ผู้บริหารเอาใจใส่และติดตามผลการนิเทศภายในอย่างใกล้ชิด 6) ผู้บริหารการนิเทศภายในให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูรายบุคคล 7) ผู้บริหารมีการประเมินผลและสะท้อนผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ 8) ผู้บริหารนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงงานวิชาการในอนาคต

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญ นำมาอภิปรายผลดังนี้

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากในด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ สิ่งที่สำคัญที่คอยชี้นำทางผลสำเร็จคือการบริหารงานหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารได้นำเอานโยบายของรัฐ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในงานวิชาการ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา นำเสนอ ขอบข่ายภารกิจของงานในด้านการบริหารวิชาการไว้ 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา จากขอบข่ายที่นักวิชาการได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ แต่แตกต่างกันไปบ้างก็เฉพาะในรายละเอียด หรือแนวการปฏิบัติ การวิจัยในครั้งนี้พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น มีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ พระมหาสุเนตร อภิปุญโญ (บุญเรือง)

(2555, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ผู้บริหารและครูเป็นผู้หญิง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุ มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวทางส่งเสริมการบริหารวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นผลจากศึกษาเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้าน คือ ด้านงานบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ตามลำดับดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการวางแผนการนิเทศอย่างชัดเจนโดยผ่านคณะกรรมการการนิเทศที่แต่งตั้งไว้ตลอดจนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

2) ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบาย และ แนวทางในการการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) มาตรฐานการศึกษาของ สพฐ. และ สมศ. ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันและการประกันคุณภาพภายใน และภายนอก ควรประเมินตามศักยภาพของโรงเรียนไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันทุกสถานศึกษา

4) ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านงานบริหารหลักสูตร พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ดังนั้น จึงควรเพิ่มการส่งเสริมด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย

2. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครู ดังนั้น จึงควรมีส่งเสริมด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครูแต่ละบุคคล

3. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

4. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านวางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ดังนั้น จึงควรมีการประชุม วางแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและลงมือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

5. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านมีการพัฒนาปรับปรุงระบบ การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2544). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาส์น.

ประยูร อาษานาม. (2551). *คู่มือวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระมหาสุเนตร อภิปุญโญ. (2555). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

วิจารณ์ พาณิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ประสานการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

Academic Administration Based on the Seven Sappurisa Dhamma Principles of School Administrators under the Office of Secondary Educational Service Area, Khon Kaen

สุริยาวุธ ดวงคำน้อย[1], สุนทร สายคำ[2], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Suriyawut Duangkumnoi[1], Sunthon Saikham[2], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * ziivaawut@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 05 January 2026; Revised: 22 January 2026; Accepted: 22 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) นี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมจำนวน 346 คน โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ที่ได้รับเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รองลงมา คือ ด้านการนิเทศ ภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และด้านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 แนวทางการส่งเสริม การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามบริบทของผู้เรียน 3. ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการส่งเสริมการใช้เกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ 4. ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหาร

โรงเรียนควรมีการให้ครูวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของนวัตกรรมการสอน 5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการสนับสนุนการนิเทศให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, สัปปุริสธรรม 7, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This mixed-methods research aimed primarily to investigate the current conditions of academic administration and to propose guidelines for academic administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma principles of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, Khon Kaen. The quantitative sample consisted of 346 participants, including school administrators, deputy administrators, and teachers. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). For the qualitative component, in-depth interviews were conducted with nine experts selected through purposive sampling. The results of the study revealed that the overall and individual aspects of academic administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma principles among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, Khon Kaen, were practiced at the highest level. When considering each aspect, the highest level of practice was found in measurement and evaluation based on the Seven Sappurisa-Dhamma principles, followed by internal supervision within the school, instructional media and innovation, and learning processes, respectively. The aspect with the lowest level of practice was curriculum development based on the Seven Sappurisa-Dhamma principles. The guidelines for promoting academic administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma principles are as follows: (1) in curriculum development, school administrators should revise the curriculum to align with local society and culture; (2) in learning processes, administrators should promote technology- and innovation-based learning suitable to learners' contexts; (3) in measurement and evaluation, administrators should encourage the use of assessment criteria aligned with learning objectives; (4) in instructional media and innovation, administrators should require teachers to analyze the strengths and weaknesses of instructional innovations; and (5) in internal supervision, administrators should support supervision practices that correspond to the potential of each individual.

Keywords: Academic Administration, Sappurisa Dhamma 7, School Administrators

1. บทนำ

ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education , DOE Thailand) โดยมีค่านิยมร่วม ได้แก่ ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค มีคุณธรรมที่เป็นลักษณะนิสัย และคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม และ 3 คุณลักษณะที่คาดหวัง หลังสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้ เป็นผู้มีความเพียรและใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต โดยต้องมีสมรรถนะและความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะ พร้อมทั้งรักษ์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิตเพื่อสร้างงานหรือสัมมาชีพที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม บนพื้นฐานของความพอเพียง 2) เป็นผู้ที่มีความพร้อมด้านทักษะทางปัญญา ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital Intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม และสมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ รวมถึงมีคุณลักษณะของความเป็น

ผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทั้งทางเทคโนโลยีและสังคม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม 3) เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม และความเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่วางกรอบและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย เป้าหมายหลักคือการพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบรอบด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ประชากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและก้าวทันต่อพลวัตของโลก สำหรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้เน้นย้ำถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการยกระดับคุณภาพการศึกษา เป็นหัวใจสำคัญ

การบริหารงานวิชาการถือเป็น แกนหลัก ของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้มี คุณลักษณะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมพร้อมสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

การบริหารจัดการด้านวิชาการนี้มุ่งเน้นที่ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกระบวนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน บทบาทสำคัญของโรงเรียนคือการ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความรู้ความสามารถและสามารถพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนจึงมีความสำคัญสูงสุด การจัดการเรียนรู้จึงต้องจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมตามความสนใจและความถนัด และเน้นการ ประเมินพัฒนาการ ในด้านต่าง ๆ เช่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ การวัดและประเมินผลผู้เรียนควรดำเนินการด้วย วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับระดับ และรูปแบบการศึกษา เนื่องจากคุณภาพของการศึกษาเกิดจากการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับชนากร ศาสตร์สกุลและคณะ ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญของการบริหารการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตร, การประมวลผลการสอน, นวัตกรรมและอุปกรณ์การสอน, การจัดตารางเรียน, ทรัพยากรการเรียนรู้, และวิธีการวัดผลการศึกษาที่ทันสมัย งานวิชาการเป็นตัวชี้วัดถึงคุณค่า คุณภาพ และประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ ผู้บริหารจึงต้อง ให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นอันดับแรก และถือว่ามันคือ หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นหลักธรรมที่หล่อหลอมให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนรอบรู้และเท่าทันโลก ช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมของชีวิตและสังคม เข้าใจตนเอง รู้จักกาลเทศะ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น นำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาการบริหารงานวิชาการ เพื่อใช้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น

2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูลและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น รายด้าน 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3. ด้านการวัดผลและประเมินผล 4. ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน 5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัยคือ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 84 โรงเรียน โดยใช้ตารางเปรียบเทียบประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยทำการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้บริหาร 187 คน และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นครู 154 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 346 คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นและแบ่งผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Specific selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด

3.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย

1) สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น

2) แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ กลุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้บริหาร 187 คน และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นครู 154 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 346 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ดังนี้

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามแบบ Likert Five Rating Scale โดยกำหนดความมากน้อยของระดับการปฏิบัติดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีลักษณะเป็นปลายเปิด

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาและค้นคว้ารายละเอียดจาก ตำรา เอกสาร ทฤษฎีและผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2) นำผลการศึกษาไปสร้างแบบสอบถาม สำหรับใช้เป็นเครื่องมือศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไข และให้ความเห็นชอบ

4) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดทำฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า Index of consistency (IOC) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

-1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่โดยถือหลักเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

5) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมิน หรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

6) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

7) นำผลจากการทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์อย่างง่ายของ Person product moment correlation coefficient หรือวิธี Item total correlation นำข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกไปเทียบกับค่าวิกฤติ (α = 0.05) โดยใช้เกณฑ์มีค่าตั้งแต่ 0.20-1.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ Cronbach เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป

9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ ที่พร้อมนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบแนวทางการปฏิบัติดังนี้ ช

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือรับรองจากสาขาวิชาสาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อแจกแบบสอบถาม ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. นำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูลจากโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยโดยใช้ Google Form และสร้างคิวอาร์โคด (QR Code) ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสอบถามที่ได้ส่งคืนมาและคัดเลือกข้อมูลสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

แบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึกอัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ด้านตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติด้วยค่าสถิติร้อยละ (Percentages) และ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้สำหรับอธิบาย

2) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 346)

บริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.52	0.26	มากที่สุด	5
ด้านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.54	0.26	มากที่สุด	4
ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.57	0.26	มากที่สุด	1
ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.54	0.23	มากที่สุด	3
ด้านการนิเทศ ภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.54	0.25	มากที่สุด	2
โดยภาพรวม	**4.54**	**0.10**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54 , **S.D.** = 0.10) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57 , **S.D.** = 0.26) รองลงมาคือ ด้าน

การนิเทศ ภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54 , S.D. = 0.26) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52 , S.D. = 0.26)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า

1) การพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยใช้หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางในการส่งเสริมและกำกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน หลักการสำคัญมีดังนี้ ผู้บริหารต้องเข้าใจหลักสูตรแกนกลางอย่างถูกต้อง กำหนดเป้าหมายหลักสูตรให้ชัดเจนจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ใช้ข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร และสร้างระบบติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง

2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ครูได้ ผู้บริหารรู้จักศักยภาพของตนเองและบุคลากรในการพัฒนาและวางแผนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดเวลาอันเหมาะสมในการนิเทศ ติดตามและพัฒนาครู เพื่อปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร การพัฒนาครูให้ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สุดท้ายคือการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผ่านกลไกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community – PLC) เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเน้นย้ำถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ ยึดมั่นในหลักการประเมินที่เป็นธรรมและมีเกณฑ์ชัดเจนถือเป็นรากฐานสำคัญของการประเมินผลที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือและการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับลักษณะและความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับเป็นสิ่งสำคัญ การรู้จักผู้เรียนในฐานะรายบุคคลจะช่วยให้สามารถใช้ข้อมูลในการประเมินผลได้อย่างรอบด้านและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน มุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ยังมีการ จัดอบรมให้กับครูเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินแบบ Authentic Assessment (การประเมินตามสภาพจริง) ซึ่งจะช่วยให้สามารถวัดทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำและเป็นรูปธรรม รวมถึงการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง

4) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างสรรค์และใช้สื่อนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในหลักการเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พวกเขาเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ การใช้สื่อและเทคโนโลยีควรมีความเหมาะสม ไม่เกินความจำเป็น และสอดคล้องกับงบประมาณที่มีอยู่ สนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอเพื่อการใช้งานของครูและผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของห้องเรียน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อแบ่งปันความรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการนิเทศติดตาม และให้ข้อเสนอแนะแก่ครู เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยไม่รบกวนการทำงานปกติ ผู้บริหารเข้าใจบริบทของบุคลากรภายในสถานศึกษาและสภาพความเป็นไปขององค์กร ซึ่งทำให้การนิเทศสอดคล้องกับความเป็นจริง นอกจากนี้ยังมีความตระหนักถึงความแตกต่างและความสามารถของครูแต่ละคน ส่งผลให้สามารถให้คำแนะนำและการสนับสนุนที่เหมาะสมตามความต้องการในการพัฒนาของครูแต่ละราย ระบบนิเทศถูกจัดตั้งขึ้นโดยมุ่งเน้นการให้คำปรึกษาเชิงพัฒนา (Coaching & Mentoring) เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน การนิเทศถูกดำเนินการในลักษณะที่มีส่วนร่วมและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน อีกทั้งการนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ระบบนิเทศกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม

3. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้ดังนี้

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักสัปปุริสธรรม ๗ และการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น”

ด้านนอก คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้เป็นข้อค้นพบในการศึกษา เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น” ประกอบด้วย ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ๒) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ๓) ด้านการวัดผลและประเมินผล ๔) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน ๕) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่บูรณาการหลักสัปปุริสธรรม ๗ ประกอบด้วย ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุผล) อัตถัญญุตา (รู้จักจุดมุ่งหมายและผล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย ๒ กระบวนการ ดังต่อไปนี้

กระบวนการที่ ๑ อธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ๕ ด้าน ได้แก่ ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ๒) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ๓) ด้านการวัดผลและประเมินผล ๔) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน ๕) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

กระบวนการที่ ๒ เป็นการใช้หลักสัปปุริสธรรม ๗ เป็นตัวกำกับ ควบคุมการบริหารงานวิชาการ ทั้ง ๕ ด้าน ในการกำหนดนโยบายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในการสร้างทางเลือกหรือเสนอแนวทางที่ดีที่สุดในการบริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธธรรมเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

๒. การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษา ดังต่อไปนี้

๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลและงานวิจัยประกอบ การออกแบบหลักสูตร

๒) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

๓) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้เกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน สนับสนุนการใช้การประเมินเพื่อพัฒนา แทนการประเมินเพื่อสรุปผลเพียงอย่างเดียว

๔) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอ เพื่อการใช้งานของครูและผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของห้องเรียน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

๕) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบนิเทศที่เน้นการให้คำปรึกษาเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ใช้การนิเทศแบบมีส่วนร่วมและเป็นกัลยาณมิตร นำผลการนิเทศไปใช้วางแผนพัฒนาครูและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม 5 ด้าน และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดย

ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศ ภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.54) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัชนีกร ศรีประสาร** (2565 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวัดผลและประเมินผล และ 4) การพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และ 4) การวัดผลและประเมินผล ซึ่งทั้ง 4 ด้าน มีแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 40 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

5.2 การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยใช้หลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางในการส่งเสริมและกำกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน หลักการสำคัญมีดังนี้ ผู้บริหารต้องเข้าใจหลักสูตรแกนกลางอย่างถูกต้อง กำหนดเป้าหมายหลักสูตรให้ชัดเจน จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ใช้ข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร และสร้างระบบติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ครูได้ ผู้บริหารรู้จักศักยภาพของตนเองและบุคลากรในการพัฒนาและวางแผนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดเวลาอันเหมาะสมในการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาครู เพื่อปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วม กันในองค์กร การพัฒนาครูให้ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-

based Learning) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สุดท้ายคือการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผ่านกลไกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community – PLC) เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเน้นย้ำถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ ยึดมั่นในหลักการประเมินที่เป็นธรรมและมีเกณฑ์ชัดเจนถือเป็นรากฐานสำคัญของการประเมินผลที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือและการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับลักษณะและความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับเป็นสิ่งสำคัญ การรู้จักผู้เรียนในฐานะรายบุคคลจะช่วยให้สามารถใช้ข้อมูลในการประเมินผลได้อย่างรอบด้านและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน มุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ยังมีการ จัดอบรมให้กับครูเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเก ณฑ์การประเมินแบบ Authentic Assessment (การประเมินตามสภาพจริง) ซึ่งจะช่วยให้สามารถวัดทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำและเป็นรูปธรรม รวมถึงการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างสรรค์และใช้สื่อนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในหลักการเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พวกเขาเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ การใช้สื่อและเทคโนโลยีควรมีความเหมาะสม ไม่เกินความจำเป็น และสอดคล้องกับงบประมาณที่มีอยู่ สนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอ เพื่อการใช้งานของครูและผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของห้องเรียน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อแบ่งปันความรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการนิเทศ ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะแก่ครู เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยไม่รบกวนการทำงานปกติ ผู้บริหารเข้าใจบริบทของบุคลากรภายในสถานศึกษาและสภาพความเป็นไปขององค์กร ซึ่งทำให้การนิเทศสอดคล้องกับความเป็นจริง นอกจากนี้ยังมีความตระหนักถึงความแตกต่างและความสามารถของครูแต่ละคน ส่งผลให้สามารถให้คำแนะนำและการสนับสนุนที่เหมาะสมตามความต้องการในการพัฒนาของครูแต่ละราย ระบบนิเทศถูกจัดตั้งขึ้นโดยมุ่งเน้นการให้คำปรึกษาเชิงพัฒนา (Coaching & Mentoring) เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน การนิเทศถูกดำเนินการในลักษณะที่มีส่วนร่วมและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน อีกทั้งการนำผลการนิเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ระบบนิเทศกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑารัตน์ ทศไกร, วรกฤต เถื่อนช้าง, และปฏิ**

ธรรม สำเนียง (2022, 5.3: 163-178) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และ 2) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ จำนวนทั้งหมด 164 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .95 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการต่ำสุดในแต่ละด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการมีการนิเทศกำกับ ติดตามผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้มีการวางแผนการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการวัดประเมินผลมีระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ด้านการนิเทศการศึกษามีการจัดระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และด้านระบบประกันคุณภาพภายในมีการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า 2.1) หลักธัมมัญญุตา ผู้บริหารควรรู้หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ วิธีการขั้นตอนในขอบข่ายงานวิชาการ 2.2) หลักอัตถัญญุตา ผู้บริหารควรมีการวางแผนการทำงาน การนิเทศ กำกับติดตามผลการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ 2.3) หลักอัตตัญญุตา ผู้บริหารควรรู้จุดเด่น จุดด้อย ความรู้ ความสามารถของตนเอง 2.4) หลักมัตตัญญุตา ผู้บริหารควรวางแผนการใช้งบประมาณ ให้พอดีกับทรัพยากรที่มีอยู่ 2.5) หลักกาลัญญุตา ผู้บริหารควรวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบในเวลาที่เหมาะสมกับงาน 2.6) หลักปริสัญญุตา ผู้บริหารควรแนะนำให้บุคลากรรู้จักบุคคล ชุมชน ที่เป็นเครือข่ายทางวิชาการ 2.7) หลักปุคคลัญญุตา ผู้บริหารควรรู้จัก นิสัย ความสามารถและความแตกต่างของบุคคล

5.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลและงานวิจัยประกอบการออกแบบหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้เกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน สนับสนุนการใช้การประเมินเพื่อพัฒนา แทนการประเมินเพื่อสรุปผลเพียงอย่างเดียว 4) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควร

สนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอ เพื่อการใช้งานของครูและผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของห้องเรียน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบนิเทศที่เน้นการให้คำปรึกษาเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ใช้การนิเทศแบบมีส่วนร่วมและเป็นกัลยาณมิตร นำผลการนิเทศไปใช้วางแผนพัฒนาครูและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินิตธรรมาทร (สมพร นิ่มนวล); วรกฤต เถื่อนช้าง; พระเทพวชิรเมธี (วีระวร ปณฺโฌ)** (2025,8.2: 29-44) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขต 4 โดยวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ 2) สร้างรูปแบบ และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการวิจัยผสานวิธี ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และระยะที่ 2 สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณใน ระยะที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการพบปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในการดำเนินงานค่อนข้างมาก ทั้งด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อ คุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนทั้งสิ้น การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ 2) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทาง ด้านวิชาการ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้ง 6 ด้าน มีรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านละ 4 รูปแบบ และ 3) ผลการประเมินรูปแบบรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

6. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารควบคู่กับหลักการบริหารงานในองค์กรทุกด้านทั้งหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา

2. ควรมีการส่งเสริมให้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการเฉพาะของตนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการ บริหารแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการทบทวนและปรับปรุง ระบบการนิเทศภายใน ให้มีความสม่ำเสมอ เป็นระบบและก่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการ วิเคราะห์หลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา และดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษา ความสัมพันธ์และแนวทางการบูรณาการ ระหว่างการบริหารงานวิชาการและการจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยมีหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นฐานในการบริหารในบริบทของสถานศึกษาภาครัฐ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงผสมผสาน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในการ สร้างเสริมและปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร ที่ยึดโยงกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ภายในสถานศึกษาของรัฐอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*.

จุฑารัตน์ ทศไกร, วรกฤต เถื่อนช้าง, และ ปฏิธรรม สำเนียง. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(3), 163–178.

พระครูวินิตธรรมาทร (สมพร นิ่มนวล), วรกฤต เถื่อนช้าง, และ พระเทพวชิรเมธี (วีระวร ปณฺโฌ). (2568). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขต 4 ตามหลักอิทธิบาท 4. *วารสารวิจัยวิชาการ, 8*(2), 29–44.

รัชนีกร ศรีประสาร. (2565). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

วรภาส ประสมสุข, และ นิพนธ์ กินาวงศ์. (2549–2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์, 18*(2), 76–81.

สุนทร สายคำ, และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 4*(2), 24–30.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2560). การศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 10*(2), 84–86.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

Academic Administration According to the Four Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3

ธิดารัตน์ ศรีวังโพน[1], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Thidarath Sriwangpon[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2],
Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * 6705202027@mcu.ac.th
(*Author Corresponding Email)

Received: 05 January 2026; Revised: 22 January 2026; Accepted: 22 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นงานวิจัยในรูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณในการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 285 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยปรากฏว่า 1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต3 โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต3 ผู้บริหารมีผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยผู้บริหารได้สร้างความพึงพอใจและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีสถานศึกษา มีความมุ่งมั่น พัฒนา สนับสนุนให้ครูดำเนินการวัดและ

ประเมินผล นำผลการวัดเป็นข้อมูลประเมินผลพัฒนาการผู้เรียน เพื่อใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความพอใจส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ในการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูมีการเผยแพร่สื่อ นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อองค์กรวิชาชีพครู

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the conditions of academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3, and to propose guidelines for academic administration based on these principles. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative research utilized a questionnaire distributed to 285 respondents, while the qualitative research involved interviews with nine key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, and qualitative data were analyzed through content analysis. The findings of the research were as follows: 1) The overall level of academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 was found to be at the highest level. By aspect, from highest to lowest, the results were as follows: development of the school curriculum, development of educational media and technology, measurement and evaluation of learning outcomes, educational supervision, and development of learning processes. 2) The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 are as follows: School administrators play an essential role in developing and improving school curricula to ensure quality and relevance to current social contexts. They should foster satisfaction and open participation from all stakeholders in curriculum development and revision. Administrators should be determined and supportive of teachers in implementing measurement and evaluation systems and using assessment results to improve learning processes. Moreover, administrators should encourage teachers to enhance their knowledge in producing and developing educational innovations and technologies and promote the dissemination of such innovations that benefit the teaching profession and the institution as a whole.

Keywords: Academic Administration According, The *Four Iddhipāda* Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นภารกิจสำคัญของรัฐและหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาการศึกษาในบริบทปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต ทั้งนี้ การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ประเทศไทยจึงมุ่งจัดการศึกษาให้ประชาชนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค มีคุณภาพ และพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา และเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อย่างไรก็ตาม ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต3 พบว่ายังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในหลายด้าน ทั้งจากผลการทดสอบ NT และ O-NET ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนและเป็นบุคลากรหลักของระบบการศึกษา จึงตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษา และมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบ

บรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่มงาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมมหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 1,095 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgam) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 285 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open- ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert)[1] โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักการและแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อความที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อความที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุง

แก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมิน ในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (หรือ 0.60-1.00)

6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ IOC (Index of congruence) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ผลการประเมินค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นมีการจัดทำแบบสอบถามให้เป็นฉบับสมบูรณ์ที่มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

7) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.829 ขึ้นไป

9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แจ้งหนังสือราชการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามการวิจัยตามจำนวนที่กำหนด นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนมาพร้อมตรวจสอบจำนวนของแบบสอบถามจนครบทั้ง 285 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

5. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการ ของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อเสนอการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม

2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.3 ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 9 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ไปสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึกอัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 9 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนกจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของ การวิจัย และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

4. ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1.1 ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยในด้านเพศ จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 64.9 เพศหญิง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 ในด้านตำแหน่ง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6 ครูผู้สอน จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 ในด้านระดับการศึกษา มีระดับปริญญาตรี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 ระดับปริญญาโท จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 73.7 ระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 ในด้านขนาดสถานศึกษา มีสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 ขนาดกลาง จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 ขนาดใหญ่ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และในด้านประสบการณ์การทำงาน มีระยะไม่เกิน 5 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 ระยะ 6-25 ปี จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 75.4 และระยะ 26 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7

2. สรุปภาพรวมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่าโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความเพียรในการนิเทศติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีความเอาใจใส่กำกับดูแล ออกแบบกระบวนการจัดทำหลักสูตรบูรณาการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และสร้างความพึงพอใจ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ความสามารถในการจัดทำหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความเพียรจัดทำหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับ สภาพปัจจุบัน โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ และอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีความเอาใจใส่จัดครูเข้าสอน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถศักยภาพ ความถนัดและความสนใจครู และมีความเข้าใจจัดระบบให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความมุ่งมั่นพัฒนา สนับสนุนให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผล นำผลการวัดเป็นข้อมูลประเมินผลพัฒนาการผู้เรียน เพื่อใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความเพียรในการจัดอบรมให้ ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีความเพียรในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเอาใจใส่อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณในการผลิตสื่อนวัตกรรม โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความไตร่ตรองสร้างแรงจูงใจในการผลิตสื่อนวัตกรรมที่ดี โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ เอาใจใส่เยี่ยมชั้นเรียนตามแผนการนิเทศอย่างสร้างสรรค์ โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีความไตร่ตรองพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่าง สม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ และมีความพอใจให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความพอใจให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

5) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความพอใจใฝ่รักให้คำแนะนำ แนวทางในการพัฒนาเครื่องมือ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เอาใจ ใส่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุง การสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และติดตามและเอาใจใส่การวัด และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุม ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ และอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อ ปัญหาและอุปสรรค โดยมีค่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4.1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เรียนและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษามีความเพียรในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในการกำกับดูแลและออกแบบกระบวนการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบโดยเน้นการบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาพัฒนาความรู้และความสามารถ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารมีความเพียรและความมุ่งมั่นในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวช่วยสร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร จึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรอย่างรอบด้านและมีคุณภาพ กำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันในการออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ผู้เรียน ความต้องการของผู้เรียน ให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งยังมีความอดทน อดกลั้น และไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงาน ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในการจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของครูเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีความเข้าใจในการจัดระบบบริหารงานให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงเพื่อส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาและสนับสนุนให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เป็นข้อมูลในการ

พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเพียรในการจัดอบรมให้ครูมีความรู้และความสามารถในการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มศักยภาพครูในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนผู้บริหาร มีความเพียรในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อจัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา การดำเนินงานลักษณะนี้ช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ ในการอำนวยความสะดวกด้านงบประมาณในการผลิตสื่อนวัตกรรม ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานผลิตสื่อคุณภาพสูงได้อย่างต่อเนื่อง และลดอุปสรรคด้านทรัพยากรในการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารยังสร้างแรงจูงใจและวางแนวทางในการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อนวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน การดำเนินงานนี้ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครู ส่งเสริมความร่วมมือด้านสื่อและเทคโนโลยี และสร้างระบบสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

4. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่ในการเยี่ยมชั้นเรียนตามแผนการนิเทศอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา กำหนดเป้าหมายการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและของสถานศึกษา มีความไตร่ตรองในการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยให้การติดตามผลการจัดการเรียนรู้มีความต่อเนื่องและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันเวลา นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้กระบวนการนิเทศมีความโปร่งใส เหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของครูและผู้เรียน สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการนิเทศและติดตามการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการเยี่ยมชั้นเรียน การพัฒนาระบบการนิเทศ การสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท

4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่ในการให้คำแนะนำและแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แก่ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มคุณภาพการประเมินผลและสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีติดตามและเอาใจใส่การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การติดตามอย่างใกล้ชิดทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกระบวนการประเมินผลได้อย่างทันเวลา มีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ การดำเนินงานเช่นนี้ช่วยสร้างความมั่นใจในการประเมินผลและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผ่านการให้คำแนะนำ ส่งเสริมการปรับปรุงเครื่องมือ ติดตามผลการเรียนรู้ และสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรายรวมและรายด้าน (n = 285)

การบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	**ระดับการปฏิบัติ**			
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับที่**
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4	4.99	0.09	มากที่สุด	1
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.99	0.12	มากที่สุด	5
3. ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4	4.99	0.09	มากที่สุด	2
4. ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4	4.99	0.10	มากที่สุด	4
5. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4	4.99	0.09	มากที่สุด	3
เฉลี่ยรวม	**4.98**	**0.09**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 ผลการบริหารงานวิชาการสู่ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.98, **S.D.** = 0.09) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับ

แรก คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.99, **S.D.** = 0.09) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.99, **S.D.** = 0.09) และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.99, **S.D.** = 0.09) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.98, **S.D.** = 0.09)

แผนภาพที่ 4.1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 4.1 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องบูรณาการหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ากับการดำเนินงานวิชาการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สื่อและเทคโนโลยี การนิเทศการศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

ในด้าน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีฉันทะและวิริยะ ในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ชุมชน และมาตรฐานการศึกษา โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม พัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และประเมินปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ด้าน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารต้องมีจิตตะและวิริยะ ในการสนับสนุนครูให้จัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่

เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาครูผ่านการอบรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ส่วน ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องใช้วิมังสา ในการวางระบบนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีส่วนร่วม และใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ วิเคราะห์ผลอย่างเป็นระบบ และนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาโดยรวมอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

5.2.1 การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.98, S.D. = 0.09) คือ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบูรณาการบริหารงานวิชาการ โดยมีการใช้หลักธรรม 4 ประการ ของหลักอิทธิบาท 4 คือ 1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในงาน ความปรารถนาเพื่อที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด 2) วิริยะ หมายถึง ความไม่ย่อท้อในงาน ความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจที่จะเรียนรู้ 3) จิตตะ หมายถึง ความจดจ่อในงาน การเอาจิตฝึกใฝ่สนใจในสิ่งที่ทำ ใจที่จดจ่อ เป็นสมาธิในขณะทำงาน และ 4) วิมังสา หมายถึง ความพินิจพิจารณาในงาน การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมาหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา สอดคล้องตามแนวคิดของ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)** โดยได้นำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)** ที่พบว่า กล่าวถึงพุทธวิธีการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิด พระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นจึงทำให้ครบทั้ง 3 รัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย เป็นกรอบในการพิจารณาให้สอดคล้องกับการบริหาร หน้าที่ (Function) ของนักบริหาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรชัย พรมปากดี** อธิบายว่า การบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผนและความเป็นระบบ โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างรอบคอบ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการอย่างมีประสิทธิผล การบริหาร

จึงเป็นศิลปะและศาสตร์ที่ผู้บริหารต้องประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความร่วมมือและทำงานอย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

ทั้งนี้ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำ หัวหน้างาน และผู้ประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรทุกระดับ โดยต้องดำเนินงานภายใต้กระบวนการบริหารหลัก เจ็ดขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับภารกิจ การบริหารงานบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การอำนวยการให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น การประสานงานเพื่อสร้างเอกภาพในการปฏิบัติงาน การรายงานผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การบริหารงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าและโปร่งใส กระบวนการทั้งเจ็ดนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารที่มุ่งสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กร ทั้งในด้านประสิทธิภาพของงานและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมไปถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญส่ง พุทธรักษ์พงศ์** การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจสำคัญลำดับแรกของสถานศึกษา เนื่องจากมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้ การดำเนินงานด้านนี้ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการโดยรวมได้อย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุธินี ศรีชน** การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพทางการศึกษาและเป็นตัวสะท้อนความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวม โดยความสำเร็จนั้นสามารถประเมินได้จากคุณภาพของผู้เรียนซึ่งถือเป็นผลผลิตหลักของกระบวนการจัดการศึกษา ดังนั้น ประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านวิชาการจึงมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบในการจัดการอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพควรครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท การส่งเสริมและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิผล การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและสะท้อนถึงความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวม

5.2.2 การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นแนวการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารมีความเพียรในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของครูอย่างต่อเนื่อง มีความเอาใจใส่กำกับดูแลออกแบบกระบวนการจัดทำหลักสูตรบูรณาการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความพึงพอใจ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ความสามารถในการจัดทำหลักสูตร และมีความเพียรจัดทำหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับ สภาพปัจจุบัน 2) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการ

เรียนรู้ และอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค มีความเอาใจใส่จัดครูเข้าสอน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถศักยภาพ ความถนัด และความสนใจครู มีความเข้าใจจัดระบบให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความมุ่งมั่น พัฒนา สนับสนุนให้ครูดำเนินการวัดและประเมินผล นำผลการวัดเป็นข้อมูลประเมินผลพัฒนาการผู้เรียน เพื่อใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเพียรในการจัดอบรมให้ ครูมีความรู้ความสามารถใน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความเพียรในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดหาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความเอาใจใส่อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณในการผลิตสื่อนวัตกรรม และมีความไตร่ตรองสร้างแรงจูงใจในการผลิตสื่อนวัตกรรมที่ดี 4) ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เอาใจใส่เยี่ยมชั้นเรียนตามแผนการนิเทศอย่างสร้างสรรค์ มีความไตร่ตรองพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่าง สม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ มีความพอใจให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ และมีความพอใจให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการนิเทศภายในสถานศึกษา 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความพอใจใฝ่รักให้คำแนะนำแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เอาใจ ใส่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุง การสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ติดตามและเอาใจใส่การวัด และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ และมีความเพียรพยายามในการสนับสนุนครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุม ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ และอดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่อ ปัญหาและอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยุทธนา บัวบาล** ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผลการศึกษาพบว่าในด้านการบริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักสูตรสถานศึกษาไปปรับใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งยังบริหารจัดทำหลักสูตรอย่างโปร่งใส เปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้ พร้อมทั้งดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ในด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารได้กำหนดแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเสมอภาค โดยไม่แบ่งแยกผู้เรียน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระอย่างเหมาะสมในการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รวมถึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารได้จัดระบบการวัดผลและประเมินผลที่เป็นธรรมและเสมอภาคแก่ผู้เรียน อีกทั้งยังมอบอำนาจการตัดสินใจให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบและกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินผลได้อย่างอิสระภายใต้กรอบมาตรฐานที่เหมาะสม ในด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความสามารถและความถนัด เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น และสุดท้ายในด้าน การ

นิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารจัดระบบการนิเทศภายในและภายนอกอย่างเท่าเทียมกัน มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน โปร่งใส และกำหนดหลักเกณฑ์การนิเทศโดยรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรส่วนใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และบริบทของชุมชน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบสนับสนุนภายใน เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของสถานศึกษาตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบริบทของสถานศึกษา

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการพัฒนาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการพัฒนางานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่มีคุณภาพและยั่งยืน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีกำหนดเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อช่วยให้การพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษามีความเป็นมืออาชีพต่อไป

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ในมิติทางจิตวิทยาและคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโดยรวม

6.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับขนาดของสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการเพื่อให้เกิดเกิดผลอย่างชัดเจนทางวิชาการ

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานในด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลอย่างชัดเจน ตามหลักอิทธิบาท 4

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กมล ภู่ประเสริฐ. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. เสริมสินพรีเพรสซิสเท็ม.

กนกพร มาอ้วน. (2564). การบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14*.

ฉลอง มาปรีดา. (2537). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). *เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา*. สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. (2542). *องค์การและการจัดการ*. สถาบันราชภัฏนครปฐม.

พิณ เกชาคุปต์. (2544). *การจัดการปฏิบัติงาน*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม. (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

มนัส พลายชุ่ม. (2540). *ความพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง* (ปริญญานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

รุจิร์ ภู่สาระ, และ จันทรานี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา*. บุ๊คพอยท์.

รัตนา กาญจนพันธุ์. (2554). *การบริหารสถานศึกษา*. มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ.

วิจารณ์ พาณิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). *การบริหารหลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

สรัลรัศน์ เตชะจิรสิน. (2564). *การบริหารการจัดการองค์การในยุคโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

สิรินญา ศิริประโคน. (2561). *การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนบ้านมาบเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

สุรชัย พรมปากดี. (2565). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สุภารดา สัญญะสาร. (2556). *การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สุนทร สายคำ, และ พระอธิการบุญช่วย โชติว์โส. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา*. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 4*(2).

เสนาะ ติเยาว์. (2544). *หลักการบริหาร*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพิศ โห้งาม. (2553). *การบริหารสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมเดช สาวันดี. (2563). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้นแบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

Personnel Administration According to the Brahmavihāra Dhamma Principles of Educational Institution Administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3

เปรมวดี ไชยรักษา[1*], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Premwadee Chairaksa[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2], Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * Premwadee2407@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 05 January 2026; Revised: 22 January 2026; Accepted: 22 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นงานวิจัยในรูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณในการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 285 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม และด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ตามลำดับ 2) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการพัฒนาและการประเมินผลการทำงานของครูอย่างเท่าเทียมกัน พิจารณาผู้สมัครเข้าทำงานโดยเปิดโอกาสในการพัฒนาบุคลากรตามศักยภาพที่มีโดยไม่ให้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับอคติส่วนบุคคล ให้คำแนะนำหรือแนวทางที่ช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรในองค์กร และเห็นว่าการยกย่องและให้รางวัลกับครูที่ทำผลงานดีในการประเมินผลจะช่วยกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักพรหมวิหารธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the conditions of personnel administration of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 and to propose guidelines for personnel administration according to the Brahmavihāra-Dhamma Principles. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative phase used a questionnaire administered to 285 respondents, while the qualitative phase involved interviews with 10 key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, and qualitative data were analyzed through content analysis. The findings of the research were as follows: 1) The overall level of personnel administration according to the Brahmavihāra-Dhamma Principles of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 was found to be at the highest level. By aspect, from highest to lowest, they were as follows: personnel recruitment, personnel planning, personnel performance evaluation, and personnel development, respectively. 2) The personnel administration according to the Brahmavihāra-Dhamma Principles of educational institution administrators under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 emphasizes fairness and compassion. School administrators value the equal development and performance evaluation of teachers, consider job applicants without bias, and provide opportunities for personnel to grow according to their potential. Administrators offer constructive advice to enhance staff capability and recognize outstanding teachers through awards and acknowledgment, thereby motivating continuous self-improvement and enthusiasm in professional development.

Keywords: Personnel Administration According, Brahmavihāra-Dhamma Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในระดับโลก ระบบการศึกษาไทยเผชิญความท้าทายในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดรับกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน และกำหนดให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารและครูในฐานะกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา แนวคิดการบริหารสถานศึกษาเชิงพัฒนาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นกรอบสำคัญที่สะท้อนบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการภายใต้หลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความคล่องตัว โปร่งใส และ

ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการวางแผนอัตรากำลัง การพัฒนา การประเมินผล และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษายังคงประสบปัญหาด้านความไม่สอดคล้องระหว่างอัตรากำลังกับภาระงาน การพัฒนาวิชาชีพที่ไม่ต่อเนื่อง ระบบการประเมินผลที่ขาดความเป็นธรรม และการดูแลด้านขวัญกำลังใจที่ไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวม อันสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ของการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการศึกษาข้อมูลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า การบริหารงานบุคคลยังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างและเชิงปฏิบัติหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนครูและผู้บริหารสถานศึกษาอันเนื่องมาจากการเกษียณอายุราชการและการไม่ได้รับการคืนตำแหน่ง การแต่งตั้งครูอาวุโสให้ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้บริหารซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องในการบริหารงาน การขาดครูในสาขาวิชาเอกสำคัญ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนปัญหาครูที่มีคุณวุฒิไม่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร ระบบสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ขาดการมีส่วนร่วม และการวางแผนอัตรากำลังที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้ครูขาดขวัญกำลังใจและเกิดการย้ายออกจากพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ตามแนวคิดทางพุทธธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกรอบคุณธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในระดับสถานศึกษาและระดับประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินงานการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย วิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้วิเคราะห์ด้วยสถิติ แบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,095 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2568 ทั้ง 145 โรงเรียน จำนวน 1,095 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นการเลือกแบบใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ด (Likert), อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire : แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเรื่อง การบริหารงานบุคคล ตามหลักพรหมวิหารธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากแนวคิดของท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (พ.ศ.2554)

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัยตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักการและแนวคิดของลิเคิร์ด (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า Index of Item-Objective Congruency (IOC.) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

+1 หมายถึงเห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่

-1 หมายถึงไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดข้อนี้ออกเพราะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือปรับปรุงแก้ไขใหม่

โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (หรือ 0.60 - 1.00)

6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

7) นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

8) นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha-Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.96 ขึ้นไป

9) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และพิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 แจ้งหนังสือราชการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามการวิจัยตามจำนวนที่กำหนด

4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนมา พร้อมตรวจสอบจำนวนของแบบสอบถามจนครบทั้ง 285 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล และแปรผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์หาระดับการปฏิบัติการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ ลิเคิร์ด (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 4 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Apha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.3 ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (purposive sampling)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

1) ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ของงานวิจัย เรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งแบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณา ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และจัดทำเป็นฉบับที่แก้ไขนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา ด้านหลักธรรมและพุทธศาสนา ด้านการวิจัย วัดผลและประเมินผล และด้านภาษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกับเรื่องวิจัย

6) นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 แจ้งหนังสือราชการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ทราบถึงกำหนดการ วัน เวลา สถานที่ในการให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย

4. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองตามกำหนดการ วัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ มีการดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และวัน เดือน ปีที่ให้สัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง

4. ผลการวิจัย

1) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมาก

ไปน้อยได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม และด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ตามลำดับ

2) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการพัฒนาและการประเมินผลการทำงานของครูอย่างเท่าเทียมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาผู้สมัครเข้าทำงาน โดยเปิดโอกาสในการพัฒนาบุคลากรตามศักยภาพที่บุคลากรมีโดยไม่ให้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับอคติส่วนบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำหรือแนวทางที่ช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรในองค์กร และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าการยกย่องและให้รางวัลกับครูที่ทำผลงานดีในการประเมินผลจะช่วยกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=285)

ด้านที่	การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓	ระดับปฏิบัติการ			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1	ด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม	4.92	0.21	มากที่สุด	2
2	ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม	4.93	0.19	มากที่สุด	1
3	ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม	4.92	0.22	มากที่สุด	4
4	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม	4.92	0.21	มากที่สุด	3
	รวม	4.92	**0.18**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เมื่อพิจารณาภาพรวมปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.18) และพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.93, S.D. = 0.19)

รองลงมาด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.21) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.21) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.22)

จากการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือได้แนวการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งสรุปดังภาพ ที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยโดยสรุปแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้ดังนี้

1. ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการดำเนินการสรรหาบุคลากรด้วยความยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ผู้สมัครทุกคนได้รับการพิจารณาอย่างเท่าเทียมกัน มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ และใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงเป็นหลักในการตัดสินใจ มีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกที่ถูกต้องชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการที่มีความเที่ยงธรรม และไม่ปล่อยให้แรงกดดันจากภายนอกหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ มีการใส่ใจและพิจารณาผู้สมัครอย่าง

รอบคอบ โดยให้ความสำคัญกับทั้งความรู้ ความสามารถ เจตคติ คุณธรรม และศักยภาพในการพัฒนา มีความปรารถนาดีต่อบุคลากร เห็นคุณค่าของความตั้งใจ ความเสียสละ และความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล การคัดเลือกบุคลากรด้วยจิตเมตตา ความปรารถนาเช่นนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพเหมาะสมกับตำแหน่งเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้สมัครรู้สึกภาคภูมิใจ อบอุ่น และเต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และความไว้วางใจในองค์กรอย่างยั่งยืน

2. ด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคลากรทั้งด้านศักยภาพ ความสามารถ และปัญหาส่วนบุคคล มีการตัดสินใจอย่างยุติธรรม รอบคอบ และปราศจากอคติส่วนบุคคล ใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และเหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม และใช้ปัญญาในการหาทางออกที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้การจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมงานที่ได้รับมอบหมายและหน้าที่ความรับผิดชอบตรงตามความถนัดและความพร้อมของแต่ละบุคคล มีการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และเปิดโอกาสให้ครูที่ประสบปัญหาทางวิชาชีพ ภาระงาน หรือสภาพจิตใจ สามารถพัฒนาตนเองและกลับมามีกำลังใจในการทำงานได้ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับ มีความปรารถนาดีให้บุคลากรทุกคนก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เน้นความเอาใจใส่ ส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และสร้างความสามัคคี ภายในองค์กร ทั้งยังสนับสนุนให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ ความร่วมมือ และความมุ่งมั่นในการพัฒนางานและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

3. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักพรหมวิหารธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยมองเห็นคุณค่าของความพยายามและความสำเร็จของครูแต่ละคน การชื่นชมและสนับสนุนครูที่มีผลงานดีไม่เพียงช่วยให้บุคลากรเหล่านั้นภาคภูมิใจในตนเอง แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจให้ครูคนอื่น ๆ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองต่อไป การยกย่องเชิงสร้างสรรค์ ลดการแข่งขันเชิงลบ และสร้างความสามัคคีภายในโรงเรียนให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและแนะนำเพิ่มเติมเมื่อพบจุดที่ครูสามารถปรับปรุงหรือพัฒนาได้ โดยไม่ใช่เพียงการระบุข้อบกพร่อง แต่ให้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ เพื่อให้ครูรู้สึกได้รับโอกาสและกำลังใจ กระบวนการประเมินจึงกลายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึงปัจจัยภายนอกหรือความท้าทายที่ครูต้องเผชิญ ช่วยลดความกดดัน สร้างความไว้วางใจ และทำให้การประเมินมุ่งเน้น ความเข้าใจมากกว่าการตัดสิน รับฟังเหตุผลและอุปสรรคด้วยใจที่เปิดกว้าง พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช้การประเมินเพื่อกล่าวโทษ แต่ใช้เพื่อสนับสนุนและพัฒนาการทำงานของครูอย่างแท้จริงพร้อมมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเต็มกำลังและยั่งยืน

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ครูที่ประสบปัญหาหรือมีข้อจำกัดในการพัฒนาตนเองอย่างใกล้ชิด ตระหนักถึงความแตกต่างของบุคลากร ทั้งด้านศักยภาพ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้การสนับสนุนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษา การส่งเสริมการอบรมพัฒนาทักษะ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการ

เรียนรู้ หรือการจัดการภาระงานให้เหมาะสม เพื่อให้ครูสามารถเติบโตทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีการแสดงถึงความเอื้ออาทรและความจริงใจ ยินดีและชื่นชมในความสำเร็จของครูและบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น หรือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การยกย่องและให้โอกาสในการเผยแพร่ผลงานของครูที่ประสบความสำเร็จ ทำให้บุคลากรรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง เกิดขวัญกำลังใจ และพร้อมที่จะพัฒนางานด้วยความมุ่งมั่น มีการสร้าง “วัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ” ภายในสถานศึกษา ที่เต็มไปด้วยความชื่นชม ยินดี และการแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ลดการแข่งขันในทางลบ และเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กรได้อย่างยั่งยืน ทำให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างบรรยากาศองค์กรที่อบอุ่นและมั่นคง

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 การศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ทั้งนี้ เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการพิจารณาผู้สมัครเข้าทำงานอย่างเป็นระบบและโปร่งใส โดยให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่ให้อคติส่วนบุคคลเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้บริหารยังส่งเสริมให้ผู้ผ่านการคัดเลือกเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างแรงจูงใจและความผูกพันในการทำงาน การพิจารณาคัดเลือกไม่ได้จำกัดเพียงด้านคุณสมบัติทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงความสามารถเฉพาะตัวและความเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสื่อสารเป้าหมายและกระบวนการสรรหาอย่างชัดเจน โปร่งใส และจริงใจ ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นทั้งต่อผู้สมัครและบุคลากรภายในองค์กร ส่งผลให้กระบวนการสรรหามีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลโดยมีหลักธรรมพรหมวิหารธรรมจะเป็นการบริหารที่มีคุณธรรมดำเนินการปกครองด้วยความเป็นธรรม ทำให้สังคมมีสุข มีคุณธรรมอย่างนี้ ส่งเสริมการบริหารสนับสนุนการบริหารด้วยความเรียบร้อยสมประสงค์ ในการที่ผู้บริหารจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมในการประพฤติ ปฏิบัติด้วยเพื่อให้ผู้ตามเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ด้วยดี สอดคล้องกับงานวิจัย **สมบัติ ทีฆทรัพย์** ได้กล่าวว่า จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร เป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดี ด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรมคือ คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรัก ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร ปรารถนาให้ผู้มีทุกข์ เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความพลอยยินดี ที่ผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยากัน และ 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้าย

5.2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินกระบวนการสรรหาและ

คัดเลือกบุคลากรด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ โดยพิจารณาความสามารถและคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมกับความต้องการขององค์กร อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกยินดีและไว้วางใจให้แก่ผู้สมัครในการเข้ามาร่วมงานกับสถานศึกษา 2) ด้านการวางแผนบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบ มีความเอื้ออาทรและพร้อมช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาในการทำงาน ด้วยความปรารถนาดีให้ทุกคนมีความสุขและพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ อีกทั้งยังใช้ปัญญาในการตัดสินใจอย่างยุติธรรมและเป็นกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความสมดุลในการทำงานร่วมกันภายในโรงเรียนอย่างราบรื่นและเป็นธรรม 3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูด้วยความเข้าใจและเอื้ออาทร โดยคำนึงถึงปัจจัยและความท้าทายที่ครูต้องเผชิญ พร้อมให้คำแนะนำและความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังแสดงความยินดีและสนับสนุนครูที่มีผลงานดี เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศแห่งการพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษา และ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหารธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเอื้ออาทรและใส่ใจในการช่วยเหลือ แนะนำ และแก้ไขปัญหาที่ครูเผชิญในการพัฒนาตนเองอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งแสดงความยินดีและสนับสนุนครูที่มีผลงานดี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูคนอื่น ๆ พัฒนาตนเองต่อไป ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณาและมุทิตาธรรมอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระปลัดจันทร์ สิริจนฺโท (พงษ์แตง)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางแค สังกัดกรุงเทพมหานคร”ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางแค สังกัดกรงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางแค สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .5 ส่วนครูที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางแค สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ด้านเมตตา ผู้บริหารโรงเรียนควรพูดอธิบายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยความสุภาพ แสดงความเป็นกัลยาณมิตรอยู่เสมอจะทำให้บุคลากร เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นต่อผู้บริหาร 2) ด้านกรุณา ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความ ช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา พร้อมจะอภัยต่อเมื่อเกิดความ ผิดพลาดจากการปฏิบัติหน้าที่ 3) ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรแสดงความยินดีเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสุขความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน 4) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกฎระเบียบ การพิจารณาผลงาน การวางตนเป็นกลาง และจะต้องไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายที่ตนชอบใจ และสอดคล้องกับงานวิจัย **วัชระ คณะทรง** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารงาน บุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่าง กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารงานบุคคล ซึ่งส่งผลให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขได้

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแนวทางการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สร้างองค์กรที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทำงานร่วมกันอย่างสามัคคี ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหา เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปบูรณาการในการทำงานในองค์กรได้จริง ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ผลการวิจัยแนวทางการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีความใส่ใจในการคัดเลือกบุคลากรโดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมและความต้องการขององค์กร

2. ผู้บริหารสถานศึกษามีการตัดสินใจที่ยุติธรรมและเป็นกลางด้วยปัญญาในการจัดการปัญหาหรือความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันในโรงเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยพิจารณาและเข้าใจถึงปัจจัยภายนอกหรือความท้าทายที่ครูต้องเผชิญ

4. ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงความยินดีและการสนับสนุนครูที่พัฒนาตนเองหรือแสดงผลงานดีมีผลต่อการกระตุ้นให้ครูคนอื่น ๆ พัฒนาตนเองต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอื่น ๆ และมาบูรณาการให้เกิดการบริหารงานบุคคลที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม ในการบริหารงานทั้งสี่ฝ่าย เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอื่น ๆ และใช้เป็นแนวทางการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. เค.พี. บุ๊คส์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 36). มูลนิธิพุทธธรรม.

พระปลัดจันทร์ สิริจนฺโท. (2561). *แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางแค สังกัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ภิญโญ สาธร. (2556). *การบริหารการศึกษา: หลักการและแนวคิด*. โอเดียนสโตร์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). *การบริหารการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ์.

วัชระ คณะทรง. (2564). *การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2* (รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

สมบัติ ทีฆทรัพย์. (2550). *คุณธรรมและจริยธรรมของนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). *รายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา*. ผู้จัดทำ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2558). *รายงานโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

Academic Administration according to the Four Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1

จิรภิญญา ชัยสาสตร์[1*], พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม[2], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Jirapinya Chaiyasat[1], Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo[2], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * jirapinyachaiyasat555@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 03 January 2026; Revised: 29 January 2026; Accepted: 30 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นงานวิจัยในรูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณในการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 305 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและมาตรฐานการศึกษา พร้อมสนับสนุนการพัฒนาครูผ่านอบรม PLC และศึกษาดูงาน ผู้บริหารยังส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุน Active Learning และติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด รวมถึงกำหนดระบบการวัดและประเมินผลที่โปร่งใสและสร้างแรงจูงใจ พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีอย่าง

ต่อเนื่อง และวางแผนการนิเทศที่ชัดเจนเพื่อยกระดับสมรรถนะครู พร้อมสร้างบรรยากาศเชิงบวก ส่งเสริมความร่วมมือและความภาคภูมิใจในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1 and to propose guidelines for academic administration based on the same principles. A mixed-methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. The quantitative phase utilized a questionnaire administered to 305 respondents, while the qualitative phase involved interviews with nine key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, and qualitative data were analyzed through content analysis. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1 was found to be at the highest level. By aspect, from highest to lowest, they were as follows: development and use of educational media and technology, development of the school curriculum, measurement and evaluation of learning outcomes, educational supervision, and development of learning processes. 2. The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1 are as follows: School administrators should systematically develop curricula using evidence-based data from students, teachers, parents, and internal supervision processes to ensure alignment with educational contexts and standards. They should support teacher professional development through training, professional learning communities (PLCs), and study visits. Administrators should also promote learning processes that incorporate digital media and technology, encourage Active Learning, and conduct close monitoring and evaluation. Furthermore, they should establish transparent and motivating assessment systems, continuously enhance educational media and technology, and implement clear supervision plans aimed at improving teacher competencies. Finally, administrators should foster a positive atmosphere that encourages collaboration and pride in continuous teaching and learning development.

Keywords: Academic Administration according, the Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม และประเทศชาติมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 การศึกษายังเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระบบเศรษฐกิจและสังคมโลกที่มีความพลวัต ทำให้หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อเตรียมกำลังคนให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ทั้งในประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก โดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ของชาติ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของประชาชนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ตอบสนอง

ต่อความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ท่ามกลางความท้าทายจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ การศึกษาไทยถูกกำหนดให้เป็น สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อพัฒนาศักยภาพในทุกมิติ อันเป็นทุนทางปัญญาที่หล่อหลอมให้บุคคลมีคุณลักษณะ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม ประเทศไทยจึงมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเตรียมกำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืนในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดพบว่ายังต่ำกว่ามาตรฐานในหลาย ๆ ด้าน เช่น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (National Test : NT) มีคะแนนเฉลี่ยนร้อยละ รวม 2 ด้าน (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.35) สูงกว่าระดับสังกัด (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.11) และระดับประเทศ (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.80) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 พบว่าผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ (40.09) เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่ามี 1 รายวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (50.86) และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 มี 3 วิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ (38.63) วิชาคณิตศาสตร์ (37.20) และวิชาวิทยาศาสตร์ (33.68) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ O–NET ในปีการศึกษา 2564 พบว่า ผู้เรียนในสังกัด มีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ในภาพรวมเท่ากับ 30.15 เมื่อพิจารณารายวิชา พบว่ามี 4 รายวิชา ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 คือ วิชาภาษาไทย (46.04) วิชาวิทยาศาสตร์ (29.00) วิชาภาษาอังกฤษ (25.86) และวิชาคณิตศาสตร์ (21.14) ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 เช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูและผู้บริหารทีต้องเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาและค้นหาแนวทางช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีการบริหารจัดการตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลตลอดจนผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในศาสนาพุทธ ว่าด้วยเรื่องหนทางสู่ความสำเร็จ ในชีวิต โดยจะต้องยึดหลักคุณธรรมทั้ง 4 เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยหลักคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ หมายถึง ความรัก พอใจในสิ่ง ที่มีอยู่หรือสิ่งที่ทำ วิริยะ หมายถึง ความพากเพียรและความขยันอย่างต่อเนื่อง จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้นๆ วิมังสา หมายถึง ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและ ผลด้วยปัญญา ด้วยเหตุนี้ในแนวทางการบริหารงานวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีประสบการณ์ เข้ากับบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้ก็ย่อมจะส่งผลให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จทาง

วิชาการในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และด้านความพึงพอใจของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และยกระดับผลการทดสอบระดับชาติให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับผู้เรียนมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 1,466 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 305 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติการในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire : แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามของงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ

3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รูปแบบของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 1 ชุด มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติการในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert)

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและจัดทำเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/ท่าน

โดยผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of congruence) ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

-1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุง แก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ IOC (Index of congruence) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ผลการประเมินค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นมีการจัดทำแบบสอบถามให้เป็นฉบับสมบูรณ์ที่มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

7) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะผู้บริหารและคณะครูวิชาการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อมีค่าระหว่าง 0.962-0.965 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.964

8) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงพัฒนาจนเสร็จสมบูรณ์แล้วมาจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แจ้งหนังสือราชการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามการวิจัยตามจำนวนที่กำหนด

4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามกลับคืนมา พร้อมตรวจสอบจำนวนของแบบสอบถามจนครบทั้ง 305 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล และแปรผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วนำมาจัดเรียงลำดับข้อมูล แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์ต่อไปนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

(1) ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency) ของแบบสอบถาม

(2) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม

(3) ค่าความเชื่อมั่น (α - Apha-Coefficient) ของแบบสอบถาม

2) สถิติพื้นฐาน

(1) ความถี่ (Frequency)

(2) ค่าร้อยละ (Percentage)

(3) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

(4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.3 ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

1) ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง สังกัด ขนาดสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ผลงานที่ได้รับ และวัน เดือน ปีที่ให้สัมภาษณ์

2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 5 ข้อ

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ของงานวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งแบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง สังกัด ขนาดสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ผลงานที่ได้รับ และวัน เดือน ปีที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 5 ข้อ

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และจัดทำเป็นฉบับที่แก้ไข นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา ด้านหลักธรรมและพุทธศาสนา ด้านการวิจัย วัดผลและประเมินผล และด้านภาษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องกับเรื่องวิจัย

6) นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แจ้งหนังสือราชการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ทราบถึงกำหนดการ วัน เวลา สถานที่ในการให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย

4. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองตามกำหนดการ วัน เวลา และสภานที่ที่กำหนด

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ มีการดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และวัน เดือน ปีที่ให้สัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง

4. ผลการวิจัย

1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4

2) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรายรวมและรายด้าน

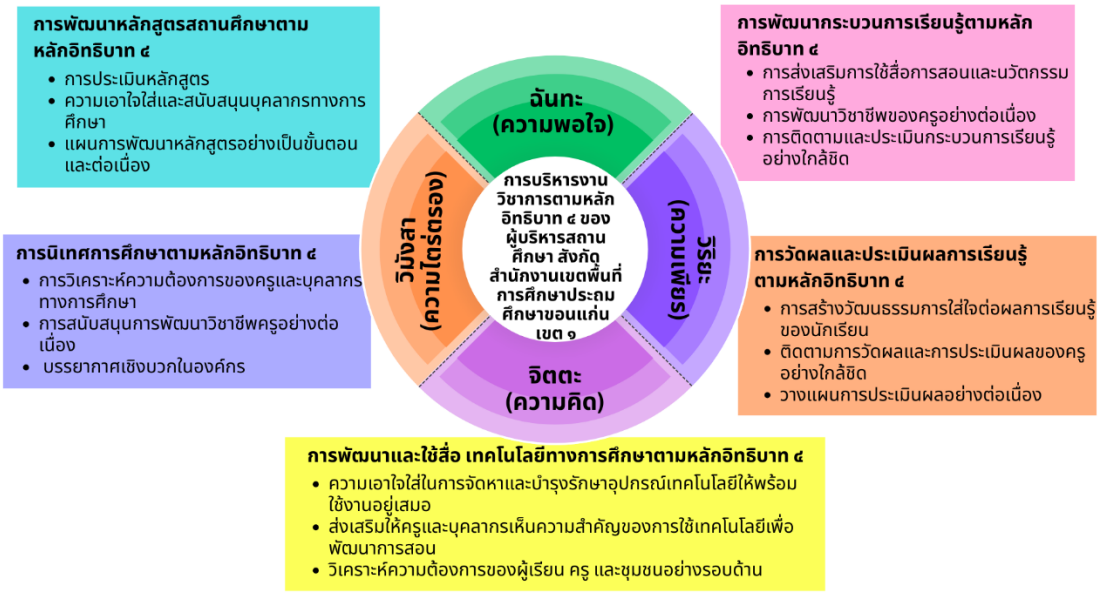
(n = 305)

การบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.95	0.12	มากที่สุด	2
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4	4.92	0.13	มากที่สุด	5
3. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4	4.93	0.13	มากที่สุด	3
4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.95	0.11	มากที่สุด	1
5. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.93	0.13	มากที่สุด	4
เฉลี่ยรวม	**4.93**	**0.10**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 ผลการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.93, S.D. = 0.11) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.95, S.D. = 0.12) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.95, S.D. = 0.13) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.92, S.D. = 0.13)

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือได้การ

บริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งสรุปดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยโดยสรุปการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยในแต่ละด้านมีแนวทางดำเนินงานดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และข้อมูลจากการนิเทศภายใน เพื่อใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษายังสนับสนุนให้ครูและบุคลากรพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และศึกษาดูงานต้นแบบ ตลอดจนจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้สื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning พร้อมจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยและส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมการสอนของตนเอง นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศเชิงบวกในการทำงาน อีกทั้งมีการติดตามและประเมินกระบวนการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

3. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและวางระบบการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยสนับสนุนให้ครูใช้วิธีประเมินที่สร้างแรงจูงใจ เช่น โครงงานหรือการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมวางแผนการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร ติดตามให้คำแนะนำ และสร้างวัฒนธรรมการใส่ใจต่อผลการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษา

4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดหา บำรุงรักษา และบริหารจัดการอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณและมอบหมายผู้รับผิดชอบดูแลตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมห้องเรียนให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี เช่น ห้องเรียนดิจิทัลหรือศูนย์เทคโนโลยีการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบ PLC ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ครู และชุมชน เพื่อเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

5. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์ความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลการสอน การสังเกตการเรียนรู้ และการสอบถามความคิดเห็น เพื่อนำมาพัฒนาแผนการนิเทศที่มีวัตถุประสงค์และวิธีการที่ชัดเจน ตรงต่อความต้องการจริงของครู เพื่อยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การสังเกตการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบ PLC พร้อมทั้งนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้แก่ครู อีกทั้งยังสร้างบรรยากาศเชิงบวกในองค์กร ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และยกย่องเชิดชูครูผู้มีผลงาน เพื่อให้ครูเกิดความสุข ความมุ่งมั่น และความภาคภูมิใจในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนการทดลองใช้เครื่องมือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจากครูและนักเรียน เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่าง

พินิจพิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องตามหลักวิชาการ และผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อที่ใช้นั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นฤดล มะโนศรี ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมาก คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา 2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนทบทวนด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบ สอดคล้องกับ พระอภินันท์ กนฺตสีโล (สิงมาดา) ได้ศึกษา “การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอนาดูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมและรายด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิมังสา รองลงมาคือด้านจิตตะและ ด้านฉันทะ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านวิริยะ 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำแนก ตามข้อมูลส่วนบุคคล ของ ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 มีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการเข้ากับทุกกิจกรรม ภายใน

สถานศึกษา โดยการร่วมมือร่วมใจกันวางแผน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์สามารถพิสูจน์ผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ครูผู้ปกครอง และข้อมูลจากการนิเทศภายใน เพื่อใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษายังสนับสนุนให้ครูและบุคลากรพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และศึกษาดูงานต้นแบบ ตลอดจนจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้สื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning พร้อมจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยและส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมการสอนของตนเอง นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศเชิงบวกในการทำงาน อีกทั้งมีการติดตามและประเมินกระบวนการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและวางระบบการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยสนับสนุนให้ครูใช้วิธีประเมินที่สร้างแรงจูงใจ เช่น โครงงานหรือการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมวางแผนการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร ติดตามให้คำแนะนำและสร้างวัฒนธรรมการใส่ใจต่อผลการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดหา บำรุงรักษา และบริหารจัดการอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณและมอบหมายผู้รับผิดชอบดูแลตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมห้องเรียนให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี เช่น ห้องเรียนดิจิทัลหรือศูนย์เทคโนโลยีการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบ PLC ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ครู และชุมชน เพื่อเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 5) ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์ความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลการสอน การสังเกตการเรียนรู้ และการสอบถามความคิดเห็น เพื่อนำมาพัฒนาแผนการนิเทศที่มี

วัตถุประสงค์และวิธีการที่ชัดเจน ตรงต่อความต้องการจริงของครู เพื่อยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การสังเกตการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบ PLC พร้อมทั้งนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้แก่ครู อีกทั้งยังสร้างบรรยากาศเชิงบวกในองค์กร ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และยกย่องเชิดชูครูผู้มีผลงาน เพื่อให้ครูเกิดความสุข ความมุ่งมั่น และความภาคภูมิใจในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณณี พรพงศ์ และคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่สำคัญ คือ 1) ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ดำเนินการศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดทำหลักสูตรให้มีความสอดคล้องตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 2) จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านกระบวนการ Active learning นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีทักษะการแก้ปัญหาตามความถนัดและความสนใจ 3) สำรวจสื่ออุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการใช้งานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) จัดทำคู่มือและศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพอย่างหลากหลายครอบคลุมตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตร 5) กำหนดปฏิทินการนิเทศ ดำเนินการนิเทศตามหลักการนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตรหลากหลายวิธีเพื่อนำผลไปพัฒนากาการจัดการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ จีรนุช ตันติ และคณะ ได้ทำวิ จัย เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการปฏิบัติอยู่ระดับน้อยที่สุด คือ การวัดผล และประเมินผลการศึ กษา และ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารและครูวิชาการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความ เอาใจใส่สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาศักยภาพครูโดยใช้การเรียนการสอนเชิงรุกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ ให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามตั้วชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ด้วยใจรักและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึ กษา คือ ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบ การวัดและประเมินผล เสนอแนะแนวทางให้ครูใช้ เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ครูศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อคุณภาพ และมาตรฐานของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการทดลองและนำเครื่องมือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาทักษะผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษา ควรมีการพัฒนาคู่มือการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อใช้ขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการพัฒนาครูและผู้เรียนของสถานศึกษาตนเองเพื่อให้เกิดงานทางวิชาการตามบริบทของสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการในการพัฒนางานเพื่อให้เกิดการจัดการะบวนการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อช่วยให้การพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ให้เกิดความโดดเด่นและเป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice)

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา

3. ควรศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการแนวใหม่ตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 กลุ่มนโยบายและแผน. (2566). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.

Gulick, L., & Urwick, J. (1973). *Papers on the science of administration*. Institute of Public Administration.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

Personnel Administration According to the Seven Sappurisa-Dhamma Principles of Educational Institution Administrators under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office

รัฐพงษ์ บุญเลี้ยง[1*], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงศ์)[2], สุนทร สายคำ[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลังกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Ratthaphong Boonliang[1], Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)[2],
Sunthon Saikham[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * ratthaphongboon@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 03 January 2026; Revised: 25 January 2026; Accepted: 30 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร และเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารเป็นงานวิจัยในรูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่วิจัยเชิงปริมาณในการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 322 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และการวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ 2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผู้บริหารมีกระบวนการคัดเลือกทุกขั้นตอนจึงต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างเป็นธรรม การวางแผนที่ดีไม่เพียงแต่ต้องพิจารณาจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานเท่านั้น แต่ยังต้องมองลึกไปถึงคุณภาพ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของบุคลากรแต่ละคนด้วย ผู้บริหารมักส่งเสริมให้ครูและบุคลากรฝึกฝนการตั้งใจในงานที่ทำและรู้จักจัดการเวลาให้

มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมุ่งกระตุ้นให้บุคลากรมีความสนใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้าน เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการและทักษะใหม่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารคนได้อย่างลึกซึ้งและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล, หลักสัปปุริสธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the personnel administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma Principles of educational institution administrators under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office and to propose guidelines for developing school administration according to the Seven Sappurisa-Dhamma Principles in personnel management. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative research utilized a questionnaire distributed to 322 respondents, while the qualitative research involved interviews with nine key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistics, whereas qualitative data were analyzed using content analysis. The findings of the research were as follows: 1. The overall level of personnel administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma Principles of educational institution administrators under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office was found to be at the highest level. By aspect, from highest to lowest, they were as follows: personnel retention, personnel recruitment, personnel development, termination management, and manpower planning. 2. The guidelines for personnel administration based on the Seven Sappurisa-Dhamma Principles of educational institution administrators under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office are as follows: Administrators should ensure that all selection procedures are transparent and verifiable, considering candidates' qualifications fairly. Effective planning should not only focus on the number of personnel appropriate to the workload but also take into account the quality, knowledge, ability, and morality of each individual. Administrators should encourage teachers and staff to cultivate diligence and effective time management in their work. They should also motivate personnel to develop curiosity and self-improvement in all aspects to enhance academic knowledge and new skills, which can be effectively applied in managing people in accordance with the school context.

Keywords: Personnel Administration According, Seven Sappurisa-Dhamma Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การ และพลเมืองโลกหลายด้านได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)พัฒนาแล้ว ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานบุคคลครั้งใหญ่เพื่อ

นำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

ปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาก็เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้ปรับตนเองในสังคมได้ตลอดชีวิต เริ่มจากการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีความเจริญงอกงามในทุกด้านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยรู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข นอกจากนี้การบริหารงานการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การศึกษา ทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และกำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู บุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2533 ที่กล่าวว่าความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาเป็นสถาบันทางการศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ทุกด้านโดยการกำกับดูแลและประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครูรวมทั้งบุคคลทางการศึกษาให้มีความพร้อมเข้มแข็ง ในการเตรียมบุคคลใหม่และพัฒนาบุคคลทางการศึกษาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

การบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้และเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการบริหารงานวิชาการการบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานทั่วไป ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรและการบริหารโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมาก สภาพการณ์ในปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีการเปลี่ยนไป ความสลับซับซ้อนในการปฏิบัติงานทั้งด้านบุคลากรและเครื่องมือต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น หรือวิธีปฏิบัติงานบางอย่างที่ใช้อยู่นั้นอาจจะหมดความจำเป็นไปแล้ว

การศึกษาในปัจจุบันมีปัญหามากมายโดยเฉพาะการทุจริตในหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็ตาม ดังจะเห็นได้

จากบทความตามหนังสือพิมพ์หรือสื่อแขนงอื่น ๆ ที่มักจะพบเห็นได้บ่อยครั้งว่าบุคคลเหล่านี้ขาดคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ครู ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษามีปัญหาเรื่องความรับผิดชอบ ติดอบายมุข ทำตัวไม่มีคุณธรรมมีการแสดงตนไม่เหมาะสมกับการเป็นครู เห็นแก่ตัว และมีเรื่องชู้สาวเกิดขึ้นบ่อย รวมทั้งปัญหาเอาเวลาราชการไปใช้งานส่วนตัวนอกจากนี้ยังพบว่าข้าราชการครูโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาถูกดำเนินการทางวินัยค่อนข้างมากเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะการทุจริตต่อหน้าที่สิ่งเหล่านี้มักก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากทั้งต่อตัวเอง สังคมและประเทศชาติ เพราะเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรง ซึ่งผู้เรียนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปนั่นเองจากปัญหาที่มี การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการก็ถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาได้ ซึ่งหลักธรรมมีให้ผู้บริหารได้เลือกใช้ตามความเหมาะสมในทุกเรื่องไม่ว่าในเรื่องการบริหารงานบุคคลก็ตาม หมวดธรรมที่ประยุกต์ใช้เป็นรากฐานคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี มีข้อธรรม 7 ข้อ คือ 1) ธัมมัญญุตา ความรู้จักธรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญุตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล 3) อัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญุตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม 6) ปริสัญญุตา รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ 7) ปุคคลัญญุตา ความรู้จักบุคคล ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลและการตัดสินใจ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ซึ่งหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัตบุรุษคุณสมบัติของคนดี คือ ความรู้จักเหตุ ความรู้จักผลความรู้จักตน ความรู้จักประมาณ ความรู้จักกาล ความรู้จักชุมชน และความรู้จักบุคคล ดำเนินการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ประกอบกับตัวผู้วิจัยเองได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง รักษาการในตำแต่งผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

3.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 246 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครู ฝ่าย รวมทั้งหมด 2,094 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร รวมทั้งสิ้น จำนวน 322 คน โดยใช้ตารางคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางในการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 7 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เรื่อง บริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง บริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เรื่อง บริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัย ตามข้อ (2) เป็นแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5. นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำ ฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตาม หลักเกณฑ์เป็น 3 ระดับ คือ สอดคล้อง = +1 ไม่แน่ใจ = 0 และไม่เห็นด้วย = -1 โดยหาค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับ เรื่องที่วิจัย

7. นำแบบสอบถามที่แก้ไขเป็นสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมต่อไป

8. นำแบบสอบถามในข้อที่มีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

9. นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และ พิมพ์นำไปใช้และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด พร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ถูกต้อง เพื่อให้แบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย โดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนำส่ง แบบสอบถามเองบางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 ชุด นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการ

ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาด สถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการ ของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนวการบริหารงานบุคคล จำนวน 7 ด้าน โดยวิเคราะห์ หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

3.3 ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 9 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์บริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ไปสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ) จำนวน 9 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนกจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของ การวิจัย และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรายรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7	**ระดับการปฏิบัติ**			
	$\bar{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับที่**
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.78	0.23	มากที่สุด	5
2. ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.81	0.20	มากที่สุด	2
3. ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.81	0.20	มากที่สุด	3
4. ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.82	0.21	มากที่สุด	1
4. ด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.78	0.23	มากที่สุด	4
เฉลี่ยรวม	**4.80**	**0.20**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.20) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.21) รองลงมาคือ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.20) รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.20) และด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.23) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.23)

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ดังนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความขยันในการทำงานผ่านการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย

2.2 ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผู้บริหารสรรหาบุคลากรที่มีสมาธิสามารถทำได้จากการประเมินความสามารถในการทำงานให้เสร็จสิ้นตามที่กำหนด ผู้บริหารสามารถพิจารณาความซื่อสัตย์จากประวัติการทำงานของบุคคล และผู้บริหารสามารถวัดคุณธรรมจากการดูพฤติกรรมและการแสดงออกในกระบวนการสรรหา

2.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผู้บริหารสามารถสนับสนุนการพัฒนาความขยันของบุคลากรโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ผู้บริหารสามารถสนับสนุนการพัฒนาสติปัญญาให้บุคลากรผ่านการฝึกอบรมในการคิดเชิงวิเคราะห์และการวางแผนกลยุทธ์ และผู้บริหารสามารถส่งเสริมให้บุคลากรฝึกฝนและพัฒนาความพยายามผ่านการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย

2.4 ด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผู้บริหารควรพิจารณาการให้พ้นจากงานต้องคำนึงถึงความพยายามในการทำงานของบุคลากรด้วย หากบุคลากรพยายามปรับปรุงตัวเองเพื่อทำงานได้ดีขึ้น ผู้บริหารตัดสินใจให้พ้นจากงานต้องเป็นไปตามหลักการที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และผู้บริหารสามารถเสนอแนะการฝึกอบรมหรือพัฒนาความสามารถของบุคลากรก่อนการตัดสินใจให้พ้นจากงาน

2.5 ด้านการวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผู้บริหารต้องวัดความสามารถนี้จากการทำงานที่มีความซับซ้อนหรือมีความท้าทายสูง ผู้บริหารต้องมีการวัดการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการทำงาน การตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วยการบูรณาการกันระหว่างหลักทุติยปาปณิกสูตร และภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ด้านใน คือ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุผล) 2) อัตถัญญุตา (รู้จักจุดมุ่งหมายและผล) 3) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) 4) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) 5) กาลัญญุตา (รู้จักกาล) 6) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) 7) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล)

ด้านนอก คือ การค้นพบในการศึกษา เรื่อง แนวการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7 2) ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และ 5) ด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7

5. อภิปรายผล

1. **การศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบูรณาการบริหารงานบุคคลโดยมีการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการวางแผนอัตรากำลังเป็นภารกิจสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการทั้งระบบของสถานศึกษา การวางแผนที่ดีไม่เพียงแต่ต้องพิจารณาจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานเท่านั้น แต่ยังต้องมองลึกไปถึงคุณภาพ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของบุคลากรแต่ละคนด้วย

ผู้บริหารจึงยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนอัตรากำลัง เพื่อให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ผู้บริหารถือว่าการสรรหาบุคลากรต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรม กระบวนการคัดเลือกทุกขั้นตอนจึงต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เอนเอียงตามความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อให้บุคลากรทุกคนที่ได้รับการคัดเลือกเกิดความเชื่อมั่นในระบบบริหารที่ยุติธรรมขององค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการธำรงรักษาบุคลากร เนื่องจากบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์กร การรักษาบุคลากรให้อยู่ร่วมงานกับองค์กรอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยทั้งหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารคนได้อย่างลึกซึ้งและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการให้บุคลากรพ้นจากงานเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ รอบรู้ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ การตัดสินใจลักษณะนี้ไม่เพียงส่งผลต่อผู้ถูกพิจารณาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรโดยรวม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างถูกต้อง ยุติธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและบุคลากรทุกฝ่าย สอดคล้องกับ **ภาวิณี วัฒนพรหม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูและบุคลากร ที่บรรจุเข้าทำงานใหม่เข้าใจถึงความจำเป็นและความสำคัญของหลักการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการอบรม ควรให้ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลดีของการมีส่วนในความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ควรให้ครูและบุคลากรได้วิเคราะห์ตนเองถึงภาระงานที่ปฏิบัติอยู่ ทั้งคุณวุฒิของตนเองและเพศ ส่งเสริมให้ครูรู้จักการลำดับความสำคัญในการใช้จ่ายงบประมาณ ควรสร้างแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบตามแนวทางที่โรงเรียนได้วางเป้าหมายการบริหารไว้ และสอดคล้องกับ **พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วัฑฒโน)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1) ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนงานบุคคล 2) ควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส 3) ควรวางแผนกำลังคนอย่างชัดเจน 4) ควรมีการจัดสรรงบประมาณพัฒนาบุคลากร 5) ควรมีความยุติธรรมในการกำหนดเกณฑ์การสอบเข้าเป็นบุคลากร 6) ควรยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จ 7) ควรมีความเป็นกลางในการบริหาร รวมไปถึงสอดคล้องกับ **พระจิณณ์วเรณย์ อคฺคธมฺโม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านธัมมัญญุตา รองลงมาคือ ด้านอัตถัญญุตา และต่ำสุดคือ ด้านปุคคลัญญุตา 2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1) ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผน งานบุคคล 2) ควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส 3) ควรวางแผนกำลังคนอย่างชัดเจน 4) ควรมีการจัดสรรงบประมาณพัฒนาบุคลากร 5) ควรมี

ความยุติธรรมในการกำหนดเกณฑ์การสอบเข้าเป็นบุคลากร 6) ควรยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จ 7) ควรมีความเป็นกลางในการส่งเสริมบุคลากร เป็นต้น

2. การศึกษาแนวทางการการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเชื่อว่าการวางแผนอัตรากำลังเป็นภารกิจสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการทั้งระบบของสถานศึกษา การวางแผนที่ดีไม่เพียงแต่ต้องพิจารณาจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงานเท่านั้น แต่ยังต้องมองลึกไปถึงคุณภาพ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของบุคลากรแต่ละคนด้วย 2) ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรดำเนินการด้วยความรอบคอบ โปร่งใส และยึดมั่นในหลักคุณธรรม เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการพัฒนาองค์กรในระยะยาว ผู้บริหารเชื่อว่าการนำ “หลักสัปปุริสธรรม 7” มาใช้เป็นแนวทางในการสรรหาบุคลากร จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม ผู้บริหารถือว่าการสรรหาบุคลากรต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรม กระบวนการคัดเลือกทุกขั้นตอนจึงต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เอนเอียงตามความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อให้บุคลากรทุกคนที่ได้รับการคัดเลือกเกิดความเชื่อมั่นในระบบบริหารที่ยุติธรรมขององค์กร 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารจำเป็นต้องยึดหลัก “สัปปุริสธรรม 7” เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการบุคลากรให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคการศึกษาเชิงพุทธซึ่งเน้นทั้งความรู้คู่คุณธรรม ผู้บริหารมักส่งเสริมให้ครูและบุคลากรฝึกฝนการตั้งใจในงานที่ทำและรู้จักจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผนงานรายสัปดาห์ การกำหนดเป้าหมายรายบุคคล และการใช้เวลาทำงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคลากรเกิดความมีระเบียบวินัยและสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารถือเป็นหัวใจของการพัฒนาคน เพราะบุคลากรแต่ละคนมีพื้นฐาน ความถนัด และแรงจูงใจที่แตกต่างกัน ผู้บริหารจึงพยายามสร้างค่านิยมที่ดีในองค์กร เช่น ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความเสียสละ พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาแบบเฉพาะบุคคล เช่น มอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถ หรือจัดอบรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้บริหารมุ่งกระตุ้นให้บุคลากรมีความสนใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้าน โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเสริมความรู้ทางวิชาการและทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำกลับมาพัฒนาองค์กรได้จริง 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการธำรงรักษาบุคลากร เนื่องจากบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์กร การรักษาบุคลากรให้อยู่ร่วมงานกับองค์กรอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยทั้งหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารคนได้อย่างลึกซึ้งและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และ 5) ด้านการให้พ้นจากงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการให้บุคลากรพ้นจากงานเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ รอบรู้ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ การตัดสินใจลักษณะนี้ไม่เพียงส่งผลต่อ

ผู้ถูกพิจารณาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรโดยรวม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างถูกต้อง ยุติธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและบุคลากรทุกฝ่าย ผู้บริหารจะพิจารณาอย่างรอบคอบในทุกกรณี โดยใช้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบได้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ **สมบัติ บุตรแสนคม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ 2. วิธีการบริหารงานบุคคลในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีวิธีการดังนี้ ธัมมัญญุตา รู้จักเหตุ ผู้บริหารโรงเรียนรู้กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ในการสรรหาบุคลากรโดยใช้ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานมากขึ้นในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถ อัตถัญญุตา รู้จักผล ผู้บริหารโรงเรียนมีกลวิธีในการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถให้เหมาะกับงาน อัตตัญญุตา รู้จักตน ผู้บริหารโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส มัตตัญญุตา รู้จักประมาณ ผู้บริหารโรงเรียนรู้จักความพอประมาณมีวิธีการวิเคราะห์ ปริมาณงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม ด้านกาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จัก กาลเวลา จัดสรรบุคลากรเข้าทำงานในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมโดยยึดหลักความถูกต้อง ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน รู้จักชุมชน มีวิธีการจัดสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เหมาะกับการ ปฏิบัติงานรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ของบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในยุคฐานวิถี ชีวิตใหม่ ปุคคลัญญุตา รู้จักบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคล ความรู้ความสามารถ คุณธรรม ความเอาใจใส่ และให้บุคลากรได้รับการพัฒนาบุคลากรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับ **พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต วฑฺฒโน)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน บุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตาม หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีระดับ การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ ผู้บริหารโรงเรียน

ประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรวางแผนการบริหารงานบุคคลให้เป็นระบบทั้งด้านการสรรหาการ กำหนดหน้าที่การประเมินงาน รวมถึงควรจัดประชุมในการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจนส่งเสริมขับเคลื่อนงานและตรวจสอบการ ดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรชี้แจงข้อคิดเห็นพร้อม รับฟังความคิดเห็นและช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน นอกจากนี้ควรมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ บุคคลทั่วไปและควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและตั้งตนอยู่ ในศีลธรรมอันดีงาม และจะต้องวางตนเหมาะสม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ในการรักษาระเบียบวินัย โดยไม่มีการเลือกที่รักผลักที่ชัง โดยกำหนดนโยบาย และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร มาพัฒนา ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพการทำงานเสมอ พร้อมทั้งตั้งมั่นอยู่ในความพอเพียงและความพอดีทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต อีกทั้งควรเปิดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรได้รับเสมออย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับเวลา โดยจะต้องตรงต่อเวลาและรู้กาลเทศะจัดสรรเวลาให้เหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ ผู้อื่นและสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่คนในองค์กร นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ทำ กิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการสนับสนุนสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนให้ความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นระยะ ๆ จะต้องสนับสนุนบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อให้เกิดการตั้งใจในการทำงาน ที่สำคัญควรศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคลในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ ร่วมสร้างองค์กรแห่งความโปร่งใส การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสามัคคี แก้ไขปัญหาร่วมกัน เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานทุกฝ่าย ที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา และเกิดขึ้นในองค์กรได้จริง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาความพยายามผ่านการให้การสนับสนุนและการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรม

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรฝึกฝนการตั้งใจในงานที่ทำและการจัดการเวลาที่มีประสิทธิภาพ

4. ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในทุกกรณี โดยใช้ข้อมูลและข้อเท็จจริงในการตัดสินใจ

5. ผู้บริหารต้องพิจารณาความขยันของบุคลากร การทุ่มเทความพยายามในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ นิยมศิลป์, และไพบูลย์ สุวรรณโพธิ์ศรี. (2531). *การบริหารงานบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจน์เกล้า ถูประกัน. (2566). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 10(1), 238–251.

ธีระศักดิ์ บึงมุม, และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล. (2560). การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 6(1), 49–60.

เนติ์ มโนปัญญา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต วฑฺฒโน). (2561). *แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม. (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7* (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม, และคณะ. (2566). การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(2), 60–76.

พระจิณณ์วเรณย์ อคฺคธมฺโม. (2564). *การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุดดี สุธงษา. (2566). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดเลย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 9(1), 105–120.

ภาวิณี วัฒนพรหม. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร. *The Journal of Research and Academics*, 5(3), 179–192.

พัฒนา ยอดสะอึ, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และศิวกร อินภูษา. (2564). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์*, 9(1), 1817–1827.

ลัลณ์ลลิน พงษ์ศักดิ์ขจร, และสงวน อินทร์รักษ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 30(1), 236–237.

สมบัติ บุตรแสนคม. (2564). *การบริหารงานบุคคลในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สุนทร สายคำ, และพระอธิการบุญช่วย โชติว์โส. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 4(2), 24.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

Academic Administration Based on the Four Iddhipāda Principles of Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4

อรรคพล มนตรี[1*], พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อุ้ยวงค์)[2], ประจิตร มหาหิง[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Akkapol Montri [1], Phrakhrupalad Boonchuay Jotivaṃso (Auiwong)[2], Prachitr Mahahing [3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * iart607@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 14 January 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา และด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ตามลำดับ ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดวิธีการที่เป็นรูปธรรมสำหรับกระบวนการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและสร้างองค์ความรู้ใหม่ มุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพส่งเสริมความพึงพอใจของนักเรียนและครูในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการโดยให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4 and (2) to propose guidelines for academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the same office. A mixed-methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. The quantitative data were collected using a questionnaire from 264 respondents, while the qualitative data were obtained through interviews with 10 key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, and qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that the overall level of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles was at a high level. When considered by aspects, ranked from highest to lowest, they were measurement and evaluation, teaching and learning management, curriculum administration, internal supervision, and academic personnel development. Furthermore, the proposed guidelines indicated that administrators should establish concrete and effective methods for measurement and evaluation processes, support teachers in developing learning processes that emphasize hands-on practice and knowledge construction, strive to develop curricula aligned with learners' and local needs, create a high-quality learning environment that enhances satisfaction among students and teachers, and continuously monitor and evaluate academic personnel development by providing constructive feedback and ongoing support for improvement.

Keywords: Academic Administration, Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาให้มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยยึดแนวคิดว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งการพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม ตลอดจนการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 5) การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้เจริญงอกงามทุกด้าน เป็นทุนทางปัญญาสำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบสุข อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความก้าวหน้าของประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ มุ่งจัดให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 บททั่วไป มาตรา 5 และมาตรา 7 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรม ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ความเคารพกฎหมาย สิทธิ หน้าที่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การมีส่วนร่วมต่อสังคม การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา การสืบสานภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 3–4)

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาสามารถประเมินได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน งานวิชาการครอบคลุมตั้งแต่ด้านหลักสูตร การวางแผนการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2564 ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ และติดตามการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอกระนวน อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอซำสูง มีสถานศึกษาในสังกัด 175 โรง ผู้บริหารสถานศึกษา 123 คน รองผู้อำนวยการ 17 คน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 1,499 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2567 : 10) จากผลการจัดการศึกษาพบว่ายังมีหลายด้านที่ต่ำกว่ามาตรฐาน โดยผลการประเมิน NT มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 62.74 สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศเล็กน้อย และผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลายกลุ่มสาระมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2567 : 15–16) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ครูและผู้บริหารต้องเร่งพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการบริหารจัดการตนเองในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ว่าควรแสวงหาแนวทางบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างไร มีแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา1 (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่มงาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 840 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 264 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท และ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แบบปลายเปิด เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC ทดลองใช้ และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70

3.3.3การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

---

[1] พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม และคณะ, “การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา”, วารสารครุศาสตร์ปัญญา, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน๒๕๖๖) : ๖๐-๗๖

3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเป็นเลิศ รวมจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ได้จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการบันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียงเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวม

ลำดับ	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4	4.21	0.33	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4	4.22	0.34	มาก
3	ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4	4.25	0.38	มาก
4	ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	4.20	0.35	มาก
5	ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.21	0.35	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.22**	**0.32**	**มาก**

จากตารางที่ 4.2 ผลการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.32) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.34) และด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.33) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.35)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่ในการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีความเพียรพยายามในการพัฒนาหลักสูตรผ่านการทบทวนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารใช้ผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีระบบ โดยมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน กระบวนการทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 คือมีจิตตะ วิริยะ และวิมังสาเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงาน 2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครูเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลมาพัฒนาหลักสูตรและการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งยังมีความเพียรในการทบทวนและสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารยังวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างรอบคอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และความไตร่ตรองตามหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นแนวทางสำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงพุทธ 2.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม แสดงถึงความเอาใจใส่และใส่ใจในรายละเอียดของกระบวนการประเมินผล ผู้บริหารยังนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความเพียรพยายามและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง 2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรผ่านการจัดประชุมหรือกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังส่งเสริมให้บุคลากรมีความพยายามในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกอบรมหรือการให้โอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารยังให้ความเอาใจใส่ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงาน และสนับสนุนการทำวิจัยหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและคุณภาพในองค์กรอย่างยั่งยืน 2.5 ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านความรู้และทักษะการจัดการเรียนการสอน ทั้งยังให้คำแนะนำในการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังดำเนินการวัดและประเมินผลการสอน รวมถึงผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเทคนิคการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการนิเทศภายในโรงเรียน

แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นำผลประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักจิตตะ วิริยะ และวิมังสา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลจากการวัดผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และการไตร่ตรองตามหลักอิทธิบาท 4

3) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารดูแล กำกับ และให้คำแนะนำในการวัดและประเมินผลให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม พร้อมนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความรับผิดชอบและความเพียรพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองผ่านการอบรมและการศึกษาต่อ พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการทำวิจัยและพัฒนางานวิชาการ เพื่อความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

5) ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา ผู้บริหารวางแผนและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผล และนำผลไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารได้นำหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาบูรณาการใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ว.วชิรเมธี (2551 : 92) และ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543 : 79) ที่เห็นว่าอิทธิบาท 4 เป็นหลักแห่งความสำเร็จทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กนกพิชญ์ ชาติชัชวาล, 2566) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และมีความเพียรพยายามในการทบทวนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงการยึดหลักจิตตะ วิริยะ และวิมังสาเป็นพื้นฐานสำคัญ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาทในการกำกับติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครู โดยใช้ข้อมูลจากการวัดและประเมินผล รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และความไตร่ตรองตามหลักอิทธิบาท 4 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารกำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม พร้อมนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาระบบการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความเพียรพยายามและความรับผิดชอบ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน รวมทั้งสนับสนุนการทำวิจัยและกิจกรรมพัฒนาวิชาการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน 5) ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา ผู้บริหารมุ่งพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินหลังการนิเทศไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางสำคัญ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในทุกด้านจึงจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระ

มหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี, 2561) ที่พบว่าการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านจิตตะ วิมังสา และวิริยะ และเสนอแนวทางให้ส่งเสริมทั้งด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (กัญญลักษณ์ จันทรวิบูลย์, 2561) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดผลและประเมินผล ช่วยให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับ (ยุพิน ขุนทอง, 2560) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ (พระปลัดธนา ชินทตฺโต, 2560) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความตั้งใจและเกิดความสามัคคีในองค์กร

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นระบบในการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำ และสอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเป็นประจำ และนำข้อมูลจากผลการประเมินมาประยุกต์ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

3. ผลการประเมินหลักสูตรควรถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงานและพัฒนาตนเอง โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การบริหารจัดการเวลา การสนับสนุนกิจกรรมวิจัย หรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการต่าง ๆ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการติดตามและปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการประเมินหลักสูตรไปปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ รวมถึงการพัฒนาเทคนิคการสอนของครู

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงานและพัฒนาตนเอง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การจัดการเวลา การสนับสนุนในการทำวิจัยหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการ

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างทั้งในระดับพื้นที่และประเภทสถานศึกษา เพื่อให้ผลวิจัยมีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น

2. อาจทำการเปรียบเทียบการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนแต่ละพื้นที่ หรือเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ใช้แนวปฏิบัติอื่น เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ควรมีการศึกษาผลของการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้เห็นภาพรวมผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กนกพิชญ์ ชาติชัชวาล. (2566). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

กัญญลักษณ์ จันทรวิบูลย์. (2561). *แนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน*. มูลนิธิพุทธธรรม.

พระปลัดธนา ชินทตฺโต (ชินทนาม). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). *การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ยุพิน ขุนทอง. (2560). *การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ว. วชิรเมธี. (2551). *คนสำราญ งานสำเร็จ*. อมรินทร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. เดอะบุคส์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

Academic Administration Based on the Saṅgahavatthu 4 Principles of School Administrators under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3

อนันต์กรณ์ เนื่องมัจฉา[1*], สัมฤทธิ์ กางเพ็ง[2], สุนทร สายคำ[3]

[1,2,3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Anantakorn Nuengmatcha[1], Samrit Kangpeng [2], Sunthon Saikham[3]
[1,2,3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
✉: * Anankron23@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 02 January 2026; Revised: 14 January 2026; Accepted: 20 February 2026
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.877 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 302 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่าด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 คือ สำนักงานเขตควรให้คำแนะนำแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, สังคหวัตถุ 4, การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study the current conditions of academic administration of school administrators and to propose guidelines for academic administration based on the Saṅgahavatthu 4 principles of school administrators under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3. This research employed a mixed-methods design integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.877. The sample group consisted of 302 school administrators and teachers. Statistical tools used included frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative research, data were collected through interviews with 9 key informants who were experts in the field. The research results were as follows: 1. The current conditions of academic administration based on the Saṅgahavatthu 4 principles of school administrators under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 showed that the highest performance level was found in the aspect of assessment, evaluation, and academic credit transfer according to the Saṅgahavatthu 4. This was followed by educational supervision, development and use of educational media and technology, and school curriculum development, respectively. The lowest performance level was found in the aspect of learning process development based on the Saṅgahavatthu 4. 2. The proposed guidelines for academic administration based on the Saṅgahavatthu 4 principles of school administrators under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3 indicated that the Office should provide recommendations for improving measurement and evaluation tools to align with current conditions. School administrators should provide guidance for developing measurement and evaluation instruments, and should encourage teachers to continuously improve the creation of effective assessment tools.

Keywords: Academic administration, Saṅgahavatthu 4, primary education

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 3 – 4)

จากหลักการดังกล่าวสถานศึกษาต้องมีหน้าที่ในบริหารจัดการจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็ง มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจ โดยใช้การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการ

บริหารงานทั่วไป และด้านการเงินและสินทรัพย์ โดยเฉพาะด้านด้านการบริหารวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้นเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในงานการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (กมล ภู่ประเสริฐ, 2545, หน้า 6)

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการ บริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา นักบริหารการศึกษาได้เน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมาย คือการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาสถานศึกษา โดยเน้นคุณภาพทางการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นงานสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแสดงให้เห็นประสิทธิภาพการบริหารของโรงเรียน หากโรงเรียนใดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ มักจะได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินภารกิจของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพต่อการดำรงชีวิตและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ มีสมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดนตรี กีฬา ศิลปะ และจิตสาธารณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ก็จะมีความพร้อมทั้งสมรรถนะ ศักยภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกวัสดุครุภัณฑ์ สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เป็นโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาพื้นฐานด้านอาชีพและการเป็น “โรงเรียนของชุมชน” ที่มีความร่วมมือกับท้องถิ่น การให้บริการโรงเรียนเครือข่ายและชุมชนอย่างเข้มแข็ง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538, หน้า 6)

การบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้และเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรและการบริหารโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมาก ในปัจจุบัน ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และการปฏิบัติงานมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือที่ใช้ เทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าเหล่านี้ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานยุคใหม่ ดังนั้น ผู้บริหารที่ไม่ติดตามความก้าวหน้าหรือไม่ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ย่อมเสี่ยงต่อการล้าสมัย อีกทั้งวิธีการหรือเทคนิคการทำงานบางอย่างที่เคยใช้ อาจไม่ตอบโจทย์หรือไม่จำเป็นอีกต่อไป หากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนขาดการติดตาม วิเคราะห์ และทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสองด้านนี้ ก็จะส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ทันต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ ขณะที่องค์ความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต้องนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำหลักพุทธวิธีการบริหาร โดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้จึงมีความสำคัญ เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิผล สร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และบรรยากาศการทำงานที่ดีในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรม

เป็นหลักในการบริหารงาน โดยอาศัยหลักธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2566, หน้า 155)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) (พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม และคณะ, 2566) แบบวิธีพหุระยะ ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,419 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 302 คน กำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่ และมอร์แกน (krejcie & Morgan) (Krejcie, R. V. & Morgan, 1970)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการบริหารงบประมาณ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ข้อเสนอแนะและแนวทางที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา Descriptive analysis และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรายรวมและรายด้านปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรายรวมและรายด้าน (n = 302)

การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4	4.42	0.35	มาก	4
2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4	4.42	0.37	มาก	5
3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4	4.46	0.33	มาก	1
4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4	4.45	0.38	มาก	3
5) การนิเทศการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4	4.46	0.35	มาก	2
เฉลี่ยรวม	**4.44**	**0.24**	**มาก**	

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.44, S.D.= 0.24) และเมื่อ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี ระดับการปฏิบัติมากสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๔๖, S.D.= 0.33) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.66, S.D.= 0.35) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.45, S.D.= 0.37) และ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งก็มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยผู้จัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ดังนี้

1) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพ โดยใช้การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและสร้างแรงบันดาลใจ ร่วมกับการติดตามและเอาใจใส่การใช้เครื่องมืออย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนทรัพยากร กิจกรรมฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเสริมศักยภาพครู เพื่อให้เกิดระบบการประเมินที่เที่ยงตรง ครอบคลุม และเป็นธรรม ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21

2) ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพการนิเทศและการประเมินผล โดยใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้คำแนะนำและสร้างแรงจูงใจแก่ครู พร้อมทั้งติดตามและดูแลการใช้เครื่องมืออย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง ครอบคลุม และเป็นธรรม อีกทั้งควรสนับสนุนการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาระบบนิเทศร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดและเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อเสริมศักยภาพครูและผู้เรียน นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเอาใจใส่ให้ครูผู้สอนปรับปรุงเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยอยู่เสมอ สนับสนุนบุคลากรให้ผลิตและใช้สื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพสังคม รวมทั้งแนะนำและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาตนเองด้านสื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีคุณภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรผลักดันการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพครู ผู้เรียน และสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในสังคมยุคใหม่

4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมครูและบุคลากรอย่างรอบด้าน เริ่มจากการใช้วาจาที่สุภาพ ไพเราะ และสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อแนะนำแนวทางในการพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการจัดบุคลากรให้ตรงตามวิชาเอกหรือความถนัด เพื่อให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะได้เต็มศักยภาพ อีกทั้งควรส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและให้กำลังใจครูผู้สอน เพื่อสนับสนุนความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนารูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับศักยภาพทางวิชาชีพและสร้างความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง การดำเนินงานเชิงสนับสนุนเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะและประสบการณ์ที่แท้จริง พร้อมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

5. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือได้แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ซึ่งสรุปดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการศึกษาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) ด้านการนิเทศการศึกษาตาม

หลักสังคหวัตถุ 4 3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังคำอธิบายในภาพประกอบที่ 1

6. อภิปรายผล

6.1 การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ทั้งนี้ เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาจัดระบบปรับปรุงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (สมานัตตา) และจัดอบรมการพัฒนารูปแบบการนิเทศ การจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือนิเทศ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (อัตถจริยา) รวมทั้งสถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย การวางแผนในการจัดหา การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม (ทาน) และผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษา (ทาน) และผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำในการจัดระบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างหลากหลาย (ปิยวาจา) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวนันท์ สารคำ (2565, 85-86) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิวรรณ พลทะกลาง (2564, 168-173) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

6.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างมีคุณภาพ โดยใช้การสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและ

สร้างแรงบันดาลใจ ร่วมกับการติดตามและเอาใจใส่การใช้เครื่องมืออย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนทรัพยากร กิจกรรมฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเสริมศักยภาพครู เพื่อให้เกิดระบบการประเมินที่เที่ยงตรง ครอบคลุม และเป็นธรรม ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ (2567, 16-33) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ มุ่งเน้นบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ให้ครูรักและพอใจในการวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มุ่งมั่นในการวางแผนและดำเนินงานวิชาการส่งเสริมกิจกรรมด้านวิชาการ จัดทำทะเบียนสื่อนวัตกรรม และคลังข้อสอบด้วยความเอาใจใส่ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างรอบด้าน เข้าร่วมและนำผลการนิเทศผ่านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561) ได้ทำการค้นคว้าเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาใน จ.ชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาใน จ. ชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในอันดับปานกลาง ซึ่งอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการหลักสูตรและอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาใน จ. ชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสอบถามความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนและท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ผู้เรียนตามคู่มือและนโยบายที่กำหนดและนำผลการวิเคราะห์มาจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม 3) ด้านการวัดผลประเมินผล สถานศึกษาควรจัดทำระเบียบข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินของสถานศึกษา ประชุมชี้แจงให้ครูทุกคนมีความเข้าใจในเรื่องของการวัดผลประเมินผลและส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลอย่างหลากหลาย 4) ด้านการนิเทศการศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำเอกสารคู่มือการนิเทศของสถานศึกษามีการศึกษาดูงานด้านระบบการนิเทศภายในและกำหนดหลักเกณฑ์ปฏิทินในการนิเทศอย่างชัดเจน 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบงานวิจัยของสถานศึกษากำหนดนโยบายการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีการติดตามตรวจสอบสรุปผลรายงานการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ผู้บริหารทราบ 6) ด้านการพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำโครงการสนับสนุนให้ครูจัดหาและผลิตสื่อนวัตกรรม ครูผู้สอนควรจัดการผลิตและใช้สื่อนวัตกรรมให้ตรงตามจุดประสงค์ 7) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และดำเนินงานตามปฏิทินของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตรวจสอบประเมินผลระบบประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดแนวทางและให้คำแนะนำเชิงวิชาการในการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและสภาพบริบทปัจจุบันของสถานศึกษา

(2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแนวทางการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลแก่ครูผู้สอน รวมทั้งวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

(3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่และส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยจัดให้มีการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง

(4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การสื่อสารด้วยวาจาที่สุภาพและสร้างแรงบันดาลใจในการแนะนำให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

(5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้กำลังใจ ชื่นชม และยกย่องครูผู้สอนที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครื่องมือวัดและจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูคนอื่น

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สำนักงานเขตควรให้คำแนะนำแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผล

3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรแนะนำให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวาจาที่ไพเราะ

5) ผู้บริหารสถานศึกษาควร ให้กำลังใจ ชื่นชม ครูที่มีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ในเขตพื้นที่อื่น

(2) ควรศึกษารูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

8. เอกสารอ้างอิง

กมล ภู่ประเสริฐ. (2545). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เมธีทิปส์.

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม, และคณะ. (2566). การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(2).

รวิวรรณ พลทะกลาง. (2564). *การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553)*. เดอะบุคส์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ*. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป.

สุวนันท์ สารคำ. (2565). *การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research (JBER)*, 10(2), 16–33.

สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). *แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). *การวางแผนและจัดระบบแผนงานในโรงเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ เอส ดี เพรส.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Journal of Buddhist Education and Research
JBER ISSN: 2586-9434 (Print) Vol.12 No.1 (January-March 2026)

Research Paper
JBER Scope: Education

รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

A Learning Management Model for the Course "His Majesty the King's Philosophy for Local Development" to Enhance Undergraduate Students' Competency in Learning Management, Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University

เจษฎากรณ์ รันศรี[1*], สมควร นามสีฐาน[2]

[1,2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Jesadakorn Ransri[1], Somkhuau Namseethan[2]
[1,2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand
✉: * aj.jedsadakorn@gmail.com
(*Author Corresponding Email)

Received: 02 January 2025; Revised: 14 April 2025; Accepted: 20 December 2025
© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research Development: R&D) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และความต้องการจำเป็น 2. พัฒนารูปแบบ 3. ทดลองใช้รูปแบบ 4. ประเมินผลการใช้รูปแบบ มีกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ ความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศาสตร์พระราชา ปีการศึกษา 2/2567 จำนวน 135 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คืออาจารย์ผู้สอน รายวิชาศาสตร์พระราชา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รวมจำนวน 9 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ความต้องการ ความต้องการจำเป็น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 2. และแบบสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1 หลักการ 2 วัตถุประสงค์ 3 เนื้อหา 4 การจัดการเรียนรู้ และ 5 การวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา 2. คู่มือการใช้รูปแบบ ระยะที่ 3 การใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) รูปแบบ 2) เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ 3) แบบประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ระยะที่ 4 ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบ ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็น พบว่า โดยภาพรวมมีค่า PNI Modified ($PNI_{modified}$ = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านสื่อ/

แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ (PNI $_{modified}$ = 0.32) รองลงมาคือด้านเนื้อหาวิชา (PNI $_{modified}$ = 0.28) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (PNI $_{modified}$ = 0.26) ด้านผู้เรียน (PNI $_{modified}$ = 0.18) รูปแบบประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ใช้กระบวนการเรียนรู้ คือ 1. ระบุข้อคำถาม 2. แสวงหาสารสนเทศ 3. สร้างองค์ความรู้ 4. การสื่อสารองค์ความรู้ 5. ประเมินองค์ความรู้ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ ($\mathbf{E_1/E_2}$) เท่ากับ 80.22/83.89 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่ 14.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.47 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนที่ 25.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 เมื่อเปรียบการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจต่อการพัฒนาตามรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$= 4.66 S.D.= ๐.30) ประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$=4.62, S.D. 0.34) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$=4.73, S.D. 0.37)

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น, การจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี

Abstract

This research aimed to: 1) study the current conditions, needs, and necessities; 2) develop the model; 3) implement the model; and 4) evaluate the learning management model for the course "His Majesty the King's Philosophy for Local Development" to enhance undergraduate students' competency in learning management, Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University. This was a Research and Development (R&D) study conducted in four phases: Phase 1 studied the current conditions, needs, and necessities. The sample group consisted of 135 undergraduate students from the Faculty of Education, academic year 2/2024, determined using Krejcie and Morgan's sample size formula. Key informants were nine instructors teaching the course "His Majesty the King's Philosophy" in the Faculty of Education, selected by purposive sampling. Research tools included: 1) a questionnaire on current conditions, needs, and necessities (with an overall reliability of 1.00), and 2) an interview form. Phase 2 focused on developing the model, which comprised five components: 1) principles, 2) objectives, 3) content, 4) learning management, and 5) assessment and evaluation. Tools used in this phase were: 1) the developed learning management model, and 2) the model user manual. Phase 3 involved the trial of the model. Research tools included: 1) the model, 2) the user manual, and 3) a satisfaction evaluation form. Phase 4 assessed the implementation of the model. The tool used was the model effectiveness evaluation form. Data were analyzed using mean, standard deviation, PNI Modified, efficiency values (E_1/E_2), and academic achievement scores. The findings of the research are as follows: 1. The necessity needs showed that, overall, the PNImodified was 0.25. When considered by aspect, the highest need was for media/learning resources and equipment (PNImodified = 0.32), followed by content (PNImodified = 0.28), learning environment and atmosphere (PNImodified = 0.26), and learners (PNImodified = 0.18). 2. The model comprised principles, objectives, content, learning management, and assessment and evaluation. The learning process consisted of: 1) identifying questions, 2) searching for information, 3) constructing knowledge, 4) communicating knowledge, and 5) evaluating knowledge. 3. The learning management model

showed an efficiency (E_1/E_2) of 80.22/83.89, which exceeds the predetermined criterion of 80/80. Comparing pre- and post-instruction, students' learning achievement after instruction was significantly higher than before at the .05 level. Overall satisfaction with the model was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.30).4. The model's effectiveness was found to be at the highest level in terms of appropriateness ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.34) and usefulness ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.37).

Keywords: Learning Management Model, His Majesty the King's Philosophy for Local Development, Undergraduate Students' Competency in Learning Management

1. บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญและเป็นเครื่องในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขท่ามกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 อีกทั้งเป็นรากฐานของประเทศซึ่งมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับประเทศให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ เป้าหมายสำคัญของการศึกษามิใช่เพียงแค่การผลิตผู้มีความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันสร้างเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒0 ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-พ.ศ.๒๕๘๐) ได้ระบุไว้ว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อน สำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดย ภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก ๒0 ปีข้างหน้า"ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ ดีเก่งและมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งคนไทยในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้วนและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสธ์อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักษาศีลธรรมและ เป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ Office of the National Economicand Social Development Council ที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ประสิทธิผลเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ประเทศไทย วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดไว้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21" โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพ คนทุกช่วงวัย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม ทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ ดังนั้นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้ คือ การกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDG) เศรษฐกิจพอเพียงและโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้กำหนด

เป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในระยะ 20 ปี ในด้านระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) กล่าวคือ หน่วยงาน สถานศึกษาและสถาบันการศึกษาทุกแห่งสามารถบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล จัดให้มีระบบการจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพและขีดความสามารถของตนและส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุน และร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ในสังคมและผู้เรียน ผ่านมาตรการทางการเงินและการคลังที่เหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาศึกษา, 2560)

ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) กำหนดวิสัยทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตที่มี อัตลักษณ์ มีคุณภาพ มีสมรรถนะและเป็นสถาบันหลักที่บูรณาการองค์ความรู้สู่นวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ มีพันธกิจผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีทัศนคติที่ดี เป็นพลเมืองดีในสังคมและมีสมรรถนะตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต วิจัยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ มุ่งเน้นการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม พัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพ สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยี และน้อมนำาแนวพระราชดำาริสู่การปฏิบัติ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำาชุมชนให้มีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม บริหารจัดการทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักธรรมาภิบาลพร้อมรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู กำหนดกลยุทธ 1. ปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตร์และกระบวนการผลิตให้มีสมรรถนะเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับด้วย School Integrated Learning และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ 2. พัฒนาสมรรถนะครูของครูให้มีความเป็นมืออาชีพ 3. บ่มเพาะนักศึกษาครุศาสตร์ นักศึกษาศึกษาศาสตร์ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ พร้อมด้วยจิตวิญญาณความเป็นครูและคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1) มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง 3) มีงานทำมีอาชีพ 4) เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดกลยุทธ คือ 1. ปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ทันสมัยและพัฒนาหลักสูตรใหม่ในรูปแบบสหวิทยาการ ที่ตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ 2. พัฒนาศักยภาพผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ 3. พัฒนาห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์การเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการผลิตบัณฑิต 4. ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้บูรณาการกับการทำงานและเสริมสร้างทักษะและจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น 5. ผลิตบัณฑิตได้ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพ ทักษะบัณฑิต ศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะ 4 ประการ คือ (1) มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง (2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง (3) มีอาชีพ มีงานทำและ (4) มีความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย 6. จัดทำแผนพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในลักษณะการ Reprofile อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงระยะเวลาและขั้นตอนการ

ดำเนินการ (Timeline) ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน (ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 579, 2561)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ดำเนินการปรับทิศทางในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกยุคเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจฐานความรู้เทคโนโลยี และสังคมยุคดิจิทัลการพัฒนาองค์กรและกำลังคนสู่ศตวรรษที่ 21 (21 st Century Skills นโยบายการพัฒนาของประเทศ Thailand 4.0 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนยุทธศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาระยะ ๑๕ ปี นำมากำหนดทิศทางการพัฒนาทางวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามให้สอดคล้องกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น ตามกรอบยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มหาวิทยาลัยจะต้องปรับเปลี่ยนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้เป็นไปตามความต้องการกำลังคนของการพัฒนาท้องถิ่น พื้นที่และประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาการดูแลและพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นการพัฒนาคณะครุตาสตร์ให้มีคุณภาพ ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ให้มีศักยภาพยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งสู่ความเป็นเลิศที่มีความโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของตนเองคณะฯ จำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย มีความยืดหยุ่น รวดเร็วและโปร่งใส จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการทำ SWOT ได้สรุปประเด็นปัญหาจุดอ่อน จุดแข็งอุปสรรค และโอกาสไว้ในภาคผนวก จากข้อมูลดังกล่าว คณะฯ จึงได้นำมาใช้ในการจัดการปรับทิศทาง วิสัยทัศน์เป้าหมาย นโยบายพันธกิจและแผนยุทธศาสตร์คณะครุศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผลิตและพัฒนาครูมืออาชีพ กลยุทธ์ 1 พัฒนาคุณภาพหลักสูตร เนื้อหาสาระรายวิชาและกระบวนการผลิต ให้มีสมรรถนะเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับด้วย School-iIntegrated Learning (SIL) และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศโดยบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพครูกลยุทธ์ พัฒนาสมรรถนะอาจารย์คณะครูคาสตร์ให้มีความเป็นมืออาชีพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเน้นการถ่ายทอดความรู้การนิเทศและมีประสบการณ์การสอนในโรงเรียน กลยุทธ์ 3 บ่มเพาะนักศึกษาครุศาสตร์ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ จิตวิญญาณความเป็นครูและคุณลักษณะ 4 ประการ กลยุทธ์สร้างรากฐานโรงเรียนสาธิตให้เป็นศูนย์ฝึกปฏิบัติการและต้นแบบการพัฒนาครูและพัฒนาผู้เรียน กลยุทธ์ 5 ส่งเสริมสมรรถนะครูประจำการ โดยเฉพาะผู้ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและบ่มเพาะสมรรถะใหม่ให้สอดรับกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กลยุทธ์ 6 สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับบัณฑิตครูของมหาวิทยาลัยเข้าสู่วิชาชีพครู ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ กลยุทธ์ 7 พัฒนาหลักสูตรเดิมให้ทันสมัย และพัฒนาหลักสูตรใหม่ในรูปแบบสหวิทยาการที่ตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ กลยุทธ 8 พัฒนาห่องปฏิบัติการ/สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ กลุยุทธ 9 พัฒนาศักยภาพผู้สอนและบุคลากรสายสนับสนุนให่เป็นมืออาชีพ กลยุทธ 10 พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกับการทำงาน (สหกิจศึกษา/WIL/Start up/SIL) เสริมสร้างทักษะและจิตสำนึกในการพัฒนาทองถิ่น กลยุทธ 11 พัฒนาคุณภาพการผลิตบัณฑิตได้ตามความต่องการของผู้ใช่บัณฑิตทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพ ทักษะบัณฑิตศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะ 4 ประการ

รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นรายวิชาใหม่ในหมวดวิชาบังคับของนักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จุดมุ่งหมายของรายวิชาเพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน และหลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ฉลาดรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและร่วมมือกันทำงานโดยบูรณาการแบบองค์รวมกับทีมภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ มีกระบวนการคือนักศึกษาต้องมี คือ 1. ความสามารถด้านการสอน นักศึกษาสามารถใช้วิธีการสอนอย่างหลากหลายตามความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทันเหตุการณ์ ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถใช้คอมพิวเตอร์รวมถึงโปรแกรมทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้ มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษและมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน เข้าใจธรรมชาติของนักเรียน ซึ่งสอดแทรกไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง 2. ความสามารถด้านวิชาการ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาของการสอน จนสามารถนำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา ตระหนักในคุณค่าของสังคมศึกษา และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู รวมทั้งมีความสามารถในการวิจัย การวัดและการประเมินผลการผลิตสื่อและนวัตกรรมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิเคราะห์หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรและนำความรู้ไปบูรณาการกับการสอนวิชาอื่นๆ ได้ 3. ด้านคุณธรรม นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพครู ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต มีความอดทน อดกลั้น ซื่อสัตย์สุจริต และมีศีลธรรม 4. ด้านบุคลิกภาพมีทักษะทางสังคมทำให้นักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ เป็นคนดี มีน้ำใจ/เอื้ออาทรศิษย์ รักงานสอน ใฝ่รู้ ใฝ่ก้าวหน้า รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เสมอต้นเสมอปลาย มีจิตสาธารณะและสามารถบริหารจัดการงานของตนเองได้ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย

ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญของศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และแผนยุทธศาสตรคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยจะได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและให้อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำรูปแบบการการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศาสตร์พระราชา ปีการศึกษา 2/2567 จำนวน 135 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan ที่ใช้การพัฒนารูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน รายวิชาศาสตร์พระราชา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รวมจำนวน 9 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 3 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการสอน จำนวน 3 รูป/คน รวมทั้งหมดจำนวน 9 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 30 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ระยะที่ 4 ประเมินการใช้รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ คือผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ จำนวน ๙ รูป/คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๓ รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน ๓ รูป/คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน ๓ รูป/คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้ หาคุณภาพโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index

of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าได้ค่า 1.00 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ α =0.76 จึงนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อไป

ระยะที่ 2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นำประเด็นการสนทนากลุ่มฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความถูกต้องตามหลักภาษาและความกระชับรัดกุมชัดเจนในการใช้ สำนวนภาษา แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) พบว่าได้ค่า 1.00 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงประเด็นการสนทนากลุ่ม และจัดทำประเด็นการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มต่อไป

ระยะที่ 3 แบบประเมินประสิทธิภาพ หาคุณภาพโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าได้ค่า 0.98 แบบประเมินความพึงพอใจ หาคุณภาพโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าได้ค่า 1.00 นำแบบสอบถามไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อไป

ระยะที่ 4 แบบประเมินประสิทธิผล ด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ หาคุณภาพโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าได้ค่า 1.00 นำแบบสอบถามไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 135 คน ได้แบบสอบถามกลับคืน 135 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำมา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

ระยะที่ 2 บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็น จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และแบบประเมิน โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ ตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบ t – test ประเมินความพึงพอใจรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบ และด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

เมื่อทำการศึกษา การจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับ

คุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปรากกฎดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน ความต้องการ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา	**สภาพปัจจุบัน**			**ความต้องการ**			**ความต้องการจำเป็น (PNI)**	**ลำดับ**
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านผู้เรียน	3.95	0.56	มาก	4.65	0.25	มากที่สุด	0.18	4
2. ด้านเนื้อหาวิชา	3.64	0.31	มาก	4.68	0.25	มากที่สุด	0.28	2
3. ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์	3.53	0.45	มาก	4.65	0.25	มากที่สุด	0.32	1
4. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	3.68	0.38	มาก	4.64	0.36	มากที่สุด	0.26	3
โดยเฉลี่ยรวม	3.70	0.43	มาก	4.66	0.28	มากที่สุด	0.25	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๗๐, S.D. = ๐.๔๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านผู้เรียน ($\overline{X}$ = ๓.๙๕, S.D. = ๐.๕๖) รองลงมาคือด้านด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = ๓.๖๘, S.D. = ๐.๓๘) ด้านเนื้อหาวิชา ($\overline{X}$ = ๓.๖๔, S.D. = ๐.๓๑) และด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ ($\overline{X}$ = ๓.๕๓, S.D. = ๐.๔๕)

ความต้องการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = ๔.๖๖, S.D. = ๐.๒๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเนื้อหาวิชา ($\overline{X}$ = ๔.๖๘, S.D. = ๐.๓๕) รองลงมาคือด้านผู้เรียน ($\overline{X}$ = ๔.๖๕, S.D. = ๐.๓๕) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ ($\overline{X}$ = ๔.๖๕, S.D. = ๐.๒๕) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = ๔.๖๔, S.D. = ๐.๓๖)

ความต้องการจำเป็น โดยภาพรวมมีค่า PNI Modified ($PNI_{modified}$ = ๐.๒๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ ($PNI_{modified}$ = ๐.๓๒) รองลงมา

คือด้านเนื้อหาวิชา (PNI $_{modified}$ = ๐.๒๘) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (PNI $_{modified}$ = ๐.๒๖) ด้านผู้เรียน (PNI $_{modified}$ = ๐.๑๘)

4.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล มีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 Module คือ Module 1 หลักการทรงงาน Module 2 หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา Module 3 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง Module 4 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ Module 5 ชุมชนยั่งยืนตามศาสตร์พระราชา Module 6 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำรงชีวิตผล

4.3 ประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐

การประเมิน	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	ร้อยละ
ระหว่างเรียน	330	30	722	24.07	80.22
หลังเรียน		30	755	25.16	83.98

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ($\mathbf{E_1/E_2}$) เท่ากับ 80.22/83.89 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบ t – test

คะแนน	N	$\bar{X}$	$S.D.$	t	df	P
ก่อนเรียน	30	14.63	2.47	15.04	22	.000
หลังเรียน	30	25.16	1.79			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่ 14.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.47 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนที่ 25.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 เมื่อเปรียบการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความพึงพอใจต่อรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.66 S.D.= 0.30) เมื่อพิจารฯเป็นรายด้าน พบว่า 1. ด้านผู้สอน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70 S.D.= 0.21) 2. ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59 S.D.= 0.37) 3. ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ พบว่าภาพรวมมี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70 S.D.= 0.19) 4. ด้านความพึงพอใจในตนเอง พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63 S.D.= 0.43)

4.4 ประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=๔.๖๒, S.D. ๐.๓๔) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านหลักการ ($\bar{X}$=๔.๗๗, S.D. ๐.๒๘) รองลงมาคือด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$=๔.๖๖, S.D. ๐.๓๒) ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$=๔.๖๓, S.D. ๐.๓๑) ด้านกระบวนการพัฒนา ($\bar{X}$=๔.๕๔, S.D. ๐.๔๑) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$=๔.๕๒, S.D. ๐.๓๘)

ความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=๔.๗๓, S.D. ๐.๓๗) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$=๔.๗๗, S.D. ๐.๓๕) รองลงมาคือด้าน เนื้อหา ($\bar{X}$=๔.๗๗, S.D. ๐.๓๑) ด้านหลักการ ($\bar{X}$=๔.๗๓, S.D. ๐.๓๑) และการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$=๔.๖๙, S.D. ๐.๓๙)

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม” ซึ่งผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมมีค่า PNI Modified ($PNI_{modified}$ = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ ($PNI_{modified}$ = 0.32) สอดคล้องกับ พระมหาอุทัย พลเทโว (พลเทพ) (2561) ที่ศึกษาเรื่องบูรณาการพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ การบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าสภาพปัญหาศูนย์ปฏิบัติธรรม การจัดการด้านวัสดุ อุปกรณ์ไม่เพียงพอกับปริมาณการใช้งาน และการจัดเก็บยังไม่เป็นระบบ ระเบียบ ขาดมาตรฐาน (๔) ขาดนโยบายและแผนพัฒนาระดับมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาวิทยาลัยที่เป็นระบบ รองลงมาคือด้านเนื้อหาวิชา ($PNI_{modified}$ = 0.28) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.26) ด้านผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.18)

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) เนื้อหา ๔) การจัดการเรียนรู้ ๕) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับการศึกษาของ กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2565) พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ คือ (1.1) หลักการ (1.2) วัตถุประสงค์ (1.3) สาระการเรียนรู้ (1.4) กิจกรรมการเรียนรู้ (1.5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ระเบิดจากข้างใน ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วม ขั้นที่ 3 องค์รวม และขั้นที่ 4 สะท้อนองค์ความรู้ สอดคล้องกับ จุฬาพร ศรีรังสรรค์ (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การจัดการเรียนรู้สังคม

ศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (2) ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาร่วมกัน (3) ขั้นที่ 3 สะท้อนข้อแลกเปลี่ยน(4) ขั้นที่ 4 ประเมินผลร่วมกัน และ (5)ขั้นที่ 5 สรุปผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สมใจ กงเติม (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สาระการเรียนรู้ 4) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน (APPEAR STEP) มีขั้นตอนย่อย ได้แก่ (1) ขั้นตระหนักในความสำคัญ (Awareness) (2) ขั้นนำเสนอบทเรียน(Lesson Presentation) (3) ขั้นฝึกปฏิบัติ/สร้างสรรค์ชิ้นงาน (Practice and Create work) (4) ขั้นประเมินผล (Evaluation) (5) ขั้นคิดวิเคราะห์และนำไปใช้ (Analysis thinking and Application) (6) สะท้อนผลการเรียนรู้และรายงานผล (Reflective and Report)

ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ($\mathbf{E_1/E_2}$) เท่ากับ 80.22/83.89 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งอรุณ พรเจริญและทรงสิริ วิชิรานนท์ (2563) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาโลกในศตวรรษที่ 21 เรื่อง ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่ามีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่ 14.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.47 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนที่ 25.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 เมื่อเปรียบการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับกรรณิกา สุขงาม (2562) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาตามศาสตร์พระราชาในการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้” นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ตามศาสตร์พระราชาจริยธรรมสิ่งแวดล้อม และจิตอาสาสิ่งแวดล้อม หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ จุฬาพร ศรีรังสรรค์ (2565) พบว่านักศึกษามีผลคะแนนการเรียนรู้รายวิชาพลเมืองที่เข้มแข็งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ สมใจ กงเติม (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.66 S.D.= ๐.30) สอดคล้องกับ จุฬาพร ศรีรังสรรค์ (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ สมใจ กงเติม (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการเรียนรู้พบว่า ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.05, S.D. = 0.71)

ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$=4.62, S.D. 0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านหลักการ ($\overline{\mathbf{X}}$=4.77, S.D. 0.28) รองลงมาคือด้านวัตถุประสงค์ ($\overline{\mathbf{X}}$=4.66, S.D. 0.32) ด้านเนื้อหา ($\overline{\mathbf{X}}$=4.63, S.D. 0.31) ด้านกระบวนการพัฒนา ($\overline{\mathbf{X}}$=4.54, S.D. 0.41) ด้านการวัดและประเมินผล ($\overline{\mathbf{X}}$=4.52, S.D. 0.38) สอดคล้องกับ จารุวรรณ ตาลสุกเรือง (2565) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจาก ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ชัชพล รวมธรรม (2565) ศึกษาเรื่องรูปแบบการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$=4.73, S.D. 0.37) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านวัตถุประสงค์ ($\overline{\mathbf{X}}$=4.77, S.D. 0.35) รองลงมาคือด้าน เนื้อหา ($\overline{\mathbf{X}}$=4.77, S.D. 0.31) ด้านหลักการ ($\overline{\mathbf{X}}$=4.73, S.D. 0.31) และการวัดและประเมินผล($\overline{\mathbf{X}}$=4.69, S.D. 0.39) สอดคล้องกับ จารุวรรณ ตาลสุกเรือง (2565) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจาก ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ชัชพล รวมธรรม (2565) ศึกษาเรื่องรูปแบบการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามพบว่า ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชา โดยภาพรวมมีค่า PNI Modified ($PNI_{modified}$ = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ ($PNI_{modified}$ = 0.32) รองลงมาคือด้านเนื้อหาวิชา ($PNI_{modified}$ = 0.28) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.26) ด้านผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.18) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยต้องพิจารณาเรื่องสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ เป็นอันดับแรก จากนั้นจึงพิจารณาด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหาวิชา และด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา จัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล การประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ พบว่ามีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนที่ 14.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.47 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนที่ 25.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 เมื่อเปรียบการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบ พบว่า ๑. ด้านผู้สอน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ๒. ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ๓. ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ ๔. ด้านความพึงพอใจในตนเอง พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินประสิทธิผล ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพนักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาท้องถิ่น

2. มหาวิทยาลัยควรสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาให้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. พัฒนาการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีควรใช้เนื้อหาที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

2. พัฒนาการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีควรใช้กระบวนการสอนที่แตกต่างตามคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละท้องที่

7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในพื้นที่อื่น ๆ

2. ควรทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาบนพื้นฐานอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิทยาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 15(1), 118–137.

กรรณิกา สุขงาม. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาตามศาสตร์พระราชาในการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

จารุวรรณ ตาลสุกเรือง. (2565). *รูปแบบการบริหารตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

จุฬาพร ศรีรังสรรค์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง. *มนุษยสังคมปริทัศน์*, 24(1), 44–56.

ชัชพล รวมธรรม. (2564). รูปแบบการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(6), 2541–2553.

พระมหาอุทัย พลเทโว (พลเทพ). (2561). *บูรณาการพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

รุ่งอรุณ พรเจริญ, และทรงสิริ วิชิรานนท์. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 10(2), 62–72. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/e-jodil/article/view/235915

สมใจ กงเติม. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 23(2), 37.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2561). *ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)*.